MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

MÁSODIK OSZTÁLY.

IRÓK.

HARMINCZHETEDIK KÖTET.

A CSÍKSOMLYÓI ROM. KATH. FŐGIMNASIUM TANÁRI KÖNYVTÁRA

BUDAPEST. 1903.
A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA
(Az Akadémia épületében).

Ára 15 korona.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

MÁSODIK OSZTÁLY.

IRÓK.

HARMINCZHETEDIK KÖTET.

BUDAPEST. 1903.
A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA
(Az Akadémia épületében).

Br. APOR PÉTER

VERSES MŰVEI ÉS LEVELEI

(1676—1752.)

SZERKESZTETTE

DR. SZÁDECZKY LAJOS

A M. T. AKADÉMIA L. TAGJA

II. KÖTET

A CSIKSOMLYÓI ROM. KATH. FŐGYMNASIUM 2469-1903 TANÁRI KÖNYVTÁRA

BUDAPEST, 1903.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA

(Az Akadémia épületében).

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat könyvnyomdája.

IX.

APOR PÉTER LEVELEZÉSE.

1687—1752.

1.

1687. jan. 3.

Apor Péter levele nagynénjéhez, özvegy Torday Ferencznéhez, Apor Borbálához.

Szolgálatomot ajálom kegyelmének édes néném asszony.

Ez kis levelem által akarám kegyemedet tudosítani mind egésségem felől s mind pedig álapotom felől. Egésségem most, istennek legyen hála, jó vagyon. Az Isten álgya meg kegyemedet, hogy engem el nem felejtett, én sem feletkezem el, hanem ha vagy eczer ide jőne Péter uram, akkor én is küldenék kegyemednek két annyit, a menyi az volt, mert nekem most jól vagyon kepém. Anyám asszonyt [1]) édes néném aszszony köszöntse én szómmal kegyemed; ő kegyeminek is küldenék, de bizony bizonyos emberem nincsen; mest(er) uramékot [2]) is köszöntse kegyelmed. Köncze Ferenczné néném asszont is; mondja meg kegyemed édes néném asszony ő kegyemiknek, hogy ne vonják meg olyan igen én tőlem magokot, mert talám bizony én is talám haza megyek, ha meg nem halok, Nagyboldogaszony napjára vagy még elébb. Köszönöm édes néném asszony a kegyemed jóvótát. De Igen 16-ban és 86. irták onét az levelet egy holnapra *(így!)*.

Ezek után Isten áldgya meg kegyemedet.

Anno Dni 1687 die 3. Januarii.

Kegyemed árva öcscse

Apor Péter.

Külső czím: Tekintetes, nemzetes Apor Borbárának, nékem kedves néném asszonynak adassék hamarsággal Torjára.

(Eredetije báró Apor István úr levéltárában Abosfalván.)

---

[1]) Írva: Anyamazot.
[2]) Irva: mestvramékot.

2.

Nagy-Szombat, 1696. aug. 9.

Apor Péter bizonyítványa a nagy-szombati egyetemtől.

Nos Martinus Szentivany e societate Jesu, philosophiae, et ss. theologiae doctor, almae archiepiscopalis universitatis Tyrnaviensis cancellarius, te perillustrem. ac perdoctum dominum *Petrum Apor de Also-Toria*, aa. ll. et phil. baccalaureum, semin. s. Adalberti convictorem, coram nobis a rev. patribus examinatoribus, doctoribus. de inclyta facultate philosophica ad id deputatis, praemisso de more diligenti, et rigoroso examine, concordibus votis approbatum, et admissum pronunciamus, ac declaramus: dantes, et concedentes tibi facultatem, licentiam simul. ac doctoratum, servatis tamen servandis, in studio philosophico accipiendi. In quorum fidem haec, ut vocant, *Bona Nova*, solito nostro sigillo, et propriae manus subscriptione communivimus. Tyrnaviae ex collegio academico societatis Jesu. die 9. Augusti, anno M.DC.XCVI.

Idem qui supra.

(P. H.)

(Eredeti nyomtatott példány a báró Apor család altorjai levéltárában. F. I. 2.)

3.

Nagyszombat, 1696. aug. 19.

Apor Péter ajánló levele és bizonyítványa a nagyszombati egyetemtől a bölcsészeti tanfolyam elvégzéséről és a doctori gradus elnyeréséről.

Martinus Szentiványi e societate Jesu, philosophiae et ss. theologiae doctor, almae archiepiscopalis universitatis Tyrnaviensis amplissimus cancellarius, omnibus has lecturis salutem a domino sempiternam. Cum discessurus a nobis perillustris, excellens, ac doctissimus dominus, *Petrus Apor de Altorja* iuxta laudabilem academiarum nostrarum consvetudinem testes studiorum suorum, vitaeque apud nos transactae expetierit literas, et eius petitioni aequissimae satisfieri volentes, tenore harum praesentiarum fidem facimus et testamur eum totam trieteridem cursus philosophici constanti studio et labore alacri ferventi animo exegisse, mate-

riasque omnes, quae ad consequendam in philosophia primam et supremam doctoratus lauream more quolibet academico necessariae sunt, solerti calamo excepisse ac se in iisdem qua publice qua privatim cum satisfactione omnium, ac sui tum eximiae ingenii capacitatis, tum in perdiscendis quibusvis scientiis sagacitatis, tum solertis in excipiendis trieannalibus praelectionibus assiduitatis commendatione comprobasse, ut omnibus veris scientiae aestimatoribus amori, venerationi, solatiove non immerito fuerit; ac inde praeter praeclarum fructum ac emolumentum utramque philosophiae lauream primus in debitum laboris praemium retulerit, palamque aa. ll. et philosophiae primus magister ex merito renuntiatus sit, alibique in qualis *(így!)* universitate ex communi de inclita faculate philosophica doctorum consensu renuntiatus fuisset, si triennalem ea, qua apud nos diligentia operam plactis (?) articulicis impendisset. Quod vero academici boni integros mores, vitaeque intaminate probitatem concernit, eum se gesisse academicum, ut propter singularem vitae candorem, animi puritatem, morum comitatem moderatoribus gratus, condiscipulis vero aedificationi (?) universis denique carus fuerit. Restat igitur, ut praefatus perillustris, excellens ac doctissimus dominus aa. ll. et philosophiae doctor tum virtutis, tum scientiae praerogativa in gradu excellentissimo conspicuus eo loco, gradu, dignitate ab omnibus universitatibus, academiis, aliisque ceteribus ubique locorum habeatur, quo hoc gradu rite insignitos habere par est, ut nempe privilegiis omnibus et immunitatibus frui permittatur, specialiter iis, quae huic gradui authoritate pontificia et caesarea seu iure seu consvetudine annexa sunt. In quorum fidem has ei patentes literas manus propriae subscriptione et consveto nostro sigillo munitas dedimus. Tyrnaviae ex collegio academico societatis Jesu, die 19 Aug. anno salutis humanae supra millesimum sexcentesimum nonagesimo sexto.

Idem mp.

(P. H.)

Kívül: Reccomendatio B. Petri Apor.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában. F. I. 2. a. — Az első öt sor és a név aranyozott, nyomtatásszerű betűkkel kirajzolva, a többi szöveg részint arany, részint zöld festékkel írva.)

4.

Nagyszombat, 1696. aug. 19.

A nagyszombati, Boldogságos Szűzről nevezett társaság bizonyítványa, hogy Apor Péter munkás és jeles tagja, egy évig titkára, más évben 2-ik assistense volt.

Alma ac venerabilis sodalitas maior B. V. Elisabetham visitantis, in alma archi-episcopali universitate societatis Jesu, authoritate apostolica erecta et confirmata, omnibus has inspecturis salutem in Domino Marianam. Ut Marianae charitatis ratio ita eximie nobis triennio probata virtus, perillustris, excellentis ac doctissimi domini *Petri Apor de Altorja* aa. ll. et philosophiae magistri postulat, ut quem ob constantem virtutis tenorem, nobiscum conversantem amore prosequuti sumus, eundem debito virtutis eius testimonio a nobis discedentem comitemur, quod et praesentibus facimus, perhibentes ei testimonium, Eum in Album sodalitatis nostrae esse rite insertum, atque in ea constanti in pietatis exercitiis fervore, in sacramentorum usu assiduitate, in Marianarum legum observantia, coeteraque morum probitate, ita vixisse, ut consodalibus suis stimulo, atque incitamento, ad aemulanda paris pietatis charismata extiterit, atque de communi almae sodalitatis nostrae suffragio anno uno in eiusdem secretarium, altero in assistentem 2-dum meritissime delectus fuerit, munusque utrumque pro excellentia virtutis suae, cum omni suorum superiorum satisfactione sustinuerit. Dignum proinde censemus, qui ut Magnae Matris cliens ubivis locorum, quo eum venire acciderit, Parthenio coetui annumeretur. In quorum firmamentum et robur consveto almae sodalitatis nostrae sigillo praesentes patentes firmamus, atque eiusdem almae sodalitatis dominorum officialium de more consveto manus propriae subscriptione roboratas esse voluimus. Ex oratorio nostro Mariano Tyrnaviae 19 Augusti, anno domini 1696.

P. Stephanus Szabó
seminarii sancti Stephani regis Ungariae alumnus, p. t. congregationis vicerector mp.

Andreas Simkovits
seminarii sancti Stephani regis Ungariae alumnus, p. t. congregationis secretarius mp.

(P. H.)

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában. F. I. 2. b. — Az első sor aranyozott betűkkel, a szöveg részint arany, részint zöld festékkel irva.)

5.

Torda, 1699. jun. 23.

Gróf Apor István levele Apor Péterhez, melyben kincstartó hivatala terheiről ír s megbízatásokat ad.

Édes Öcsém!

Leveledet vettem, hogy dolgaim körül munkálódol, jól cselekszed, magadnak használsz egyik felől vele. Numsi s Prezner uramék difficultasairól a jövő héten in forma akarok opiniot adni az excelsa camarára; ha orvosolják, jó, ha penig nem és Prezner uram szolgálatját az enyimnél feljebb aestimálják, szabadságokban vagyon, egyébiránt soha bizony ilyen mutilatum officiumot nem viselek; én ugyan ha Isten segélt, nem sokáig bajoskodom ezzel az terhes hivatallal, de akár én s akár más legyen a thesaurarius, sajnálni fogja maga authoritásának diminutioját, sőt az egész ország igen disgustálodott, holott ő Felsége expressis a diplomában kegyelmesen approbálta, hogy quo ad officia Transsilvanica indigenis utitur; már penig úgy látjuk, ki akarják száraztani a magyarok keziből a tisztségeket. Bizony nem tudom Prezner vagy Numsi uram mint procedált volna a só vecturajában, mert pénzek mind elfogyott volt, én adtam a magaméból kölcsön kétezer Rhen. forintokot. A dézmák dolgát urgeáljad Prangh uramnál, hadd proponálja a consiliumban; már szintén két esztendeje leszen, hogy resolválták számomra, mégis olyan marczona dologban scrupulizálnak s nem akarják a donatiot expediáltatni. Pater Hevenesi uramnak írtam, hogy ha eddig nem adott száz tallért, adjon; levelemet azért megadván, levaljad az pénzt és valamennyi pléhet vehetsz vele, mind vásárold el s hozasd alá, el ne mulassad, mivel a templom tornyára kivántatik Fejérvárra, és ha ugyan pater Hevenesi uram pénzt nem adna is, valahonnan csak végy kölcsön, hogy a pléh dolgában fogyatkozás ne essék. A lejöveteledet az urak akaratjából dirigáljad úgy, hogy Nagyboldogasszony napjára jöhess Kolozsvárra, akkor én is Isten jóvoltából ott leszek s gondot viselhetnék tisztességes beljebb való jöveteltekre; hogy penig lovakat vihessenek ki előtökben, abban mód nincsen, mert a Pál deák katonái azokat elvennék erőszakkal is, hanem irattam mind Debreczenben, Somlyóra, Zilajra, hogy adjanak kisérőket mellétek, úgy a szekér eleiben is lovakot s ha különben .... pénzen is kell lovakot fogadni a szekerek .... két aranyot

küldöttem, végy jóféle Ag .... kat[1]) vele s hozd le magaddal, mivel már nyolcz héttől fogva változó egészséggel vagyok s megkivántatik; most az csíki feredőre szándékozom menni. Pano Stephannak is irattam, hogy a pléhek lehozatásában veled együtt munkálódjék.

Ezzel Istennek oltalmába ajánlak

Torda, 23 Junii 1699.

jókot kivánó atyádfia:
G. Apor István m. p.

Külső czím: Tekintetes, nemzetes altorjai Apor Péter kedves öcsémnek adassék. Bécsben.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

6.

Bécs, 1699. aug. 30.

Hevenesi Gábor levele Apor Péterhez, őt a marosszéki főkapitányság vagy a kükülővári főispánsággal biztatván.

Perillustris Domine.

Utinam haberet pro quo mihi dicere gratias posset! Adscribat tenuitati meae, quod plus servire non potuerim; interea quod differtur, non affertur. Officium vel capitanei in Maros, vel comitis in Küküllö, spero quod sua Dominatio obtinebit, nihil adhuc est decisum. Interea spe hac fretus gerat se virum et maioribus optet, specialiter autem svadeo, ut illustrem d(ominum) comitem parenti loco revereatur et in omnibus observet, quam accuratissime. Demum gratulor Dominationi, uti et lectissimae dominae consorti, quod in bona valetudine optatum terminum attigerint, precor omnia favita et me demisse commendo. Vienna 30 Aug. 1699.

Perillustris Dominationis

servus in Christo
Gabriel Hevenesi.

Külső czím: Spectabili et perillustri domino Petro Apor de A(ltorja) l(ibero) b(aroni) et philosophiae magistro domino colendissimo Claudiopoli.

(Eredetije báró Apor István úrnál Abosfalván.)

---

[1]) A kipontozott helyek hiányzanak.

7.

Ebersdorf, 1699. szept. 5.

Lipót rendelete az erdélyi tanácsosokhoz, arról, hogy Apor Pétert Küküllő vármegye főispánságára kinevezte.

Leopoldus stb. Illustres, spectabiles, magnifici, generosi, egregii, prudentes ac circumspecti, fideles, syncere nobis dilecti! Benigne perpensa nonnullorum fidelium nostrorum, nobis propterea facta intercessione, ac consideratis etiam fidelitate fidelibusque servitiis fidelis nostri nobilis *Petri Apor de Altorja*, quae bona ipsius indoles non solum pro hac iuvenili aetate sua nobis praestanda pollicetur, verum etiam increscentibus annis maiora atque maiora fidelitetatis et bonorum ac utilium servitiorum specimina illum exhibiturum esse confidimus: ideo dignitatem supremi comitis comitatus de Küküllő, vigore aliarum clementissimarum superinde literarum nostrarum collationalium, eidem benigne contulimus, clementer vobis mandantes, ut a mondo deinceps dictum Petrum Apor pro vero et indubitato et comitatus de Küküllő supremo comite habere, eundem in dignitatem illam introducere vel introduci facere, omniaque, quae de more et consvetudine vestra in eo installando agenda forent, peragere debeatis et teneamini. Quibus sic facturis gratia nostra caesareo regia semper propensi manemus. Datum in castro nostro Ebesdorff, die quinta mensis Septembris, anno domini millesimo sexcentesimo nonagesimo nono, regnorum nostrorum, Romani quadragesimo secundo, Hungarici quadragesimo quinto, Bohemici vero quadragesimo tertio.

Leopoldus m. p.

Comes Samuel Kalnoky mp.
Ad mandatum sacr. Caes. Regiaeque
Maiestatis poprium
Andreas Sz. Kereszti.

Külső czím: Illustribus, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis, prudentibus et circumspectis, fidelibus syncere nobis dilectis N. N. consiliariis nostris Transvlvaniae.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

8.

Ebersdorf, 1699. szept. 5.

Lipót császár király diplomája, melylyel Apor Pétert Küküllő vármegye főispánjává kinevezi.

Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanorum imperator semper Augustus ac Germaniae, Hungariae rex stb. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum Maiestati nostrae propterea factam intercessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate fidelibusque servitiis fidelis nostri nobilis *Petri Apor de All-Torja*, quae bona ipsius indoles non solum in hac juvenili aetate nobis praestanda et impendenda pollicetur, verum etiam increscentibus annis maiora atque maiora fidelitatis et bonorum et utilium servitiorum specimina illum exhibiturum esse confidimus: intuitu igitur eorum, honorem et dignitatem comitatus de Küküllő supremi comitis, simul cum solitis eius proventibus ac emolumentis quibuslibet, ad eandem functionem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus eidem Petro Apor plena cum authoritate, dignitate, existimatione, et reputatione gratiose conferendam, dandam et donandam duximus. Ita tamen, ut idem super officio isto juramentum praestare, literas et mandata nostra regia exequi, unumquemque magnatum et nobilium, alteriusve cuiusvis status et conditionis homines et fideles nostros in suis libertatibus, iuribus, privilegiis et immunitatibus conservare, et omnia quaecunque ex antiqua et moderna quoque bona consvetudine sui muneris erunt, diligenter, fideliterque peragere, judicium et iustitiam omnibus, sine ullo personarum discrimine et respectu, administrare debeat et teneatur; prout damus donamus et conferimus praesentium per vigorem. Quocirca vobis universis et singulis fidelibus nostris spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus, proceribus et magnatibus, vicecomitibus, iudicibus, vice iudliumque iuratis assessoribus ac notario, toti denique universitati nobilium praefati comitatus de Küküllő, modernis et futuris quoque temporibus constituendis, cunctis etiam aliis cuiusvis status officii, gradus et praeeminentiae hominibus, quorum videlicet interest, seu interierit, praesentium notitiam habituris, harum serie comittimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo deinceps praefatum Petrum Apor pro legitimo et a nobis ordinato

supremo comite iam dicti comitatus de Küküllő agnoscere, eidemque in omnibus iustis, legitimis, consvetisque et licitis rebus obedientiam omnem praestare, obtemperare, iuditia illius legitima acceptare, et omnes solitos proventus atque emolumenta, ad eandem functionem de iure et ab antiquo spectantia et pertinentia, ipsi plene integre et sine omni defectu administrare et administrari facere, modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in castro nostro Ebersdorff, die quinta mensis Septembris, anno domini millesimo sexcentesimo nonagesimo nono, regnorum nostrorum, Romani quadragesimo secundo, Hungarici quadragesimo quinto, Bohemici vero quadragesimo tertio.

Leopoldus m. p.

Comes Samuel Kalnoki m. p.

Andreas Szentkereszti m. p.

(Eredetije hártyán, függő pecséttel, a báró Apor-család altorjai levéltárában. F. I. 2. c.)

9.

Kecze, 1700. márcz. 29.

Gróf Apor István gróf Kálnoki Sámuel kanczellárhoz, Apor Péternének leánya születéséről s a tövisi birtok megvásárlásáról.

Édes kedves Sógor Uram.

Sub dato 13 currentis költ kglmed levelét böcsülettel vettem, és csak szerencsére írok választ, várván örömmel kglmed jövetelét; az gyülésre is örömmel vártam volna kglmedet, kglmed és én közöttem levő dolgokról, Isten kglmedet idehozván, eleget beszélhetünk; tudom se én klmednek, se kglmed nekem annyit nem vétett, a ki gyülölséget érdemlene, de quibus coram plura.

Itten való munkákot kglmed ellen kik foveálják, bizony nem tudom, de *könnyű annak sípot csinálni, a ki az náád között ül*, justa causa tandem triumphat. Örömmel irhatom kglmednek, ma 29. Martii reggeli kilencz óra tájba Isten egy jó ifjú leánynyal megáldá menyem asszonyt, az mult estvétől fogva nagy kínok között volt, míg Isten megválasztá terhétől, de az szentírás szerént elfeletkezett fájdalmáról, hogy ember született. Kglmed vétessen valami gyermeknek való nímet öltözetet számára; kglmedet az keresz-

telésére levárom és húgom asszony tudósítson, kinek akarja kereszteltetni, s kik legyenek keresztatyák, anyák. Az feleségem szívesen volt mellette, nem is akart egy szempillantásig is feleségem nélkül maradni, félt igen halálától; Lugasiné hugom is ott volt mellette.

Édes sógor uram, én Tövist megvettem Macskási Boldizsártól ezer aranyon, nincs több 12 embernél hozzá; kglmd írasson consensust rája, hadd jobb formában expediáljam magamot és legatariussomot benne; én csak az határáért vettem Fejérvárhoz; talám hasznát veszi kglmetek jövendőben; az original leveleket ha fel kell küldeni, kgld tudósítson. De már én három dolgot kévánok: 1-mo, hogy három sokadalom legyen esztendő által s akkor az korcsoma enyím legyen, minthogy most csak kettő esik; 2-do, hogy vendégfogadót nekem legyen szabad tartanom s mészárszéket, mivel eddig is az mészárszék oda való volt és az borkorcsoma is szünetlenül folyt az háznál: ide való az is, hogy a ki Tövisen nem lakik, és ez portiozó időkben nem lakott, ne árulhasson ott bort, mivel csak pusztát birnak ott és semmi onust nem subportálnak, csak valami gaz között korcsomárol vala; 3-io, minthogy fiscalitás és Fejérvárhoz való, ne vennék el maradváimtól és az ius redimendi lenne enyém; erről az camarának is írok. Ugy tetszik, klgd maga házának szolgál, ha ezeket véghez viszi, én ugyan ezt megpróbálom, ha lehet, minden tisztességes uton. Ajánlom Istennek oltalmába kgldet és maradok

Kldnek köteles szolgája, sógora
G. Apor István.

Kecze, 29. Martii 1700.

Mivel hogy Tövisen csak az tiszta puszta föld van, inscribálná ő felsége bár csak ezer forinttal feljebb, hadd épittethetném.

Külső czím: Illustrissimo dno comiti dno Samueli Kalnoki de Körös-Patak S. C. R. Majestatis cancellariae aulico Transylvanicae cancellario, sedium Siculicalium Sepsi Kézdi et Orbai supremo judici regio, dno et affini colendissimo. Viennae.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

10.

Bécs, 1700. máj. 9.

Hevenesi Gábor Apor Péternek a küküllői főispánságról stb.

Ihs.[1])

Perillustris Domine, Patrone colendissime!

Sub dato 26. Jan. nunc accipio. Quod attinet officium supremi comitis de Küküllő, hic expectatur candidatio regnicolarum et deputationis, qua huc missa videbimus, quid servire possimus.

Cum autem dominus cancellarius aulicus aliunde intret Transylvaniam, poterit illum Dominatio Vestra pluribus informare, hic enim sine illius praesentia vix concluditur aliquid.

D. Cardinalis necdum redivit ex Saxonia, ubi appulerit, ei desideria suae Dominationis commendabo. His jam scriptis redivit.[2]) D. Lazarus Apor ipse intrat cum illustrissimo domino cancellario, adeoque sua coram tractabit. Me plurimum commendo. Vienna 9. Maii 1700.

Legata, quae d. Vicarius praetendit, sunt ante omnem haereditatem expungenda, ita jubet testamentum, ita vult d. Cardinalis.

Perillustris Dominationis

servus in Christo
Gabriel Hevenesi.

Oldalt: D. Cancellarius habet cessionem puncti 15 ex testamento, quam extradat, sed depositis prius 2000 fl. Rh. Viennam trajiciendis.

Külső czím: Perillustri ac generoso domino Petro Apor de Altorja, inclyti comitatus de Küküllő supremo comiti etc. domino patrono colendissimo.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

---

[1]) Jesus.
[2]) Ez a pont későbbi betoldás.

11.

Bécs. 1701. jan. 5.

Hevenesi Gábor levele Apor Péterhez, mélyben kilátásba helyezi a küküllővári főispánságnak, melytől őt vetélytársai el akartak ütni, elnyerését s egy történelmi kéziratot kér Apor könyvtárából.

Perillustris et generose Domine, mihi colendissime!

Aemuli Dominationis Vrae hic aulam informarunt. 1-o quod Dntio Vra sit iuvenis, 2-o quod nullum adhuc officium obierit, 3-o quod non sit ex maiori nobilitate, 4-o maxime, quod non habeat bona et sic secundum leges non possit esse supremus comes in Küküllő; sed pro Dnis Vrae fortuna eodem die, quo erat conferentia, de his informavi Eminentissimum, et ideo non habet, quod Dtio Vra metuat. servabit illud officium, maxime si habeat ibi bona, vel si illud non servaret, non carebit alio. Haec pro novo anno, certiora et clariora proxime.

Noster dnus illustrissimus Comes male, ut audio, valet; non volo illi scribere, sua Dominatio tamen illum meo nomine salutet, dicat illi, ut sit laetus, quod hic illius negotia bene procedant, exiguntur ab eo rationes de fructibus fiscalitatum, quas societas quaedam dominorum arendaverat, praestat omnino, ut eae rationes conplanentur in vivis, iniuriam tamen illi fieri Dntio Vra non patiatur et si quid simile observaret, mature moneat, ut hinc inpediri possit. Caeterum Dntio Vra non deberet a Comitis latere procul esse atque diligenter attendere, ne si dnus Comes rebus suis minus attendere possit, eius res, scripta etc. distrahantur. Dntioni Vrae enim multum interest, hic invigilare. Caeterum cuperem saepius de statu d. Comitis, eiusque rerum genuine informari. Dominatio Vra det illi optima verba, caveat ullam dare causam offensae.

Libenter intelligerem, ut d. Comes dederit illustrissimo dno comiti a Seau 1500 fl., quos ego assignaveram, si ita deberem meam assignationem rehabere, ut pecuniam hic possim ad rationes d. Comitis elocare.

Quo modo Dntio Vra cum d. Korda convenit? Si bene, melius est, regnum enim divisum desolabitur, sin minus, rogo, ut dissimulet offensas, et una pro bono dni Comitis cooperentur, mutuoque se intelligant, utrique melius proderit.

Dicit mihi p. Viszkeleti, quod Comes habeat unum librum in folio manuscriptum, in quo sunt descriptae epistolae antiquae Transylvanorum ad Portam et vicissim

Turcae ad Transylvanos. Charissimum mihi foret, librum illum videre et saltem ad tempus habere, rogo illum mihi procurare ac data occasione mittat. Putat pater Viszkeleti, illum esse in domo Claudiopolitana. Dutio Vra facile resciet, ubi sit. Caeterum me commendo uti et d. Comitem. Suppono illius animae quoque habere curam et merito reliqua, nempe erat varietas et cetera et iam altera vita parcem prudentia. Me commendo. Vienna 5. Jan. 1701.

Donationis Vrae servus in Christo
Gabriel Hevenesi.

Külső czím: Spectabili et perillustri dno Petro Apor de Altorja, incliti comitatus de Küküllő supremo comiti etc. dno colendissimo Claudiopoli.

(Sajátkezű eredetije báró Apor István abosfalvi levéltárában.)

12.

Fejérvár, 1701. jun. 22.

Gróf Apor István Apor Péternek a dicsö-szentmártoni és ádámosi birtokok kezére bocsátásáról, és a küküllöi főispánságba beiktatása felől.

Édes Öcsém Uram!

Micsodás levele érkezett kegyelmednek pater Hevenyesi uramtól, his inclusis kegyelmednek elküldöttem, hanem a világon kegyelmed senkinek meg ne mutassa, hanem mentest irjon kegyelmed Kálnoki uramnak, hogy az ádámasi portioját bocsássa kegyelmed kezében, én a mint kegyelmednek megmondottam, a szent-mártonit odabocsátom az egy szőlőken kivül, csak azért is, hogy az irigyek száját bédughassuk; kegyelmed ott hagyja jó karban dolgait és jöjjen ki, hogy ha valamiképpen onnét felyűl valami determinatio jönne, az introductiot átmaturalhassuk; kegyelmed ne késsék kijönni. Isten oltalmában ajánlom kegyelmedet.

Fejérvár, 22 Januarii 1701.

Kegyelmed atyafia bátyja
Gróf Apor István m. p.

Cito	Cito
Citius	Citius
Citissime	Citissime

Citissime.

Külső czím: Tekintetes nemzetes Apor Péter kedves öcsém uramnak ő kegyelmének adassék.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

13.

Ádámos, 1702. szept. 22.

Gróf Mikes Mihály Apor Péternek sürgetésére hétezer forintnyi adóssága megfizetését igéri.

Mint jóakaró öcsém uramnak ajánlom kgldnek szolgálatomat.

Kglmed levelét illendő böcsülettel elvettem; mind ezen leveléből, mind szolgáimnak írt levelébül láttam kgld fenyegetőzését, azt is tudom, hogy kgld azt az hétezer forintot negyvenezer forintnak mondotta kgld Háromszéken, mindazonáltal én ezt csak iffiu ember mondásának tartom; ha jól considerálná kgld a dolgot, bizony Te Deum laudamust kellene mondani, ha ugyan oly jó atyafiánál volna az a pénz, mint én; de kgldet követem, látszik, hogy még a világra ki sem költ. Én bizony egy pénz interest már nem adok, hanem legyen kgld egy kis patientiával octoberig, még én is kevés oeconomiácskámat elvégezem: novemberbe menjünk egy helyre, ha dolmányomat levetem is, ha egyik részét a jószágocskámnak eladom is, de bizony kgldet nemcsak az interessirül, hanem a capitalisrúl is contentálom, ne búsuljon kgld annyit s tegye olyan helyre, hogy megvehesse mindenkor s legyen nagyobb securitassal, mint nálam volt; hitesse el kglmed magával, kgld azt jobban nem várja, mint én, kinek az Isten adja végét.

Isten kgldet éltesse.

Datum Ádámos, 22 Septembris anno 1702.

Kglmed jóakaró atyafia, szolgája:
G. Mikes Mihály m. p.

Külső czím: Tekéntetes, nemzetes Apor Péter uramnak, nemes Küküllő vármegye főispánjának, jóakaró öcsém uramnak ő kglmének adassék.

A levél hátán Apor Péter följegyzése: Meg kell tartani!

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 19.)

14.

Vicze, 1702. decz. 7.

Gróf Apor István levele Apor Péterhez: szerencsét kíván gyermeke születéséhez.

Édes Öcsém Uram.

Kgld örömében irott kurta levelét böcsülettel vöttem; áldott az Isten, aki kgld házát megörvendezteté új gazdával, kinek keresztelése ....[1]) áll kglmetek szabadságában, én az ..... adnám örömestebb neki, ha kgd ott[hon] ke[r]esztelheti meg, tudósitson; ha pedig az gyülésig haladhatna, ott megkeresztelhetném, de ha valami akadályt lát, addig is Isten hírével meg kell keresztelni, találni ott böcsületes emberekre komának; kglmed ezen dologról engem tudósitson, hadd tudjam kgldnek szándékát.

Ezzel az betegnek gyógyulást, kglmednek pedig jó egészséget kévánok.

Kgd szolgáló bátyja
G. Apor Isván m. p.

Vice, 1702. 7. Decembris.

Kálnoki uramnak szóló kgld levelét közelebb való postán elküldöm.

Kérem szereztessen csikot az gyülésre. Vagy öt sertést hajtnak, bőrös pecsenyének valót Petelyéből kglmed számára, a mint hízott, úgy költse kglmetek jó egészséggel.

Külső czím: Tekéntetes nemzetes Apor Péter kedves öcsém uramnak cum pleno titulo adassék Koród-Szent-Mártonban.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

15.

Bécs, 1703. aug. 22.

Gróf Kálnoki Sámuel, erdélyi udv. kanczellár levele Apor Péterhez, melyben a Rákóczi-forradalom terjedéséről Bécsbe érkezett hírekről tudósít.

Méltóságos gróf, kedves Öcsém Uram!

Kglmednek 9. datált leveléből köszöntésit s tudósitását nagy kedvesen veszem; az mely levelét kgld említi, hírét sem hallottam; mondják ugyan, hogy egy rendbeli levelinket az kurucz elfogott volna, de mint kgd irta, hogy

[1]) A kipontozott és zárjelbe tett szavak kiszakadva.

die 17 Julii irt levelemet Donát uram mutatta; az rebellio penig Székelyhidánál 20. volt, csodálom, hogy az én leveleim nem intercipiáltattak.

Legyen hála Istennek, hogy csendességben van kgltek. Im novellákat küldök, kikből megláthatja, hogy nagy confusio van az pogányság közt, de hiszem Brassóba is meghozták azt. Az magyarországi tumultus penig lecsendesedik nem sokára, mert egy nehány regimentek mennek ellenök. Isten rontsa meg őket, mert mind hírünk, hitelünk megmocskoltatik miattok. Nekem is lemenetelemben nagy akadályt tőnek; noha bizony Arad felé jól elmehetnék, de cselédim az akadályim. Isten ő felsége módot és útat mutat, mikor ő felségének kedve s akaratja. Én interim valóban csináltatom instructiomat.

Bizony valóban örülök rajta, hogy kglmed magát resolválta az itt való szolgálatra. Iffiu embernek (mint kgld) gyönyörűség és boldogság. El is higyje kglmed, édes öcsém uram, hogy ha nagy instanciámmal véghez nem vihetém vala, hogy adassék szabadság az guberniumnak az candidatiora, bizony régen parancsolt volna ő felsége, hogy kgldet küldjék, mert az egész miniszterium kglmeden egyezett meg. Immár gyülésen candidálnak s kgld ki nem marad s bizonyos legyen kgld benne, hogy más nekem kglmeden kivül successorom nem lészen. Az jó szállásomot 14 Oct. csak el kell hagynom; az boraimnak egy részét Apaffi herczegnek adom, úgy valamint itt érnek, annyi érő finom radnóthi bort ad ő nga érettök.

Az sok árvizek és szűntelen esők elég nagy károkat tettek nekem is. Csuda, hogy ide fel mindenütt igen jó s kivánatos takarodó idők járának etc.

General Glickersperg uram 5-ta érkezett Szathmárra; Ecsed, Várda, Ibrány az kuruczok kezeiben s Kálló is. De ez az rebellio elolvad, mint az hóharmat.[1]) Én Husztot sem hiszem, hogy elvették, csak az novellista hazugsága. Az törökök közt levő rebelliot sem hiszem; kglmetek ottan hamarébb meghallhatná.

Székely Miklósnénak megkérém ő Felségétől az tutelát s kiküldeném, ha meg nem csalattatnánk, mint eddig száma nélkül sokakkal jára az cancellaria. Jobb édes öcsém uram kegyelmed intimalja az özvegynek, hogy Nemes (?) János kezében tegyen le hatvan magyar forintot s mihelyt tudó-

[1]) Jellemző, hogy Bécsben milyen könnyen elnyomhatónak vélték akkor még a Rákóczi forradalmat.

sitást veszek, assecuralom, hogy postán apósomnak leküldöm az tutoriát.

Velem együtt az feleségem grófné asszont ő kegyelmét nagy böcsülettel köszöntjük.

Istentül szerencsés utazást kivánunk ő kegyelmének erre felé. Ezután gyakrabb tudósitását várom és maradok

Kegyelmednek köteles szolgája, bátyja:
G. Kálnoki Sámuel m. p.

Viennae die 22. Aug. 1703.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. X. fasc. I. nr. 19.)

16.

Szeben, 1703. decz. 6.

Gróf Bánffy György főkormányzó gróf Kálnoki Sámuel kanczellárnak Bécsbe: a kuruczok rohamos előhaladásáról Erdély területén; Szász János szebeni főkirálybiró lefejeztetéséről; az adófizetés szük térre szorulásáról.

Illustrissime Domine Comes observandissime!

Salutem et officiorum commendationem. Kegyelmed levelét becsülettel vettem, hogy tudósitott, kedvesen veszem. Innend kegyelmednek irhatom, hogy onnand felyül az hegyekről Abrudbánya felül az kuruczok éppen Enyedig és az Maroson is általhatottak vala; Thoroczkón és mindenütt voltak, de méltóságos generalis uram küldvén bizonyos számú militiát, meg nem várták az kuruczok, hanem mind eltakarodtak előttök, osztán az németek Thoroczkót és Thoroczkó-Szent-Györgyöt mind Cá[rolyvár]ról felégettenek, most penig ismét Enyedet fenyegetik az kuruczok, hogy felégetik; az mint irják, onnand kivül az Keresen bé Sebesvár felé jöttenek Vajó András, Rabló és Kaszás Balázs nevü kapitányok Gyula felé, kik is mind Enyedig érkeztenek, hogy Enyedet felverjék; már most ismét generalis uram militiát küldött reájok, megtéritik, mint hiszem. Éppen az Marosig erre mindenütt kuruczok vannak, úgy hogy Kolosvár felül még levelet is alig hozhatnak már, nem hogy egyebet hozhatnának számunkra. Az Mezőségen is éppen Görgényig hatottak és mind az nemességnek, mind szegénységnek marháit elhajtották. Hunyadmegye felül is Déváig elhatottak s feljebb is az Maroson általmenvén minden marháinkat magunknak és szegény embereinknek

mind elhajtották, az segitség valóban kivántatnék, ha jőne; nékem már több jószágom Csanádnál s Nádosnál nem maradott, kit fel nem vertek és az honnand el nem vitték volna mindenemet.

Szász Jánost tertia praesentis az szebeni tanács megsententiázván, sok gonosz cselekedetiért, úgy mint gyilkosságáért, sicariusságáért, paráznaságáért és ördöngösökkel való correspondentiáiért s több gonoszságiért, mineműek talám soha egy emberben Erdélyben nem találtattak s még másutt is, lett oly deliberatuma, hogy elsőben lófarkon meghordoztatván üssék el fejét és kerékre tétessék; de az lófarkon való hordoztatást lehagyván ob respectum consiliarii gubernii, osztán ugyanaz nap az Hadnagy János megöletéséért — és annak személyében az ő felsége grationalisának megtapodásáért in crimen laesae Majestatis való kereseti az directornak per status regni adjudicaltatván és in nota infidelitatis comvincaltatván, tegnap, úgy mint quinta Decembris déllyesti harmadfél óra tájban az piaczon feje vétetett, kinek is sententiája el nem készülhetvén mind az két részről, most kegyelmedéknek fel nem küldhettük, minthogy az posta elmeneteli csak most innotescalt, hanem az sententianak extractualis substantiaját felküldöttük, az jövő posta penig az egész sententiat is, azon leszünk, hogy jó alkalmatossággal kegyelmeteknek felküldjük, most kegyelmetek de extractu megláthatja az valóságot.

Kegyelmedet tudósitom az jövő postán is, elvárom penig kegyelmed tudósitását az oda fel lévő minden dolgokról.

Caeterum praetitulatam Dominationem Vestram diu valere desideramus.

Cibinii die 6. Decembris a. 1703.

Dominationis Vestrae paratus ad officia comes
G. Bánffi m. p.

Bánffi László gratiajáért való summát Apor uramtól itt meg fogja szerzeni, hogy oda fel ő kegyelme adassa meg. Az én donatioimat az mi illeti, ha szintén most lehoznák is, haszontalan volna, mivel az statutio véghez nem mehetne, mivel az mint kegyelmednek feljebb is megirám, az én jószágimban mind kurucz parancsol.

Az jövendő esztendőbeli quantumról kegyelmetekhez küldött camara intimatioját látom, de úgy tudja kegyelmetek, úgy is mondhatja meg, hogy ennek az országnak nagyobb része, elkezdve Dobrától fogva az Marosig, az Maros mellett Gyergyóig adót és portiot nem ad, mivel azt az

kuruczság mind ellepte, és nem hogy portiot adna pénzül, ha fel nem szabadittatik, csak az Kolosvárra ő felsége militiajának kivántató naturalet sem administralhatja, mert vármegye már a mi dispositionk alatt több nincsen Kükülőnél és Fejérnek s Hunyadnak egy kis részecskéjénél.

Külső czím: Gr. Kálnoki Sámuel urnak.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

17.

Szeben. 1704. jun. 6.

Gróf Apor István levele Apor Péterhez.

Édes Öcsém Uram!

Kgld levelét becsülettel vettem, hogy az ott való hírekről tudósított, kglmedtől kedvesen veszem és továbbra is kérem kglmedet, hogy a mit érthet kglmed az ott való dolgokról s hírekről ne nehezteljen tudósítani; úgy hiszem, hogy Thoroczkai uram is, lesz még oly üdő, hogy számot ad minden cselekedetiről, ha most oly igen viseli is magát. Az mi pedig az ezüst dolgát illeti: addig munkálkodtam, hogy abból kglmedet immunitaltam; továbbra is, az miben tudok, kglmednek jó szívvel szolgálok.

Ezzel ajánlom Isten oltalmában kgldet.

Kgld atyafia, szolgája
G. Apor István m. p.

Szeben, 6. Junii a. 1704.

Külső czím: Tkts nemzetes Apor Péter uramnak etc. nekem kedves öcsém uramnak ő kegyelmének adassék. Brassó.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 19.)

18.

Szeben, 1704. okt. 18.

Gróf Apor István Apor Péternek, szorult helyzetéről s kolozsvári vagyona pusztulásáról.

Édes Öcsém Uram!

. . . . . [1]) irja kglmed, hogy másfél száz forintnál többet nem adtak, de én tudom, hogy több pénzt percipialt kglmed annál, mert csak az bíró is

[1]) Kiszakadva.

kétszáz forintot adott kglmednek; hogy én pénzt adhassak, abban nékem módom nincsen, mert csak az Isten tudja azt, micsoda költséggel élek én is itt, mert nékem sehonnan csak egy marék búzát, sem egyebet semmit sem hoznak, mindent, az egy vizen kivűl pénzen kell vétetnem, azért énnékem nincsen honnan adnom s ne is várjon kglmed. mert én bizony nem adhatok, hanem ott vagyon Torja s Nyujtód, elég búza, zab . . . . . [1] s szállittasson kglmed; most az embernek az időhöz kell magát alkalmaztatni s az haszontalan költségnek békét kell hadni.

Ezzel ajánlom Isten oltalmában kglmedet.

Kglmed atyafia

G. Apor István m. p.

Szeben, 18. Octobris a. 1704.

A levél hátán a következő utóirat: Bizony az én erszényem is be fog szorulni, mert az mi egyetmásom Colosváratt volt, most az generalis oda menetelivel, úgy hiszem, mind oda lött, melyet bizony nemcsak én, hanem kgltek és az kgltek gyermekei is meg fognak siratni; ahhoz kgltek már ne bízzék, az mit Isten énnekem mutatott volt, mert úgy hiszem, az, a mint feljebb is irtam, hogy most mind odalött.

Külső czím: Tekéntetes, nemzetes Apor Péter uramnak, kedves öcsém uramnak ő kglmének adassék Brassóban.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában. X. fasc. I. nr. 19.)

19.

A brassai fellegvárban 1706. febr. 16.

Apor Péter folyamodványa az erdélyi fókormányzóhoz, brassai rabságából kiszabadítása iránt közbenjárását kérvén Rabutin tábornoknál.

Méltóságos Gróf. Erdéli Gubernator,

Érdemem felett való jó Uram.

Hallhatta Ngd keserves rabságomot és méltóságos generalis Rabutin uram ő excellentiája parancsolatjából brassai fellegvárban való hozatásomot. Megvallom ngos uram én is eltéveledtem s megcsalattattam volt, de leg-

[1] Kiszakadva.

kisebbnek is oka s feje nem voltam; ma se tudom okát keserves rabságomnak, mert ha mindennek gratia, az ki feje nem volt, Ngod maga tudja, én nem voltam, se soha, az míg kijöttem, egy kuruczczal sem czimboráltam, sőt hogy Szebenből visszajöttem, Kimpinán egyet látván, előtte elbúttam, senkit kuruczságra nem gerjesztettem, se innen, se Havasalföldiből velek correspondentiám nem volt, egy szóval megbizonyítom, hogy semminek feje nem voltam, sőt én is másoktól csalattattam meg.

Könyörgök az élő Istenért Ngodnak, méltóságos Generalis uram ő excellentiája előtt mellettem instalni, és az mivel ő excellentiája előtt vádoltattam, méllóztassék ő excellentiája kiadni, hadd én is tudjam magam menteni, mert ha azokkal vádoltattam, az melyeket ő excellentiájának alázatos Memorialemban feltettem, azokban olyan ártatlan vagyok, mint a mai szült gyermek; és mivel hogy ártatlan vagyok azokban, az Jézus Christusért kérem Ngodat, méltóztassék szabadulásom felől szólani ő excellentiájának; hiszem, ha reám bizonyosodik, az mint ő excellentiájának tetszik, bánjék úgy velem; rimánkodom megint az élő Istenért Ngodnak, tekéntsen Istent és érettem ne sajnálja egy-két szavát méltóságos Generalis uram előtt, kiért az kegyes Isten Ngodat áldja meg és fizesse meg mind ez világon, mind az máson.

Nagyságod alázatos szolgája
Apor Péter m. p.

Fellegvári rabságomból 16. Febr. 1706.

Külső czím: Az erdéli méltóságos Gubernátorhoz ő ngához alázatos supplicatiója az benn megirt személynek.

(Sajátkezű eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

20.

A brassai fellegvárban (1706.)

Báró Apor Péter emléktrata s vallomásai gróf Rabutin tábornokhoz, havasalföldi bujdosásáról, visszatéréséről s ártatlanságáról, kérvén a brassai fogságból kiszabadíttatását.

Excellentissime Domine Comes et Generalis Campi Marschalle, Domine Patrone gratiosissime.

Vereor, pudorque faciem meam obvelat, excellentissime domine Generalis, dum lacrimabundis oculis, cordeque pavente calamum ad implorandam misericordiam Excellentiae Vestrae

admoveo, qui post tot favores augustissimae domus Austriacae erga me immeritum, paternamque Excellentiae Vestrae plane gratiam et ego deceptus fidelitatem Augustissimo datam violavi, neque auderem manum admovere, nisi animaret me innata augustissimae domus Austriacae clementia, gratia scilicet omnibus, qui caput rebellionis non erant; animat me tam a me saepius ab Excellentia Vestra, quam ab aliis auditum verbum de Excellentia Vestra: nullum scilicet punit Excellentia Vestra innocentem; animat vel ipse Salamon, qui dicit: qui absconderit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit ea et reliquerit, misericordiam consequetur. Fateor et ego: in regem meum peccaveram, sed nullius me causam pura conscientia assevero, comprobareque me (neque ullus in contrarium contra me probabit) quindecim mensium spatio Coronensi in urbe, cum nullo neque verbis, sed neque litteris ullam cum Kuruczonibus correspondentiam habuisse, neque in contrarium servitii Caesarei egisse, neque ullas partes Rakoczianas tuitum fuisse, quin imo comprobabo etiam in reditu Cibinio cum honestissimis civibus civitatis hujus et domino Nicolao Pater tricesimatore itineris mei comitibus mea et acta et verba semper fidelitatem spirasse, quin imo non solum Coronae, sed neque in ipsa Valachia ad medium Junii (ubi vacillare pro dolore coepi) cum nullo extraneo correspondentiam habui, sed nec expost in tantum, ut germanus matris meae frater adveniens Buchurestum, neque ipsi salutavi, qui in tantum ira effectuerat, ut exiens coram aliis dixerit, se non dolere occasione habita me traicere et hoc comprobabo, sed neque ullum Coronae correspondentiam certo habuisse nec scivisse assevero, quas vero circumstantias et expost foris, quae rescire potui, Deus non sit propitius in agone peccatricis animae meae, si vere illustrissimo domino Commendanti non aperui; neque vero exitus ex Valachia me fuisse causam, si dignabitur Excellentia Vestra laconicam exitus nostri ordinem benigne percipere, dum in conscientia describo, sola Excellentia Vestra me causam non fuisse judicari dignabitur.

Cibinii existens petii ab illustrissima domina comitissa vidua Aporiana pro sustentatione aliquam pecuniam, quae habens hic apud cothurnarios 1000 florenos, ex illis disposuit mihi quingentos et ubi Coronam devenissem, illam pecuniam pro militia Caesarea distributam inveni; institi apud dictam comitissam de alio medio, quae respondit, se non habere unde. Testor Deum et etiam illustrissimum dominum Com-

mendantem me dixisse: si pecunia mihi restituetur, nolo exire Corona; quae ubi jam distributa fuisset et ego de gratia Excellentiae Vestrae 1-ma Aprilis Corona egressus. Secunda vel tertia die interrogatus de domino Francisco Boér, quaenam sit mea intentio, dixi me Tergovistiam ire velle, qui mihi dixit, non sic faciamus, sed ego meam conjugem debeo foras mittere, eamus prius Ploestum, expost. si incaluerit, eamus Tergovistiam, aventi. Buchurestum euntes in reditu salutatus est, ut laus Deo, quod exiverit hucusque etiam ipse exspectabatur, nolentes ipsi damnum inferre, ego inde tunc discedens ad duo milliaria, quarta die, ut expost rescivi, potior pars hinc exeuntium ad Mikes pro passu exitus scripserunt me nullo modo sciente, nec ibi existente, expost iterum legatos suos foras miserunt, hoc etiam me ignorante; responditque se Mikes ipsis serviturum modo recte iter habens ad Forgách et adjunxit, miseret me Petri Apor et Francisci Boér, amore Dei non stultizent. Expost in Junio venit Benedicti Henter filius, Sigismundus nomine, qui me clam vocato dixit mihi valde irasci Rakoczium, quod ego contra ipsum verba praetulerim Coronae, ante omnes jurabat, pejerabat, dicens ad 8-vum Julii Rakoczium intraturum et qui tunc ibi non fuerit, in perpetuum exulem futurum; jurabatque succursum nullo modo sperandum, ne quidem per trieteridem, tunc et ego stultus factus consensi, rogaruntque me, ut conciperem litteras ad Forgách et ego renui; expost rogatus dominus Franciscus Boér, ille litteras scripsit. Expost quum a me petebant,[1]) ut mittere possint, nec hanc dedi. Et tunc contra me indignati, praecipue d. F. Boér, volebant me excludere et utinam fecissent. Verum illae litterae non in Transsilvaniam pervenerunt, ubi jam passus pro primis petentibus advenit. 2-do passus pro domino Francisco Boér et ille exivit. Ego Bukurestum etiam pro suscitandis rumoribus abiens, ibi nulla de succursu mente, in reditu curat me Petki vocari et monstrat litteras Forgách, ut relictis omnibus, nisi intra 8-vum diem apud ipsum fuerimus, nunquam exire nos permittit, neque speremus auxilium, quin etiam si nullum esset obstaculum adhuc, propter fortalitia tribus annis succursus venire non posset. — Petki. Bálintit relictis uxoribus egressi sunt et post hebdomadam his et aliis deceptionibus credens exivi et in Augusto ad Forgách

[1]) Itt valószínűleg tollban maradt: *precuniam*; alább ki van húzva: sed d. Gyulai 15 florenis equum aquirens.

perrexi. Non ergo etiam exitus causa fui, quin juro Deum etiam media defecerant vitae et ad plurima debita me intricavi, ita ut quibusvis mensibus etiam hodie pro quovis 30 imperialibus solvam interesse duos.

Comprobabo etiam Excellentissime Domine gratulanter me expectasse succursum et ante pugnam me dixisse nunquam fugere gratiam suae Majestatis, et adhuc Kuruczonibus in Csík existentibus mississe litteras Viennam et perscripsisse me ad fidelitatem jubilanti animo redire; tribus septimanis in monasterio Csikiensi latitabam, minantes mihi et praecipue Szappanos, quod si extra monasterio me deprehenderit, in duas partes dividere. Quin imo per meam praesentiam et exhortationem multos ad fidelitatem reduxisse comprobabo, in tantum, ut vigilias posuerint ad portam, ne exire valerem. Quare Excellentissime Domine, quoniam ego nec correspondentiam habui, nec causa exitus fui, nulliusque caput, moveat misericordia suam Excellentiam, recordeturque piae defuncti patruelis mei fidelitatis,[1] recordetur illustrissimi domini soceri 11. annis Viennae in servitiis fideliter fidem servare,[2] meque quousque deceptus non sum, in omnibus secundum exiguum posse meum servitium Caesareum procurasse et de miserabili hocce aresto gratia sua liberare, cum et omnia confiscata, panem expost habere etiam potero, et si expost vel minimum de me auditum fuerit et comprobatum, luam etiam poenas moderni delicti, pro qua Excellentiae Vestrae gratia Deus Excellentiam Vestram quam diutissime servet, etiam ego humillime reservire in perpetuum haud intermittam.

* * *

(Humillima remonstratio illmo domino Commendanti.)[3]

Quoniam fide mea Deo debita illustrissimo domino Commendanti dixerim omnia de correspondentia spionica, quascunque circumstantias scio et occurrunt, me relaturum et hoc ipsum excellentissimo domino Generali in humillima Memoriali apposuerim, fateor, invocato etiam divino auxilio, hac praecipue septimana torsi caput meum, cogitavique non secus ac ubi ad confessionale divinum me praeparo et

[1]) Apor Istvánt, a nagybátyját érti, a ki mindhalálig loyalis híve volt az uralkodó háznak.

[2]) Érti Gróf Kálnoki Sámuel kanczellárt.

[3]) Áthúzva. Innen más tollal és tintával írva.

quoniam synaxi sacra usus sùm die dominica, non in salutem, sed in judicium mihi caedat, si vere non appono. Quaecumque scio, ex qua remonstratione circumstantiarum facile illustrissimus dominus Commendans, si fuerunt correspondentiae, quae fuerunt, rescire poterit, spero et ego et insto illustrissimo domino Commendanti humillime, ut quemadmodum mihi proponere dignatus est, ut quamvis in negotio nostro se noluerit immiscere, hoc tamen unico medio adhibito, si vere omnia, quae scio, confitear, suam gratiam mihi non denegabit; dignetur ergo mihi misero expost suum paternum succursum exhibere, cui sic sit Deus propitius in agone, sicut vere haec scribo. Praeprimis remonstrabo, ex quibus rationibus ego correspondentias, si fuerunt, rescire non potui et nec rescivi, nec solus habui, postea circumstantias mihi expost quae occurrerunt, humillime proponam:

1-mo. Ratio, quod non habuerim, sit fides et omnis ultio divina et maledictio veniat super, me si habui.

2-do. Si adversum me comprobabitur, agant ad lubitum meum.

3-tio. Si Coronae habuissem correspondentiam post medium secundum mensem uterinum fratrem matris meae salutassem Bukuresti et locutus fuissem ipsi, sed quod non feci, comprobabo, ubi tamen jam extra Corona fui.

4-to. Quando Cibinio intravi Coronam, non me abscondissem ante Kuruczonem, quod sciunt domini cives, comites itineris mei.

5-to. Non mihi insidiati fuissent, ut me expolient, quando intrabo Coronam et hoc foris rescivi et hoc probabo.

6-to. Quando dominus illustrissimus Acton interrogavit Cibinii, utrum in Valachia manebo, non dixissem, quod non, sed Coronam intrabo.

7-mo. Jam domina comitissa quam quorum servi ibant redibant ex Valachia, erant mihi offensi, ut sive per comitissam, sive per Valachiam potuissem habere correspondentias, nec Saxonum domus clam frequentabam.

8-vo. Kalnoki Peter direxit in Illyefalu, hic certe Labanczones sedent.

Comprobabo inter ipsos quando exivi me dixisse: quando fui Laboncz, certo fui verus Laboncz.

Sed puto ratione meae personae neque habet suspicionem Illustritas Vestra, quod vero neque sciverim, non mihi communicaverint.

1-mo et 2-do sit 1-ma et 2-da superius data ratio.

3-tia. Quando abfui 15 septimanis Cibinii, quid fecerint? quid non? ipsi sciunt, quoniam nec quando primi exiverunt, nec quando isti scripserunt hic fui, me non ducentes (?) ipsis responsorias et quando ego discessi, nulla mentio de exitu fuit. Nec hodie credunt forsan, quia mihi multi objecerunt, quod in velitatione semper fuerim foris.

4-to. Nunquam mihi fidebant et sicut nuper Illustritati Vestrae dixi, quando aliquid dicebant: dicebant, quod Illustritas Vestra domino Petki dixit et debebam jurare, quod non dicam; dicebant enim, si Illustritas Vestra resciet, postea nihil dicet dominus Petki, si scivissem, modo non dicerem circumstantias tam candide.

5-to. Mecum non susurtabant, sed palam loquebantur, ut in circumstantiis uberius declarabo, quoniam etiam quando fui inter ipsos et discursus movebant, cum ipsis comprobabo, quod ego accipiebam duos paculos et sic deambulabam, unde saepius objecerint mihi, cur non adsum bono discursui, plures rationes patebunt ex circumstantiis.

1-mo. Prima aestate semel sedebamus ante domum tricesimatoriam et ego dico: bone Deus certo nausiavi Coronam, quando erit finis; dicit dominus Petki: Deus scit; dicit dominus Boér Ferencz: ego spero finem; dicit dominus Petki: sed quando? dicit dominus Boér Ferencz: etiam sua Majestas condescendet aliquid, etiam Hungari, et sua Majestas[1] faciet aliquam contentationem tam Hungaris, quam Rákóczio, videlicet dabit Rákóczio, ut tempore regum erat, vajvodatum Transsylvaniae, Bercsényio hoc, illis hoc etc., et sic complanabit sua Majestas, hoc propter 2-di puncti declarationem.

2-do. Occurrit mihi, quando habuimus 1-mo Te Deum laudamus, dixi Illustritati Vestrae, quod dixerit se ex litteris vidisse, quod pax erit cito et quod Mikes eat obviam Rákoczio et addidit, vix si mea prophetia non adimplebitur, sic primum punctum jam si interrogetur, quis ipsi dederit illas litteras et unde habuerit, forte aliquid eveniet.

3-tio. Scripsi ut puto Illustritati Vestrae se dixisse ex somniis novalia bis vel ter, unde dominus Petki habuit in proverbio, utrum est nocte non fuerit in monte sancti Gerleti, postea dicebat non, sed ascendebamus et uno quadrante vel quod simile discursebamus, dabant signa oculis comes, habeo aliquid, vel dominus Boér Ferencz, habeo aliquid, abscondebant se in alio cubiculo, unde in quo lecto visum sit hoc somnium inqueriatur et lectus deprehendetur.

4-ta. Audivi etiam vel bis ab ipso fui in uno loco, audivi haec nova, quis et ille locus?

5-to. Occurit mihi omnino cum domino villico habuisse magnam famaliaritatem *(így!)* et vesperi etiam aliquando accedebat ipsum et de die, frequentissime tamen vesperi.

(Apor Péter sajátkezű, nehezen olvasható fogalmazványa a báró Apor család altorjai levéltárában. F. I. 2. e.)

21.

K. n. (1706.)

Özvegy Torday Ferenczné, Apor Borbála folyamodványa Rabutin generálishoz, unokaöcscse, Apor Péter rabságból való kiszabadítása érdekében.

Erdélyországának méltóságos örökös Főgenerális Commendánsa.

Excellentiádhoz alsótorjai néhai Torday Ferencz özvegyének, Apor Borbárának, az szegény, Istenben elnyugutt úr Apor István uram egy testvér nénjének alázatos supplicatioja.

Nagy alázatoson borúlok supplicatiommal Excellentiád eleibe, én már csak egyedül maradtam az szegény, Istenben elnyugutt Apor István uramnak egy testvér atyafiai közül, már özvegységemnek ötvenedik esztendeje, az szegény urammal csak másfél esztendőt élhettem vala. Árváúl maradván el az szegény, néhai atyjától, Apor János öcsémtől Apor Péter, még kisded csecsemős gyermekkorában nékem adta vala vigasztalásomra az szegény úr, Apor István uram, hogy felneveljem, kit kicsinységitől fogva én nevelék fel, csak ez az egy szikra marada már, ki vénségemnek istápja, erőtlenségemnek gyámola, és Isten után életemnek egyedül reménye, kinek is sok irigye és gonoszakarói lévén, elvádolták, mivel, nem tudhatom, úgy hallom harmadik héttől fogva sulyos árestumban tartatik, ki nékem olyan nagy keserűségemre vagyon, és annyira megújula szivemnek fájdalma és bánatja, hogy már alig járhatok nagy keserűségemben.

Könyörgök alázatoson Excellentiádnak, Istenére és kedvesivel együtt Excellentiád szerencsés, hosszas, boldog életiért, az szegény úr, Apor István uram emlékezetiért, erőtlenségemben szomorú szívemnek vigasztalására, keserűségimnek megenyhítésire méltóztassék Excellentiád ezt az egyetlen egy gyámolomot Apor Pétert elbocsáttatni, mert

bizony nem volt ő szegény az római császárnak ő felségének ellensége, mert Brassóból is másokkal együtt azért kéredzett volt az Oláhországba, hogy nem volt mivel élni és a ki segélhette volna, nem segéllette. Havasalföldiben is hogy mindeniből kifogyott, úgy kényszeríttetett kijönni többekkel együtt, kik nem áresláltattak, egyéb vétségit nem tudjuk.

Mely Excellentiád könyörületességiért és rajtam való szánakodásáért az Úristen Excellentiádat minden dolgaiban tegye szerencséssé és mind e világon kedvessivel együtt s mind az más világon áldja meg kévánsági szerént való jókkal.

Excellentiádtól kegyes választ várok. én fenn megirt árva Apor Borbára.

(Eredetije a br. Apor család altorjai levéltárában.)

22.

(K. n. A brassai fellegvárban 1707.)

Apor Péter folyamodványa az erdélyi fökormányszékhez, brassai rabságából kiszabaditása s addig is maga és családja megélhetésére intézkedések tétele végett.

Majd esztendőtől fogva brassai fellegvárban szomorú rabságot viselő alsótorjai Apor Péternek alázatos supplicatioja a méltóságos regium guberniumhoz.

Méltóságos Regium Gubernium! Majd esztendőtől fogván való szomorú rabságomat egynéhány izben tettem Nagyságtok atyai szeme eleiben, reménykedvén, hogy szomorú példámat s ő Felsége kegyelmes gratiája mellett szomorú rabságomat tekintené Nagyságtok atyai szemmel; emlékeztetem azért most is Nagyságtokat alázatosan ez igyefogyott reménség nélkül való szegény állapatomra, megemlékezvén e világnak csalárd állapotjáról, hogy a kit ma boldogságban tart, holnap keserves koldússágra vethet, tekintsen Istent és mivel Isten ő szent felsége szegény megromlott hazánknak terhit ma is Nagyságtokra bizta, édes hazájához való kötelessége szerént méltóztassék Nagyságtok szegény igyefogyott s terhes rabságot szenvedő atyjokfiának megnyomorodott sorsára tekinteni, mert ugyanis, ha ártatlanságomat alázatosan meghallgatni s megolvasni méltóztatik Nagyságtok, nemde nem ártatlanul szenvedem-é ezen szomorú rabságot, holott az ő Felsége kegyelmes gratiaja minden ezen

motusnak nem kezdőire szól; minek voltam penig én kezdője, holott másfél esztendők alatt az ő Felsége hűsége mellett mindenemet elvesztettem, mindaddig az ő Felsége hűségében állhatatosan megmaradtam, míg idvezült jó uramat s atyámfiát Isten az életben megtartotta és naponként életemet táplálta, mivel a kit talán Nagyságtok is tud, édes atyáimtól félesztendős árváúl maradván el, szüleimtől maradott jószágomot is idvezült úr soha kezemben nem bocsátotta, alig adván annyi kis portiot kezemben, hogy életemet táplálhattam, nemhogy valamit belőle kereshettem volna, minek utánna penig Isten e világból kiszólította az én boldogtalanságomban, igaz dolog, az asszony kevés számú ezüst portékát adván atyámfiaival együtt kezemben, kételenítettem méltóságos generális Rabutin uram ő excellentiaja szoros parancsolatjából az ő Felsége militiája számára hetven gira ezüstet adnom, a többit pecsét alatt ugyanott Szebenben letennem, a fenn említett asszont ő nagyságát megtalálván, hogy bár részemben disponáljon valami költségemre valót, a mint hogy (jól tudván, hogy már a generalis parancsolatjából elvették, én penig nem tudtam) olyan helyt disponált, a melyet tudott, hogy kezemben nem kaphatok, és noha még Szebenben megkérdeztetvén, ha Havasalföldiben akarok-é maradni, vagy Brassóba visszatérni, nehogy igaz hűségemben valami homály találtassék, inkább akartam Brassóban maradni, de ide jövén és azon pénzt eleget solicitálván, midőn semmiképen fel nem vehettem volna, kételenítettem a méltóságos generalisnak irni, hogy ő excellentiája kevés rendelt pénzt adassa vissza, vagy engem is az Oláhországban bocsásson el; ő excellentiája levelemre választ nem tévén, szabadság adatott az elmenetelre, egyszersmind irtam az asszonynak, hogy a szegény úr itt való pénze interesiből disponáljon, a mint Nagyságtok egyik commembruma, méltóságos úr Haller István uram jól tudja, de semmiképpen nem rendelvén, kételenítettem én is az Oláhországra bujdosnom, a honnan megint egynehány hónapok alatt mind méltóságos generalis uramnak, mind az asszonynak irtam, hogy tovább subsistalnom nem lehet, ő excellentiája és az asszony méltóztassanak succurálni; de se méltóságos generalis uramtól, se az asszonytól semmi választ nem vévén, midőn az feleségemnek édes szüleitől adatott kevés clenodiumát oly hallatlan zálogra vetettem volna, hogy minden harmincz tallérra hólnaponként két-két tallért fizetnék interesül [és az ott lévő becsületes urakat requiraltam volna, ha az ő felsége segitsége érkeznék (az kit ott lévő

becsületes urakkal megbizonyíthatok) és azt értettem volna, hogy három esztendeig se reménljem],[1]) amonnan pénz iránt való segítségben megfogyatkozván, kételenítettem megfogyatkazatt állapatom szerént kijőni; kijővén, a kit egész Háromszékkel, Csikkal megbizonyítak, életem koczkázásával is promovealtam az ő Felsége szolgálatját; ezek mind így lévén mégis keserves rabságra estem, és rabságra esésemkor nemcsak puszta házaimnak csak falak és magamnak, a mi rajtam volt, mondani nemcsak az maradott, sőt hallatlan példával feleségemnek édes atyáitól véle adatott mindennemű egyetmásit, sőt még kicsiny neveletlen gyermekeink apró köntesecskéjit is ugyannyira elvették, hogy nem régen született kisded gyermekecskémnek egy pólájára való ruha is nem maradt és beteg feleségemnek, ha más jó atyámfiai nem segéltették volna, egy falatja sem volna, holott a kik az ő Felsége hűségében meg nem maradtanak is, feleségeknél mindeneket meghadták, eddig penig sok jóakaró atyámfiai is segéltvén, most mindazoktól, mind puszta házaimtól elszakadván és apró neveletlen gyermekeimmel ide bészorulván, épen éhenhalóvá jutottam.

Könyörgök azért Nagyságtoknak az élő Istenre és az Krisztus kinszenvedésére, méltóztassék Nagyságtok igyefogyatt állapatomat megtekinteni és a hol kivántatik, keserves rabságomtól való szabadúlásomat munkálódni és mivel utolsó szükségre s éhel halásra jutottam apró gyermekeimmel edgyütt, méltóztassék az asszonyt ő nagyságát adstringálni, hogy ő nagysága mostani szükségemben bár részemben succuráljon és adjon assignatiot itt a városnál lévő, idvezült úr pénzire, vagy ha az asszony nem akar, méltóztassék Nagyságtok brassai bíró úramra commissiot küldeni, hogy erga quietantiam szegény úr itt lévő pénze interesiből szükségemre errogáljanak, annak idejében én részemben acceptálom, vagy penig ha különben semmi pénzbéli dispositio nem lehet, akár csak nyavalyás feleségemnek gyermekeimmel együtt Ngtok annuentiájából adassék engedelem, hogy innen Brassóból mehessen ki valamelyik puszta házomhaz, ne kellessék ebben a helyben vagy koldulásra jutni, vagy éhelhalásra.

Ngtok atyai gratiajáért a rabokan s igyefogyattakon könyörűlő Isten Ngtokat boldagítsa és minden szomorú változástól oltalmazza.

N. K. V. V.[2])

---

[1]) A zárjelbe foglalt rész kihúzva.

[2]) Ngtoknak kegyelmes válaszát várom.

Hátirat: Az erdélyi méltóságos Regium Guberniumhoz öngokhoz alázatos supplicatioja a benn megírt személynek.

(Egykorú másolat a báró Apor család altorjai levéltárában. F. I. 2. c.)

23.

Szeben, 1707. mart. 9.

Vesselényi István válasza Apor Péternének, melyben tanácsokat ad férje fogságból való kiszabadítása érdekében.

Mint kedves húgom asszonynak ajánlom kgdnek köteles szolgálatomat.

Isten kgdet éltesse és nyomoruságiban vigasztalja, szívem szerint kivánom. Mindeddig is nem volt alkalmatosságom reá, hogy a kgd octoberben megírt levelére mindeddig is választ tehessek, és jóllehet a kgd memorialisát, melyet írt kgd, hogy a guberniumnak béadják, házamhoz nem hozták, mindazonáltal én a kglmetek dolgában szívesen kivántam volna szolgálni, mind nyavalyás sógor szabadulásában, mind pedig az asszony, Aporné asszonyom előtt való dolgában kgdnek. De az asszony csak azt mondja, hogy ő a magáéból nem tartozik adni senkinek, az a pénz, aki kglmeteknek deputaltatott, nem lévén az ű kglme híre és hatalma alatt, hanem Bécsben a Jesuitáknál, baron Tchis [1]) uramnak pedig resolutioja iránta csak az, hogy nincs ordere iránta, hogy sem ő kglmét, sem más rabokat elbocsáttasson, mig ordere nem jű felőle, nem lévén azért itt semmi haszna fáradságomnak, egyebet nem tudtam kigondolni, hanem oda fel irtam az öcsémnek Kálnoki Adám urammak, hogy ű kglme munkálódjék oda fel szegény sógor szabadúlásában és ordert küldvén le ide baron Tchis uram felőle, úgy közelíthetjük szabadulását, maga jobban járhatván aztán tovább való dolgait és praetensiojit; kgd is pedig, édes húgom asszony, amikor alkalmatossága adatik, irjon öcsém urammak Bécsben, mert a nélkül meg nem szabadúlhat, énmagam pedig és a feleségem is, a mit kglmeteknek tudnánk szolgálni, nyereségnek tartanók, a mint hogy én magamat kgdnek szép atyafiságában ajánlván maradok is

Kgd igaz atyafia, köteles szolgája
Vesselényi István, m. p.

Datum Cibin, die 9. Mart. 1707.

[1]) T. i. De Tige.

Külső czím: Méltóságos gróf Apor Péter uram kedves házastársának, méltóságos gróf Kálnoki Borbála asszonnak, nékem kedves húgomasszonyomnak ő kglmének adassék. Brassóban.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

24.

Affumac, 1707. jul. 30.

Cantacuzen Konstantin válasza Apor Péternének; férje rabságból kiszabadítása érdekében közbenjárását igéri.

Spectabilis ac nobilissima Domina, Domina observandissima.

Praeteritis his diebus nobilissimae Dominationis Vestrae litteras debito cum honore accepi, et afflictiones ac calamitates nobilissimae Dominationis Vestrae maximo cordis cum dolore et compassione animi ex tenore earum intellexi, sed dum tali infelicitati patientia solum, quam aliis modis videtur magis posse succurri, eadem et a misericordissimo domino Deo consolationem et recreationem impetrandam, sperandum et expectandum fas est.

Quantum vero requisitionem intercessionis meae apud celsissimum principem pro eliberatione ex aresto spectabilis ac generosi domini mariti sui concernit, nobilissima Dominatio Vestra certa atque secura potest esse, quod secundum imbecillitatem virium mearum omnimode et accurate de hoc ero sollicitus, et utinam succursum aut opitulationem aliquam ferre possim, solum a nobilissima Dominatione Vestra praeprimis informari vellem, ad quemnam celsissimo principi scribendum magis consentaneum judicaret; nam si illustrissimus dominus Coronensis commendans de hoc requirendus erit, dubito, quod illa authoritas et facultas forsan in manibus Illustritatis suae sit, cum ergo suppono, quod nobilissima Dominatio Vestra melius ad quem in hac materia sit intercedendum sciverit, ab eadem quam totius notitiam praestolor et tunc pro tenui meo posse, uti praedixi, negotium hoc promovere nequaquam negligam et non tantum, quia cum illustrissimo defuncto piae memoriae genitore suo sinceram amicitiam et fraternitatem coluerim (quam etiam posteris suis usque in vivis ero servaturus sum) sed quia ita et christiana pietas postulat et obligat, unumquemque secundum posse in calamitates incidentes adjuvare et afflictos consolari.

Litteras ad illustrissimam suam dominam matrem

spectantes, cum ab aula celsissimi principis pro nunc sim absens, in bonis aliquibus meis commorando, statim ad filium meum, in aula existentem misi, unde cum saepe, occasio Viennensis expeditionis contingit, non dubito, quod rite ad manus desideratas non pervenient, et hac ratione, homo quoque nobilissimae Dominationis Vestrae hic apud me per aliquot dies commorari debuit, quia responsum a praedicto meo filio de acceptione et promotione illarum litterarum habere volebam, cui obnixe injunxi, ut diligentem de secura transmissione illarum curam habeat. Litteras ad spectabilem ac generosum dominum Franciscum Lugosium affinem suum spectantes, quas ut ad ipsum promoveam optat, non vidi; alteras vero, quae domino Petro Gunner secretario inserviebant, statim ad illum promovi. Interim nobilissimam Dominationem Vestram, ut a tanta moestitia et moeroris continuatione absistat et meliorem animum habeat, adhortandam idoneum duxi, impossibile enim est, ut domina Bonitas atque misericordia (in quam omnes nostras curas et spem reicere debemus) deplorabilem moderni status revolutionem post tanta damna et aerumnas in meliorem ordinem brevi ne convertat.

His nobilissimam Dominationem Vestram divinae tutelae atque protectioni recommendans maneo.

Spectabilis ac nobilissimae Dominationis Vestrae

servus paratissimus
Constantinus Cantacuzenus m. p.

Affumacii die 30. Julii Anno 1707.

Külső czím: Spectabili ac nobilissimae dominae Barbarae Kalnaki, spectabilis ac generosi domini Petri Apor conthorali, dominae mihi observandissimae.

(Eredetije a br. Apor család altorjai levéltárában.)

25.

K. n. (1707.)

Apor Péterné folyamodványa gróf Rabutin főparancsnokhoz férje kiszabadítása és elvett lovai visszaadatása ügyében. K. n.

Excellentissime Domine Comes et Generalis, Domine Patrone gratiosissime!

Ubi anno elapso Claudiopoli ante pedes Excellentiae Vestrae in templo prostrata fuissem et quam humillime institissem, tam de eliberatione domini mei mariti, quam

de rebus meis ablatis gratiosam Excellentiae Vestrae resolutionem nacta fueram, de eliberatione quidem Domini mei mariti expectandum jusserat Excellentia Vestra, de rebus vero meis gratiose demandaverat Excellentia Vestra, et quoniam tunc per Kurucziones ablatis meis equis sola adire dominum capitaneum Mill nequiveram, famulum meum permiseram, ut secundum gratiosum Vestrae Excellentiae mandatum res meas ad se acciperet, sed praefatus dominus capitaneus ex octo meis equis praeter quattuor nihil aliud restituit, dixerat enim res meas esse apud dominam illustrissimam Donethianam, quam dominam ubi ego iteratis vicibus requisivissem, nihil de rebus meis restitutis hoc solum respondit, se non audire ad aliorum res immiscere. Cum pudore cogor quidem Excellentiae Vestrae inter tot tantasque molestias molesta esse, sed jam a medio secundo anno fere huc inclusa hucusque etiam vix non mendicando sustentavi me, meum maritum et familiam: quocirca humillime provolvor ante pedes Excellentiae Vestrae, dignetur meam tam longam patientiam clementissimis oculis respicere et de tam longo aresto meum dominum maritum libertati restituere, simulque tam afflictae et desolatae mulieri appromissam gratiam praestare, et domino capitaneo Mill de restitutione rerum mearum gratiose demandare, ut ego de gratia Vestrae Excellentiae rebus meis potiri possim. Pro qua Excellentiae Vestrae mihi demonstranda gratia Deus Excellentiam Vestram quam diutissime conservet, ego quoque diebus vitae meae manebo

Excellentiae Vestrae

humillima ancilla.

Kívül a felzeten: Ad excellentissimum dominum dominum Johannem Ludovicum a Rabuthin, Sac. Rom. imperii comitem de Bussy, Sac. Caes. Regiaeque Majestatis consiliarium actualem camerarium, generalem campi marschallum, unius inclyti regiminis Desultoriorum colonellum; necnon per Transsilvaniam generalem commendantem etc. dominum dominum et patronum gratiosissimum

supplex libellus
Introscriptae.

A levél hátlapján a következő feljegyzés: Szegény atyánk fogságában való instantia.

(Eredetije a br. Apor család altorjai levéltárában. F. I. 2. e.)

26.

Bécs, 1708. márcz. 28.

Hevenesi Gábor Apor Péternek, tudósítja a kamara követeléseiről Apor István hagyatéka ellen s kéri a végrendelet végrehajtásának tervezetét megerősíteni.

Perillustris Domine, Domine collendissime.

Intellexerit Dominatio Vestra, quod Camera huius praetensionem contra haeredes Aporios faciat in 46.280 fl. Rhenenses 50 x., ego quidem ago contra, sed nescio eventum. Camera est potens, adducit illas praetensiones, quas movit adhuc dominus comite vivente ob rationes domini Balogh. Id, quod timeo, est, quod facile iterum novam praetensionem movere possit [illegible]n residuum etiam pecuniae petere: ideo rogo Dominationem Vestram, dignetur, ne pia legata pereant, confirmare executionem testamenti factam a domino p. em^mo^ Cardinali a Kollonicz et secundum acclusum proiectum subscribere. Tamen suae dominationis Damnum esset, si camera aliquo titulo hanc pecuniam occuparet, sua Dominatio tanquam haeres ex parte deberet satisfacere piis legatis. Ceterum me demisse commendo.

Viennae, 28. Martii 1708.

Rogo copiam authenticam remitti cum suae Dominationis scripto.

Perillustris Dominationis

servus in Christo
Gabr. Hevenesi.

Kivül: Pater Hevenyesi levele az testamentum iránt holmi difficultasokról.

(Eredetije br. Apor István levéltárában Abosfalván.)

27.

Bécs, 1708. oct. 3.

Hevenesi Gábor Apor Péternek a gróf Apor István hagyatéka ügyében.

Perillustris Domine, Domine colendissime.

Nunc accipio 10 Sept. datas, ex quibus intelligo dominum Wolffgangum [1]) rediisse ad fidelitatem, *de késő vásár.* Venit post festum; iam enim illis pecunia una cum toto interesse a die mortis domini comitis Stephani currens est accepta, et Cancellariae data. Unde spes est exigua huius recuperandae, ego tamen conabor facere, quidquid potero.

Scribit sua Dominatio, quod miserit mihi plenam informationem et simul plenipotentiam, ego de his hactenus nihil vidi; optima plenipotentia esset, si sua Dominatio hic adesset, alias partim bene speret. Deinde plenipotentia suae Dominationis nihil proderit, nisi adsit etiam plenipotentia dominae viduae comitissae et domini Wolffgangi et domini Korda. Suae Dominationes viderint, quid agant, ego nihil amplius scribam. Fiet id, quod nunc cum domino Wolffgango, perdent sua, et deinde volent quaerere. Misi domino Korda quietantiam Caesaris de levata pecunia, ubi etiam difficultates motas ratione testamenti et rogavi, ut Dominationi Vestrae communicet. Me demisse commendo.

Vienna 3. Oct. 1708.

Perillustris Dominationis servus in Christo
Gabriel Hevenesi.

Külső czím: Perillustri et generoso domino Petro Apor de Al-Toria (tit. cum honore) domino patrono colendissimo, Coronae.

(Eredetije br. Apor István levéltárában Abosfalván.)

28.

Illyefalva, 1710. aug. 15.

Gidófalvi Gábor levele Apor Péterhez, a pestis terjedéséről Szebenben és Kolozsvárott.

Tekintetes, nekem bizodalmas Uram!

Ma Brassóba befordulván igen szomorú hírt hallottam, mert Szebenbe az pestis béjött, 24 óra alatt két háztól 10 ember holt ki, az házakot be is pecsételték; az urak és

[1]) Apor Farkas.

förendek, az kitől melyre lehetett kiszaladoztak, az militia is resolválta magát, hogy kiszálljon vagy az Trasementbe vagy az Favoritába. Petécsbe irják, hogy halnak; Kolosvárról két kereskedő görög titkon befurta volt magát, azok inficiálták, midőn investigalni kezdették az görögöket, sohult sem találták.

Korda uramék erre felé fogtak, de méltóságos Faberi generalis uram, az mint értem, az szebenieket nem akarja bébocsátani. Az brassai Szebenben tanuló mester legények is mind hazajöttenek, de ma visszaűzték őket. Úgy hallom az mi háromszéki embereinket sem akarják bebocsátani Brassóba, melyről, úgy hiszem, eddig kegyelmednek ordere ment. *Kolosvárott harmadnap alatt 180 ember döglött meg.* Elannyéra grassal, hogy az utczán járó ember feldől s meg hal. Az militia Bonczidánál van; Rabutin uram commendírozta Somlyóra, hogy élést szállítson oda. Az havasalföldiek ma indultak haza felé az új házasokkal együtt. Nemes Tamás uram nehezteli, hogy kegyelmed parancsolatja szerint az birságit interdicaltam; az búzája árát is, míg nem verificalja méltó praetensioját, én arról bizony nem tehetek. Agant quae justa sunt. Ajánlom Istennek oltalmába uram kegyelmedet.

Ilyefalva 15. aug. 1710.

Kegyelmed kész szolgája
Ghidoffalvi Gábor m. p.

Külső czím: Tekintetes nemzetes altorjai Apor Péter uramnak nemes Háromszék főkirálybirájának etc. bizodalmas uramnak ő kegyelmének.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

29.

Bécs, 1710 oct. 11.

Hevenesi Gábor Apor Péternek, a gróf Apor István hagyatékának lebonyolítása ügyében.

Perillustris Domine, Domine gratissime!

Corona 6 Sept. datas accepi. Quod attinet praetensiones d. Vicarii, eas desiderat d. Cardinalis ex creditis talibus solvi, quae ferunt antea censum. Libenter juvabit deinde suas Dominationes, ut illas praetensiones caesareas aula suis Dominationibus refundat vel in pecunia vel in bonis fiscalibus. Urgeat sua Dominatio dominum Korda, ut domino Vicario satisfaciat. Quod attinet punctum succes-

sionis, ego laborabo pro sua Dominatione apud eminentissimum d. Cardinalem, sicut pro d. Korda laboravi, licet hic necdum deposuerit 3000 fl. Rh. Scribat sua Dominatio Cardinali de hac re et mihi sub volanti mittat, ut efficatius possim agere. Interea ibi Dnatio Vra agat cum r. p. Superiore Claudiopolitano ratione 2000 fl. Rh. Cedentur apud Andream Olasz et si r. p. superior fuerit illa assecuratione contentus, scribat mihi, probabiliter autem illa cedent $\frac{m}{2}$ (=2000) pariter missionis Vasarheliensis fundationi. Sed de hoc postea videbimus. Pro d. Wolfgango libenter laborabo, modo haberet agentem, qui negotium urgeat, interea me demisse commendo.

Vienna 11. Oct. 1710.

Perillustris Dominationis

servus in Christo
Gabriel Hevenesi.

Külső czím: Spectabili et perillustri dno Petro Apor de Altorja (tit. plen.) dno nro. gratiosissimo. Corona.

(Eredetije Apor István br. levéltárában Abosfalván.)

30.

Bécs, 1710. nov. 27.

Hevenesi Gábor levele Apor Péterhez, Apor István kegyes czélokra tett hagyatéka ügyében.

Perillustris et generose Domine!

Accepi 20 Oct. ex Galacz ad me datas, ubi sua Dominatio scribit, quod domina Aporiana debeat satisfacere piis legatis, quo ad manus domini Vicarii spectant. Rebus et rationibus sic stantibus, prout sua Dominatio informat, absque dubio iudicat etiam em^mus^ d. Cardinalis, quod domina vidua Aporiana debeat illa pia legata solvere, quod si non fuerint soluta benevole, facilis erit modus eadem obtinendi. Tamen illa saepius se per litteras obtulit, quod velit legatis satisfacere. Me favori commendo.

Viennae, 27. Nov. 1710.

Perillustris Dominationis Servus in Christo
Gabriel Hevenesi m. p.

Külső czím: Perillustri et generoso dno Petro Apor de Altorja (pleno titulo) dno nro col^mo^. — Háromszék. Altorja. Szabó István uram küldje el fideliter.

(Eredetije Apor István br. levéltárában Abosfalván.)

31.

Torja, 1711. márcz. 1.

Apor Péter levele gróf Ferrati Bertalanhoz, köz- és magánügyekről.

Illustrissime Domine Comes, Domine Affini Colendissime.

Nuper scripseram Illustritati Vestrae et domino patri Miklós recommendaveram ad transmittendum, verum cum nullas responsorias acceperim, timeo, ne dominus affinis aliquem sinistrum conceptum de me habeat, interim assecuro, quod sicut semel me resolvi, semper sincerissimus servus et affinis futurus ero, rogans etiam Illustritatem Vestram jam in concepto favore me conservare ne gravetur, neque omnibus fidem habeat, experti enim sumus jam semel malevolorum linguas, ego assecuro Vestram Illustritatem, quod ego quid quid dicerent, etsi dicerent, nullis aures praebebo, sed cum Illustritate Vestra semper sinceram colam amititiam et sinceritatem, affinitatemque.

Per excellentissimum dominum generalem de Faberi petitum notarium transmitto, qui est vir prudens, in juribus etiam patriae optime versatus et ipsi etiam viaticum in gratiam Vestrae Illustritatis dedi, quo circa illum recommendo Vestrae Illustritati, ut quantocius redire possit, cum et hic sit summe necessarius.

In illis litteris, quas ad Illustritatem Vestram dederam per dominum patrem Miklós, gratias egeram tam pro servitio propter gregem, quam pro transmissis lemonibus, unde si illas litteras dominus affinis non accepisset, sic per praesentes iterum ago summas gratias et utinam possim et ego in aliquibus demereri, nihilominus adhuc debeo molestare Illustritatem Vestram, cum grex vix in media parte exiverit, prout illuc pulsus erat, regestruinque gregum immisi, rogans Illustritatem Vestram, si mihi servire posset, ut ex integro rehabere possem, essem semper obligatissimus Illustritati Vestrae.

Praeterea quidam graecus Policsani Száva Sztrati vocatus, erat debitor pie defuncto comiti patrueli meo Stephano Apor duobus millibus florenorum, quae vi testamentaria mihi obvenerunt, cujus obligatorias etiam transmitto in manus Illustritatis Vestrae, cum vero modo intelligam illum mortuum, ne damnum patiar, debeo de necesse Illustritatem Vestram molestare, rogando enixe, ut secundum

tenorem obligatoriarum dignetur coram sua Celsitudine pro justitia intercedere; sunt et obsides, sed etiam ex illis, ut audio, sunt mortui et si parata pecunia dari non posset, ego scio, quod habeat vineas et bona in territoriis Pitesdiensibus, quas solus vidi, unde tantum damnum non patiar pro illa summa, ego sum paratus et alia acceptare, tantum rogo Illustritatem Vestram, ut Illustritas Vestra faciat mihi gratiam et modo dignetur in hoc mihi patrocinari; haec pecunia a sex annis cum interesse modo facit tria millia et ducentos florenos.

De his materiis verbo plura nunciavi Illustritati Vestrae per praenobilem dominum Stephanum Boér, cujus uxoris mater et Illustritatis Vestrae charissimae conjugis avia erant sorores, prout et recommendo et illum in persona Illustritati Vestrae.

Illustrissimae autem comitissae Vestrae Illustritatis charissimae omnia fauste apprecor, et me ipsi recommendo.

Interim si diutius morarentur mei homines indigerentque aliqua pecunia, rogo Illustritatem Vestram dignetur ipsis dare, ego cum summa gratiarum actione refundam.

De reliquo Illustritatem Vestram divinae tutelae recommendans maneo

Illustritatis Vestrae affinis et servus paratissimus

Petrus Apor m. p.

Torja, 1. Martii 1711.

Külső czím: Illustrissimo domino domino Bartholomaeo comiti Ferrati, celsissimi principis Valachiae consiliario, domino domino affini colendissimo, Tergovisti.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 20.)

32.

Bukurest, 1711. márcz. 11.

Oláhországi bírák értesítése Apor Péternek arról, hogy egy elhalt adósa felesége vagyontalan s az adósság tőle be nem hajtható.

Becsületes és minekünk atyánkfia, jó barátunk és közel való szomszédunk, Apor Péter uram, Háromszéknek főkirálybírája; az irgalmas Istentől egészséget és szerencsés életet s boldog jókat kívánunk kglmednek.

Ez mi barátságos írásunk nincsen egyébről, hanem arról, hogy kegyelmednek tudtára adjuk, hogy a kegyel-

medtől küldettetett embere, Boér István uram jövén kegyelmednek adósságának keresésére, melyet kegyelmed praetendalt egy Száune Istratije nevű kereskedő emberen; ezt az adósságot, tudtára adván a vajdának ő nagyságának, ő nagysága mindjárt parancsolt s mindjárt annak a kereskedő embernek felesége idejött Bokorestre. Annakutánna minket rendelt az vajda őnagysága, hogy eligazítsuk azt a dolgot és törvény szerint ellássuk Mi is az ő nagysága parancsolatja szerint egybegyűlvén egy helyre szemben lévén az kegyelmed expeditusa, Boér István uram és Szaune Istratije; az kegyelmed embere mutatván két kézírást, egyike ezer forintról, a melyben kezes Atatije Szafrangrul, másik írás ismét ezer forintról, a melyben kezes Un Kosztandin, de Szauleiné sem kezese, sem arról való írást sem egyikről, sem másikról nem találván és megkérdvén, mit felel ezekről az adósságokról, ő azt mondja, hogy abban az adósságban semmit sem tud, sem az kézírásokban, a míg az ura élt, ő neki semmit nem mondott, mondván ezt is, hogy neki az urától semmie sem maradott, sőt a magáé is, a mije volt, ide s tova mind elment, sőt nemcsak azzal menti magát, hanem most négy esztendeje lévén, mikor az ura idejött az országban, kit is előfogván más kezese más adosságokért, valamije volt, mindenit annak a kezesnek keziben adta és mindenin, valamije volt, szabadságott adott, azon feljöl a feleségének a mije volt s még sem ért fel annak a kezesnek adósságával, sem a Bolgárszégben[1]) levő házával. Mi mindezeknek a mentségeknek is nem hittünk, hanem az mi szokásunk és hazánk igazsága s törvénye szerint törvénynyel úgy itéltük, hogy esküdjék meg; és úgy az bogoniai főpüspök pap ő szentsége előtt bizonyságot tett a szent templomban, hogy valamije az urának volt, abban semmit meg nem tart, semmit el nem titkol, sem el nem tilt senkit róla. Melyre nézve mi is látván neki ilyen bizonyság tételét, a mi országunknak törvénye szerint azzal a pénzzel meg nem adósíthattuk. Melyet akartunk kegyelmednek értésére adni. Istennek irgalma maradjon kegyelmeddel örökké, kérjük ő felségét.

Die 11 Martii Anno 1711.

Kegyelmed atyafia, kész szolgái

Goleszkul Vornik m. p. Serbán Logofet m. p.

Serbán . . . . . [2]) m. p.

[1]) T. i. Bolgárszegben, Brassó külvárosában.

[2]) Két szó Ciryll betűvel s rövidítéssel.

Külső czím: Becsületes, nekünk jó barátunk, közel való szomszédunk, atyánkfia Apor Péter uramnak. Háromszéknek főkirály birájának, becsülettel és boldog egészséggel adassék.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában. N. Fasc. I. nr. 20.)

33.

Szeben, 1711. ápr. 8.

Bardia József jezsuita Apor Péternek, gróf Apor István hagyatéka ügyében.

Spectabilis ac magnifice Domine, Domine colendissime.

Patrone colendissime. Doleo imprimis et erubesco, meos gratiarum actiones non esse avertas de donato nobis bono tritico, super quo domino provisori quietantiam misi, doleo deinde, quod nova exurgat molestia et damni periculum dominis heredibus Aporianis, quae fors controversia sublata, si meum consilium in facta divisione exauditum fuisset, de quo, ut a Deo spero, oretenus proxime et forsan Mediasini plura.

Interim obligatio mea exigit, ut cooperem omne damnum praepedire, quod etiam facere non intermittam, tum apud excell. d. d. Commendantem Generalem, tum illustrissimum dominum Haan. Justum omnino est, ut suum quantum, quod Viennae nobis cesserunt, praeprimis habeant, quia ex voluntate emin. et serenissimi Cardinalis primarii executoris testamenti primo debebant exolvi pia legata societati et aliis facta, quae in publica sessione dominis Aporianis Societas cessit, alias in Transilvania quaerenda adeoque ius, quod nos habuissemus prima vice satisfactionem sumendi, redundavit in dominos Aporianos, quibus in publica sessione promissum est, ut certam habeant suam satisfactionem, quam deinde sine me facta, ut aiebant, amica conventione et particulari divisione transegerunt. Intra quatridum Albam me conferam, et dein, si Deus et vires concesserint, Mediasinum, ubi aliunde habeo necessaria perficienda. His me in ulteriores favores humillime commendo. Ad Cibinium VIII. Aprilis 1711.

Spect. ac magnificae Dom. Vestrae

infimus in Christo servus
Josefus Bardia
S. I.

Külső czím: Spectabili ac magnifico domino domino Petro Apor de Altorja, supremo regio iudici in Csikh, domino ac patrono colendissimo.

(Eredetije: Br. Apor István altorjai levéltárában Abosfalván.)

34.

Kolozsvár, 1712. febr. 15.

Szathmár-Németi Sámuel ref. theol. tanár írásbeli vallomása arról, hogy mit tud Apor Istvánnak a Rákóczi forradalom alatt Kolozsvárott elrejtett családi kincseiről.

Anno 1712. die 15 Februarii. Az néhai méltóságos úr Apor István uram ő nga bonumi iránt jövén hozzám betsületes cancellista uraimék, kötelezének engemet arra, hogy az ő kglmek eleiben adatott utrumok szerént, az mikre emlékezhetem, azokról testimoniálist adnék. Meghallván az utrumokot in generali, jó lelkiismerettel az mit hallottam és tudok: 1-mo. In anno 1704. obsidióban lévén, hallottam, hogy az említett úr házától borokat s szalonnát kölcsönöztenek az ide beszorult embereknek, de kiknek s mennyit, nem tudom; az mint hallottam Lutzai János és Gálffi Pál uramék gondviselések alatt voltanak az akkori bonumok, borokat az németek számára is kortsomárlották. 2-do. Azon esztendőben az kuruczok bejövén, hallottam, hogy az említett úrnak és az asszonynak ő ngoknak feles edgyet másit kótyavetyélték, de miket s mennyit, nem tudom s nem is láttam. 3-o. Hallottam azt is, Lutzai János uramnál és Gálffi Pál uramnál volt ő ngoknak holmi reposituma ládákba, specifice mik lettenek, azt nem tudom, hanem azt hallottam, hogy in anno 1705. Sibónál a kuruczokat megvervén, azon alkalmatossággal Gálffi Pál uram is az városról elmenvén, ő ngoknak holmi bonumit magával elvitte és hogy Munkácson Rákóczi Ferencz fejedelem parantsolattyából ládáit megnyittatván, találtattanak ezüst tálak, a kiken gróff Apor István uram ő nga neve volt. Aporné asszonyom ő ngának lévén úrvacsorájához valo porhara *(így)*, tányéra és keresztelő kannácskája nállam, az mellyet is Forgács uram töllem elvitetett, melyről testimonialisom is extalt, az akkori udvari kapitánya Vas Sándor uram által vitetvén el, arról való testimonialist Korda Sigmond úr kezében attam.

Melyről hisce meis attestálok conscienciose proprio sigillo roborans.

Kolosvár, anno et die praenotatis.

Samuel Szathmár Némethi
s. theol. in coll. r. cl. professor.
(P. H.)

(Eredetije Br. Apor család altorjai levéltárában. Családtört. Fasc. I.)

35.

Bécs, 1713. jan. 15.

III. Károly császár és király az erdélyi főkormányszéknek kihirdetés végett leküldi Apor Péter bárói oklevelét.

Carolus sextus stb. Illustres, spectabiles, magnifici, generosi, egregii, prudentes et circumspecti, fideles nobis respective syncere dilecti! Perpensis et consideratis fidelibus, utilibusque servitiis fidelis nostri nobis dilecti egregii Petri Apor de Altorja, a quibus ille Maiestati nostrae eximie commendatus, atque inde tam de nobis, quam de patria sua bene meritus est, voluimus clarum propensionis nostrae, qua eundem complectimur, edere testimonium: eundem igitur Petrum Apor de Altorja, eius coniugem et descendentes masculos et foeminea, in infinitum ad statum, et gradum, dignitatemque *liberi baronatus* elevavimus, benignissimumque diploma nostrum caesareo-regium eidem elargiti sumus. Clementissime vobis mandantes, ut memoratum Petrum Apor de Altorja, a modo imposterum, non solum vos, pro vero, et indubitato barone una cum universis suis praescriptis habere, verum etiam coram universis fidelibus ditionis nostrae Transylvanicae subditis, pro more et consvetudine in talibus observari solita, hanc gratiam nostram caesareo-regiam publicare, verumque et indubitatum *liberum baronem* pronunciare debeatis et teneamini. Quod uti debite exequi noveritis, ita vobis gratiam nostram caesareo-regiam in omne tempus corroboramus. Datum in civitate nostra Viennae Austriae, die decima quinta mensis Januarii, anno domini millesimo septingentesimo decimo tertio, regnorum vero nostrorum Romani secundo, Hispanici decimo, Hungarici et Bohemici etiam secundo.

Carolus mp.

Comes Sigismundus Kornis.
Ad mandatum sacr. caesareae regiaeque
Maiestatis proprium: Andreas Szentkereszti.

A lap alsó szegélyén: Decretum installatorium ad G. et Deputacionem Transylvaniae pro l. barone Petro Apor.

Hátirat: Illustribus, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis, prudentibus et circumspectis N. N. consiliariis nostris, nec non aliis deputationis nostrae modernae Transylvanicae membris, fidelibus nostris respective syncere dilectis,

Medgyes:
in Transylvania.

(P. H.)

(Eredetije a br. Apor család altorjai levéltárában.)

36.

Bécs, 1713. jan. 15.

Apor Péter háromszéki főkirálybíró bárói diplomája III. Károlytól.

Nos Carolus sextus, Dei gratia electus Romanorum imperator stb. ac Hungariae stb. rex. Tibi fideli nostro nobis dilecto egregio Petro Apor de Altorja, trium sedium Siculicalium supremo iudici regio salutem et gratiae nostrae caesareo-regiae incrementum. Quemadmodum maioribus et praedecessoribus nostris divis quondam imperatoribus et regibus, qui nobis maximis rebus bello paceque fortiter et praeclare gestis lucidissimi instar syderis praeluxerunt, summi semper studii fuit, ut amore magis, quam formidine subditorum animos moderarentur, clavumque regerent imperii, ita sane nos quoque eiusmodi gubernandi rationem libenter imitamur, sive quia is naturae nostrae ductus esset, sive quia re ipsa, atque usu compertum habemus, ea demum firmissima imperiorum et regnorum praesidia, ac munimenta esse, quae in subditorum animis et mentibus, clementia et liberalitate principum collocantur, quod tametsi per generalem quodammodo regulam fieri oportet, meritorum tamen qualitate exactius ponderata, benignam huiusmodi affectionem nostram luculentius erga eos contestamur, quorum virtutes natalium fulgore, ac veterioris nobilis sanguinis gloria reliquis praelucent; quando itaque sufficientibus testimoniis edocti sumus, te non solum ab antiquiori nobilitate Transylvanica originem tuam trahere, quorum quam plures de principibus suis legitimis, patriaque sua optime mereri solenne fuit, verum te quoque in tua persona eis animi dotibus et qualitatibus praeditum esse, ut

velut hactenus in hocce quoque, ubi constitutus es officio, functiones tuas eo dirigere coepisti, quo servitium nostrum, et bonum patriae publicum emolumentum capiat, sic et imposterum nullam occasionem te praetermissurum esse, qua de nobis, dictaque patria tua in dies magis magisque bene mereri queas, benigne confidimus; ut itaque cursui tuo optime coepto adderemus calcar, aliisque vestigia tua ingrediendi incitamentum, apud posteritatem etiam tuam grato encomio recolendum: Te *Petrum Apor de Altorja*, coniugem, heredesque et posteros tuos ex legitimo thoro iam natos, et nascituros in ordinem et consortium *liberorum baronum* seu magnatum nostrorum, in principatu nostro Transylvaniae nobis haereditario, nec non regno nostro Hungariae, aliisque regnis, ditionibus, et provinciis nostris hereditariis rubra cera in literarum suarum absignatione utentium recipiendos, evehendos, aggregandos, annumerandos, et adoptandos, consvetoque baronum titulo donandos duximus et condecorandos. Volentes, et per expressum decernentes, ut tu Petre Apor de Altorja a modo deinceps futuris et perpetuis semper temporibus omnibus illis titulis, gratiis, privilegiis, honoribus, indultis, immunitatibus, libertatibus, et exemptionibus, quibus coeteri principatus nostri Transylvaniae nobis hereditarii, nec non regni nostri Hungariae, aliorumque regnorum, ditionum et provinciarum nostrarum haereditariarum liberi barones, seu magnates, sive de iure, sive antiqua consvetudine, aut aliter qualitercunque utuntur, fruuntur et gaudent, tam intra, quam extra iudicia, comitiaque, aut alias ubivis terrarum et locorum, uti, frui et gaudere, literas tuas quascunque cera rubra, instar aliorum liberorum baronum, seu magnatum munire possis, ac valeas praefatique heredes ac posteri utriusque sexus valeant atque possint. Quo vero perpetuum huius nostrae benignitatis et clementiae erga te declaratae extet documentum, eademque pleniore beneficio decorata clarius in oculos hominum incurrat, praememorata auctoritate nostra caesareo-regia antiqua et gentilitia armorum tuorum, quibus hactenus usus es, insignia clementer acceptavimus imo tanquam libero baroni habenda, ferenda et gerenda concessimus et impertiri sumus. Decernentes, et ex certa nostra scientia animoque deliberato concedentes, ut tu Petre Apor de Altorja praedeclarata armorum insignia in omnibus et singulis honestis ac decentibus actibus, exercitiis atque expeditionibus, tam serio, quam ioco, in hastiludiis, seu hastatorum dimicationibus, pedestribus et equestribus, in bellis

singularibusque certaminibus et quibuscunque, cominus, eminus, in scutis, banneriis, vexillis, clypeis, tentoriis, caenotaphiis, sepulchris, monumentis, clenodiis, annulis, monilibus, sigillis, aedificiis, parietibus, fenestris, ostiis, cortinis, lacunaribus, tapetibus ac supellectilibus, libere, pacifice et absque omni molestia, ac impedimento, vel contradictione habere, gestare, deferre, iisdemque pro necessitate rei voluntatisque tuae arbitrio, quovis modo, more aliorum verorum natorum et indubitatorum dicti principatus nostri Transylvaniae, nec non regni nostri Hungariae, aliorumque regnorum, ditionum et provinciarum nostrarum hereditariarum, magnatum et liberorum baronum, uti, frui et gaudere possis ac valeas, heredesque et posteri tui utriusque sexus universi valeant, atque possint. Imo evehimus, recipimus, aggregamus, annumeramus, et adoptamus, approbamus, roboramus, ratificamus, confirmamus, concedimusque et impertimur teque et tuos universos praemissos, consveto liberisbaronibus *magnifici titulo* donamus et condecoramus, harum nostrarum sigillo nostro maiori et aulico impendenti munitarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in civitate nostra Viennae Austriae, die decima quinta mensis Januarii, anno domini millesimo septingentesimo decimo tertio, regnorum vero nostrorum, Romani secundo, Hispanici decimo, Hungarici et Bohemici etiam secundo.

Carolus mp.

Comes Sigismundus Kornis.

Andreas Szentkereszti.

Anno domini millesimo septingentesimo decimo quarto die undecima mensis Septembris, in plena excelsi gubernii principatus suae Maiestatis sacratissimae Transylvanici regii aliorumque supremorum comitum sediumque officialium sessione et congregatione, ad diem octavum mensis et anni praetactorum in civitatem saxonicalem Cibiniensem per idem suae Maiestatis gubernium indicta et celebrata praesens augustissimi imperatoris et principis Transylvaniae diploma nomine et in persona introscripti spectabilis ac magnifici baronis Petri Apor de Altorja exhibitum, lectum, et publicatum est, nemine penitus contradicente. Datum anno die locoque in praenotatis et.

Extradatum per:
Ludovicum Naláczi
secretretarium mp.

(Eredetije hártyán a br. Apor család altorjai levéltárában.)

37.

Brassó, 1713. szept. 16.

Báró Apor Péterné, Kálnoki Borbála szerződése brassai szállásuk felől.

A. 1713. 16. Septembris alkuttam meg Brassó városában az Szent-Lélek utczában lakó Váradi Péter urammal és ő kglme feleségivel az Klastrom utczában lévő házokot szállásomnak ezen esztendőben lévő Szent Mihály napjától fogva az jövő esztendőben esendő Szent-Mihály napjáig: azon házokot, az melyeket néhai üdvözült méltóságos gróf körösspataki Kálnoki Sámuel édes atyám uram ő nagysága holtáig birt, és azután mi is eddig megnevezett édes atyám gyermekei birtunk 600 = hatszáz forintokban, azaz az felső rend házakot, híjjával, egy pinczét, az melyikre szükségem leszen és szeretem, istállót és búzatartó helyet elegendőt, melyért egymásnak kézbeadással való alkalmunk szerént igirtem az megirt egész esztendőre búzát cub. 18. = tizennyolcz köblöt. Igirvén arra magát Váradi Péter uram, hogy az házakat megépítteti minden héjánosságából, az ablakjaival és kemenczéjivel együtt, a mely is meglévén és ő kglmek is magokot hozzánk jól alkalmaztatván igírem én is ő kglmekhez több jó akaratomat is. Melyről adom ez testimonialisomot ő kglmeknek.

Irtam Brassó városában levő mostani szállásomon az Téglás Jánosné asszonyom piaczi házánál.

Anno dieque ut supra.

Apor Péterné,
Kálnoki Borbára m. p.

(P. H.)

Coram me

Georgio Donat
vicejudice regio sedis Miklósvára m. p.

(P. H.)

Hátirat: A. 1713. Az klastrom-utczai szállás fogadásáról való conventio Váradi Péter urammal.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

38.

1714. jul. 4.

A gróf Kálnoki testvérek arany, ezüst drágaságainak osztályra bocsátása.

Anno 1714 die 4 Julii. Méltóságos Ferrati Bertalanné, Kálnoki Ágnes asszony őnagysága az deliberatum szerént hozott elő ezüst egyet-mást ez szerént:

Egy ezüst mosdó korsót medenczéjivel együtt.

Egy ezüst pohárt fedelivel együtt, régi pogány pénzzel megverve.

Egy ezüst lábas pohárt csiga formára csinálva, az mely is aranyas, fedelestül.

Egy sima három ezüst gombon álló pohárt, fedelivel együtt.

Két ezüst aranyos csésze, az mely is egy pár. Az tokja meg van boritva veres bőrrel.

Hat egyben járó virágos ezüst aranyos poharocskák, egy tokban.

Egy ezüst sótartó.

Két kisdeg ezüst gyertyatartó.

Egy pár kís, ezüst nyelü.

Három ezüs kalán.

Egy ezüst aranyos iró ládácska.

Egy ezüstös aranyas réz erszény, két tallér vagyon benne.

Két kisdeg ezüst óra, egy ezüst pésmatartó

Egy kicsin ezüst skatulya.

Egy kicsin ezüst tőtartó, deszü *(így!)* az végiben.

Sima apró ezüst gomb huszonkettő.

Egy ezüst kis feszület.

Tizenhat pár ezüst kapocs. Ugyan négy kis sima ezüst gomb.

Egy kicsin ezüst pésmatartó, lánczczal együtt, az is ezüst.

Kilencz arany nyomó kicsin arany láncz.

Egy ezüst Agnes Deos *(így!)* olvasó.

Clenodiumokat hozott ő nagysága e szerént:

Egy jó féle gyöngyös, gazdagon rakott párta, hét rubintos arany boglár benne.

Egy öreg gyöngyökből álló nyakravaló, az függőjin is öreg gyöngy.

Egy rubintos jóféle gyöngyökkel rakott arany rózsa.

Egy jóféle gyöngyös nyakravaló, kilencz arany rubintos boglár rajta.

Egy homlokpárta, jóféle gyöngyökből fűzve, az függőjin és közepin jóféle öreg gyöngyök.

Egy jóféle gyöngygyel, rubbinttal rakott melyre való függő.

Egy öreg saphiros arany gyűrű, férfinak való.

Egy asszony embernek való arany gyűrű, egy égett saphir vagyon benne.

Egy papírosban öt szem jóféle gyöngy, ketteje nagyobb szemek.

Egy kicsin rakott ládácska.

Az asszony Apor Péterné Kálnoki Borbála asszony produkal e szerént:

Egy kláris olvasó, harminczhárom szemből álló, az vígiben egy aranyos ezüst pésma tartó.

Egy kicsin ezüst aranyos feszület, négy kicsin gyémánt benne.

Más egy ezüst aranyos kereszt, tizennégy rubint benne.

Egy asszony embernek való gyémántos arany gyűrű.

Egy zománczos arany karika.

Egy ezüst kalán.

Egy új ezüst tallér.

Ezenkívül ugyan az asszony Apor Péterné asszonyom ő kegyelme egy kis bőr ládában ugyan egy más ládában és egy bőr málhában holmi egyetmást is hozata elő, egy virginiát, egy pinczetokot, egy néhány tálat. Ugyan néhai Lugosi uram adott volt ő kegyelmének egy palástot, azt is közre előadta ő kegyelme.

Boldfalviné asszonyom semmit.

Az kis ládából az gróf Kálnoki Ádám uram kezeiből ezek:

Tizenöt ezüst gomb, egy-egy kis rubint az tetejiben.

Tizenhat zománczos hólyag formán csinált nyakravalóban csiszolt arany szemek.

Egy szerecsenfő, rubintos, három fityegője.

Egy galamb, virág formára csinált ezüst aranyos, zománczos, két rubint benne, az közepiben egy égett saphir.

Egy arany gyűrű pecsétnyomó.

Egy arany gyürü, négy rubint benne.
Egy arany gyürü, egy smaragd benne.
Egy terett arany gyürü, egy rubin benne.
Három réz gyürü, kerekre csinált.
Egy jóféle gyöngyös ezüst gomb.
Egy kicsin fejér gyükér, ezüstben foglalva.
Tizenhat ezüst boglár, fejér zománczos, aranyas.
Egy ezüstben foglalt veres metszett kő.
Egy törött darab ezüst gyürü.
Egy kicsin terett aranyos rubintos ezüst rózsa.
Egy törött kicsin ezüst gyürü, gyémánt benne.
Nyolcz kicsin arany boglár, hegyes tetejü.
Tizennégy kicsi boglár, aranyas.
Öt arany boglár, lapos.
Egy kicsin arany karika, lapos.
Tizenegy kicsin aranyszem.
Egynehány dirib-darab romladozott ezüst s arany boglár.
Egy skatulyában harmincz vagy 40 jóféle gyöngy, ugyan három boglár, rubint az tetejiben.
Egy bagoly, ezüst aranyas, zománczos, négy rubint benne.
Egy darab arany fonálból csinált rost.

(Eredetije br. Apor István levéltárában Abosfalván.)

39.

H. n. 1714. decz. 1.

A háromszéki egy-házas nemesség és lófőség tiltakozásának töredéke báró Apor Péterhez a két-ház-jobbágyú nemesség adómentessége ellen.

. . . . . .

Concludaljuk már nagyságos uram azzal, a mi végre ezen irásunkkal eddig czéloztunk, hogy az mint azon két ház jobbágyú nemesség az nemes ország articulusa és az nemes szék conclusuma ellen magát az contributio alól subtrahalta és azzal münköt aggravalt, az mü szabadságunknak praejudiciumára, mü annak semmiképen nem annuálunk; azért Ngd lévén münekünk hütös főtisztünk, Ngdot alázatosan kérjük, sőt arra kényszerítjük, az miatt hütös szabadságunknak megoltalmazására, hogy Nagyságod az mü szabadságunk melyet[1]) felkelni és abban münköt megol-

[1]) T. i. mellett

talmazni méltóztassék, mert egyáltaljában mű az ő kegyelmek terhét nem supportaljuk, hanem vagy supportálják magok ő kegyelmek az magok terheket, contribualván juxta articulum, vagy az mü calculusink is reducaltassanak proportionaliter ahhoz, az mint az ő kegyelmek jobbágyi in connumeratione vadnak, ne kételeníttessünk szabadságunk mellett feljebb való instantiákra is mennünk. Mert ha különben nem lehet, az felséges udvart is szabadságunk megbántódásának orvoslása iránt kételeníttetünk alázatosan megtalálni. Melyről Nagyságod előtt solemniter iterum atque iterum protestalunk.

Kivánván alázatosan, hogy ezen Nagyságodnak exhibealt protestationkat exhibitalván, maga subscriptioja alatt minekünk adja ki. Nagyságodnak alázatosan megszolgáljuk

Praesentaltatván. 1. Decembris 1714.

Mü nagyságodnak igaz alázatos köteles szolgái.

Háromszéki egy-házi nemesség
és lófő rend.

(Eredetije — csonkán — a báró Apor család altorjai levéltárában.)

40.

Szeben, 1715. jan. 27.

Báró Apor Péter levele feleségéhez az országgyülésről.

Édes Feleségem!

Csudálkozom, hogy miolta hazul eljöttem, semmi leveleteket nem vehettem. Itt az dolgok, látom, megfordultak és úgy hiszem, hogy az héten az gyülésnek vége leszen, ha csak újabb dolgok hirtelen nem érkeznek; már Bálinthit uram is egy hete, hogy fenn vagyon, de siet vissza. Könczeiék fertelmes, mocskos levelet írtak ellenem az gubernatornak, az melyért ellenek az gubernator is keményen megharagudott, és felfogadá, hogy bizony megböcsültet velek, hogy olyan haszontalan emberek ilyen embert többször nem mocskolnak, mert ha szintén úgy volnának is azok az dolgok, olyan mocskoson nem kellene írni; több mocskolódást is hoztak volt ide, az melyet magam megmondok, de azok nevetésre méltóbbak, mint haragra. Az gubernator az Könczeiék levelit mindjárt kezemben küldötte; azután

vikarius uram előtt absoluta satisfactiot igíre. Az mint az szentléleki gát iránt perletted az falut, most azt az pert halaszd el, az míg én hazamegyek, mert arról is szó volt s vagyon itt, hogy gyülés alatt nem perelhetted volna, de mivelhogy már magam is az jövő héten, ha lehet, haza megyek, vagy Csikban az szegény Mikó János temetésire megyek, ott azután mindjárt elővehetni. Az háromszéki adó is Istennek hála félannyi sem leszen közel is mint az első három holnapokra volt. Én sohunnan egy pénzt sem kaphatok, mert az bor sohult nem kél. Itt is az gyermekek himlőznek. Köleséri uram csudálkozik, hogy miolta eljöttem, nem írsz, hogy az szerént tudna orvosságot csináltatni; ha ugyan leveledet nem veszem, ahhoz képest kérek orvosságot, az mint elhagytalak. Adja Isten, mindnyájatokot lássalak jó egészségben.

Ajánlak Isten oltalmába

Szeben, 27. Januarii 1715. igaz férjed,

Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 20.)

41.

Brassó, 1715. nov. 1.

Apor Péterné, gróf Kálnoki Borbála szerződése Váradi Péterrel, kinek brassai házát bérbe veszi.

Anno 1715. die 1-ma Novembris alkudtam meg Brassó városában az Klastrom-utczában lakó Várady Péter urammal esztendeig való szállásra az felső rend házait egészen, mind az elsőket, mind az hátulsokot ereszivel, boltjával együtt, konyháival, az első pinczéivel és az felső első ház híjával együtt; az alsó első házait is, olyan conditioval, hogy mikor benn nem vagyunk, mindenkor ő kegyelmek benne lakhatnak, mikor benn lévén, szükségünk leszen reája, ő kegyelmek kiköltözzenek, az kolcsai az házaknak, ha kívánjuk, magunknál álljanak, emellett az istállókat is tartozzanak ő kegyelmek nékünk engedni, úgy az gabonatartó boltokban kétszáz köböl gabonának való helyet, hasonlóképen az szénatartó helyeket egészlen; az melyekért

igértem fenn megírt Váradi Péter uramnak flor. Hung. 40=negyven magyar forintokot, és hogy német szállótól[1]) az ő kegyelmek házakot megoltalmazom.

Signatum Coronae 1. Nov. Anno 1715.

Apor Péterné Kálnoki
Borbára m. p.
(P. H.)

Coram nobis
Georgio Donat
nobilis de Nagyajta m. p.
Dávid Henter
de Sepsi Sz.-Iván nobilis m. p.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. F. I. 2. k.)

42.

Szeben, 1716. febr. 3.

Br. Apor Péter levele feleségének országgyülési hírekről, bajoskodásiról stb.

Édes Feleségem!

Két rendbeli leveledet egyszersmind szeretettel vettem. Az szakács iránt az levelek későn nem estek, mindazáltal az törvényit erről az gyülésről elhalasztom, mivel hogy az mint értém Csikban feleltetett azon jó szakács és újolag én is akarok feleltetni, azon kivül is Bálinthit uramra bizta kancellarius uram és itt is az tábla fiait igen eljárták, s csinálták az elméket, azért jobbnak itílik némely barátaim, hogy haladjon, mintsem az szakács is oda legyen, mégis két száz forintig megkárosodjam. Az Mihácz Sámuel dolgába. Isten bevivén, magam is belé tekintek. Az új tisztek csak azok, az kiket oda haza tudtunk. Az úr püspök uram is ma beérkezék, az adó penig Istennek hálá majd csak harmada, az mennyit adott eddig az szegénység, egy forint sem esik egy marhára. Brassóban úgy gondolkodom, ha neked is tetszik, hogy Háromszékről Csikban rendelték az buzát Szeredában, én az somlyai buzámot beadom, azért meg kell írni, hogy csak csépeljék el, és az mennyi buzát ott beadok, Háromszékről vigyenek annyi buzát nekünk be Brassóban, az brassaiakot rendelték Fogarasban.

[1]) T. i. katonai beszállásolástól.

már Isten bévivén beszélhetünk edgyütt, buzát vegyünk-e az brassaiaktól, vagy mint alkugyunk. Megírtam Bardocz Istvánnak, hogy ő is csak csépeltessen. Az mely boltos istálló vagyon az szálláson Brassóban, abból is gabonás házat kell csináltatni, szalonnát is bővön kell bevinni: az vármegyei buzát Károlyvárba, *mert nem szabad már Fejérvárnak mondani*, rendelték, azért két nímet forintot kértem köbliért, de ha bemegyek, arról is beszélhetünk, és azt az tövisi buzából bététetem, az méhesit mindennap vermelik, az mig valahova eladhatom, az kövesdi, galaczi, ohábai buza bemegyen az brassaiakért Fogarasban, az vecturájért valami fát fogok tüzre kévánni, az nyujtódi elkél, már csak az torjai és sz. léleki buzát igyekezzünk jó helyre tenni, mivel az mi kevés Szt.-Mártonban lesz, azt is must fejiben kiadhatni. Ha penig kijöhettél volna, bizony akartam volna az magad egésségedért, mert Köleséri uram csak azt jovalja, noha én is az jövő héten innét beindulok, mivel már az munkához hozzá fogtunk, és jól foly, bizom öt hat nap vagy legfeljebb egy hét alatt vége leszen, az országot penig, úgy tudom, szeredán vagy csütörtökön elbocsátják. Az farsanglástokot értem, bizony én is itt mindennap farsangolhatnék, ha az országos munka és az egészségem engedné, de már egy héttől fogva valóban gyengén vagyok, mégsem menekedhetem az uraktól, holnap is az czeit-leitinantnál kell lennem ebéden. Az szegény Mikó János temetésire bizony jószívvel elmentem volna, ha lehet vala. Hála Istennek, hogy Molduvából semmi rossz hír nincsen, ide olyan rosszakot hoztak volt onnét, hogy bizony csak alig hogy hír nélkül be nem menék. Az pater Henter uram madarait és turait *(igy!)*[1]) még ma megküldöm. Az mi egyetmást küldöttél, kedvesen veszem. Az mi az Molnár Jánosné és Gombkötőné dolgát illeti, én bizony eddig is azt akartam volna, hogy eligazodott volna, és ha Isten béviszen, én mindjárt elé vétetem; hazudott Molnár János, hogy én azt mondottam volna, hogy semmi sem leli az feleségit, hanem azt mondottam, hogy én törvény nélkül senkit sem bánthatok, de az mit az törvény hoz, csak ahoz tartom magamot. Az bárányokot bár oda haza hadtad volna, mert én ritkán eszem idehaza, mindazáltal kedvesen veszem. Hogy Polosné haragudott, hogy az öcsesit odaadták, én bizony nem bánom, ha úgy vissza megyen is, a mint oda jött, sőt én bizony megvallom, soha annyi hazug,

[1]) Túróit?

fondor, kétszín tökéletlen embereket nem láttam, mint némelyek közöttünk vadnak, mert engemet tetőtől fogva talpig legyaláztak, noha arról úgy tudom tesznek az urak; felőled is olyan hazugságot írtak az guberniumnak penig, hogy *úgy tartod magadot, mint ha ős gyükeres királynéja volnál Háromszéknek, és nem én parancsolok Háromszéken, hanem te;* ezt penig vagy pater írta, vagy valami calvinista pap, avagy azok nevivel valami hazug ember; és nagy nevetéssel nevettek az guberniumban, noha azt is véghez vittem, hogy az guberniumon kivül nem ment az dolog, mert jó idein egy tanácsúr megmondá, és gondom volt reá; igaz dolog más úr Pótsa uramtól izente meg, és az harmadik Donát uramtól, de ő kegyelmeket is megkértem, hogy tovább az dolog ne menjen, azért magad se mond. Az Isten megint, mihent született s megkeresztelték, vesztette volna el azt az leánt vagy menyecskét már, mely miá noha nem kevés passióm vagyon, de avval semmit sem gondolnék, de most mentem végire, hogy annak az rosz gyermeknek minden szerencséjit az az tavalyi dolog rontotta el, mert az fondor emberek ahoz is annyit tettek volt alattomban, hogy az ördög is kaczagná; kivált némely atyánk fiai voltak az nagyobb mesterei, az melyeket oda haza megmondok. Az Istenért egyik dologról se szólj senkinek, nehogy nagyobb rosz jöjjön ki belőle. Most is itt facsorog vala az az jó Polusné, az piaczon láttam egyszer, fel se vedd az afféle rosz te mondát, bizd reám csak egy kevéssé, mert bizony mindegyikkel, mind az másikkal megismertetem magam, kivált már akárki mit mondjon, de *ő felsége resolválta, hogy mind az főkapitány, mind az főszolgabirói tisztet együtt viseljük;* de erről sem kell szólani; meglád mely szép csendesen megtanyíttom én az ellenem rugódozókot. Apor Farkas az kit meglő, nem foly annak vére; csudálkozom, hogy fel is veszed annak a szép leánnak dolgát, elhitesd azt magaddal, hogy ide ki is elfutott volt annak az dolognak az híre, de abból nemhogy téged gyaláznának, sőt inkább dicsírnek, hadgy békit az ebnek, mert mentől inkább veszik eszekben, hogy haragszol, annál inkább azt gondolják, hogy boszonthatnak, ám hadd czifrázza, az orrom hasítsák fel, ha két esztendőre úgy nem jár mint az anyja; bizony az Isten csak értünk is megbünteti, tudod az Apor Farkas természetit: hevenyiben kapja, végre megunja; micsoda híre legyen ide ki, Isten haza vivén, szóval megmondom, csak contemnáld, bizony magok megemésztik magokat. Az beteg zászlótartó

iránt bizony beszéllettem Köleséri urammal, de az mint az minap is megírám, csak nem akar hozzászólani, az míg magát nem látja, Hogy Benkő Ferenczet az bírót Apor Farkas certificaltatta: ne féljen megmentem én, parancsoltam is felőle királybíró urammak, mit cselekedjék, megládd, hogy bizony leültetek az emberekben, sem Apor Farkasnak, sem Apor Lázárnak, megparancsoltam, hogy két-két szolgánál többet ne engedjenek, meglátom ki mit parancsol ezután. Az afféle hitván rosz szókon meg se indulj, bizony meglátod, hogy ezen két nap *dobszóhoz tanyítom az embereket,* és az ő felsége parancsolatja szerint megmutatom, hogy nem vaszok *(így!)* vagyok, s nem is egy sorbeli emberek véllem. Az nímet szakácsot is csak elbocsátom, most nem szeretem az olyan szolgát. Mihály mestert valóba kérdezi az ura, az sütővel az mint lehet meg kell alkunni. Gidófalvi Gábor úrt kell reá kérni, bizony Incze érdemlené meg, hogy annak egy részit megfizetné. Apor Lázár öcsém most érkezék be: valóban kedves dolog előtte annak az jó leánnak dolga és azt mondja, hogy bizony soha sem tartja, hanem Isten ő felsége őtöt úgy segélje, Kapiné anyja kezeibe adja, hogy az mit az háta nálunk elmulatott, ott hozzák helyben. Esperest urammak izend szolgálatomot, legyen olyan készen, hogy mihelyen vicarius uram levele érkezik, sietve jöhessen ki. P. Henter urammak keveset írok, mert jól van dolga. Én édes feleségem, bizony majd egy poltura nélkül maradok, mivel hogy látom, bajos ez az országos munka: noha mindennap egész nap munkálódunk, mégis bajosan mehetünk elé az dologban, s olyan munka az, kinél nagyobb már nem lehet, azért szükségesképen én itt pénzt veszek fel, hanem az salétromfőzőknek Boér István urammal adjatok mindeniknek ha csak öt-öt forintot is, hogy jó idein hadd vehessenek fát, vagy ha lehet több pénzt is. Az mint látom, jó ha az munkát mához két hétre véghez vihetjük, de most kell egyszer édes hazámnak az szolgálat, addig is penig tartson Isten mindnyájatokot jó egészségben, s adja Isten találjalak jó egésségben. Ajánlak Isten oltalmába.

Szeben, 3. Febr. 1716.

Igaz férjed

Apor Péter m. p.

Donát György uram köszöntet, ő kegyelme csak az özvegy asszonyokkal vendégeskedik, éczakára ugyan haza

jár hálni, de kéret az Istenért az feleséginek meg ne mond.

Külső czím: Az én édes kedves feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában. N fasc. I. nr. 20.)

43.

Kolozsvár, 1716. ápr. 4.

Báró Mikola László báró Apor Péternek a kolozsvári nagy templom és a hozzátartozó plebania, iskola és birtokok visszafoglalásáról az unitáriusok kezéből.

Illustrissime Domine Baro, Domine mihi colendissime.

Kívánom, hogy Isten kegyelmednek az közelítő szent ünnepeket engedje boldogul megérni és el is tölteni cum suis charissimis. Azonban kegyelmed levelemre való választételit de dato 19. Martii illendő respectussal elvöttem volt. És hogy kegyelmed újabb recommendatiomat pro d. Gubernatore acceptalta, igen szépen köszönöm kegyelmednek. És hogy kegyelmed bizonyos legyen az kegyelmedhez való menetelben, most is repetalom, hogy abban fogyatkozás nem leszen, poenituit facti et cum gaudio revertetur ad optimum suum patronum.

Itt Istennek hála religionk consolatiojára az dolgok igen jól folynak. Az *nagy templomban* a die 30 Martii mise szolgáltatik; méltóságos generalis commendans uram, méltóságos püspök uramnak juxta decretum augustissimae Majestatis cum omnibus appertinentiis kezében adta, maga itt létében, addig el sem megyen innét méltóságos püspök uram, valameddig omnia ab *Arianis* non consignabuntur; utpote plebania, schola, malom, dézma, faluk, supellectilia templi etc. Igen megbánták importune tött válaszokat az itt való Arianusok, mivel a mit parancsoltak, az is végben ment, praeterea súlyos executiot szenvedtek propter inobedientiam erga mandatum caesareum. Már most alázatosabbak et omnia per supplicationem agunt. Az bibliotheca kolcsát is tegnap küldötték püspök uram kezében, és az külső hostati templom kolcsát is, örömest abban tennének exercitiumot, de non licet.

Az asszonynak ő kegyelmének ajánlom becsülettel való szolgálatomat. Az püspök uram introductioja alkolmatosságával pater Poki uram peroralt magyarul, igen csen-

desen; deákul pater Földváry decanus philosophiae; csodálom, hogy kegyelmetek nem kívánkozik ebben az jó helyben látóul, ámbár méltóságos generalis uram igen megszerette Kolozsvárt.

Atque his maneo perseveranter Claudiopoli 4. Aprilis 1716.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

servus paratissimus

Baro Ladislaus Mikola m. p.

P. S. Százhat esztendeje volt most, miolta az templomot birták.

Külső czím: Illustrissimo domino domino Petro Apor L. B. stb.

Cibinio Coronam.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

44.

K. n. (1716.)

Gróf Kálnoki Sámuel örökösei folyamodványa a királyi főkormányszékhez, hogy atyjuk hátrálékban maradt kancellári fizetését (6000 frtot) fizessék meg, hogy abból a hitelezőket kielégíthessék.

Méltóságos Regium Gubernium, nekünk nagy jó urunk.

Jó emlékezetiben lehet az méltóságos guberniumnak, hogy néhai idvezült édes atyánk, méltóságos gróf körösparaki Kálnoki Sámuel uram ő nsága édes hazája szolgálatjában feles esztendőköt kancellariusi hivataljában töltött el az felséges udvarban, holott is midőn az elmult siralmas revolutio Bécsben szorította volna idvezült édes atyánkot, az nemes országtól is rendelt fizetése ki nem járhatván, kételeníttetett magát feles adósságban verni, az mely adósságot is nem magáért, hanem hazája szolgálatjáért kételeníttetett magára felvenni, mely édes hazája szolgálatjáért felrakott adósságait édes atyánknak az creditorok rajtunk akarván megvenni, most ugyan úgy neki szorítottak, hogy már semmiképen várakozni nem akarnak, holott penig az mi kevés jószága Erdélyben édes atyánknak volt is, az elmult revolutio alkalmatosságával úgy elpusztult, hogy nem hogy abból valami proventust vehettünk volna, sőt

mind az épületek s mind szegény jobbágyink ruinája miatt annyira vadnak ma is, hogy ma sem állíthatjuk talpra. Hogy azért eleinkről reánk maradott kevés jószágunkot az nemes haza szolgálatjáért az creditorok el ne foglalják, ugyanis siralmas példa volna valakinek ős jószágát az közönséges haza hasznos szolgálatjáért felrakott adósságért elfoglalni, és ha szintén még hátra maradott fizetése nem volna idvezült édes atyánknak, talán úgy is méltó volna, hogy egy nemes haza oly hasznos hazafiát, mint idvezült édes atyánk volt, megsegéltené és ne engedné, hogy az közönséges jóért jószága elveszszen, de mivel hogy mű azt nem kévánjuk, hanem olyat kévánunk, az mit ipsum jus naturae is megitilne, hogy tudni illik az mely fizetése idvezült édes atyánknak fizetetlen maradott, azon fizetést az nemes haza fizesse meg, hogy mü is avval édes hazánkért felvett adósságit szerelmes szülénknek az creditoroknak fizethessük meg.

Mivel azért édes atyánknak az nemes országnál hatezer forint fizetése maradott el, hasonlóképpen feles diplomáknak, grationalisoknak, armalisoknak, consensus regiusoknak és több efféle kancelláriai expeditioknak taxái fizetetlenek sok érdemes hazafiaitól, instálunk alázatoson az méltóságos guberniumnak, tekéntse meg édes atyánknak hasznos szolgálatját, vegye consideratioban, hogy nem maga személyiért, hanem édes hazájáért adósodott, itilje meg bölcsen, ha méltó-e, hogy haza szolgálatjában való adósságért az ős örökös jószágainkot elveszessük, és méltóztassék disponálni, hogy idvezült édes atyánk fizetése az nemes országtól adattassék meg, úgy hasonlóképpen az priváta personák is az már kezeknél levő expeditioknak taxáit fizessék meg, kik is ha reluctalodnának, méltóztassék oly atyai kegyelmét mutatni az méltóságos gubernium, az mely által könnyebb úton azon taxákot megvehessük, hogy így az méltóságos gubernium gratiaja által kevés jószágink is megmaradván, mind magunk személyiben, mind szerelmes gyermekeink édes hazánk szolgálatjára lehessünk alkalmatosabbak és mások előtt is lehessünk példák, hogy az nemes haza az ő érdemes fiait haza szolgálatjáért elpusztulni és semmijé tétetődni nem engedi. Sőt édes atyánknak, midőn az nemes haza Bécsben expedialta volna, akkor bizonyos contractusa is volt az nemes hazával, hogy azon contractust is az nemes haza vegye effectumban, azon is alázatosan kérjük az méltóságos guberniumot. Mely atyai gratiaját az méltóságos guberniumnak mü is csekély szemé-

lyünkben alázatoson megszolgálni tehetségünk szerént el nem mulatjuk; maradván

Az méltóságos guberniumnak

alázatos szolgája és szolgálóji

néhai méltóságos gróf köröspataki Kálnoki Sámuel uram posteritassi.

(Báró Apor Péter kezével írt fogalmazványa egy 1716. jun. 28-án kelt eredeti levél hátulsó lapjára, a báró Apor-család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 20.)

45.

Szeben, 1717. jan. 8.

Br. Apor Péter levele feleségének, országgyülési és családi hírekről s gazdasági dolgokról.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem, bizony megvallom, hogy szomorúan értem az gyermekek nyavalyáját, bizony megvallom, szívem szerént búsúlok; inkább hijják oda az regiment borbélyát, ha sulyosan találnak lenni, inkább magad is látogasd meg. Csak az Isten adná, hogy itt fognának már az dologhoz, alig várnám hogy én is berugaszkodhatnám; de itt még semmi dologhoz nem nyultak, csak hejában járunk fel az ország közi, még is beszélgetünk, s hejában töltjük az időt, udvartól sem jött még el az decretum. Én posztót küldöttem, több nem is volt olyan, harmincz sing galandot kültem, mindenestől fogva húsz forintomban áll. nekem nem is maradott már több húsznál, mivel egy hordó bort 60 forinton kellett vennem, de annak csak 20 vidrit hozattam be, ha ki nem jöhetnél, valahogy külgy nekem, ha másunnan nem lehet, az brassai aranyokból egynehány aranyat; ha penig az szüle fel adná az pénzt, akarnám, mert itt az kereskedő emberek most is csak ki nem vonnak az pénzért, buzájért. Ha ki nem jöhetsz, Lukács János uram tenne dispositiot, hogy Méhesről Thordára mennyi buzát vigyenek, s mennyit Thordára *(így!)*[1]) hogy tavaszszal jó idein hadd adhassák; sőt ha jó szánút lenne, az mely buza Torján és Sz.-Léleken vagyon, ha jó helyt kapnátok, be kellene szállítani Brassóban: értem az vermelt buzát. Ohában tudom, hogy nem himlőznek. Ma az egész m. Haller urak, Kornis István uram, Petki uram mind

[1]) Valószínüleg Torja helyett.

m. gubernator uramnál voltak ebéden, az asszonyok is, Susi is ott volt. Haller János uram s Susi szeretettel köszöntenek mind magadot s mind az gyermekeket, követnek, hogy most nem írhatnak, mert bizony én is sietve írok, Susi eleget búsúl az gyermekeken; Isten vagy kihozván, vagy engem bevivén, egy valakiről eleget beszélhetek. Susi eddig igen frissen viselte s viselimagát. Adja Isten hallhassak felőletek örvendetes híreket. Ajánlak Isten oltalmába.

Szeben, 8. Januarii 1717. Igaz férjed

Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

46.

Szeben, 1717. jan. 8.

Apor Zsuzsánna levele édes anyjának.

Méltóságos Asszony, nekem édes Asszonyom Anyám!

Mostani alkalmatosságom adatván, nem akarám elmulatni, hogy Ngodat levelem által alázatosan meg ne udvaroljam, mely is, hogy tanálja Ngdt friss jó egészségben, kívánom szivesen. Magam egészségem felől írhatom, Istennek hála jó vagyon, egyéb ujságot nem írhatok Ngdnak, hanem tegnap mlgs gubernator uramnál voltunk ebéden, ő nga elköszönt egy pohár bort az Ngod egészségeért, iratom *(így!)* Ngdnak, hogy most az úr volt az praeceptorom.

Ezek után ajánlom magamot az Ngod gratiájába s maradok

Ngdnak

1717. die 8. Januarii Szeben.

alázatos szolgálója leánya

Apor Susanna.

P. S. az úr alázatoson köszönteti Ngdat.

Külső czím: Méltóságos Gróf Kálnoki Borbára asszonnak, nekem édes asszonom anyámnak ő nagyságának alázatosan írám. Odvorhely (!)

(Eredetije a Gróf Haller család czímeres pecsétjével, a br. Apor család altorjai levéltárában.)

47.

Szeben, 1717. jan. 9.

Br. Apor Péter levele feleségéhez, Udvarhelyt tanuló fiai betegségéről s egyebekről.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem, az gyermekek nyavalyáján bizony szívesen busulok. Itt még semmi dologhoz nem fogtunk; ha az gyermekek csak rosszúl lesznek, én is erről Udvarhely felé megyek; orvosságokot küldöttem, én ezután is, az mi kévántatik, jó szívvel küldök; az mint hogy meg is írtam az praeceptornak, hogy nekem mindenkor Korda uram jóakaratjából lesz alkalmatosságom; kiváltképen ne törd magadot, mert Isten megvigasztal, az mindenkor úgy vagyon, hogy változást szenvednek az gyermekek, mikor elsőbben az háztól kiviszik. Posztót, galandot tegnap az postától küldöttem. Az asszonnak főstrásamesterné asszonyomnak köszönjétek szépen meg az jó akaratját, sőt az az mivel lehet kedveskedjetek nekik. Korda uram is parancsolt, hogy az mi kévántatik vigyenek. Rajtam is negyed naptól fogva az nagy szorulás van, Isten tudja mint vagyok. Az kereskedő emberek csak ki nem vonnak az házamból, még pünköstöt sem akarják várni, az mely pénzt az nemes szék adott volt is, már 15 forintomnál több nincsen benne; egynehány aranyat küldj az Brassóban levő nehány aranyból, mert nekem bizony nem lesz mit költenem; ha az szüle feladná az pénzt, avval vagy az kereskedőköt ki. fizethetném, vagy az Haller uraméknak való házat megvehetném. Ha az hushagyatra bé nem mehetünk, s jó szánut lenne, bárcsak Kövesden, vagy itt lehetnénk együtt. Isten tudja mikor jő le Bécsből az decretum. Herbathét, badiant *(így!)* is küldöttem. Isten vigasztaljon s ajánlak Isten oltalmába.

Szeben, 9. Januarii 1717. Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

48.

Udvarhely, 1717. jan. 12.

Báró Apor Péterné férjének, Udvarhelyt tanúló fiai betegségéről.

Édes Uram.

Istentől szerencsés uj esztendőt kivánok kgdnek.

Kegyelmed két rendbeli levelét nagy szeretettel vettem, a mik felől kegyelmed parancsolt mentől hamarébb, ha Isten haza viszen, véghez viszem. Mióta itt vagyok. Istennek hála, az gyermekeim jobbacskán vadnak, csak azon törődnek szegények, hogy ha elmégyek, *péntekek is jobb volt otthon, mint itt az innepek;* igazán megvallom, hogy féjtem őköt és ha Jankócska himlős nem volna, csak elvinném őköt. Itt most is minden nap halnak az himlőben; csak attól félek, hogy midőn a mostani nyavalyából felgyógyul. József akkor himlőzik meg; itt pedig micsodás himlők járnak. Az otthon levő gyermekeim felől sem ír kegyelmed, hogy ki vigyem-e vagy ne? Fogarasföldin is pedig mindenütt himlőznek. Torján pedig Istennek hála most semmi veszedelmes nyavaja nem jár. Az otthon lévő apró gyermekeim Istennek hála egésségbe vadnak, az borok eránt tettek dispositiot vicetiszt uraimék, csak hogy nem tanáltak igen jó borokot, ha pedig azzal a pénzzel meg nem érik, én az kegyelmed parancsolatja szerént megírtam, hogy mitevők legyenek tiszt uraimék. Bélafalvi azután egy őzet lövetett, azután az puskásokot rea nem veheti s egyedül pedig nem vadászhat. Hogy az leányom jól vagyon, igen akarom, már azon busulok, hogy ha az asszony Colonellusné asszonyom eltanál menni, ugyan valóban nem lészen ki hozzájok lásson, mivel Colonellus uram betegen jön ki s ugy volt, hogy ma elinduljon, de már új hírt vár az asszony az úr felől s úgy fog megindulni. Nékem pedig Turi uram 4 madárnál többet nem küldött, mivel többet nem tanálhatott. Az magazinalis buza felől beszéljen kegyelmed, úgy annak vecturaja felől is. Az szászok Brassóban ilyen modalitast tanáltak, hogy megtiltották, mások ne vehessenek, míg ők mindenféle gabonát nem vásárlanak, azután magok úgy adják, a mint akarják. Ha Isten engedi, magam is holnap beindulok s onnat pedig kifelé, ha csak Laczikát is kiviszem magammal. Ezzel Istennek oltalmába ajánlom kegyelmedet

Kegyelmed hütös társa
Kálnoki Borbára m. p.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

49.

Szeben, 1717. jan. 15.

Báró Apor Péter feleségének, a szebeni országgyülésről.

Édes Feleségem.

Már edgy hete, hogy leveledet nem vettem, bizony megvallom, hogy búban nagyban lettem volna, ha Háromszékről Könczei Ferencz uram nem érkezett volna és Udvarhelyről az praeceptor.....[1]) és nem értettem volna, hogy mind az udvarhelyiek jobban vadnak, mind az otthon lévő gyermekek egésségben vadnak. Mű még csak itt vagyunk, talán Háromszékre sem merek menni, mert látom az ország adója bizony nagy lészen. Susi másként Istennek hála jó egésségben vagyon, szintén most vala nálam, másként csak neked írom, bizony szük állapottal, már az mi kevés pénzem volt, nagyobbára nekik adtam, nekem csak mi sem maradott, és az Isten áldja meg G. Csáki uramat, az úr adott még az én creditumomra 50 forintot, hogy egy szükséges adósságokot lefizethessek; azért, ha valahonnan pénzt nem szeresz, s nem küldesz, vagy nem hosz, bizony soha nem tudom Csáki uramat miből fizetem én ki, és ha nekik is szegényeknek valamit nem adunk, ott bizony semmi sincs, másként igen jól viseli magát, örömünkre lehet, látom minden ember szereti, és ugy alkalmaztatja minden dolgait, hogy ha ezután is ugy leszen, Istentől jobb gyermeket magunknak nem kivánhatunk: Isten ezután is adjon szent lelket neki. Haller János urnak is az ő szép természete meg vagyon, az frájokot táncz (?) nem igen dicsiri, kivált Persi igen mérges és maga akaratján járó. Itt penig meddig mulatunk, az jó Isten tudja. Jöhetsz-e ki, nem-e? tudósícs, nem hiszem itten két hétnél tovább mulassunk. Az urral Gr. Mikes urammal még csak ugy vagyunk, én sem megyek oda, az úr sem küld ide, noha az mint egy embertől izent titkon, gondolom jó formába meg fogunk békélleni, de soha addig bizony nem, az mig az kisasszony ott lészen. [Az ide] való a kereskedő emberek is csaknem az házamból húznak ki, ugy kérik az adósságot; az apróságot ugyan az mig pénzem lőn, fizetém, de nekem már bizony pénzem sincs, irja ugyan az méhesi gondviselő, hogy az háztól két forinton köblit az buzának elvinnék, de még várakoznom kell. Csáki uram is csak edgy hétig ada pénzt;

[1]) Egérrágás következtében hiányzik.

soha sem tudom miből fizessem le, ha valahonnan pénzt nem küldhecz. Alig várnám, hogy véled beszélhetnék, mert volna mit és miről. Adja Isten örvendetes híreket hallanom felőletek. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Szeben, 15. Januarii 1717. Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék. Torja.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

50.

Altorja, 1717. jan. 16.

Báró Apor Péterné férjének, Udvarhelyt tanuló fiai betegségéről, a jezsuiták rossz bánásmódjáról s gazdasági ügyekről.

Édes Uram!

Én Istennek hála szintén tednap *(így!)* délután érkeztem haza békével, másként bizony sok fáradsággal, rázkolódással. Az gyermekeket igen vékony egészségben hagytam, legfőképen Józsefet, Jankócska ugyan jobbacskán vagyon, Istennek hála, elég nagy sirva maradának el szegénykék, hogy eljövék, nem is hiszem, hogy békével megemésszék azt az udvarhelyi aert, azt az sok ocsmány étket, az sok hideget sem szenvedhetik már, én bizony az magam nagy mentémet is oda hattam, hogy ne dideregjenek szegények, takarózzanak véle. Soha nem hallék ilyent, hogy beteg gyermekeknek reggel tegyenek egy kis tüzet, estig semmit nem, estve is edgy kicsint, reggelig edgy cseppet sem, az házok meghül csak hidegen áll, az setétben ugy kell ülniek világos kiviradtig, mint szintén az tömleczben. Sok becsületes ember féltet vele, hogy bizony jol nem járnak. Isten áldja meg az asszont Colonellusné asszonyomot, fát ígért vala, hogy tüzet tegyenek, minthogy az hideg megárt, de pater superior uram semmiképen meg nem engedi, lakatot vetett az ajtajára, egyéb okát nem tudja pater superior uram adni semmiképpen, hanem csak hogy az tűztől fél. Az mint pedig hogy kegyelmed mondá, hogy az jesuvita mester mint lát hozzájok minden nap, minden éczaka mennyiszer megyen hozzájok be: oda bizony egyszer sem senki is, mikor vagy egyszer pater superior uram beteként hozzájok. Ételet is igére az asszony Colonellusné asszonyom, hogy minden nap küld, minthogy az paterek étkit semmiképen nem eheték;

az Isten áldja meg; hasonlóképen Jeneiné asszonyom is. Ha az szegény Jankócska himlős nem lett volna, én bizony mind az kettőt csak elhoztam volna, az praeceptor is már beteg, semmiképen nem emészthetik az ottvaló dolgot, harmad napig sem eszik egyszer jól az is. Most pedig pater superior uram Kolozsvárra megyen, annál inkább kegyetlen hozzájok pater Markos. Olyan darakasint tudnak az gyermekek nyavalyájához, hogy *Józsephnek az lábujait tapogatták, hogy az pulsussa jár.* Colonellusné asszonyom csudálkozva csudálkozott rajta, az szemivel látta. Én ha Mikes urammal való dolgom nem lett volna, még vagy egy hétig el sem jöttem volna onnat, de immár ha hamar meg járhatnám. az gyülés el nem bomlanék, Brassóba bemenyek, az miket kegyelmed poroncsolt, azt is végben viszem, onnan csak könnyű szerrel kimenyek. Én bizony Laczikát viszem csak el, az többit itt hagyom, mivel az hidegben nem vihetem, ezt is csak azért, hogy Köleséri uram meglássa, hogy mint vagyon. Most is csak rebeg az lelkem, hogy az gyermekeim felől valamit hallok, most is két rendbeli emberem vagyon oda, hogy Brassóban jöjenek, hallhassak valamit. Isten őrizzen, ha ismét rosszabbul lesznek, ki sem mehetek innen. Énnekem most nagyobb búm vagyon kétszer, hogy mellettünk nincsenek, maga azt tudám, hogy könnyebb lesz, ha mellőlünk kiadgyuk. Már bizony edgy nehányszor elájultam, ugy szédül az fejem, ugy szánom azokot az szegény gyermekeket, hogy ki nem tudom mondani. Szintén most itt vagyon sógor uram, királybíró uram. Egyéb hírt nem írhatok, hanem Monolaki szegény megholt, azonban esperest urammak a huga is meg, addig verte az ura; az szegény esperest ur igen rosszul vagyon, nagy búban, az ura meg akarta pater Mihály uramot vagdalni az praedikatiojáért, olyan fizetést nem hallék. Másként Istennek hála most nem igen halnak Altorján, azután nem holtak, hogy Simon Jánost eltemették.

Bélafalvi semmiképen nem vadászhat egyedül, eleget jár, de az puskások edgy is közülök el nem mennek, ha kegyelmed nem poroncsol másképen, vaddisznót, medvét, őzeket is talált egyedül, lón utánnok ment, hítta őköt, még sem ment edgy is közülök. Az Istenért ha az gyermekeknek ir, kegyelmed azt ne irja, hogy ott lésznek, hanem csak hogy elhozzák az farsangra őköt, mert bizony nem hiszem, hogy jól járjanak. Colonellusné asszonyom is mondja, hogy nem jól bánnak velek, nem kellett volna olyan keményen bánni velek, az iskolától is elijesztik őköt.

Szintén ma küldöttünk az sóra tizenhárom szánat, mivel igen jó szánut vagyon az Szarkakőig. Az ur Korda uram házától, az asszony Colonellusné asszonyom házától, Ugron János uram házától bizony sok jó akarattal voltak Udvarhelyen létemben, Ugron Pál uram házától. Ezek után ajánlom Istennek kegyelmes oltalmába kegyelmedet.

Kegyelmed igaz hütös társa

Kálnoki Borbála m. p.

Alsó-Torja 16. Januarii 1717.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

51.

Szeben, 1717. jan. 21.

Báró Apor Péter levele feleségének, Udvarhelyt tanúló gyermekei betegségéről.

Édes Feleségem.

Torjáról, 16. költ leveledet szeretettel vettem, most hirtelen kell írnom, mivel sok az dolgom, úgy hogy bizony edgy órám sincsen üresen. Az mint látom még az ország gyülése el tart egy hétig; én már neveddel most iratom az supplicatiot, ha ugyan eljösz, készen találod, mindjárt beadathatod vagy adhatod. Bizony megvallom az gyermekek nyavalyáján szívesen búsúlok s kivált, hogy az praeceptor leveliből is értém, hogy micsoda büdös materia ment el Józseftől, bár az Venczel borbély orvosságával annak ideiben él vala, ha penig ide találnál jőni, Köleséri [1]) urammal újolag jó volna beszélleni József iránt. Az hirek penig az kiket irsz, elég csudálatosok előttem. Ha Isten haza viszen, edgy kevéssé megrántom puskás uraméknak az zablát, készebb vagyok másokot helyettek állítani. Isten adjon minden örvendetes híreket hallanom felőletek.

Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Apor Péter m. p.

Szeben, 21. Jan. 1717.

Külső czím: Az én édes feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

[1]) Köleséri híres doctor volt Brassóban.

52.

Szeben, 1717. jan. 21.

Báró Apor Péter levele feleségének, melyben fiai betegsége felett kesereg.

Édes Feleségem!

Mü itten az időt csak hejában töltjük, Isten tudja mikor lesz vége, noha talám a jövő héten elbomlunk; én nem tudom, hogy jöhecz ebben az méreg hideg időben. Haller János uramot, ha meg nem másolja, reá vettem, hogy béjőjenek. Susi Istennek hála jó egészségben vagyon, jól is viseli magát. Mikes uram már atyjafiainak sem nevez. Tegnap edgy törvényben lévén m. püspök urammal, panaszolkodik, hogy az papja baráttá akar lenni, mivel mindenit adja s látám valami czélját reánk. Szintén hogy itten írom vala, szomorúant veszem az praeceptor levelit, melyben írja, hogy József erősen meghimlőzött; ugyan ha Isten őket megtartja, jobb, hogy most kisded korokban által esnek rajta; nem hiszem bizony, ha meghallottad, hogy megint Udvarhelyre nem mentél, és így alig hiszem, hogy már kijöhess; én ugyan már készen várnálak. Az Istenért, ha valamit érthecz az gyermekek felől, engem tudósíts; ha ugyan roszul lesznek, és ki nem találnál jőni, én innét csak Udvarhely felé fognék. Csak Isten az apraját is őrizné Torján, de bizony azokot majd inkább féltem, mert ezek nagyobbacskák lévén, mégis könnyebben szenvedik. Nékem annyi itt az dolgom, hogy bizony alig érkezem csak nektek is írni, vagy az székbeli tiszteknek; az Istenért, az míg bémegyünk innét, addig had hozzanak valami bort. Kérlek az gyermekek felől engemet sietve tudosíts; én is irtam innét az praeceptornak, én bizony búmban nem tudom mit csinálok. Ezt éppen megjövendöléd a minapi leveledben, hogy mikor edgyik nyavalyából József felépül, akkor himlőzik meg. Isten vigasztaljon benne s adja Isten örvendetes híreket hallanom felőletek; minyájon ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed:
Apor Péter m. p.

P. S. Ha az gyermekeknek az himlő után az torkok fájna, Egerpatakon vagyon edgy Isák Péter nevü öreg ember: Szepsi székben az mely gyermekeknek az torka fájt, mind az fogdosta s jobban lettek. Gidófalvi uram irja nekem,

hogy az havasalföldi borok igen szegények, s nem is hoznak, azért az urtól Henter uramtól is megizentem, az vicetisztęknek is meghadtam: ha jobbak az moldavaiak csak onnét hozzanak.

Szeben, 21. Januarii 1717.

Külső czím: Az én édes feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

53.

Bögöz, 1717. jan. 30.

Báró Apor Péterné férjének, fiai betegségéről.

Édes Uram.

Én most itt vagyok Bögözben Kordáné asszonyomnál, innen mingyárást visszamegyek. József, Istennek hála, jobban vagyon, Jankócska holnap egy hete, hogy nagy forróságban vagyon, nem tudjuk, ha az hagymáz vagyon-e rajta, az hányás erőlteti, éjjel nem ülhetek mellette, nem engedik, otthon is félek, hogy valamelyik gyermek rosszul talál lenni, betegen el nem hagyhatom, ennyi sok heverő szolgából eddig küldhetett volna kgd látniok. Cze Cseh (?) Istvántól is küldék levelet, semmi válasz nem jöve rája, az mint látom csak az sok vendégség, nékem csak az szomorúság; most pedig hogy Moldovában levágták az ráczokot, csak Isten tudja mint ülök itt, ide is csak azért jövék az asszonyhoz, hogy csak meg nem bolondúlok az fejemmel. Az Eugenius fejedelem s strásamestere hozzám jött vala feleségestől, azután is hozzám küldött, herbatét is küldött s nádmézet. Pater Gáspár uram is tegnap érkezék Szebenből, bár csak ő kegyelmétől tudósított volna kgd. Sokat nem irhatok, magam cselédimet nem küldhetem, mert az lovak mind el állottak. Isten oltalmába ajánlom kgdet.

Bögöz, die 30. Januarii 1717.

Kálnoki Borbára m. p.

Külső czím: Tekintetes, nagyságos Apor Péter urnak, nekem édes uramnak ő kegyelmének. Szeben.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

54.

Brassó, 1717. febr. 17.

Báró Apor Péterné levele férjének, melyben brassai hírekről, családi ügyekről, a püspök Torjára készüléséről értesíti.

Édes Uram!

Kglmed Szebenből 8. Februarii irott levelit tegnap vettem, úgymint 16., megint 14 Februarii költet ezen órában hozá az posta Balázs, melyeket kedvesen vettem. Az stokfist és platajczot [1]) meghozá; az mint kglmed irja, Goleszkuly uramhoz elküldöttem vala az szállás iránt, én akármelyik szállást ő kglmének oda engedem s az egyebeket is, az mint kglmed írja, megküldöm, ma újabban is elküldök Goleszkuly uramhoz s az szállásokkal megkénálatom. En az mint bejöttem, hogy az pénz felvegyem ettől az gazdaasszonytól, a mint látom semmit nem vehetek tőle, ő azt mondja, nekie bizony egy pénze sincsen, már nem tudom mit kellessék vele tennem, addig talán jobb itt lenni az egyetmásnak, mig leteszik az pénzt. Az úr, méltóságos püspök uram tegnap hogy bejöttem mentest nagy becsületet tén, mentest jütt ide az szállásunkra s meglátogata, azmint értettem az több papok szavaiból, Torját el nem kerüli, hozzánk eljön, meglátczott az úr. Az gyermekek mellé Udvarhelyre, ha egy tanolt embert valakit ki nem küld kgd Marti János helyett, az torjai ház felfordulva vagyon s kivált az mint kgld is írja, ha az úr méltóságos püspök uram odajön, akkorra megkévántatnék az Marti János honléte, minthogy olyan tanolt emberünk nincsen. Havaselyföldéből is egy hordó bort elhoztanak, Gidófalvi Gábor uram küldötte fel, de irtóztató savanyó, állott, lehetetlen most avval élni, még az több bor hátra vagyon. Pater Miklós uram most itt benn vagyon, eddig kiment volna, hogyha engemet nem várt volna ő kglme, mondá, hogy itt egy néhány hordó borai vadnak, azok között az melyik legjobb hordó bora lészen, ide engedi nekünk; százharmincz pénzben jött ki olá vedre, bizonyoson nem tudja hány vedres, az szolgájától megkérdi; megint Kampulungun is vadnak bizonyos számú hordó borok, ha kévántatik, onnat is válogatva szerez, abban is mutatja hozzánk szolgálatját, másnak ugyan rajtunk kivül meg nem cselekedné, hogy onnat adnának; már kglmednek az mint fog tetszeni. Az úr méltóságos püspök uram ma az Szent János templo-

[1]) Platteisen? (vasaló?)

mában monda misét; ott velem sokat beszélgete s megmondá, hogy okvetetlen ez jövő vasárnap otthon találjon s már azon leszek, hogy ott lehessek. Minthogy Marti Jánosnak Udvarhelyen lova nincsen, Miklósvárszékből egy jó két lovú szánon utánna mehetnek s az Torja hágaján bévihet, az szép holdvilágon is toldhatná útját, hogy inkább készülhetnék. Marti János pedig szombaton jókor hadd legyen otthon, ha ugyan ki nem mehetnék magam, Lukáts János uramtól kiküldöm az mi kévántatik, az úr oda menetelire, fejér czipót mit megirtam, hogy Torján süssenek, Minthogy elegyes hírek valának, az gyermekeket is behoztam, az mint Pater Miklós úr is inkább jóvalja, itt benn lennyek *(így!)*, mint künn; Istennek hála jó egészségben vadnak az gyermekek. Ezeknek utánna ajánlom Istennek oltalmába kglmedet,

Kegyelmednek

igaz társa

Kálnoki Borbára m. p.

Brassó, 1717. die 17. Febr.

P. S. Elég keserves, hogy az gyermekeinket felnevelém, 3 hete semmi levelét nem vehetém az leányomnak.

Külső czím: Tekéntetes nemzetes altorjai Apor Péter uramnak, nekem édes uramnak ő kegyelmének adassék.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

55.

Szeben, 1717. aug. 14.

Báró Apor Zsuzsánna édes atyjának, állapotáról.

Méltóságos Ur, jó Uram, édes Atyám.

Mostani alkalmatosságom adatván lejányi alázatos engedelmességgel akarván Ngdnak alázatosan udvarolni, mely is hogy tanáljon Ngdot friss jó egésségbe, szíből kívánom, magam egésségem felől pedig irhatom Ngodnak, hogy csak elegyes, mindhogy az idebe való ajer is igen rosz. Ezek után az Ngod méltóságos atyai gracijájában ajánlom magamot.

Ngdnak

alázatos szolgálója
engedelmes lejánya
Apor Susanna m. p.

Szeben, 14 Augusti 1717.

Külső czím: Méltóságos urnak, tekintetes nagyságos altorjai Apor Péter uramnak, nekem édes atyám ő ngnak leányi alázatos engedelmességel irám. All Torja.

(Eredetije a gróf Haller család czimeres pecsétjével, báró Apor család altorjai levéltárában.)

56.

Kézdi-Szent-Lélek, 1717. szept. 1.

Báró Apor Péter levele feleségéhez, a tatárok erdélyi pusztításáról szóló hírekről stb.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem, az bizonyos, hogy bizony csak meg nem bolondulok az méhesi káraimért,[1]) noha az ménest, marhákot jó idein elhajtották volt, Isten tudja, mint maradhattak, de kivált az számtalan búzát mind inkább Besztercze vidékire adták volt kölcsön ki, ha az emberek oda vadnak, bizony az búza is oda lesz. Az mi penig az hírek dolgát illeti, elhiszem, hogy ott bizony elég hír van, mindazáltal Istennek hála, csak az itt való emberek legyenek jószívüek, én itt nem sokat félek addig, míg méltóságos generalis uramat nem dissipalják, azt penig Isten ne engedje; nekem mindenfelé elég emberem van, engem penig ne félts, mert én megvallom, óhajtva várom az második ordert, mert örömmel ülnék fel kegyelmes uram s édes hazám szolgálatjára, ha elveszek, úgy is az én édes gyermekeimnek jövendőbeli nagy hasznára leszen, ha elfognak, ne félj, mert ha az míg élek, mind raboskodnom kell is, soha bizony az én kegyelmes uramot el nem árulom, úgy is az gyermekimnek szolgálok. Ha hozzád sok böcsületes ember jár, bizony az én kis kerek asztalom is mindennap teli van. Az Daniel Péter uram hírében, hogy Vásárhelyt égettek volna,[2]) mivel az elmult vasárnap írnak nékem éppen onnét, de még akkor Beresztelkén innét nem jöttek volt, azok is visszamentek, akkor érkezett meg csak oda Pivoda, másnap méltóságos commendans generalis uram. Igen igen kedvesen vettem az nándorfejérvári dolgokot, azért szeretettel kérlek, kik vesztenek el az derék harczon, azokot is írd meg, ha kitanolhatod. Az Damokos János uram

[1]) A mit a tatár beütés és pusztítás miatt szenvedett.
[2]) T. i. a tatárok. — A mondat csonka!

gyermekit udvarhelyi pater superior uram is írja, hogy bizonyoson elvitték, ő kegyelmének az marosvásárhelyi superior irja. Az borral ne siess, az mig bizonyost nem hallasz, de ellenben engem se hagyj bor nélkül, mert miolta elmentél, az rettenetes hasmenésben nyomorgok. Hogy penig az öcsém Nemes Elek uram annyi jóakaratját mutatta, én is ő kegyelminek meg igyekezem szolgálni. Az mi az lovak árrát illeti, bizony elég olcsón tartottad, mert most Erdélyben olyan lovak nem igen vadnak; ha ugyan megveszik, kész vagyok az pej paripámot is, ha ez az lárma csendesedik, oda is adom, csak hogy én bizony alább nem adom, az mint tartottad. Ezt az kutya sütőt semmire nem vehetem, hadd muljék csak ez az lárma, az 365 ablakú palotában kell tenni, mert most nem is kenyérkedhetik úgy az ember, az mint kellene. Lisztet most az mit lehetett küldöttem, az jövő héten újolag küldök; Incze megbetegedvén, hazaküldtem; megírtam, hogy az jövő héten mind az benei, mind mikvásári búzát mind vigyék be. Torján ma 62 köböl rosot, búzát elvermeltek, az mit csépelnek, csak vermeltetem. Nyujtódon is erősen csépelnek; itt ezek az istentelen jobbágyok csak nem akarnak csépelni; amaz istentelen Koncz Balás elbútt, ha megkaphatom de bizony megemleget ő engem. Hogy az *karulyt* oda adtad, ám legyen, én is már csak egyre szorultam, az sem fog semmit, mert vislám nincsen, húsot elig ettem, miolta elmentenek; úgy hiszem penig egy hét alatt kijöhetsz, ha csak az pogánt erre nem nyomják, de attól igen félek. Én már dinnyét nem ehetem, az mit hoznak, azon leszek, beküldhessem. Az égett borod iránt lesz gondom. Segesváratt bizony megszünt az pestis. Az üres palaczkokot jó szívvel visszaküldöttem, hogy teli visszahozhassák; féltünkben bár csak jól igyunk, mert bátorságra most kévántatik, hasonlóképpen az cavét, nádmézet czerfa (cserfa?) vizet kedvesen veszem; éppen jól esett, mert minden égett borom elfogyott volt. Azt penig csak elhidd, hogy ez az lárma bizony nem sokáig tart, mert *Bercsényi másfelöl akarván beütni*. Viard generalis dissipalta s magát is elvesztette Isten, az ördög elvitte, mert nem igaz keresztény az, az ki pogánnyal egyet ért. Hogy Beszterczét feladták volna, semmit benne nem tudok; Kecskemét iránt, hogy rebellalt volna, fülhegygyel hallottam; az is bizonyos, hogy az derék táborról éjjel-nappal jő az német. Kolost, Széket otthon kapván mind elrabolta, minden giz-gaz tatárnak két-három rabja van. Már Moldvába küldött vissza nyolcz ezer rabot; nekem bizony egy

postámot sem fogták el, hanem két kémem veszett az idén el, egyik Moldvába, az másik Havasalföldiben. Hogy penig az general felőlem commendatiot teszen, ezt én nem commendatioért, hanem kötelességem szerént, az mint szolgálhatok, bizony nyereségnek tartom. Az praeceptor is most kér pénzt, mikor nekem sincsen, mégis, hogy ne kedvetlenkedjék, adj az mit lehet. Kérlek magad s az gyermekek egészségiről tudósíts.

Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Kézdi-Szent-Lélek, 1. Septembris 1717.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

57.

Alsó-Torja, 1718. ápr. 10.

Báró Apor Péter levele Szilágyi Andráshoz, Aranyos szék főkirálybírájához, két elszökött tiszti szolgát köröztetvén.

Mint bizadalmas jó uramnak ajánlom kegyelmednek szolgálatomat. Egy baron officiérnek szökvén el két szolgája, mind az kettő ifjak, kik is az én tisztségem alól minden bizonynyal kimentek, mind az kettő német ruhában, az kissebbik mindenféle nyelvet tud: azért kegyelmedet követem, kérem is, mivel az kissebbik írni is tud, hogy ha passust magoknak csinált volna, az nagyobbik csak német nyelvet tud, ne salynáljan kegyelmed kiparancsolni az v. tiszteknek, hogy legyenek vigyázságban, és ha valahol megkaphatnák, fogassák meg falukon, városokon, mivel minden bizonynyal Aranyos széken mennek által. Kegyelmedet nagy bizadalmasan kérem, hogy megfogatván őköt, engemet ne sajnáljon kegyelmed felőlök tudosítani, kegyelmed is énnekem más dologban parancsolván, minden töllem telhető dologban kegyelmed jó akaratját meg igyekezem szolgálni. Ajánlom Isten oltalmában kegyelmedet.

Kegyelmednek

köteles szolgája
Apor Péter m. p.

Alsó-Torja, 10. Aprilis 1718.

Külső czím: Tekéntetes úrnak Szilágyi András uramnak, nemes Aranyos széknek érdemes fő királybírájának, bizodalmas jó uramnak ő kegyelminek. Kocsárd.

(Eredetije báró Apor István levéltárában Abosfalván.)

58.

Nyujtód, 1718. május 1.

Boér István levele Apor Péterhez, melyben tudósítja, hogy ámbár a havasok közé menekült Musztacza volt rácz kapitány rablóbandájáról biztos tudomása nincs, — felkutatására csapatokat küldött ki.

Méltóságos Ur, nekem jó Uram!

Alázatosan akarám kegyelmednek értésire adni, szintén most hozák hozzám Mikó Ferencz és Barra Farkas urunk ő kegyelmeknek és nekem szóló levelét az kamarásnak, melyben irja, hogy úgy esett értésekre, hogy Musztacza, a ki rácz kapitány vala, kiment volna a havasokra egy jó csoport tolvajjal: azért azon kér, hogy mentest adjam értésire, ha honn vagyon-e Musztacza, vagy nincsen; s ha honn nincsen, hadd tudhassák, hadd küldhessen ki ő is az havasokra kergetésére s engemet is azon kér, hogy küldjek ki. Én nekem ngos uram abban semmi hírem sincsen, hogy a havason afféle emberek volnának de mindazonáltal mentest az egész hajdúságnak parancsoltam, hogy kimenjenek és jól megvizsgálják. Én ugyan Ngos uram választ irattam az kamarásnak, ha kgd facultál, hogy beküldjem, beküldöm, ha pedig nem, maradjon itt. Az mely leveleket küldtek, azokat Ngdnak oda küldtem, Nagyságod maga is megolvastathatja, mit írjanak. Az választ valóban hiheti a kamarás, mivel hogy nekem tudtomra sincsen. Én nagyságos uram egyebet irni nem tudtam, hanem azt, hogy nincsen hírem, hogy most az mi havasinkon afféle emberek volnának. Musztacza Ngod leczájában (?) szállott volt. Nagyságod az éczaka megjártathatná, ha hon van-e vagy nem. Várva várom Ngod parancsolatját. Ezzel ajánlom Isten oltalmába Ngodat.

Ngd alázatos szolgája Boër István m. p.

Nyujtód, 1. Maji 1718.

Külső czím: Méltóságos úrnak altorjai Apor Péter uramnak, nemes Háromszék érdemes főkirálybírájának, jó uramnak ő ngának alázatosan írám. Sz. Lélek.

(Eredetije báró Apor István levéltárában Abosfalván.)

59.

Szent-Pál, 1720. jan. 30.

Gróf Haller Jánosné, báró Apor Zsuzsánna, édes anyjának, családi és gazdasági ügyekről; a pestis elől menekülések helyéről.

..... kedveskedni, hanem egy nehány karule (*úgy!*) répát küldöttöm Ngdnak. Dombinak is megparancsoltuk, hogy ha Ngtok valami kerti vetemény felől parancsol, küldjön; kivált káposztám az mind mondá Simon Pál uram, igen jó vagyon. Simon Pál uram is be akar Csikban menni; innet az elmult szombaton ment el ő kglme Dorlacz felé. Az asszony Haller Lászlóné asszonyom [1]) is itt vagyon Teremiben. Fejéregyházára is járt az asszony. Istennek hála már Dorlaczra is beköltöztek az emberek, az kik kimentek volt; semmi gondjok nincsen. Mi is az házainkot Dorlaczon megfejérítettük, ugyon ott az háznál senki is meg nem holt. Az szegény kolcsár sem odabe holt meg, hanem az faluban. Én ugyan csak elig várnám, hogy az Isten oda vinne, úgy meguntam az itt való ülést. Egyéb újságot nem írhatok Ngdnak, hanem azt, hogy az szegény pater Kustos megholt Szebenben. Uram ő kglme ajánlja Ngdnak alázatos szolgálatját; Istentől szerencsés, friss, jó egészséget kiván ő kglme Ngdnak. A húshagyatra igen jó szívvel látja ő kglme Ngtokot, s el is várja ő kglme Ngtokot. Kérem édes ngos asszonyom Ngdot, hogy az gyermekeket én szómmal ne terheltessék Ngd köszönteni. Istentől jó egészséget kívánok ő kgnek, úgy az kis Ferkónak is, s elég várnám már, hogy az kis Ferkó fiam lenne. Azt hallottam, hogy huruttól igen jó az sája-víz, kivált ha jó melegen iszsza az ember. Bizony ma is mind úgy hurutánk. Tavaly nekem huruttól Fogarasi uram az mondola olajat jovallatta, hogy azt vegyek be egy nehány cseppet herbatejben.

Ezek után Istennek szent oltalmában ajánlom Ngdtot, magamot pedig az Ngd mgos anyaji gratijájában.

Ngod

alázatos szolgálója
engedelmes leánya

Apor Susanna m. p.

Sz. Pál, 30. Januarii 1720.

---

[1]) Gróf Bethlen Kata.

P. S. Édes ngos asszonyom. ha Bándon az urak részirőll torolna, kérem alázatoson Ngdot, hogy adjon Ngd egy kis írást, hogy hadd engedje meg az tiszttartó, hadd halásztathassuk meg, s adjon valami segítséget, talám Szakmári uramtól az hálót elnyerhetnők.

Irhatom édes ngos asszonyom Ngdnak, hogy uram ő kglme Alparétot nekem adta, hogy én ő kglnek háromszáz forintot adjak esztendejik (!). Tiz hordó bort is adott ő kglme korcsomára, az borokot pedig csak ajándékon adta ő kglme. Már két hordó bort ki is küldöttem oda. Ugy adta ő kglme, hogy pünköstre mindenkor letegyem az háromszáz forintot, de az idén csak felit kívánja ő kglme pünköstre; nem tudom mi nyereségem lesz benne, — az felit pedig Szent Mihály napra. Édes ngos asszonyom az alparéti levelet magunk küldöttük volna el, de bizony az embereink mind szélylyel vadnak. Megírtam, hogy semmit ne késsék az szekér, hanem mihelyt veszi az levelet, mindjárt küldjön Ngtokhoz.

(Eredeti, csonka levél báró Apor István úrnál, Abosfalván.)

60.

Sz.-Udvarhely, 1717. decz. 5.

Ujhelyi Ádám levele altorjai báró Apor Péterhez, fiainak az udvarhelyi convictusba felvétele föltételeiről.

Illustrissime domine, domine baro, patrone et fautor gratiosissime, salutem plurimam et mea humillima obsequia.

Reddita est mihi epistola illustrissimae Dominationis Vestrae, quam ut servus et capellanus debito cum honore percepi. Quo ad primum illustrissimi domini baronis propositum, me praeprimis summas divinae bonitati ago gratias, quod illustrissimos parvulos sanos et incolumes usque in praesens conservaverit, praecorque ex animo, ut eos utque ad debitam maturitatem perducens, bono gloriae suae duce incremento ecclesiae catholicae et emolumento patriae publico, usque in senectum et senicam seros et canos annos perducat.

Et hoc quidam votum meum. Ceterum directe ad propositum ut scribam, illustrissimus dominus baro, ut pote versatus diu in convictibus, optimae scit, quantum pro intertentione annua solvatur a singulis, qui in statu parvulorum illustrissimorum barononum *(sic!)* Apor censeri et haberi

volunt, ad minus nimirum floreni rhenenses 100, ita solvitur Tyrnaiae (si non plus), ita Cassoviae, ita Claudiopoli, ut de Vienna sileam, ubi excepto aureo pro medico, 100 omnino imperiales solvi debent. Juste merito et ego 100 rh. petere possem pro singulis, cum vinum caro pretio emere debeat, licet multa etiam alia, ut pote butyrum, aromata et plura alia non leva summa nobis afferant; nihilominus tamen (si ita illustrissimo domino baroni videbitur) peto pro singulis nihilominus florenos rhenenses 80 et pro famulo triginta. Non videatur illustrissimo domino baroni multum, re vera enim, si omnia computemus, quae annus scholasticus consumit, iustum meum postulatum apparebit et erit. Aliunde illustrissimorum dominorum parvulorum naturam et genium iam nosco, quos utique non sic habere et tractare oportet, uti alibi tractantur et habentur, ut parvulis nimirum die quavis gelataculum et vinum praeter prandium et coenam dari debet ut debebit.

Singulares illustrissimo domino pro nobis communicatis refero gratias, ego quae reddam, non habeo, nisi quod heri audiverim Claudiopoli pestem exortam, multum auspicor an nonne in re sit aliquid, cum nullas inde percipiamus litteras. Sic etiam Cibinio a r. p. Superiore, a quo peste ibidem exorta nullam epistolam habere potui. Salutat humilissime illustrissimam Dominationem Vestram p. Marcus et m. Stephanus Szabo societatis nostrae, quem audeo commendare, et laudare, utpote, qui singulare illustrissimorum parvulorum curam lubens geret, non enim parcit labori, ut iuventus in litteris progressum faciat.

Si illustrissimi parvuli advenerint, habebunt personas pro comoedia quam in bacchanalibus producet m. Stephanus sua iam diligentia compositam et paratam. His me favori et graciae humillime commendo et maneo.

Illustrissimae Dominationis

servus in Christo minimus
Adamus Ujhelyi.

Udvarhely, 5. Decembris 1717.

Külső czím: Illustrissimo domino, domino Petro libero baroni Apor de Altorja trium Sedium Siculicalium Sepsi. Kézdi et Orbai supremo iudici regio meritissimo etc. domino, domino patrono et fautori meo singulari.

(Eredetije báró Apor István abosfalvi levéltárában.)

61.

Szent-Lélek, 1720. decz. 29.

Báró Apor Péterné, gróf Kálnoki Borbála, nyoszolyi bírájának, gazdasági dolgokról.

Isten szerencsés új esztendővel áldjon meg.

Mi dolog, hogy én néked egy leveledtől többet van esztendeje, hogy vettem, azt is mikor írtad azután egy néhány héttel hozták kezemben, hiszem volt énnékem Istennek hála ott annyi jobbágyom, hogy ennyi időtől fogva béküldhettél volna egy gyalog embert vagy egy lovast. Hogy hogy gondolnád azt te meg, hogy megpróbálnád, hogy egy esztendős hízott sertésimet te húsz forintért eladnád Szamosujvárra, holott eddig egynéhány annyi érő gabonát ettek meg, azért semmiképen el ne add, sem ott semmiféle egyetmásomban kár ne légyen. Ha az útnak rettenetes alkalmatlan volta nem lett volna, ez az esős üdő, az mely mián rettenetes károkot vallottam, itt olyan árvízek voltak, eddig régen kiküldöttem volna; az mi nagyobb, háram egész holnapja rettenetes betegséget vontam, az ilyen akadály sokat tett. Most előre ezen postát odaküldöttem, hogy mindeneket megnézzen, mentől hamarébb, ha Isten engedi, magam embereimet küldöm ki, hogy az odavaló éléseket Zágorig szállítsák, ezenközben úgy dolgozzatok s dolgoztasd az jobbágyot, magatok is úgy dolgozzatok az háznál, hogy bizony számban vétetem, ha Isten engedi, nem eszitek ott az kenyeremet heába, most igen drága az gabona. Maradok

jót kévánó asszonyod:

Kálnoki Borbára m. p.

Sz.-Lélek, 1720. die 29. Decembris.

Külső czím: Nyoszolyi bírámnak Fertán Gligornak írám. Nyoszoly.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

62.

Kolozsvár, 1721. júl. 15.

A kir. fökormányszék végzése báró Apor Péter és Krakai Boldizsár viszálya ügyében.

In controversia inter baronem Petrum Apor supremum iudicem regium sedis Siculicalis Sepsi, Kézdi et Orbai, ac Balthasarem Krakai, sic est deliberatum.

Elsőbben is főkirálybíró báró Apor Péter atyánkfia comparealvan a szék mostani delegatusival edgyütt, kik is egyszersmind a széknek mostani vicekirálybírái, producal holmi irásokot, melyekkel Krakai Boldizsárt szemben fogja, hogy gyilkosnak, tolvajnak, orgazdának pronuntialtatott, egyszóval micsoda malitiosus és infamis ember legyen, a kinek épen szavát és panaszit pro fundamento fel nem vehetni, kivált főtiszti ellen. Mely propositiora Krakai Boldizsár is így replical: ha ő gyilkos, tolvaj és orgazda volt, quo respectu kellett őtöt a székben patialni, sőt a tiszteknek kötelességek hozta volna magával, hogy ellene juridice procedaljanak, mindazonáltal olvastassanak meg az ő punctumi, melyekből, ha inquisitio lészen, per omnia comprobálja, hogy az dolgok nem hogy úgy ne volnának, sőt még nagyobbak is jőnek napfényre. Megolvasván a Krakai Boldizsár az úr főkirálybíró atyánkfia ellen való panaszit is, melyek egyenesen csak abból vadnak, hogy az úr micsoda excessusokat cselekszik, meg nem tartván sokakot magok szabadságokban, illegitime némelyeket szabadságokban háborgat, marhájokot, örökségeket via facti elvészi, ügyököt a községnek nincsen kinek meghallgatni, ellenben abusive a széken rendeletlen expensákot követel mind maga, s mind subofficialissi et alia plura his similia.

Deliberatum.

Megolvasván az két félnek egymás ellen mind scriptotenus, mind penig verbalis panaszit is értvén, melyek, ha nem mindenekben is, mindazáltal egészen semminek nem itiltethetnek, mivel mind az úrnak báró Apor Péter atyánkfiának csendesebben illenek kit-kit tractálni, hasonló képpen Krakai Boldizsárnak is az ő főtisztihez nagyobb submissioval és reverentiával illenék lenni, quia durum est contra stimulum calcitrare. Mindezek a fenn declaralt dolgok úgy látszik potiori parte ex animi passione voltak,

hogysem a dolognak merituma hozta volna magával, hogy azért afféle egymás ellen való szűtoljások *(így!)* és egyszóval minden törvénytelenségek, abususok sopiáltassannak, kiki tudván maga hivatalját, azt igyekezze observálni, et pro ulteriori directione, ac ad invicem bona harmonia observanda, az úr Krakai Boldisárnak, ha miben vétett, remmittaljon, ellenben Krakai Boldisár is, hogy inkább a főtiszt úr maga authoritásában is megtartassék mind magát az urat, vicetiszteit, egyszóval a szék assessorit in publica congregatione sedis deprecalja, ha mit talált volna véteni az úr is gyilkosnak, lopónak és orgazdának ne compellálja, hasonlóképpen subordinatusi s mások is, külömben, ha ki a modo deinceps azt cselekedné, toties, quoties in poena homagiali convincaltassék.

Actum Claudiopoli, die 15. Julii Ao. 1721.

Extradatum per me
Sigismundum Kun
guber. secretarium.

(P. H.)

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

63.

Szeben, 1721. aug. 17.

Gróf Haller Jánosné, édes anyjának báró Apor Péternének: nagyszebeni újságokról, Teleki József leánya lakodalmáról.

Méltóságos Asszony, jó Asszonyom, édes Anyám.

Nagyságod méltóságos levelit lejányi alázatos engedelmességgel vettem, melyből is, hogy Nagyságodnak egészsége gyarapodását értem, azon bizony megvallom, hogy szívesen örülök, legyen hála Istennek s kivánom, hogy az én Istenem továbbra is gyarapítsa az Nagyságod egészségit. Irhatom alázatoson Nagyságodnak, hogy mi is most Istennek hála szenvedhető egészségben vagyunk mind urammal ő kegyelmével együtt. Nagyságod méltóságos parancsolatja szerint az *hijusz-kölyket* magam felvittem az méltóságos generalisnénak, igen kedvesen vette ő nagysága s háromszor is megköszönte s maga elejiben is beviteté s megkérdezte, hogy mivel él s megmondottam. Az méltóságos generalis pedig harmadnaptól fogva igen rosszul vagyon az hideglelésben; az méltóságos kisasszonyka is igen rosszul

vagyon ugyan az hideglelésben. Az Teleki Joseph uram lejánya lakadalmában is ott volt az méltóságos generalis, ugyanott is ki lelte az hideg; bejövet pedig az méltóságos generalisnéval egy hintóban jöttem; rettenetes sokot beszélgetett velünk, megkérdezte, ha *csizmában járok-e* s megmondtam, hogy cepelusben s maga is megnézte az lábomban; elhigyje Nagyságod édes nagyságos asszonom, hogy olyan kevélység nélkül való asszony, ki nem lehet írni s rettenetesen szereti az magyar úri asszonyokat s mindig kíván velek ismerkedni.

Nagyságod méltóságos parancsolatja szerint az hintócsinálót elhivattuk volt az iránt az hintó-szék iránt, az kit Nagyságod parancsola s beszéllettünk vele, de maga sem tudja még, hogy mennyijér csinálja meg, hanem ha Isten engedi, az héten végire megyek s Nagyságodat bizonyoson tudósítjuk iránta; az hintó felől Nagyságod méltóságos parancsolatja szerint megtudakoztam az szegény Mikes uram hintóját, de azt mondják, hogy rettenetes lóhalál, én ugyan tudom egy hintóját az szegény úrnak, de az bizony rettenetes alkalmatlan, rettenetesen ráz s döczög s az mint hallottam, az asszony Mikesné asszonyom azt akarná eladni; mi most édes Nagyságos asszonyom Karurman urammal alku(ba) vagyunk egy hintó iránt s ha megvehetjük, Nagyságodnak oda engedjük, csak hogy rettenetes drága, mert háromszáz forint alól nem akarja adni, az való, hogy bizony igen jó, nyugodalmas járó, hogy jobbat nem is kívánhatna az ember s épen Nagyságodnak való volna, másképen is igen jó alkalmatossággal vagyon, mással is kinálnak, azt sem adják alább, maga köz (*úgy!*) sincsen akkora, nincs is olyan alkalmatos, ha ez fog Nagyságodnak tetszeni, az másikot magunk számára megveszszük; Nagyságod méltóságos parancsolatját mentől hamarébb elvárom, mivel félek, ha későre halad, az másikot eladják. Az öcsém uramék bérmálását pedig bizony, édes nagyságos asszonyom, nem is tudám addig, az míg gyolcsot nem kértek, én bizony most sem tudom, hogy minek bérmáltatták magokot; az úr őnagysága ott volt s elhiszem, hogy ő nagyságának tetszett, hogy megbérmáltassák ő kegyelmek magokot. Az néném asszonynak kivántató kötéset s fátyolt, mihent Isten kiviszen, mindjárt veszek, mert ide be olyan aranyas kötést nem kap az ember, az homlokkötőköt is, mihelyt elkészül, mindjárt alázotoson beküldöm Nagyságodnak. Az Lukács János uram dolgán bizony édes nagyságos asszonom nem kevéssé álmélkodunk s kivánjuk, hogy Isten

szerencséltesse ő kegyelmeket. Az Bojér Gáborné asszonom lejánya lakadalmán bizony valóban csudálkoztunk s ideki nem is hallatik olyan dolog. Az generalist most kilelte az hideg s az generalisné ma az templomban volt igen szomorún s meggyónék, mikor pedig az lakadalomban voltunk, oda állott, az míg elbucsuztatták az menyasszonyt s úgy csudálkozott rajta, hogy sírt, hogy mért nincsen jó kedve, hogy mért nem beszél az mátkájával, az pástétomok pedig úgy voltak csinálva, hogy mind eleven volt az hal benne, én ugyan soha olyan lakadalomban nem voltam, mind az, ha Isten Nagyságoddal szemben juttat Nagyságoddal, bővebben megbeszélem Nagyságodnak. Jósikáné asszonom is idebe vala s együtt udvaroltunk az méltóságos generálisnénak, igen becsületes jó asszony. Mostani alkalmatossággal semmivel egyébbel Nagyságodnak nem tudtam kedveskedni, hanem egy ivó edént küldöttem Nagyságodnak tokostól, kívánom, hogy adja Isten, hogy ihassék Nagyságod friss jó egészséggel belőle. Uram ő kegyelme igen alázatoson köszönteti Nagyságodat, Istentől firis, jó egészséget kiván ő kegyelme Nagyságodnak; az úr Toroczkai János uram is köszönteti Nagyságodat mind az úr ő nagyságával együtt; kérem alázatoson Nagyságodat, az én szómmal is az úr ő nagyságát ne terheltessék Nagyságod köszönteni. Anniskát, Laczikát is igen atyafiságoson ne terheltessék Nagyságod köszönteni.

Ide be édes nagyságos asszonyom valóban szaporodnak az lejányok, most is az Szász Jánosné lejánya megszaporodott egy becsületes kapitántól.

Ezek után Istennek kegyelmes oltalmában ajánlom Nagyságodat, magamot pedig az Nagyságod méltóságos grácziájában s maradok

Nagyságod

alázatos szolgálója, engedelmes lejánya

Apor Susánna m. p.

Szeben, 17. Augusti 1721.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

64.

Szeben, 1724. márcz. 17.

A fő kormányszék báró Apor Péternek, hogy hagyjon föl az új összeírással Háromszéken.

Sacrae caesareae regiaeque catolicae Maiestatis, principis Transylvaniae, domini domini nostri clementissimi nomine!

Spectabilis ac magnifice Baro, frater nobis observande salutem et gratiae caesareo regiae incrementum. A háromszéki venerabilis clerus panaszából értjük, hogy kegyelmed sub moderno diaetali termino ujabb conscriptiot peragaltat, quo fine cselekszi, nem tudjuk; azért, mig a conscriptionak állapotja terminálódik, addig maradjon a venerabilis clerus a régi stasusában, ne háborgattassék, meg fogja az mutatni kik obnoxiusok a contributiora és kik immunitaltathatnak. Secus non facturus alte fata sua Maiestas sacratissima benigne propensa manet. Datum ex regio principatus Transylvaniae gubernio, Cibinii die 17-ma Martii a. 1724.

Sigismundus Kornis gubernator m. p.

Sigismundus Kun m. p.

Külső czím: Spectabili ac magnifico Petro Apor L. Baroni de All-Torja stb.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

65.

Szeben, 1722. márcz. 24.

Báró Apor Péter folyamodványa az országgyűléshez segélyért galaczi és ohábai háza megégése után; s az országgyűlés tagadó válasza.

Három Nemzetből álló tekintetes nemes Ország!

Siralmas és talán seculumoktól fogván ezen édes hazánkban hallatlan tüz miatt való szomorú esetemet nagy alázatossággal terjesztem a tekintetes nemes ország atyai szemei eleiben, mivel elsőbben is épen új esztendő éczakáján, három óra tájban, az mennyiben eddig végire mehettem, az nagy galaczi udvarházamot, edgy tizenedgy vagy tizenkét esztendős oláh leány, azután 24 Januárii ugyanazon személy az ohábai házamot mindenik helyen, éczakai

három óra tájban felgyujtván, az szél is a tüzet segiltvén, hertelen észre nem vehetvén, mondani edgy szempillantásban, a tüzet, hogy észrevettük, az egész házakot elfogván, két jámbor ifiú legénynek halálával és más két cselédnek kemény megégésével, két apró gyermekimet és több cselédimet, az álomból kelvén fel, nehezen való kiszaladásával, mindennemü belső portékám, kevés idő alatt porrá és hamuvá lett. Az mely károm igaz lelkem szerint csak legalább tiz vagy tizenkét ezer forintra extendalodik, úgy annyira, hogy csak egy ingben szaladván ki, ha más jó uraink s atyánkfiai valami kevés köntöst nem küldöttenek volna, még az mit felvegyünk magunkra, a sem lett volna.

Könyörgök azért nagy alázatosan a tekintetes nemes országnak, ily véletlen és keserves romlásomot tekintse atyai szemmel, és mivel boldog emlékezetü eleink is, az ilyen szomorú tüztől megkárosíttatott személyekről providealt volt s articulusban íratta volt, melylyel nem kétlem Isten itéletiből, hogy megesett atyánkfiai nem éltek volna, úgy én hozzám méltóztassék a tekintetes nemes ország azon articulusban lévő gratiáját mutatni, avagy ha egyéb consolatiot méltóbbnak itél a tekintetes nemes ország, álljon a tekintetes nemes ország gratiájában, melyet én is alázatos kötelességgel meghálálni a nemes országnak el nem mulatok és kivánom, hogy Isten ő felsége mind személyiben mind maradváiban ilyen szomorú és véletlen esettől oltalmazza Nagyságtokat s Kegyelmeteket.

A tekintetes nemes ország

alázatos szolgája:
Apor Péter m. p.

Hátirat: Tekintetes nemes Erdélyországa három natioból álló statusihoz ő ngokhoz s ő kegyelmekhez

alázatos instantiája ben megirt
Br. Apor Péternek m. p.

Resolutio: Atyafi szánakozással fájlalják az nemes statusok atyánkfia báró Apor Péter ő kegyelme véletlen kárát, de mivel az sok terhe viselés nem engedi az ily színü gyakrabban eshető contingentiákkal is az szegénységet terhelni, most ő kegyelmének effectiva consolatiot nem nyujthatnak. Ex generali dieta Cibiniensi 24-to Martii, 1722.

Extradata per magistrum Michaelem Olasz
protonotarium m. p.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

66.

Regensburg, 1722. máj. 22.

Az esztergomi érsekprimás báró Apor Péternek pártfogását igéri a kivánt főkormányszéki tanácsosi állás elnyerésére.

Spectabilis et magnifice domine Baro.

Ex datis ad me perbene intellexi, qualiter cum per mortem dni comitis Michaelis Mickes *(így!)* in regio Transylvaniae gubernio locus pro nunc vacaret, magnifica Dnao Vra me singulariter requireret, quatenus intuitu meritorum et motivorum penes allegatorias pro obtinendo isto nunc vacante in regio praeattacto gubernio consiliariatu eidem Dnoni Vrae benigne patrocinari non gravarer. Equidem sicut familiam Aporianam et praesertim etiam personam magnificae Dnonis Vrae plurimum aestimo, ita quantum in me fuerit, huic eiusdem Dnonis Vrae intentioni lubens cooperari paratus sum, maximum tamen eatenus pondus eum in finem accessurum censerem, si et ab ipsomet regio Transylvaniae gubernio persona magnificae Dnonis Vrae pro hac vacatura specialius augustissimae aulae commendaretur et proponeretur, quod ipsum ut pro viribus effectuare conetur praetitulata Dnao Vra, omnino consulo. Et caetero quin omnia coelitus prospera exoptando sum constanter et maneo

Ratisbonae, 22. Maji, anno 1722.

Praetitulatae Dnoonis Vrae

addictus semper

Cardinalis de Saxonia m. p.

(Eredetije a báró Apor család altorjai levéltárában.)

67.

Kolozsvár, 1722. aug. 18.

Varró András levele br. Apor Péterné, gróf Kálnoki Borbálának, fiai tanúlásáról s állapotáról.

Méltóságos Asszony, nekem érdemem felett való jó Asszonyom.

Alázatoson az méltóságos asszony levelét elvöttem, értem is az méltóságos parancsolatokot. melyekben ügyekezem véghez vinni. Most Istennek hála, az úrfi ő nagyságok friss jó egészségben vadnak és mind jobban is voltanak,

az tanulásban jól lehet ögyekeznek ő nagyságok, de bizony az vakatiót is várják, de az paterek nem jóvalják, hogy még most kimenjenek ő nagyságok, mivel az *generalis komédia* ezután egy héttel leszen és akkor igen nagy böcsületire és jóvára szolgál, a kik itt fognak az úrfiak közül maradni, mert az neveket, az kik akkor első és második leszen, lenyomtattatják könyvben és úgy az országban szélyel eljártassák és elosztassák az könyveket és nem akarják az papok, hogy abból ő nagyságok kimaradjanak, már ugyan ki is adták az verseket ő nagyságoknak, mind az több úrfiak együtt most frissen tanulnak.

Az kádár dolga iránt mit poroncsal méltóságos asszonyom, eljártam benne és nagy okkal-móddal sok hazugságokkal kivettem az cselédeknek szájából, ugyan tagadták is erősen, mivel az asszony igen megporoncsolta, hogy senkinek ne mondják és az benn való inastól, az ki látta az levelet, az kit küldött az asszonynak ő nagyságának Magyarországról Karuli Sándor uram udvarából küldötte, de nem valami oda való konvenciós szolga, csak úgy van ott, hogy valami jót az asszonytól hallhatna. Ugyan Nagybodogasszony napján ott volt az úrfi ő nagysága ebéden, Apor Lázárné asszonyommal edgyütt. Itt igen szép búcsú volt, nekem pedig az csizmám mind elhullott, melyér alázatoson requirálom az méltóságos asszonyt. Ezután többet értvén, inkább tudósítom az méltóságos asszonyt. Ezzel Isten kegyelmes oltalmában ajánlom az

Méltóságos Asszonyt

Varró András m. p.

1722. die 18. Arili *(így!)* Augusti Kolosvár.

P. S. Az békási szőllőt igen megverte a jégesső, mivel olyan üdők és menkő hullások voltak, hogy rég hogy olyant nem hallottak. Az házat, az kiben Jordaki lakott és kamarákot komendás mind megfejéríttette és vakartatta; azt mondja, hogy az míg él, senki bele nem száll. Az csumolcs *(így!)* még semmit nem ért, az mivel az méltóságos asszonynak kedveskedhetnének az úrfi ő nagyságok. Az úrfi és kisasszonynak Isten(től) szerencsés állapotot, megmaradást kévánok szüből.

Külső czím: Méltóságos asszonynak gróf Kálnoki Borbálra asszonynak, nékem érdemem felett való nagy jó asszonyomnak ő nagyságának írám alázatoson. Szent-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

68.

Köröspatak, 1722. aug. 26.

Báró Apor Péterné férjének vadászhíreket ír.

Édes Uram!

Innen még holnap fel nem mehetünk, mivel igen sok bajunk s busulásunk vagyon; az becsületes nemesek közül sokan jöttenek volt látnom, az melyek is vadászni kimenvén két őzet és egy nyulat lőttenek: tudván, hogy közel vagyon péntek, kegyelmeteknek felküldöttem, melyet is adja Isten költhesse kegyelmetek jó egészséggel. Azonban újságúl irhatom kegyelmednek, Szőrcsei Sigmond uram előtt lefeküttt az nagy rettenetes ropattont *(így!)* szarvas, még sem merte meglőni; az puskások olyan dolgot töttenek ő kegyelmin, hogy meg nem állhatta, lejött ide, itt is volt gondja, nem felejti el soha azt az szarvast, míg él. Úgy hiszem gyönyörködhetett volna az úr, Haller uram, ha lejött volna, mind az sok nemességben, mind az sok vadban. Egynehány nyomorú dinnyét hoztanak nekem ajándékba, három görög dinnyét és három sárga dinnyét felküldöttem, hogy meg ne lágyuljon, adja Isten, jó egészséggel azt is elkölteni kegyelmeteknek, itt igen szük.

Haller uramat igen nagy becsülettel köszöntetem; az leányomnak Istentől gyógyulást kivánok. Ezzel ajánlom Isten oltalmában kegyelmedet.

Kglmed igaz társa
Kálnoki Borbára m. p.

Köröspatak, 26. Aug. 1722.

P. S. Laczika alázatoson köszönteti kegyelmeteket; megporoncsoltam, hogy jó reggel az őzökkel ott legyen az molnárom, mert nappal nem mertem küldeni, hogy megszagosodjék.

Külső czím: Az én édes uramnak, tekéntetes ngos Apor Péter uramnak ő kegyelminek irám szeretettel. Szent-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

69.

Kézdi-Vásárhely, 1722. dec. 10.

Bizonyságlevél a báró Apor Péter és esztelneki Karakai Boldizsár között Kézdi-Vásárhelyen történt perlekedés és czivódás ügyében.

Recognoscimus tenore praesentium, hogy in hoc anno praesenti 1722 die vero 10-a mensis currentis Decembris midőn volnánk N.-Kézdi-Székben *K.-Vásárhelyen* az Jancsó Mihály uram házánál, az úr háromszéki főkirálybíró altorjai Apor Péter uram ő nagysága szállásán és ő nagysága velünk szépen discuralt volna, azonban nagy zelussal felesed magával bejövén minden kérdés nélkül esztelneki Karakai Boldizsár uram, az úr maga elkéré az erdélyi méltóságos gubernátor m. gr. göncz-ruszkai Kornis Sigmond uram ő excellentiája levelit, melyet elolvasván az úr, mindgyárt kérdé az úr: Karakai uram! micsoda jobbágyát foglaltam én el kgdlnek? Amaz monda: az Nagyságod földin lakik. Arra felele az úr: én mint Apor Péter soha bizony közt hozzá nem tartok, ahoz a Kálnoki familiának vagyon közi, ma is kegyelmed törvény közben vagyon az feleségemmel. Azután kérdé az úr: hát micsoda négy ház jobbágyát foglaltattam el kegyelmednek? Arra azt felelé: Nagyságod admonealtatott két nemes emberrel. Monda az úr: én admonealtattam kegyelmedet, hogy ne potentiariuskodgyék, de avval én el nem foglaltam. Mongya az úr: hát miért irja kegyelmed, hogy egy oláh jobbágygyal eximaltatja némely ember magát, denominálja, ki az, ennyi emberséges ember előtt? De senkit nem denominála. Azonban monda az úr: én kegyelmedet bizony nem adóztatom, ellenem nincsen, ha az nemes szék kegyelmednek elengedi. Azután kérdé az úr: hát micsoda jószágát foglaltam el kegyelmednek? Arra monda Karakai uram: Nagyságod foglaltatta. Monda az úr: én, látja az Isten lelkemet, nem hogy jószágát foglaltattam volna el valakinek, de ha valakinek egy polturáját erővel elvettem, tízet adok helyiben. Arra monda Karakai uram: csak rajtam is ezereket vett Nagyságod. Azon megbúsúla az úr, mondgya az úr: ha más mondaná, arra azt felelné ő nagysága, hogy nem igaz, de hogy te mondod Karakai: hazudsz. Azután contemptive et insolenter választ kezde kérni az úrtól, hogy ha nem ad, mingyárt visszamegyen és deákokat hoz. Az úr hozza is fogott vala az válasz-

hoz, de némelyek közülünk látván, hogy az úr megbúsult, magunk kezdők kérni, hogy vegyen időt az úr magának és tegyen választ csendesen, s megfogadta az úr. Ezután insolenter az m(éltóságos) gubernator uram ő excellentiája levelit kezdé az úrtól visszakérni, s az úr mondá: ezt én nem adom, mert ez nekem szól. És midőn csak insolescalna az úron és látta volna Apor Farkas uram ő kegyelme, hogy az úr erősen conturbalódik, kérni kezdé az urat, ne conturbalja magát; azonban elsőbben Karakai urat Apor Farkas uram szépen inté is ilyen szókkal: ne bánjék kegyelmed úgy az úrral, mint egy paraszt emberrel. És Karakai uram sem értvén, mondgya: semmi szava nincsen kegyelmednek, vagyok olyan nemes ember, mint kegyelmed. Ezen szókból öszvekapának, és Apor Farkas uram felemelé az pálczát, hogy megüsse Karakai uramat, de kézdi-vásárhelyi Bodó András és Jancsó Mihály uramék megfogák Apor Farkas uramat és egyszer sem üthete, hanem látván, hogy rosz dolog leszen, némelyek közülünk kitevék Karakai uramat az ajtón, de hogy valaki ütötte volna, nem láttuk, bizonyosan láttuk pedig, hogy Apor Farkas uram nem ütötte. Kitévén az ajtón, ott az ajtóban vagy miben megütötte az fejit, s kiáltani kezde; azonban az úr Apor Péter uram ő nagysága megfutamodék s kiáltani kezdé: talám valaki üti Karakai uramat? senki ne bántsa. Azzal jő az ablak alá s kezdé kiáltani: Nagyságod, vért mutatok. Az ablakon kimonda az úr: menjen kegyelmed királybíró úrhoz, ő kegyelme tiszte az, ott mutasson vért kegyelmed. Mind ezen actusban pedig az úr nem hogy pálczát fogott volna Karakai uramhoz, de még nem is fenyegette, hanem mind patientiával tűrte és a mint feljebb meg vagyon írva, egyszer hazudtolá meg. Melyről adgyuk fide mediante ezen kezünk írásával és szokott pecsétünkkel confirmalt levelünköt. Sign. anno die locaque supra notatis.

Gabriel Könczey de Karatna
juratus assessor sedriae comitatus Albensis Transilvaniae mp.
(P. H.)

Joanes Dombi juratus sedis Kezdi notarius mp. (P. H.)

Franciscus Szacsvai nobilis de Esztelnek mp. (P. H.)

Paulus Vas nobilis de Osdola mp.

(Eredetije Apor István br. levéltárában, Abosfalván.)

70.

Darlacz, 1723. jul. 25.

Gróf Haller Jánosné, báró Apor Zsuzsánna levele édes anyjához, házi ügyekről, ajándékokról.

Méltóságos Asszony, nekem jó Asszonyom, édes Anyám!

Ngod méltóságos levelét leányi alázatos kötelességgel vettem és hogy mindenekre Nagyságodnak nem válaszolhatok, arrúl Nagyságodat alázatosan követem, itt lévén szintén méltóságos gubernator uram ő excellentiája nálunk, nem lehetett módom benne. Az mely vásárlásokrúl méltóztatott volt Nagyságod nékem parancsolni, az mely részit megvásárolhattam, im ezen alkalmatossággal Nagyságodnak alázatosan elküldöttem, az mi hátra maradt, minél hamarább igyekezem megvenni s Nagyságodnak béküldeni. Az Laczika szükségire kivántató sinort is im alázatoson elküldöttem, tudván pedig az uramnak ő nagyságának ide ki jövetelit, az ő nagysága szükségire kivántató posztót magamnál hadtam. Semmivel Nagyságodnak kedveskedni nem tudtam, hanem az mely kevés veres szőlőből való liktáriumot küldöttem, kivánom költhesse szerencsésen Nagyságod. Simon Pál uram Nagyságodat alázatosan köszönteti, az mint tudta, az bécsi levelet megírta, csak maculatumban, de ha Nagyságodnak kedve szerint nem tanálta ejteni, arrúl Nagyságodtúl bocsánatot kér alázatosan.

Kérem Nagyságodat alázatosan, kedves öcsém asszonyt és öcsém uramat szómmal köszönteni méltóztassék.

Ajánlom ezzel Nagyságodat az szent Istennek oltalmában, magamat édes anyai méltóságos gratiájában és maradok méltóságos jó asszonyomnak édes anyámnak,

Nagyságodnak

alázatos szolgálója, engedelmes leánya:

Apor Susánna m. p.

Darlacz, 25. Julii 1723.

P. S. Édes nagyságos asszonyom, szintén levelem elvégezvén, érkezék az úr ő nagysága hozzánk, Istennek hála jó egészségben; méltóságos gubernátor uramat is ott tanálta ő nagysága, mojyt (=majd) két nap volt nálom méltóságos gubernator uram. Édes nagyságos asszonyom, adja Isten, hogy életem fotájig *(így!)* szolgálhassam meg Nagyságodnak

méltóságos gracziáját s szép *szunyok-hálóval* való kedveskedésit s most pedig újolag szép borivókkal való kedveskedésit. Méltóságos gubernator uram rettenetes sokat emlegette Nagyságod, egy kis kutyát adott hozzám Nagyságod számára, épen most hozta Bécsből. Az olá püspök én általam köszönteti Nagyságod, püspök uram alig várná, hogy Nagyságodat láthatná, édes nagyságos asszonyom. Az ezüst sinorra tekertem egy kis materiát, ha Nagyságodnak magának szoknyának tetszenék, jó tartós az materia, semmiképen annál olcsóbbat nem kaphattam s másféle szint aranyos materiját is másféle szint nem kaphatok, hanem kapornya szint s mindezekről Nagyságod méltóságos válaszát alázatoson elvárom. Semmi újsággal Nagyságodnak nem tudok kedveskedni, egy kevés almát küldöttem, méltóságos gubernator uram külde énnékem vagy tiz baraczkot, azt is Nagyságodnak alázatosan elküldöttem. Adja Isten, hogy költhesse jó egészséggel Nagyságod; az farkast igen szépen köszönöm. Laczikának én is egyébbel nem tudok kedveskedni, tudom, hogy szereti az kést, egy nagy picsakot *(így!)* küldöttem; Anniskának egy legezőt. Kérem édes nagyságos asszonyom Nagyságodat, hogy ne sajnálja Nagyságod az én szómmal az gyermekeket köszönteni. Az Kálnoki Mihály uram huga, ha férhez nem ment-e még s Balog László uram, ha nem volt-e oda be, kérem alázatosan Nagyságodat, hogy méltóztassék Nagyságod engem tudósítani; az reczipét is kiváltottam s alázatosan elküldöttem Nagyságodnak.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 21.)

71.

Darlacz, 1723. szept. 9.

Báró Apor Péter levele feleségéhez, gróf Kálnoki Borbálához pereiről, gazdasági dolgokról.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem. Az gyermekek inassa mit írjon, látom; bizony ha tudtam volna, utánnak sem küldöttem volna. Az leveled penig lehetetlen, hogy ott érje, mivel még ma egy hete, hogy Lukács János uram elmene Beseből, minden órán várom, de ha az paterek úgy fogják kévánni, innet is visszaviszem magammal, ha penig az paterek nem fogják kévánni, Lukács János uramtól békül-

döm őköt. Értem, hogy az takarodáson lassan mehettek; én most is írtam Kálnoki uramnak, ha mind így, én is nemsokára derék széket ülök; az hal iránt mint tréfálták meg az jesuiták Pál Györgyöt, látom; hadd legyen, soha bizony, az míg világ leszen, többször ő kegyelmekkel nem czimborálok. Az törvény Istennek hála, reménységem felett ment véghez; az mint hallom, Szabó Joseph ideki futja az itilőmestereket, hanem odabe igen vigyázva legyetek; nem reménlem, ugyan mert nincs útja reá, de ha executiot izenne, Szőcsi István urammal egyet kell érteni és repellalni kell, másként, ha erre fakadna újolag, az nekem igen jól esnék; kedvezni akarának nekik, az mint eszembe vettem, és olyanban ejtették, hogy noha appellalnom kellett, de az Isten jól adta, mert avval bizony éppen az igazság mellé esem; az mint ő bánt velem, az Isten úgy adá neki vissza. Meg se gondold, mert tökéletlen hazugság, hogy az az eb Kádár Károlyi uram mellett volna, mert tudom bizonyoson, hogy Erdélyben dugatják, hogy inkább reá vehessenek. Most az káptalannal beszélek Kolosváratt, megnézem az levelek laistrumát, ha valami sorsot kaphatok, bizony mindjárt felhányatom, az mint az szegény úrék megalkudtak volt Kisfaludi Ferenczczel. Az leányom alázatoson köszöntet s követtet, hogy most nem irathat, mert az lakadalomhoz készül vasárnapra, hanem az gyermekektől irat; bizony valóban beteges állapotban találtam vala, de most, Istennek hála, jobban vagyon.

Az úr Haller uram is bőcsülettel köszöntet; beteges állapotodon szívesen búsulok. Isten vigasztaljon, de én úgy vagyok, kivált azon törvényre való gondolkozás miatt, hogy én még most is se nem ehetem, sem nem alhatom, rettenetes főszédülés vagyon rajtam; az leányom eleget kenet opo balsamummal, terjékkel gyógyit, de bizony kevés haszna van. Az oeconomiát én csak reád bizom, kivált az cséplésen legyenek rajta, hogy mikor ideje lesz, hadd vessenek; van pénz az kezed között, ha látod, hogy másként nem takarodhatol, pénzzel utánna *(így!)*, hiszen kivált Nyújtódon bizony elég dolgost hagytam, az marhájokat ki nem kell ereszteni addig, az míg el nem jönnek. Torján is elég jobbágy van; adja Isten örvendetes hireket hallanom felőletek.

Hogy az gyermekek egészségben vadnak, hála Istennek; atyai szeretettel köszöntöm. Én nem hiszem, az szüreten ideki lehessek, gondolom postán be kell mennem az gyülésből, mivel úgy gondolom, méltóságos commendans generalis uram az gyülésből mindjárt oda be fog jönni, ide

ki bizonyoson beszélik. Adja Isten örvendetes hireket hallanom felőletek.

Ajánlak Isten oltalmába

igaz férjed
Apor Péter m. p.

Darlacz, 9. Septembris 1723.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbálának adassék. Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

72.

(Jászvásár), 1723. okt. 2.

Gróf Ferrati Mihályné, gróf Kálnoki Ágnes levele báró Apor Péternéhez, a moldvai vajda udvaráról s családi ügyekről.

Édes kedves Néném asszony!

Szintén tegnapelőtt, úgy mint pénteken, noha az sok gonosz út miá bizony megromladozva és fáradva, Istennek legyen hála szerencsésen ide érkeztünk Jászvásárra. Szinte ugyan tegnap voltam is az méltóságos vajdáné udvarlására, mely is mind az méltóságos vajdával együtt régen várván bennünköt, igen nagy szeretettel és becsülettel láttak és örültek bejövetelünkön és mind együtt a méltóságos vajda nagy becsülettel kérdezték, kegyelmeteket mint hagytuk és egészsége mint szolgál és nagy dicsérettel sokáig emlegettük kegyelmedet. Az kis hat-lovú hintót is felküldöttem és a kis bokálykákot az kis kisasszonykáknak az öcsémasszony szovával, melyet is kedvesen vévén, nagy becsülettel köszönik öcsém asszonynak. Én bizony, édes néném asszony, noha Istennek legyen hála, semmiben fogyatkozásunk nincsen és mindnyájan nagy szeretettel és becsülettel látnak, de az kegyelmed tául való létele mégis az Isten tudja, micsoda nehezen esik és mely szívem fájdalmával érzem, hogy kegyelmeddel szüntelen együtt nem lehetek. Csak már is alig várnám, hogy kegyelmedet láthatnám.

Csíkban Somlyón levén, az kegyelmed parancsolatja szerint ott voltunk majd két nap az kegyelmetek udvarházánál, mely kegyelmetek hozzánk való atyafiságos jóakaratját, adja Isten, szolgálhassuk meg kegyelmeteknek édes néném asszony; Isten áldja meg a becsületes csiki tiszt uramékot is, bizony nagy becsülettel voltanak hozzánk, melyet

bizony ha Isten éltet és megsegít bennünket, mi is meg igyekezzük szolgálni.

Én édes néném asszony egyéb újságot nem tudok kegyelmednek írni, hanem az itt való nagy égéskor, az mint látszik, az méltóságos vajdának udvara egészen elégvén, rettenetes sok kárt vallott, de ellenben ismét most ugyancsak olyan fejedelmi udvart építtetett, noha ugyan még nem kész egészen, hogy akármely országban akármely nagy fejedelemnek s azt mondhatni, hogy akármely királyi palotáknak is meglehetnek, mely egész udvari épületekben is az méltóságos vajdáné maga elhordozván, maga mind megmutogatta a gyönyörű szép épületeket. Én édes nénémasszony az kegyelmed parancsolatja szerént az én kedves öcsémasszony számára egy igen jóakarónktól szerzettem selymet, most többet nem kaphattam, hanem 40 drámot, melynek drámja két para, tészen nálunk forintot 3 s hat sustákot, ha penig több kivántatik, én jó szivvel megkérem, hogy többet is hozasson azon becsületes jóakarónk és többféle színeket; most is többet vettem volna, de nem volt többféle színű s ezt nem akarta eladni, mivel magának is szükséges volt, csak mégis nem akarta kedvünket szegni. Azonban én is küldöttem kegyelmednek, édes néném asszony kilencz török zlotot s nyolcz sustákot és kérem szeretettel kegyelmedet, ne sajnálja kedves öcsém asszonynak Hallerné asszonyomnak küldeni, hogy mindezen pénzzel és mindazon három forint s hat sustákkal, az feljebb megírt selyem árával, ne sajnálja ő kegyelme valami szép szőrselymet, az melyhez is formát küldöttem, én nekem vétetni és minél hamarébb alkalmatosság lévén, ne sajnálja kegyelmed édes néném asszony béküldeni, a formánál penig sem vastagjabb, sem vékonyabb ne legyen. Kegyelmedet penig bátorságos búsításomról nagy becsülettel követem. Uram ő kegyelme is kegyelmednek, velem együtt penig az úrnak, kedves sógor uramnak és kedves öcsém uramék és öcsém asszonyéknak nagy becsülettel és atyafiságos szeretettel való szolgálatját ajánlja; úgy az mi kis Mátyásunk és az kegyelmed kis leánya is alázatos szolgálatját ajánlván kegyelmeteknek, Istentől szerencsés, hosszú életet, friss, jó egészséget kivánnak kegyelmeteknek egész méltóságos házával együtt. Ezzel Istennek kegyes oltalmában ajánlom kegyelmedet édes néném asszony, maradván

Kegyelmednek legkisebbik igaz atyafia, szolgálója
gróf Kálnoki Ágnes m. p.

Die 2. Octobris 1723.

Irhatom kegyelmednek édes néném asszony, hogy vagy harmad naptól fogva az kegyelmed kis leánykája szegényke igen nehéz beteg, mely miá is bizony csak az Isten tudja, micsoda búsult szívvel vagyok, hogy még csak ezen levelemet is elig tudom elvégezni. Szintén penig valami kis materiát akartam küldeni és kérni kegyelmedet, hogy egy kis szoknyácskát és vállat ne sajnálja csináltatni kegyelmed néki, de így most nem is küldhettem, más alkalmatossággal, ha Isten meggyógyítja, fogom kegyelmedet kérni iránta; azonban az én uram kéreti igen felette és szeretettel kegyelmedet, most mikor Vásárhelyen sokadalom szokott lenni, vétessen kegyelmed egy vég egyszerű ványolt posztót s fél vég szederjes posztót s fél véget zöldet, kétszeri ványoltat, ugyan vagy nyolcz sing kétszeri ványoltat, kéket és addig hadd légyen kegyelmednél a posztó, míg az árát becsülettel megküldi ő kegyelme kegyelmednek minél hamarébb és akkor ne sajnálja kegyelmed béküldeni, melyet is bizony igen kedvesen fog ő kegyelme kegyelmedtől venni, most is pénzt küldött volna ő kegyelme rája, de a posta egyedül lévén nem mertük rábízni; azon is kéri ő kegyelme kegyelmedet, tudósítson, mint és mennyiben szokott a német tallér most nálunk járni, mivel kumisszáriusné asszonyomnak akarván a hintóért megfizetni, az idevaló pénzen nálunk tudom sokat veszt az ember.

Szintén levelemet elvégezvén egy becsületes jóakarónk, egy constantinápolyi igen szép és jó, becsületes asszony, mely is mind az urával együtt, az is derék, becsületes derék ember és az méltóságos vajdának igen kedves embere lévén, küldé meg szintén az selymet, melyre is kértem volt öcsém asszony számára, szintén most érkeztek vélle Constantinápolyból, melyet is mindjárt megküldött, az mely is bizony választott, igen szép selyem; mégis a mi tekintetünkért, nekünk igen jó akaróink lévén, olcsóbban hozatták, mint mások szokták venni, az selyem tészen egészen fél ocát, az mely is 200 drám, drámját hét ide való pénzen, úgy mint nálunk tenne négy polturát egy pénz heján drámja, és így a fél oca tészen épen húsz magyar forintot, a mely húsz forintot már mi ő kegyelmeknek meg is fizettünk és ezen levelemet megadó brassai kereskedő embertől meg is küldöttem kegyelmednek ezen selymet; kívánom, engedje Isten, szerencsésen varrhatna sokat az én kedves öcsém asszony vélle s ennél többekkel is úgy hiszem, a mely bizony igen szép selyem, hogy ő kegyelmének kedve szerént fog lenni. Kegyelmedet kérem édes néném asszony, ha írni fog kegyel-

med ő kegyelmének, ne neheztelje én szómmal ő kegyelmit mind az urral, kedves sógor urammal együtt köszöntetni, bizony magam is jó szívvel írtam volna ő kegyelmének, de az alkalmatosság sietvén, nem lehetett. Ha kegyelmed édes néném asszony a posztót, melyre is kértük volt kegyelmedet, megvétette volna, azonnak az árában jó leszen ezen selyemnek az árát tudni és az mennyivel többre megyen, a pénzt kegyelmednek becsülettel megküldjük. Kegyelmedet kérem azon is, édes néném asszony, a mint a minap is kértem vala kegyelmedet, valami szép keskeny főkötőre való egy ujjomni keskeny valami szép forma csipke iránt ne sajnálja én számomra vétetni, bár legyen vagy ötven sing, az árát bizony becsülettel megküldöm kegyelmednek, mind penig, ha Szebenben vagy Kolosvárott valami szép gyermekjátékot és főként valami szép alakokot, ha találkoznék, kérem igen édes néném asszony kegyelmedet, ne sajnálja vétetni és beküldeni az méltóságos vajdáné kis kisasszonykáinak, bizony az árát ennek is becsülettel megküldöm kegyelmednek. Az méltóságos vajdáné, valahányszor felmegyek, mindenkor megkérdezi kegyelmedet és hogy ha jött-e kegyelmetektől emberem és mit hallottam kegyelmetekről, mindenként mindenként *(így!)* elkérdezi kegyelmeteket. Kegyelmedet kérem ne feledkezzék el, minél hamarébb tudósítani azon *sütő inas* felől, a kiről a minapiban iratott volt a méltóságos vajdáné kegyelmednek. Én édes néném asszony egyéb újságot nem tudok kegyelmednek írni, hanem, hogy a minap vagy két ízben itt rettenetes nagy földingás lőn, úgy hogy mindnyájan bizony valóban megiedtünk volt, még a házainknak az ajtai is kinyíltak miatta magokra. Jaj édes néném asszony bizony csak elig várnám, hogy az Isten adná, hogy kegyelmedet láthatnám és együtt beszélgethetnénk valami újságokat, mert még étszaka is ritkán van, hogy kegyelmeddel ne álmodnám, csak az Isten tudja, mely nehezen esik kegyelmedtől való tául lételem. Most penig semmi egyéb újságot nem kaphatván, küldöttem ugyanezen embertől kegyelmednek édes nénémasszony egy kevés szép törökországi *gesztenyét* és vagy nyolcz *pomagránátot;* adja az Isten, szerencsésen költhesse el kegyelmetek; ha többet kaphattam volna, bizony jó szűvel többel is kedveskedtem volna kegyelmednek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

73.

Kolozsvár, 1723. okt. 4.

Báró Apor Péter levele feleségéhez, kolozsvári hírekről.

Édes Feleségem!

Mű az reménségünkben megcsalatkozánk, mert még itt vagyunk; az héten, csütörtökön vagy pénteken ha kimegyünk, de hogy megyünk, ki tudja, mert az az eb-kölyök az fellajtár Fejérdről elszökött, hogy az mint hallom, némely szilágyi emberek elszöktették, valami átkozott atyafiai találkozván. Haller uramék is szeredán ide jövén, pénteken Al-Parétra menének; az leányom egészségben vagyon, ma is vettem leveleket. Vesselényi uram erősen kénál az pénzzel, de én bizony fel nem veszem az szüret előtt, és talám már az szüretet is csak megvárom ideki; utolszor szűretek Sz.-Mártonba, noha még ott darab szőlő megmarad. Polyánba nem tettem quartélyt, ha csak megtarthatnám. P. Csernovics uram köszöntet; az pénzedet, ha lehet, beviszem. Az új rectort még Nagy-Szombatban ismertem, az régi holnap indul el; ideki csak nehezen érik az szőlő. Velem szépen bánának az háromszéki paterek; az osdolai pater volt az követ, mikor szegény fejem némely háromszéki patereknek böcsületét éppen helyben hoztam volna és sok fáradtságim által, az mi ő kegyelmek ellen szó volt, megczáfoltam volna s gondolom vala, hogy megköszönik, hát másnap *ellenem és az háromszéki nemesség ellen rettenetes supplicatiot adnak be az háromszéki paterek*, de mivel az Isten az igazságot nem hagyja, nyerjenek az jó paterek benne, az mit kaptak, sőt sokan micsoda itilettel vadnak ő kegyelmek felől: bizony jobb lett volna, ha aludtak volna, mikor azt írták, mert némely urak ugyancsak felvették az ő kegyelmek szép kévánságokot, de ennek csak két pater az nagyobb oka, és talám egyik az kedves papod. Erről most többet nem írok. Az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm s ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Apor Péter m. p.

P. Rajcsányi uram megyen be, már ugyan el is ment Csíkban, én alig ha benn nem érem, azért oda menvén, lás-

sátok jó szivvel, azon kivül is már az gyermekek ő kegyelme alatt lesznek.

Kolosvár, 4. Octobris 1723.

Külső czím: Az én édes feleségemnek. Kálnoki Borbálának adassék. K.-Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

74.

Méhes, 1723. okt. 7.

Báró Apor Péter feleségének, a kolozsvári országgyülés feloszlásáról és szüreti előkészületekről.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem. Mü még tegnapelőtt bomlánk el; az estve későn érkeztem ide, kilencz órakor jöttem ki Kolosvárból, de az míg az szőlőköt megjártam eltölt az idő, ott kivált Holyában szépen lenne bor, kivált ha az szőlő megérhetnék, az békáspatakit igen elverte az jég, az mi kevés megmaradott, az jobban megért, mint az holyai; már is eladtam az holyai bort az terminusra itilőmester Olasz uramnak, ő kegyelme annyi hunyadvármegyei bort ad Tövisre korcsomára.

Veselényi uram eleget mesterkedék, micsoda úton csalhassa ki az jószágot kezemből, mind azon volt, hogy előbb bocsássam ki az jószágot s azután leteszi az árát, de mikor kaczagva megmondtam volna, hogy nem vagyok sült bolond, abbahagyá, az mint eszembe veszem, bizony nem is váltja, sajnálja annyi pénzt érte adni, noha eleget halaszt terminusra, gyülésre, de csak úgy fog lenni, mint most, nekem elég kárt tőn az jó úr, mert meg iedvén az sellérek Gyéresen, Hajassal együtt mind elszöktek, az szőlő is Isten tudja mint van; holnap, Isten velem lévén, oda megyek s meglátom, mit tehetek, mivel az mint értem, legalább lenne kétszáz vider bor, ha megtarthatnók. Meghadtam vala Márton Mihálynak, hogy mikor az mikvásári búzát beviszik, hogy akkor az odabe való hordókot küldje ki, ha ki nem hozták volna, sietve hozzák ki, mivel már majd ideje. Most Kolosváratt egy édes kis *hálót* vettem négy forinton hetvennégy pénzen, czérnából, hat öles, hogy mindenkor az gyalmot ne vessék az tóban; ma kimentem vala vélle, sok szép csukát, csompot, potykát fogaték, erősen

emlegeténk. ha itt volnál, mely szép mulatságod lett volna vélle; azt már csak itt hagyom, mikor Isten engedi, hogy Tövisen leszünk, oda is elhozhatják; az gyalmot ma Petki uram viteté el, az tusoni tót halásztatja. Véghez vittem, hogy Méhesen nem lesz qvartély. Bánffi György uram előtt is véghez vittem, hogy Noszolyban sem lesz qvartély. Hogy az gyermekek szerencsésen beérkeztek. azon örvendek s azon leginkább, hogy magadnak egészségedet írod, de megvallom, bizony búsulok az Laczika nyavalyáján, talám Isten jobbra fordítja, én bizony csak azért is sietnék be, de látja Isten, mint vagyunk ideki, mert nekünk eleget mondanak s mikor kijövünk, másként találjuk. Ha az az átkozott kölyket el ne szöktessék, feltettem vala, hogy Fejérdet, Noszolt is mind feljárjam, de Isten tudja rendre egy-egy béres inassal mint járok elébb elébb; Tövisre is vagy akarok vagy sem, csak el kell mennem, az mint hallom az is mint vagyon s az sárdi szőlőköt is meg kell járnom bizonyos okból s az havasalföldi borokra is czédolát akarok venni Fejérváratt. Ugyan vigyázz Laczira s Anniskára, mert ideki erősen himlőznek az gyermekek; Kemény Ádám uram is most himlőzött meg. Irod, hogy odabe szép esők járnak s de nagy hidegek, bizony ideki is valának hidegek vagy kétszer, de ellenben szárazság jár, mégis itt Istennek hála jól számlik az föld, már itt is vetettek vagy kilenczven köböl búzát s harmincz köböl árpát, annyi ugar van, hogy ha elvethetik, kétszáz köbölnél feljebb megyen; én ideki meglátom, mint vettethetek, elhiszem tü sem mulatjátok el odabe. Torjára még sem tettem az idén qvartélt, megválik jövendőben mint viselik magokot s még az idén is, másként bizony jövendőben reáteszem. Én Polyánba sem tettem s ha lehet nem is teszek, másként ha leszen is, érted igen kevés leszen, az is csak közkatona. Nem szégyen, ha Háromszéken is van még arató, mert bizony ideki is még elég van s kalongya is elég van künn. Örvend az asszony, Mikesné asszonyom, hogy hallja, hogy Mikes Ferencz uram és asszony alkalmaztatni kezdették hozzád magokot s asszony is böcsülettel köszöntet; azt mondja az asszony, maga is egy nehányszor intette, hogy az paraszt embernek hagyjon békit s tartson az nemességgel, de kivált az atyafiaival; lehetetlen, hogy még jól meg ne ismerje az szentlélekieket. Az szegény néném halálán az fiai bizony ideki nem sokat búsulnak, nem tudom mit testálhatott szegény, de az nádasi jószágát már az fiai elfoglalták. Méltóságos commendans generalis uram már az télen be nem jő. Úgy tudom, az Kálnokiné embere

is elég vékony válaszszal ment most be, az mint feljebb is irám, bizony én jó szivvel bemennék, ha kivált az gyéresi dolog nem volna, de ha én bemegyek, bizony nekünk felibe szürnek; az mint Lukács János uramnak meghagytam, Bardócz István sietve jőjjön ki az kövesdi jószágban. Vajna Miklóst, ha lehet hamar küldd ki, hadd legyen ott Sárdon, bizony ide sem bánnám, ha valakit kapnánk, mert e nélkül az Szent-Iványi nélkül el nem lehetek, magam Szent-Mártonba leszek, meghagytam, hogy 18-ig ne szűrjenek, az udvarit penig, ha lehet, huszadikra hagyom és igy ha lehet válogatva szedetem, az értit ürmös bornak. Ez jobb vadászat, noha hogy vadászhassak az fiaimmal, egy hetet engedek nekik, úgy hogy 8 Novembris előtt meg nem indítom. Pater Rajcsámi uram és magister Boros azon fognak eljönni, lássátok jó szivvel, ez az kettő fog az idén az gyermekekre Kolosváratt gondot viselni; már az rectornak is megmondottam, hogy convictusba nem adom, hanem az seminariumba; magam sem jóvallom penig, hogy csak magokra bocsásd vadászni, mert úgy hallom, sok medve vagyon. Mikor itt voltál az télben, akkor borjuzott volt egy tehén, megint most septemberben másodszor megborjuzott, mind gondolám, ha kijősz, hogy együtt együk meg, szép kövér kis borju, kettő szopja az anyát.

Még posztót az gyermekeimnek nem vettek; az leányomék Al-Paréton vadnak még, hétfűn fognak megindulni. Szent-Mártonból már megírom, hogy csak francziakéket hozasson s az bélést siettesse; az kopókot tartassák jól az fiaim, hogy mikor bémegyek, hadd vadászhassunk; őnek való sinórt is vett nekik az leányom, bársont is, az csatt is kész Kolosváratt, szép csatt, egy aranyat adék aranyazására, mert az mely aranyat az elébb adtunk volt, az kapcsokra ment, még az aranymíves el nem végezte, mert oda sok kő kell. Isten haza vivén, bővebben beszélek az iránt. Az ki az gyermekek inasát lesi és az czigány ficzkót, úgy kell véllek bánni, mint Bordásnéval s vége az historiának.

Pater rector uram az ötszáz forintodot kezemben adá s viszem is be; az mint ő kegyelme titkon mondá nekem, Ferrati urammal akar az apácza kisasszony czimborálni. Az pater regens újolag jól alkudt Pál Györgygyel; ötven magyar forinttal még adós maradtam. Szabó Josephtől már nem kell félni, ha eddig nem próbált. Káposztát penig Koród-Szent-Mártonból vihetnek, az melyik háznál szükségesebb leszen.

Az memorialisodot elég későn hozák ki, mikor éppen

elbomlottunk, tréfáson is adattam be, az mint oda haza, Isten haza vivén, megbeszélem; az jövő gyűlésen úgy hiszem válaszod lesz. Az gyermekeimet atyai szeretettel köszöntöm, Laczikának egy nímet ficzkót viszek, viseljék jól mindnyájon magokot. Még sem gondoltam penig, hogy Farkas Sándort oly könnyen elbocsátassam.

Azt az átkozott égetőt, úgy vagyon, magához hordoztatta az kapitány, de most adtak az fogarasi tisztek memorialist az generalisnak iránta; Isten oda vivén magam is jobban végire megyek.

Adja Isten, hallhassak örvendetes híreket felőletek. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Apor Péter m. p.

P. S. Az öcsém Vas Miklós az Teleki Pál uram leányát mátkásította el; gróf Bethlen István uram penig ellopta az mátkáját, csakhamar lakadalmat csinált.

Az Boér Simonné asszonyom fia is, Inczédi Sámuel uram, az Doboka vármegyei főbíró, Lészai uram leányát mátkásította el.

Méhes, 7. Octobris 1723.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

75.

Koród-Szt-Márton, 1723. okt. 15.

Báró Apor Péter levele feleségéhez, szüreti előkészületekről, borokról stb.

Édes Feleségem!

Én eleget kalandozék, hol örömre, hol szomorúságra. Istennek hála az gyéresi, tordai, sárdi szőlőköt jól találtam; elég is van rajtok, jól meg is értek; igaz dolog, az sárdi nagyobb, meg bizony pusztás, az kisebbnek is az külső felé ültettek, homlítottak ugyan, de közel sem annyit, az menynyit nekem írtanak; másként az házat is Tövisen alkalmasint találtam, nem úgy, mint Hamar Ferencz idejében, az mit hova költöttek, felírta egy szemig; másként bizony nagy szükség volt oda mennem, mert sok confusio volt, az tisztartóné is viseli magát, de másként vagyon olyan nyelve s haragja, hogy soha bizony mását nem láttam, az Pentesilia hadában főgeneralisnak meg lehetett volna; az posta-

mesternek szembe, előttem megmondá: *tudd meg német, hogy bizony nem félek én személyemben tőled s megverem úgy szemed láttára az feleségedet, hogy másutt is hírt mondhat;* most is az míg Sárdra jártam, ő nekem egy *gyöngyvért lőtt;* az bor is Isten jó voltából bővön leszen az Maroson túl való jószáginkba. Noszolyból is hoztak vala gerezdet, az is jól megért vala, bizony bánom, hogy oda is nem meheték, ott ugyan szükebben leszen, de pénzt hadtam, hogy ha az hordó meg nem telnék, pénzzel is megtöltsék; ellenben itt bizony meg nem érik az szőlő, az estve ugyan válogatva hoztak volt nekem s mégis savanyó vala; én ezen az plágán is, ha lehet, az mi kevés adósságom van is, fel nem veszem, úgy Dimén Mihálynak is szintén most iratom, hogy Mártonfalva felé ne is menjen az interes után, az oláhokon is Musnán csak vegyen pénzt, hanem Mártontelkén az mi kevés leszen szüresse meg, talán jó lesz eczetnek, mivel Enyeden találkozám valami mártontelki szászokkal, azok azt mondák, hogy még meg nem ért s meg sem érik az szőlejek; Gergelyfájára penig elküldök az bor után. Ma ebéd után itt, Isten velem lévén, az szőlőt megjárom, ha látom, hogy hétfün szedethetek, megvárom, ha penig nem szedethetek, meghagyom, hogy még egy hétig tartsák s magam hétfün csak kiindulok, másként bizony még holnap megindulnék, csak hogy mind az lovaim elromlottak s mind magam s leginkább penig azért is kell várakoznom, hogy írtam, hogy ha az leányom visszajött Al-Parétról, arra megyek, hogy az fiaimnak posztót és bélést vihessek s az medgyesi pénzem is felvehessem. Ha penig az leányom vissza nem jött, talán csak igyenesen megyek be. Egy új legént fogadtam, azt itt hagyom Nemes György mellett az szüreten, mindazáltal meghagytam Diemen Mihálynak, hogy ha az jó Bardócz István kijött volna, küldje ide, hadd legyen ő is itt, bánom, hogy az gyéresi és tordai jó szüreten nem maradék.

Egyébb új hírt nem írhatok, hanem Béldi János kolosvármegyei főbíró lett; Sárpatakiné és Bálintitné asszonyomék valóban sokat emlegetének, úgy gróf Petki Dávidné asszonom is; friss kis gyermek az kis fia, minden emberrel kezet fog. Az gyermekeimet atyai szeretettel köszöntöm; az kutyákhoz láttassanak jól, az mely kopókölykeket Apor Farkas uram adott, taníttassák. Puskaport töressetek felesen, ónot én is viszek. Laczika mint legyen, nehéz, hogy nem hallhatám, ha csak egy ember jött is, mindjárt dobbant az szívem. Én eleget munkálódám, hogy

bár csak hét hordó borra vehessek czédulát Károlyváratt, be is küldöttem vala Szentiványit, de azon emberséges úri ember csak azt felelte, hogy tavaly sokan megcsalták, az kinek adott, másnak adták s kereskedtek vele s az mint látom igen meg is vonták az havasalföldi borról az czédulaadást, négy hordó bornál többről bizony nem vehetek czédolát; irtam Kálnoki Mihály uramnak, hogy legyen Háromszék gyűlése, hogy addig az míg bemegyek, lennének készen az szekerek, hogy hadd indulhatnának, mihent érkezem, azért négy jó hordót Márton Mihály is tartson készen, az kiket elvihessek, vagy ha addig Bikkfalván fogadnának szekereket, jó volna jó idein bevinni.

Adja Isten az míg látlak, addig is hallhassak örvendetes híreket felőletek. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Apor Péter m. p.

Koród-Szent-Márton, 15. Octobris 1723.

Az gyönyörűséges sárdi borok Tövisen megváltoztak, kivált az ürmös ugyan büdös volt, nem is ihattam benne, az másik sem volt nyúlós, sem eczetes, igen édes, de rettenetes ó-szag; bizony megvallom, hogy megbúsultam volt rajta, de Sárdra menvén, ott is minden embernek az tavalyi sárdi bora megfordult, sokkal inkább penig, mint az mienk; már meghadtam, hogy az én módom szerént bánjanak velek s vessék korcsomára; az ideit is csak mind eladatom, mert bizony meg nem áll; hogy pecsét alatt voltak s gyakorta nem tölthették, azt is okozzák, noha más eleget töltötte, mégis megváltozott. Az jobbágyokban is az tövisiekben egynehányan már visszajöttek Erdélyben, azok után is most utánok küldöttem. Bardócz István penig, ha Kövesdre ki nem jött, csak jőne ide az jövő hétfűhöz egy hétre, mert itt ember kell; bizony Sárdra, Gyéresre is kellene, ha volna ember s kérlek vagy Vajna Miklós vagy Bardócz István éjjel-nappal siessenek ide, mert hétfűhöz egy hét csak elkezdik az szüretet. Az Kun Sigmond uram lova feleért már negyven forintra hadták, talám valamivel alább ide is adják, tudósítsad iránta Nemes Györgyöt. Soha bizony nem győzik itt az sok gyümölcsöt aszalni, karácsonig is megtart talám. Ha éppen keddhez, vagy szeredához egy hét jő is ide Vajna Miklós vagy Bardócz, nem késik, mert meghagyom, mentől tovább lehet, tartsák az szőlőt.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 21.)

76.

(Jászvásár), 1723. nov. 23.

Gróf Ferratiné báró Apor Péternéhez írt leveléből egy pont a moldovai vajdáné inasának czipősütésre tanításáról.

Mint kedves édes néném asszonynak ajálom kegyelmednek igaz atyafiságos szeretettel való szolgálatomot. Isten kegyelmedet minden üdvösséges jókkal, szerencsés élettel áldja meg, szívemből kívánom:

. . . . . .

A méltóságos vajdáné én általam szeretettel köszönti és már nem tudhatja, kegyelmed szándékát, mivel semmi választ nem vehettem kegyelmedtől; amint a minapiban írtam volt kegyelmednek, hogy ha küldhet-e egy inast czipó sütni tanolni, melyet is kegyelmed maga ne sajnálná megtaníttatni a méltóságos vajdánénak, mely iránt is kegyelmedet, édes néném asszony, kérem ne neheztelje tudósitani, hogy kiküldhetni-é az inast vagy nem?

Ha kegyelmednek módja leszen benne, édes néném asszony, kedvesen fogja venni a méltóságos vajdáné, ha kegyelmed nem sajnálja megtanittatni.

. . . . . .

Ezek után Isten kegyelmes oltalmában ajálván kegyelmedet édes néném asszony

Kegyelmednek

legkisebbik igaz atyafia szolgálója:

gróf Kálnoki Ágnes m. p.

1723. die 23. Novembris.

Kegyelmedet nagy szeretettel követem, édes néném-asszony, ha az írásban mi hiba leszen, mivel aki írta, bizony még nem szokott jól hozzá írni.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

77.

Jászvásár, 1723. decz. 12.

A moldovai vajdáné levele báró Apor Péternéhez, emberét küldené hozzá sütemények készítése megtanulására s ajándékul két edény sorbetet s két szagos körte beföttet küld.

Illustrissima Domina, Amica observandissima.

Mittens in illas partes ad persuasionem illustrissimi domini comitis Ferrati hominem quempiam meum, non dubito, quin Illustritas Vestra sit mandatura, ut in illis, quae docendus est, exacte instruatur, in quem finem praesentibus eundem ejusdem bonitati recommendare volui, ut id parvi momenti negotium cordi habeat, pro quo fatigio ero admodum obligata reciprocandi, in quibus fuero requisito. Porro [in] synceritatis affectuosae, qua feror in Illustritatem Vestram, argumentum, mitto quattuor vascula duo cum *sorbetis*, cum *conserva cedrorum* unum, et alterum cum *pomis moschatis*, quibus ut fruatur in constante valetudine animitus desidero, ac maneo

Illustritatis Vestrae

ad officia paratissima

Anna principissa Moldaviae m. p.

Jassiis, 12-ma Decembris 1723.

Külső czím: Illustrissimae dominae dominae comitissae Barbarae Kálnoky, illustrissimi Petri l. baronis Apor de Al-Toria conthorali, amicae observandissimae. Ibi, ubi.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

78.

(Jászvásár), 1723. decz. 22.

Gróf Ferratiné báró Apor Péternének írt leveléből néhány pont: családi ügyekről s a moldovai vajdáné inasa czipó és finom sütemény sütésre tanításáról.

Édes kedves, lelkem, szívem Néném asszony.

. . . . . .

Az én uram is meg nem állhatta még a méltóságos vajdáné előtt is eléhozni és dicsírni kegyelmednek egyéb sok szép qualitassi között ily szép renddel és okossággal és szép atyafiságos szeretettel írt leveleit, az mely ugyan

valójában sok egy asszonytól, úgy hogy bizony sok okos férfi nem érné fel az kegyelmed szép okosságát, az melyen is elegendőképpen nem dicsekedhetem, ahhoz én magamot nem tehetem, mert én arra elégséges és érdemes nem vagyok, hogy én azokra oly választ tudtam volna adni a menyeműt *(így!)* az kegyelmed szép, okos és kedves levele érdemlett volna. Hogy kegyelmednek nehéz betegségét értem, azon bizony szívem szerént búsulok, de mindazonáltal vigasztalom azzal magamot, az mint a kegyelmed kedves leveliből értem és az én uram is mondja, hogy azon nyavalya kilencz hónapi fog lenni, melynek is addig valamely orvosság nem használhat, sőt nem is jovalja ő kegyelme kegyelmednek valamivel élni, hanem Isten azt adván érnünk, elsőben keresztelőben hivatván kegyelmed, azután meglehet; mindazonáltal, hogyha azon hasznos nyavalyájában is, melyet adja Isten, tiszta szívemből kívánom kegyelmednek, valami könnyebségére lehetnénk és tudhatunk kegyelmednek valamiben szolgálni, kegyelmedet kérem, édes néném asszony, méltóztassék parancsolni. . . . . .

. . . . . .

Bizony, édes lelkem néném asszony, úgy elbúsulok sokszor, hogy a lelkem fáj belé, hogy ha a kegyelmedhez való nagy szeretetünk nem volna és nem tartóztatna, eddig régen Oloszországban volnánk, mivel csak most is megmutathatnám kegyelmednek az én uram leveleit, melyet Oloszországból hoztak, mennyi becsületes nagy úri emberek mely szeretettel írnak és mely nagy kívánsággal kérik és hivják ő kegyelmét, hogy ha a kegyelmed hozzánk való nagy, atyafiságos affectzioját nem néznők, mindjárt resolvalná magát.

. . . . . .

Az én uram a méltóságos vajdánét kegyelmed szovával köszöntötte, kegyelmed parancsolatja szerént, melyet is igen kedvesen vévén kegyelmedtől és kegyelmedet nagy szeretettel köszöntvén a méltóságos vajdáné kéreti, megbocsásson, hogy kegyelmedet terheli, már a mely inas iránt igírte kegyelmed jóakaratját, hogy megtaníttatja, most a postákkal kiküldötte, kérvén kegyelmedet, édes nénémasszony a méltóságos vajdáné, ne sajnálja kegyelmed annyi jóakaratját, mind czipősütésre és egyéb gyenge sütögetésekre és kürtő kalácsra is és valami pástétomra és valami gyenge eledelre megtaníttatni, melyet is bizony igen kedvesen vévén kegyelmedtől, ő nagyságok is meg igyekezik kegyelmednek szolgálni; ez az inas másként nem olyan, hogy szökő volna, másként is már van jó darab

ideje, hogy a méltóságos vajda udvarában lakott, elméje is igen jó van, könnyen mindent megtanól, valamíg kegyelmednek tetszik, hogy jól megtanól, kegyelmed addig ott tarthatja, bizony magunk akarnók, ha tanolhatna kegyelmetek becsületire nézve, hadd látnák meg és tudhassa megmondani, visszajővén ezen inas, micsoda urnak és uri asszonynak az udvarában lakott és micsoda úri eledelekkel szoktak élni. . . . . .

Ezek után Istennek kegyes oltalmában ajánlom kegyelmedet, édes lelkem néném asszony, maradván

Kegyelmednek legkisebbik igaz atyafia, szolgálója
gróf Kálnoki Ágnes m. p.

Die 22. Decembris 1723.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

79.

K. n. (1723.)

A háromszéki református és unitárius papok folyamodványa a guberniumhoz, a szék tisztei által adó alá összeiratván, hogy régi kiváltságokban és adómentességekben tartassanak meg.

Méltóságos királyi Gubernium!

Jó Uraink és Patronusink!

Noha eddig felséges urunk kegyelmességéből s az mlgs gubernium s tekéntetes nemes ország atyai propensiojából és az ecclesiákhoz való istenes indulatjokból sz. társaságunk immunitásban hagyatott volt és külsőképpen adózással s egyéb tereh viseléssel se magunk személyünkre, sem kicsin javainkra nézve nem aggravaltattunk, sőt úgy tudjuk, hogy az mlgs guberniumtul és tekéntetes nemes országtul közönségesen kibocsáttatott conscriptor urak is javainkat census és adó alá nem conscribálták és connumerálták, mindazáltal nem tudhatjuk micsoda consideratiokból nemes Háromszék az elmult őszön connumeratiot peragaltatván; parancsolta conscribaltatni és contributio alá rekeszteni bizonyos ecclesiai személlyeknek örökségeit, pertinentiait s egyéb facultassit, kiknek conscriptioja alkalmatosságával eddig megmaradott ecclesiai szabadságunk megbomlani láttatik, ugymint:

1mo. Az olyan ecclesiai személyek házhelyeit s bonumit, kik actualiter más dioecesisekben papi hivatalban

vadnak és Háromszéken házhelyek lévén ex ordinatione ecclesastica más dioecesisekben másutt kénteleníttetnek szolgálni, ezen okból nem akarják acceptalni, hogy másutt lévén ecclesiai hivatalban Háromszéken élhessenek az immunitasnak beficiumával ecclesiai hivatalára nézve.

2do. Vénség miatt nem szolgálható praedikator atyánkfiainak fele házhelyeket iratták az fiakra, kik az ecclesiai hivataltól azért kételeníttetnek vacalni és az atyjok mellé azért menni, hogy megvénhedett atyjokat táplálják.

3^{tio}. Az ecclesiátul vagy egy esztendőre meg nem marasztatott és vacantiaban esett mestereket is, nem nézvén arra, hogy ecclesiastica disciplina alatt való személyek, conscribalták.

4to. Sellér házban lakó ecclesiasticusok olyan mértékben conscribaltattanak, mintha tulajdonok volna az házhely cum omnibus appertinentiis, ugy némely papok házában lakó sellérek is.

Melyhez képest alázatoson instálunk a mlgs guberniumnak, az mint ekkediglen az ecclesiai szabadságban és immunitasban a nemes haza törvénye és régi bévött jó szokása szerint meghagyattunk, ugy ennek utánna is arrúl való speciale privilegumunk is azt tartván, méltóztassék Ngtok kglmesen meghadni s tartani s ns. Háromszéki fő- és vicetisz uraiméknak is efficaciter parancsolni, holott szegény atyánkfiai annyiban, az mennyiben az contributio dolgát illeti, már az falusi bíróság botja alá vettetvén, csak alig impetralhatnak addig való respiriumot is, míg Ngtokat megtaláljuk és kegyelmes választ obtineálhatunk.

Az Ngtok ez iránt való gratiájáért Isten ő felsége Ngtokat megáldja, mi is az mi felséges urunkért, országinak békességéért, megmaradásáért és az Ngtok életéért keresztényi tisztünk és hivatalunk szerént Istent imádni meg nem szününk, maradván Ngtok alázatos szolgái

A reformata és unitaria religiobúl Háromszéken lévő ecclesiai sz. társaság közönségesen.

Kívül, felzet: Az méltóságos királyi guberniumhoz, jó urainkhoz s patronusinkhoz, ő ngokhoz alázatos memoriáleja az benn megírt két religiobeli ecclesiai sz. társaságnak.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában, a gubernium 1724 jan. 1. Háromszék tiszteihez intézett rendelete mellékletében.)

80.

Szeben, 1724. jan. 1.

A fökormányszék Háromszék tiszteinek, hogy a háromszéki prot. papokat régi kiváltságukban ne háborgassák.

Sacrae caesareae regiaeque catholicae Maiestatis stb. nomine.

Spectabilis ac magnifice, egregii item et nobiles, agiles frater nobis observande et benevoli, salutem et gratiae Caesareo-regiae incrementum. Miről supplicaljanak az háromszéki papok ex acclusis kglmetek megláthatja, mely iránt végezte a gubernium, hogy míg a conscriptionak állapotja terminalódik, addig a supplicansok maradjanak a régi statusban és abba meg ne háboríttassanak, melyet is kglmeteknek authoritate gubernii a sua Maiestate clementer attributa serio committáljuk. Secus non facturi altefata sua Maiestas sacratissima benigne propensa manet. Datum ex regio principatus Transylvaniae gubernio Cibinii die 1ma mensis Januarii Anno 1724.

Sigismundus Kornis
gubernator m. p. Sigismundus Kun m. p.

Külső czím: Spectabili ac magnifico, egregiis et nobilibus, agilibus, supremo et viceiudicibus, regiis iuratis, assessoribus ac notario trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi, et Orbai, ut et Miklosvara, fratri nobis observando et benevolis.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

81.

Szeben, 1724. jan. 11.

Br. Apor Péter feleségének, utazásáról, országgyülési hírekről, családi ügyekről.

Édes Feleségem.

Én Istennek hálá most 9 órakor, másként békével, de olyan uton, hogy életemben soha ilyen rosz uton nem jártam, sok helyeken ökröket kellett fogadnom, sok helyeken paripán kellett jönöm, de az is csak botorkádzott. Éjjel indúltam, éjjel szállottam. Szintén Szabó Joseph hoza valami leveleket, az melyben írják, hogy itt bizony sokáig ülünk; bárcsak az Isten neked adna egésséget, hogy jöhetnél ki. Istennek hálá szállásom bizony jó van; Kálnoki Mihály

uram idején ide jövén, ő kegyelme szerzette, jó három ház, neked is külön házad lehetne, jó pincze, konyha. Én most még innet semmi hírt nem írhatok, mivel méltóságos gubernator uram is ebédre jő bé; ugy értem, hogy az urak mindenfelől az rosz utak miatt nehezen jöhetnek. Boér István uramnak külön nem írhatok, mert alig várom, hogy az lovaimot kiküldhessem, hanem kértem én, hogy gyakorta menjen hozzád, s mond meg, ne késsék azon László Ilona iránt az relatoriát kiküldeni, mivel azt az dolgot igen felvették. Azt is írják nekem, hogy az Ő felsége resolutioi, ezen holnapnak huszadik napja tájékán érkeznek le. Haller János uramék ben vadnak, az leányom szintén most lévén nálam, mind az úrral Haller urammal jó egésségben vadnak. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed:
Apor Péter m. p.

Szeben, 11. Januarii 1724.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Al.-Torja.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában. N. fasc. I. nr. 22.)

82.

Szeben, 1724. jan. 15.

Br. Apor Péter feleségének, országgyűlési és különféle hírekről.

Édes Feleségem.

Én nem tudom hová, tevé Boér István uram azt az levelet, avagy relatoriát, hogy ki nem küldé, de azon nem búsulok úgy, mint azon, hogy felöletek semmit sem hallok, az Isten tudja penig csak micsoda búval vagyok, hogy semmit felőletek nem hallok. Mű itt Istennek hálá egésségben vagyunk, már ugyan csak jó formába az dologhoz hozzáfogtunk, Isten tudja mikor leszen vége. Az Sz. Kereszti uram boltját Kolosváratt felverték, másfélezer forintját, s edgy falka ezüst portékáját felverték. Kálnokiné irja méltóságos gubernator uramnak, hogy beteg, de mégis kihozatja magát; én is itt leszek, meglátom mit akar. Az gyermekekhez még el nem küldhettem, de rövid időn elküldök. Mikes Ferencz uram térden állva követte meg az anyját, ugy békéllettek meg. Báró Metroszkival is lesz baja, mert edgy lovat adott ötven aranyba, s az ló semmire kellő volt; úgy hiszem az helyivel sem elégszik meg az cathalogusban, mert

bizony látom jó helyre irták, még nem jött be. Az szegény Apor Lázáréknak az gabonás házok elégett Kendben, még ő sem jöve bé. Én most sokat nem írhatok; mivel nincs is miről, csak éppen mondani akarálak látogatni, s az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm. Adja Isten mindnyájotok felől halhassak örvendetes híreket. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Szeben, 15. Januarii 1724.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Al-Torja.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

83.

Szeben, 1724 jan. 28.

Br. Apor Péter feleségének, országgyűlési munkálatokról, a háromszéki kath. papok ellene való fondorlatairól, a torjai plébános alattomos viselkedéséről.

Édes Feleségem.

Tizenkilenczedik napján ezen holnapnak írott leveledet szeretettel vettem, bizony elébb választ írtam volna, de egész nap annyi dolgom volt, hogy ha lehetett volna, két-három felé szakadtam volna. Mü itt erősen dolgozunk. Isten tudja mikor lesz vége, azt tudjuk mikor kezdettük, de azt senki sem, mikor végezzük. Megvallom, mind leveledből, mind mások írásából szomoruan értem kemény nyavalyádot. Isten mentől hamarébb vigasztaljon; az madarakot szeretettel köszönöm, itt bizony látom elég ritka. Hogy az gyermekek egésségben vadnak hálá Istennek, én még Kolozsvárra nem küldhetek, de harmad, negyed nap alatt elküldök. Az leányom vagy két éczaka roszul volt, nem alhatott; Haller uram Istennek hálá egésségben van. Miklosváráról micsoda leveled érkezett, látom, mihelyen bejön Kálnokiné, lesz gondom reája. Irhatom, hogy az szet.-lélekiek nevivel vicarius uramnak levelet írnak, rettenetesen dícsirik micsoda apostoli ember, s mint szereti az falu, csak ketten hárman nem akarjuk; sokat írhatnék erről, de nem akarok, másként is bízom, az Isten az igaz igyet meg szokta segélteni, s meg is segélti. Pater Cseh uramnak ne hidgy, mert mind az kettőnknek, sőt az egész Apor háznak nincs nagyobb

ellensége, minden ellenünk való rosznak ő kegyelme az főtanácsa, ezt ugy el hidd, az mint ezt írom, sőt bizony nem hiszem az többiről, de mind az többi nevivel is informalták ellenünk vicarius uramat; gyenyörködhetnek penig ő kegyelmek az magok szép dolgokban, mert az ő kegyelmek szép dolgok éppen ő felséginek szentséges füleiben mentek, az mint edgy nagy méltóságos urnak világoson írják; és talám intimatioi is jött ő kegyelmek iránt; ha ilyen barátjokkal, mint, én így bánnak, hát más mit gondolna ő kegyelmek iránt, de elhidd, hogy mind páter Cseh uram az oka mindennek. Régen tudom ezt én, de hogy láttam, hogy ugy kedveled, nem akartalak szomorítani. Tőlem az jó papok nyughatnak, mert az mint már tudom, mikor jól tartottam, ha csak mi tréfát szólottunk is, felírták, és két tetővel adták fel az tréfát. Legyenek ezután magoknak, én az én dolgomot bizony jó rendben hozom, és az mint feljebb is írám, bízom, az igazság nem sokára napfényre jő, *mert ha ő kegyelmeknek van esze, Apor Péter sem bolond;* erről többet írhatnék, de Isten haza vivén, bővebben declaralom. Kévánom Isten adja örvendetes híreket hallanom felőletek. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Szeben, 28. Januarii 1724.

Az bécsi resolutiok még el nem érkeztek, de azon kivül is elég dolgunk van. Gyönyörködhetnek az jó papok az Bécsben levő szép hírekről, nevekről, de talám azt is reám fogják, de avval bizony meg nem mentik magokot, mert ha engem annyira üldöznek, gyaláznak is, de én az mennyiben lehet, még is mentem. Az apja nem hiszem több jót igyekezett volna tenni pater Cseh urammal, mint én, mégis mint bánt velünk, hálá Istennek, hogy Isten napfénre hozta az szép köszönetit.

(Egy külön szelet papíroson): Édes feleségem, küldgy három pár csizmát az legényeknek.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Torja.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

84.

Szeben, 1724. febr. 13.

Báró Apor Péter levele feleségének, veteménymagvak küldéséről.

Édes Feleségem.

Rövideden írok, mivel nem sokára megint embert küldök, mivel penig tudom, hogy az melegágyra nagy gondod vagyon, im küldöttem *karlifiol* magot, egy lotot, *veres káposzta* magot, *kaulerápe* magot, *articsóka* magot, rövid időn *olasz káposzta* magot is küldök, mert még nem kapathattam, azért tovább is tudósíts, még micsoda magokot küldjek, mert mivel én nem tudok hozzája, azért nem is tudom, micsoda magok fognak kévántatni, ezeket penig küldöm az Bereczki követtől. Adja Isten annak ideiben költhessük jó egésségben. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Apor Péter m. p.

Szeben, 13. Febr. 1724.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

85.

Szeben, 1724. febr. 18.

Báró Apor Péter levele feleségének, országgyülési és magánügyekről.

Édes feleségem.

Leveledet szeretettel vettem. Hogy Nyujtódon az juhok halnak, arról bizony nem tehetek, az közönséges nyavalya ideki is, némely helyeken juh sem marad. Az csiki jobbágyon bizony szivemből búsulok, kivált hogy ott olyan kevés van azon kivül is. Nekem most is írván az fiaim, Istennek hálá egésségben vadnak, az rectort is minden órán várjuk, most szintén azon munkálódom edgynéhány pénzt jó idein hogy tehetnék nekik által Nagy-Szombatban; az agarakot ha kiküldöd nekik, én bizony nem bánom, sőt akarom. Örömmel értem, hogy az gyermekek egésségben vadnak, azon örülök, bizony nem csudálom, ha az Laczika betegeskedik az micsoda gaz idő jár, bizonynyal írom, hogy magam

is alig vagyok némelykor. Az szegény Nemes Jánosné asszonyomban is csak láczik még az lélek, de némelykor már nem is szólhat, némelykor esze nélkül van, már edgynéhány éczaka strázsálták is, itt fekszik szegény. Jabroszkiné asszon is halálos ágyban vagyon, az mint hallom soha többször fel nem kel. Azomban Könczei Kelemen uramtól szomorúan értem, micsoda irtóztató nyavalyában vagyon az az szegény asszony az másik háznál; szeretettel kérlek édes feleségem Istenért viseltesd gondját, ha valamit kéván, adass, ha meg talál penig halni, temettesd el tisztességesen az belső czinteremben, *akárki, s mi volt, de ugyan csak anyám volt*, az Isten parancsolattya szerént tartozom gondját viselni. Tövisre már egy jobbágy haza jött, talám az többi is, az mint hallom, nemsokára haza jő.[1])

Értem, hogy jobbacskán vagy, de az ajtón még ki sem voltál. Azon szívesen örvendek, hogy jobban vagy, de az Istenért ezután se menj ki az házból, kivált ezen veszedelmes egésségtelen időben, bár csak még négy vagy öt hétig ne menj ki. Bethlen Elek uram igen rosszul van Keresden; szintén holnap indítunk oda két deákot az hévizi rákosi levelek iránt. Az minap az bereczki követtől küldöttem vala kardifióli magot, veres káposzta magot, karelerápe *(így!)* és árticsóka magot, most ujjólag küldöttem még kardifióli magot és olasz káposzta magot. Én egyébb magokot is jó szívvel küldök, csak írd meg specificatioban, micsoda magokot küldjek. Az szarvasokot kedvesen vettem, köszönöm is, edgyiket mindgyárt küldtem m. generalis urnak; ugy hiszem, mikor szemben leszen velem, maga eléhozza, mert az az szokása s még holnap mondgyák be. Az pestis még Nissán innen nem jött, ha Mihálcz Mihály uram szarvast lőtt, megmondhatod, alig van negyed napja, hogy bizony száz szarvas sem érné fel, az miben ő kglminek szolgáltam, ezután több efféle jóakarattyát várom ő kglmének. Nekem senkinek aranya ezüste nem kell, sem jószága, hanem az kedvkeresés.

Vicarius urammal csak vagyunk az nagy viadalomban, az úr p. Lethai uram is itt van, Isten áldja meg, nagy szeretettel vagyon hozzám; senki látom nem jovalja az vicarius uram sok dolgait, most veszem edgy kevéssé észre, hogy bizony nem úgy van éppen, az miket ő kglme nekem p. Cseh uramról mondott. Másként elég mocskoson bántak az jó

[1]) Ez a pont oldalt van irva.

páterek velem, de az micsoda az mosdó, bizony olyan az kendő, noha lélekből írom, hogy nagy helyeken, ahol vicarius uram nem is tudja, az háromszéki páterek böcsületit helyben hoztam; talám többször ő kglmek sem indulnak meg az esperest uram minden igaz ok nélkül való mérges haragján. Pappal bizony nem szeretem veszekedni, de az magam böcsületit is szeretem. Az madarakot is szeretettel köszönöm, bizony bár magad is költenél el benne. Lukács János uram betegségin bizony valóba búsulok, bár csak most ne betegeskednék, mikor magad is betegeskedel. Bár az praeceptor is másszorra bizná az szerelmeskedést. Itt van az nagy táncz m. generalis uramnál, én ugyan bizony eczczer sem mentem fel, hanem Gájer generalis uram maga is hívutt, s hivatott is; ott voltunk kedden éczczaka két órakorig, valóba meg is tánczoltaták az magyar úrasszonyokot. Az resolutiokot Bécsből hatod heted nap alatt várjuk, hetedik Februarii jöttek az kancelláriától le az dolgok ő felségitől. Vagy holnap, vagy holnap után elérkeznek az bécsi resolutiók; talám Isten három vagy négy hétre münköt is innét kiszabadít.[1])

Én Kálnoki Mihály uramról semmi rosszat nem írhatok; hiszem az nem vétek, hogy jól iszik s jól aluszik, jól tánczol; minden estve nagy muzsika van az szállásán, hogy már Bolog Zsigmond uram azon panaszolkodik, hogy megsüketült az nagy muzsikaszóban az szomszédban; másként az gazdasszonya igen jó ifiu asszony, az mint hallom, lehet hetven vagy nyolczvan esztendős.

Az Bialisék Felső-Gesesen való portzióit felirattam, mivel azoktól az szegény jobbágyoktól nem nyughatom; azért hivasd fel Bialisékot, és mivel mind ezeket bírta Henter Benedekné asszon, végire kell menni, ha ez mind nekik jutott-e: azután, ha megalkhatom, az jobbágyid számára megveszem. Jovallanám ha Kajánnal köttetnél edgy hat hét öles hálót czérnából az tóra, hogy mikor friss hal kellene, hadd lenne friss halad, mikor kévántatnék, noha semmiképpen nem jovallom hogy bőjtölj, hanem egyél húst, azt páter Cseh uram is megengedheti, mert én ennek az jó vicariusnak semmit hejában elé nem hozok. Az orbai postáknak is parancsolj, mikor kikülsz. Ha én addig haza nem mennék, mindenik háznál oltsanak felesen. Nyujtódon az megyfákot és szilvafákot az csemetéket plán-

[1]) Külön a levél szélére irva.

tálják el, az fákot tisztítsák meg. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Szeben, 18. Febr. 1724. Apor Péter.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

86.

H. n. 1724. febr. 19.

Báró Apor Péterné levele férjének, családi és gazdasági ügyekről.

Édes Uram!

Kgld 11. február Szebenből irott levelit most az elmult kedden hozá meg Szűcs Mátyás. Én csudálkoztam már rajta, hova lett anni sok posta. Magam is valóba bánom az úr Kölleséri uram nyavalyáját; én miattam ne is busécsa kgltek, bánnám ha megneheztelne. Másként is meguntam már a sok kőcséget. Tizenkét heti betegségemért oda 80 forintom. Én Szentiváni uramnak semmiről nem írtam, ednihány csuprocskáról, bokált . . . . hellette, s vagy két font gyapotról, mert [én nem] győzöm gyapotat s egyéb apróságot [venni] s itt rettenetes drága. Itt sokféle hér van, [de] hála Istennek, öcsém asszony[1] írja, semmi sincs ben[ne]. Hanem azt hallotta egy csíki postától öcsém asszony, hogy kglmedet Bécsbe választották, rettenetesen sirat engemet, hogy elmegyek. Soha nem jő Erdélbe, mingyár megyen Oloszországba, s kér tudosécsam, ha ugyan úgy van, mert bizony jól nem jár bújában. Az ura is mind beteg volt inkáp *(így!)* husvéttől fogva. A pénzt is ha még is alább szállítják, én nem tudom hova kell lenni s a sok szegénség annál inkább. Adná Isten egyszer folyna rendiben az ország dolga. Az resolutiot talám még husvétra, vagy pünkösdre hozzák le. Itt az a híre, hogy maga hozá le cancellarius uram. Én azt akarnám, mentől hamarébb lenne vége Kálnakinéval való dolgomnak. Láttam egy ezüst pohárkát ednihány ezüst gombbal, a ki is val[ami] czigányé volt, azt sem tudom, az a kutya [czigány] atta volt-e kezembe vagy más? Énnekem an[nál] többet soha senki nem adott, az is ott van K[őrispata]kon a ládában; hiszem látta az eb Batyista Májákrá *(így!)*, a fedele is ezüst volt a háznak, aztot elhordattam Sz.-Lélekre. A fiaimhoz én is elküldöttem, mivel rettenetes kérték ezt az egy pár agarat. Áldassék

[1]) Gr. Ferratiné gr. Kálnoki Ágnes.

Istennek sz. neve érette, hogy jó egésségben vannak, s jó állapotjok van. Sztreza uramnak nem láttam hetedik hetitől fogva sem rákját, se halat többször kétszernél egy egy keveset. Czigánt eddig is küldöttek volna Ohábára, csak az dézmát hoznák be, azon a szekéren kivihetnék. Jeget raktanak. Sertés nem kivántatik Ohábáról, Húshagyatik megírjék a sz.-lélekiekkel, ha Isten engedi. A héten is kiküldtem volt vadászni, egyebet nem kaptak három őznél. Az elmult héten mikor a két sutát lűtték, ugyan más nap lőttenek az Apor Farkas uram puskási egy igen szép szarvas bikát, hét-hét ág volt egyik-egyik felől a szarván. Egy őzet is akkor lőttek. Ok bizony hért nem at[tak], hanem felvitették Lázárfalvára, ott tartottá[k egy]nihány nap. Mikor szinte megbüszödett a ga[lambo]s házban, akkor lejött egyik, mondani kezdi, hoz[assam le], mert elvész ott. Eléggí busultam, hogy ma[gam er]ővel el nem küldhettem, hért nem attak . . . .[1]) el nem küldhettem magamra, hanem beküldém a generálisnak Brassóba. Marti János csak nagy hertelen megmátkásodék, holnap leszen ha Isten engedi egy ebédgye a lakadalomra. Soha nem halaszthatám, tovább nem akara várakozni. Akartam volna, ha kgld Haller urammal s leányommal jelen lehetett volna. Némely pátert bizony akarnám, ha vicarius úr megesmérné. Hogy a jóért én felőlem írtanak odaki, én bizony nem bánom, ha egész ország rám kiált is, csak úgy ne legyen. Az Isten engemet az esperestől megmencsen. A sz.-lélekiek jó szívvel kiírnák, mért nem tetczik a papjok, de semmiképpen nem merik tőlle megpróbálni, hanem kgldet kéretik az Istenért, hogy legyen azon, vigyék el onnét, azután jobban megmérik mondani, ha elmegyen. A baróti za[bo]t még meg nem hozták. Apor Lázár uram s az asszony [köszön]tésit igen köszönöm, én is hasonlóképpen kösz[öntete]m ő kglmeket. A mustárt is köszönöm, de az hord . . . bizony nem adnám érte. Meg is vontattattam m . . . . Anniska, s Laczika alázatoson köszöntetik kgldet. . . . . ő Pál úr meggyógyult Istennek hála. Laczika . . . . tja kgldnek. Addik esküdt Könczei Dávid uram feleséginek fia lesz. s leánya lett; valóba szégyenlé. Ezzel Isten kglmes oltalmában ajánlom kgldet.

Kgldnek igaz hűtös társa,
Altorja, 19. Febr. 1724. Kálnoki Borbára.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

[1]) A kipontozott és zárjelbe tett szavak hiányzanak.

87.

Altorja, 1724. febr. 22.

Báró Apor Péterné levele férjének, családi és gazdasági ügyekről.

Édes Uram.

Kglmd Szebenből tizenharmadik februarii irott levelit egy bereczki ember hozá meg az estve valami melegágyba való magokkal edgyütt, az melyek bizony éppen jókor estenek. Itt ugyan kitölt már egy melegágy, Vaszilynál is egy, Szent-Léleken is egy. Olosz káposzta, kék káposzta magom nem igen van, minthogy az leányom ott gazdaasszony, irtam volt a minap is iránta, de semmit nem ir. Már van egynéhány napja hogy itt hevernek az leveleim. Szombaton siettetett Boér István uram, hogy irjak s a posta nem jöve el. Vasárnap Mikes István uram is nálam vala majt virrattig tánczola; Kon Istvánné asszonyom is itt volt, két három emberséges ember. A gyenerálistól válaszom jött Brassóból, igen köszönte az szarvast, egynéhány czitromot küldött nekem. Bod János uram is küldött egynéhányat, az melyből oda is küldöttem kglmteknek egynéhányat. Minemű levelet küldött, megláthatja kglmd. Vajna István uram küld tiz madarat kglmdnek, s én is küldök tizenkettőt. Az leányok háza kamara-széke igen eltávadszott *(így!)* az ház farától, a garádics felől az ajtó felűl le is esett egy darab fal; én ugyan megtámogattattam, de félő, hogy ha leesik s valakiben kárt teszen; addig járnak minyájon rá, a büzzel is bétöltik a mennyi ház vagyon. Ha kglmd nem bánná, le kellene onnét szedetni. Az gyermekek Istennek hálá szenvedhető egészségben vadnak. Ezzel ajánlom Istennek kegyelmes oltalmába kglmdet.

Kglmd igaz társa

Kálnoki Borbára.

Torja, 22. Febr. 1724.

P. S. A mikvásári dézmát béhozták, a kender elmaradott; két tehén itt már megborjuzott.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

88.

Szeben, 1724. febr. 25.

Báró Apor Péter feleségének, országgyülési hirekről, kinevezésekről stb.

Édes Feleségem.

Még mü itt töltjük az időt, még ma fogánk jó formába az gyüléshez, ma proponálá méltóságos generalis úr az ország adóját, azon ha jól munkálodnánk edgy hétre elvégeznők, de megköszönöm, ha harmadfél hétre innét elmehetünk. Ezen includalt relatoriaba kétféle fogyatkozás vagyon, melyet most transsummaltatni akartam, de mivel kétféle az papíros, az írásban is vakarcsálás vagyon, azért Könczei Dávid uram lévén bíró edgyik benne, sietve, de szépen s tisztán irják ujjolag s küld ki, ha lehet, még ezen az gyülésen hadd transsummaltassam.

Az minap elfelejtettem volt zeller magot küldeni, im most küldöttem, az leányom is küldött, az kitől vette Szt. Iványi, igen dicsirte az kereskedő. Gál Farkas adott nekem két földet szolgálatomért; edgyik vagyon az Veres Gergely kőkereszte tájékán, az melyet magad is kérettél volt, azt ugyan Szent-Lélekhez applicalom; az másik három köblös az szászfalvi határszélyben, az is ha közel leszen az szentléleki földekhez oda applicálom, azokról csináljatok levelet, de fel kell tenni, hogy szolgálatomért az felesége örökösön adta s foglaljátok el, másként bizony meg is érdemlém.

Mikes Ferencz uramot beszélik, hogy igen rosszul van, másként edgy egri káptalanbeli ur executiora bejött; az mint már tizennyolcz vagy tizenkilencz esztendőtől fogva kétezer forinttal adós volt interestől az szegény ur az egri káptalannak, mely miatt van az szegény nagy asszony nagy búsulásban. Az memorialisodot, az kit az ősszel küldöttél volt, addig munkálódtam, hogy felolvastattam, sollicitalom most az választ reá. Kálnokiné még egyebet nem sollicitál, hanem edgy Memorialisát olvasák el, az melyben kéri az méltóságos guberniumot, hogy az jobbágyokon quartély ne legyen, ne adózzanak, ugy Gazda Ferencz se adózzék, de én arra megfeleltem, én készen vagyok, csak várom még, mit akar, de ugy hallom, több Memorialisa benn nincsen, hanem még edgy van, az melyben sollicitálja az brassai edgyet-mását, hogy keziben adják. Lázár Ferenczné hugom-

nak megint leánya van. Az szegény Bethlen Elek megholt. Az deákok nem találták elevenségben. *Ma nagy hire futamodott vala, hogy ő felséginek fia lett.*

Talám Isten adja az község szava beteljesedik. Bálintith uram tanácsur, nem Kornis István uram. Torma Sámuel uram táblafia, tudtomra az mostani conferentian több nem resolvaltatott, még az erdélyi püspök is ki leszen, senki nem tudja, az mint hallom, talám esztendeig sem leszen meg. Vagyon negyed napja, hogy én csak kornyadozom, Isten tudja csak most is mint írok.

Az jezsuitáknál tegnap szép komédia volt, bizony csudára meltó, edgy négy esztendős kis gyermek miket nem vitt véghez, ugy hogy, az ki nem látta, nem hiszem elhitethesse magával. Adja Isten örvendetes híreket hallanom felőletek. Az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm, s ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Szeben, 25. Februarii 1724.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában. N. fasc. I. n. 22.)

89.

Szeben, 1724. márcz. 1.

Báró Apor Péter feleségének, országgyülési hirekről, 185 esztendőt élt emberről, a háromszéki kath. papok ellene fondorkodásáról, veteménymagvak küldéséről, jelmezestély tartásáról stb.

Édes Feleségem.

Két rendbeli leveledet szeretettel vettem. Abban Istennek hálá semmi sincsen, hogy engem Bécsben küldenének, az ugy lehet, hogy követeket küldenek Bécsben, de én azok közül bizony nem leszek, mert én abból kicsinálom magamot. Az úr cancellarius uram bizonyoson fenn marad Bécsben, az maga dolgait jó karban állította. Az Kálnokiné dolga iránt, az mint az minap is írám, az eddig proponált dolgaira már vagyon válasz, ugy az supplicatiodra is, de mi még nem meheték végére, mivel még ki nem adták. Hogy az czigány kijött Ohábára, azt bizony akarom. Most Tömösvár mellett egy *száznyolczvanöt esztendős ember* holt meg, mikor az török megvette volt az magyartól Tömösvárt.[1])

[1]) 1552.

már akkor az apja marháit ő duggatta és pásztorolta. Hogy jeget raktanak azt igen akarom. Hogy az szarvast béküldötték Báró Tis [1] uramnak az bizony jól esett, az czitromot penig kedvesen veszem. Az Marti János lakadalmába bizony akartam volna, ha jelen lehettem volna, kivált hogy Mikes István uram is ott volt. Mikes Ferencz uram is igen beteg, az nyakában van az köszvén.

Az papnak ne hidj ezután, mert mind nekem, mind neked, mind az leányomnak alkalmasint megfizettenek volna, ha lehetett volna, kivált az vicarius, mert ha lehetne talám az ördögöt is kihozná pokolból ellenünk; én ugyan ő kegyelmektől bizony nem félek, mindazáltal bizony nehezen esik az sok jóért; én is meglátom mit tehetek. Sz. József napjára is alig hiszem, hogy haza mehessek, hanem barátokat kell inkább hivatni, mint világi papokot, kivált az kikhez leginkább biztunk, és az ölökben is lemertem volna tenni az fejemet, azok voltak nagyobb ellenségink, ugy mint pater Lukács uram Lemhinyből s az gelenczei, az ugyan fő volt, s bizony pater Cseh uram sem volt vétek nélkül, az Isten áldja meg pater Bírót az nyujtódit, az igyenesen viselte magát; pater Kovács uram hasonlóképpen, az többi penig elig tudtak valamit benne. Hogy jeget raktanak, akarom, mert ideki másnak nem rakhattak, ugy nekünk is. Az szentléleki dolog hadd haladjon már addig, az míg bemegyek, jobb leszen, hogy jó fundamentumon vegyük fel. Az az átkozott Szikszainé, hogy ugy megbusított, bizony bánom, edgyfélének edgyféle az dolga, avval köszönte meg az én szolgálatomot, de csak izend meg az urának, ugy hiszem bizony megdeclinalja érte az hátát. Már az orbai postán az szer, hanem küld ki, én eddigelé kaulifiol magot, ugy olasz káposzta magot két izben is küldöttem, egyszer az bereczki embertől, másszor Koncztól, ugyan a bereczki embertől küldöttem kaulerape (!) magot és articsokát, azután az postától felesen zeller magot, vereskáposzta magot is küldöttem, im most kék káposzta magot is küldöttem s egy font habarniczát, én bizony jó szívvel többet is küldök, csak tudosíts, micsoda magot kell küldenem. Bod János uramnak, Isten haza vivén, én az miben lehet jó szívvel igyekezem szolgálni, az madarakot is szeretettel köszönöm, én méltsgs generalis és gubernator uraméknak elküldöttem. Az kamaraszéket ha le szedeted, én bizony nem bánom, jó lesz tova hátra az szegeletben az leányomnak

[1] T. i. br. De Tige erdélyi főgenerális.

kamaraszéket[1]) csináltatni. Az mikvásári kender felől is parancsolj Strezának, hogy vitesse be; örülök rajta, hogy az gyermekek egésségben vadnak, kiket is atyai szeretettel köszöntök. Itt tegnap húshagyó kedden edgy bolondsák[2]) telék el, én ugyan bizony fenn nem voltam, az leányom is stajer paraszt asszony volt, az generalisné csak reá parancsolt, mlgs generalis uram meg is köszönte neki, másként látom hozzám is jónak látszik. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Szeben, 1. Martii 1724.

P. S. Kérlek az Ferrati úrnak szóló levelet küldje be Boér István uram, mivel mlgs generalis uram parancsolt nekem. Temesvár mellett 4 mélyföldnire holt meg most 5 Januarii edgy ember, száznyolczvanöt esztendős, az ki született volt 1539. esztendőben, és mikor 1552. esztendőben az török megvette volt Temesvárat, akkor az apja marháit őrzötte és az török előtt duggatta, harmadik feleségitől él edgy István nevü fia, az is most 97 esztendős, ezt felyebb is megirtam, de az esztendőt is le akartam írni. Az pénzből minyájan alkalmasint kifogytunk, ugy hogy ha Kövesden edgynehány pénzem nem volna, bizony nem tudom hova lennék: már Isten tudja csak mennyit küldhetek Kolozsvárra az fiaimnak fizetésekre, mert azt is sürgetik, bizony nem is sajnálom, mert jól tartják. Kétszáz csigát küldtem vala, azután nem is hoztak többet; az miklósvárszéki követ vitte vala el. Baló Joseph úrnak kellett volna még küldeni, tudosíts, ha még vittek-e.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában. N. fasc. nr. 22.)

90.

Altorja, 1724. márcz. 1.

Báró Apor Péterné férjének, családi, házi, gazdasági és székbeli ügyekről és vidéki hírekről.

Édes Uram.

Kegyelmed 18 Februarii irott levelit, melyet Koncz Andrástól küldött, igen kedvesen vettem ez az elmult csütörtökön; ugyan 25 Februarii irott levelit kegyelmednek

[1]) Árnyékszék.
[2]) Ugy látszik jelmezes estély, a hol különféle costume-ökben jelentek meg.

szintén ma hozá meg Gál Farkas. Áldassék Istennek szent neve érette, a gyermekek most szenvedhető egésségben vannak. A mely posta kivitte az agarat Kolosvárra, onnét is irják, hogy a gyermekek jó egésségben vannak. Isten kegyelmedet gyenge egésségéből gyógyítsa. Itt olyan szély vala az elmult héten, soha nem reménlettem, hogy a ház megmaradhasson. Rávetém magam, vagy harmad napik által menék Szentlélekre; alig maradhatám meg, hogy feküdni nem esém; az Isten őrize meg. Szegény Nemes Jánosné asszonyom nyavalyát *(így!)* szivesen bánom; ne feletse el kegyelmed levelet kéretni ő kegyelmétől a czentei jobbágy iránt. Szegény Jabroczkiné asszonyom is már régi ember. Az más háznál való asszonyra még eddig olyan gondviselés volt, hogy ritka nap kétszer enni nem vinnének, s gyakrabban mindennap fél-fél ejtel bort, egyebet is, mikor kiván; látni is gyakorta elküldtem: örökki az anyát forgatja, hallom, én nem tudom mit csinált volt az: az Isten őrizzen olyan gondolatoktól, a mit hallom cselekszik. Az esztelneki gvardiant is ide hívattam még az elmult hetekben, hogy szép intésekkel intse Isten után, pater Cseh uramot is kérettem, hogy gyakorta lássa, volt is ő kegyelme ott. Nagyobb tekéntető asszonynyal is nem cselekedte más azt, a mit én vele, ezután is a mi tőlem lehet, a kegyelmed neviért s nem az ő cselekedetiért.

Az kaulifioli magot s kaulerábi magot meghozta Koncz, s hasonlóképpen Pál Farkas; mingyárást elvettetem, ha az Isten velem leszen a héten. Rettenetes rút havazó idő vala, de az Isten ő szent felsége ismét melegre fordítá. A pestis ha Nissaig jött, bizony Moldvában is Fogsingban vagyon.

Némely paterek, a mikben elegyítik magokot, bizony nem szép dolog; látom az okosa, értelmese valóba búsul rajta, gyanakodnak a mostani ifiu paterekre, igyekeznek is, megtudják, ki dolga ez a sok becstelenség. Az való, hogy pater Cseh uram valóba búsul, mert ennek a háznak jó akarójának tartotta magát, s mihelt a fő annira leszen, tovább Torján nem lakik, nagy becstelenségnek tartja, hogy most a paterek menni földet, széna füvet s egyebeket vettenek, mindenütt a polgárok hött *(így!)* szerént számba veszik, holott ő kegyelme a magáival azt mondja hányszor megkinálta kegyelmedet s alább odaadta volna kegyelmednek, mind a menniben ő kegyelmének áll; de ő kegyelme bizony soha nem adózik róla; csak kegyelmed pater Cseh uramnak, pater Lukács uramnak, Kovácsnak hadna békit, én bizony a többin nem búsulnék. Beszéli Apor Farkas

uram, hogy engemet is mikkel adtak be vicarius uramnak, az melyen csudálkozik Cseh uram; ha ugy lett volna is, abból nekem vicarius uram egy cseppet sem parancsolna, annál inkább, hogy úgy nincs, hírit is nem hallottam addig, én bizony megkivánom, visszaadja böcsületemet, ha Isten éltet; ez a köszönetje a jóakaratomnak.

Beszéli Apor Farkas uram is, ez a kutya Borcsa micsoda supplicatiot adott be méltóságos gubernator uramnak; kegyelmedet kérem azon törvényről, rajtunk való mocsokról ott beszéljen az urakkal, mert készebb vagyok magamot elvonni, magamra élni, hogy sem elszenvedjem. Nékem 12½ forint dióm legyen, s abból is csak 4 forint jusson; a jó Bernád János törvénit mások is keservesem emlegetik, nem csak én; vagy kell, vagy nem, minden ember mocskol magunkot s házunkot. Elhiszem eddig is sok vigasság ment végbe Szebenben, de kivált az ednihány nap volt mulatság, elhiszem. Itt is a gyermekek kedviért vasárnap két hete, mindhogy régi vén szolgája volt ennek az udvarnak szegény Miklós deák, a leánya lakodalma vacsorán itt volt, erősen köszönte szegén Isten fizetségivel, hogy nem hagytam öregségiben; ugyan vasárnap mult egy hete az öreg Marti János lakadalma volt. Most ezen az elmult vasárnap Sz. Katonai öregasszony lakadalma volt. Az estve penig olyan szép játékot csinált Vaida inasa, hogy akármely úri ember elejbe meglehetett volna.

Én Kálnoki Mihály uramról keveset szólottam a feleségnek, én nálam ugyan vagy háromszor volt, de látom sokat tud, de ugy hiszem, leszen gondja Kálnoki Mihály uramnak, ha haza jő. Bialis Ferencz uram szintén ma mene el innét, megmutattam a jószágról való registrumot valamint eddig, hogy megadja, mondotta, könnyen megalkuszik velünk. Kajánnal jó szívvel megköttetném a hálót, de még a kendert meg nem hozták, még a jobbágy asszonyoknak sem osztottam Sztréza miatt. Pater Cseh uram nékem megengedte a husételt. Bár mennének haza a tövisi jobbágyok mind. Én odaki is régtől fogva mind irogattatom a kertek iránt, ha megfogadják; vajat pedig sehonnét nem hozának, itt nincsen, pénzzel ednihányszor vettem. Ideje volt már egyszer a resolutionak elérkezni. A leányom is irja, micsodás czifrán ment az méltóságos generalis uram, mikor felment az ország házába.

Könczei Dávid uramot lehívattam, az relatoriát kezibe adtam, hogy ujjolag leirjon. Gál Farkas, a mely földöt adott jól esett, tudom többet annál szolgált kegyelmed néki, a

melyet nem érdemlett, kivált az a kutya szöktető felesége, hád (!) már hol vegyem én 24 flor. rajta.

Mikes Ferencz uramot magam is hallottam roszul van. Az öcscse igaz úri ágyban született böcsületes legény, szép szarvas tagot küldött vala nékem vasárnapra Zaboláról. Bizony csak elhiszem nagy búsulása van az egri káptolonbéli adósság iránt a nagy asszonnak; ugy hiszem máshonnét is oda megyen afféle adós nem sokára.

Bizony akarom, hogy az én memorialisomot felolvasták; adná Isten lenne egyszer vége a Kálnokinéval való dolgomnak. Kérem kegyelmedet, az adósságomot is hozza elé, hogy bizony megveszem rajta. Hiszem Ő felsége is fél peresnek törvényt nem tészen, ha kegyelmed jovalja, a generalisnak jó volna egy memoriálist adni be, vagy pediglen Bécsbe küldeni.

Lázár Ferenczné asszonyomnak, ugy látom, ismét megszaporodott a leánya, kell, ha sokat fontat. Szegény Bethlehem *(így!)* Elek uram halálát bizony igen bánom; de hiszem elíg bizonság van rá, hogy a levelek nála voltanak; már kegyelmetek a mi jobb, azt cselekedjék most ízibe. Adná Isten lenne úgy az a jó hir, hogy ő felséginek fia van. Balintik *(így!)* uram szerencsít (!) bizony akarom. Torma Sámuel uram is régen várta, a miben lépett.

Nekem Egerből irja egy böcsületes pater, ki legyen az erdéli pöspök, a kalocsai vicarius Borzaczi a neve. Magam is kivántam volna az jesuiták comediáját, kivált a négy esztendős gyermeket. A fiaim is hínak Kolozsvárra comediába, egyszersmind igen jó jagert commendálnak, a ki a collegiumban lakott, azt mondják, hogy nincs mása Erdélben; minthogy ilyen beteges állapottal töltöm az időt, én kiküldök, alkugyanak meg véle; talám valami gyenge jó étellel tartana Isten után. Már tegnap új retket ettünk a szentléleki melegágyból; oda is küldönék, de megfonyatt. Egy oláhunkat fogatta meg Szotyori uram minden igaz ok nélkül, ide hozták a tömlöczbe. A felelésit Daczó Ferencz uram felküldötte, melyet kegyelmednek elküldöttem, megláthatja kegyelmed, bizony nem szép dolog, hogy a mi cselédünket fogdossák ok nélkül. Ezzel Isten kegyelmes oltalmába ajánlom kegyelmedet.

Kegyelmednek igaz hütös társa
Kálnoki Borbára m. p.

Al-Torja, 1. Martii 1724.

P. S. Az relatoriát ujolag leírattam, el is küldöttem.

P. S.[1]) Azt az oláhot a szitokért, ha kegyelmednek tetszik, jól volna megcsapni, s kezesen kibocsátani; elég van itt, ki csepeljen, a kit Szotyori megfogatott.

Oláh Miklóson mégis rajta a quártély, holott nem is volt most szeres, a nyilről való pénzt is adjon, föstről is, a derék adót is adja, mindenfelé csak huzzák-vonják. A főbíró uram jobbágyán se nem volt, se most nincsen a quártély, ez az egy emberünk nem nyughatik; én bizony csak elhozatom onnét, hogy sem a más ember jobbágyát mentse adóval, holott a fiát is ben tartom.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

91.

Altorja, 1724. márcz. 8.

Báró Apor Péterné levele férjének, székbeli és családi ügyekről.

Édes Uram!

Kgld Szebenből 1. Martii küldött levelit szeretettel elvettem. Hála Istennek, hogy fennvaló egésségét kgldnek hallom; én bizony gyenge egésséggel töltöm az időt. Gyermekek Istennek hála szenvedhető egésségben vannak. Csudálkozásra méltó dolog, hogy kancellarius uram az előbbeni becsületbe beállott. Kálnokiné dolgával nem gondolnék, akármit mocskolyon, csak az Isten egésséget adgyon. Magam is akarnám látni az én supplicatiomra mi [választ ad]tanak. Elég hamar megnyomorodott Mikes Ferencz [uram], ha már az nyakába van a köszvén. En minap írék ő kglnek az Tompa és szemeriai földök iránt, de még választ sem tett reá. Már nem tudom, mit kell véle csinálni. Keservesen olvasám a leányom leveliből, hogy vicarius uram ujabban miben akarta gőbölni.[2]) Bizony nem szép dolog, mert világi embert is meg kellene aféléről inteni. A páterekről látom mit ír kgld, ha ugyan beatták vicarius uramnak s m. gubernator uramnak, amint hallottam is. Nem igazán írták s mondották én felőlem azt, mert egy ember nem volt jobb akarójok az országban mind én. Kgld is látom még sem esmer az embert meg, a kit kellene. P. Bíró uram, s a több iffiu páter bizony csak egy arány *(így)* volt, s még talám nagyobbak voltak a többinél az egy p. Cseh uramon kivül, azt még eddig enni búsulási között is állhatatos szóban

[1]) Ez a P. S. egy külön szelet papirosra van irva.
[2]) T. i. piszkolni.

tapasztaltam, sőt a többi mind haragusznak rá, hogy nem akar egyszer is másszor szóllani a dolgokhoz. Most ujabban kiküldötték az ozdolai pátert az jószágok iránt, azt [mondgyák], arra is alig vették rá, hogy a többi szavához szóljon. Kgld bizony nem miltán gyanakszik arra az emberre, mert annak jobb akarója nem volt a páterek között kgldnek, házának. A gyermekeimtől is mind elidegeníti kgld. A két klastromból hivatok vagy két pátert Sz. Joseph napjára, ha Isten engedi, s jobbacskán leszek. A sz. lélekiek is jó szívvel halasztanák a dolgot, félnek hogy pap nélkül maradnak, ihon jő a Sz. György napja, ettől pedig örömest megválnak.

A kék káposzta magot, s habarnicát meghozták, annak előtte is valamikor küldött kgld mindeneket. Én egyebet nem tudok kigondolni, hanem ott kgltek látja, mi ujságot árulnak. Strezának eleget írtam a kendert külgyön be, de még eddig nem küldött. A leányoknak, s jobbágy asszonyoknak nincs mit fonni; én nem tehetek róla. Csak elhiszem, hushagyó kedden nagy ujságok löttenek ott, leszen is hérével a leányomnak, csak álhassa a sok gonosz nyelvet. Igazán méltó volna novellába tenni azt a Tömösvár mellett megholt embert, a ki 185 esztendős ember volt; [talám még] a nagyatyám sem volt akkor. Szerettem volna tudni, mivel élt, hogy ugy bírta magát. Azt nyilván elhiszem, hogy nagy külcséggel él kgld ott, mert van a jószágoknak hérivel. Az Isten álgya meg p. Raicsáni uramot, hogy jól tartja a fiamot, bár ne sajnálja kgld a fizetést. Az Istennek legyen hála, a farsangon németek, s német asszonyok nem járának igen sokat ide, de azólta bizony majd minden Isten atta nap jőnek. Ide való böcsületes nemesség is mindunta jő. Istennek hála a nélkül nem szükülködöm, még a vármegyéről is. Még az irattatáshoz is alig érkezem. A gyermekek alázatoson köszöntetik kgldet; a Laczika csak búsul, hogy semmi játékot nem küld kgld neki. Ezzel Isten kglmes oltalmába ajánlom kgldet.

P. S. Kételenségből egyszer-másszor hust kell ennem; csak az Isten tudgya, micsoda gyenge állapottal vagyok.

Kgldnek igaz hötös társa,
Kálnoki Borbára.

Altorja, 8. Martii. 1724.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

92.

Szeben, 1724. márcz. 8.

Br. Apor Péter levele feleségének, országgyülési ügyekről, hírekről és családi dolgokról.

Édes Feleségem!

Márcziusnak első napján költ leveledet szeretettel vettem. Az gyermekek leveleit Kolosvárról szintén ezen órában veszem. Istennek hálá egésségben vadnak, valami halért küldöttek volt Méhesre. Mü itt bizony rendre betegszünk, én még miolta bejöttünk, az szebeni kapun ki nem voltam. M. gubernátor uramot is csak alighogy el nem szalasztók, hirtelen betegedvén ö excellentiája, noha most Istennek hála jobban vagyon. Mikes Ferencz uram árulja Uzont Sz. Kereszti uramnak, Sz. Kereszti uram valóba nógatja Korda uramat, de ő klme bizony meg nem veszi, hogy az egri káptalannak megfizethessen. Itt is rettenetes szelek járnak. Egynéhányszor megírtam már, hogy ki ne menj az házból, de addig nem fogadsz szót, s addig nyughatatlankodol, hogy bizony az életed fogyatod el. Nemes Jánosné asszon valamennyivel ugyan jobban van, de Nemes János uram igen rosszúl. Tovább is szeretetedbe recommendálom az második házat. Az leányom dajkája megint hozott valami magot szász ajándékul, buzát kér érte, mivel az leányom már Darlaczra ment ki, most el nem küldhetem, de azon leszek. magammal edgyütt elvigyem, mivel mü bizony legalább hét hétig itt leszünk, noha minyájon mindenekből kifogytunk. Tegnap ugyan m. generális úr megizente az országnak, hogy dolgozzék s végezze el az gyülést, mert bizony napot teszen és azon az napon el kell végezni. Az jó páterek tőllem nyughatnak ezután.

Megmondhatta páter Cseh uramnak Apor Farkas uram, ha egyedül ne legyek, miben forgott az ő klme szerencséje. Eddig én mindennek eleget szolgáltam, az jó esperest barátságáért, az sok jóért valóba szép jóval fizetnek mind az vicariussal edgyütt; az egész status catholicus előtt ugyan megmondám vicarius uramnak, hogy tuttára legyen, hogy bizony orromnál fogva nem hordoz. Az bizonyos, hogy pap uram ezután az külső jószágról adózik, magok szerzették ő klmek magoknak, senkinek másnak ne köszönjék, hanem magoknak. Mérgiben az vicarius azt veté szememre, hogy vétkeztem eddig is, hogy az ecclesia jobbágyit nem

adóztattam, azért ezután nem akarok vétkezni. Borcsa is addig kérkedhetik, az mig bemegyek, megválik mint lesz kérkedésinek vége.

Itt úgy vagyon, elég mulatcság, bolondcság mene az farsangon véghez, de én csak megvontam magamot itthon. Penig hogy az szegény Miklós deáknak kedve lett az leánya eladásában, én az lakadalmat sem controvertálom, sőt akarom. Az mikvásári kendert hogy bevigyék, ujjólag parancsoltam, másként itt elég soványon böjtölünk. Ha penig az hűsételt megengedték, el se mulasd, mert tudom én az természetedet. Az Könczei Dávid fiának katona ajándékot kellett volna küldened, Isten haza vivén lesz gondgya. Kont Thamástól értettem, hogy leánya lett. Oláh Miklós iránt lesz gondom, mivel most hirtelen az urral nem beszélhetek, feles dolgai lévén. Én az Szotyori András uramnál szolgált jobbágynak igen kevés vétkit látom. Az inquisitiót visszaküldöttem, megírtam Daczó Ferencz uramnak, rendeljen törvénynapot, ne mondgyák hogy az főtiszt törvénytelenül menti az jobbágyát. Az memorialisodot felolvastatám, de még ki nem vehetém az választ. Szintén tegnap iraték memorialist az m. guberniumba, Petki Dávid uram adgya be, az gróf Bethlen Elek uramnál levő levelek iránt. Az erdélyi püspököt bizony még senki sem tudgya, nekem is írtak, de bizony senki sem tudgya. Engem még itt érnek, ha valamiről tudósítani akarsz. Meg is írtam Daczó Ferencz uramnak, hogy postát küldgyön: az jágert ha elküldik az fiaim Kolosvárról, bizony megfogadom. Az ezüstöt, az ki az ötvesnél maradott volt, megpróbáltattam, annak bizony harmada sem volt ezüst. Most már edgy szép credentiát csináltatok. Itt is már jó darab ideje, hogy az leányom meleg ágyából retket, salatát eszünk. Az gyermekek hogy egésségben vadnak odabe is, hálá Istennek, attyai szeretettel köszöntöm őköt. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed,
Apor Péter.

Szeben, 8. Mart. 1724.

U. i.: Az Mikes Ferencz uram uzoni dolgára légy vigyázással odabe is, mert én kész vagyok minden ezüst portékámot eladni, vagy zálogban vetni, még sem engedem másnak. Küldöttem két spanyor keresztet, edgyiket ugyan, az kit magam viseltem az nyakamban, de mivel nekem Haller Pál uram indulgentiákkal adott igaz spanyor keresztet, azt tétettem az nyakamba való szacskóban. Az másí-

kot penig, az kit küldök, tiszta ezüst, adta nekem g. Gyulaffi László uram, az is indulgentiákkal van. Maga hozta Rómából, valóságos igaz spanyor kereszt. Mivel az szolgáimról az sok itt ülés miatt az köntösök is mind lehullott, hozass edgy vég kétczer ványolt posztót, az micsoda színt szerecz Brassóból, mert ezek közül némelyik még az dolmányokot is nem vehetik fel.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

93.

Altorja, 1724. márcz 12.

Báró Apor Péterné levele férjének, háromszéki ügyekről és családi dolgokról.

Édes Uram!

Szintén magam is iratni akarok vala kgldnek, mikor ezen órában kgld 8. Martii írott levelit vőm. Minémő lármák voltanak Vásárhelyen a sokadalmi alkalmatossággal, szekere hátán volt az ember. Sok helyen esett a gyuladás, ednihány helyen találtak puskaport, az életek keről. A sokadalom pedig künn volt Sz. Katona[1]) felől, az mint mondgyák, most is megfogtak ednihány oláhunkat, holnap leszen törvények Vásárhelyen.

Hála Istennek, hogy kgld szenvedhető egésségben van. Áldassék Istennek sz. neve érette, hogy a fiaim is jó egésségben vannak. Soknál inkább akarok, hogy az m. gubernator uramot Isten ő sz. felsége meggyógyította. Mikes Ferencz úr jó idején kezte jószágát árulni: most jó volna, ha a felesége 80000 forintyát elévenné? Mindazonáltal, mindhogy vér is vagyok hozzá, ha kgld mindenit el nem adná is, megvehetné: hiszem vagyon kgldnek Prényi uramnál, Boér Gábor uramnál, s egyébött is egy falka adóssága. Az egri captolonnak rendelhetné kgld. Bár csak választ tészen vala énnékem az szemeriai jószág iránt. Én ugyan ki nem mentem ujabban, miolta Sz. Léleken voltam, ma voltam templomban. Hála Istennek, hogy Nemes Jánosné asszonyom jobban van, az urat is Isten gyógyétsa. Énnékem bizony igen nagy gondom van az ideki való házhoz. Bár adasson kgld egy kevés buzát a leányom dajkájának, csak szerezzen ujabb-ujabb forma magokot, s kivált virá-

[1]) Ma Szent-Katolna.

gokra vágynék. Csak elhiszem megfogyatkozott kgltek ily hosszas ott való ülésben. A páterek dolgát mégsem kellene annira forgatni. Az ártatlant a vétkessel eszvetenni, s a pénzes jószágot adó alá vetni, s magát kgld megétéltetni. Mindazonáltal ugy cselekedgyék kgld mindeneket, valamint tetczik. Elég hogy engemet mint m. gubernátor uramnak, s mind vicarius uramnak beadtak nagy ártatlan, az mint Apor Farkas uram, s páter Kovács uram beszéli. A bizonyos nehéz most büjtűlni. Az Könczei Dávid uram leányát megírtam volt Sz. Iváni uramnak, azt is, hogy Benkő Pál uram meggyógyult. Oláh Miklóstól harmad napja, hogy elvitték a quartélt. Az szotyori megfogatott jobbágy iránt magam is megirattam Daczó uramnak. Igen jó teszi kgltek, ha memorialist ad kgltek m. guberniumnak az Bethlen Elek uramnál való levelek iránt.

Ez a kutya tekergő jáger hét hete oda van, soha nem nyughatám, még vissza nem fogadám; a mást bizony valóba várnám Kolosvárról, ez az eb csak peczérnek való. Az ezüstet magam olvasztattam meg az ötvesnél, de ott bizony nem volt olyan rezes ezüst. A spanyor kereszteket igen köszönöm kgldnek. Posztóért beküldök Brassóba, ha Isten engedi, csak adgyanak. A gyermekek alázatosan köszöntetik kgldet. Colonellus uram az estve érkezett meg, nem aludt az elmult éjjel féltibe, ugy félnek a tőztől. Ide fel is Lengyel András fel akarták gyújtani, megkapták az ebet, idehozták a tömlöczbe. Itt anni a rab most, hogy rettenetes. Magam is értózom, csak az Isten tudgya a tőztől, s ha csak egy dobbanást hallok is. Rettenetes hideg volt ednihány nap, mindunta szél jár. Ezzel ajánlom Istennek kglmes oltalmába kgldet.

Kgldnek igaz hötös társa,
Kálnoki Borbára.

Altorja, 12. Martii 1724.

P. S.: A gyermekek alázatoson köszöntetik kgldet. Az molnárok oda voltanak Sepsiben fát vágni; Árkoson s Kálnokon attanak, de a Sz. Györgyön, egyebütt semmit sem.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

94.

Szeben. 1724. márcz. 15.

Br. Apor Péter feleségének, országgyülési hírekről, a háromszéki kath. papokkal való viszályáról; három esztendős csoda gyermekről; gyermekei tanulásáról stb.

Édes Feleségem!

Két rendbeli leveledet szeretettel vettem. Én vasárnaptól fogva valóba gyenge egéséggel vagyok: tegnap az hideg is kitelele (!), semmit nem ehetem, csak az nagy szomjuság van rajtam, talám Isten a héten bennünköt is megszabadít ismét. Én ha lehet, Isten velem lévén, Kövesd felé megyek, ugy hogy hétfőhöz vagy keddhez edgy hét Háromszék gyülése lehessen, mivel Galaczon és Ohábán lesz edgy kevés dolgom, magam akarom számba venni, mit csinálnak. Tegnap nagy hertelen reá szoríta Vesselényi uram és kiváltá az gyéresi és szentmártoni jószágot, edgy falka rosz oláh izlotot ada, ha Isten boldogít, nem olyan jószág van előttem, ha penig jószágot nem vehetek itten, beadom az nemes székért, s odabé más pénzt veszek helyiben. Én csigát azután is kerestettem, s bizony jó szívvel is küldöttem volna, de nem kapathattam. Kálnoki Mihály uram most szentül viseli magát, mert velem edgy házban hál. Vaj iránt kétszer is irtam Méhesre, mert az tövisi itt bizony elkele, ugy Kövesdre is megírtam, nem tudom vittek-e eddig bé vagy nem.

Az tagadatlan, itten az gyülésben elég ujság volt; szintén most választanak tanácsurat, de még eddig több tiszt nincs, az kit megírtam. Hogy magad változó egéséggel voltál, azon bizony busulok, Isten gyógyítson, hogy penig az gyermekek egésségben vadnak, áldassék Istennek szent neve érette. Annak az jó vicariusnak dolgait szánszándékkal nem írtam, hogy ne szomorítsalak, de ha lehetne pokolból az ördögöt is kihiná ellenünk, mind engem, mind téged, mind az leányomat eleget mocskolá itt, noha bizony az mint lehetett, én is visszaadtam, Isten bévivén, többet beszélek veled odabé. Soha papot nem üldöztem, Isten oltalmazzon csak az gondolatjától is, de láttam én mind rólam, mind rólad mit irtak, én ezután is bizony szeretem, de soha azt az confidentiat nem követem, az melyet elkövettem. Az szentlélekiek, ha engem nem várhatnak, csak írjanak vicarius uramnak, hogy egész falustól nem szeretik, s annak adják

okát miért? nekem azt fogadá, hogy soha bizony olyan papot faluban nem tart, az kit nem szeretnek.

Az kender felől gyakorta írtam Strezának, talám eddig elvitette. Az tömösvári 185 ember elhiszem bizony kenyérrel élt, most penig oda fel az helyit is megírták, hova való. Edgy három esztendős gyermek vagyon, ez penig bizony bizonyos, az ki világ kezdetitől fogva minden monarchakot, királyokot elé tud mondani, s azoknak az cselekedetit, sokat jövendöl, olyat nem mondhatnak s nem cselekedhetnek, az kit meg ne tanuljon. Még ugyan Nagyszombatból írják, pater Csató uramnak, hogy edgy gyermek még az anyja méhiben háromszor kiáltott jajt. Hogy jól tartja pater Rajcsáni uram az gyermekeket, az bizonyos, én is bizony jól igyekezem fizetni, innet is az mit lehet küldök s Pál Györgynek is megírom, az mit lehet adjon. Pater rector uram is most jövén be, mondja, hogy jó egésségben vadnak s igen dicsíri, hogy jól viselik magokot s jól is tanolnak. Az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm. Laczikának ha lehet valami játékot csak viszek, noha bizony igen eljátszottam, az mivel játékot kellene venni. Húst bizony csak egyél, mert az lelkemre vállalom én azt az te húsételedet, én keringeném ha lehetne az bőjtöt, hogy osztán csak az utolsó két hetiben lehetnék otthon; én semmiféle halat, se csigát, se habarniczát nem ehetem, ugyan még nézve is, utálva nézem; azért is gondolom ezt az változó egésségemet; én még miólta bejöttem Szebenbe, az szebeni kapun ki nem voltam. Az kit az égetésért megfogtak, csak törvént kellene reá láttani, s az mit az törvény hoz, menne által rajta. Adja Isten halljak örvendetes hireket felőletek, s találjalak jó egésségben. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Szeben, 15. Martii 1724. Apor Péter m. p.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

95.

Szeben, 1724. márcz. 18.

Báró Apor Péter levele feleségének, birtok kiváltási és vásárlási ügyekben.

Édes Feleségem.

Még ma az nemes ország el nem bomlék, gondolom talám szeredán vagy kedden innét kimehetünk, elég véghetetlen gyűlés lőn, van híre mindnyájunk erszényinek.

Az mint az minapi levelemben megírám, Gyérest és Szent-Mártont kiváltották; előttem ugyan két jószág is vagyon, addig el nem megyek, az, mig valamelyiket meg nem veszem, az pénz csak elkél; az egyik ugyan zálogos, de hasznos volna, az másik örökös, az illyefalvi, azt megint drágálom, mert azt az öt vagy hat embert kéri, az kik nekem örökösim megmaradnak Kis-Szőlősön, azonban az musnai és asszonyfalvi jobbágyokot és négy ezer forintot, én azon volnék, hogy az pénzben valamit levonhatnék, de már arra mentünk, hogy odabe böcsültessük meg, az mi az cserén feljel marad és ha többet adok, visszaadja, mivel ő kegyelminek is most kell az pénz, ha most nem, sohasem adja; rettenetes kemény ez az atyádfia, valakiktől tanácsot kérdettem ideki, mind azt jóvallották, hogy jobb ez az örökös, mint valami zálogos, mert az zálogosból akkor vetik ki az embert, mikor akarják, ma s holnap általesünk rajta. Vass Dániel uram is kér ezer forintot egy Moson nevű falura, marosszéki székely falu, jó bor terem benne, de ezt úgy kéri, hogy ha Boér Ferenczné asszonytól elnyerjük az szilágyi jószágot, ezt az falut örökösen nekem adja cserében, de erről még csak egyszer volt szó, tovább nem tudom, mit akar; ha megalkhatom Daniel Péter uramnal, menet csak elfoglalom az illyefalvi jószágot. Az eb jager az míg haza megyek, az kopó kölyköket tanítsa lánczra az cserében, mind azokat, az kik az malomban vadnak, mind az kik az háznál, ha penig kölykeznek az kopók, viseljenek gondot reájok, már ideje, hogy az malombelieket is tanítsák, mert esztendősök. Ezen az jó időn legyenek rajta az vetésen, mert bizony olyan idő jár, hogy régen ilyen nem volt; az szentmártoni szőlőköt még az idén mind én szedetem meg, az házat azért engedtem oda. Adja Isten örvendetes hírt halljak felőletek és lássalak is jó egészségben.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Ebben az megúnt Szebenben, 18. Martii 1724.

Külső czím: Az én édes feleségemnek. Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

96.

Szeben, 1724. márcz. 21.

Br. Apor Péter levele feleségének, országgyülési hírekről, Antalfi praepost püspökké kineveztetéséről s Demeter vicárius megbukásáról stb.

Édes Feleségem.

Isten jóvoltából tegnap az sok baj közül, és hosszas gyülésből megszabadulánk, szintén 12 órakor: magam voltam fen méltóságos generalis uramnak az ország nevivel búcsúzni, másként elég nagy lármánk vala, mert mikor épen bucsuzni akaránk, hirtelen égés lőn, szaladott mindenfelé az ország; másként edgy háznál és edgy istállónál több el nem égett, épen az tanács ház mellett, az urak mindenfelé szalattak, az itt való királybíró az házáig mind futott, nem vigyázott arra, hogy tanácsur, az házat ugyan megvették, mert épen az végiben volt az tűz, de már az ablakja erősen égett, még sem tudták az házából kivenni, azután erővel hozták ki; elhiszem volt ott kéncs, az kit nem akart ott hadni. Tegnap vagy ma elmehettem volna, de az praesidens elaltatott vala, hogy szeredáig bizony el nem bomlunk, már én is csak holnap indulok Kövesd felé, és szeredán, ugymint holnaphoz edgy hét Rétyen Háromszék gyülése leszen, de csütörtökön is fog tartani, mert sok az dolog. Itt sokféle hírek folytanak, sok dolgokot hirdettenek, és noha bizony alkalmasint tudtam, de hogy inkább boszonthassanak, azt izenték némelyek, hogy az vicarius lett püspök, megvallom bizony megindultam vala rajta, mert még méltóságos gubernator uram is jádczott, csufolván vele, noha bizony ő excellentiajának sem barátja; azután mikor éppen vacsorán voltam edgy ur edgy kis czedolában nagy titkon elküldé, hogy Isten megszégyenítteté: és praepost Antalfi uram az püspök; örömemben bizony tegnap mindjárt te deum laudamus-t mondék az templomban, tegnap osztán egészlen kinyilatkozódék az titok; már Győrben kell menni, ott szentelik fel, szegény öreg ember van vigaztalása, de van az másnak baja, az országban senki sem szereti, mind örvendeznek, hogy Demeter nem lett püspök, bizony már nem is lesz, az Isten ne is adja. Pater Cseh urnak szolgálatomot, nagy ajándékot várok ő kegyelmitől, de meg nem irom miért? másként tudtára legyen az én jó papjaimnak s barátimnak, hogy bizony az miben lehetett

szolgáltam, talám többet mint esperest uram szolgálhatott volna. Az kik penig nagyobban ellenem voltak, csak kettő volt, az bizony edgyik sem marad Háromszéken, titkon irhatom, másnak ne is mond, hogy ha az esperest szépen el nem akar menni Szt.-Lélekről, inkább őtöt is urrá teszik, mégis igen sokáig az én boszumra ott nem ül: hej pater Cseh bizony igaz barátod voltam, s vagyok, ha talám némelykor jobbnak látszott is ő kegyelmének az esperest, de az vége megmutatja, hogy gyermekségemtől fogva igyekeztem szolgálni s koporsómig szolgálok. Hallom, hogy azt mondották felőled, hogy *az háromszéki főkirálybirónéság gallérját levonják rólad;* még most egyszer nem; ide ki is elég beszéd van irántam, de arról nem írok, másként ha akarok, mikor az koporsóba megyek, azt tudom akkor megleszen. Sokat nem írok, mivel én is már megyek, hanem páter Cseh uramnak szolgálatomot, edgy halra és edgy csésze tejfelre jó szívvel látja méltóságos püspök uram; holnap be fog ide jőni, de én bizony nem várhatom. Adja Isten találjalak jó egésségben.

Isten hozzád Szeben, 21. Martii 1724.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék.
Altorja.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

97.

Kolozsvár, 1724. apr. 5.

Szabó Mihály kolosvári plébános báró Apor Péternének, mentegeti magát a férjének írt levele tartalma miatt.

Méltóságos asszony, nekem mindenkori nagy jó asszonyom, Isten Nagyságodnak a következendő örvendetes szent innepeket örvendetesen engedje megérni, úgy is eltölteni, szívemből kivánom.

A Nagyságod levelét (nem tudom mit mondjak) örvendezve vettem-é vagy nagyon szomorkodva, hogy értem Nagyságodnak ellenem való neheztelését és nagy panaszát, de Isten bizonyságom, hogy méltán rám nem panaszolkodhatik az asszony, mert soha legkisebben sem vétettem, *söt mikor valaki elébozta is Nagyságodat, kivertem fejéből a gyanó-*

súgot is. Ugyanis hogy hitethette el magával Nagyságod, hogy én olyan nagy jó asszonyomot kivántam volna megbántani? sőt bizony nagyon szánakodtam s ma is szánakodom *ezen rút zürzavaron* és nincsen olyan nap, a melyen nem imádkoznám, hogy Isten ebből Nagyságodat kivigye. Irja Nagyságod, hogy levelemet látta, mely Nagyságod ellen lett volna, de ha igyenes értelemben veszszük, ott bizony egy szó sincsen Nagyságod ellen. Hiszen látta Kálnoki uram, mit írtam. Ott egyéb nem volt tudtomra, hanem a mit nékem nagy titok alatt mondott az úr Kálnoki uram ellen gyanóságosképpen. Kálnoki uram azt mondá, hogy már azt Nagyságod jól tudja s Ohábában magát is az asztal felett megbeszéllette Nagyságod, azután menvén Kálnoki urammal Mikes Ferencz uram is előhozá, kin elcsudálkozván azt írtam meg az úrnak, mely szép titkos dolgot mondott nékem, de ott Nagyságod ellen legkisebb szó sem volt. Azért igen szépen s alázatoson kérem Nagyságodat, hogy reám ne nehezteljen és tartson igaz jóakaró káplánjának, aminthogy bizony az is voltam mindenkor, az is maradok mindenkor, az Isten is megverne engemet, ha háládatlan lennék Nagyságodnak sok rendbéli hozzám mutatott gratiájáért.

Többet most nem írhatok, mivel ezt is, veheti észre Nagyságod, mint írtam, fájdalmas lévén a kezem.

Ezek után régi gratiájában ajánlván magamot Nagyságodnak maradok

Nagyságodnak mindenkori köteles igaz szolgája,
káplánja
Szabó Mihály
kolosvári plébánus m. p.

P. S. Most írtam én egy levelet a m. urnak, igen akarnám, ha Nagyságod azt is láthatná, észrevehetné abból, ha rossz akarója vagyok Nagyságodnak.

Külső czím: A méltóságos úr báró Apor Péter uram ő nagysága k. házastársának stb.

Szent-Lélek.

A levél hátán báró Apor Péterné sajátkezű írása: Kolosvári plébános uram levele magam dolgaimról; meg kell tartani.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

98.

Ilyefalva, 1724. máj. 23.

Br. Apor Péter levele feleségének.

Édes Feleségem.

Magam nem írhattam, mivel szüntelen mltsgs generalis uram körül kell lennem; ő excellentiaja 11 és 12 óra között érkezék ide Ilyefalvára és az mennyiben értettem, csütörtökön is nálunk Szentléleken leszen ebéden, ugy alkalmaztasd azért minden dolgokot, nehogy fogyatkozásunk legyen. Igen sietö lévén minden dolgaim, tehát most nem írhatok. Ezzel Istennek kegyelmes oltalmában ajánlak. Fejér czipót küldeni kell Csernátonba, nehogy fogyatkozás legyen.

Ilyefalva, 23. Maji 1724.

Igaz hütös férjed
Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek gróf Kálnoki Borbárának adassék.

Sz.-Lélek.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

99.

Nyujtód, 1724. jul. 8.

B. Apor Péter levele feleségének, köz- és magánügyekről.

Édes Feleségem.

Leveledet szeretettel vettem. Az gyermekek Istennek hálá jó egésségben vadnak. Isten tudgya mit tudok tenni Laczikának ebben az sok égi háboruban, ugyan reszket az mint fél. Én már két éjjel nem aludtam, mert itt két nap éjjel-nappal volt az nagy égi háboru, mégis Istennek hálá, az sulya eczczer sem jött erre; csattant edgy nehányat, de edgyen kivül nem közel az is, az sárfalvi templom mellett, mind inkább Osdola, s Sz.-Torja felé ment; Szent-Léleken is tegnapelőtt edgyet nagyot csattant. Csak arra vigyáztam, hogy Laczika fel ne ébredgyen s nem is ébredett. Az estve penig olyan szél, és csapó esső, villámlás volt itt, régen olyant nem értem, de csattogás nagy nem volt, mind Osdola felé takarodék; edgy nehány medgyfát tört le. Az bizonyos, hogy sokat emlegettünk, de kivált Laczikā-

nak ki nem estél az szájából az mint szánt, hogy arról láttatott, hogy jő, csak kérdezte, valjon most van-e Illyefalván, vajjon valaki van-e az asszonynyal. Én bizony soha sem tudom mit csináljak, mert engem edgy bötűvel sem híttak Csernátonba, azt sem tudom, leszen-e valami, vagy sem. Egyéb semmi hívatal nem volt, hanem az mint itt esszeszólalkodék királybíró uram Janko Elekkel. Akarom hogy ott jól foly a dolog. Mit írjon p. István uram, látom, tudom mitől vagyon. Törvéntelenül nem akasztanak fel, jobb, hogy jámbornak mondjanak, mint húzó vonónak, de azt is mind tudom, miből származott. Avval bizony edgy cseppet sem gondolok, csak az lelkem ne vádoljon. Azt sem tudom már feljösz-e Csernátonba, vagy sem, az gyermekekkel mit csináljanak; mikor jösz penig fel, tudósíts. Ha virradtig leveledet vehetném, ahhoz tartanám magamot. Ajánlak Isten oltalmába.

Nyujtód, 8. Julii. 1724.

Igaz férjed,
Apor Péter.

Kül-czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

Hátjegyzés: Léczfalvi bíró igen sietve küld, még választ is hozzanak reája virradtig sub poena flo. 24.

Apor Péter.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

100.

Nyujtód, 1724. jul. 8.

Br. Apor Péter levele feleségének, gazdasági és családi ügyekről.

Édes Feleségem.

Szintén az utóbbszori leveledre most félórája, hogy választ írék; engem szintén most hív Kálnoki Mihály uram, azért én csak magam elmegyek, de Boér Istvánné asszon is másfelé menvén, az gyermekeket nem hiszem elmerjem vinni, az öreg asszont által hozatom, hogy holnap itt háljon az gyermekekkel; ha Szentléleken akarnak ebédet enni, én jó szívvel látom. Tegnap ott voltam, csépelnek s az kertek tiszták, az kaulifiolik *(így)* erősseny nilnak, az kertek tiszták, tudósíts micsoda dispositiót hagytál ott, én véghez vitetem, tegnap s tegnapelőtt kaszáltak. Én bizony megvallom csak

edgy óráig is féltem Laczit elhagyni, mint fél az mennydörgőben. Az ilyefalviaknak irattam. Égett bor felől parancsoltam Márton Mihálynak: az gyermekek égett borának is hat ejtel volt héja, azt bizony hét-hét polturán vették ejtelit, praebenda bor felől is meghagytam. Én bizony alig várnám, hogy feljőnél, leginkább Laczikáért. Ajánlak Isten oltalmába.

Nyujtód, 8. Julii 1724.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék.

Ilyefalva.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

101.

Nyujtód, 1724. jul. 10.

B. Apor Péter levele feleségének, gróf Kálnoki Borbálának, családi és gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem!

Három rendbeli leveledre is tegnap nem teheték Csernátonból választ, én az lakadalomból haza jövék, de csak aligha meg nem nyegem; az gyermekeket Istennek hála jó egésségben találtam. Az vőlegény, az mint értem, az éjjel oda akarta hadni az menyasszonyt, fel is fegyverkezett volt már, hogy elmenjen; azért haragudott volt meg, hogy az mátkája mindgyárt melléje nem feküttt; másként Istennek hála tisztességesen mene véghez. Busult Henter Dávid uram, hogy ott nem lehettél, de megmutatván az leveledet, hogy mint vagy, maga is reá hajlott osztán.

Ma Sz.-Léleken voltam, az silib előtt kezdette volt meg az víz az gátat, most azt kötik, kompozzák: az Kasoljában[1]) hét kaszás kaszál, két láb földet elvert az szentléleki határban le végig az jég, de nekünk ott nem volt, az mint az Kis Márton keresztje van, attól fogva az hosszú földben levő hariskáig, de annak sem ártott Istennek hála; az kenderünk is valóba megfizetett még az csernátoni ikafalvi, futásfalvi határokon is; az kapu felett való ház ablakja tányériból is meghasított hármat vagy négyet, de nem igen.

[1]) Dülő Altorján.

Öreg emberek is azt beszélik, soha olyan időt nem értek négy nap és két éczaka mind volt itt, az Sándor hegye felől irtóztató felleg jött, az avval eszszeütközött, az mely alól jött, mintha ugyan veszekedtek volna; szombaton is rettenetes csattogás volt mindenfelé, itt is lőn vagy négy, de kivált kettő nagy, számtalant rontott az szél, de kivált Markusfalván. Isten őrizheti az határokot az micsodás idők járnak.

Én eleget hívám az lakodalmasokot Sz.-Lélekre, de nem jövének, mert az sokadalomra sietnek Szeredában. Az cseresznyét, medgyet, körtövélyt, s egy rud spanyor viaszszal együtt szépen meghozták, igen köszönöm. Az utolsó két nap Laczikát addig biztattuk, hogy nem félt, még jádczott, igaz dolog az fülit bizony bedugta, az Isten penig ugy atta, hogy éczaka eczczer sem ébredett fel. Királybíró uramnak még Csernátonból írtam az épület iránt; menj végire, ha az generalis commendansnak és m. gubernator uramnak elküldé az leveleimet. Gereb Jósef uramon bizony búsúlnék, ha valahogy el nehezednék. Az kenőt az kosárba le küldte Anniska. Az gyermekek szeretettel köszöntenek, én is most már Torjára általküldöm az öreg aszszonyt, mert az sógornak sem volt ontokja. Isten hozzon jó egésségben.

Igaz férjed
Apor Péter mp.

U. i. Jakó András földit is meg hadtam Enyedi uramnak, hogy holnap megszántsák, az kartiñol palántnak nagyobb részit elültették. Az vinczellér most is fenn dolgozott az szőlőben; már 30 kalangyát csépeltek; az szegény méh is megeresztett, jó rajja van.

Nyujtód, 10 Julii 1724.

Külső czím: Az én édes feleségemnek Kálnoki Borbárának adassék Illyefalva.

(Eredetije Br. Apor István levéltárában Abosfalván.)

102.

Nyujtód, 1724. jul. 14.

Báró Apor Péter feleségének, gazdasági ügyekről, házépítésről stb.

Édes Feleségem.

Az gyermekek Istennek hálá, jó egészségben vadnak, én bizony meguntam az kappanságot, egy felé sem merek az gyermekektől menni. Azomba az minap irám, hogy mit

hozass Brassóból, de most értem, hogy semmi füszerszám nincsen, sem nádméz, sem kávé, sem faolaji, sem czitromlév, egyszóval semmi füszerszám nincsen, azért most egyjárást hozzon Szentiványi uram mindent, az mi kell, bizony az gyermekek mind ing nélkül vadnak magunkkal együtt, ha gyolcsot nem hozatsz. Én ezeket az kőmíveseket nem győzöm mészszel, kővel s apró dolgossal, már az gerendázásáig az ló istálló fele felrakták, az ökör istálló fele is igen kevés héjja. Az Istenért siettesd Székely Zsigmond uramot, hogy siessen felküldeni az meszet, ha pénzen kell is felszállittatni, mivel az széket annyival nem terhelem, és most közel lévén, ha lehet csak alkudjatok meg két katlannal, pénzzel is felszállíttatom, csak égetnék hamar ki, bárcsak az konyhát készíttethetném még az idén el, ha már belebolondultam, ha lehet bizony mentől hamarább el is végeztetem. . . . . az mennyiben tudom gerendázni kezdenek, ugyan mag . . . . hogy ha ugyan ott nem bízhatnánk mészhez. Szentiványi uram mikor bemegyen B[rass]óba, menjen ki Keresztényfalvára és alkudjék harmincz vagy negyven forint ára meszet, úgy hogy fel is hozzák mentől hamarébb. Sőt ezenkivül, ha interesben adatna Biró uram, az mint másnak felhoznák, száz forint ára meszet is elvennék, beszéljen Szentiványi uram Biró urammal. Az Istenért kérlek odaalá lévén, az meszet valahonnan siettesd. Azonba az galacziak kérnének Brassóba az magazinumba öt köböl búzát, hogy nékem tiszta búzát adnának vetni; nekem idefel bizony nincsen, ha volna Szemerján adatnál, én mikor csépelnének affélét, mást adatnék helyiben, ha penig nem adathatsz, azt is mondd meg ezen olának, hogy kárt ne valljon az falu, hanem vigyék meg, ha kell. Csudálkozom, hogy az gyümölcsből ki nem vettél, meggyet nem küldöttem, mert annál bizony szebbet kapsz oda alá, hanem az körtövélyből még is küldöttem. Rettentő szaporán dolgoznak ezek az kőmivesek, bizony megiedtem tőlök, ha vagy egyszer valami kis fogyatkozás van valamiben, azért haragusznak; mihent írtad, mindjárt hozzá fognak az dologhoz, este későig, bezzeg most nem hat órások; ha elég követ kaphatnék, talám az szentléleki házat is felraknák egy esztendőben. Az gyermekek szeretettel köszöntenek, minden ebéden, vacsorán kérdi Laczi, mikor jösz haza.

Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Nyujtód. 14. Julii 1724.

P. S. Ferratiné asszonynak jó idein kezdj iratni, mert mihelyen az posta Gücz jő onnét kivül, mindjárt más posta megyen Molduvába, ha egy hétig olvasod el, más hétig irass választ.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

103.

Nyujtód, 1724. jul. 16.

Báró Apor Péter levele feleségének, köz- és családi ügyekről.

Édes Feleségem.

Tizennegyedik praesentis költ leveledet szeretettel vettem. Csudálkozom, nem vetted az levelem, az melyet az galaczi jobbágytól küldöttem. Az gyermekek Istennek hála jó egésségben vadnak. Igaz dolog tegnapelőtt dél után hirtelen csak elcsapja az Laczika hasát, ugy hogy meg sem oldhatja az gagyáját, az nap vett volt orvosságot, s az praeceptor eleiben megyen s elkezdi diákul, praeceptor uram bizony leszartam magam. Tegnap reggel ujjólag ment az hasa s mind fájtatá az hasát, éppen az lépinél. Azután vigyáztam de többször nem ment, az hívesen ölben kivitettem magam is jelen lévén az széna takarókhoz; mind ott jádczott, az éjjel is mind jól aludt, fel sem ébredett. Én magam által megyek holnap Torjára, s onnét Sz. Lélekre, de én ha lehet nem szóratok, hanem ha leszen az gabonás házban az *ebédvékát* kiadatom két hétre; ha ott nem lesz, innét adatok. Hallom másoktól is, hogy mint mentek az munkában. Bizony jobb is általesni rajta, én ugyan bizony meguntam az kappankodást, de mégis inkább akarom, hogy legyen vége az munkának, mert ha eljősz, annak bizony nyaka szakad. Az mi az bikfalvi épületet nézi, hiszem nem tehettem karófarkra, van esze királybíró urnak, meggondolhatja, miért írtam az mit irtam, és talám az n. szék az mit eczczer adott, el nem veszi. Brassóból igen is mindeneket hozzon Sz. Iványi uram az miket írtam, de azokat is, az mit az második levelemben. Mivel penig én magának 40 forintot igírtem, másként meg nem akart maradni, három pár csizmát, abba az micsodás posztót szeretett, olyat vehet magának is. Az német kocsisok iránt megírtam már orbai királybíró uramnak, csak legyenek veszteg, az míg hazajősz, alkudjál magad előtt. Laczika arra

jutott vala, s jutott is, hogy az hosszu ingit kellett feladni, egészen kiszakadott volt az nyakából. Kedvesen veszem az lábravalókat, és az papirossat. Az mely gyolcsot elvégeztek Sz. Léleken, arra küldtem Barabást, hogy levigye.

Az marha dögi iránt tegnap is v. tiszt uraméknak keményen írtam, bizony azt írja az generális, hogy ha mégis szót az emberek nem fogadnak, kiadta már az ordert az militianak, hogy az embereket addig verjék, az mig elunják. Bizony úgy hiszem v. tiszt uraméknak sem szolgál becsületire, azért ezt az generalis uram parancsolatját, noha magam is megírtam királybiró uramnak, de magad is megmondhatod.

Akarom, hogy az melletted való cseléd jól viseli magát. Én is fogadtam edgy udvarhelyszékit, és mivel már az nyári munka Márton Mihályon vagyon, azt rendeltem az kőmivesek mellé, azt is dicséri Márton Mihály, hogy jól viseli magát. Én penig itt csak avval az Tati Lajossal vagyok, s az praeceptorral, Fogarasi az kaszásokkal jár, Mihálcz az takarókkal, de írhatom, hogy bizony majd semmi széna nem gyűl, ahol azelőtt tiz szekér széna lett, jó ha most kettő leszen. Én nem hittem volna, hogy ez az nyujtódi határ olyan szegény legyen, tegnap járám el, én bizony nem hiszem, hogy három, vagy négyszáz kalongya ősz buzám legyen, hanem az mely ősz földeket tavasz buzával bebornáltatott, azok választott jók, ellenben az tavaszhatárban mind tavasz búza, mind egyéb tavasz rettentő gyír. Az láb az legjova, meg edgy arasz. Az mártonos-szegi külső nagy földön nem hiszem húsz kalongya legyen. Holnap az mint írám általfordulván Torjára, az mint tegnap is írám soha bizony nem győzöm ezeket az kőmiveseket, mivel csak apró mívest most nyolczat kell adnom, de legnagyobb fogyatkozásom az mész lészen. Ha nem érkeznék hamar, azon leszek, hogy az torjai jobbágyokból, ha csak edgy napra is edgy nehányat Sz.-Lélekre fordítsak, mert soha bizony az az kevés jobbágy el nem győzi. Hanem az mész iránt tartsad tegnapi írásomhoz magadot. Csüdör Mihály uramnak is szakasztok, ha éppen az interesemből is; holnap mindent megnézek Sz. Léleken, s újolag tudósíttalak.

Soha bizony jó vége nem lesz annak az gaz Kálnoki Domokosnak, mindazáltal mégis ieszsze meg királybiró uram, hogy megbüntesse. Ha mégis abba megyen el, mert az grófokot is megtanyíttya az törvény, ha valamit tehetnék. Az Ferratiné aszszonyomnak szólló leveledet kérlek irasd meg, s küld fel, mert mihelyen m. generalis uramtól érkezik az válasz, mindgyárt postát kell küldenem sietve. Azon kivül

is már feles levele van Ferrati uramnak, az kiket le kell küldenem. Csak éppen az posta érkezzék, sietve kell küldenem be. Már Isten jó voltából az *passus* [1]) *is* felszabadult. Ajánlak Isten oltalmába.

Nyujtód, 16. Julii 1724. Igaz férjed
Apor Péter.

P. s. Laczikát várám, hogy felébredjen, Istennek hálá frissen van, iratja, hogy jó egésségben van. Szeretettel köszöntet mind az kettő. Valóban emlegetnek, s várnának. Az orvossága csak eczczerre való volna, de mivel az minap erősen ment az hasa, kétczerre osztom.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

104.

Nyujtód, 1724. jul. 18.

Báró Apor Péter levele feleségének, közügyekről és gazdasági dolgokról.

Édes Feleségem.

Leveledet szeretettel vettem, az gyermekek Istennek hálá most is egésségben vadnak. Már Laczikának csak edgy néhány csepp orvossága vagyon. En tegnap is megnyargalám Torját, Sz. Léleket, azután az Kálnoki Péterné asszonyom törvényiben voltam Vásárhelyen, mind az két fél contentus lőn az törvénynyel. Megvallom, Torján bizony hátra vetett engem az munka; ma már el kellett kezdeni az gerendázást. Az kapu hátulját már tegnap beboltozták volt, az árkost az más felire tegnap csinálják vala be, az kire az kapu felett való házat csinálják. Az sz. Joseph kápolnáját soha fel nem fogadá nyolcz forint alól, [hogy] megigazíttya, de ugy, hogy ha eső megyen be, edgy pénzt se fizessek, inkább megígírém, hogy sem mint kárré (!) valljam; Sz. Léleken még edgy kevés volt takaró az Kasolyában, tegnap az polyániakot az Esztelnekben hitták, királybiró uramnak is meghadtam, hogy Sz. Lélekre edgynéhány kaszást adgyon. Ugy vagyon, hogy Rápóti Ferencz elszöktette az jobbágyasszonyt. En is mind Márton Mihálynak, mind az hajdúknak megparancsoltam, mit cselekedgyenek. De szép dolog van, mert talám ma vagy holnap, az mint nekem igen titkon mondá Kozmáné asszonyom, elhadgya az felesége és jó formába mindenről

[1]) T. i. az Ojtozi szoros.

contractust csinálunk. Megvallom, bizony ki nem írhatom magam is, mint búsultam azon az nyavalyás Szabó Joseph fiacskáján, de az mint hallom, hogy *az mely eb eczczer általuszsza az Dunát, másszor is megpróbálja.* Kurvának csak kurva az dolga. Én írtam brassai biró uramnak, de azt is megírtam, hogy a specificatiot magad küldöd be, ugy az mész iránt is, ha véghez viheti Sz. Iványi uram. Ha véghez nem viheti, csak egyébb vásárlást adgyanak, inkább megadom az árrát az mésznek. Egy katlan meszet igaz dolog elhoztak az miklosvárszékiek, de az mint látom oda bizony még sok mész kévántatik. Az brassai birónak penig küldd el jó idein az levelem, mivel egyébb dologról is írtam, az meszet bizony nem drágálom. Az mely mész elmaradott volt, az nagy szekér most az alá is elmegyen. Az előpénzt, az kit az mészre adtál, Isten felhozván [meg]adom. Bizony megvallom, örömmel értem másoktól is, mely [szorgal]masan dolgoztattál. Ha eljöttél volna, bizony abban vagy kevés, vagy semmi sem tölt volna. Bizony akarnám, ha az héten elvégezhetnék, hogy feljöhetnél. Csudálkozom, hogy azt írod, az sendelynek megadod az árrát, mintha nem közönséges volna. Soha sem szeretem azt az enyim, s tied, ha az többit vitetted volna, sem bántam volna. Csak éppen írj orbai királybiró urnak, hogy én is sendelyből annak ideiben meg nem fogyatkozzam, mivel az kőmives azt mondgya öt hétre elvégzi, és az idén mindent el akar végezni csak kővel győzném. Akkor nekem is megkévántatik az sendely, mert azon kivül is mindent Torján sendely alá akarok vetetni. Tudósíts, mikor jöhetsz fel. Csudálkozom, én az aratót kaszást kérten-kéri Borta uram, mégis nincs öt köböl buza. Azért bizony kölcsön ne kéress, ha penig le találod tétetni Kosolnik uramtól, az quietantiát Galacz nevire kell kivenni. Még ma, s holnap estig elvárom az m. generalis uram levelit. Ha nem érkezik, csütörtökön vagy pénteken csak megindíttom Moldvaba az postát. Hosszas de atyafiságos írását látom Ferrátiné asszonynak; bizony nem tudom kigondolni, azt az más recipét ki írta. Laczikának csak edgy néhány csepp vagyon az orvosságában, eczczere sem elég. Spanyol viaszszot is hozzon Brassóból Sz. Iványi uram, mert az kit küldtél vala, majd elfogy. Két köböl prebenda búzát kiadtam Sz. Léleken, s egy köböl ebéd vékát, de annak az átkozott cséplőknek ketteit soha reá nem vehetni, hogy csépeljenek. Kivált az az szabad ember, s Fábján György azt mondotta: [ha] csépel, éhhel hal meg, ha az heti szolgálatot elengedik, úgy csépel, de arra most lehetetlen, másként az mondja: akár

verjék, akár mit csináljanak, de tőlle lehetetlen. Az öcscse penig igen az kurvák után vetette magát.

Az illyefalvi bírónak mond meg az én szómmal, ha az királybiró szavát nem fogadgyák, ugy hiszem megfogadgyák az nímetét, mert azt írja nekem az generelis, bizony meg lövődöztet bennek. Az tyúk s egyéb mind attól az dögtől döglik. Eddig az uj szolga Torján jól viselte magát, valamint ezután, Lajos tagadatlan elébb eb lábán jár, már mezitláb van. Güdör Mihály urnak, hogy négy kaszást adgyanak, meghadtam. Az Jakó András földit is, hogy megszántsák. Gelenczére is edgy órán általnyargaltatom az itt való bírót.

Akarom, hogy vigan töltöd oda alá az időt, én itt csak kuttogok. Az Isten őrzötte csak, hogy tegnap éczaka mind el nem ment az bor Torján: lepattogtak az abroncsok. Az kis pinczében való borodnak penig az szu kifurta az oldalát; bizony az míg hír lett, ment el nyolcz vagy kilencz vider, úgy csinálták be osztán az oldalát. Az gyermekek szeretettel köszöntenek; Laczika azt irattya, hogy ő egyebet nem irat, hanem egésséget kéván. Az leveleidet mind az almáriumba tartom. Az gyermekek inassa ír Kolosvárrul 7. Julii. Istennek hálá egésségben vadnak, erőssen is tanyíttya őket mind p. Rajcsányi uram, mind az subregens. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter.

Itt olyan hidegek járnak, hogy én bizony most is fázom. Látom Mikes Ferencz úr is szépen ír.

Nyujtód, 17. Julii 1724.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

105.

Nyujtód, 1724, jul. 22.

Báró Apor Péter levele feleségének, gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem. Bizony megvallom, várlak vala ma haza, mert noha Istennek hála az gyermekek máskép jó egésségben vadnak, de Laczika az lépit erőssen fájtattya. Ma által akartam vinni Osdolára, hogy itt mise nem lőn, de az lépe fájdalma miatt az nadrágot fel nem vonhatá. Osztán *popiummal (így!)* megkenettem, jobbacskán lett, meg

nem engedem, hogy felkeljen ma. Osztán csak Anniskával rugaszkodám által, ott sem merék mulatni, edgy kis misét hallgatván haza jöttem. Elgondolom ugyan, hogy ha eljösz, az munka félbenmarad. Sz. Léleken az mai innepet felszabadították. Én jó szívvel kappankodom még, csak Laczika roszabbul ne legyen. Hogy penig olyan szaporán mentek, azt valóba akarom. Az sz. léleki malom ebül vagyon, kül új, az belső része egészben oda vagyon. Ott bizony az aratásra nem őrölnek, ha meg nem csinálják; talám az setét erdőből is vihetnének hirtelen fát; én ugyan meghadtam, hogy hétfün fát vigyenek, és ha lehet megcsináltatom. Több esztendeinél hogy az malomkövek Gidófalván hevernek, az árrát régen megadtam, valahogy találnátok módot az felhozásában, mert az kövek sem jók. Bár csak Dálnokig vagy Albisig szállíttatná fel királybiró uram. Az cselédnek edgynek sincs bocskora, én vettem volna pénzzel, de azt mondják hogy volna ott, de én nem tudom hol, mezitláb egyfelé sem küldhetik az cselédet. Én is már látván, hogy fel nem jösz, hacsak Laczika rosszabbul nem leszen, hetfün megint megnyargalom mind Torját, mind Sz. Léleket, Isten velem lévén, az Kasolyában kilencz öl kazalt raktanak, az több füveket is alkalmasint levágták, csak takarhassák. Azután tudósíts, hogy hová rakassam, mert én nem igen jovallanám kert nélkül az csürkertben, mert ott azelőtt is igen elgázolták. Tegnap volt idegen kaszás négy az malom kertben, de holnaputánra többet hajtatok. Én azt is csak azt jovallanám raknák ott be, s az víz mellett levő szénát is raknák oda egy jó kazalba. Már az torjai házakot is az két alsót lepadolták, már megyen feljebb feljebb az munka, még az héten feles kőmives fog dolgozni, de azután, hogy az nyári dolog bejő, csak három-három kőmives fog dolgozni, mert soha bizony aprómívessel többet az nyáron el nem győzök. Az téglát is erőssen vetik, s kétfelé bajos az apró munkás, penig még az torjai házhoz sok kaszálló héjja, bizony ide is sok. Azt az átkozott Christofot vasba kelle veretnem, mert csak ivutt, s annál az kurvánál hevert, hétfün is szépen megintém, s előtte megparancsolám, hogy halálra veretem az falusbírót, ha kurvával együtt meg nem fogja. Mihelyt eljöttem, újolag mindjárt ment ahhoz az kurvához, szeredán is mind ott ivutt, az kurvával edgyütt megfogták, én is bizony vasba veretém. Itt is vala vagy két nap meleg, de most megint olyan hideg van, hogy mente nélkül nem járhatok. Mindenfelé beszélik azt az jeget, az lázárfalvi határt is elverte. Én nem tudom hova lőn el Apor Farkas uram

és Lukács János uram. Csak rebegek az tövisi és méhesi határok iránt, mivel azt mondják, mind Fejérvár felé, mind az Mezőségen nagy jég volt. Kövesdet, Ohábát, Galaczot Isten megőrizte, azt sem tudom, maradhata-e meg az az kevés szőlő Sz. Mártonba. Sz. Iványi uram igen is menjen be Brassóba, mert telten telik az idő, majd ki kell mennünk, s rongyos az cseléd. Az gyermekek szeretettel köszöntenek, s kivált Laczika annyit emleget, magam is megszántam már. Az káposztát kedvesen veszem. Sz. Léleken, Torján is már majd van akkora fő, én edgy néhányszor megparancsoltam, hogy kardifiolit vigyenek le, én is sajnálom magamra enni, s elvesz. Most is ugyan hoztak által vagy hármat, az télinek is nagyobb része megfogont. Isten hozzon jó egésségben. Az bocskor felől sietve tudósíts, hogy vagy pénzen vegyek, vagy had adgyak, az munka had folyjon.

Igaz férjed

Nyujtód, 22. Julii 1724. Apor Péter m. p.

Olyan szép pujka fiuk voltak itt, mind várálak reá, az az eb poczem *(így! póczegér = patkány)* rendre ölögette.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

106.

Illyefalva, 1724. jul. 22.

Báró Apor Péterné férjének, gazdasági és családi ügyekről.

Édes Uram.

Kegyelmed levelét tegnapelőtt szeretettel vettem, mint hogy az ember siet, s más bizonyos emberem nem volt, sietve kellett iratnom, kegyelmed levelére is választ nem tehetek egészen. Már itt Istennek hálá a házat meggerendázták, beszarvazták, megléczezték, sendelyezni is kezdték, az istállót is megfedték, csak az Isten adja, bár csak edgyik házat is megpadoltathassam s megtapasztathassam, én is mindjárt felmegyek, de hogy vasárnapra felmehessek, a lehetetlen. Az Isten tudja mind sietek, de ez az sok innep vet el a munkától, itt olyan rettenetes melegek kezdenek lenni, már a minapi nagy szélvészben, azt beszéli Rofai István uram, a bibarczfalvi erdőn olyan jegek hullottak le, mind egy-egy kenyér, Szabó István is most érkezett onnan kül. ő is beszéllette, micsoda rettenetes jégesők voltanak odaki, a

szőlőt is igen megrontotta. Az gyermekeknek Istentől szerencsés életet jó egésséget kivánok, már Szentiváni uram is bemegyen, ha Isten engedi vásárlani Brassóba, minthogy a jövő hétre igazította volt a vásárlást biró uram; vagy két fő ide való káposztát küldöttem kegyelmednek. Ezzel Isten oltalmába ajánlom kegyelmedet.

Kegyelmed

igaz hütös társa
Kálnoki Borbára m. p.

Illyefalva, 22. Julii 1724.

Külső czím: Tekintetes nagyságos Apor Péter uramnak, nekem édes uramnak ő kegyelmének írám.

Nyujtód.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

107.

Nyujtód, 1724. jul. 23.

Báró Apor Péter feleségének, gazdasági és családi ügyekről.

Édes Feleségem.

Leveledet, melyet tegnap írtál, szeretettel vettem. Anniska Istennek hálá jó egésségben van, Laczika csak fájtattya az lépit, bizony gyengécskén vagyon, közel sem eszik ugy, mint eddig. Az éjjel ugyancsak jól aludt, másként minden nap kétszer megkenetem, de csak bádgyadva van, talán Isten adná jobban lenne. Ugy hiszem az rosnyai tolvajokra, ha meghallja m. generális uram, leszen gondja. Mikes Ferencz uram mihelyen érkezett, mindgyárt küldötte ide Jakó Istvánt. Ha csak Laczika rosszabbul nem leszen, reggel én is Torjára rugaszkodom, onnét Sz. Lélekre, s magam is meglátogatom. Az Havasalföldiben oly szük az kenyér, ugy hiszem, bizony megdrágodik Erdélyben is. Én bizony alig várnám, hogy ott az munkát elvégeznétek, mert csak rebegek, ha ez az gyermek rosszabbul talál lenni, én orvosságát nem tudom. Szent-Iványi uram ha megjő Brassóból, és az munkát végezhetitek, ha csak az gyermekért is siessetek fel, mert már az aratáshoz is az jövő héten hozzáfognak. Én sohasem tudom Lukács János uram hova lőn, csak rebegek, ha odaki az jég kárt tett, az tegnapi levelemre mind várék választ. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Nyujtód, 23. Julii 1724. Apor Péter.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Illyefalva.

Hátjegyzés: Réttyi biró vidd meg Illyefalvára sietve sub poena flo 24.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

108.

Nyujtód, 1724. jul. 24.

Báró Apor Péter levele feleségének, gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem!

Laczika Istennek hálá az estvétől fogva jobban vagyon, Anniska egészségben vagyon. Leveledet nem vehettem, ha veszem, bővebben írhatok; mondák ugyan, hogy megjött Kozma László, de még az levelet meg nem adá. Annak az istentelen Varró Pistának semmi hasznát nem vehetik, csak iszik, én már iránta haza várlak, ma lévén Torján, Szent-Léleken. Torján alkalmasint megyen az ház, lassan az mezei dolog; Szent-Léleken szép kazalt raktak az Kasolyában, ma az székből 12 kaszás van, hata az polyáni réten kaszál, hata az malomkertben, Szabó Joseph van ezekkel, ha jól forgódik, ma kevés marad, mivel szombaton is kaszáltak benne az takarókkal Enyedi uram, az jobbágyokat elé nem vehették, de ha haza nem jősz, eléveszem én. Mikes Ferencz uram ma kezdett arattatni, bizony az mienknek is majd ideje; én ugyan Torján s itt az jövő héten kezdem el. Tudósíts, mikor akarod elkezdetni, hadd tehessek dispositiot. Mikes Ferencz uramhoz akartam menni, s az uton találtam elől. Méltóságos commendirozó generalis uram ő excellentiája levelit az estve vettem, melyben írja ő excellentiája, hogy az colosvári confluxuson jelen kell lennem, az mint veszem eszemben, nem sokára leszen, alig várnám, hogy Szentiványi uram posztót hozna, hogy tisztességesen mehetnék.

Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Nyujtód, 24. Julii 1724.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Illyefalva.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

109.

Illyefalva, 1724. jul. 26.

Báró Apor Péterné levele férjének, gazdasági és családi ügyekről.

Édes Uram!

Kglmd levelét szintén az estve kedvesen vettem. Bizony megvallom, alig hinném, hogy az Isten felvinne innét; vagy készíthetem vagy nem a hátramaradott részit. Ha holnap nem is, okvetetlen pénteken, ha az Isten velem leszen felmegyek. Az Isten tudja mennyit busulok Laczika nyavalyáján; az erős kenés neki nem jó, hanem csak gyengén kell kenni meljit, hátát, hasát had kenegessék evvel az *rutás kenövel* s egy kis savanyóvizbe had feresztenék meg. Talám megrándult, szökött vagy mi s abba járt úgy, vagy pedig az a sok reggeli büszült vizleves s tehénhuslé árt neki, nem volna jobb a száraz kenyérnél neki reggelenként. A hasát pedig kössék be egy kis borba főtt komlóval. A bizonyos, Mikes Ferencz uram nem láttatik lenni most, mind azelőtt, valameddig tart. Lukács János uramot magam is csudálom hova lett, nem úgy a jószágért, mint az gyermekeimért kívánom vala, valamit hallani felőllök. Én még olyan levelit kglmdnek nem vettem, a melyre választ nem tettem, nem tudom melyik felől ír kglmd. Szintén igen jó formában az kereszténfalviak a meszet viszik fel Torjára, huszonegy mázsa, jó formába mérjék, had szerezhessék meg is. Minden mázsába huszonnégy-négy öreg véka, a mint minap is írám mázsáját tizenhét sustákért s két poltráért viszik oda s négy oláh izlotot előpénzt adtam. Minthogy negyedik esztendőtül fogva a bótunk is csak úgy volt Brassóba, a cselédünknek is rettenetes drágán sütötték a vásárt a nyakokba a brassaiak; addig mondának, rávének, mennyek magam bé, had essék helyesebben. Én bémenék, hétfőn délután érkeztem, az estve ismét hazajöttem, a mit lehetett vásárlottam, de mindhogy mind az szénarétre voltak, inkább kiki sokadalomba s ki *Havasalföldibe*, közel sem kaptam a mik kelletnek volna. Biró uram felfogadta, ezen meszes embereknek megfizet, le is irattam ő kglminek, mi formában alkudtam vélek, csak kglmd már adjon egy kis írást nékik, hogy felvitték s mire ment s fizesse meg ő kglme. Az boltba majd minden elveszett. Én ugyan arra nem érkeztem, hogy mindent megnézzek, hanem csak két ládát nyitottam volt ki. Az mlgos gyenerális s gyenerálisné nagy böcsületet tettenek nekem s

más böcsületes emberek is örültek, hogy már egyszer bementem volt oda. Bánták is, haragudtak is, hogy oly hamar kijövök, de szinte megunnya az erszényem az sok idestova való költésset. Az gyermekeknek Istentől szerencsés életet kívánok. Laczika jól viselje magát, a mit lehet viszek neki. Ezzel ajánlom Istennek kegyelmes oltalmába kegyelmedet.

Kglmd

igaz hütös társa
Kálnoki Borbára m. p.

Illyefalva, 26 Julii 1724.

Kívül: P. S. Rettenetes bajba vagyok. Lejövet elrontották a konyhaszekérnek a kerekeit, meg nem tudom csináltatni. Az sok fühordással elrontották azok az istentelen kocsisok otthon. Anniskának Istentől idvességes Szent-Anna asszony napjait kévánok. Eléggé bánom, hogy otthon nem lehettem má. Geréb Józsefné asszonyom semmivel nem tudott kedveskedni neki, hanem egy pár kést küldött ezen nap.

Külső czím: Tekéntetes, nagyságos Apor Péter uramnak, nekem édes uramnak ő kglmének írám szeretettel. Nyujtód.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

110.

Kolozsvár, 1724. nov. 11.

Báró Apor Péter feleségének, fiaik Nagy-Szombatba érkezéséről.

Édes Feleségem.

Akarálak hirtelen tudósítani, mert tudom, hogy várod. Pater Csernovics uram levelit vettem, szintén most el is küldöttem volna, de az posta siet, hanem első alkalmatossággal elküldöm. Az fiaink Istennek hálá 30 Octobris délután öt óra után szerencsésen, vigan, jó egésségben beérkeztek Nagyszombatban. Első alkalmatossággal elküldvén az pater Csernovics uram levelit, meglátod, mint fogadták, mert igen siet az posta, le nem írhatom; jesuita nem ment volt Egerből, hanem az pater gárgyán, az minoritáké, edgy böcsületes patert küldött volt el velek, az jövő postán meg is köszönöm. Nem tudhatom, voltak-e Budán vagy sem; örömedre csak ezt akarám előre megírni, mert az pater Csernovics uram levelit, az míg választ nem írok, el nem küldhetem, de ma választ írok s azután elküldöm. Bizom Istenben, az noszolyi dologban is jót fordítok edgyet, penig hogy

itt vagyok, mert könnyen hadnák, kedden elé fog kelni. Köszöntöm az gyermekeket. Ajánlak Isten oltalmába

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Kolozsvár, 11. Novembris 1724.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

111.

Kolozsvár, 1724. nov. 15.

Báró Apor Péter levele feleségének, gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem.

Az régi szeretőd im levelet adott, hogy Károlyvárig az borokot, az kiket Hunyad vármegyében vesztek, felszállítsák, azért maga is Lukács János uram találja meg az v. ispánt én szómmal, a possessor urak is megedgyeztenek. Nekem most semmi ujságom nincsen, az miről tudósítsalak, tegnapi levelemben, az mit tudtam, megírtam. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Kolozsvár, 15. Novembris 1724.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Tövis.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

112.

Jászvásár, 1724. nov. 19.

A moldovai vajdáné báró Apor Péternének, a nála süteményeket készítését tanuló gyerek visszaérkezése alkalmából hálálkodik s emlékül két, aranynyal átszött selyem szövetet küld.

Illustrissima domina Comitissa, Amica et Vicina observandissima.

Reversus est incolumis ad nos puer, quem pro ediscendis nonnullis artibus necessariis illuc mittendo, amicitia vicinoque ejusdem freta affectu illustrissimae Dominationis Vestrae favori ante annum recommendaveram, qui cum sat instructus in omnibus desideratis, et juxta desiderium nos-

trum visus sit, congruum omnino duxi, tam pro insumpto in ejusdem instructione fatigio, quam pro humanissima eidem exhibita hospitalitate, decentes habere Illustritati Vestrae grates, cui interim in contestationem sinceri vicissim erga eandem amoris nostri, binas materias sericeas auro textas offerimus, easque ut aequi bonique consulat, desideramus. Quod si aliquid occurreret in his partibus, ubi meae partes desiderarentur, omnem possibilem promptitudinem ab Illustritate Vestra requisita sponte offero, cui interim cuncta fausta apprecando, maneo

Illustrissimae Dominae Comitissae

ad amica officia paratissima
Anna princeps Moldaviae m. p.

Jassiis, 19-na Novembris 1724.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

113.

Darlacz, 1725. jan. 4.

Báró Apor Péter levele feleségének, Kolozsvárra az országgyűlésre menő útjáról.

Édes Feleségem.

Én eddig Isten tudja micsoda bajjal tudtam jőni, mind az gonosz út miatt, mind az vizek miatt; már csak megyek az mint lehet, lehetetlen volna neked most utaznod. Az pater rector uram levelit az ablakon felejtettem, tedd el, hogy más ne lássa, azonba ha pater rector uram fog írni, szakaszd fel és az egy pater prior uram olvassa meg s ha valamit ír vagy az úrról Haller János uramról, vagy az szegény Haller László uram árvái felől, az mint hogy fog is írni, arról tudósítsad hamar az urat Haller János urat; ha *Nagy-Szombatból* levelek jőnek, azokat is csak szaggasd fel s mikor az posta bejő, akkor beküldheted; ha *kancellarius* uramtól vagy *Bécsből* levelem érkezik, inkább magadnál tartsad, az míg vagy Isten kihoz, vagy bizonyos ember jő.

Az korcsomaháznak avagy vendégfogadónak mennyi fenyő gerenda, szarufa, lécz s egyéb fa, deczka, sendely kévántatik, úgy hány lóra való istálló, valamely mesterembertől menj végire s az specificatiot küldd be, ha lehet, beküldök Gyergyóba előpénzzel együtt s megalkudtatom,

hogy tavaszszal hamar hozzák le az vízen. Bécsben is kell az iránt írni, ha Isten kihoz onnét felől, az mely borokat Bajomba vettek, valóba jó édesek; még semmi bort Torjára nem vittek; az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm.

Adja Isten mindnyájokat lássam jó egészségben.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Darlacz, 4. Januarii 1725.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Tövis.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

114.

Darlacz, 1725. jan. 4.

Gróf Haller János levele anyósához, báró Apor Péternéhez, az öcscse, gróf Haller László árváiról.

Méltóságos Asszony! Nékem nagy jó Asszonyom Anyám.

Kivánom Istentől ő szent felségétől, hogy az béállott új esztendőnek mind eleje, közepe s fogyta s minden része, az asszonynak mindennemű testi és lelki áldásokkal örömmel teljesen tündököljenek. Az úr is Istennek hála, tegnap estvére szerencsésen ide érkezék, noha bizony nagy bajjal, a mint látszott, az útnak fertelmes volta miatt; ugyan éppen meg is tanálta az úr az utazásnak idejét; a mely levelet pedig innen íra az úr, ezen alkalmatossággal az asszonnak elküldöttem, reménlem, hogy megírta azt az asszonnak, melyet nekem is hagyott, hogy megírjak, tudniillik, hogy ha pater rector uram levele fog érkezni oda, felszakasztván az asszony és pater prior urammal elolvastatván, a mi engemet s az árváit szegény öcsémnek [1]) illetik, azt nékem ne terheltetnék megírni az asszony s recommendalom is alázatoson az asszonnak, ha azon levélnek azt az czikkelyeit pater prior urammal leiratja az asszony úgy is jó leszen. Vannak nékem jóakaróim azon dologért, mint az asszonnak az harangért.

Az innepeken Teleki uram Szebenbe lévén, az fiú árva [2]) is véllek lévén, ott is fogtak nyelveskedni s talám az méltó-

[1]) Gróf Haller Lászlónak gróf Bethlen Katától született gyermekeit érti.

[2]) T. i. gróf Haller László fia gróf Bethlen Katától, aki akkor gróf Teleki Józsefnél volt.

ságos generálist is informálni, a melynek minden órán jobban végére megyek. Az fijacskát első napján az innepnek az jesuvitákhoz küldették misére s magokot is meglátogattatták, másnap pedig az franciscanusokhoz; micsoda pókhálót vet az emberek szemei eleibe. Az leánykát betegen hagyták volt Sorostélyon, de azon betegen is Kercsesorára fogták indíttatni; kivánnám inkább most, ártatlan korában halálát, mintsem valami formán abba a vakságban való felnevelését látnom.

Semmi újsággal az asszonnak most udvarolni nem tudok, hanem, hogy rettenetes nyomoru üdőnk járt mindeddig, valamint ezután talám az idén sem rakathatunk jeget, mint tavaly. Ezek után ajálván magamot az asszony tapasztalt méltóságos anyai gratiájában, maradok

Méltóságos asszonnak

alázatos szolgája
Gróf Haller János m. p.

Darlacz, 4. Januarii 1725.

Külső czím: Méltóságos asszonynak, gróf Kálnoki Borbára asszonynak, nekem nagy jó asszonyomnak anyámnak alázatoson.

Tövis.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

115.

Kolozsvár, 1725. apr. 12.

Báró Apor Péter levele feleségének, gróf Haller János csíki főkirálybirósága beiktatása előkészületeiről, családi és gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem.

Áldassék Istennek szent neve, noha még nagy titok, mindazáltal az Haller János uram dolga bizonyoson megvagyon az tisztség [1]) iránt, én azért, hogy eszekben ne vegyék, csak azt irtam mind Csíkban, mind Háromszékre, hogy nagy urak jőnek hozzám Csíkban, azért Torján készítsenek vagy 12 köböl fejér czipónak valót, vagy tiz veder égett bort, az átalagok legyenek készen bornak, lakatos csináltasson olyan öreg fazokakot, mint az torjaiak, vagy tizenötöt,

[1]) T. i. a csíki főkirálybiróság.

egyébb fazék is legyen készen; mivel penig te tudod, hogy minden mi kévántassék, tégy magad is rendelést, de úgy hogy eszekben ne vegyék; Haller uram is küld vagy három hordó bort be, ha lehet bizony megmutatom, hogy az én gyermekem van nála.[1])

Még az bécsi resolutiók le nem jöttek, mindazáltal ugyancsak van dolgunk. Az úr Petki uram és az atyafiak kévánnának veled szólani s az leveleket tovább is látni; ha egy kevés fü lesz, én nem bánom, ha bejősz, mert most bizony lehetetlen járni, mert az marhának csak nem kapni enni, azért is az fekete lovakot Méhesre küldöttem, hogy egy nehány nap mulva vigyék csak Tövisre, tudván, hogy az fakó lovakkal is vasárnapra oda érkeznek s kevés az szalma; csak kérlek, ha már hozzá kezdettünk, félbe azt az házat ne hagyjuk, mivel az egész ország tudja, csak gyalázatomra sem hagynám úgy; az harmadik házat is, az mint lehet csak csináltasd meg, talám már sendelylyel, fával érkeznek az Maroson.

Az Apor Lázár öcsém uram kis fia, Mihok meghalt. Wesselényi uram házát felverték volt itt valami tót deákok, az kik két holnapig az úr mellett laktak és az házat egészben kitanolták volt, és mikor az úr innét kiment, felvervén az házat, feles ezüst-arany portékáját vitték volt el. Pesten fogták el őköt, de az egyetmásnak jobb részit elvesztegették.

Én az fiaim felől semmi levelet nem vettem, reménlem, hogy az Teleki Joseph urammal való dolgának is Haller uramnak jó vége leszen az ....[2]) felől biztatnak. Az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm; az Istenért az építés az markunkba ne szakadjon, mert bizony bánnám. Az postamester urammal való dolgomban is bízom, Isten boldogít, mert némely urak igen jól felvették, holnapután be fogom az memorialisokot adni; az harang és öntözés felől nagy hallgatás van, de ha reám találják bízni, bizony satisfactiot kérek. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Az posta menjen sietve Háromszékre, mert sietö igen az dolog, az miért megyen, ne tartóztasd. Az fiaim levelit is az posta szintén most hozá nekem, semmit egyebet nem írnak, hanem hogy egészségben vadnak; az neked szólót elküldöttem, Molnár János levelit hirtelenségből felszakasz-

[1]) Felesége báró Apor Zsuzsánna volt. — [2]) Kiszakadva.

tottam, de el nem olvastam. Lestyán is mit írjon, megláthatod.

Kolozsvár, 12. Apr. 1725.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Aporcsalád altorjai levéltárában.)

116.

Kolozsvár, 1725. apr. 14.

Báró Apor Péter levele feleségéhez, családi és gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem.

Haller János uramat már méltóságos kancellarius uram, mint csíki főkirálybirót, úgy köszönti, azért már csak az jószág lenne, merről azt irja, hogy jó idein vegye kezeihez, azért lássad, ha oda adod az tiedet, én mindjárt az enyimet resignálom [nekik], mert látja Isten egyéb nincsen az elmémen, hanem az fiaimra nézek csak, én penig bizony az enyimbe csak annyit szólok ezután, mint az másikba szólottam eddig; erről való válaszodat elvárom. Az úr Petki uram mondja, hogy az az gondviselő lágy, igen jámbor ember, az úrnak Bálintith uramnak majd mindene felfordult miatta, azért adjunk valamit neki s ha más jobbat kapnál, tennénk mást; az feleségit is jó nagy barátságosnak mondja az úr. Az mint az Márton Mihály leveliből látom, igaz próféta voltál, hogy Marti János felzavarta az korcsomát, mert azt írja, hogy az mely hordó bort tavaly az korcsomára vettek, tőlle kéri az görög az árát; én megírtam, semmit se adjon, az mig be nem megyünk, akkor tudom eligazítod, azért láttad, mit parancsolsz arról. Az nyujtódi házaknak az delineatioját kiküldötte Boér István uram, im neked elküldöttem, én azt irtam Boér István uramnak, hogy az zabolai házaknál legyenek valamivel kisebbek, hadd győzzék az gyermekeink is sendelylyel, azonban az öreg asszony háza nem kell, hanem csak legyen négy ház, [egy] az egyetmást tartó kamara s az leányok házából legy[en egy az] kertben; én azért küldöttem ezt is el, hogy kedvedet [nem akaro]m szegni, hanem az mint te szereted, úgy csináltasd. Boér István uramnak megírtam, azért megláthatod, mit írtam, irass magad, az mint szereted, bizony nem bánom, sőt azt akarom. Az mint eszembe veszem pünkösd minket

itt ér; lesz időd Tövisen az építésre, csak kérlek gyalázatunkra az markunkba ne szakadjon, mert hogy az országba elment az híre, bizony sokért fel nem venném, ha mások megkaczagnának, kivált olyan ország utjában lévén; vendégfogadósra is jó idein gondunknak kellene lenni, már Isten talán füvet is ád, az három rendbeli lovak is ott lesznek, avval is segéltheted magadot; az tavasz vetésen is legyenek rajta. 6. aprilis Háromszéken szár közepig érő hó volt. P. Csernovics uram levelit, melyet husvét másodnapján írt, szintén ma vettem, az fiaink egészségben vadnak, igen jól viselik most magokot, mindennek eleget tesznek; azt írja, hogy ne hirdessük, hogy az apja meg ne tudja, soha tovább nem tarthatta az Szőcs fiát, husvétra p. Kolosvári uramnak csak meggyónt. Köszöntöm az gyermekeket és ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Kolosvár 14. Apr. 1725.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

117.

Kolozsvár, 1725. apr. 20.

Gróf Haller János levele anyósához, br. Apor Péternéhez a csíki főkirálybíróságról, a katholikusoknak a guberniumban többségre jutásáról stb.

Méltóságos Asszony! Nékem nagy jó Asszonyom Anyám.

Kivántam az asszonynak tartozó kötelességem szerént levelem által alázatoson udvarolnom, mely is hogy örvendetes friss jó egészségben tanálhassa az asszonyt, méltóságos házával együtt, szüvesen kivánom. Hogy eddig is kötelességem szerént nem udvarolhattam irásom által az asszonynak, alázatoson bocsánatot kérek, mert sok alá s fel való futkározásom s udvarlásom eltöltötték az üdőt. Minthogy már Istennek kegyelmességéből az *csiki tisztség* dolga bizonyos, látom az asszony feleségemnek irott leveléből, hogy igirt anyai gratiáját a jószág iránt [1] ajánlani méltóztatik, melyet

[1] Érti a somlyai jószágot.

adja Isten életem fogytáig alázatoson szolgálhassak meg alázatoson az asszonnak. Gottlib iránt mit ír Marti János uram az asszonnak, láttam, alázatoson köszönöm az iránt is gratiáját az asszonnak és a mig idebe töltjük az üdőt, ő is addig talám általesik az fundamentumán az szentléleki munkájának, csak kérem mégis alázatoson az asszont, hogy ne terheltessék tovább is parancsolni iránta, hogy meg ne másolná szavát.

Semmi újsággal innen az asszonnak udvarolni nem tudok, hanem egy idevaló praedicator praedicatio közben, ő is sirva, sirásra indította az községet s hallgatóit, azt hozván elé keservesen, hogy nem egyébért leskődik ez az fekete szakállu fekete barát, hanem hogy azt várja, hogy az *farkas utczai templomot elfoglalják* s ő mehessen belé; így siratta s sirattatta meg hallgatóival üdőnap előtt templomokot. Adná az Isten, hogy igaz prophéta lehessen. Az napokban méltóságos *püspök* uramat, az urat Kornis István uramat s Bálintith uramot beesketék a méltóságos gubernium közé, *már Istennek hála többen vannak pápisták benn, mint más vallásuak.*

Ezek után ajálván magamot az asszony tapasztalt méltóságos anyai gratiájában, maradok

Az méltóságos asszonnak

Kolosvár, 20. Apr. 1725. alázatos szolgája
Gr. Haller János m. p.

Külső czím: Méltóságos asszonynak gróf Kálnoki Borbára asszonynak, nekem jó asszonyomnak anyámnak alázotoson
Tövisen.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

118.

Kolozsvár, 1725. ápr. 21.

Báró Apor Péter levele feleségének, gazdasági ügyekről.

Levéltöredék:

Rápoti Sigmond uram itt van, az levelet megadtam. Atyai szeretettel vettem az Anniska és Laczika köszöntésit, én is köszöntöm. Ajánlak Isten oltalmába; adja Isten, nemsokára lássalak jó egészségben.

Hát pünköstig nem volna-e jó megnyargalnod az

gyógyi feredöt; ma itt két versben is nagy mennydörgő volt. Nekem az volna az szándékom, hogy ha pünkösd előtt bárcsak egy héttel szabadulnánk is innét ki, megnyargalnám Isten hírivel *Szent-Iványt, Nozolt és Méhest*, mert látom én, hogy az magunk szeme az legjobb tisztartó. Az Istenért kérlek édes feleségem, semmit se késsék az posta, irass hamar, mert igen sietö dolgokkal megyen Háromszékre. Az *tokai* általag borokkal megérkeztenek, ketteje *királyi*, az harmadik alább való, de az is jó, jó szívvel elküldeném, ha alkalmatosságom volna, az társzekereket jó idein el kellene készíteni.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Kolosvár, 21. Apr. 1725.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

119.

Kolozsvár, 1725. ápr. 27.

Báró Apor Péter levele feleségének, országgyűlési hírekről, családi és gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem.

Ferrati Mihály uram köszöntet *Gyászvásárról*. Az postamesterrel való dolgot én sürgetem, gondolom, nem sokára elé is veszik, de az mint az minapi levelemben is megírám, az compulsoriumot elfelejtették beleírni, azért az compulsoriumot sietve küldd ide, mert anélkül erőtlen az relatoria. Az méheket elhiszem kirakattad, jó szívvel tudnám, hány maradott meg, mert *Méhesen* csak három kosárral maradott. Itt gyönyörüséges szép termékeny idők járnak, ha ott is ilyen jár, gondolnám eddig elég fü van. Az postát csak igyenesen kelle beküldenem, mert igen sietö dolog érkezék. Az mén lovamot is kihozták, azt is kihozatom, csak azt írják, egy kevéssé sánta, másként az mint Mihálcz Mihály uram dicsiri, igen igen szép ló, megírtam, hogy *Tövis* felé vigyék; már lássad az más mén lóval mit csinálsz, azt küldd be az magad ménesedben. Mihácz Péter elvette Czerjék Ferenczné. Az torjai malom mind gátastól oda vagyon, az malom bedőlt, az gátat az viz megkerülte, az malmot ujólag most csinálják, valamikor fordul meg. Márton Mihály írja, hogy most neked nem írhatott, *bántja most az gond-tetü az fejit*. Miklós deák uram már hetven árkost

leírt az könyvedből, még harmincz árkos leíró. Az mint Illyefalváról parancsoltál volt, hogy felhozzák az lovat, azt kik felhozatták ott is megláttatták, helyben is megláttatták, igen igen nagy kár van benne, mert zabált ló, másként az ló igen szép ló volna; egyik kertet elveteményeztette, de még az másikat nem, mert igen lágy föld. 13 apr. szár közepig való hó lett, melylyel az vetések igen szépen megújultak, az tavaszt is most vetik; az kapu felett való házon sem dolgozhattak még az hideg miatt, kőmivest nem kapnak vaklani. Gyergyóból még Veress Gergely haza nem ment az fák iránt, az mint felment volt. Én alig hiszem, hogy pünköstre bemehessünk, bárcsak Tövisre mehetnék akkorra; ha Tövisre sem mehetek, csak behozatlak ide, most is három egész nap semmit sem dolgoztunk, mindazáltal ha nem írok, hogy hamarébb, áldozó csütörtökön délre legyen itt az séza hat lóval és az társzekér, hogy az tokai boraimot hadd küldhessem el, Fogorasi jőjjön el, mert minden emberre az borokot nem bízhatni, én könnyü szerrel itt maradok s ha időt vehetek, megnyargalom Isten hírivel *Szent-Ivánt, Noszolyt* és *Méhest*, mert látom, az tisztartó csak tisztartó. *Szent-Léleken*, az mint hallom, szépen maradtak az *mondolafák*, bizony alig várom, hogy az épületedet láthassam. Gyergyóból, az mint az gyergyai követ mondja, az tutalyok eddig megindultak, csak legyetek vigyázásban; bárcsak az házat s istállót és az kerteket tudnók az idén elvégeztetni. Méhesen, Noszolyban, Szent-Ivánba Istennek hála az búzák szépek, *tegnap nagy pompával voltunk búzaszentelni, méltóságos püspök uram maga szentelte.* Méltóságos gubernator uram és az uraknak nagyobb része ott volt. Gyergyóból micsoda levelem jött elküldöttem, úgy hiszem, eddig az fákkal elérkeztenek, másként gondolom innét nemsokára megszabadulunk, mert méltóságos generalis uram kilenczetiz nap alatt elmegyen, azért az építésen légy rajta, nem hiszem ugyan, hogy pünköstre bemehessünk, de ha nem írok, az mint feljebb írtam, az lovak s szekerek jőjjenek el, mert ha lehet csak megnyargalom az jószágokot.

Az éjjel itt nagy lárma vala, éppen az leányomék szállása mellett meggyúlt egy kert, és ha az Haller uram cselédi hirtelen eszekben ne vegyék és el ne oltsák, nagy égés lesz vala; az szegény leányom ettiben[1]) az háló mentében mezitláb szaladott ide, osztán az papucsom adtam vala, én csizmát vontam fel. Méltóságos generálisné asszonyom

[1]) Azaz ijedtiben.

is alkalmasint megiedett volt. Ma mind az postamester, mind az ide való ház iránt való dolog elévétetődött s az discursus megvolt iránta, már mi lesz az deliberatum, Isten tudja. Kálnoki Mihály uram alázatoson köszöntet; mind dajkája, mind gazdasszonya szép van; az aranymíveshez gyakorta jár, hogy lássa az leányom arany lánczát mint csinálja, de az arany láncznál inkább szereti az aranymivesné nyakán való szép veres kláris mint illik az fejér nyakán. Az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Gyergyóból micsoda levelem érkezett, im elküldöttem; gondolom eddig az fákkal elérkeztek.

Kolosvár, 27. Apr. 1725.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

120.

Kolozsvár, 1725. máj. 1.

Br. Apor Péter levele feleségének, országgyűlési hírekről, fiairól, gazdasági ügyekről stb.

Édes Feleségem.

Huszonnyolczadik aprilis költ leveledet szeretettel vettem. Én megvallom, ha tudtam volna, hogy annyi költségben s fáradságba telik az az épités, soha bizony hozzá nem fogtam volna, de már szégyenlem félbe hagyni, csak az sok rosz ember nyelviért is, mivel már az egész országban el is ment az híre; edgy nehány gyalogszerest hozass Kövesdről és Galaczról, ha szükséged leszen reája, hiszem az ott való edgy nehány jobbágy is már segélthet, úgy hiszem elvégezték az mezei munkát, talám eddig az mü fánkkal is elérkeztek, az mint az gyergyai királybiró uram leveliből megláthattad; az régi kőmiveseket böcsületes emberek által admonealtasd s testimonialist kell tőlök venni, hogy az felfogadott munkát már végezzék el, ha azok nem akarják, ugy hiszem ezek azért az fizetésért, az mi még hátra vagyon elvégzik; valjon ezek nem jönének-e be Torjára az kapu felett való ház vaklására s boltozására. Kérlek edgy pénzig irasd fel mit költesz arra az házra. Hogy az mit lehetett vettettél, azt bizony igen akarom. Én

bizony az zabért hat-hét polturát nem adok, bár csak edgy véka kendermagot vethetnének. Az méhek mint maradtanak tudosíts, megvallom az pésma réczéid szaporodását is jó szívvel érteném. Én annak az jó kövesdi tisztartónak nem azt parancsoltam volt, hogy az csolnakot odavigyék, hanem, hogy Méhesre küldje; már ha ennyiben vagyon, mikor az szekér ide jő az magyarországi borok után, akkor elvihetik Méhesig, és Méhestől ide bejöhet az szekér; igyekezzél úgy, hogyha egyebet nem írok, az szekér legyen itt vagy áldozó csütörtökön, vagy azután való nap, úgy az séza is hat lóval. Az borokot az edgyetmással edgyütt elküldöm Tövisre, az sézát hat lóval itt hagyom, noha Isten tudja pünköstig is szabadulunk-e meg, vagy sem, az mennyi dolog még hátra vagyon, noha némelyek biztatják magokot, hogy az jövő szombathoz egy hét megszabadulunk, mely is, ha úgy talál lenni, én Isten hírivel csak megnyargalom az kevés jószáginkot; én keményen írtam még az minap élés felől, mind Galaczra, mind Kövesdre talán eddig vittek. Hogy az korcsomára borokot vettél, azt bizony igen akarom, vettess számot aval az eb korcsomárossal edgy pénzig, ugy hiszem Stréza is ezen az héten elküldi az pénzt. Már ha az csiki jószágot kiadtad, az másikot kezedbe bocsátom, te is az mint szereted parancsolj, csak éppen az marhákot nézzük meg, hogy felette sokat ne adj, mert nekem is Torján és Nyujtódon elhalván az béres ökreim, ott volt edgy nehány tulykocskám s azokból akartam kipótlani, én ugyan bizony egyéb marhához nem szólok. Gr. Lázár Ferencz uram bizony eleget munkálódék, nem is akarta elhinni, azután Gr. Gyulaffi László hitette el véle. Hogy az cséplést elvégezték, akarom, elég kevés búza annyiból, mindazáltal, ha pénzen el nem kel, én nem bánom, ha tiszta buza fejében adnak is belőle, csak valami kevés dologgal is toldják. Ugy hiszem az városiak elveszik az 40 forintot, ha az mostani adó reájok megyen. Sendely iránt izentem most hirtelen Korda urnak, ha lett volna ő kegyelmének Csucson, adott volna, de azt fogadá mindjárt ír, hogy hozzanak, de az míg avval érkeznek, addig vagy Gyergyóból hoznak, vagy az oláhfalviak visznek Fejérvárra, csak venni kell. Az ur Petki uram malma elsülyedvén az Marosba, az asszony is roszul levén kiment, de minden órán várjuk.

Az fiaim az mint pater Csernovics uram irja, jó egésségben vadnak, köszöntet is az pater, másként elhiszem szegénykék, hogy bizony megiettek volt ők is, mert husvét

után való vasárnap éczaka az mint az város háza van, három utczája *Nagyszombatnak* le az posoni kapuig elégett, nagy szél lévén kün is az hostatban husz csür; de az égés messze volt tőlök; azonkivül Magyarországban sok égés volt, Nagy-Győrnek két hostátja, Komáromba nagy égés, Szered egészen elégett, Bonno (?), Almás és sok falu, fogtak is valami égetőköt meg.

Ha penig mű pünköstig ki nem mennénk, az házakot hadd jó karba s jőj ide, ne legyek egyedül az szent innepeken, noha alig hiszem. Teleki József bizony eleget mondott ellenem, méltóságos gubernator uram is kapott volna rajta, de bizony Isten megpirítja az orrát; az ágya is vetődni kezdett az jó Telekinek mind itt, s mind Bécsben. Az tövisi postamester czifrán itt sétált, már az én memorialisim elolvasták, várom minden órán az választ, biztatnak jó válaszszal, úgy az házam iránt való supplicatiomra is edgyütt fognak választ adni, mivel edgyütt olvasák el, másként az egész nemes ország az főbb postamesterek ellen való panaszokkal az tövisi postamester korcsomárlását is panaszul felküldi méltóságos generalis urnak, mert az egész ország előtt is panaszt tettem; az compulsoriumot elhozták, de nem hiszem, hogy már szükségem legyen reá; csak alig hogy meg nem botlám, az szolgabíró rosz leveliért két szó miatt, ugyan csuda lesz az, hogyha egy olyan ember uralkodik rajtunk, de ha itt nem nyerem is, bizony mindjárt Bécsbe próbálok. Bár csak Isten egyszer adna jó tisztartót Tövisre. Én csukulátát ha csak pénzem leszen, többet is viszek. Teleki Sándor uram még azért is haragszik, hogy pénzen fát adtak. Bizony, ha otthon jó rendet szabnál s tennél, ha csak kilencz-tiz napra is menj ki az gyógyi feredőre, tudod mennyit használt vala, azon kivül is, ha eleresztenek is, én csak pünköstre megyek haza, most májusba penig tudom, mind neked, mind Laczinak sokat használna. Az Barcsainé asszon dolgáról ma az kikkel illik beszélek, de még az nímetet itt nem láttam. Csudálkozom, hogy savanyu bort iszol, hát az édes bort kinek hagyod ott, talám, hogy más megigya. Itt is ugy járának az menydörgők, Marosvásárhelyen egy kaput megis ütött az Isten haragja. P. rector urat alig várnám, hogy az provincialissal érkeznének, hadd beszélhetnék ő kegyelmekkel; ugyanis az vendégfogadóba mi haszna lesz csak az háznak, ha istálló s szín nem leszen: ugy hiszem most elég fát visznek bé az Maroson oda, s az kamara-széknek is meg kell lenni, úgy az kerteknek is. Lukács János uram azt írá, hogy ki-

jő. Könczei Dávid igen nyomorú. Annak az eb bírónak pallasd meg az portól az fenekit. Zeik uram az mely jószágot Bethlen uramtól vett, bizonyoson az úré Bálinthith uramé, megmondá, hogy bizony ki is csapja, itt nincsen, hanem elég, ha Diódon meg kénáltatod. Az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm, bár csak pünkösd után való pénteken indulhatnánk bé Háromszék felé, mert mltsgs gubernator uram 14 junii indul az feredőre Csikban. Haller János urat penig sz. László király nap előtt való napon akarja introducalni, nekünk is készülődnünk kellene s talám még Brassóban is kellene mennünk. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

P. S. Pater Csernovics uram írja, hogy az anyja nyolczvan esztendős lévén, kévánja még egyszer ő kegyelmét látni, és az provincialistól canicula után el kéredzik, azért az fiaimot is, ha akarjuk, elviszi magával, az vagyon negyven vagy ötven mélyföld Nagyszombathoz, és mivel Maria-Cellhez közel kell járni, akkor Maria Cellt is megjárhatják, Horvátországnak is nagy részit meglátják és Magyarországnak az Dunántúl való egész részit, én megírom, hogy bizony nagy köszönettel megköszönöm, ha elviszi. Most az Maros kiszokott vetni, ha halásztasz, gondolom az szakadékokban szép halakot fognának. Az atyafiak valóba akarnák, ha bejőnél, hogy az familia dolgából végeznétek; csak az lónak volna mit enni, én bizony nem bánnám, ha bejőnél, ott jó karba hagyván az dolgot.

Kolosvár, 1. Maji 1725.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

121.

Kolozsvár, 1725. máj. 6.

Báró Apor Péter levele feleségének, országgyűlési dolgokról, gazdasági tervekről és intézkedésekről.

Édes Feleségem.

Májusnak első napján költ leveledet szeretettel vettem; hogy tűrhető egészségteket értem, azon ugyan örülök, de inkább örülnék, ha teljes egészségteket hallanám, mü is másként alkalmasint volnánk, hanem nekem már nemcsak

az ujjaim fájnak, hanem már az könyökömig felment, és az hajlásban nagy gyengeségit és fájdalmát érzem. Köleséri[1]) urammal beszéllettem kétszer is, ő kegyelme az érvágást jóvalja, már Isten velem lévén, hétfün eret vágatok, az leányomnak is jóvalja, de reá nem vehetjük. Megvallom bizony szomorán *(így!)* értem, mely nagy félelemben voltatok az égi háburu (!) miatt, de adok mégis Istennek hálát, hogy benneteket szerencsésen megőrzött, itt is volt az nap égi háboru, de nem oly nagy mértékben, ellenben az malommester most jött ki megint az *Bálványos vára* épitésiért s azt beszélli, hogy Udvarhelyszéken *Betfalvánál* olyan csattogás volt, soha olyat nem hallott, talám Isten adná, hogy ily idein kezdi, osztán az nyáron nem lennének olyan nagyok, ellenben az *Mezőségen* semmi sem volt, másként az mint irod, látom elég dolgot adott. Az szegény Barcsainé asszonyomon is bizony eleget busulok; én az uraknak az dolgát proponáltam, de az mint értem, az supplicatioját elvesztették, másként az urak megigirték, hogy eléveszik, az német ugyan itt nincsen. Itilőmester uraméknak sok dolgok lévén, még az Ferratiné asszonyom plenipotentiájáról nem beszélhettem. Mihelyen tágulnak az dolgok, beszéllek és ha lehet, expediáltatom.

Az ménlovat penig meghadtam, hogy Tövis felé vigyék. Az illyefalvi ló bizony semmire való, az mint irják; nekem azt hozták, hogy Illyefalván három hordó bornak oda az ára; az mén ló, ha kevéssé sántál is, nem árt az ménesben. Az postamesterrel való dolog és az ház iránt való nincs elfelejtve, az postamester dolgát az ország is beadta az generalisnak, mert az egész ország előtt megpanaszoltam, másként az méltóságos gubernium tegnapelőtt elévette vala és az egész méltóságos gubernium parancsolá, hogy méltóságos generalis uramnak adjam be memorialisban; én Haller János urammal felmentem, beadtam, az generalis mind elolvasta; az generalis azt mondá, hogy ő excellentiájának úgy adta be Kaurmann, hogy én verettem meg erősen az szolgáit; mondám abba semmi sincs, azután azt felelé, hogy bizony igazságot szolgáltat; már mi lesz az vége, nem tudom, de bizony, ha Erdélyben végit nem érem, végit érem Bécsben. Az ház iránt még elé nem fordult másutt, hanem az session, azt is valóba sürgetem az méltóságos egész gubernium előtt.

Az méheknek most jó ideje jár, talám az Isten az

[1]) Hires orvos volt.

keveset megszaporítja. Az Mezőségen az búza igen apró, kevés eső jár. Siposnak és egy postának most béhozatom az lovakot, oda küldöm, csak Torjai jőjjön ide, mert azt mondotta vala, hogy dolga van itt. Az séza és az konyhaszekér pénteken okvetetlen legyen itt, hogy az konyhaszekeren az borokot és egyet-mást hadd vihessek haza töstént, valami pokróczok kellenének, hogy az borokot betakarják, az melegen ne vinnék s kivált éczaka küldöm, ha lehet. Méltóságos generalis uram bizonyoson el megyen innét csütörtökön, már minden el vagyon rendelve az elmenetelire. Mü is az mennyiben tudjuk, mához egy hét innét kimehetünk, én az nap, ha csak lehet Bonczidáig is elmegyek, hogy másnap Szamos-Újváratt szent misét hallhassak, onnét Szent-Iványba megyek és osztán rendre Noszolyba, Méhesre Isten hírivel, és azután vagy csütörtökön vagy pénteken haza, de ha szombaton innét meg nem szabadulnánk, az kit nem reménlek, hanem vagy hétfűn vagy kedden, úgy lehetetlen volna megjárnom az jószágokot, hanem csak Tövisre mennék; ha lehet penig készüljetek úgy, hogy az innepek után való pénteken indulhassunk befelé, mert ha lehet Brassóba megyek, szárasszuk meg az egyetmást s vessünk számot az szászokkal, ha penig mü elmegyünk, bizony úgy hiszem később épül az az épület, addig az mennyiben lehetne kellene sietni; azt bizony magam látom, hogy most is sokra mentél azzal az kevés emberrel, még három hetünk ugyan vagyon. Az város tilalmával semmit sem kell gondolni, akkor kellett volna tiltani, mikor építeni kezdették az kamarát, avval köszönik meg, hogy én éjjel nappal mellettek fáradok. Az leányomékot szóddal köszöntöttem, levelet is írt az leányom. Nem (!) elhiszem, sőt nincsen is vigabb ebéd és vacsora ma Kolosváratt az mienknél, sokszor nem is ehetik Haller uram az nagy kaczagás miatt. Kálnoki Mihály uram valóban törődik az irásodon, ma akar írni; az gazdasszonyának az szép csecsivel felkérkedék némely nap, jó kedve lévén, most tagadná, ha lehetne, gyakorta énekel, de nem az Istennek, hanem hogy átalellenben az ötvesné meghallja, az hurut is gyakorta esik reá, számán tudja, hány szép asszony vagyon ebbe az utczába, de csak tőlled fél, hogy az dolgait meg ne tudd.

Nyolczezer sendely elég nem lesz azokra az épületekre, bár többet is csak alkudjál, Oláfaluból is talám visznek, de azt is három forint alól nem adják, az házakra is úgy vettem vala. Bizony alig várnám, hogy egyszer Háromszékre

mehetnék, noha ott is tudom hamar megunom. Beszélhetek elég újságot, ha haza megyek Isten hírivel, de pennára nem bízhatom. Az gyermekeket atyai szeretettel köszöntöm s adja Isten, mindnyájatokot találjalak jó egészségben s ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Kolosvár, 6. Maji 1725.

Az Barcsainé asszon dolga az némettel elévétetődött volt, de az mint értem, elhaladott; az másikot is munkálódom, én bizony az kiket illet, az iránt eljártam.

P. S. Ujólag vettem pater Csernovics uram levelit, az fiaink egészségben vadnak; az jó regensek, pater Madocsani uram az Szent-Albert seminariumába éppen Szent-Albert napján meghalt. Isten tudja, mint szánom azt az embert; másként megint igen jó ember ment oda, jól ismerem, pater Bossáni Farkas uram, irtam is már ő kegyelminek.

Külső czím a borítékon: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Tövis.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

122.

Kolozsvár, 1725. máj. 12.

A fökormányszék báró Apor Péternek a közleméltárból esetleg nála lévő oklevelek beszolgáltatását kívánja.

Sacrae Caesareae, Regiaeque catholicae Maiestatis stb. nomine.

Spectabilis ac magnifice Baro! Frater nobis observande. Salutem et gratiae caesareo-regiae incrementum! Nagy fogyatkozással lévén a gubernium a publicumot illető elébbeni actáknak és litterale instrumentumoknak quo quomodo lett distrahaltatása és az archivumban való nem restitualtatása miatt, melyhez képest tiszti kötelességének tartja lenni a hazában mindenütt investigaltatni és afféle publicumot concernalo és a supremum dicasteriumok előtt forgott documentumoknak és actáknak instrumentumit ad archivum cancellariae provincialis restitualtatni.

Minthogy pedig kglmednél is efféle publicumot concernalo levelek supponaltatnak lenni, a minthogy miképpen

devenialhattak, alkalmatosság volt reá, és azután per casus humanos ott maradhattak.

Annak okáért authoritate guberniali kglmednek serio intimaltatik, hogy ha a feljebb megírt módszerént publicumot concernalo levelek és instrumentumok kglmed kezénél volnának, mindazokat ad cancellariam beadni maga kötelessége és haza java is azt kivánván el ne mulassa. Sic facturus altefata sua Maiestas saratissima benigne propensa manet. Datum ex regio principatus Transylvaniae gubernio Claudiopoli die 12 Maji 1725.

Sigismundus Kornis
gubernator m. p.

S. Köleséri.

Külső czím: Spectabili ac magnifico baroni Petro Apor de Altorja stb.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

123.

Bikfalva, 1725. szept. 6-án.

Br. Apor Péterné gr. Kálnoki Borbála a sepsiszéki bikfalvi birtoknak Pogáti János által megvétele ellen protestál s ahoz elővételi jogot követelvén magának átbocsátani kívánja.

Recognoscáljuk per praesentes és adjuk tudtokra mindeneknek, a kiknek illik: quod in hoc anno praesenti 1725 die vero 6-ta mensis Septembris, külde el münket méltóságos gróf asszony Kálnoki Borbára asszony ő nagysága az méltóságos uram altorjai l. b. Apor Péter uram ő nagysága kedves házastársa, ugyan itt Sepsi-Székben *Bikfalván* nems. Pogáti János uram az ő Felsége törcsvári vámjának administratora vagy rationistája ugyan ezen esztendőben aprehendalt házához ilyen irásban elönkbe adott instructioval:

Az méltóságos gróf asszony Kálnoki Borbára asszony ő nagysága az méltóságos úr altorjai l. báró Apor Péter úr ő nagysága kedves házastársának szintén csak mostanában esett értésire, hogy kegyelmed nemzetes Pogáti János uram az ő Felsége törcsvári vámjának administratora vagy rationistája megvette volna azt a jószágot, melyet Svéth kapitány uram vött volt itt Sepsi-Székben *Bikfalván* alól

a Deák utcája, feljebb ugyan bikfalvi Szabó János jószága vicinumjában, rajta való épületekkel és pertinentiakkal együtt, és már birodalmában is volna kegyelmednek. Minthogy penig az megírt asszony ő nagysága háromszéki possessionata és ugyan praedecessoriról is s.-széki, köröspataki, és ő nagysága nem is kénáltattatott volt meg azon jószágnak eladásakor sem az venditor, sem kgd által, sőt még a faluban bébíró possessorokat, portionatusokat, még magát a falut sem, kegyelmed pedig ezen székben idegen és ennek előtte semmi birodalma nem is volt: azért is ő nagysága kegyelmedet admoneáltatja legitime, kegyelmed azon jószágot épületeivel és pertinentiáival együtt, sőt azon kivül is, ha mit másoktól vásárlott, jószágot vagy pertinentiákat, szántóföldeket vagy szénafüveket ő nagyságának bocsássa kezébe. A mit kegyelmed érettek adott elhitetvén ő nagyságával, kész őnagysága kegyelmednek paratis deponalni, az minthogy ad levandam pecuniam admonealtatja is ő nagysága kegyelmedet, ellenzi, pénzzel is kénáltatja, ha kegyelmed levalja, bene quidem. alioquin protestal őnagysága, hogy azt az útat elköveti, melyet mind az igazság, mind pedig az dolognak rendi magával hozza. Melyről kegyelmed egyenes válaszszát el is várja ő nagysága; et iterum solemniter protestal, hogy kegyelmed azon jószágon ezentúl ne épitsen, se ne vásároljon másoktól is semmit, mert ő nagysága maga, és successora nyilván való praejudiciumokra meg nem engedi. Mely instructiot kezünkbe vévén eljöttünk ugyan itt Sepsiszékben *Bikfalván* a feljebb specificalt házhoz, holott is magát Pogáti János uramat személye szerint nem találván, hanem Svéth kapitányné Prázmári Kata asszonyt, említett Pogáti János uram édes leányát Róza asszonyt és egy Toth András nevű Bikfalván lakó azon jószágon való örökös jobbágyot, jelen lévén a bikfalvi hütös falus bíró, vitézlő Szabó Mihály, nemes Harkó Ferencz, Pál János Gáspár és Szabó László uramék sepsiszékiek, bikfalviak, rész szerint vicinusok is, és az feljebb inseralt instructiot de verbo ad verbum elolvasván, annak continentiája és tenora szerint a megírt jobbágy Tóth András által említett Pogáti János urat admonealók praesentium verbis declaralván az egész dolgot és pénzzel is megkénálók. Melyre a megírt jobbágy azt felelé: Értem és Pogáti János uramnak értésire adom. Mely dolog mi előttünk és általunk e szerint menvén végben, annak bizonyságára futura pro cautela a megirt asszonynak ő nagyságának adjuk mi is e subscriptionkot és szokott pecsétünkkel

megerősíttetett levelünket fide nostra mediante. Datum et actum anno Domini locoque ut praemissum est.

Correcta per nos
Daczó Ferencz sz. györgyi,
nemes Sepsiszéknek hites
assessora mpr.
(P. H.)

Bartha András nobilis
de Nagy-Borosnyó mpr.
(P. H.)
Magyarósi Benedek
nobilis de Páke mpr.
(P. H.)

Kivül: Pogáti János uram admonitiojáról és megkináltatásáról való testimoniális.

(Eredetije Apor István br. abosfalvi levéltárában.)

124.

Kolozsvár, 1725. szept. 19.

Báró Apor Péter tiszttartójának, Szentiványi Mihálynak; vadászati intézkedéseket tesz.

Szolgálok kegyelmednek.

Semmi olyast nem ír a feleségem, melyre most válaszolnék, hanem kegyelmednek azt írom, hogy ha valami[1])

. . . . . .

kegyelmetek csak *Méhesre* . . . . . .

. . . . öt pár kopót magával hozasson ki kegyelmed, a puskások és a jáger elgyüjjenek, vagy két flintát is ha hoznak magukkal a puskások, de kegyelmed magával hozassa ki, kegyelmed maga maradjon a feleségemmel, a puskások egyenesen gyüjenek; nem látom a feleségem miért menjen *Tövisre*, csak egyenesen gyüjön Méhesre. Egyéb dolgokról tudósítottam a feleségemet. Öt pár kopónál többet ki ne hozzanak, a többihez lássanak jól Torján.

Kolosvár, 19. Septembris 1725.

Kegyelmed jó akarója

Apor Péter m. p.

Külső czím: Nemzetes Szentiványi Mihály úrnak, jóakarómnak ő kegyelmének. Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

---

[1]) A kipontozott helyek ki vannak szakadva.

125.

Darlacz, 1725. okt. 17.

Gróf Haller Jánosné, báró Apor Zsuzsánna levele édes anyjának, melyben szüretre hívja és gróf Bethlen Kata dolgairól tudósít.

Méltóságos Asszony, jó asszonyom, érdemem felett való édes lelkem Anyám.

Kivántam levelem által Nagyságodnak alázatoson udvarolni, mely is, hogy tanálja Nagyságodat friss jó egészségben örvendetes órában szivesen kivánom. Írhatom alázatoson Nagyságodnak édes lelkem nagyságos asszonyom, hogy mi is Istennek hála szerencsésen haza érkeztünk; az szürethez pedig, ha Isten engedi az jövő hétfün hozzá fogatunk, az kire is, ha Nagyságod magát megalázza, tiszta lelkünkből látjuk Nagyságtokot s kérem is alázatoson édes nagyságos asszonyom Nagyságodat, méltóztassék Nagyságod megalázni magát, mind az ott levő kedves atyafiakkal együtt, még is hadd lenne egy kevés mulatsága Nagyságtoknak s mind az gyermekeknek s kérem is alázatoson édes nagyságos asszonyom Nagyságodat, hogy méltóztassék Nagyságod ezen alkalmatossággal engemet tudósítani.

Irhatom alázatoson édes nagyságos asszonyom Nagyságodnak, hogy Teleki uram külömbnél külömb dolgokot kezd az gyermekek iránt; most már azon esketett, hogy ki hallotta, hogy mikor az hegyen Haller László elvette az asszonyt,[1]) kötést s contrektust csinált, hogy ha léjánya leszen, legyen az asszony vallásán, mire mehet, csak az egy élő Isten tudja; én ugyan bizony csak az egy Istenben vetem minden reménségemet, az mind eddig ő felsége nem hagyott, ezután is gondunk viselője leszen; soha nem tudja kigondolni az ember az sok, istentelen praktikáinak szeritszámát, az mit ki tud gondolni, azt bizony látom elköveti. Az én Istenem szégyenítse meg ebben is, mint az több istentelen hazug dolgaiban megszégyenítette, bárcsak az én Istenem ő felségének adna olyan szent lelket, hogy hadd taníttatná meg az sokféle praktikájért.

Most semmi újságot írni nem tudok Nagyságodnak, édes lelkem, nagyságos asszonyom, mert az emberem is siet, másként is én bizony semmit nem hallottam. Egy kosár

[1]) Gróf Bethlen Katát, kinek önéletirása és imádságai ismeretesek.

szőlőt küldöttem Nagyságodnak, adja Isten, hogy költhesse friss jó egészségben el Nagyságod, tudom ugyan, hogy elég vagyon Nagyságtoknak, de ezen megláthatja Nagyságod, micsodás az ide való szőlő; bizony nem reménlem, hogy igen jó bor legyen. Kérem alázatoson édes nagyságos asszonyom Nagyságodat, méltóztassék Nagyságod az én szómmal az gyermekeket köszönteni s valóban várnám az szüretre ő kegyelmeket s az szüret végin egy pár tánczra, azon is alázatoson kérem alázatoson Nagyságodat, édes nagyságos asszonyom, méltóztassék Nagyságod az én szómmal az úr ő nagyságát alázatoson köszönteni, az szüretre jó szívvel látnók ő nagyságát Nagyságoddal együtt, azon is alázatoson kérem ő nagyságát ne feletkezzék ő nagysága nekem len felől parancsolni; tavaly 3 kővel hoztak volt. Kérem édes lelkem nagyságos asszonyom Nagyságodat, az arany iránt küldjön egy kis írást Nagyságod, hogy visszaadtam. Ezek után Istennek kegyelmes oltalmában ajánlom Nagyságodat édes lelkem nagyságos asszonyom, magamat pedig az nagyságod méltóságos anyai gratiájában.

Nagyságod alázatos szolgálója engedelmes lejánya
Apor Susánna m. p.

Darlacz. 17. Octobris 1725.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

126.

Kolozsvár, 1725. decz. 5.

Br. Antalffi János püspök br. Apor Péternének, férjével való meghasonlása dolgában.

Méltóságos Asszony, nekem nagy jó Asszonyom.

Az méltóságos asszony nékem Darlaczrúl datált levelibűl Apor Péter *urammal való keserves dolgát* megértettem és nem kevéssé sajnálom ő kegyelme felől lévő szomorodott és keserves állapotját, melyet (noha atyai mivoltom azt hozná magával, hogy a méltóságos asszonyt eféle materiában inconsolate nem hadnám) hanem testi és lelki vigasztalásáró (!) fordíthatnék és ha ugyan csak mostoni alkalmatosságol (!) a méltóságos asszony semmi eféle vigasztalást nem vehet is, azon fogok lenni, hogy ha egyébként nem is, saltem consistorialiter et in facie capituli pro interim, miglen a méltóságos asszony mostoni keserűségitűl meg-

enyhődik és Apur (!) Péter uram is az olyatin illegitimus actusiban recipiscalni fog, separalhossom (!), mert magam is bánnám tovább való szorongattatásit a méltóságos asszonynak és amint látom, utolsó mediumot kelletik adhibeálnom, úgy mint a sequestratiot.

Ezzel midőn magamot a méltóságos asszony affectiojában ajánlanám, maradok

Az méltóságos asszonynak,
nékem nagy jó asszonyomnak kész köteles szolgája
Antalffi János m. p.

Kolos-Vár, 5-ta Decembris 1725.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

127.

Torja, 1725. dec. 14.

Cseh Mihály torjai plébános báró Apor Péternének Darlaczra: férjével meghasonlása alkalmából vígasztalja s tudósítja a torjai állapotokról, Apor Péter nagy keservéről, felindulásáról, maga mentegetéséről.

Szent András havának harminczadik napján Darlaczon írott levelét vettem Ngdnak. Igazán nevezték volt Töviset Tövisnek, mert két vagy három ízben ugyan megszurdosá Ngdot a tövis, a két elsőről nem is akarok emlékezni, de az utolsó böcsületiben halált hozó mérgével megkeserítette Ngodot. Mit mondjak, hanemha szent Jóbbal felkiáltok: ha a jót elvettük az Istentől, a gonoszokot miért ne szenvedjük. Adjon Isten Ngodnak szent lelket, hogy ennyi sok háboruságit, keserves szenvedésit szenvedhesse békével. Ugyan vak volt a világ, hogy 26 esztendőktől fogva nem látta s nem is láthatta Ngdnak rosz erkölcsit és már most vénségében lött olyan szemes a világ, hogy a mi soha nem volt, azt világosan látja. Egynek ifjuságában eleget nem tehetett, vénségében kettővel, hárommal közölje dolgát; eszefelejtett ember volna az, a ki elhinné, hogy a ki másokban mindenek felett gyülölte a gonosz erkölcsöt, maga keveredzenék a rut életben, kivált vénségében etc. Tudom Ngd tudni akarja, mint van idebé a dolog, én azt voltaképpen le nem írhatom, mindazáltal két három szóval írok, a mit lehet.

Boldogasszony fogontatása napján érkezett az úr haza és kapum előtt felmenvén, egy szolgája által böcsülettel köszöntete; ugyan az nap vecsernye után Mihálcz által hivata vasárnapra ebédre; én azzal mentém magamot, hogy

nem lehet, mert két emberséges embert várok ebédre hozzám; mond az inas, hogy másképpen is meg kell lenni, mert esperest uram is ide jő, mert valami levelet akar ő nga nekünk ketten megmutatni; én arra felelék, hogy másszor is megláthatom én azt a levelet. Vasárnap reggel gondolkodom, mit kellessék cselekednem, resolválom magamot, hogy felmenjek, kihez képest ebédet sem készítetek magamnak, hanem csak a cselédnek. Templomból kijővén, ki nem vár az úr engemet, hanem elmegyen, mondotta ugyan királybíró uram, hogy hagyott hátra ő nagysága egy inast, de nem cselekedte; gondolom magamban, hogy bizony fel nem megyek, a mint hogy nem is menék. Egyél legény immár, ha van mit, mondok magamban, csak ízibe egy pár vesét és egy kolbászt elkészítetek, otthon vígan ebédelek a kevesből. Az alatt ő nga királybíró urammal, Boér István urammal felérkezvén, az úr mond nagy bágyadva: no csak nem jő a pater, most haragszik reám. Azonba reszketni kezd, mint a guttaütött ember, más adott a szájába enni, de igen keveset ött, nem is ivutt szokása szerént, hanem elaluszik asztalnál nagy horczogással, ott is hadták aluva Boér István uramék és hozzám lejövén királybíró urammal kezdik mondani, hogy miattam megütötte a gutta; arra mondok tréfából, hogy bolond gutta volna az, a ki az urat megütné; kérni kezdenek ő kglmek, hogy menjek fel, nehogy ha mi találja, én okoztassam, mert átalyán fogva nem lesz jó kimenetele a dolognak. Én másnap felmenvén, hát sír az úr, és erősen reszket, eléggé mondám, hogy ne tegyen úgy, mert az híre elmégyen, sokképpen változtatta magát asztalnál is, hol fázott, hol reszketett, de mai napig, noha ugy tetszik jobban vagyon, néha rosszabbul; esküszik hogy soha Ngd becsülete ellen nem szólott, nem is bizonyíthatja meg Ngd, a mit ellene feltött; Szent-Iványi uramot mindazáltal és a mosó asszont udvarában nem szenvedheti, a mosó asszonyt azért, mert sült boszorkány, Mihálczot menti, hogy tiszta ártatlan. Esperest uramot általhivatván megköveté, hogy ártatlan üldözte két esztendeig; csak azt kiáltja, hogy a gutta megüti, orvosságot is vett a doktortól, ma feredőt csináltatott, Borbély Mihálylyal meg köppölyöztette magát; egyszóval az úr dolga nem jó karban vagyon; lássa Ngd, mit csinál, én közben nem teszem magamot, azt sem mondom, hogy haza jőjön Ngd, azt sem, hogy ne, megmutatja az idő Ngtok dolgának kimenetelit. Az posta Darlaczról bejövén, váltig kérdezé az úr, ha Ngd haza jő, hallott-e valamit, értette-e Ngd szándékát, de az azt felelte, hogy ő semmit sem tud benne, nem

hallotta, mert csak fél nap mulatott Darlaczon. Többet most nem írok, nem is írhatok, hanem ha Isten Ngdot közelebb hozza, többet beszélek Ngddal. Ezzel Isten vigasztalja Ngdot; régi sok szép intésemről emlékezzék Ngd és a busulásba szerfelett ne ereszkedjék, hogy egészségének ne ártson.

P. Cseh Mihály
Torja, 14. Decembris 1725. torjai plebanus.

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonynak, nekem mindenkor nagy jó asszonyomnak ő ngának.

Darlaczon.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

128.

Altorja, 1726. jan. 7.

Cseh Mihály plébános levele báró Apor Péternének, férjével való meghasonlása ügyében.

Méltóságos Asszony, nekem nagy jó Asszonyom!

Nagyságod nekem szép új esztendő kivánását alázotosson köszönöm; én is viszontag kívánok Ngodnak örvendetesebb új esztendőköt, mint eddig voltanak. Ugyan is ideje volna, ha Isten ő szent felsége egyszer felderítené az szomorúságoknak ködben borult fényes napját, elégelné meg egyszer Ngodnak sok keserves szenvedésit. Az úr resolválta vala magát, hogy felmennyen a derék székre, de megváltoztatta szándékát. Mi az oka nem tudhatom, már írja ő nga a punctumokot s készül az inquisitióra, minemű punctumok lesznek azok, az üdő megmutattya. Én ugyan kérdém az estve, ha a régi mocskos punctumokot felteszi-e, vagy nem s azt felelé, hogy nem, hanem a mostani dologról újakot csinál. Azért Nagyságod is legyen készen; jovallom pedig, hogy mind az régiekre, mind az mostaniakra legyen készen, mert nem tudgya az ember, mint fordul a dolog, mert itt hamar fordíthattyuk a köppenyeget. Noha Csíkban a majorné radináskodik, de itt is a majorné ebül járt. Az úr bábák által meg is fejette s a teje erőssen jő, ha el nem vesztette, az is megriallik *(így!)* Mihálcz uramra vallott, ki is immár maga böcsületinek megtartására feleltetni akar. Tanácskérdeni hozzám jött vala, én biztatám, hogy ne hadgya magát, hand *(így!)* tisztuljon ki belőlle. Itt mind uj szolgák vadnak

az egy Mihálczon kívül; mi végre bocsáttattak el, maga Ngod gondolhattya. Mihálczot is, azt mondá ő nga, elbocsáttya. Azonban azon kére ő nga az estve, hogy írjak Nagyságodnak s kérjem azon, hogy ne keringjen Nagyságod imitt-amott, hanem jőjjön le a szentléleki jószágába és ott csendesen lakjék Ngod. Ha mi kívántatik az torjai háztól, bor és egyébb közel éri Ngod, s a mikor akar, akkor vitethet Ngod. Én arra mondék, hogy Ngod azt nem cselekszi, mert fél attól, hogy az úr rámegyen az asszonra vagy éjjel vagy nappal, arra megesküvék hogy nem cselekszi, mint a nyárba is nem cselekedte. Én magam is jovallanám, ha szavának állana az úr, mindazonáltal lássa Ngod, hogy én ne okoztassam; magam is szívem szerént bánnám, ha valami történnék. Ngod túróval való gazdálkodását ha én meg nem szolgálhatom, Isten fizesse meg Ngodnak. Az méltóságos urat az iffiu asszonynyal ő ngával alázatosson köszöntöm, úgy a kisasszont és László urfiut. Volna egyébb is mit írnék, de másszora hagyom. Gondolkodgyék Ngod, ha jónak itilheti-e Szentlélekre való jövetelit.

Ngod régi szegény káplánnya
Torja, 1726. 7. Januarii. P. Cseh Mihály

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonnak, nekem nagy jó asszonyomnak ő nagyságának illendő böcsülettel.

Hátul br. Apor Péterné kezével: T. p. Cseh uram levele az én Csíkból való lejövetelemről.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

129.

K. n. (1726. jan. 25. után.)

Cseh Mihály torjai plébános báró Apor Péternének, férje megbánásáról s kibékülésök kívánásáról.

Méltóságos asszony, nekem jó asszonyom.

Bánom, hogy Nagyságod hírem nélkül elment, mert még lött volna holmi beszédem Nagyságoddal. Az úrhoz őnagyságához Szent Pál fordulása napján felmenvén, kérdé őnagysága, mikor igyekszik Nagyságod felmenni Csíkban, én mondám, hogy mentől hamarébb igyekszik Nagyságod felmenni, mert *Nagyságodat elieszteték némelyek, hogy az úr rá akar menni Nagyságodra.* Ezen mindjárt megindula az úr és *átkozni kezdé az hírmondókat*, sem híre, sem tanácsa

arra nem volt, sőt azt mondá, *hogyha húsz esztendeig Nagyságod Szentléleken laknék is, Nagyságod akaratja ellen oda nem menne.* Ugyan váltig haraguvék a *temondázók* ellen, hogy Nagyságodot eliesztették. Ebéd után kezde kérni azon ő nagysága, hogy *Nagyságtok között még egyszer szerzenék békességet*, soha többször nem kér s fogadja, hogy ha egyszer megbékélhetnék, soha többször nem böstelenkednék, látná Nagyságod, amint szeretné, igazgatná úgy az udvarát, most is a mit cselekedett, bánja, mert Nagyságodot ártatlan mocskolta, sok gonosz fondorlók vádlására, de *kész Nagyságodnak mindenütt, valahol kívánja s valakik előtt gyalázta, mindenütt Nagyságod böcsületit helybeállítani, mocskos szavait revocalni;* tanol most, úgy mond, mint higyjen minden ember szavának, *midőn ezeket mondá sírt, mint a gyermek.* Ezeket, jelen lévén Apor Farkas uram, mind így hallotta, mint én. Én nem tudom, már mit teszen Nagyságod a feleltetéssel, hanem ha régi dolgait akarná Nagyságod felforgatni, a melyet magam sem kívánok. Ha Nagyságod úgy jovalja, az feljebb mogmondott szavait mások előtt is elkezdem, hogy hazugságba ebben is ne maradjak. Ha Isten Nagyságodot közelebb hozza, bővebben beszélek Nagyságoddal, nem hittem volna, hogy ő nagysága így kiadja magát, holott eddig mint tagada.

Nagyságod káplánja: Pater Cseh Mihály.

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonynak, nekem nagy jó asszonyomnak ő nagyságának

Csík-Somlyón

A levél hátán a következő megjegyzés: Tisztelendő pater Cseh uram levele az én sok ártatlan szenvedésemről.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

130.

Kolozsvár, 1726. jan. 31.

Br. Antalffi János r. k. püspök báró Apor Péternek, melyben feleségével való meghasonlását fájlalva, kibékülésre inti.

Illustrissime Domine Baro, Domine mihi observandissime.

Az méltóságos ur maga mentegető levelét illendő becsülettel vöttem, én megvallom s közönségesen is *mü szomorú szívvel halljuk az úrnak az asszonynyal visszavonó életét.* Mikor legnagyobb vigasztalást várhatunk vala, akkor

gyalázódunk. Ime Olasz uram is minémű botránkozást szerze, s már az úr botránkoztatja az asszonynyal az embereket. Más is következik rövid nap, csak nem nyugszik az ellenséges ember, hanem csak hintegeti az veszedelmes konkolyokot.

Én ugyan egyiknek is szaván meg nem indulok, hanem már megparancsoltam az úrnak Lukács András uramnak, hogy cum sibi adjunctis sociis pro utraque parte feleltessenek, hogy az igasság napfényre jőjjön. A melyik vétkes leszen, pro scandalo külön, pro violato matrimonio külön, pro infamiis külön súlyoson meg fog büntetődni. Kihez képest kérem szeretettel az urat, és minden apprehensiot, fántásiát, és zelotipiát[1]) tegyen félre, és alkudjék meg az asszonynyal, gondolja meg statussát, főtiszt lévén jó példát kellene adni, vigyázzon familiájára és religiójára és tűrjön, vaj ki sokat kell az házasoknak tűrni és ha mi történik is ellenkező az házban, az ajtón ki nem megyen, quod summum lelkére kell az embernek vigyázni, kit ha egyszer elveszt, örökké jaj. Ezek után az Istennek kegyes gondviselése alá ajálván az urat, maradok

Az méltóságos úrnak

igaz jóakaró lelki attyja

Claudiopoli, 31. Jan. 1726. Antalffi János m. p.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

131.

Kolozsvár, 1726. jan. 31.

Henter Dávid báró Apor Péternének, férjével való meghasonlása ügyében a békés megegyezést ajánlja.

Méltóságos Asszony, mindenkori jó Asszonyom!

Ngod levelét, rólam való megemlékezését és szép köszöntését méltó becsülettel vöttem s köszönöm, kivánom én is, hogy Isten ő felsége Ngdnak úri házával egyetemben ez jelen való esztendőt tegye örvendetessé és engedjen számosokat, testi-lelki vigasztalások között érni s eltölteni. Én Háromszéken voltam és fülhegygyel hallottam, hogy Ngtok nem épen egyes, de okait nem hallottam és épen nem értettem, vagy azért, hogy mások dolgait és fogyatkozásit nem örömest vizsgálom, vagy hogy Ngtok között való ellenkezé-

[1]) T. i. féltékenységét.

seken eleitől fogva inkább szánakoztam, mintsem hallani kívántam, hanem most ide kijővén, ugy kezdettem holmi részben hallani és még most is voltaképpen nem tudom. De ha csak ennyiben hallottam volna is, odabé bizony meg nem állottam volna, hogy jól készült lúggal meg nem mostam volna a fejit bátyámnak, akár mint sziszegett volna, haragjával sem gondoltam volna, mint oknélkült valóval; szégyen, hogy vénségire maga temeti el magát, de ha magának koporsót farag, bárcsak másokot ne kénszeritene halálig: úgy bizony a borbély sem bánt vélle, mint én, ha igy tudtam volna, mikor most nem régen Torján járék. En bizonyosan elhiszem, annál nehezebb Ngodnak a szenvedés, a mennyivel méltatlanabb; de ennek orvoslása (itiletem szerint) nem egyéb, hanem a megedgyezés, mert ezt a Ngtok külön és távolléte, mindegymás között gerjeszti s mind a külsők között neveli s öregbíti. Mi formában legyen pedig meg, Ngd maga is feltalálja módját. Tudom ugyan, hogy erre Ngd mint megbántódott fél nehezen lépik, azért is, hogy edgyikünk nem mindenkor szokott igiretinek állani; de különben nehezen szűnik meg sokaknak vizsgálódó haszontalan elméje s itílete. Feleségem Ngod köszöntését alázatosan vötte és a szerint minden jóknak kivánságával Ngdot köszönti s valóba kivánna Ngdot látni.

Én maradok mindenkoron

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Henter Dávid m. p.

Kolozsvár, 31. Januarii 1726.

P. S. Olosz Mihály uram halálát eddig hallhatta Ngd. nem kétlem.

Külső czím: Méltóságos asszonynak Kálnoki Borbára asszonynak, jó asszonyomnak ő nagyságának adassék.

Hátán br. Apor Péterné kezetrásával: Henter Dávid uram levele, ezekben is van hasznos az én szenvedésemről.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

132.

Torja, 1726. febr. 4.

Cseh Mihály torjai plébános levele báró Apor Péternének, férjével való kibékítése ügyében.

Méltóságos Asszony, nekem jó Asszonyom!

Az úrral, Lukács urammal bővön conferáltam Ngd nyomorúságáról. Az úr ő nga Lukács uram és esperest uram előtt újólag megvallá, hogy Nagyságodat ártatlan gyalázta és kész vissza adni Ngod böcsülletit, a kik előtt gyalázta. Azért ezt hallván, az úr Lukács uram és esperest uram azt beszélgetők egymás között külön, hogy ezért nem szükség feleltetni, mivel ennyi ember előtt megvallotta; régi dolgait felforgatni az úrnak nem jovallják ő kegyelmek, mivel azok complanatio által véghezmentek. Az Ngod utolsó levelit megolvasám Lukács uram előtt, jovallá ő kegyelme, hogy az úrnak ő ngának megjelenteném, mire condescendált Ngod ugy, mintha az úr ő nga jól leköti magát és a Ngod úri attyafiai nem ellenzik, sőt jovallják, kész Ngod még egyszer megbékélleni. Az úr ő nga örömest akarná tudni, mire kösse magát, mit kíván Ngod; kész minnenekre; a punctumokot Ngod külgye le az én kezembe és én megtudván, mire köti magát ő nga, mingyárt tudósítom Nagyságodot. Azalatt úri attyafiainak is írhat Nagyságod; és mit jovallanak ő ngok és püspök uram, a tevő legyen Nagyságod, nem is jovallom, hogy Nagyságod megvesse tanácsokot, mert ha más alkalmatossággal kévántatnék szolgálattyok, nem respectálnák Nagyságodat. Az urat gróf Haller János uramot az iffiu asszonynyal alázatosson köszöntem; úgy a kisasszonyt és az urfiat követem, Nagyságodot mocskos irásomról, mert *agyagos fövel* kelle írnom, mivel tegnap Könczei Gergely uram vendége voltam.

Nagyságod igaz szolgája s káplánnya
p. Cseh Mihály,
Torja, 1726. 4 Febr. torjai plebánus m. p.

Külső czím: Méltóságos asszonynak, gróf Kálnoky Borbára asszonynak, m. úr báró Apor Péter uram kedves házastársának, nekem kedves jó asszonyomnak ő nagyságának. Somlyo.

Hátjegyzés báró Apor Péterné kezével: Páter Cseh uram levele az én becsületem visszaadásáról.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

133.

K. n. (1726. febr.)

Cseh Mihály torjai plébános báró Apor Péternének, férje kibékülési vágyáról, törekvéseiről.

Méltóságos Asszony, nekem nagy jó Asszonyom.

Nagyságod hatodik februari írt levelét igen kedvesen vettem, melyre, hogy válaszoljak Nagyságodnak, örömest cselekszem. Az úrnak ő nagyságának én megmondám, hogy ő nagysága írjon maga punctumokat, melyek, ha tetszenek Nagyságodnak, jó, ha pedig nem, meg kell lenni az inquisitionak. O nagysága azt felelé, hogy bizony nem ír, hanem írjon Nagyságod, mert Nagyságod az megsértődött fél. En megvallom meguntam életemet, mert csak egy nap sincs nyugodalmam; szüntelen hívott, mintha én Isten volnék, hogy a *két fél között magam erömtől békességet csinálhatnék* s azt mondja, hogy csak nem akarok, mert ha akarnék, véghez vihetném. En tudja Isten, megvonom magamot az házamnál, suhuva nem megyek, lássa, mit csinál. Tegnap is igen fenyegetődző levelit látám püspök uramnak ő nagyságának, melyben azt írja ő nagysága, hogy *ha meg nem békéllik Nagyságtok, valamelyik leszen az oka az háborúságnak, három dologért keservesen megfogja büntetni a vétkest.* Az úr csak azt mondja, hogy ha kárt vall, azon kárt Nagyságod is úgy vallja, mint ő nagysága. Azon is kér vala az úr, hogy még egyszer menjek fel Nagyságodhoz, de miért fáradjak heába addig, míg Nagyságod választ nem veszen úri atyafiaitól, mert látom, hogy Nagyságod addig semmire nem megyen, míg úri atyafiával nem conferal. Akarnám tudni, mi választ adtak vagy adni fognak az urak, hadd tudnám mihez tartani magamot. Inkább hiszem, ez leszen utolsó búsító levelem ezen dologból Nagyságodhoz. Ha ugyan Nagyságod rá nem veszi magát a békességre, az utrumokot készítse el Nagyságod, ne bízza másra, mert *Nagyságod tudja jobban maga fájdalmát; eléggé esküszik az úr, hogy soha többé Nagyságodot meg nem keseríti, ha egyszer megbékélhetik.*

Igen nagy hír futamodék itten, hogy Szentiványi uram Nagyságod és gróf Haller János uram ő nagysága között zurzavart (!) csinált, bár ő kegyelme afféle dologba ne elegyítette volna magát, mert ő kegyelminek aféle dolog nem fog jövendőben böcsületire szolgálni.

Az kisasszonyt és László úrfiat igen szépen köszöntöm, én pedig maradok

Nagyságodnak alázatos káplánja
P. Cseh Mihály
torjai plebanus m. p.

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonynak, nékem nagy jó asszonyomnak, ő nagyságának illendő böcsülettel
Csík-Somlyó.

A levél hátán a következő feljegyzés: T. pater Cseh uram levele az én sok keserűségemről.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

134.

Torja, 1726. febr. 23.

Cseh Mihály torjai plébános levele báró Apor Péternéhez, a férjével való viszály dolgában.

Méltóságos Asszony, nekem nagy jó Asszonyom!

Nagyságodnak minapi levelére késő válaszadásom nem rajtam mult, hanem Marti János uramon, mert ő kegyelme feladá a levet, hogy utánna küld a levélnek. Azalatt vagy megfeledkezett rólla, vagy restellette elküldeni és így a levél egy néhány nap Torján hevert. Látván hogy utánna nem küld, magam vittem Vásárhelyre, s ott adtam magának kezében. Az punctumok után magamnak kellett utánna mennem Lemhénybe; ottan beszélgetvén Lukács urammal általhoztam Torjára, magam felvittem az úrnak, hogy azokra választ tegyen. Váltig kére ő nga, hogy éltessem tanácsommal, de én minden tétovázás nélkül kimondám, hogy én bizony nem, mert ennek utánna mindennek én lennék az oka. Minemű választ tett az punctumokra, im elküldöttem Nagyságodnak, lássa Ngod, válogasson benne. Én ugyan megolvasván mondám az úrnak, hogy nem hiszem, hogy Ngod megelégedgyék választételivel. Avval kijövék az ajtón. Most minden dolgok itten csendességben vadnak, csakhogy a mint a praeceptor beszélli, éjjel nyughatatlankodik. Ha mi keveset aluszik, ottan felébred, egész éjjel zsémbelődik, neki sem hadgya, hogy alugyék. Nappal mikor idegen ember nincs ott, csak sétál s magában mond, de nem tudgya mit. Hogy én Ngod udvarlására immár felmehessek, nem lehet, mert sem szán út, sem szekér út nincsen, azonkívül is *elgurlódtam*

a sok járásba. Egy hétben alig ülök egy nap a házamnál, akkor sem esik ki az sok ember a házamból. Ngod én bennem ne kételkedgyék, mert én tudom Ngodnak ártatlanságát, a hol kévántatik, igazságában Ngodnak szolgálni el nem mulatom. Úgy beszéltettem Lukács urammal, hogy ha törvény szerént megyen a Nagyságtok dolga véghez, magam is kimennyek. Talám jobb is volna feleltetésbe nem tenni az én felelésemet, ne térülne minden ember fülébe a mocsok, melyeket mások nem annyira tudnak, mint én; mindazáltal úgy legyen, mint Nagyságod akarja. Én magának szembe megmondottam, hogy legkisebbet sem tagadok el, a mit tudok, mert lelkemet senki tekintetiért kárhozatra nem vetem. Szent Iványi uramnak nem volna esze, ha többször ebbe az udvarba visszakivánkoznék, ha szintén hivatná is az úr. Miért kellene magát keresztülnézetni? Mert ha szintén külsőképpen egy kevéssé mutatná is hozzá magát, de belsőképpen soha jó szivvel nem látná, hanem talám ujabb alkalmatosságot keresne ellene. Több méltóságos udvar is vagyon Erdélybe, a hol hivatalt kaphat magának. Ha Ngodnak ezután kevesebbszer írok, mint eddig, egyébbre ne vélje Nagyságod, hanem ebből az békességjárásból ki akarom vonni magamot, mert mindaddig míg ebben forgok, nyugodalmom nem lehet. Megmondám magának is, hogy egy levélnél többet ezen mocskos dologban Ngodnak nem írok. Azután beteszem az ajtót és ha szolgáját látom a kapumon bejöni, velem bizony nem beszél. Nagyságodot követem hosszas írásomról, s kívánok Ngodnak szomorúság nélkül való farsangot eltölteni és üdvösséges bőjti napokat elérni.

Nagyságod igaz szolgája, káplánnya
P. Cseh Mihály,
Torja, 1726. 23. Februarii. torjai plebánus m. p.

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoky Borbára asszonynak, m. úr b. Apor Péter uram ő nagysága kedves házastársának, nekem nagy jó asszonyomnak ő nagyságának. Csiksomlyó.

Hátjegyzés br. Apor Péterné kezétől: P. Cseh uram levele az én sok nyomorúságomról.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

135.

H. n. 1726. márcz. 8.

Báró Antalfi János erdélyi püspök báró Apor Péternének, a férjével való meghasonlása ügyében kivánt vizsgálatról.

[Méltóságos] Asszony!

Nékem nagy jó [Asszonyom!]

A mlgos asszony keservessen nékem most utóbbszor írott levelit szomorú szívvel olvastam, megvallom attyaiképpen sajnálom a mlgos asszony keserves sok szenvedésit. Mivel pediglen maga Apor Péter is uram ő kglme már egynihány rendbeli leveleiben nekem írja, s egyszersmind fogadgya, hogy maga részéről suffragálandó rátiokat mennél előbb nékem elküldi, azért míglen megmutattya maga okait, az inquisitio felől mind addég hallgatnánk, ne talántám nagyobb scandalumok abból származnának; továbbra pediglen az közenséges igazság is azt hozza magával, hogy mind a két rész illendőképpen meghallgattassék, így combinálván azoknak ratioit, kiteczik, ki bünessebb, világosabban. Ezekre nézve kén[teleníttetem] az inquisitióval várakozni, ha ugyancsak [méltó] okokat magáról nem fog elé állítani, meg kell az inquisitionak lenni. Ennek utánna kévánom Isten tartsa a mlgos asszonyt kévánt friss jó egésségben minden szívbéli vigasztalásokkal edgyütt. Maradok az mlgos asszonynak

igaz jó akarója s szolgája
Br. Joannes [Antalffi]
. . . [172]6. 8-ik Martii. episcopus [Transylvaniae].

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

136.

Somlyó, 1726. márcz. 20.

Fater Nagy Pál báró Apor Péternének férjével való meghasonlása ügyében.

Méltóságos, nagy jó Asszonyom!

Meg nem állhatám, hogy nagyságodnak kis írásom által ne udvaroljak. Szintén az estve vöttem az méltóságos úr, Apor Péter ő nagysága levelét, melyből úgy látom, hogy ő nagysága sem vötte tréfára a dolgot, sőt igen felháborodott elmével vagyon az Nagyságod mél-

tóságos gubernator uram ő excellentiaja leveléből vött megszomorodásán és kivált keserűségén s együtt azt írja, hogy mind Isten s mind az angyalok előtt mint légyen, mert az iránt az informatio iránt semmit nem tud s nem akar tudni, hanem a ki annak oka volt, adjon számot Isten és annak szentei előtt és ugyan átkozottnak mondja azt, valaki olyan sinistra informatiot tött méltóságos gubernator uramnál. Maga is már rövid üdőn kimegyen a méltóságos úr és az Nagyságod ártatlanságát oltalmazni munkálkodja. Talán még Nagyságodnak onnan kívül válasza nem érkezék; örömest akarom vala tudni, ki mit fog válaszolni a Nagyságod levelére, de azonban a vigasztaló szent lélek malasztját kívánván Nagyságodnak maradok

Nagyságodnak

kész szolgája, káplánja
Pater Nagy Pál m. p.

Somlyó, 20. Martii A. 1726.

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonynak stb. Szent-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

137.

Csík-Szt.-György, 1726. aug. 24.

Báró Apor Péter levele feleségének, gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem.

Megbocsáss édes feleségem, hogy magam kezeimmel nem írhattam, mivel ugy reszketnek az kezeim, hogy semmiképen nem írhatok. Az itt való irtóztató dologról is nem írok, mivel tudom, hogy nem akarod tudni. Azt írhatom, hogy az sz. királyi gát elszakadott, ott pedig az marhák döglenek és igy az somollyai jobbágyok marhájokon oda gát-ágat nem hordatnak, hanem úgy gondolkodtam, hogy az barna lovakon hordatok eleget és megcsináltatom azon elszakadott malom gáttyát, az torjai kanczákkal pedig jőjjenek fel kedden. Az búza aratást szintén elvégezteti Koncz András, csak még egy darab vagyon. Vetni való buzát csak hat köblöt kell küldeni, mivel Koncz András is gyüjtött az malomból valami kevesset. Azonban hozass Brassóból puskaport, s srétet, mivel, Isten azt adván érnem, ha elme-

gyek oda alá, vadászok. Ezzel Istennek kegyelmes gondviselése alá ajánlván, maradok

igaz férjed

Csik-Sz.-György, 24. Augusti 1726. Apor Péter.

P. S. Koncz panaszkodik, hogy az korcsomáros semmiképpen nem akarja kiadni az Somlyón levő bort, egy nehányszor bé akart vettetni, de a korcsomáros azt mondotta, hogy ha nyársba vonnyák is, ki nem korcsomárolja. Már erről tudósíts, hogy rávetessem-e, vagy ne és hány pénzre kezdgyék ki, arról is tudósításodat elvárom.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. *Sz.-Lélek.*

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

138.

Nagyszombat, 1726. okt. 3.

Báró Apor János levele édes anyjának, melyben N.-Szombatban maradását jelenti.

Méltóságos Asszony!

Nékem édes Asszonyom Anyám!

Jól lehet nehezen és nagy szomorúsággal váltam meg bátyám uramtól, mindazonáltal mind az páterek jovallásiból, mind pedig hogy még ezt az egy esztendőt volt kedvem elvégezni, itten megmaradtam, kérem is alázatoson Ngdt ezen dologért én reám meg ne nehezteljen, mivel bizony semmi rossz végett, sőt gondolom hogy Ngodéknak is jobb kedvére leszen, maradtam itten; másként is ugyan már nem sok ez az egy fél esztendő, az melyben is bízom, hogy Nagyságodéknak udvarolhatok és magam kötelességem szerént szolgálhatok. Kérem pedig alázatoson Ngdt, méltóztassék egy kevés pénzt alkalmatossággal küldeni, az melylyel bár csak magamnak egy pár nadrágot, s csizmát csináltattassak. Ezzel Istennek oltalmában ajánlom Ngdt. Maradok

Ngdnak alázatos szolgai engedelmes fia

Apor János.

Nagy-Szombat, 3. Octobris. 1726.

P. s Alázatososan kérem Ngdt, ne sajnálja László öcsim uramot.[1]) *(így!)*

[1]) Elmaradt: *köszönteni.*

Külső czím: Méltóságos asszonynak, gróf Kálnoki Borbára asszonynak, nékem édes asszonyom anyámnak ő nganak, fiúi engedelmességgel. Szent-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

139.

Torja, 1727. márcz. 5.

Báró Apor Péter Könczei Sámuelnének, ennek kisebbik fia ellen panaszol.

Szolgálok kegyelmednek.

Kegyelmed levelit böcsülettel vettem. A tagadatlan, hogy oly kedves szolgám volt a kglmd első fia a szegény Köntzei Mihály, a kinél kedvesebb szolgám nem volt s az Isten bár a második fijában is azt a természetet öntötte volna, mert én ma is sohajtva említem a kglmd előbbeni fiát, de úgy gondolom én is megemlékeztem jámbor szolgálatjáról, mert gondolom kgldnek olyan baja nem volt boldogtalanságában, a melyben teljes örömmel ne igyekeztem volna szolgálni. Megvallom a micsodás affectioval vagyok egy időtől fogva a Köntzei familiához, álmottan se láttam, meg sem gondolhattam volna, hogy egy Köntzei is olyan becstelen szókkal illethessen, mint a kglmed fia illetett böcsületes nemes emberek előtt. Irhatnék több keserűségről, a mit rajtam tett, de szánszándékkal elhallgatom, kglmdet szomorítani nem akarom; elég módom lett volna a megtronfolásában, de szánszándékkal hallgattam s hallgatok; én egy rosz szót sem szólottam a jámbornak, azt kglmd tudja, hogy én bizony soha sem híttam szolgának; gondolója sem voltam, én conventiot sem adtam, szolgálnam *(így!)* sem tartottam soha, ma sem tartom, lássa a jámbor mit csinál, *megemlegetheti még kígyó farka vágását.* Ajánlom Istennek oltalmában.

Klgmednek

jó akarója

Torja, die 5. Martii 1727. Apor Péter m. p.

Külső czím: Néhai nemzetes Könczei Sámuel uram meghagyatott özvegyének, nemzetes Bod Ilona asszonnak, jóakaró asszonyomnak ő kegyelmének Karatna.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

140.

Gyulafehérvár, 1727. április 4.

Báró Antalffi János r. k. püspök levele báró Apor Péterhez, feleségével való viszálya ügyében.

Illustrissime Domine Baro, Dne mihi observandissime.

Az mlgos ur levelét érdemlett becsülettel vöttem, melyben írja az mlgos úr az törvénkezésnek jövendőbéli rossz kimenetelét. Én más útat már nem tuttam adni, hanem ha nem állhatja a sok szenvedést, hogy hamarébb vége legyen a sok rossznak, törvényhez fogjon, mert látom, hogy se compositio, se egyéb nem használ, hanem a törvény egyfelé elszakasztja. Már nem tudom, mit akar az mlgos asszony, mert írja, hogy desperál és én adok számot Isten előtt; ha pedig törvényes úttal lészen vége, absque omni ratione reddenda leszek. P. Diecz úr kéreczik máshuvá, már a dispositio vagyon ő kglme felől. Kérem az mlgos urat, hogy zeláljon az ecclesiasticumokon, Istentől veszi érdemit. Az több plebánus uraimék iránt is elmegyen a dispositio. Követem az mlgos urat, mert hosszabban nem írhatok, obrutus lévén a sok búsulásoktól. His hogy az következendő sz. innepeket testi s lelki vigasztalással érhesse az mlgos úr sziből kivánom. És maradok

Az mlgos úrnak, régi jóakaró lelki atyja.
B. Antalffi János.

Károly-Fejérvár, 4. április 1727.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

141.

Hagymás-Bodon. 1727. aug. 7.

Henter Elek báró Apor Péternének, férjével való meghasonlása ügyében ügyvédeket ajánl.

Méltóságos Gróf asszony, bizodalmas jó Asszonyom!

Vidraszegről de dato 6 Augusti költ mltgos levelét illendő kötelességem szerént való alázatoson vettem és olvastam, úti alkalmatlanságin és alkalmatlan dolgain szánakozom, annál is inkább, mennyivel ártatlanságában jobban bízhatik, mint valaki. A tűz által probáltatik és frissül meg

az arany, úgy az ember szorongattatások által. Ez uttal irásomban hosszas nem lészek, reménlvén, hogy személyem szerént hamar időn udvarolhatok a mlgs asszonynak. Procatorok iránt pedig magam is jovallom Hartzoi János deák uramot és ő kglme mellé akár Halmágyi Mihály uram, akár Váro uram légyen, mindenik alkalmatos; ha lehet, a két első légyen. Egyebeket szóval megmondhat a mlgos asszony expressussa, mitevő légyen, úgy azt is, mikor érkezhetem udvarolni. Adja Isten találjam a mlgs asszonyt örvendetes állapotban és órában; magamot továbbra is mlgs gratiájában ajánlván maradok

A mlgos asszony

kész alázatos szolgája

H.-Bodon die 7 Augusti 1727. Henter Elek m. p.

Külső czím: Méltóságos gróf asszony Kálnoki Borbára asszony, bizodolmos jó asszonyom ő nagyságának, illendő alázotoson

Vidrádszeg.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

142.

Torja, 1727. aug. 18.

Kálnoki Mihály levele báró Apor Péterhez, férjével való meghasonlása és viszálya ügyében.

Méltóságos Asszony, mindenkori jó Asszonyom!

Szintén oly igyekezettel voltam, hogy Korodról méltóságos gubernátor úr ő excellentiáját Kolozsvárra kikísírjem, de szintén az Rikán innen találván Koncz uram, Ngod méltóságos levelit meg adván, annyiban szándékomot megváltoztattam, hogy visszatértem, ha Ngodnak valamit tudnék szolgálni és használni; jóllehet Pálosig ugyancsak elmentem, az úr Kornis István uram ő Nga udvarlására, holott is Isten áldja meg. érdemem felett látott és vette udvarlásomot; ott is mind az úr előtt, mind az asszony ő nagysága előtt Ngod méltatlan szenvedésit s sok gyaláztatását mindenekben el nem hallgattam; onnan visszajővén, az mint Ngod poroncsolja, én esperest urral az Ngod dolga felől beszéltem; ő kegyelme ugyan azt mondja, hogy nem látja szükségesnek, hogy az becsületes paterekből attestatiot vegyen Ngod az szentléleki szüreti és esperest idvezült pater Demien uram huga lakodalma alkalmatosságából, hanem

mikor az comissioja az v. captalantól Ngtoknak engedtetik, akkor hit szerint mind egyiktől, mind másiktól ki kell venni, mindazonáltal ugy beszéltünk ő kegyelmivel, Szent István király napján az becsületes paterek Szentlélekre gyülvén; akkor kiki adjon attestatiot, hogy pedig akkorra halasztottuk, egyik oka az is, hogy egyik egy formálag másik más formálag irta volna, az melylyel is én Molnár Jánost mindjárt küldöm Ngod után; azután más egyéb dolgok is mind az takarodás iránt érkeznek, az melyekről Ngodat tudosítani kell, minthogy az sok eső miá épen nem arathatunk. Ngod poroncsolotja szerint Szentlélekre elmenvén, mint Sándor István uram mind kászoni királybíró uram igiri jóakaratját, hogy ez aratókat leküldik, de az mind írám felyebb is Ngodnak, az eső mia ugy meg ijetkeztünk, hogy épen nem tudja az ember az takarodást folytatni. Én Christofot elévévén s megexaminálván, hogy miért kellett Ngt elhadni, annyiban vagyon mentsége, hogy az lovát elszalasztotta, mely máig is oda vagyon, meg nem kapta, hanem meg poroncsoltam, hogy Koncz urral Ngd után menjen. Én Szent István király napja után innen Kolozsvár felé indulok, mindazonáltal innen is, ha Ngd dolgaiban jót tehetnék s tudnám segélleni, tiszta lelkemből igyekezném; tudom legelsőbben is azzal vádolja Ngodat, hogy Ngod volt az békesség punctuminak bontogatója de nem, mert az mint Ngodat vádolja, hogy Szentiványi uram oda járt Szentlélekre, nem úgy vagyon, ha kétszer ott volt, nem teszi az azt, hogy Szentlélekre járt, mert ha valaki valakihez jár, bizony nem jár az úgy, hogy valaki lássa, hanem titkoson s az alkalmatosságot is megkeresi, de hiszem mikor Szentiványi uram oda jött elsőbben, hon volt maga, nem járt hát titkoson Ngodhoz s nem is beszélett Ngoddal titkoson vagy elbúva, hanem az több becsületes emberekkel ott forgott. Az békesség punctumaiban az is ott vagyon, hogy tartozik mint főtiszt, ha requirálja és megérdemli promovealni, ez is maga ellen vagyon, mert mikor Szentiványi urat most esztendeje n. Háromszék akarja vala választani connumeratornak, maga volt az akadályoztatója, nem Szentiványi uram volt hát oka az békesség punctuminak felbontásának, hanem maga, mert ellenben Mihálczot, ha lehetett volna, promoveálta volna, s minthogy nekem meg is mondá, hogy postának tegyem, melyet meg sem tagadok. Másodszor mi szükség volt méltóságos püspök uram előtt velem szóban költeni Ngodat s Ohábán oly méltatlanul velem mocskolni, erre sem adott Ngod alkalmatosságot, sem egyszer, sem másszor, hiszem ez is az bé-

kesség punctumi ellen vagyon. Harmadszor az mi nagyobb, mennyi sok bestelenséget kellett Ngodnak hallani és mennyi mortificatiot szenvedni Torján, az melyikre Ngod alkalmatosságot nem adott, éjjel nappal Ngodat mortificalta, nyilva (!) nem arra igirte magát és kötelezte, mikor az békesség punctumit csinálták, hanem Ngdat megbecsüli, nem mortificálja, de mindezekben sem volt állhatatos, mert Ngd mindaddig is alázatoson megmaradott, valameddig Ngdat fegyverrel el nem kergette Torjáról. Én hiszem, hogy Isten Ngdat bizony megsegélli az igazságában, melyet is tiszta szivből kívánok; s magamot Ngod gratiájába ajánlva maradok

Ngod alázatos szolgája
Kálnoki Mihály m. p.

Torja, 18. Augusti 1727.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

143.

Lemhény, 1727. aug. 18.

Bíró János lemhényi plébánus, háromszéki r. kath egyházi jegyző a püspöki vicariusnak: báró Apor Péter és felesége megidézéséről a gyulafehérvári püspöki udvarba.

Reverendissime Domine, Domine et Patrone gratiosissime.

Qua die reverendissimae Dominationis Vestrae accepi mandatum 9 videlicet Iunii anni currentis de citanda illustrissima comitissa Barbara Kálnoki, eadem ipsissima die, ut debitae satisfieret obligationi, profectus sum *Kézdi-Szent-Lélek* praefatam illustrissimam dominam Barbaram Kálnoki in domo sua rite, ut jus postulat, in persona reverendissimae Dominationis Vestrae ad diem decimam septembris anni hujus Carolinam ad residentiam episcopalem citavi; tum eo, quod contra obligationem matrimonii sine consensu ecclesiae a suo marito illustrissimo domino barone Petro Apor habitaverit, tum vero ad rationem reddendam de violato contractu anno 1726 in generali visitationie inito. Die autem mensis Iulii anni praesentis undecima eandem praetitulatam illustrissimam dominam ad praespecificatam diem Septembris et locum, in persona illustrissimi domini Petri Apor liberi baronis de All-Torja pariter citavi, quibus has

pro testimonio futuro propriae manus subscriptione, et ordinarii mei sigilli impressione munitas dedi.

In sede Siculicali Kezdi, pago Lemhény anno 1727. die 18. Augusti

Pater Joannes Biró
plebanus Lemhényiensis et sacrae sedis Trisedensis notarius
m. p.

A levél hátán br. Apor Péterné sajátkezű írása: Pater notarius uram levele, certificatioja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

144.

Gyulafehérvár, 1729. jan. 30.

P. Nagy Pál báró Apor Péternének, férjének meghasonlása ügyében.

Méltóságos Asszony!

Az Isten az új esztendőnek minden részeiben boldogítsa és örvendeztesse Nagyságodot, szivemből kívánom.

Az Nagyságod levelét alázatoson vöttem és hogy engem, méltatlan káplánját emlékezetiben fentartott nagyságod, igen szépen köszönöm s továbbára is az Nagyságod grácziájába ajánlom magamot. Én ugyan el nem feledkeztem s nem is feledkezem Nagyságodról, sőt csudálkozva gyakorta emlegetem, hogy oly mélyen hallgat Nagyságod és maga fájdalmát orvosolni avagy is orvosoltatni nem siet Nagyságod annak módja szerént, eddig ha az elkezdett úton folytatta volna nagyságod dolgát, egy felé elvált volna és a Nagyságod fájdalma is könnyebbedett volna. Igy pedig törvény útja kívül nem tudjuk Nagyságodot segíteni. Azért méltóságos püspök urunkot Isten béhozván (kit minden órán várunk) jobb módja lészen Nagyságodnak maga dolgának folytatására.

A szolgálót örömest visszaengedem Nagyságodnak, hogy azzal commendalá magát hozzám, hogy Nagyságodnál szolgált, azt gondolám, hogy ugyan jó magra akadok, de ugyan felette is megtaláltam volt a szolgálót, kinél gonoszabb, gazabb részeges nem *(így!)*. Ismeri Nagyságod, látta mire veheti őtöt, én semmire nem meheték, hogy megorvosoljam

gonoszságát. Ismég és ismég boldog megmaradást és vigasztalást kívánván Nagyságodnak maradok

Nagyságod kész szolgája, káplánja
Páter Nagy Pál m. p.

Carolinae, 30 Januarii A. 1729.

Külső czím: Méltóságos asszonynak, gróf Kálnoki Borbára asszony ő nagyságának, nékem bizodolmos jó asszonyomnak, patronámnak adassék. Kézdi-Szent-Lélek.

A levél hátán br. Apor Péterné sajátkezű írása: Az úr Nagy uram levele magam törvényes dolgaimról.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

145.

Szent-Lélek, 1729. jan. 20.

Báró Apor Péterné, gróf Kálnoki Borbála fiának, Apor Józsefnek.

Édes kedves fiam.

Szintén most érkezék Haller uram levele. Újfaluban vadász, holnap visszamegyen Lázárfalvára. Nem jöhetett le ide most, azért ha nyavalyám nem lenne az egy éj hálóban (!) felmennék Ujfaluban, tük is itt közel érnétek. El is várlak ide, szánon felmehetünk együtt Ujfaluban, holnap vissza. de siess ide, mert elkésünk. Ezzel Isten veled.

Jót kivánó édes anyád:
Kálnoki Borbára mp.

Szent-Lélek, A. 1729. Januarii 20.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

146.

Szentlélek, 1729. jan. 22.

Báró Apor Péterné, gróf Kálnoki Borbára levele fiához, Apor Józsefhez, melyben magához hívja.

Édes kedves fiam!

Én adig várálak tednapelőtt, hogy épen mikor indultam, akkor ment az nap el, mégis jó szánút levén, bé nem setétedett vala, mikor Isten jó voltából oda érkeztem. Erősen vártak Haller uram s az tisztek, semmiképen vissza nem

akartanak ereszteni, csak el akartanak vinni fel Csígban (!), de az aszonynak Mikesné aszonyomnak felfogadtam volt, hogy visszajövök, vissza is jöttem az estve késöcskén. Bizony szégyenlé is Haller uram búsulá is, hogy meg nem érdemlette, hogy eljőj; mondá: ír is néked egy levelet, én megmutatám, az mely levelet nékem írtál. Csudálkoszik rajta s azt mongya: akkor sem jovallotta, hogy oda menj, ültél volna veszteg itt, fogadásod szerént. Im érted már, ki volt az jó apád, innét elmehettél volna jóakaródhoz s atyádfiához, azért méltó, hogy megírd Toroczkai uramnak, a hol senki nem disponálhatott, hogy hol ülj, mert én vagyok anyád, nem más; itt szükség neked ülnöd, nem másutt. Ez mind az jó Béldi Pál hanyagsága; azért ha eljősz, én az asszonynyal holnap, ha Isten engedi, *Csernátonban* megyek az temetésre, egy két óráig onnat *Uzomban*, hogy neked egy lovat, ha arra való erszényem volna, s az jó öcsédnek vehetek, ha valamelyiket megszereted az asszony lovai közül. Az asszony is neked gondolom inkább olcsóbbacskán adgya. Ha pedig le nem jöttök, semmiképen én lóvásárban többször magam nem elegyítem, mert nincs is hol s idegen még drágásabb lesz. Ha ugyan, az mint írám, nem jösz oda, én le sem megyek; az asszonynyal Csernátonból visszajövök, s hétfűn — Isten velem lévén — Csígban megyek. Most ha Haller urammal, volnál *Csígban*, *Gyergyóban* elég a[ján]dékot, medvebőrt, mit, eleget kapnál. Hiszen nem vagy te szolgája az jó öcsédnek, hogy miatta gyűlöltesd magadot s az puczokban ülj, mert ha ott nem volnál, eddig oda hagyja vala azt a házat, két-három szóval megfelelhettél volna ott, nám azelőtt tudsz vala szólni. Látom mi becsületedre szolgál s hasznodra az ott való ülés. Esperest uram is ott van, mért nem beszélsz gyakorta ő kegyelmével? Mindezekről tudosíts, ha által nem jősz ma. Ezzel Isten veled.

Jót kivánó édes anyád
Kálnoki Borbára mp.

Sz.-Lélek, 1729. 22. Januarii.

Oldalt: Hugod asszony egy darab lepént küldött. Ilyeneket hordnak Haller uramnak. Köszöntet.

Külső czím: Az én kedves fiamnak Apor Josefnek írám szeretettel. Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

147.

Kolozsvár, 1730. jul. 23.

Gróf Kornis Zsigmond főkormányzó báró Apor Péternének: a férjével való kibékülést tanácsolja.

Méltóságos Grófné, kedves hugom asszony.

Az asszony hugom asszony nékem írt levelét az egy pár mesterséges lakattal együtt atyafiságoson vettem és igen nagyra becsülöm, minthogy szép raritas is, de még eddig nem tudjuk megnyitani. Megvallom, nagy örömömre lenne, ha az úr sóguram *(így!)* és az asszony hugom asszony között való lakatot, mintsem ezt, hamarébb az egyességre megnyithatnók, avagy azt hallhatnók. Én méltóságos püspek uram ő excellentiájával is eleget beszéllettem, de csak azt jovallanók szívesen, hogy ha eddig meglehetett az együtt való tűrés, miért továbbra is meg nem lehetne, meggondolván az istenes életet és magok szép gyermekeknek nevekedéseket, békességes tűréssel] lévén mind a két fél egymáshoz, mindjárt jobban lenne a dolog, a melyre is ha én atyafiságoson segíthetek, örömest cselekeszem, maradván

Méltóságos grófné kedves hugom asszony

atyafia, köteles szolgája:
gróf Kornis Sigmond m. p.

Kolosvár, die 23. Julii 1730.

Külső czim: Tekintetes nagyságos altorjai báró Apor Péter uram ő kegyelme házastársának, méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonynak, kedves hugom asszonynak adassék

Kézdi-Szent-Lélek.

A levél hátán báró Apor Péterné sajátkezü írása: Méltóságos gubernator uram levele az én dolgomról.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

148.

Kolozsvár, 1730. okt. 1.

Báró Sorger Gergely erdélyi r. kath. püspök báró Apor Péternének, férjével való meghasonlása ügyében terminust kíván kitűzni.

Ajánlom böcsülettel való szolgálatomat az méltóságos asszonnak.

Még az elmult diaetanak alkalmatosságával vettem illendő böcsülettel az méltóságos asszony levelét, melyre hogy ekkoráig nem válaszoltam, reménlvén még azon gyülés alatt méltóságos urral valamire mehetek és disponalhatom, de sok foglalatosságim miatt azon terminuson nem lévén módom, hogy voltaképpen beszélhettem volna, hanem ujobban most ideérkezvén szólottam és előhoztam méltóságos úrnak az dolgot, de magát semmiben nem állítja vétkesnek lenni, egyedül az méltóságos asszont okozza és így nem is léphettem semmire, sem valami egyezésre nem vihettem, hanem hogy ezen nehéz dolognak egyszer vége szakadjon és ne talántán másoknak botránkozást is szerezzen, gondoltam, hogy ezen holnapban terminust praefigáljak, melyre elégségesképpen comparealhasson az méltóságos asszony; azért kívántam tudtára adni az méltóságos asszonnak, a mely napot alkalmatosnak itili lenni, engemet mentül hamarébb informálni méltóztassék, hogy méltóságos úrnak is in tempore tudtára adhassam. Amint is elvárván az méltóságos asszonnak válaszát, valamiben tudok vigasztalására szolgálni, szívesen ügyekezem és hogy minden szomorúságoktúl Isten ő szent fölsége oltalmazza, kívánom.

Ezzel maradok

Az méltóságos asszonynak

böcsülettel való szolgája
Zorger Gergely
erdélyi püspök m. p.

Kolosvár, 1. Octobris 1730.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

149.

Szentlélek, 1730. nov. 19.

Báró Apor Péterné, gróf Kálnoki Borbára levele fiához, melyben szomorú helyzetét, szükölködéseit, elhagyatott állapotát panaszolja.

Édes kedves fiam.

Leveledet az elmult hetekben szeretettel elvettem, ha alkalmatosságam lett volna, eddig régen egynehányszor irtam volna, de egyik az mulatatta el velem, mikor vagy egy posta megyen is be, lopa *(így!)* megyen, hírt sem adnak s másként alkalmatosságot nem kaphatok; másik az, hogy akármi szorgos dologról írjak, mintha nem is hallanád, választ sem tesztek rá, nem hogy magatokról írnátok egy s más szorgos dologról, vagy az mi nagyobb, magam megbántódott szorgos szomorúságimról nem tudtam miben vigasztalódhassam, vagy talám épen csak szolgálóságban az nagy fogyatkozással végzem életemet, mintha sem gyermekem, sem atyámfia sohult sem volna. Itt ritkán van egy kis szép idő, hanem az sok szél hideg havazással telik el az ősz. Az vetést sem lesz képes elvégezni, az mi épületben kezdék is, félbenmarada az sok álnok kétszin hazug ember mián; mikor lehetett nem szolgáltak igiretek szerént s mikor az idő elvetett tőle, arra vetettek; mégis az mit lehetett végben vittem nagy erővel. Annuskát eddig kiteleltetém két télen az magam mentémben, már kiszakada az nyakamból, most már az házból sem mehetünk ki, ha én csak templomban megyek is, ő elmarad; ha ő elmegyen, nekem el kell maradnom, még sem csináltat az apja mentét néki; én ha volna miből, csak az gyalázatjáért is csináltatnék, minden ember kaczagja; de minthogy semmiét nem bírom. az mi kölcséget végben viszek is, az Isten tudgya mint telik ki, én bizony nem csináltatok, lássa akármit csináljon; egyéb egyetmás is majd kiszakad az nyakából, eléggé bánom, nem tehetek róla. Itt mindenfelé vadásznak erősen, az ti helyeiteket is felkurkászák ezek az istentelen futásfalvi vadászok, puskások. Kálnoki Mihálylyal Szarkán *(így!)* mezőt mindent bejártak, szép szerencséjek is volt s én rá nem tudám őket venni, menjenek el számomra vadászni az ide való kopókkal, vagy az istálóra bár csak egy nap jőnek vala dolgozni el; egy szép kis szélmalmot is csináltattam Szentléleken magamnak. Méltóságos Generalis uram agyu-

tántja is nálam vala, hogy keresztülmene itt koronolusné (!) asszonyomhoz, nálam vala ebéden szombaton, Istennek hála ember elég jár. Az pater Czako uram alázatosan köszöntet. Ezzel Istennek oltalmában ajánlak édes fiam, maradok

jót kivánó édes anyád:
Kálnoki Borbára mp.

Sz.-Lélek, 1730. November 19.

P. S. Az patert köszöntetem ott.

(Eredetije báró Apor István abosfalvi levéltárában.)

150.

Gyulafehérvár, 1731. aug. 12.

A római kath. vicarius idéző pecsétje báró Apor Péterné számára, férje ellen való tanúkihallgatás végett.

Sigillum citatorium, certificatorium, inquisitorium, perhibitorium, prohibitorium f. f° (!) pro parte, et in persona illustrissimae dominae comitissae Barbarae Kálnoki, contra et adversus dominum maritum suum illustrissimum dominum *Petrum Apor* l. br. de Altorja, sub poena flor. 24. Carolinae, 12. Aug. 731.

Stephanus Franciscus Létai
vicarius generalis m. p.
(P. H.)

Hátán báró Apor Péterné aláirásával: Czertifikáczioról való pecsét.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában, reányomva a püspöki pecsét, ezzel a körülirással: Sig. Consistorii L. B. Gregorii a Sorger Epis. Transylv.)

151.

Gyulafehérvár, 1731. aug. 13.

Létai István r. kath. püspök-helyettes báró Apor Péternének terminust tűz ki a férjével való meghasonlás tárgyalására.

Ajánlom böcsülettel való szolgálatomat a méltóságos asszonnak.

Fris emlékezetiben lehet a méltóságos asszonnak, hogy a minemü causa a méltóságos asszony és méltóságos úr férje között itten az tekéntetes consistorium előtt incho-

altatott, annak nagyobb világosságára exmissio adatott, melynek is tovább való folytatása mindeddig is csak abban maradott, akarván minden törvénykezés nélkül az egyezést tapasztalni; minthogy pedig ezen dolognak eddig semmi atyafiságos kimenetele nem lehetett: én tisztem s hívatalmom *(így!)* szerént kívánom ezen dolgot tovább folytatnom s az tudvalevő controversiának végét szakasztanom, arra való nézve praefigalok terminust, az jövő septembernek huszonhetedik napját, hogy akkorra Kolosváron az parochialis háznál leendő consistorium előtt vagy maga, vagy legitimus prokátora által elégséges documentumokkal comparealjon a méltóságos asszony, másként végső deliberatio fog pronuncialtatni, az törvénynek praescriptuma szerént. Kit is praevie akarván tudtára adni a méltóságos asszonnak és azon terminusra citalni.

Ezzel Isten oltalmában ajánlván a méltóságos asszont, maradok

A méltóságos asszonnak

Stephanus Franciscus Létai

Károlyvár, 13. Aug. 731. vicarius generalis m. p.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

152.

Gyula-Fehérvár, 1731. okt. 26.

Létai István r. kath. püspök-helyettes báró Apor Péternének férjével való meghasonlása ügyében, az egyezséget javalván.

Méltóságos grófné, érdemem felett való nagy jó asszonyom.

Nagyságod 28-va Augusti nékem küldött levelit ezen holnapnak 24-dik napján böcsülettel vettem, mivel magam Egerben kijárván, idehaza nem voltam. Nagyságod maga *ártatlanságáról* két böcsületes plebanus által, az kiket Cseh uram fog jovallani, akár háromszékiek, akár csikiak által, csak feleltessen és ne terheltessék engemet tudósítani, mikorra lehet készen az inquisitio és mikor lenne Nagyságodnak alkolmatosabb az üdő, hogy terminust rendelhessek. Kis Boldizsár iránt az üdvözült Antalfi püspök cselédit kell meg feleltetni; Nagy uramot is meg lehet, mivel Küs Boldisár az püspök halála után hamisan esküdt meg; szükséges arról is az inquisitio, hogy *mi módon és mi okból kelletett Nagyságodnak Torjáról elmenni.* Az mit Mikesné asszonyom

ő nagysága mondott, ha mondott, nem méltóságos püspök uramnak ő excellentiájának szava, sem akaratja, nem is ismérem olyan embernek, az ki oly dolgot kívánna cselekedni.

Én ezeket Nagyságodnak bátorságoson írám, mindazonáltal mégis magok méltóságos familiájoknak böcsületire nézve és az méltóságos urfiaknak és méltóságos küsasszonnak jövendőbéli szerencséjére és sok károknak eltávoztatására inkább jovallanám az egyezséget Nagyságtok között, mert törvény által kétségkivül nagy romlása leszen az nagyságtok méltóságos házának és nem kevés szomorúsága az méltóságos atyafiaknak, urfiaknak és küsasszonynak, mind Isten s mind emberek előtt kedvesebb volna az szép egyezség.

Méltóságos gróf Ferrati uram ő nagyságának, az méltóságos asszonnak és az urfinak ajállom böcsülettel való szolgálatomat. Már ideje volna, ha az méltóságos urfi kimenne Kolosvárra.

Ezzel ajállom magamot Nagyságod tapasztalt jó akaratjában és maradok

Nagyságodnak

igaz, jóakaró szolgája s káplánja
Létai István m. p.

Károly-Fejérvár, 26. Octobris 1731.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

153.

Kolozsvár, 1731. okt. 28.

Kolozsvár város tanácsa báró Apor Péternek, országgyűlési szállásául kirendelt ház felől.

Ajánljuk Ngodnak kész kötelességgel való szolgálatunkat. Isten Ngodat mgs úri házával szerencsésen éltesse, kivánnyuk.

Ngod levelét szállása iránt vöttük alázatosan, deputáltuk volt Ngod számára a Száva-házat, mind az templomhoz való közel valóságért, mind az országháza respectusát considerálván, de nagyobb instantia által pro interim abban meghátráltattunk most . . . .[1])enlünk Ngod előtt, a nagyobb instantianak is el . . . . bátorkodunk; nagy bajunk az iránt is, hogy pro[vincialis quar]tély mester uram

[1]) A kipontozott helyek ki vannak szakadva.

keze és dispositioja alatt lévén majd minden jobb jobb commoditasú házak, ő kegyelme azok közül ki nem akart bocsátani. Pro imminenti termino octavali mi magunk között deputaltunk Közép utczában két házat, edgyik az, hol szállásozott ezelőtt m. b. Haller János uram, mást, mely volt szállása provincialis postamester uramnak, ezt pro interim, míg jobb commoditásu ház jő kezünkre; nem kétlyük Ngd is mostani kevés patientiáját addig, míg jobbrul providealhatunk, nem fogja szerény helységünknek szorultságára nézve difficultalni, mely iránt is igen szépen kérjük Ngodat; mi teljes igyekezettel azon lészünk, módunk adatván, hogy jó commoditású szállást designalhassunk Ngodnak. Mostan is nem akarásunknak, vagy háláadatlanságunknak ne tulajdonítsa Ngod. Melyekkel Ngodat midőn jó Istenünk oltalmába ajánljuk, maradunk

Ngodnak jó urunknak s patronusunknak

alázatos szolgái:

A kolosvári magistratus mp.

Claudiopoli, 28. Octobris 1731.

Külső czím: Méltóságos liber baro altorjai Apor Péter úrnak, ns. Háromszéknek actualis mgs főkirálybírájának etc. etc. nékünk érdemünk felett jó urunknak patronusunknak ő nagyságának alázatosan. Tövis.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

154.

Altorja, 1732. ápr. 4.

Báró Apor Péter Baczoni Györgynek, Brassóba könyvet küld beköttetni.

Ajánlom kegyelmednek szolgálatomot.

Ezen könyvet, kérem kegyelmedet vigye be Brassóban és köttesse be, ne is igen czifrán, de valamiképpen el ne vétse, hanem az mely tiszta papirosat mellije tettem, ketteje árkosát elől tegye, az többit penig utól; senkinek penig meg ne mutassa az compactor. Istennek oltalmába ajánlom kegyelmedet.

Kegyelmed jóakarója:

Torja, 4. Aprilis 1732. Apor Péter m. p.

Külső czím: Nemzetes Baczoni György uramnak, jóakaró uramnak adassék. All-Doboly. *Kívül:* fizettem érte denár 68.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

155.

Ohába, 1732. nov. 26.

Báró Apor Péter feleségéhez: zergevadászatról, fogarasi zerge-, öz-, szarvasvadászatról; a borok kezeléséről stb.

Édes Feleségem.

Két rendbeli leveledet szeretettel vettem, én magadot várlak vala jobb szívvel, de talám p. *Fity Fityfiritty* hodított el, hogy ki ne jöhess, hanem inkább ő kegyelminél légy, köszönöm az ő kegyelme jóakaratját, hogy szent András napjára invitál, de szintén most menének el az fiaim az *vadkecskékre* [1]) és szombaton estig oda lesznek, edgy éjszaka, ha csak az ágra [2]) nem ülünk, Futásfalvára nem érkezünk, mindazáltal egy ital ürmös borral kedveskedjél. az maga egésségiért igya meg, nem az enyimért, ha másfélével kedveskedel, azt sem bánom, csak annyit ne adj, hogy megrészegedjék és azután veszekedjék. Az mint írod penig, hogy az borokot mint rakattad értem, de ott nincsen három ürmös, az mint írod, hogy az kis pinczében tetetted az három ürmöst, hanem az tíz vidres aszu szőlő bora, az kilencz vidres, az hunyadvármegyei ürmös, az húsz vidres sárdi ürmös bor, azért az mint írád, hogy az szentmártoni bor edgy kevéssé szagos, abból az hordókot lehet megtölteni; úgy hiszem az jövő héten az medgyesi borokkal is beérkeznek. Az flintákot és csizmákot kihozták, nem csodálom, hogy az puskások ki nem jöttek, már az mint értem edgyiket királybiró uram polgárnak tette, az másiknak az lába fáj, az harmadik egyedül nem jöhetett, bizony nem is búsúlok, hogy ezen az szűk kenyér idein nem jöttek. Látom én, hogy az mellettem lévők is meglövik, ha reájok megyen az vad, az mint hogy tegnap előtt Móricz lőve edgy nagy őzet, de az nagy szarvast elszalasztók, puskást nem találá. Az mely béres ökröt ott megölték, ha ott tulyok nincsen, inkább az Méhesről hajtott ökrök közül edgyiket befoghatni, az rosz tehén ha megdöglött, azon kivül is, ha rosz volt, ki nem telelt volna. Az praescriptiot Kolozsvárra elküldöttem az patikába. Én Kövesden az borokot megméretem; az mártonfalviakot Galaczon megtöltötték, hogy poenitentiajok volt az istentelen oláhoknak, az bizony jól esett. Az lisztet jól kihozták, jól is esett, mert itt bizony nin-

[1]) Bizonyára a fogarasi havasokba, a hol ma is sok a zerge.
[2]) T. i. seprüre, a min a boszorkányok lovagoltak.

csen; én is penig innet 9 Decembris felé Isten velem lévén befelé indulok, mert az széna is kevés, szalma nincsen, az marhák elvesznek, negyven ló vagyon penig rajtam. Torján, Nyujtódon elég szalma van, ha kell, rágja. Joseph nekem ugyan semmit sem szól, de csak alig, ha későn nem járt, ha szót fogad vala, mikor kijöve, mind jó lett volna; de nekem is fogadásom tartja, hogy senkit nem erőltetek, jovallom, ha fogadja, lássa. Ajánlak Isten oltalmába.

Ohába, 26. Novembris 1732.

Igaz férjed:
Apor Péter m. p.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

156.

S.-Szentgyörgyön, 1733. okt. 3.

Gazda Ferencz bizonyságlevele arról, hogy báró Apor Péterné Kálnoki Borbála grófnét a Kálnoki grófok megintették, hogy a csíksomlyói birtokot adja ki, mert megvették az apácza Kálnoki Hedvigtől, a minek Aporné ellenmondott.

Anno 1733. 13. Octobris Kézdi-Szentléleken lévén én ide alább subscribálandó személy, az méltóságos asszony Apor Péterné asszonyom ő nagyságánál, lévén az méltóságos asszony ő nga az templomban misén, superveniála sepsiszéki árkosi Rophai István uram és ugyan s.-szt.-györgyi Rákosi József uram oda az templom eleiben és midőn az mlts. asszony ő nga kijöve a templomból, kérdé Rophai István uramtól ő nga, hol jár? Melyre mondá ő kegyelme: nem jó kedviből jött most is ide, hanem ő Felsége parancsolatjával kénytelenítetett az gr. Kálnoki urfiaktól. Melyre monda az m. asszony: Csak mondja kegyelmed Rophai István uram. Nem szóla, hanem Rákosi uram mondja, hogy ő kegyelmek által admoneáltatják az grófok ő ngok az asszonyt ő ngát arról, hogy az Kálnoki apácza kisasszony része szerint való jószágon Csikszékben Somolyón és egyebütt akárhol kezét rajta tovább ne tartsa ő nga, mivel az urfiak ő nagyságok megvötték az apácza kisasszonytól és insuper az eddig való perceptumokról is raciocináljon az asszony ő nga, melyre az méltóságos asszony

breviter igy resolvála: Abból bizony nem parancsolnak ő kegyelmek, míg az contractust meg nem látom; azonkivül is én vagyok egy testvér az apácza kisasszonynyal, de ő kglmek második izen való atyafiak s meg kellett volna engemet kínálni, ha el akarják adni. Mely dologról fide mediante adtestálok.

Datum S.-Sztgyörgy, 1733. 25. Octobris.

Gazda Ferencz nobilis de Réthy.
(P. H.)

(Eredetije báró Apor István levéltárában Abosfalván.)

157.

Torja, 1733. okt. 19.

P. Cseh Mihály levele gróf Apor Péternéhez, a szentléleki templom felveréséről.

Méltóságos Asszony, nékem nagy jó Asszonyom.

Noha Vajna Gábor uram által megiratók királybíró urammal a szentléleki templomnak felveretésit, mindazonáltal magam is értésire akarám Ngdnak adni, mi kár lött a segrestyében való ládákban. Juczi asszony és Szabó Joseph ne mondják, hogy tűrhető kár lett bennek; jámbor tolvajok voltak, mert azoknak nem kellett szoknya, mente vagy vászon etc., hanem kencset, ezüstmarhát vagy leveleket kerestek; eleget beszélgeténk királybíró urammal, hova tegyük, de alkalmatosabb helyet nem találánk a torjai templomnál, az házban lévő ládákot a segrestyében berakatom, a többit is, a mi befér a jóvát, a mi be nem fér, a templomban pecsét alatt hadd álljanak. Királybíró uram azt fogadá, hogy strásákot állít oda, méltán is, mert én bizony nem felelek, hogy ott is a gonosz ember kárt ne tehessen; jó szerencse, hogy a karba fel nem mentek, mert nem hiszem, hogy üresen leszállottak volna. Nagyságod oltalmazza magát, hogy meg ne háborodjék, nehogy egésségének ártson; én ugyan nem tudom, mit rakott volt mindent a ládákban, de a mint magam is látám, tele vadnak a ládák. Ezzel Isten oltalmába ajánlván Ngodat maradok

Ngod igaz szolgája káplánya
P. Cseh Mihály mp.

Torja, 1733. 19. Octobris.

Külső czím: Méltóságos Gróf Kálnoki Borbára asszonynak, méltóságos úr br. Apor Péter uram ő nagysága kedves házastársának, nekem nagy jó asszonyomnak ő nagyságának, illendő böcsülettel.

Ohában vagy Galaczon.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

158

Noszoly, 1733. nov. 13.

Báró Apor Péterné, gróf Kálnoki Borbára levele fiához, Apor Józsefhez, családi és gazdasági ügyekről.

Édes kedves fiam.

Leveledet kedvesen vettem, noha az Isten tugya minémű rebegéssel szakasztottam fel, mivel ma mikor őtözöm vala, hol vették, nem tudom, akkor beszélik, hogy az torjai tömleczből mind egyig elmentenek az rabok, az mely ha úgy van, nékem megesik benne, mivel az csiki jobbágy ott volt, az Varó Pista gyilkosa ott volt, az templom felverésiben az kiket megfogtak, ott voltanak, ha Marci Jánost az mint királybíró uram megtanálta fogatni, az mint írja, ott volt, az most háza népivel pusztult el, így nem voltam jó rá ma miatta, mennyit gondolkoztam s busultam, azt tudtam arról írsz, csudálom nem jő posta onnat belől tiszta az ilyen dologért. Egy kicsinég vonám ki Háromszékről magamot s megadtam az árát, ha ugy van igazán, én végben sem vitetem itt az dolgomot; mingyárást küldöttem Váradi uramot az borok felrakatatására által Sz.-Iványban, egyszersmind, hogy elkísírje Méhesig, hogy uram ő kegyelme ott írásod szerént megtöltesse. Míg leveled ma vettem, addig már Tódort megjártattam az pénzedért, fogatta, hogy mentől hamarébb megadja, nem is hagyom könnyen. Uram ő kegyelmét köszöncsd számmal édes fiam s köszönd meg az kis-szőlősi két szekeret, valamint s valahogy addig, ha tovább nem is, elküldöm innét ezt az két hordó bort, ha Isten engedi s egyéb apróságot, mert látom itt is csak elvész, magam is sietek, noha az üdő is megbomlott; magam is gyenge egésséggel vagyok, tapasztalom naponként. Jankót is köszöntetem, kedden vagy szeredán Kolozsvárott tanál, ha ugyan eljő, elvárom, ha Isten engedi. Anniska köszöntet, másként ig[en rossz]ul volt ő is az éjen, Laczi

is köszöntet; uram ő kegyelmét alázatoson, az patert is köszöntjük, maradván

Édes fiam jót kivánó édes anyád
Kálnoki Borbára mp.

Noszoly, 1733. 13. Novembris.

P. S. Az kolosvari minoritákról, francziscanusokról ne feledkezzél ital iránt.

Külső czímzés: Az én kedves édes fiamnak, Apor Josefnek írám szeretettel. Méhes.

(Eredetije báró Apor István levéltárában Abosfalván.)

159.

Altorja, 1734. april. 19.

Báró Apor Péter feleségének, házi ügyekről.

Édes feleségem!

Magam is épen most érkezem Háromszék gyűléséről nagy fáradton, kivált az kezem erősen fáj. Nékem Károlyvárról semmi válaszom nem jött; én jovallanám, hogy Ditróban küldenél fel, mert az idő rövid, nehogy megfogyatkozzunk. Istennek oltalmában ajánlak édes feleségem és maradok.

Néked igaz férjed
Apor Péter m. p.

All.-Torja, 19. Aprilis anno 1734.

P. S. A mint írod az esperest uram emberéről sem tudok még semmit. Miklosvárszéki királybíró uram köszöntet és vala(mi) pisztrangot küldött számodra, ugy Vajna István uram is, és uj gombát küldött, melyeket is által küldöttem.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

160.

Szeben, 1734. máj. 28.

A fökormányszék báró Apor Péternek, hogy Nagy János fel kelése, izgatásai felöl vizsgálódjék.

Sacrae Caesareae Regiaeque catholicae Maiestatis stb. nomine.

Spectabilis ac magnifice Baro, nobis observande, salutem et gratiae caesareo regiae incrementum. Lecta est

hodie in sessione gubernii relatio et informatio praetitulatae D^nis^ V^rae^ ratione rumoris illius, quod Nagy János, *quidam in his partibus Transylvaniae et Hungariae iuventutem ad rebellionem* (uti refertur) *per suos subordinatos incitare vellet;* cum autem huiusmodi rumores neque omnino contemnendi et negligendi esse videantur, ita nihilominus (modernis praesertim temporibus) nec temere credendi, eo minus publicandi et in vulgus spargendi sunt, sed res prius bene investigari debet et citra scitum aliorum mihi praesidi et gubernio pro re nata notificari et communicari Quod praetitulatae D^ni^ V^rae^ pro ulteriori in similibus sui directione hisce intimatur ac injungitur. Sic facturo alte fata sua Maiestas sacratissima benigne propensa manet. E regno principatus Tranniae gubernio. Cibinii die 28va Maii anno 1734.

Fr. Comes a Vallis mp. David Maxay. secretarius.

Külső czím: Spectabili ac magnificio Petro Apor lib. baroni de Altorja stb.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

161.

Pozsony, 1735. jul. 17.

Gróf Pálffy János az erdélyi püspököt értesíti, hogy báró Apor István grófi diplomája a Rákóczi-forradalom alatt kezéhez jutott.

Illustrissime ac reverendissime dne Episcope, mihi obs^me^. A múlt háborúban kezemhez jutván báró Apor István f. Leopold császártul s királytul in a. 1696. nyert diplomája, ki által akkoron in numerum comitum ez a familia bévitetődött. Kire való nézve kgldet böcsülettel kérem, eztet fölől meg nevezett familiának megjelenteni ne terheltessék, mindenkor nálam fogják találni említett diplomát, a ki sub magno pendenti sigillo pargamenán aranyas irással expediáltatott, a thecája pediglen vörös bársonybúl való. In reliquo servet Deus praetitulatam Dominationem Vestram ad vota cupita diu salvam et incolumen cordicitus exopto et permaneo.

Ill^mae^ et rev^mae^ D^nis^ Vestrae

servus paratissimus
Comes Joannes Pálffy m. p.

Posonii, die 17. Julii 1735.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

162.

Gyulafehérvár, 1735. aug. 10.

Báró Sorger Gergely erdélyi püspök Apor Péternek megküldi gróf Pálffy János levelét (a nála lévő grófi diploma felől).

Illustrissime domine Baro, Domine mihi colendissime.

Az elmult postán méltóságos gróf judex curiae Pálfy János uramtúl ő excellentiájátul micsoda levelet vettem, méltóságos Báró uramnak in genuinis paribus accludalva megküldöttem; kire midőn méltóságos Báró uram mit fog válaszolni, engemet az iránt tudósítani ne terheltessék, hogy én is az iránt méltóságos judex curiae uramnak ő excellentiájának bizonyos választ tehessek.

In reliquo me illustrissimae Dominationis V^rae^ recommendans maneo.

Ejusdem illustrissimae Dominationis V^rae^

servus paratissimus

B. Gregorius Sorger

episcopus Transylvaniae m. p.

Carolinae, 10. Augusti 1735.

Külső czím: Illustrissimo domino baroni Petro Apor stb. Háromszék.

163.

Galacz, 1735. nov. 26.

Báró Apor Péter feleségének, gazdasági és családi ügyekről.

Édes Feleségem.

Leveledet szeretettel vettem. Bizony mikor az levelem érkezett, bár királybíró uram az pénzt kiküldötte volna, most már, mind az vízbe haló, kapok kétfelé; szintén ma küldém el Pál deák uramot, hogy az Jankó boraival edgyütt vegyen nekem hat hordó bort, még Váradi uram is elmegyen véle és edgyütt fogják vásárolni. Szeredán az szék szekerei már Medgyesen lesznek, onnet visznek be tizennyolcz hordóval, innét most indítottak meg tiz negyvenest és két általag ürmös bort, mindenestől fogva visznek be huszonnyolcz negyvenest és két általag ürmös bort, azért az Joseph háza alatt való pincze és azon kívül való pincze legyenek tiszták

és ugy készítsék, hogy ezek az borok ott elférjenek, ha lehet; ugy hiszem az míg én haza érkezem az borokkal, mind be érkeznek. Ideki látom naponként erősen drágodnak az borok, hogy Havasalföldiből nem szabad az bort kihozni. Az sárdi borokot tegyék az kis pinczében, két hordóval van, én is Boldogasszony nap előtt való nap, ha elébb nem is, Isten velem lévén, benn akarok lenni, és mivelhogy nem remélhetem, hogy sz. Borbára napjára bemehessek, azért kévánok [sok boldog][1] Borbára asszony napját, Isten adja ezt is szerencsésen tölthesd el. Én királybíró uram iránt mind eddig is azért nem írék, hogy gondolom vala elébb bemehetek, de Isten bevivén, minden dolgot igazításban veszek. Istennek hálá, hogy Jankó jobban van, az Istenért hirtelen az házból ki ne menjen. Anni[skával is jó] Székely Elek uram, hogy Brassóban ment, adja Isten [gyógyuljon] ki. Joseph fiam és az pater köszönik köszöntésidet, az fiam alázatosan köszöni, az pater ő kegyelme is böcsülettel, az pater ő kegyelme is, úgy az fiam is alázatoson köszöntetnek. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Galacz, 16. Novembris 1735. Apor Péter m. p.

Az békességet sok felől írják nekem, nem is kételkedem benne. Az borokot mihelyen érkeznek, mindjárt bontasd fel, s nézd meg, de ha magad reá nem vigyász, bizony félő. Vajat, túrót is visznek, specificatio szerént.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. *Torja.*

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

164.

Arkos, 1735. decz. 23.

Báró Apor Péterné és unokaöcscse gróf Kálnoki Ferencz vitája az Aporné által kiszerzett dobokamegyei, noszolyi, szombattelki és csentei birtokok felett.

Mü árkosi Benkő Raphael nobilis és ghidóffalvi Csiszér Mihály ns., mindketten sepsi-székiek és nemes Sepsiszéknek hütös assessori, recognoscáljuk tenore praesentium, hogy sepsi-szt.-iványi tek. nemz. Henter János uram ő

[1] Kiszakadva, hiányzik.

kegyelme, nemes Sepsi-széknek királybírája küldvén kezünkben egy instructiót, mely mellett is committált mü nekünk, qua assessoroknak, hogy azon instructiónak tenora szerint az mlsgos gróf Kálnoki Borbála asszony ő nagysága, méltóságos úr l. b. altorjai Apor Péter úr ő nagysága kedves házastársa képiben méltóságos gróf Kálnoki Ferencz úrfiat admoneálnók. Mü is azért tisztünk exmissiójából in hoc anno praesenti 1735. die 20. Decembris elmentünk Sepsiszékben Köröspatakra consequenter az méltsgos gróf Kálnoki Ferencz úrfi ő nagysága köröspataki udvarházához és az fellebb megírt úrfiat ő nagyságát personaliter találván, ő nagysága előtt az előnkben adatott instructiót de puncto ad punctum elolvasván, az említett méltóságos gróf Kálnoki Borbála asszony ő nga képiben, anno et die ut supra admoneálók. Mely admonitiónkra ő nga tőn ilyen választ: Mivel az instructio sok punctumokból álló, hirtelen (beteges állapottal is levén) nem replicálhatok, hanem kegyelmetek adja ki nekem párban az instructiót, harmad-negyed nap alatt scriptotenus választ teszek, s kegyelmeteknek keziben küldöm. Mü azért az instructiót ő ngának párban átadók, mely instructiók ilyenképen szólnak:

Tek. ngos altorjai báró Apor Péter ő nga házastársa mlgos gróf Kálnoki Borbála asszony ő nga, mlsgos gróf köröspataki Kálnoki Ferencz úr, mint néhai mlgos gróf k. Kálnoki Sámuel úr ő nga és az említett mlgos gróf házastársa, néhai mlgos gróf Lázár Erzsébet asszony mostan Erdélyben levő egyetlen egy férfi ágon levő maradványát és Ngod által az több testvér n. atyjafiait solenniter admoneáltatja super eo, hogy az miképpen Ngod leveleivel admonealta, hogy mox et defacto az néhai novai Szentpáli Ignácz uram házastársa, Garai Kata asszonyom defectussán, sok bajos fáradságával s nagy költségivel kiszerzett dobokavármegyei noszolyi, szombattelki és csentei portiókot mox et defacto oszsza fel ő nga, igenis kész sub his conditionibus:

Primo. Hogy Ngod is több atyjafiaival együtt pro primis et ante omnia, hogy az mint azon portiót most is az fiscus impetálja, az mit eddig azon perre ő nga költött, azt Ngod plene refundálja, és azután Ngod mint férfi az fiscus ellen maga költségivel oltalmazza, az mit penig Ngod azután fog költeni, az maga részit jó szívvel leteszi.

Secundo. Az mi nagy ügygyel-bajjal, sok fáradság és nagy költséggel kikereste ezen portiót, mind fáradságát, mind költségét Ngod fizesse meg.

Tertio. Mivel penig azon Szentpáli Ignáczné, Garai Kata asszonynak még az úrnál, báró Toroczkai János uramnál Sajó-Kereszturott szép portiója vagyon, azt Ngod keresse ki, könnyü leszen azon úton, az mely úton az említett mlgos asszony az nyoszolyi jószágot kikereste.

Quarto. Mivel az sokszor említett asszonynak az nyoszolyi portióhoz praetendáló atyafiak mindnyájan (kivéven az egy gróf Ferrati Bertalanné gr. Kálnoki Ágnes asszonyt) feles pénzivel adósok, mely adósságról világos levelei vadnak, azon adósságot az Nyoszolyhoz való praetendensek egy pénzig fizessék meg.

Quinto.[1]) Midőn Ngod ezeket az conditiókat mind véghez viszi, ő nga kész leszen úgy felosztani az nyoszolyi kis portiókat, excipiálván Csentén azon portiót, az melyet néh. Nemes Jánosné Daniel Borbála asszonytól magának örökösön vött.

Admoneáltatja azon is az említett asszony ő nga Ngodot és Ngod több testvér atyjafiait, hogy mivel Ngodat, mint férfi ágat illeti az per, ő nga penig eddig sokat költött az sajói perre, azon költségit az eddig valót refundáltatni kívánja, ezután penig úgy vigyázzon arra az perre, mikor ideje leszen, hogy kárt ne valljon.

Ugy hasonlóképpen az említett asszony ő nga úgy érti, hogy az regius fiscus most publicáltatja az fejérvármegyei alsó-rákosi jószágot, több hozzá tartozó falukkal és portiókkal; mivel penig az egész Petki familiának, de legkiváltképpen az Petki Kata maradékainak úgy mint nekünk vagyon legnagyobb jussunk azon említett rákosi jószághoz, azért ezt is Ngod úgy procurálja, hogy az említett mlgos asszony ő nga kárt ne valljon.

Ultimo. Az Ngod nagyatyja, az gyakran említett asszony ő nga édes atyja, az Ngod nagyanyja és ő nga édesanyja Lázár Erzsébet asszony jussán divisionale mandatummal executiora kiküldötte volt mint itílőmestert, néhai Alvinczi Pétert, gróf Lázár Ferencz uramat az erkedi és több leányágat illető jószágra és akkor gróf Lázár Ferencz uram repellált volt, de ob defectum literarum mind eddig executióban nem vétetett, most penig az gyakran említett asszony ő nga házastársa, br. Apor Péter uram ő nga sok fáradságival kitanulta, hogy azon levelek mind Alsó-Rákosról, mind Erkedről az károlyvári káptalanban vadnak,

[1]) Az eredetiben tévedésből: »Sexto«.

hova is már csak requisitoria kellene és az szokott fizetés és az levelek mindjárt kézben volnának, de mivel Ngod említett br. Apor Péter úr ő ngát annyira disquietálta, hogy tovább az kálnoki jószág iránt való dologban magát nem akarja elegyíteni: azért Ngod mindezeket az dolgokat úgy procurálja, hogy ha vagy az említett gr. Kálnoki Borbála asszony ő nga, vagy két ágon levő maradvái, Ngod, vagy férfi-ágon lévő atyjafiai miatt kárt vall, Ngodon és az Ngod testvératyjafiain fogja megkeresni az maga kárát. Melyről solenniter iterum atque iterum protestal.

Anno 1735., die 23. Decembris. Az mltsgos gr. Kálnoki Ferencz úrfi ő nga az praespecificált és párban adott admonitióra s instructióra scriptotenus külde kezeinkben ilyen replicát:

Pro primis. Iratik az admonitióban, hogy én levelem által admoneáltam volna Aporné asszonyt, én penig abban semmit sem tudok; tudom, Aporné asszonyom sem mutathatja meg különös pecsétemet s arra azt felelem, hogy híremmel nincsen. Pro secundo. Láttatom az egész familia képiben admoneáltatni, melyet quo motivo ducta cselekedhetett, nem tudom, mivel én az admonitioban denominált jószágban megosztozandó atyafiaknak plenipotentiariusa nem vagyok, sem kincses tárházokat reám nem bízták, hogy abból, ha adójok ex suppositione probabili comperialtatnának, megfizessek. — Pro tertio. Az asszony olyan conditiókot teszen fel, melyek bizony nagy nevetésre fakaszthatnak akárkit, mivel oly messze vannak az praedenominált jószágok felosztásának inpedimentumától, mint Szentlélek Nyoszolytól, nem lévén semmi connexiója, sem dependentiája, sem relatiója mint ad alteram, mindazonáltal, mivel azt kívánja Aporné asszony, hogy seorsim et punctuatim feleljek, kívánságának akarván eleget tenni, juxta flagitatum modum feleletim igy következnek.

Ad primam conditionem.

Az asszony, Aporné asszony birta mindeddig azon praedenominált jószágot, azért az fructusából költhetett temperanter, melyről is tempore divisionis raciocinálván az asszony az jószágnak fructusáról, a die perceptorum bonorum usque ad diem percipiendorum (melyet részemről meg is kívánok) lucem non effugiet; hogy penig az asszony részit is divisis dividendis az fiscus ellen én magam költsé-

gemen defendáljam: szemétre hányó pénzem nincsen, hanem ha az asszony kincses tárházát reám bízza és fáradságomat megfizeti, servus pro pecunia.

Ad secundam.

Sulyos és keserves fáradságát az praespecificált asszonynak ad dividendum bonumoknak kikeresésében és magához vételiben az secunda conditióból értem, de nálam nem constal. Kitől kereste ki, constálván, arra is megfelelek. De reliquo, quae ad primam.

Ad tertiam.

Az familiának szamara nem vagyok, azért hogy férfiágon vagyok; mi úton kereste ki az asszony az nyoszolyi jószágot, nem tudom. Itt azért az status questionis nem az sajó-kereszturi és egyéb jószágoknak kikeresete, hanem az kikeresett dividenda jószágoknak divisiója, azért ez csak refugium volna. Az kikeresendő jószágokról is beszélhetünk divisis dividendis.

Ad quartam.

Az praespecificált dividendum bonumokhoz praetendaló atyafiaknak adósságiról való leveleit az asszonynak, Aporné asszonynak nem láttam; de dato, ha adósok volnának is, Aporné asszonyom qua credit, suis modis procedáljon. Nobilis non nisi legitime citatus et juridice convictus potest aggravari. Ez is heában való refugium.

Ad quintam.

Jóllehet az admonitióban az nagy speculatióban elmerülvén az ki írta, úgy vagyon írva 6-to, ez a conditio absurditast involval, ha kivántatik, ratióját adom suo tempore.

Ad illas lineas, az hol úgy kezdődik, *admonealtatja*, az haza törvénye oda igazít, az kinél az levelek vannak, az tartozik az perekre vigyázni; nálam semmi levelek nincsenek, sem egyről, sem másról; levelek lévén kezemben, respondeo, quae ad primam conditionem. Ha akarok, iterato promptissimus servus pro pecunia.

Ad illas lineas, az hol úgy kezdődik: *úgy hasonlóképpen az említett,* arra azt felelem, hogy az bizony igen jól vagyon, ha publicálják, csak doceálhassuk, hogy minket illet, akkor bizony az asszony nekem is, több atyafiaknak is, amaz régen eltött s talán meg is pinészedett pénzből adjon egy nehány ezer forintokot, az kivel magunk részünket is kiválthassuk, azután úgy megigyunk, amaz fejérvármegyei ürmös borban ugyan kong, s együnk is, ha lesz mit.

Ad ultimam.

Az mint praemittáltam, levelek kezemben nincsenek és az kinél vadnak, az tartozik az perekre gondot viselni, azért ezen feleletemben az asszony is l. b. Apor Péter úr házastársa, gr. Kálnoki Borbála asszony is admonealtatik, hogy vigyázzon és procurálja az olyan pereket, az kiket az admonitioban iratott, hogy ha kárt vallok több testvératyámfiaival együtt, bizony arctissime meg fogom káromat keresni az praespecificált asszonyon, melyről solenniter iterum atque iterum protestalok. Az erkedi jószágot penig az mi illeti, midőn az familia azon megegyez, én is a mi engem concernál, jó szívvel succurrálni kész leszek, hogy penig l. b. Apor Péter uramat disgustáltuk volna, nem tudom; szolgálatjára érdemetlen lévén, nem kívánhatom szolgálatját, magam dolgaimra mások szolgálatja nélkül is gondot viselek.«

Mely dolog és admonitio az miképpen mü általunk folyt és nekünk írásban általadatott mindkét részről, mü is az szerint fide nostra mediante megírtuk, pecsétünkkel és tulajdon kezünk írásával megerősítvén.

Datum in possessione Arkos, anno et die ut supra.

Benkő Raphael, nemes
Sepsi.-széknek hütös assessora mp.
(P. H.)

Gidófalvi Csiszér Mihály,
nemes Sepsi-széknek egyik
hütös, lófőrenden lévő assessora mp.
(P. H.)

(Eredetije báró Apor István levéltárában Abosfalván.)

165.

Szeben, 1736. febr. 16.

Gróf Haller János főkormányzó anyósával, báró Apor Péternével tudatja, hogy egy »német fi« katona panaszt adott be ellene a főhadparancsnoknál.

Méltóságos Gróf Asszony!

Bizodalmas kedves Napom asszony!

Valami most *Szentléleken* commoráló német fi, méltóságos commendans Generalis uram ő excellentiájának az asszony ellen igen nehéz tenoru memoriálist adván bé, mivel abban exponálta, hogy a m. asszonytól igen nagy mértékben bántatott volna meg, arra pediglen ő semmi okot és alkolmatosságot nem szolgáltatott volna, láttatott ő excellentiája is megindulni rajta, a minthogy én velem communicálván azon memoriálist, olyformán izent, hogy miért nem manuteneáltatnak ez hazában az idegenek. Én pedig kivánván ez alkalmatossággal is teljes igyekezettel az m. asszony becsületit manuteneálni, nem adtam egyéb resolutiót, *hanem hogy félpörösnek törvényt nem lehet tenni, hanem a m. asszonynak is (communicáltatván elsőbben a dolog) megkelletik hallgattatni.* Azt pedig rész szerint azért cselekedtem, hogy míg azon communicatio végbe menend, a m. asszony magának időt vévén, igyekezzék tapasztalt szép itileti szerint úgy moderálni azon instanssal való dolgát, hogy továbbvaló panaszára ok ne légyen, a melyből né talám a m. asszonynak minden rendek között való becsülete eleven emlékezete valami homályt szenvedne. Ajánlom továbbra a m. asszonyt a sz. Istennek oltalmába, maradván

A m. gróf asszonynak

igaz kötelességgel való szolgája

Szeben, 16-ta Febr. 1736. Gr. Haller János.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

166.

Szeben, 1736. febr. 18.

Gróf Haller János fökormányzó anyósának, báró Apor Péternének, egy Szentlélekben szállásoló német tiszt ellene beadott panaszáról.

Méltóságos Gróf Asszony!

Bizodalmas kedves Napom asszony!

A közeljebb való napokban írván én a méltóságos asszonynak, jelentettem vala, hogy a moston Sz.-Léleken commoráló levelem praesentáló instans memoriálissa fog communicáltatni a méltóságos asszonnyal. Oly vélekedéssel voltam pedig akkor, hogy méltóságos commendáns Generális uram ő excellentiája fogja azt communicálni; noha külömben esett, mivel szintén a mái nap küldötte ő excellentiája a végre hozzám. A midőn azért én azt a méltóságos asszonynak pro informatione accludálnám, egyszersmind kívántam jelenteni, hogy kivált a dolog külömben lévén, voltaképen engemet hová hamarébb informáljon a mlgos asszony. Egyébaránt én, mint az asszonynak egyenes szívvel jovát kívánója jovallom, hogy a midőn kissebb helyt megfordíthat ezen dolgot, ne bocsásson nagyobb helyre, de sőt vele az instanssal igyekezzék úgy moderálni maga dolgát, hogy tovább való méltó instantiára oka ne légyen. Melylyel ajánlom szt. Istennek oltalmában a m. gróf asszonyt, maradván

A m. asszonynak

köteleséggel való kész szolgája

Szeben, 18-va Febr. 1736. Gr. Haller János.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

167.

Tövis, 1736. okt. 12.

Báró Apor Péter feleségének, családi és gazdasági ügyekről s tatár hírekről.

Édes Feleségem.

Midőn az harmadik Octobris írt leveledre ezelőtt mintegy három órával az választ elküldöttem volna, szintén most estve érkezék az orbai posta az hatodik Octobris irt leveleddel, melyet szeretettel vettem. Hogy Anniska jobban

van, áldassék Isten, Joseph fiamot. kivált edgy dologért alig várom, csak sok lóval ne jőjön, mert itt bizony széna nincsen s vagy két hétig penig. az mint maji levelemben írám, itt kell lennem. Ide ki is igen szép és igen jó idők járnak; ide még pater Jánosi uramék nem jövének, bizony akarnám, ha erre jőnének. Az úr kévánsága szerint. hogy Mahulynak nyolcz ökröt adjanak Sepsiből Kézdiig, Kézditől Kászonig, parancsoltam. Ne hidd hogy az tatár kiütött volna Lengyelországra, mert bizony semmi sincsen benne, kivált ötszázezer ember nagy helyről telnék ki. bizony megmondotta volna nekem most Szebenben az úr Kizing uram, ha valami lett volna benne, ne búsulj penig semmit. mert bizony elég oltalmunk leszen télre, az mennyiben én tudom, három négy hétre megtudjuk. mint fog állani az militia. Többet nem írhatok. mert ma eleget írtam, azon kivül is az szebeni út ugy megrontott, hogy Isten tudja, mikor emésztem meg. Az gyermekim köszöntésit kedvesem veszem. én is atyai szeretettel köszöntöm őket. Az v. tiszteknek szóló leveleket includaltam azért. hogy az Markuty forspontja iránt lehess bizonyosabb. Pál deákot még nem ette meg a borju. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed

Tövis, 12. Octobris 1736. Apor Péter m. p.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

168.

Ohába. 1736. nov. 11.

Báró Apor Péter levele feleségének, havasalföldi borok hozatala ügyében.

Édes Feleségem!

Én az kézdi postát legalább csütörtökig vagy péntekgi be nem bocsáthatom, mivel az sárkányi postán akkor várok még Szebenből; azért az leveledre akkor teszek választ. Sietve kell ezt a levelet írnom, mivel látom Vajna Gábor uram engemet az vizre vitt, fél Havasalföldiben, vagy Molduvában menni, hivén az hazug híreknek; mintha én nem tudnám az híreket. Majd két kárt teszen nekem, edgyik az, hogy az camaráról való concessámnak az ideje majd eltelik, másik az, hogy naponként verik fel az bornak Havasalföldiben fel az árrát. Ha olyan félelmes dolog lett volna Havasalföldiben, hát miért ment annyi brassai szekér be

bor után, és az mü boraink után is tegnap Bikfalváról bementek. Eb köszönje meg ő klminek, azért édes feleségem, nehogy olyan nagy kárt valjunk, felette kérlek, királybiró uramtól vedd kezedben mind az concessa passust, mind az brassai passust, s mind az pénzt, sietve alkudgyál meg vagy vásárhelyi biró urammal, vagy más vásárhelyi emberrel, vagy bereczki emberekkel, és akár Havasalföldiből, akár Moldvából sietve hozass borokat, hogy az míg én bemegyek, addig had hozzák ki; írtam ugyan királybíró uramnak is, de avval ne sokat gondolj, mert látom én ugy vagyok én ő klmekkel, mint az Aesopus fürje az fiaival. Tudom azt én, hogy ha te bele fekszel, ez hamar meglészen, az mint az Istenre is kérlek, sietve vitesd véghez. Száztiz forint vagyon királybíró uramnál, az szekereseknek az n. szék fizet, az auctiot az camara elengedte, azért megint kérlek az Istenért, az borokkal siessenek, ne valljunk olyan nagy kárt. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter.

Sepsiben nem tőnek enyi ceremóniát. Mihelyen írék, negyed napra mindgyárt elmentenek az boraim után, csak az sok disputatioval, ceremoniával vadnak Kézdiben. János fiam én általam árendába kéri az szeredai korcsomát, sőt az csiki jószágot egészben meg akarja tőlled árendálni.

Ohába, 11. Novembris 1736.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

169.

Ohába, 1736. nov. 14.

Báró Apor Péter levele feleségének, katonai mozgosításról, gazdasági ügyekről stb.

Édes Feleségem!

Én az én sok dolgaim között nem érkezém eddig, hogy az 9 Novembris költ leveledre választ tehessek, én is innét már mindgyárt megindulok, csak az quártélyt küldöttem el v. tiszt uraméknak, hogy ő klmek feloszszák, s mihelyen válaszom jő, hogy innét elküldhessem Szebenbe; Szebenből is még csak edgy két választ várok s mindgyárt beindulok;

gondolom vagy 24, vagy 25. innét megindulhatok. Uzonban Háromszék gyülésit ülök. onnét haza megyek. Isten velem lévén. Elég németünk leszen, mert leszen edgy lovas colonellus az kissebb staabbal, edgy gyalog v. colonellus, négy lovas és három gyalog compania. Én nem bánom, ha Andris benn marad is, hogy az connumeratoroknak főzzön, de talám elvégzik nem sokára, bár csak huszonkettődikre jöhessen ki, az az sz. Katalin nap előtt három vagy négy nappal, mert kivált úton éppen irtózom ezektől az oláh szakácsoktól. Jakabot is harmadnap alatt visszabocsátom. Értem, hogy az gabona rosszúl ereszt, bár bizony jól eresztene, mert elég száj lesz Erdélyben, csak német tizenkét regiment. Debreczenben is már vékája edgy német forint, sőt ugy értém, hogy már is Marosvásárhelyen, Kolosváratt, Enyeden az közönséges búza öt susták, az Duna mellett éppen drága; hogy meghadtad, hogy az gabonát szépen kölcsék, Isten áldgyon meg érte. de eczczer s mind elegyícsék is árpával, hariskával. Hála Istennek, hogy annyi vetemény lett, Márton Mihályként könyüből ganéztattam vala én azt, de ha Isten béviszen, bizony többet is ganéztatok, az spárgát is meggalamb-ganéztatom, csakhogy spárga magot is szedgyenek, mert azt is most tanoltam, mint ültessék az spárgát, hogy vastag legyen.

Orbai királybíró uramnak az sendely iránt im parancsoltam, bizony akarnám, már azok az rosz házak is elkészülnének. Az Barabás dolgáról lásd mit tehecz, mert én még eczczer érted elhallgatom az eb dolgait. Én igen is akarom, hogy Kozma legyen az szentszék postája, mivel az báttya Igenben igen emberséges ember; tudom az káptalannak is kedvit találja az sz. szék, mert igen kedves az pap urak előtt, gyakorta mennek hozzája ebédre; így mond meg királybíró úrnak, hogy ezt adgya az sz. széknek, ha be nem veszi a sz. szék, bizony mindgyárt megírom az káptalannak, s tudom ha szépen be nem veszik, másképpen is be kell venni, Josephet is megvendégelte. Értem nagy mulatcságomra az vidra sok bolondcságit. Még nem olyan félelmes, hogy hirtelen csépeltetni, s vermeltetni kellene, mert bizony még az két császár eszsze nem veszett, még az is kétcséges, lesz-e az törökkel hadakozás. Sokan sokféleképpen vélekednek, de én az mint látom az dolgokot, inkább reménlem, hogy az jövő nyáron edgymás fejiben verik az kardot. Hogy penig szállást fogadgyunk Brassóban, bizony méltó, azt én reád bízom, mert én ahhoz kevesset tudok, s az is méltó, hogy az edgyetmásnak az jovát jó idein bekülgyük, ugy hason-

lóképpen élést is. Az rebegésednek vége leszen két-három hét mulva, mikor az sok német bemegyen, én is penig bizony sietek be. Az Istenért, az mint megírám, az borokkal siessenek, mert ha bejő amaz sok német, bizony annál inkább megdrágodik; bánom, hogy Medgyesről még el nem vettem nyolcz hordó bort, ha nyomon volt is, már Sepsiből az borok után elmentenek, az jövő héten meg is érkeznek véllek; akár Havasalföldiből, akár Molduvából hozzák az bort, nem bánom, csak siessenek vélle. Anniskát attyai szeretettel köszöntöm, s köszönöm köszöntésit. Az Molduvában járó ember éppen az maga jó ideiben jött, mert hogy elmene, mindgyárt érkezék ujabb parancsolatom, éppen olyan formán, az mint az dolog történt. Az dolományomhoz, nadrágomhoz nem azt az posztót hozták el fótnak, az mely kellett volna; talám bemehetek így is én, Szabó Jakabot azért csak vissza bocsátottam. Én az vármegyén levő szegény faluknak az miben lehetett szolgáltam, és az mint gyakorta megírtam, többet is szolgáltam volna, habár csak edgy emberek lett volna, de ha Isten éltetne, találtam módot benne, hogy bizony jövendőben többet szolgálhatnék; meglátom, ha ők megemberlik magokot, bár csak valami tüzi fával az télen. Csudálkozom, hogy az hidvégi főstrázsamester micsoda kemény, holott az edgy jámbor grófnak láczik, nekem igen-igen jó barátom. Sokat kér az német, de nem kell azt mind megadni, meghozák még Kövesdre, megmondám Béldi Pál uramnak, mit csináljon, ugy tudom ment is az főstrázsamesternek ordere; másként az mint tudom az vármegyén is elég német leszen, kivált erre ki. Az Szőcs fiáról valamit el tudtam követni elkövettem, egyéb nincsen héja, hanem az mit gyakorta megírtam. Azomban az bialokban bár csak tizet tizenkettőt adna el Márton Mihály, mert soha bizony nem győzöm tartani, azon kívül is némelyike igen vén, hogy Isten bevivén, azon kivül is bizony megeszem bennek, leüttetvén kettőt hármat.

Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

Ohába, 14. Novembris 1736.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

170:

Ohába, 1736. nov. 17.

Báró Apor Péter feleségének, Kálnoki Ferencz fondorlatairól és gazdasági ügyekről.

Édes Feleségem.

Tizenharmadik napján ezen holnapnak költ leveledet szeretettel vettem. Én is Isten velem lévén huszonhatodik innet megindulok, bizony jó szívvel tovább is itt ülök vala, mert még az borommal megérném két hétig, de buza, széna nincsen, ugyan félek az jó meleg házakból kimenni. Megvallom az szegény Szabó Mihályt bizony szánom, én az uraknak az Kálnoki Ferencz dolgát megbeszéllettem, és hogy ne véljék, hogy haragból cselekszem, másokot is az urakkal examináltattam iránta; tudom bizony eleget pirongatták, de látom falra hánták az borsót, Joseph edgy nehányszor megírta az bátyjainak, ugy hallom csak nem régen is jó nyolcz ház jobbágya ment el, ellenem is az mint eszemben veszem, s némely háromszéki tisztek ellen nyálas levelet írt Bécsben, melyről írván Bécsben, mihelyen válaszom jő, ha megtudom ugyan bizonyoson, hogy az ő dolga, leírom én őtöt tetétől fogva talpig, hogy nem kérkedezik az háromszéki főkirálybírósággal, de bolond volna az, ki csak választaná is; az admonitiojára, Isten bevivén, az párt bizony ki kell adni, mert azt én megparancsoltam, az ki penig nem az székely natio conclusuma szerént vadnak, hogy adó alá írják, már edgy nehányszor meg parancsoltam s most is keményen parancsolok iránta.

Csak elhidd magaddal, hogy az két császár bizony nem könnyen kezdi el az hadakozást, s kivált tavaszig nem kell félni, hogy Lengyelországban beütött; azon vezérnek, hogy megengedte, az török császár az fejit elüttette, az rabokot elbocsátották s az károkot megfizették; nagy bizodalom vagyon még, hogy az muszka és az török az télen megbékéllenek.

A borok után eddig az sok disputatio után és czeremonia után talán elmentek. Ugy hiszem ezen az héten az sepsi borokkol felérkeznek, az ideki valókkal is úgy hiszem addig be érkeztenek, még innet, mikor én elmegyek, visznek edgy bordóval, kérlek az borokon legyenek az szemeid, bár csak ha még az mely sok pénzt reájok költök, azt vehessük ki, mert az idén az bornak, buzának bizony leszen ára, ha bemegyek s pénzt kapok, gondolom még edgy molduvai bort

is veszek; az mint eszemben veszem, noha az inquisitio hozza ki, az az istentelen Vég Zsigmond hat hordó bort árultatott ki maga számára Galaczon; azonban az itt való szegény jobbágyokkal hordatta Galaczra az sok asszu fát s az én rosomból főzette éjjel nappal az égett bort; az sok istentelenségit ki sem tudom írni, de ha isten haza viszen, bizony megzaklatom; az tövisi tavalyi nem meré bevárni az censurát, fizete Josephnek hatvan vider bort, s edgy részit mindjárt megadá, azon kivül az fizetése is ben vesze. Váradi is látton látom, *eből volt jobb az szőcs az vargánál*, mégis nem éppen oly szemlátomást, mint Vég Sigmond, de rajta is kaptam olyan módot, hogy bizony ő kegyelme megfizeti az enyimet.

Ideki Istennek hálá nem igen halnak, de látom az bizony csak meghal, az kinek eljő az órája. Már csak az relatoria érkezzék ki, én újolag elküldök az szőcs fia mellett, edgy kicsire még nem árt neki az iskola, talám ezután tanól. Az bizonyos, nem ártana, ha az brassai búzával várakozhatnának valami keveset, de mivel látom, ezeknek az legényeknek semmi fejér edgyetmások nincsen, az pénzemet penig borra mind elköltém, kételen vagyok ahoz nyulni, az mi vagyon, ha szabad embernél vagyon az bor ára, azon könnyen megvehetni, írtam birálybíró uramnak iránta, hogy segéltséggel legyen; ha penig jobbágy, tétesd be az tömleczben. A kemenczék kérlek had készüljenek el, mert ha elébb nem is, Isten éltetvén, sz. András estin haza akarok menni, mert bizonyos okokból Uzonban kell lenni az Háromszék gyülésinek. Az juhokkal én bizony nem tudom mit kell csinálni, ha el nem adhatni, együk az mint lehet, mert az bizony mind eldöglik; tavaszszal edgy néhány berbécset hagyattam vala itt, de azok teli mételylyel. Az sertéseket kivált az malmokból bár öletted volna meg, hadd híztak volna mások husvétra, látom ugyan, hogy Laczkó csak kolbászra vágy. Pál deák azt mondja, mikor az felesége az tehenecskét feji, akkor bele ugrik az marhatetű, s úgy megyen osztán bele. Haragszik az feleségire, hogy azokot mondotta, azt mondja hiszem az míg ideki volt, küldött neki három forintot, de bizony meg tanyítya, ha még bemegyen; mondám ugyan, hogy jól oltalmazza az hajját, mert azt bizony kitépi az felesége, ha haza megyen. Adja Isten, találjalak mindnyájotokot jó egésségben. Anniskát atyai szeretettel köszöntöm. Ajánlak Isten oltalmába.

Igaz férjed
Apor Péter m. p.

P. S. Azonban, mivel az ide való tehenek az nyáron mind sínlettenek, innet semmi vajat bé nem vihetek, írtam v. tiszt uraméknak, hogy az míg az nímet beérkezik, vegyenek nekem valami vajat, magad is sürgesd.

Ohába, 17. Novembris 1736.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

171.

Sz.-Demeter, 1736. decz. 5.

Gróf Gyulaffi László báró Apor Péterhez, történeti munkáról.

Méltóságos Báró Ur!

Bizodalmos jó Uram!

Méltóságos úr 22. Novembris dátált levelit tegnapi napon kötelességgel vettem, és máig itt várakoztattam az expressust, míg felkerestem és reáakadtam azon *Diplomatica Historiára*, melyet pecsét alatt ezen alkalmatossággal el is küldöttem, conferálván azzal, a mely nálam compingálva vagyon, kevés defectust tanáltam benne; melyre nézve nem itíltem, hogy az egész könyvet elkülgyem, minthogy midőn együtt lészen olykor gyülésünk, könnyen kiirathattya az úr abból. De mivel nékem is nem egészen adatott által, hanem csak ad usum, arra nézve én is nem transferalhatom ezt egészen az úrnak, hanem csak ad usum, míg általolvassa és megtelik vélle, annak utánna külgye vissza az úr; különben ha egészen általadatott volna a mely nálam vagyon, ezt jó szívvel transferálnám az uramnak, nullum jussal, így pedig egy keveset reselválok. Bár valami hírekről tudósított volna az mlgos ur, közel lévén a passusokhoz, jóllehet a mint látom az levél nem Háromszékről költ. Elhiszem kevés quártélyossa lészen nemes Háromszéknek, s talán stabilis officialis oda nem is jutott. Ezzel magamot tapasztalt favorába ajálván maradok

Méltóságos Báró uramnak

köteles kész szolgája,

Gr. Gyulafi László m. p.

Sz.-Demeter, 5. Decembris 1736.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

172.

Sz.-Demeter, 1736. decz. 21.

Gróf Gyulaffi László levele Apor Péterhez, történeti munkákról.

Méltóságos Báró.

Bizodalmos jó Uram!

Méltóságos úr két rendbéli levelit egy alkalmatossággal vettem, hogy az Diplomatica Historia kezében ment, akarom. Az erdélyi dolgokról való Diplomatica Historia, mely is azon könyvhez való, egy néhány árkosból állván, oly hirtelen le nem írhatom, hanem felkeresem az ládámba és azon rész ha ott maradott volna, megtalálván elküldöm avagy leíratom. Hírekről való communicatióját a méltóságos urnak kedvessen veszem, ezután is kérem tudósítson, nálam meg is áll, mivel nem vagyok oly természetű, hogy híreket hordoznék, melyet a mltgs ur eddig is tapasztalhatott. Ezzel Isten oltalmába ajánlván maradok

Méltóságos urnak

köteles szolgája,
G. Gyulaffi László.

Sz.-Demeter, 21. Decembris 1736.

P. S. Az következendő szent innepeket kívánom az mlgos ur érhesse jó egésségben, el is tölhesse több számasoknak kívánatos elérésével együtt.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

173.

Gyulafehérvár, 1737. jan. 14.

Báró Sorger Gergely erdélyi r. kath. püspök Apor Péternének, gróf Pálffy János leveléről, melyben ez a grófi diploma visszaküldéséért a lovakról szóló igéretére emlékezteti.

Illustrissime domine Baro, supreme judex regie.
Domin emihi colendissime.

Sub dato 4-ta mensis praesentis méltóságos gróf Pálffy János uram felmarschal ő excellentiája reapprecatoria levelét az elmult napokban vettem, melynek postscriptajában ő excel-

lentiája maga neve és subcriptioja alatt mit írjon, az subducalt leneákból méltóságos báró főkirálybiró uram világosan megértheti: *spectabilis ac magnificus dominus baro Apor, cui praescitum transmisi regium privilegium, uti video, oblatum suum respectu equorum sumpsit in oblivionem.* Melyet méltóságos báró főkirálybiró uramnak (mint hogy ő excellentiája maga subscriptioja alatt légyen) kívántam értésére adni.

In reliquo me obligatissime recommendans maneo
Illustrissimae Dominationis Vestrae

servus obligatissimus
Baro Gregorius Sorger m. p.
episcopus Transilvaniae.

Carolinae, 14. Jan. 1737.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

174.

Szent-Lélek, 1737. jul. 9.

Báró Apor Péterné levele férjéhez, József fia betegségéről s a faluban kvártélyozó katonák kihágásairól.

Édes Uram!

Egy kevés ujságot küldöttem klgdnek, adja Isten kölcse jó egésséggel kgld. Irhatom klnek, József igen-igen rosszúl van, nagy forróságban, belől szüntelen fázik, rettenetes főfájás nyilalással van, minden testit fájtattya, de kivált az derekát-, torkát is; nem ett tednap, azelőtt is semmit is, szomjoszik, ha felkél, mingyárt elszédül, ájulólag van, az gyomrát is erősen fájtattya, imelyeg. fel sem igen kelhet, egy kevés tejeket küldene néki klgmed, aszt mondgya régen van, egy néhány hete mind haza *(így!)* [1]) s erőszakot tett magán, de mind érzette lebetegszik; soha ilyen roszszul nem volt, miolta felnőtt, az Isten őrizheti ő szent felsége; azt mondgya az táboron is szintén megholt, olyan rosszúl volt, az vékonyát is keresztül erősen fájtattya; most savanyó vizért küldöttem számára; az estve az fejét is bekötöttem, de semmit nem alutt, költ s feküt ides-tova, az Anniska házában vetettem ágyat neki, mivel az boltban sem alutt

[1]) Valami kimaradt.

semmit az előtt való éjen is; egy szóval rosszul van, az Isten őrízze ő sz. felsége hagymáztól is. Az lovaihoz had látosson jól Apor János fiam, az egyetmásában is nehogy kár legyen. Az szennyest is had hozzák által.

Itt tednap reggeltől fogva két kompánia katona van, rettentes rút dolgokot mívelnek; még ma is itt akarnak lenni: hiszem nem messze volt Újfalu ide. Bíró, polgár, az jova mind elbútt még tednap, fűért, vágó marháért rútul szakatolyák az falut; ilyen közel mégsem tészen rendelést, sem által nem jő ide, hiszen, tudgya kivált, hogy mü is birunk itt s van Istennek hála egy rossz házunk itt. Királybíró uram az Joseph thecáját had hozza által az az gyermek, mert más nem volt kit oda küldgyek. Maradok

Kgldnek

igaz társa

Kálnoki Borbára m. p.

Szegény Miklós Mártont is mind egyben rontották, egy szegény nyomorú asszonynak az tehenét is most üttették meg ezek a gonosz katonák, még az levelemet is elvétettem búmban.

Sz.-Lélek, a. 1737. 9. Julii.

(Eredetije negyedrét ív levélnek a belső két oldalán, a külső lapok beiratlanok, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

175.

Bereczk, 1737. jul. 21.

Szentkereszti András báró Apor Péternek, tábori intézkedésekről és hadi hírekről.

Méltóságos Ur, nékem jó Uram!

Félvén az tüztől, minthogy az házban főznek az m. generális számára, kelletett az itt valókkal egy kisded konyhához fogatnom; tessék azért az m. úrnak vagy 100 szál deszka iránt Kovásznán dispositiot tenni; a mi deszkát én itten kaptam, mind összveszedettem az most csinálandó sütő kemenczéhez. Generál Gilányi még helyben vagyon; Kálnoki urfi vitetett volna tiz törököt Kempináról Kampolongára és az uton nyugodván az katonák véllek, ittasok lévén az katonák, egy török fogta az káplár karabéllyát és főben lőtte az káplárt; felserkenvén az több katona, az törököket mind öszvekonczolták; elég kárt vallott szegény

Kálnaki urfi; mert azoknak válcsága mind az urfit illették volna. General Molk felől még semmit sem hallunk. Ezzel ajánlom magamat az m. úr tapasztolt favorába és maradok

Az m. úr. jó uram

kész köteles szolgája
Sz. Kereszti András m. p.

P. s. Az m. urat szép igéretire emlékeztetem valami dolgosok iránt.

Külső czím: Monsieur monsieur le Barone Pierre Apor de Altorja, juge royale de siége de Háromszék etc. presentement à Nyujtód.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

176.

Bereczk, 1737. jul. 29.

Szentkereszti András báró Apor Péternek tábori szükségletekről és hadi mozdulatokról.

Illustrissime Baro, Domine Domine mihi colendissime!

Az m. úr de dato 29 praesentis válaszoló levelét illendő respectussal vöttem. Elég nagy baj az militianak is ez az sok alá s fel való járás, és még nagyobb az szegénység distractiója, úgy, hogy ilyen szorgos dolog idején az oeconomiájához nem láthat, Deus nobis haec otia fecit. Az ójtozi laitenanttól igen is végére megyek az commissarius mencséginek, és tudósítani az m. urat el nem mulatom, ki az vétkes. Az harmincz proviant alá való szekerek immár elérkeztek, most megrakatom őket és holnap in nomine Domini megindítom. Az moldovai sánczhoz imponalt pénzes laboratoroknak semmi hírit sem hallom, nem is tudósítottak v. tiszt uraimék, hasonlóképpen az ojtozi sánczhoz valókról is semmit sem hallok; reménlem in fieri vagyon az dolog, mert még két executor kinn vagyon. Nem kétlem m. generalis Gvadányi uram ö excellentiája is az tegnapi napon expectorálta magát mindenek iránt. A mi az substitutus commissariusok dolgát illeti, kivált Mihácz Péter uram iránt én nem vagyok capax, hogy mindenfelé magam mennyek, magam írjak, magam inspiciáljak az szekerekre; említém az m. urnak, hogy mellettem egy substitutusnak kell lenni; már Mihácz uramot iniáltam, azomban az

szekerek szüntelen jőnek mennek profonttal az militia számára, úgy az szegény szekeresek számára is viszik az profontot, melyet kösztök proportionate repartiálni kell az székbeli commissariusoknak, ezt pedig alternatim. Most az orbai commissárius vagyon oda be, holnap az sepsi megyen, és igy csak Mihácz Péter uram marad véllem. Az fejérvármegyeit is tegnap küldöttem bé kenyérrel; mindezekből bölcsen általláthattya az m. úr, hogy segítcség nélkül nem lehetek, hanem ha az szekereket egészlen revocálják, mely által az substitutus commissariusok activitássa is egészlen tolláltatnék. Az fenn említett commissariusoknak fizetése iránt pedig semmit sem tudok, de hogy kivánhatni hogy ingyen szolgálljanak isto tempore et istis circumstantiis; tessék az m. úrnak elhinni, hogy nincsen idejek az déli álomra. Colonellus Franctenberg (?) uram az mai revocált militiaval megyen Kimpilongra vagy Tergovistra, hogy succuráljon generális Gillyáninak, ha kivántatik. Többet most nem terhelem az m. urat, hanem kivánt választ várván az m. úrtól az commissáriusok iránt, maradok az . . .

Illustrissimi domini Baronis

servus obligatissimus

A. Szentkereszti m. p.

Bereczk, 29. Julii 1737.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

177.

Bereczk, 1737. aug. 19.

Szentkereszti András báró Apor Péternek, katonai dispositiokról.

Illustrissime Baro, Domine, Domine mihi colendissime!

Visszajöttömben Nyujtódról, az úton vöttem az m. generális levelét, melyben irja, hogy az csíki corpus is generális Cserninivel edgyütt ma estvére conjungálja magát az stojesti táborral és igy tegyek dispositiot feles kenyérről; immár az csiki test is Háromszékre devolválódik. Az conjunctio mi okból, legyen általláthattya az m. úr. Az ordinantiákat szélylyel kellett küldenem. az Csik-Szeredában szóló levél igen sietö, mert az sütőknek ide kelletik jőni; kérem azért az m. urat, ne terheltessék elküldeni; ime ezen

levelet is az magam lovamon küldöttem az m. úrhoz. His me favoribus Illustritatis Vestrae commendans persevero

Illustrissimo domini domini Baronis

servus obligatissimus

A. Szentkereszti m. p.

Bereczk, 19. Aug. 1737.

Külső czím: Monsieur monsieur le Baron Apor de Altorja, juge royale de Háromszék etc. praesentement à Nyujtód.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

178.

K. n. (1737.)

Báró Apor Péter levele a gubernátornak, gróf Kálnoki Ferencz hatalmaskodása ellen a kálnokfalviak felett.

Excellentissime Domine Comes Gubernator,
Domine gratiosissime!

Bizony megvallom átallom attyámfia ellen panaszolni, s Excellentiadot is busíttani, de az téli miklósvárszéki panaszt is elnyomám, mely miben állott, elálmélkodik Excellentiád mikor megbeszéllem. Most is penig g. Kálnoki Ferencz uram az szegény Kálnokfalvának nagyobb részinek az marháit elhajtatta, embereit fogva tartya, mely méltatlanul az processus megmutattya, mert tertiumos perre expediáltam volt v. tiszt uraimékot; és noha visszaitílték az marhákot, mégis edgynehánnak el nem akarja az marháit bocsáttani, az az szegény falu élhetetlen marad ő klme miatt, de az mi nagyobb és sulyos: császár szolgálattyában micsodás defectus esék az ő klme mérge miatt Excellentiád megitílheti; szépen levelem által admoveáltam, mit felelt, az attestatióból megláczik, de az mellett mocskos levelet ír reám; de mivel az fejem be nem tört miatta, azt elhallgatom. Kévánta az szegénység articulariter, hogy manutenealjam, de az mostani circumstantiák azt nem engedik és noha azt mondotta, hogy ha csak az császár nem parancsolja, senki parancsolattyára ezen marhákot ki nem adgya, mégis méltóztassék Excellentiád parancsolni, kezesen had adgya ki s az directorral is keményen megieszteni, az minthogy ha székelységen nem volna, bizony directort is illetné; velem már edgy nehánszor mocskos levelivel mocskoson bánt; én öreg ember lévén mintsem mocskolódgyam, inkább

elhallgattam. His me favoribus et gratiis excellentissime domine recommendans maneo

Excellentiae Vestrae

humillimus servus.

(Eredeti fogalmazványa egy 1737. jul. 15-én kelt levél hátlapján, aláírás nélkül a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

179.

Brassó, 1738. okt. 18.

Nyugtatvány báró Apor Péternek koporsó-kő csinálásért.

Hogy Keserű Ferencz uram kezeimbe adta a koporsókőért hat rhénes forintokat, mely kő méltóságos és nagyságos Apor Péter uram számára készíttetett Brassóban, infrascriptus praesentibus recognoscalom.

Ugyan Brassóban, 18. Octobris 1738.

Pater Stephanus Loconari m. p.
Soc. Jesu missionarius
Coronae

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

180.

Darlacz, 1738. decz. 5.

Gróf Haller János fökormányzó apósának, báró Apor Péternek, a szentléleki templom felett a papokkal keletkezett viszálya békés kiegyenlítésére inti.

Illustrissime domine L. Baro, Domine et socer mihi plurime colende.

Sub 27ma proxime evoluti mensis Novembris költ levelét a mlgs urnak szokott atyafiságos kötelességgel vettem. Távul légyen, hogy én in privato a mlgs ur informatiojában valamit kétségeskedném, de a más részről is azon oda bé történyt dolognak relatioja lévén s az előttem nem constalván minemű, illa incognita atque altera tantum visa opiniot formalnom s az aránt rescribalnom a mlgs urnak nem lehet, hanem csak azt kivántam a mlgs urnak jelenteni, mint olyan értelmes jurista in utroque iure tudván maga is: quod semel Deo dicatum est, non subest amplius commercio homano *(így!)* neque alienari, neque obligari et sic multo minus repeti potest; a mi azért azon sz. léleki

templumnak adattatott volna, onnan visszavétetni illetlen volna, és nem is lehet. Azonban, ha ezen már contestalt differentiat és annak végét az ember jól meggondolja, semmit egyebet nem reménlhetni, hanem mentől inkább fog urgealtatni, nagyobb nagyobb passio fog fog belőle származni; és végre manebit acerba memoria, az pedig a világiak között is mind illetlen, úgy kárhozatos, mennyivel inkább az papokkal és kivált csaknem in sinu alias religiones sequentium ellenkezni? A mlgs úr személyéhez viseltető addictiomból ilyenteképpen *(így)* most is jovallom, hogy odabe sopialtassék edgymás között az eddig való differentia, mit midőn reménlenék, me testatissimis addictionibus commendans maneo

Illustrissimi dni Baronis

obligatissimus servus
C. Joannus Haller m. p.

Darlacz, 5ta Decembris 1738.

Külső czím: Illustrissimo domine Petro Apor L. Baroni de All.-Torja stb. All-Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

181.

K. n. (1738.)

Báró Apor Péter a fökormányzóhoz a szentléleki templom fosztásáról ellenök indított vádak keletkezését és alaptalanságát elősorolván.

Excellentissime Domine Comes Gubernator,
Domine gratiosissime.

Rövideden írék az minap Excellentiadnak, mert az alkalmatosság sietö, az elébbeni levelemet is visszahozák, mert már Kálnoki Mihály uram elment volt. Megvallom miolta az Excellentiád méltóságos levelit vettem, sem testemben, sem lelkemben nem nyughatom, mert ugyanis excellentiád méltóságos leveliben ezt írja: *valamely dolog esett Szent-Lélekén emergalván az ott való parochus változásából sine scandalo populi, az mint hallom, hogy ott oltár és templom fosztása lett volna* etc. Bizony jól tudom tam jure canonico, quam jure civili, hogy ha úgy lett volna az dolog, annak az dolognak rossz vége lett volna. Úgy vagyon, hogy az én feleségem háromszáz forinton úri orgonát csi-

náltata az szentléleki templomban, egynehány úri casulat csináltata, magának drága pénzen sok szép ékességet, melylyel az oltárokot sátoros innepekben s más solemnitasokban felékesített. Lássuk már mint fosztották az templomokat s oltárokot. Hogy beteges ember vagyok, Isten áldja meg esperest uramot, az szentléleki patert és ugyan az szentléleki megyebírát, hozzám jöttenek és lélek szerént examinaltam azt az materiát és az dolog így vagyon: Mikor me judice az szentléleki templomot bezárák minden vétek nélkül, az feleségem küld két assessort esperest uramhoz, kéreti, hogy valami egyet-mása vagyon az templomban, hadd hozathassa ki; esperest uram olyan választ teszen, hogy valamit az templomnak nem adott, igen is hozassa el, megvan az attestatio róla; megértvén penig, hogy híre s akaratja ellen az megye bírái a templom egyetmási közi felírták, békit hagyott neki és az templomból ki sem hozatta, de mivel nem olyan portékák, hogy mindennap az oltáron legyenek, azért ma is mind az templom segestyéiben *(így!)* ládában vadnak; noha az feleségem ma is igaz lelke szerént mondja, hogy híre nélkül írták fel, mert soha az templomnak nem adta, hanem Szemerián az eretnekek között akarván egy kis kápolnát csináltatni, azért csinálta s csináltatta azon portékát, hogy azt az kápolnát felékesítse, de hogy scandalum ne legyen, ma is benn van minden portéka az templom segrestyéjében. Volt hat gyertyatartó, az melyeket Kolosváratt csináltatott volt, arról az mostani Szent-Léleken lakó paternél extal az attestatio, hogy soha az templomnak nem adta, azokot mikor az szegény Ferrati uram meghala, az patertől magától kérette ki az feleségem, az pater tegnap maga így mondá nekem: én kiadám, mert tudtam, hogy nem az templomé. Ez az hat gyertyatartó vagyon az feleségemnél és így fosztottuk mü meg az szentléleki templomot s oltárokot; az ki nem hiszi, nézze meg az templomban vagy kérdje meg azon böcsületes említett patereket és megye bíráját, és mivel papok tudják az canont, canonica taliot kévánok.

Én méltóságos gubernator uram, hogy az rajtam s házamon való sok mocskos gyalázatja miatt valami scandalum ne következzék, mindeddig is csendesen, békességes tűréssel szenvedtem, hanem méltóságos püspök úrnak egynehányszor instaltam pro satisfactione, habui pulchra verba praetereaque nihil, én már ő excellentiájának héjába nem is írok, de mivel az feleségem az ilyen szép igazságból álló mortificatiok miatt ágy fenekire esett és Isten tudja mi

leli még és hogy eddig is ártatlan mortificatioját feljebb nem adtam, háborgottunk egymás között, még az mint értem méltóságos püspök uram törvényről törvényre igazit, most is Excellentiadot csak azért informálom, ne mondják, hogy hirtelenkedem, hanem Excellentiád mint haza fejinek hírré teszem, hogy az szent lelket segítségül hiván, az három szent szerzetből commissariusokot kérek ki (de én Isten s ember előtt ment legyek, ha nagy dolgok jőnek ki), az kik is ezen dolgokot investigalják, az melyeket elegendő bizonysággal mind megbizonyítok s mind refutalok. Legelsőbben most reánk azt fogták, hogy templom s oltárfosztók vagyunk. Secundo Kastal uram az én házamra feleltetett az Kantában s papokat is feleltettek meg, scandalose vizsgálódott, circalodott, az melyből ez jött ki, hogy az ország teli vele, hogy az én feleségem s más is az amovealtatott ártatlan martyr tavalyi plebanusnak kurvája volt s azért amovealták Szent-Lélekről; ugyan prepost uram Jezabelnek, boszorkányok tartójának nevezte, reám ellenben olyan mocskos írást küldöttenek ki, hogy az jő ki belőle, hogy én phantasta vagyok, atheus vagyok, mert azt írják, hogy elkárhoztam, rebellis vagyok, mert az populet ad seditiora *(így!)* concitalom, az többi, az melyek azon gaz írásban vadnak, azokot is mind patienter silentiummal elhallgattam, meg nem tagadhatják, mert kezemben az írások. Ugyanazon szerzetesekkel el akarom láttatni, ha canonice zárták volt-e be az szentléleki templomot, mert megbizonyítom, hogy semmit olyat nem cselekedtünk, hogy azt az gyalázatot megérdemlettük volna. Ugyanaz sárfalvi conclusumot elehozatom, mert magam kezemmel írtam anno 1701. vagy 2 és megmutatom, hogy az mire egyszer ment az háromszéki egész catholicus clerus via facti, abban mostan turbálodtunk. Azért ne csak Excellentiád, hanem akármely conscientiosus ember itílje meg, sok beneficiumáért ezeket érdemlett-e az Apor és Kálnoki ház, itílje meg Excellentiád, ha in conscienta et absque damnatione animae elhallgathatom-e ártatlan házamnak böcsületi levonását; itílje meg Excellentiád, nem hosszas patientiával voltam-e; itílje meg Excellentiád, ha hirtelenkedem-é, ha titkon valamit mozdítok-e. Azért kérem Excellentiádot, ezen posta által maga elméjét kiadni ne sajnálja, mert ha fele jószágom belevész is, soha bizony tovább nem hallgatok, mert semmire okot nem adtam, hanem bízom Istenben, mikor az szerzetesek inquiralnak, gyönyörüséges szép oka jő ennek ki, miért bántak így az Apor és Kálnoki házzal.

Ajánlom tovább is magamot Excellentiád favorában, maradok

Excellentiád

alázatos megszomorodott szolgája.

(Eredeti fogalmazvány báró Apor Péter kezeirásával egy 1738. november 24-én neki írt levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

182.

Altorja, 1739. márcz. 7., 9.

a) *Benkő Anna folyamodványa báró Apor Péterhez, hogy mostoha atyja által magának követelt ősjobbágyát ítélje vissza s gyámságáról számadoltassa meg.* b) *Báró Apor Péter ítélete és* c) *Székely Zsigmond felszólíttatása.*

Méltóságos Főtiszt Úr.

Nagyságodhoz altorjai Benkő Annának alázatos könyörgő instantiája.

Alázatosan, noha nagy rebegéssel kényteleníttettem Ngdhoz folyamodni ilyen okból: az mind dánaki Székely Zsigmond mostoha apám uram Ndnak instántiát adott volt, hogy egy Csikban *Csicsóban* lakott jobbágyát hatalmasúl minden marháival együtt lehoztam volna, mely instántiáját indorsálván Ngd. admoneál méltóságos tiszti szerént, hogy szép szerént visszabocsássam, másképen búját vallom. Ugy vagyon ngos uram, én behoztam egy Virág János nevü jobbágyomat Csíkból, mely is még az néhai nagyapám uramról maradott volt az édes apámra, az édes apámról pedig reám maradott, mint így homályosan a'mennyiben emlékezem pedig, hajadon koromban gyenge állapotban lévén, sok kérésére az mostoha anyámnak, és sok szavaival mind gyenge elméüt elhitetvén, ő kegyelmének adtam volt, a mint ő kegyelmétől ujabban értem; de ő kegyelme tutorom lévén nékem, az enyímet, mint árváét az ország törvénye szerént magának nem kívánhatta, sőt kötelessége a' volt, hogy medio tempore quoquo modo tutorom lett, minden mobile és immobile bonumimot regisztráltatta volna, és annak ideiben kezembe resignálta volna. Könyörgök azért Ngdnak alázatosson, mind főtutoromnak, méltóztassék ezen dologban, mint árváknak gyámola succurálni, és én ha gyenge állapotomban valamit cselekedtem volna is, az tutoromnak kérésire az ország törvénye ellen Ngd meg ne engedje tiszti kötelessége szerént. A mostani

Háromszék gyülésire instántiája mellé admoneáltatott mind potentiariat; ez iránt is könyörgök Ngdhoz, méltóztassék főpatronusom és tutorom lenni nemes Háromszék gyülésin, hogy a' haza törvénye az árvák iránt had maradhasson meg.

Melly ebéli kegyes úri gratiáját Ngodnak gyámoltalan árva állapotom szerént én meg nem hálálhatván, Isten Ngdnak fizesse meg.

N. K. V. V. (= Nagyságodnak kegyelmes válaszát várom.)

Hátirat; végzés:

Ugy hiszem, hogy ez a materia nem itélő gyülésit illeti, azért olvastassa meg Decr. Trip. part. 1-mo tit. 123. és az szerint procedáljon.

Signatum Torja 7-ma Martii 1739.

A mint pedig praetendaltatik, praesentibus admoneáltatik Székely Zsigmond uram, hogy decretaliter adjon számot.

Apor Péter m. p.

In anno 1739 die nona Martii. Mi alább subcribálandó személyek az instantiának indorsatioját felolvastuk Székely Zsigmond uram és Székely Zsigmondné asszonyom előtt és admoneáltuk az tutorságról való számadásra Székely Zsigmond uramat magát, melyre felele ő kegyelme: Hallom és értem. Melyet írtunk meg az mi igaz hitünk szerént, futura pro cautela, subcriptionkkal is colloboralván.

Könczei András nemes személy m. p.

Gidófalvi Miklós nemes személy, markosfalvi m. p.

Oldalt: hogy adjon számot az Benkő Anna asszony bonumairól.

(Eredetije báró Apor István levéltárában Abosfalván.)

183.

Kanta, 1739. ápr. 8.

A háromszéki katholikus clerus báró Apor Péternek, tiltakozik a katholikus nemesség gyülésre összehívása ellen.

Illustrissime domine Baro. Domine nobis colendissime.

Intimatam mediantibus spectabilibus dominis Paulo Benkő, Francisco Jankó et Josepho Imreh nobilibus instituendam ab illustrissimo domino Barone pro die 9 currentis dominorum nobilium catholicorum congregationem admodum reve-

rendo domino archi-diacono nostro Michaëli Cseh et partim per instructionem significatam clerus Trisedensis catholicus sufficienter audivit. Quia tamen vix videtur esse officii, authoritatis ac jurisdictionis super rebus ecclesiasticis illustrissimo domino (sit venia errori a parte nostra) similia agendi: id circo condigna veneratione propensioris in meliora animi esse duxit clerus altefatus illustrissimam Dominationem Vestram praemonere (quemadmodum praesentibus officiose facit), ne ampliore spirituales adversus patres admittere motus dignetur, quin potius veluti zelosus hic officialis supremus catholicus regius, ut amicabilis harmonia et erga patres competens spiritualis observantia ab oviculis eorum curae ab alto concreditis praestatur, in id incumbere adlaboret. Caeterum solemmniter protestetur saepefatus clerus, quod si huic demissae rogationi nollit favere dominus Baro illustrissimus, deinceps non sit grave, si idem clerus acta hujuscemodi accusatum ierit, suisque in locis demostraturus est, nec potuisse, nec posse, nec debere (venia ubique verbo) illustrissimum dominum supremum officialem catholicum sub regnante principe catholicissimo talia agendi. Nos vero cum ab excellentissimo domino Transsilvaniae ordinario ex fide data dependemus ni exinde facultemur, eidem interesse congregationi nec possumus, nec praesumimus, nec volumus.

Qui gratiis amplioribus nos enixe devoventes perseveramus

Illustrissimae Dominationis Vestrae

servi et capellani

ad aras piis in memento obsequiosissimi

clerus Trisendis *(így!)* catholicus.

Cantae, 8. Aprilis 1739.

Külső czím: Illustrissimo domino domino libero baroni Petro Apor de Altorja, inclitarum sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai, uti et sedis Miklósvár supremo judici regio etc. etc. etc. domino domino nobis colendissimo

Altorjae.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

184.

K. n. (1739.)

Br. Apor Péter levele az erdélyi püspökhöz, melyben háza becsülete megkurczoltatását, a háromszéki katholikusok sérelmeit felpanaszolja, s mindezekre nézve tanukihallgatás czéljából felhatalmazó levelet kér.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Dne Episcope, Praesul colendissime!

Földig gyalázatban és szomorúságban, koporsóig való keserves bánatban, elborúlt és lankadt, szívbeli fájdalmában majd pennámot sem tudom igazgatni. Jó emlékezetiben lehet Excellentiádnak, midőn némely jóféle személyeknek hazug temondájára és azoknak álnokul, lelkiesmeretek ellen való factiojából dubio fidei, kurvák, czigányok relatiojokra ártatlan házam megmocskoltaték, midőn nagy alázatos instantiánkra (az melyet in copia ma is tartok), nem hogy consolationk lött volna, sőt bizonyoson el mérem írni, absque ulla canonica ratione mind templomunkból, mind kápolnánkból Exciád az venerabile capitulummal minden isteni szolgálatot eltilta, úgy hogy az marhadög akkor lévén K. Sz.-Léleken, egyik uczczán vontatták ki az megdöglött marhát, más uczczán az szegény ártatlan catholicusok testit minden harangszó és ének nélkül mint az marhadögöt úgy vitték ad scandalum omnium hereticorum; sőt midőn ezen botránkozásokot látta volna az egész megszomorodott catholica nemesség, mind Exciádnak, mind az venerabile capitulumnak teljes alázatossággal levelet expediála, de arra még választ sem érdemlett és noha felséges urunk Leopoldus in diplomate suo arti. 140. anni 1691. az székelységet in suis antiquis libertatibus meghadta, reménljük rólla mü is, hogy az ecclesiát is boldog emlékezetü eleinkről reánk maradott szabadságunkban megoltalmaz, de ellenkezőt experiáltunk s experiálunk lelki-testi nagy szomorúságunkkal, sőt el merem írni, csak ab annis ki nem írhatom mely szomorúságunk legyen (tudom mit írok s tudom bizony meg is bizonyítom ide be való némely hamis factio ellen), hogy az mü jó jámbor keresztyén plebánusunk helyett (józon tiszta életiről nem szóllok) micsodás plebánust tőn be Exciád, és az venerabile capitulum K.-Sz.-Lélekre, kihozza az inquisitio. Az én sok keserves panaszim árkosokot kévánnának, de quoniam posui custodiam ori meo, most az többit elhallgatom, azt mit cselekszem penig, bizony semmit magam tanácsomból nem cselekszem, de ha mindenemet elköltöm is, bizony

Rómáig is megkeresem becsületit ártatlan megmocskolódott szegény házamnak. Azért utoljára alázatosan kérem Excellentiadot, méltóztassék parancsolni annak az kinek illik, hogy azon utrumokot authenticalja és parancsoljon Excellentiád két becsületes csíki páternek, az kik az inquisitiot peragalják, én is pro statu meo seculari két cancellista deákokkal inquiraltatunk ugyan ezen utrumokra, hogy post inquisitionem vagy ugyan veszszen oda házam becsületi, vagy ott, az hol illik, reparálhassam. Ezen tenorral írtam az venerabile capitulumnak is. Excellentiád ez iránt való grátiáját alázatosonn megszolgálom; másként én csak azért kérem Excellentiádtól az inquisitiot, hogy abban is megmutassam az Excellentiadhoz való engedelmességemet, melyet ha Excellentiád és az v. capitulum denegál, cancellista deákok által penes mandatum bizony feleltetek, és bizony addig meg nem nyugszom, míg vagy mindenemet elvesztem, vagy becsületemet megkeresem. Másként mint az anyaszentegyháznak engedelmes fia, az nekem nagy helyekről adott tanácsot bizony megfogadom és ha Excellentiád nem méltóztatik pecsétet adni és az utrumokot authenticálni, én olyan helyre küldöm, az hol bizony authenticálják, mert soha Exciád és az v. capitulum után nem járnék, ha [néhány] papot és deákot meg nem akarnék feleltetni, hanem [mandat]um mellett tudnám mit csinálnék.

Alatta br. Apor kézírásával: A szabadságunkról való instantia n. m. püspök urunkhoz.

(Egykoru másolat, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

185.

K. n. (1739.)

Br. Apor Péter levele a pápai követhez, melyben kánoni vizsgálat elrendelését kéri, a háromszéki róm. kath. papokkal való viszály ügyében.

Excellentissime ac Reverendissime Domine, Domine Patrone gratiosissime!

Plane paternas excellentissimae ac reverendissimae Dominationis Vestrae litteras cum cordis quidem consolatione perlegi, scio recte illud apostoli oboedire praepositis vestris et fateatur solus excellentissimus dominus ordinarius, si oboedientiorem filium ullum in Transylvania me habuerit, nec modo refractarium experitur, verum ut in primis meis demississimis litteris insinuavi, honor et vita cum pari passu

procedant, si honorem meum meique domus defendo, excusatus certo sum coram altissima persona excellentissimae ac reverendissimae Dominationis, et ut ordiar ab occlusione templi, video duplici via procedere excellentissimum d. ordinarium, nam excellentissimae reverendissimae Dominationi dat inoboedientiam populi, mihi vero inoboedientiam plebani, quae duae diversae plane sunt rationes. Accipio rationem excellentissimae Dominationi perscriptam, qualis inoboedientia populi, cum quasi poplite flexo oraverit et remonstraverit in Siculia in concreto esse jus patronatus, quod semper observatum est in Siculia et firmum potissimum debebat. Ergo prius videre jure, an de jure cum sua humillima instantia praetendet populus in concreto jus patronatus nec debebat ante decisionem causae nobis occludere templum; an parochus fuerit etiam scandalosus, cum auxilium juris imploraverit, debebat ordine juris juxta omnes canones experiri, debebatque partem utramque audire, juxta Senecam: Judex si parte altera judicaverit, et si justissime pro iniquo habebitur; et sic non debebat in dedecus etiam meum solis accusatoribus aures praebere, sed etiam excusatori, cum praeteriti plebani innocentiam omni exceptione majoribus sufficientibus comprobabo. Quae reliqua nuper humillime excellentissimae ac reverendissimae Dominationi perscripsi, illis modo non molesto, sed et de illis fiat, et de moderna humillima informatione ut fiat canonica inquisitio per religiosas personas in Transylvania existentes humillime imploro, facta vero inquisitione, flexo poplite ab excellentissima ac reverendissima Dominatione satisfactionem implorabo. Cujus dum benignae protectioni me recommendo, simul maneo.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

186.

K. n. (1739.)

Báró Apor Péter levele Kastal préposthoz, a melyben a háromszéki papokkal keletkezett viszályában saját és háza becsülete érdekében tanúkihallgatást tartani óhajtván, arra egyházi pecsétet és rendeletet kér.

Reverendissime Domine, Domine colendissime!

Quod ordinario vento in Háromszék noto Nemere abreptus non sim, neque ex prima mentis operatione ad propositum in inclyto statu catholico responderim, puto

quidam sibi applaudit, victoriamque arte triumphorum canit, persvadetque sibi, quod per barbam ejus confitentem, sicut per barbam Anaton (!) descendat, arripiens ergo secundam mentis operationem, trutinandoque bene litteras excellentissimi ac reverendissimi domini nuncii apostolici (quas proh dolore percepi post congregationem status catholici, quae utinam venissent prius, contra rabbinum Cibiniensem publice curassem perlegi), ex eisdem video, quod in statu catholico etiam secundum piissimam et sanctissimam intentionem ejusdem dederim responsum, de quo responso suo tempore totus status catholicus poterit mihi testificari, nam proxime iterum totam historiam ibi, ubi opus fuerit, detegam. Non ergo ego sum in causa jurgii et litigiorum, sed qui ex poena ditescere intendunt, poenam non horreo, quia sicut etiam excellentissimo domino gubernatori dixi, non mutuabo a vicinis, quamvis innocentiae statumine subnixexus *(így!)* sperem me abunde non solum innocentiam meam remonstraturum, verum aviam innocenter domum meam observatam. Notum etiam mihi est, cujusdam in aestate conventiculum penes Marusium, adeoque cum ego sim ex eo genere, de quo Cyprianus Suarius dicit, quod honestatem utilitati praeferas, videris si alter ejusdem partem secundam sibi vendicaverit, honorem amice quaero, non turpe lucrum. His recte consideratis imparatus ad arbitrativam descendere non potui, verum etiam excellentissimo domino gubernatori meam mentem aperui, reverendissimaeque Dominationi declaro, quod ego etiam secundum Vestrae reverendissimae Dominationis votum ad arbitrativam descendere paratus sum, ubi me recte et secundum jura praeparare potero, ideo accludo duo »De et Utra«[1]), alterum latine ut possim eo mittere, qui etiam vult hunc casum scire, alterum vero ungarice pro jure meo defendendo, rogo itaque condigno cum respectu reverendissimam Dominationem, ne gravetur authenticare, simulque sigillum mittere inquisitorium et quamvis mea mens esset, ut religiosi inquirerent, sed ut quilibet sciat meam causam in aequitate fundari, acceptabo etiam dominos admodum reverendos, Simonem notarium sedis

---

[1]) Egy külön czédulán ez az: »Utrum de et super eo.

1. Tudja-é a tanú nyilván és bizonyoson hallotta-é az elmult pénteken u. m. 8. aprilis az sárfalvi templom előtt előhozodván az szalad-bér, ki szóllott volna ilyen szókot: *Ebül cselekedett Apor Péter, ebül cselekedett Apor József!* s hány rendben mondotta?

2-do. Ezen szókot hallván, némely mondotta: *Egy méltóságos főtiszti Háromszéknek nem eb*; arra újonnan ki mit felelt?

Csik et Tanczos plebanum Tusnadiensem, quibus etiam, ut mandet reverendissima Dominatio, enixe rogo; susurro quidem quidam, ut in statu catholico poterat sine detrectione famae esse, qui ad dominum comitem Petki et dominum Balintith susurrabat, quod meam conjugem gravis infamia manebit, nec ego diffiteor, si dubiae fidei adulterorum meretricorum Zingarorum factioni fides adhibebitur. Meus pes alter in sepulchro est, praecipue ab octo septimanis plane qualibet hora morior, vix puto ante resolutionem meam hoc jurgium me terminaturum, sed spero, quod etsi in mundo terminare non potero, etiam coram justissimo tribunali Jesu Christi meam justitiam me obtenturum, hinc quod exiguum vitae meae restat pro salvanda conscientia mea bonis modis et conditionibus ex corde hanc controversiam terminassem, cum ergo jurgia et lites eligant reverendissimae Dominationes, ad hanc arenam etiam coactus ab iisdem condescendam spero in Justitiae patrono, qui permisit innocenter domum meam infamari, idem dabit mihi vires etiam ad vindicandum.

Expost sequetur, uti in locis debitis remonstrarem, quod per telas aranearum minutae muscae capiantur, magnae impune transeant. Ego hic diu manere non possum ob continuam mutationem sanitatis, sed ut quantocius responsum habeam, cum honore flagito.

His maneo

Reverendissimae Dominationis

servus obligatissimus.

(Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

187.

K. n. (Tövis, 1739. okt. 15.)

Báró Apor Péter Kastal János gyulafehérvári prépost püspöki vicariusnak, a háromszéki róm. kath. clerussal való viszálya ügyében s a torjai plébánus áthelyezését kérvén.

Reverendissime Domine, Domine colendissime.

Az úr levelit nagy böcsülettel vettem, nagy kötelességgel köszönöm az úr hozzám megmutatott favorát az dispensatio iránt, adná Isten vehetném hasznát, hogy az én öregségemben megszomorodott lelkem ebben is vehetne vígasztalást, úgy hasonlóképpen az borok iránt való obla-

tioját is, ha az középső fiam olyan nyomorék nem volna, az urat nem is búsítottam volna.

Noha bizony úgy láttatunk mü ketten lenni, hogy nec Caesar parem, nec Pompejus se majorem agnovit, mindazonáltal, ha az úr in tantum jó akaratját nem igírte volna, hogy magát megalázza és hozzám jő s kéványa volna, hogy bemenjek s órát adott volna, én bizony bémentem volna, mert némely dolgokban, az mint látom, mint Torja Károlyvárhoz, annyira discrepalunk in supposito, mindazonáltal kivált egyetlen egy leányom, az kinek elromlott szerencséje egynehányszor, térdre esett előttem (micsoda atyai szív fájdalma), hogy keressem meg böcsületit, úgy hasonlóképpen az húga is sürget az canonica inquisitioval, bizony nem sürgetnének, ha vétkesek volnának, azért kérem az urat nagy böcsülettel az méltóságos nuntius apostolicus elméje s tanácsa szerént, ne sajnálja az én protestatiomot authentice kiadni, hadd felelhessek meg az méltóságos nuntiusnak, megköszönvén hozzám való kegyelmességét, én nagyon szentül megtartom az úr, prépost uram utolszori, tőlem elválásakor való szavait, hogy azt cselekedjem, az mit in agone akarnék cselekedni, ugyanis mivel az miatt az materia miatt úgy elromlottam, hogy az mint érzem magamot, nem hiszem esztendeig éljek, mert mivel én egyebet nem kévántam, hanem egyedül házam böcsiletit akár per complanationem, akár per arbitrativam, etiam cum poena mihi infliganda, de ha ezen az világon nem terminalhatom is, [tudom],[1]) hogy ott, ubi aperta et nuda sunt omnia, patientia mea vertetur in gaudium, ott bizony megválik, tiszt lévén, végire mentem-e jól az dolognak, oltalmaztam-e duplicem casum reservatum cum sacrilegio incestus adulteria? Mert az kik ilyeneket oltalmaznak, kivált ex crassa ignorantia, bizony azon igaz itílő bíró előtt nagy számot fognak adni. Az protestatio authenticatiojának mi legyen az taxaja, kérem az urat informáljon, mindjárt cum gratiarum actione megküldöm.

Emlékezhetik az úr, hány esztendeje már, hogy fiúi engedelmességgel sollicitalom, hogy pater Cseh uram amovealtassék Torjáról, és eddig mind csak az biztatással voltam s patientival is voltam, gondolván, hogy az szegény öreg kolosvári plebanus ha meghal, helyében tétetődik, de abban is frustrálódtam, az úrnak gyakorta ratioimat megmondottam s most is akár megmondani s akár leírni kész vagyok s meg is bizonyítani, bizony soha tovább nem szenvedhetem;

[1]) Kiszakadva.

én bizony ő kegyelminek semmi kisebbségit nem kévánom. az melyet bizony tizszer inkább megérdemlene, mint más. csak éppen mutatióját, azért iterato szépen kérem az urat, Szent-György napján hadd változzék, mert nem kévánom iterato legkisebb becstelenségit is; én mint engedelmes fia az ecclesianak, az prima instantiat el nem mulattam, másként mivel bizony tovább nem szenvedhetem, én az archidioecesaneusnak ő kegyelmit a placenta pedis usque ad verticem capitis leírom, engem osztán senki ne okozzon, ha nagy becstelenség követi, mert valamit fogok írni, azt bizony megbizonyítom. Noha bizony rávigyáztam, hogy az urat valami terminussal meg ne bántsam, mindazáltal, ha ex conturbato animo valami olyan terminus volna, az ki praeter voluntatem nostram volna: arról böcsülettel követem és szépen bucsúzom, követvén fogyatkozásimért, mert én az mint vagyok, nem hiszem többször ebben az világban az Maroson innét lásson az úr.

His *(több nincs!)*

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa egy 1739. szept. 29-én kelt levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

188.

Gyulafehérvár, 1739. okt. 15.

Kastal János prépost báró Apor Péterhez, a szentléleki plébános felett való viszályuk ügyében.

Illustrissime domine Baro, Domine mihi colendissime!

Mái levelinek kezdetin jelenteni Nagyságod méltóztatik, hogy némely dolgoknak suppositumában egymástól annyira járunk mint Torja Károlyvártól, én ahhoz többet tészek: mint Róma Torjától, mivel amint a méltóságos asszon kisasszonynyal együtt szenvedhetetlen prostitutionimmal minden hely és fundamentum nélkül azon lamentalodtak, hogy visitatiomkor nevezetesen kitévén utrumokban ő nagyságok ellen feleltettem volna, ex ipsis veris originalibus ellenkezőt mutatok ott, a hol illik, mivel még csak egy jotával sem neveztem egyiket is, meg sem gondoltam. Hogy pedig suspitioban forgó plebanusok és egyházi szolgák ellen investigaltattam, azzal a visitationak rendi szerént tartoztam, mely is nem köszöntésre, hanem deffectusok investigatiojára s azoknak emendatiojára az anyaszentegyháztól rendeltetett. Én azt oly csendesen és titkon folytatni kívántam, hogy senki az

investigatorok és kérdőre vejendők kivül meg ne tudná, semmi nem is következett volna belőle, ha a ki tudja, egy plebanust nem háborított volna, már pedig nem kevés scandalummal oly publicumra menvén az az igen levis suspitio, úgy látszik, hogy dissimulalni nem lehet, másként amint kezdetett az egyházi rendek üldöztetése, talám Prínyi Péter üdei recrudescalnának. Arra nézve, hogy az anyaszentegyház veszedelmire czélozó igyekezetek praevertaltassanak, fundamentuma ennyi botránkozással tetőztetett vexanak processusra huzattatik in forma, melyből had lássa az apostolica nunciatura s mások is, ki volt azon zurzavarnak az oka. Ne fárassza azért Nagyságod magát a küldött protestatiokkal vagy elszánt lateralis inquisitiokkal, melyekkel nevezet szerént oly ecclesiasticusokot minden citatio nélkül impetalni kiván, kik nincsenek jurisditioja alatt, mely is oka, hogy protestatioját, annál inkább sok ágból álló utrumát nem authenticalhatom, Nagyságod sem kívánhatja in praejudicium clericalis et nobilitaris privilegii, azonkivül is mindazok, mikre Nagyságod czéloz, formandi processus occasione világosságra jőnek. Ezen rigorra ugyan örömöst nem lépnénk, de defensa inculpatae tutelae et praevertendum majus imminens malum ezt kivánja, megválik akkor, ha oly szent lészen-e az a jó plebánus? A kit némelyek mindenek felett annyira sokak praejudiciumával extollalnak, ki ellen elég van in authenticis kezünknél, minden órán több lészen, mivel látom, patronussi úgy kívánják.

A mi nagyméltóságú apostolicus nuncius urunk ő excellentiája válaszát illeti, mély submissioval éppen contentusok vagyunk és mivel metropolitanuson kivül más bírát Nagyságod nem agnoscal, ő excellentiaja vagy ő excellentiájától delegalandó dissinteratus bíró judicit inter nos et illustrissimas Dominationes Vestras, ezt mü is teljes szivünkből kívánjuk, sőt jovaljuk is, hogy Nagyságod ezen szándékát sokára ne halaszsza, mivel evidens animae periculum versatur in mora. Ily hosszas declaratioval incommodalni nem kívántam volna, de úgy látom a szükség ezt hozta, melyről alázatoson Nagyságodot követvén sum et persevero

Illustrissimae Dominationis Vestrae

servus humillimus

Joannes Kastal m. p.

Carolinae, 15-a Octobris 1739.

P. S. Szándékom szerént udvarolni Nagyságodnak el nem mulattam volna, de a mostani occurrentiák, melyeket

Nagyságod általláthat, indisconsabiliter akadályoztattak, melyet nem kevésség bánok, annál is inkább, mivel eddig folyt és ezután emergalandó controversiák csendesebben terminalódhattak volna.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

189.

K. n. (Tövis, 1739. oct.)

Báró Apor Péter a fökormányzóhoz, a háromszéki röm. kath. papokkal való viszály a ügyéről.

Excellentissime Domine Comes Gubernator, Domine gratiosissime.

Károlyvárott az temetésen [1]) lévén, director uram mondá, hogy az mint az méltóságos gubernium recommendálta volt (az kit alázatoson köszönök most is) az én jobbágyaim dolgát méltóságos camerae consiliarius úrnak, ugyan Károlyvárról választ fog írni és addalá, hogy jól leszen az dolog, azért kérem alázatoson Excellentiádot, méltóztassék tudósítani, micsoda válaszom van és ha az camerae consiliarius úr Szebenből ki nem jött, merjük-e Szebenben az úrhoz küldeni.

Azmint Excellentiádnak, mint felséges urunk után ezen hazának fejének Szebenben megmondám, hogy az papokkal való dolgomban kész vagyok az arbitrativára, csak én is hadd feleltethessek, azt is Excellentiád jól tudja, hogy az papok magok kévánnák az arbitrativát, hogy ex prima mentis operatione mindjárt reá nem felelhettem, talám azért senki meg nem itílhet, Tövisre jövén penig, vicarius urnak mindjárt megírtam, én kész vagyok az arbitrativá(ra), az utrumimot beküldöttem, kértem canonice authenticalja, feleltető bírákot is kértem, azon kévánságomra így felel: *inde tamen, puncta interrogatoria mihi transmissa authenticare nequeo vel ex eo, quod plures non solum extraneos, verum et ecclesiasticos, quorum investigatio minime illustrissimae Dominationi Vestrae incumbit, nec jura admittunt, nostrae erunt curae ejusmodi questiones servato juris brevi formare, litteratis autem intentionatis inquisitionibus multum praejudiciosis nullatenus animo, minus regios denomino.* Én penig Excellentiád előtt sollemniter protestálok, hogy kész vagyok az arbitrativára, az melyet magok kévántak, tartoznak nekem pecsétet s bírákot

[1]) A r. k. püspök temetésén.

adni, hogy magam assentiamot comprobáljam, mivel az méltóságos nuntiusnak azokat írtam fel. Látván tehát, hogy igazságomban meg akarnak fojtani, az méltóságos nuntius apostolicus levelit in paribus elküldöttem, és ugyan az méltóságos nuntius tanácsa szerént protestatiot adtam be; arra azt feleli vicarius uram: *ne fárassza azért Nagyságod magát küldött protestatiokkal vagy elszánt lateralis inquisitiokkal etc.* Sokkal Excellentiádot nem terhelem, mert én azt az protestatiot az méltóságos nuntius tanácsából cselekedtem, sőt tovább mentem, mert az temetéskor csaknem kezeket lábokot nyaltam, hogy ob scandalum vitandum probáljuk az accordát, reá is igéré vicarius uram magát, hogy ide Tövisre hozzám jő s végtére semmi sem telék benne; azért Excellentiádot alázatoson kérem az arbitrativában, az kit magok kévántak, manutenealjon, másként én semmiképpen az nuntius apostolicus tanácsától nem recedalok, de ha most is megelégednének volna vele, hogy láttatnak elállani, az mit egyszer magok kévántak; actu micsoda bestelenséggel illessen vicarius uram, kitetszik levelinek ezen czikkelyéből: *másként az mint kezdetett az egyházi rendek üldöztetése, talám Prinyi Péter idei recrudescalnak.* Csak egyet sem mutat meg, hogy üldöztem volna, sőt valaki hozzám jött, érdeme felett böcsülettem, senki miattam az Prinyi Péter vallására nem állott, sőt Isten segedelme által legalább az Prinyi Péter vallásából reducaltam harminczat,[1]) ellenben lássák meg, mások miatt mennyire mentenek catholicusok az Prinyi Péter vallására. Ugyan fájlalhatta mind Excellentiád, mind az egész erdélyi catholicusok és ha ma nekem, honap bizony másnak juthat benne; ugyanis qua conscientia írnak engem Prinyi Péternek, az feleségemet qua conscientia nevezték Jezabelnek, azon Kata, az kit Szent-Györgyön exorcizaltak, oltalmazójának s tartójának, az kit Excellentiád maga is tud, mint irtózott az feleségem azon asszonytól, ki szenvedhetné csak ezt el. Végtire fenyegetőzik vicarius uram az szegény pater Thamás ellen, hogy elég bizonyság vagyon ellene, de még is feleltet; én bizony nem bánom, ha olajban taníttatja is meg, elég az hogy papok bizonyságok ellene nincsenek, vagy nekem hazudtanak, az kit nem supponalok, az kik nekem in conscientia azt mondották, hogy jure merito defendálhatom, mert nem annyiba vétkes, az több bizonyságoknak, ha hallanám,

[1]) T. i. áttéritett a katholicus vallásra vagy harminez protestánst.

kaczagnám, mert alkalmasint tudom, kik, sőt ha az én utrumimot kiadnák, bíznám, kétszáz emberrel is ártatlanságát megbizonyítanom.

Ezekből Excellentiád bölcsen megláthatja, hogy rajtam semmi el nem múlt, hogy ezt az tüzet eloltsák, hanem az ujabb ujabb titulust nehezen szenvedem. Én bizony suo tempore ezt abban nem hagyom, csak az méltóságos nuntius apostolicus tanácsától nec pedem removebo, lássák, mit kezdenek, mindjárt megírom ad nuntiaturam, sőt egynehány papot tetétől fogva talpig úgy leírok, hogy bizony elálmélkodik az nuntius rajta; ha meg nem bizonyítom, vesszen el böcsületem, noha azt nem kedvemből cselekszem, hanem ha ugyan csak irritálnak. Hogy Excellentiád egészlen legyen informálva, im az utrumokot is elküldöttem, nem tudom mi alienum vagyon benne, holott én ezeket adtam fel ad nunciaturam, in arbitritativa ezeket kell nekem comprobalnom és noha Prinyi Péternek nevez Kastal uram, mindazáltal az ecclesiámnak ellen véteni nem akarok, hanem mivel igazságomban az papok előtt elé nem mehetek, ha Excellentiád nem dissvadealja, ezen utrumokra cancellisták által is feleltetek.

(Egy 1739. okt. 17-én Tövisen kelt levél hátlapjára írt eredeti fogalmazványa báró Apor Péternek, a báró Apor-család altorjai levéltárában.[1])

[1]) *Ez a levél, melyet báró Apor Péter Kastal János vicariushoz intézett s aláiratlanul maradt, így szól:*

Reverendissime Domine, Domine mihi colendissime!

Jóllehet offeralá magát az úr, hogy csak adatnék hírt, ad ultimam agonis luctam eljönne, mindazonáltal itten nem kelletvén még, ha az úr parolaját adja, hogy ha Háromszékről illo tempore hírt adnék, eljő, el nem mulatnám ad ultimam luctam elhivatni, mindazonáltal az úron az series, hogy postán elmenjen és nékem mindenekről tudósitást küldjön. Caeterum maneo

Reverendissimae Dominationis Vestrae

obligatus servus.

Tövis, 17. Octobris. 1739.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

190.

K. n. (1739. nov.)

Báró Apor Péter levele valamely pap rokonához, a róm. kath. papokkal való viszálya ügyében.

Reverendissime Domine, Domine et Frater colendissime.

Az úr öcsém uram levelit illendő respectussal vettem, az mint az úrnak magának is megmondottam, én mindenkor békesség és csendességszerető ember voltam, de kivált az *féllábam az koporsóban levén*, az idő is eltelvén, csendesen és békességesen akarok koporsómban menni s úgy is viselem magamot, hogy az úr *prépost* uram intése szerént igaz lelkiismerettel mehessek ad ultimam luctam, reménlem is, hogy in aeternitate, ubi nuda et aperta erunt omnia, az én dolgaim is confusiomra nem lesznek, ruminavi omnia, terminavi omnia, examinavi omnia, et quia honor non patitur jocum, úgy hiszem s úgy tudom Isten előtt sem vétek véle, midőn mind magam, mind házam böcsületit keresem, meg sem tagadhatom, mert scripta manent. Azokra az okokra nézve, az melyeket az úrnak, öcsém uramnak megmondottam, hogy az én megszomorodott s felháborodott igaz atyai szeretetből felindult szívemből annak az Isten emberinek, néhai vicarius Léthai uramnak nem írtam volna, de ha meg kellene is adnom az árát, és némely dolgokat meg nem bizonyíthatnék is (noha bizony nekem is elég bizonyságim lesznek) könnyen megfizethetem az homagiumot; de az mint feljebb is írám, én békesség és csendesség szerető ember lévén, akár per placida, akár per arbitrativam kész vagyok minden tüzet eloltani, de addig senkinek nem írok, valameddig én is nem látom, az én magam és házam böcsülete mint adatik vissza, mert ha én elébb írnék, mindjárt vétkesnek ítéltetnék és az magam böcsületit nem kereshetném, az melyet ha másképpen véghez nem vihetek, bizony Rómáig is promovealom suo tempore, elébb elkövetvén minden utakot, hogy csendesen complanalhassam. Bizony valamit én írtam, mind füst az azon levélhez képest, az melyet az úr Kastal uram nekem ír, az melyet egy-két barátomnak megmutatván, egy főcsavargással meg nem érték s javallották is, hogy in paribus promovealjam, de én az csendességet reménlvén, senkinek még el nem küldöttem, azért továbbra is kérem az urat öcsém uramot, hogy ha cum restitutione honoris mei meglehet az csendesség, atyafiságoson munkálódni ne sajnálja, az mint hogy

az eddig való jóakaratját is az úrnak öcsém uramnak atyafiságoson köszönöm.

His me recommendans maneo
Reverendissimae Dominationis Vestrae.

servus obligatissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában, egy hozzá intézett 1739. nov. 14. kelt levél hátlapján.)

191.

Etfalva, 1739. nov. 14.

Benkő Ferencz háromszéki unitárius főgondnok báró Apor Péternek, az unitáriusoknak Sepsi-székben a tisztségek viseléséből kirekesztését panaszolja és orvoslást kér.

Illustrissime Domine L. B. Domine ac Patrone mihi colendissime!

Alázatoson kételeníttetem s kételeníttetünk Nagyságodhoz, mint ennek az helységnek méltóságos főtisztihez ilyen nagy megsértődésünkben és hazánknak eddig observalt törvényi ellen lött és lejendő exterminaltatásunk iránt refugialni, remélvén az méltóságos úr nem fogja maga főtiszti officiumában megengedni, hogy míg az mü felséges urunk, koronás királyunk kegyelmes gratiajából az méltóságos királyi táblán in officio fungalni az mü religionkból megengedtetik valakinek és ő felsége exterminaltatásunk felől nem poroncsol, hogy addig az méltóságos úr főtisztsége alatt levő nemes székekben, az hol tanáltatnak unitariusok, hogy azok minden officiolatusság viselésből, ha capaxok tanáltatnak, kirekesztessenek, minthogy még eddig (laudetur nomen Domini) recepta religionak az országban tartatott, melyet nem hogy az mü felséges urunk és örökös fejedelmünk eltörlött volna, sőt azt mutatjuk meg az ő felsége kegyelmes diplomájából, mely emanaltatott in anno 1712, hogy *az unitariusok minden officiolatusságra applicaltassanak*, mégis ezt nem consideralván, nemes Sepsi széknek egy része bennünköt ab omni officiolatu exterminalni kíván, mert midőn az s. catholica religioból több nem volna in sessione Sepsiben Geréb Joseph uramnál, praetendalta, hogy nemes Sepsi-szék többet adjungaljon az catholica religioból s az reformata religio az catholicaval accordal és felit mindenféle officiolatusságnak alternatim consideralván caedal az catholica religionak s felit magának reservalja, bennünköt csak magától excludal, az catholica

religio pedig exclusionkot nem kívánta s nem is praetendalta, holott még eddig az unitaria religio is recepta lévén, nem egy fiú-széknek egy részit, hanem az felsőbb majestasokot illeti vala annak bontogatása, mely ellenünk tött akkori conclusumot észrevévén mindjárást contradicáltunk s protestatiot adtunk be ellene, de úgy vettük eszünkben, hogy azon conclusumot az reformata religio annyira kíván most is protegálni, hogy most az legközelebb elmult kedden discurralván az nemes szék, hogy most az következendő generalis széken, ha az tisztek változni fognak, kik legyenek in candidatione, ezen seriest az reformata religio magának praetendalván, bennünköt magok közi candidaltatni nem akarnak, holott de ordine ezen series most in toto limitative is münköt concernalna, mivel húsz-huszonegy esztendők elforgása alatt az mi religionk vacalt, de azt teszik fundamentumul s argumentumul, hogy ha az catholica maga részibŏl nekünk nem caedal, az reformata sem, de mŭ az catholica religion semmit sem praetendalunk, quia est religio regnans és több illetheti, mint az mást s különben is az reformata religio caedalta ultro az catholica religionak az officiolatusságnak felit pure, felinek az reformatanak s unitarianak kellett maradni, minthogy még Isten kegyelmességibŏl exhaeredatusok nem vagyunk. Kérem azért alázatoson az méltóságos urat, méltóztassék ezen conclusumot az reformata és unitaria religio között megosztani, vagy ha ez nem lehetne, penitus azon conclusumot cassalni s az régi praxis szerént akár catholicus, akár reformatus, akár unitarius, az melyik capax leszen s Nagyságodnak fog tetszeni, candidaltatván, hadd viselje, melyben reménlem mind Nagyságodnak, mind székünknek nagyobb consolatioja fogna lenni, ha ki-ki pro merito, nem pro serie promovealtatnék.

Hosszas incommodationiról alázatoson követem Nagyságodot, de így kellett lenni, mivel én is méltatlan voltomhoz képest az háromszéki unitaria religioknak curatora lévén, kötelességemnek tartottam s tartom ezen dolog iránt megmozdulni s addig fáradozni, míg megorvosoltatik.

Ezek után Isten oltalmában ajánlván az méltóságos urat maradok

Az méltóságos úrnak

alázatos, köteles szolgája:
Benkő Ferencz m. p.

Etfalva, 14. Novembris 1739.

Külső czím: Illustrissimo domino domino Petro Apor l. b. de Al-Torja. stb.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

192.

Geses, 1740. máj. 19.

Br. Apor József levele édesatyjához, br. Apor Péterhez, a szebeni országgyűlésen az adókulcs megállapításáról.

Illustrissime Domine, Domine Baro, Parens colendissime!

Tandem aliquando Szebenből tegnapelőtt négy órakor megszabadúlván kívántam alázatoson Ngdot tudosítani; az igaz sokért ennyi búmot, fáradságomot s költésemet fel nem vettem volna, már pedig Isten kegyelmességéből az jószágokot kezemhez vettem, jó uraim s akaróim tanácsa szerént, melyről is az attestantiom *(így!)* megvan, úgy az 100 arany quietantiája is. Szintén tegnapelőtt egyed fél órakor megegyezének az n. statusok: n. vármegyék 37 cal., n. székely natio 17, ns alma natio 31, taxások. Fogaras földivel 7, 2 pedig az extra ordinarumokból fizetni fogja az ország. Sokan óhajtották Ngdot, most való jelenlétele legszükségesebb lett volna. Az való az jószágok dolgában sok búm volt. Ngod az contractust magánál hatta, annak pedig jelen kellett volna lenni, az párját az mgos camerae consialius *(így!)* úr kezemhez nem adá, én pedig most indulok Tövis felé, ott négy-öt napnál többet nem mulatok. Kívánom alázatoson Ngdat friss egésségben tanálhassam, az mint is magamot gratiajában recommendálván maradok

Nagyságodnak alázatos szolgája,
Apor József.

Külső czím: Illustrissimo domino domino l. baroni Petro Apor de Altorja, stb.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

193.

Szeben, 1740. okt. 18.

Gróf Haller János főkormányzó levele apósához, báró Apor Péterhez, katonai és egyházi részéről ellene irányuló panaszok dolgában.

Illustrissime domine l. Baro! Domine et socer mihi plurime colende.

De dato 15-a cadentis Kövesdről költ levelét az úrnak illendő respectussal vettem. Az mi az pater Spaur uram helytelen dolgait nézi, az(t) ő kegyelme másutt is exercealta, a mint

hallom, de in sua formalitate a panasz nem promovealtatik, mert tudja azt az úr jól, hogy az instantiakot nem kellene s nem is jó praeterealni, mivel ha hozzám jő aféle immediete *(így!)* s én is promovealnám, ugyancsak rejicialtatnék ad suam primam instantiam; azért én ugyan nem tudom, Kizing uram mi választ adott légyen az úrnak, de azt jovallanám én, hogy az úr elsőbben requirálná az regimen commendansát super condigna satisfactione et damnorum refusione, ibi autem non obtenta, úgy recurralhat az úr osztán cum reali speciei facti descriptione.

A mi az Pongrácz úr által nomine status catholici lett propositiot nézi, azt recommendalom az úrnak, mert akár tűrjük, akár tagadjuk, de majd nyilván vagyon az, hogy ezen inconvenientiáknak s scandalumoknak forrása az méltóságos háztól eredett quadantenus, a kinek kisebbségét Isten tudja, igaz szűvel-lélekkel antevertalni kívánom s azért is arripiáltam ezen expedienst, annak okáért, hogy az úr refricálja az vicarius urammal való dolgot, nem jóvalhatom, mert Isten tudja, mi jő ki belőle, melyet majd alkalmasint is általláthatni, hanem jobb így maga hammába *(így!)* elalunni.

Ezek után Istennek szent oltalmába ajánlom az urat méltóságos házával együtt et maneo

Illustrissimae Dominationis Vestrae

obligatus servus

Comes Joannes Haller m. p.

Cibinii, 18. Octobris 1740.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

194.

Szeben, 1740. okt. 31.

Gróf Haller János főkormányzó apósának, báró Apor Péternek, melyben inti, hogy a háromszéki r. kath. papságot illető, eltiltott kepe-fizetést a nép által teljesíttesse.

Illustrissime domine l. Baro, Domine et socer mihi plurime colende!

A legközelebb coelebraltatott status catholicus congregatioja alkalmatosságával a háromszéki clerus szalad-bére aránt minémű determinatio lőn, tudja a méltóságos úr. [De a determinationak expedialtatni ob certas rationes nem lehetett, pro hic et nunc mindazonáltal kívántam jelenteni a

méltóságos urnak, hogy ezen dologban (amint maga is vötte észre, nem kétlem) leginkább maga vádoltatik és azért igen jól meg kell nézni a consequentiát, kivált ha szabadnak itílte magának, hogy azon szabad-bér praestatioját megtiltsa, megszabadítása is nem lehet, nem szabad, sőt kívántam intimalni, hogy az ideji praestatioját injungalja a népnek és effective is végben vitesse, mert különben ami eventussa lészen a dolognak a méltóságos úr magának tulajdoníthatja.

Caeterum divinae tutelae commendans sum

Illustrissimi domini Baronis

obligatissimus servus

comes Joannes Haller m. p.

Cibinü, 31-a Octobris 1740.

P. S. Érthette az úr eddig nagy consternationkra véletlenül történyt halálát felséges urunknak.

Külső czím: Illustrissimo domino Petro Apor l. baroni de All-Torja, stb.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

195.

K. n. (1740. oct.).

A háromszéki katholikusok levele a kath. statushoz, arról, hogy miért nem fizették a kepét papjaiknak, a kikkel elégedetlenek.

Az méltóságos status catholicus poroncsolattyát alázatosson vettük. mü mind igaz catholicusok lelki pásztor[inkat] érdemek szerént megbecsüllöttük, és ezután is megbecsüljük, hogy a szalad-bért vagy két esztendőben meg nem fizettük, azt igaz lélekkel írjuk, senki tilalmától nem cselekettük, se münköt senki azért, hogy meg ne adnók. nem fenyegetett, sem nem rettentett, sőt mind fő s mind vice tiszteinktől gyakorta intettünk, hogy fizetnők meg, de mivel látván, hogy könyörgésünk nem használ. s némely paterek ő kglmek a szalad-bér dolgában rendkívül bánnának, mikor tavaszunk nem termett, rendkívül való árrát vették, esztendőről esztendőre halasztották s annyira szorongatták, hogy a császár adajánál keservesebben esett a szalad-bér megadása (az mely is hogy nem régen kezdődött. elegendő bizonysággal megbizonyíttani készek vagyunk) ugyannyira exhauriált bennünköt, hogy némelyek jószágokat, szántó földeköt a szalad-bérbe fizették. A szomorú példa is előttünk vagyon, midőn némely plebánus uramék örökös lelki fájdal-

munkkal az husvéti gyónástól minket eltiltottak, elpirongattak, és noha mind ennyi nyomoruságinkban is mind addig megfizettük, valameddig minköt édes eleinktől sz. István király ideitől fogva privilegiumunkban nem turbáltak, és erőszakoson Kézdi-Szent-Lélekre plebánust. Futásfalvára megyés deákot be nem tőnek; most is azon privilegiumunk ellen Lemhényben erőszakosan papot tőnek bé és úgy tetczik, midőn azon szép őstől maradott szabadságainkban turbálóttunk, ha semmi kepét az plebánusnak nem attunk volna is, semmit véle nem vétettünk volna, ut habetur Vladislai regis decreti 1-mi, mely articulusnak az végin világosan megvagyon, *hogy (ha) az plebániában plebánust erőszakosan beteszsnek, annak az község dézmát adni nem tartozik.* Olvastassék meg egészen az articulus, abból világoson kijő, hogy erőszakosan az megyékben papot be nem vihetnek, az mint pedig replicál vicarius uram, hogy revocálta volna Ludovicus 2-dus, de primo olvastassék meg mind az két articulus; az első szóll pure Szent István királytól fogva de plebanis, az melyet Ludovicus 2-dus nem is revocalhatott volna; de articulus Ludovici totus.... articulo Vladislai, mert az első articulus de oppositione plebanorum.... quae vergit in pernicio nobilium; articulus autem Ludovici de beneficiis ecclesiarum világosan az conciliumbeli articulus is part. 5. tit. 5. artic. 3, melyet felséges uram is kegyelmesen confirmalt, nem is infringalhattyák ezeket, per concilium Tridentinum..... noha disputatio vagyon felőlle Magyarországban, acceptaltatott-e vagy sem; mindazáltal ahol publice acceptáltatott is, semper cum reserva juris et privilegii acceptáltatott, úgy mint Franczia- és Horvát országokban, tehát a concilium Tridentinum is nem ronthattya el az mi őstől maradott privilegiumunkat. Hogy azért engedelmességünköt mutassuk az méltóságos status catholicus poroncsolatának, mi igenis megigírjük az szaladbért ea conditione, hogy privilegiumunk szerént erővel papot az megyékben be ne tegyenek, hanem előbbeni resolutionkhoz tartyuk magunkot; 2-do, az mely pap az megyének nem tetczik, okát adván, ámbár ez acceptáltassék, ez az pap deák amutáltassék, mert ez az oka, hogy az pap és deák az kösséget nem is becsülli, hogy tudgya, hogy öröklős a megyében. Az szalad-béradás is legyen az méltóságos status catholicus anno 1739. die 27 Septembris Szebenben való determinatioja szerént. Másként a nemesség tartya magát[1])

[1]) Eddig van: a kipontozott helyek üresen vannak hagyva.

A végén br. Apor Péter következő sajátkezű feljegyzése: A háromszéki catholicusok írt levele, melyben panaszol megbántódásáról szabadságában.

(Egykorú fogalmazvány, Apor kézírása, összeszakadozva, egy 1740. oct. 15. kelt levelével egy íven — és egy más írással csonkán, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

196.

K. n. (Az 1740-es évekből.)

Br. Apor Péter levele fiának Józsefnek, melyben mérsékletre, engedelmességre inti s atyai tanácsokkal látja el.

Édes fiam!

Leveledet vettem. Kövesdről szénát nem lehet az utnak roszsz volta miatt vinni, mivel a szegény jobbágyimnak marhájok is mind elromolnának, azonkül is igen kevés széna vagyon ottan, a mi vagyon is, pénzzel vettem a vérdiektől, s ha azt is elvinnék, az én marhájim mivel telelnének ki? Ha az én lovaim megehetik az szalmát, a tieid miért nem? Mindazáltal megporoncsoltam, hogy öt köböl zabot Kövesdről lovaid számokra adgyanak. Látom igen rútul írsz az ott való bírónak; látom feljebb akarsz parancsolni, mint én; melyet is bizony édes fiam meg nem engedek, mig sub patria potestate lészesz, ha pedig valamit cselekszel, vagy ki megszorítja az ország törvénye az patria potestast; én édes fiam eddig is meg tudtalak volna zabolázni a sok szófogadatlanságért, ha akartam volna, de úgy viselheted magadot: longa patientia vertetur in furorem. Negyed napja, hogy én is az ágy fenekit nyomom, de ugy megszomorodám, hogy meglátám leveledet, melyben keményen parancsolsz kövesdi bírámnak, hogy ki nem tudom mondani. Kérelem a tied, nem parancsolat. Ha pedig édes fiam sub patria potestate nem akarsz ülni, vigyünk itélőmestert ki, s oszszuk fel az örököst, mert a mit Apor István nékem hagyott, azt én bizony holtomig senkinek nem adom, holtom után is a melyik gyermekem fogja kedvemet keresni, annak disponálom, a mint a testamentumban is ugy vagyon. Tudom én édes fiam, hogy sokkal ijesztetek ti engemet, hogy igy foglalják s amugy foglalják jószágimot; ha foglalják, ti vallotok kárt, de nekem mindenről levelem vagyon s azt bizony csak kaczagom; azt is tudom, hogy az én gyilkosom nem alávaló embereknél Károlyvárt az őszszel avval járt, hogy az én jószágimban ezen két nap nagy ember halál lészen;

attol se féljetek, mert az én cselédim bizony senki ellenetek nem áll, akár mit csináljatok. Tudd meg édes fiam, hogy nálam minden készen vagyon, csak tálalni kell. Mindezeket eddig megvallom beteges állapotomban szomorú lélekkel irám.

A mi a lovad dolgát illeti, úgy hiszem, a mely gyermekem kedvemet keresi, az ellen nem panaszolkodik, meglátom ezután is mint alkalmaztatod magadot, mert semmi nehezebben nem esik, mint az az absoluta parancsolatod a jószágimban. Nézd meg az öcsédet, micsodás szép moderatioval él, mégis mindene elég vagyon, mert ha bírónak irt leveled is correspondeálna, mint nékem irtál, soha bizony olyan nehezen nem esett volna, kivált mikor meggondolnám, hogy te nem tudod, mint vadnak a jószágok s bizony pusztulásra jutok, mert nékem mindenkor előttem áll, melyik jószágomban mim vagyon s a szerint szoktam osztán dispositiot tenni. A mi a ló dolgát illeti, magad látod, hogy bizony kész pénz kezemnél nincsen, hanem a husvéti számvételre a jószágaimba expedialom Lukács János uramot és ha csak leszen s lehet, az ló árában a husz forintba s egyébben is, ha kedvemet keresed, meg nem fogyatkozol. Ha [szépen kér]tél volna, a lovaidot Ohábára elküldhettem volna, ott széna is, abrak is vagyon, noha az szalmától sem holt volna meg abrakkal. Anniskának poroncsoltam, hogy vigyenek egy veres bőrt Galaczról. A mi pedig az egyéb adósság dolgát illeti, hiszem azért engedtem oda a kövesdi korcsomát, hogy afféle dirib-darabból engem ne búsitana, [még] Noajba is vagyon tizenkét forintja: azt is megporoncsoltam, hogy kezibe adják stb.

(A többi hiányzik.)

(Eredetije Apor István br. levéltárában Abosfalván.)

197.

K. n. (1742. elején.)

Br. Apor Péter a jezsuita rendfönöknek, pártfogását kéri a guberniumi tanácsosság elnyerése végett.

Reverendissime in Christo Pater, Domine colendissime!

Dum in ultima quasi senectutis meae periodo, paternas Reverendissimae Paternitatis aures pulsari praesumo, non ita temeritati meae, quam fiduciae illi, quam ab infantia erga sacram societatem habui, sub cujus cura et educatus fui et sub ejusdem patrocinio hactenus vitam duxi,

tribuere dignetur Paternitas Vestra. Antiquior sum in Transylvania omnibus officialibus supremis; officium ut puto hactenus non solum sine naevo gessi, verum qualia merita etiam saepius cum vitae periculo fecerim, sileat calamus meus, loquentur authentica testimonia tit. d. generalium commendantum, gubernatoris, et reliquorum officialium, quae producere semper in promptu habebo. Varia ad officia patria haec saepius me et eligebat et exposcebat, verum ego contentus sorte mea, satis esse putabam, si in moderno officio majora et majora merita emulare mihi potero; cum vero in praeterita diaeta etiam cum reliquis et ego electus fuerim pro guberniali persona, jam quasi in limine mortis, libenter et ego honorem meum posteritati transmitterem, quocirca Reverendissimae Paternitati profunda cum humilitate me insinuo, ut si forte catholicus esset resolvendus pro guberniali persona, dignetur Reverendissime Paternitas minimae meae personae in loco, in quo Reverendissime Paternitas aptum judicaverit, memor esse; quem paternum Reverendissimae Paternitatis effectum cum tota posteritate gratissima recolemus memoria, et sicut praedecessores minimae meae familiae, vel in turbulentissimis patriae hujus temporibus semper sinceri sacrae societatis servi extiterunt, ita ut ego et posteritas mea in perpetuum eidem servire in rebus omnibus possibilibus non deerimus. Dumque me paternae protectioni patrocinio gratiae et favori Reverendissimae Paternitatis commendo simul maneo

Reverendissimae Paternitatis

servus obligatissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

198.

K. n. (1742. elején.)

Báró Apor Péter levele gróf Gyulaffi László erdélyi kanczellárhoz Bécsbe, pártfogását kérvén az udvarnál fókormányszéki tanácsossá kineveztetése érdekében.

Excellentissime Domine Comes, Domine et Patrone gratiotissime, benignissime!

Vix auderem vel poplite flexo altissimam Excellentiae Vestrae personam accedere, si quondam in Transylvania etsi immeritus, plurimis ejusdem favoribus et gratiis gavisus

non fuissem; animat ergo me benignus ille favor Excellentiae Vestrae, ut profunda cum devotione ante benignam ejusdem faciem indignam meam personam repraesentarem, et demississime instarem, ut cujus in Transylvania singularissimus patronus ex mera gratia erat Excellentia Vestra, idem modo coram throno augustissimi principis haereditarii nostri clementissimi benignissimi esse non dedignaretur. Plurima ad officia saepe me patria haec et candidabat et exposcebat, quae ego (etsi antiquissimus omnium officialium supremorum in Transylvania) nunquam sollicitabam, contentus semper sorte mea; in officio vero meo qualia servitia praestiterim, et quae merita fecerim, quamvis ab excellentissimis Transylvaniae generalibus, commendantibus, gubernatore, reliquisque officialibus authentica testimonia exhibere mihi in promptu sit. Excellentiam etiam Vestram ut patronum gratiosissimum in quibusdam humillime appello: jam vero adveniente ultima quasi vitae periodo, non quidem respectum ob alium, quam minimae meae familiae posthumum quasi honorem meum transmissurus, cum patria haec modo me etiam pro consiliario guberniali cum reliquis candidaverit: ea idcirco, si mea merita et senioratus officii hactenus sine naevo administrati aliquid mererentur, et catholicus esset resolvendus, profunda cum humilitate supplico Excellentiae Vestrae, non dedignetur meam exilem personam recommendare, ut iam post exantlatos secundum omnium virium mearum possibilium labores, etiam ego de clementia et benignitate clementissimi et benignissimi domini domini et principis mei haereditarii consolari queam in mea senectute. Hujus quidem dignationis Excellentiae Vestrae gratias referre me insufficientem agnosco, sed precabor Deum omnipotentem, ut omni benedictione Excellentiam Vestram benedicat, meaque posteritas una mecum hanc gratiam Excellentiae Vestrae in aeternum depraedicabit, sub cujus umbra feliciter me conquieturum spero, et dum me altissimo patrocinio, gratiosissimisque favoribus humillime subiicio, simul maneo

Excellentiae Vestrae

devotissimus servus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

199.

Bécs, 1742. ápr. 4.

Gróf Gyulaffi László báró Apor Péterhez, guberniumi tanácsosságra jelöltetése és fiai hivatalba lépése ügyében.

Méltóságos Báró, Főkirálybíró Úr, Bizodalmas jó Uram!

Méltóságos úr levelit kedvessen vettem és valóban ritkán látogat meg; azelőtt, úgy tudom, postára való iratásba serényebb volt. Látom az candidatio alkalmatosságával mgs úrra feles votum esett; és magam is tudom, hogy az mgs úr érdemes hazafia és egy expertus az régiek közzül; és ezen hivatalt meg is érdemlené, de jut eszembe, hogy gyenge egéssége miatt kivált egynéhány időtül fogva az gyüléseket sem igen gyakorolhatta, sőt sokszor mondotta, hogy egy helyt sokáig nem ülhet; ép erre nézve, ha talám resolváltatnék is az mgs úr, az consiliárusi hivataljának nem tehetne eleget; ha pedig guberniumban szüntelen nem continuuskodik, az ns székely nátiónak nem sokat használna, azért consideratiora ez méltó dolog. Nem azért írom pedig ezeket, hogy szolgálni nem kívánnék, hanem, hogy az difficultasokot mgos uramnak eleiben terjeszszem. Az ns. székely natio memorialissát kezemhez vettem, és secundálni kívánok. Az mgos úr házának is igyekezem szolgálni. De az nagyobbik urfi katonaságra készül, a mint látom leveleiből, holott a stabális tisztnek exercitatusnak és militare exercitiumokban versatusnak kölletik lenni, lehet, ha azokot tudgya. Az középső urfi pedig azon hivatalt, melyre mgos uram recommendalta vala, deprecálta és így pro hic et nunc miben lehessen szolgálnom, nem látok arra alkalmatosságot, hanem adatván, igyekezem. Továbbra pedig mlgos urat sz. Isten oltalmában ajánlván, maradok

Mlgos Báró úrnak köteles szolgája

Bécs, die 4-ta 742. Apr. G. Gyulafi László m. p.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

200.

Szeben, 1742. jun. 7.

Báró Apor József és János levele édesanyjuknak, a szebeni országgyülésről.

Méltóságos Asszony! Nékünk édes Asszonyunk Anyánk!

Mi Isten kegyelmességéből szerencsésen ide érkezvén legelsőbben is tartottuk alázatos kötelességünknek, hogy Ngdnak fiui engedelmességgel levelünk által udvaroljunk és Ngod parancsolattya szerént Ngod ide való jöveteleiről tudósítsuk. Mű itílőmester urammal communicáltuk, ki is Ngod idevaló mostani jövetelit nem jovallja, sőt az Ngod causájának más úton való processusát jovalja. Kálnoki uram is fogadá, hogy Ngdnak fog levele által udvarolni, ő kgyme is, tudjuk, Ngnak levele által maga opinióját által adgya. Azt írhatjuk alázatossan Ngnak, hogy itt még semmi dolog nem folyt, s most sem foly az katonák felálításánál, az melynek is még vége nincs; némelyek úgy vélekednek, hogy azt végezvén, talám az ország elbocsátódnék, némelyek pedig igen hosszasnak gondolják lenni. Ujsággal alázatosson udvarlanánk Ngdnak, de semmi bizonyost nem hallhatunk; hanem hogy Lobkovicz fejedelmet megverte volna az Prussus, azt is hirdetik, hogy Kálnaki Antal uram bizonyosson az Erdélyben felállandó regimentet magának nyerte volna és annak colonellusa lenne. Ezek után Ngd mgs anyai gratiajában alázatosson ajálván magunkot, maradunk

Ngod

alázatos szolgai engedelmes fiai

Apor Joseph és
János m. p.

Szeben, 7. Junii, 742.

P. s. Egy levele érkezvén onnan feljül Ngdnak alázatosson elküldöttük.

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonynak, édes asszonyunk anyánknak ő ngnak fiui alázatossággal. Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

201.

Brassó, 1742. jul. 14.

Báró Apor Anna édesanyjának, maga gyógyíttatásáról és vásárlásairól.

Méltóságos Asszony! Kedves édes Asszonyom Anyám!

Akartam alázatoson Ngdnak jelenteni, hogy én még itt nagy hijába töltöm az időt nagy külcséggel, mert doctor uram nincsen benn, ma estvére várják. Bizony édes ngos asszonyom nem jó kedvemből ülök itt, ha kételen nem volnék véle; félek attól is, hogy ha az úr ő nga megharagszik, hogy talám csak magam mulatságáért ülök itt, de nem tudom miben volna mulatságom, csak nyavalyámnak orvosságát találhatnám. Ngod mlgos parancsolattyát az búza eladása iránt, úgy a vásár iránt *(így!)*. Szintén tegnapelőtt érkeztek uj faolajval, czitromlével, kávéval; kávénak alkuttam kilencz máriás okáját; az réz mozár törüit rettenetes drágán fogadgyák, tiz sustákért; ha megcsinálják, olyan leszen mint más, még erősebb. Mindenekről Ngod mlgos parancsolattyát alázatoson elvárom. Alázatoson követem Ngodot, hogy semmivel Ngodnak nem udvarolhatok, mivel Farkas Pálné asszonyom későn adott hírt, hogy holnap jó reggel kimegyen; másként valamivel udvaroltam volna Ngodnak, de most semmit nem kaphatok. Ezek után ajánlom Ngod mlgos grátiájában maradván

Ngodnak

alázatos szolgálója, engedelmes leánya

Apor Anna m. p.

Brassó, 14. Julii, 1742. estve 9 órakor.

P. s. Kérem alázatoson Ngodot, méltóztassék az én tubarózsámot megünteztetni, ha szárazság vagyon. Ádámkónak is küldettem volna valamit, de most is kilencz óra után irattam Ngodnak.

P. s. Az író alázatoson köszönteti Ngodot. Az for[gó]-val udvarlott volna Ngodnak, de az uton meglág[yult?] volna.

Külső czím: Méltóságos gróf Kálnoki Borbára asszonynak ő ngnak, kedves édes asszonyomnak anyámnak ő ngának alázatosson. Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

202.

Szent-Lélek, 1742. szept. 21.

Gróf Kálnoki Borbára férjéhez, báró Apor Péterhez, fiairól s családi ügyekről.

Édes Uram.

Sepsi posta által küldött levelit Kegyelmednek szintén tednap előtt estve igen kedvesen vettem, az mikről lehetett egyszer is másszor is én is írtam volt Kegyelmednek, de bizonyos emberem nem lévén, Kálnoki Mihályné asszonyomhoz küldvén, talám még mostan is ugy ottan áll. Az én kimenetelemről, Apor János uramról mit ír Kegyelmed, újabban is látom; ha feljő ő kegyelme, utánna küldetem; mit beszél: megyen-e s mire, vagy nem, meglátom, ha Isten ő szent felsége engedi. Engem egy sepsi ember sem tentált békességgel az boszúságon kivül, azért én bizony senki után nem járok. Minthogy kiváltképpen való jó esőt ada az úr Isten, igen is mindenik helt erősen vetnek.

Az fiaim iránt elhiszem volt Bécsben emlékezet, de én azt sem kívánom hallani, mert tudom semmi jóról nem volt; köszöntetik alázatoson Kegyelmedet, várták, ha parancsot Kegyelmed kimenetelek iránt valamit, de minthogy azt írá Kegyelmed, kenyeret is vigyenek magokkal, úgy látyák, nem szükség; nem vethetni így rájok, hogy *mennyi roszban elegyedének, mert crővel is ki kell vala öket szoktatni Torjáról, nem hogy az ott való ülésre útat adni nékiek,* tanácsadójok is van ott olyan, megérdemelné hogy példát tennének rajta. Kívánom örvendetes hírt hallani Kegyelmedről, maradván

Kegyelmednek

igaz társa

Kálnoki Borbára mp.

Sz.-Lélek, 1742. 21. Septembris.

Külső címzés: Az én édes uramnak, Báró Apor Péter uramnak írám szeretettel. Szeben.

(Eredetije br. Apor István abosfalvi levéltárában.)

203.

Szeben, 1742. szept. 23.

Báró Apor Péter levele feleségének, az országgyülésről és gazdasági intézkedésekről.

Édes Feleségem!

Én írnék, ha volna mit, jó szívvel, de itt bizony semmi egyébb nincsem, hanem csak az sok veszekedés; még Bethlen Adám uram bé nem esküt. Amint itten az dolgok folynak, nem hiszem hogy karácsonyig is itt ne üljünk, azért az mint ezelőtt is írám, ide most heába ne fáradgy, hanem ha Apor János uramot kiküldöd, meglássuk mit tehetünk, csak ő kglme is heába ne fáradna. Én soha bizony ilyen veszekedő gyülésben nem voltam.

Azonban az vetésen mind Torján s mind Nyujtódon ugyan valójában had legyenek rajta, és ha az vetést elvégezhetik, vagy Torján, vagy Nyujtódon készítsenek vagy öt köböl igen szép fejérnek való lisztet, hogy ha kévántatik had hozathassam ki mindgyárt, és annak hordókot is készítsenek, mert Tövisen semmi tiszta buzám nincsen, az több jószágimban penig semmi is nincsen, és most is bizony elég fekete kenyeret esznek az asztalomnál. Az gyermekeimet penig atyai szeretettel köszöntöm, és ha hamarább nem is, szüretre jőjenek ki. Sz.-Iványba penig heába ne is bízzunk, mert oda bizony az üdőn nem mehetünk, hanem Bartos Andrást, ha lehet, oda küldöm, hogy a mi kevés bor leszen, had vegye számba és had tegyék jó helyre és hadgya jó karba. Innen Kálnoki Mihály uram elszökék, haza ment-e, hová lött-e, nem tudom. Azonba Vajna urammal beszélj édes feleségem az havasföldi borok iránt, már én beszélléttem az concessa iránt. Isten oltalmába ajálak és maradok

igaz férjed

Apor Péter m. p.

Szeben, 23. Septembris, 1742.

P. s. Ha penig Vajna Gábor uram ki nem hozná, én beszélléttem vásárhelyi Sőcs István urammal és ő kglme kihoz nékem négy hordó bort és én nem is hozatok többet.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

204.

Szeben, 1742. okt. 1.

Báró Apor Péter feleségének országgyülési hírekről, gazdasági és családi ügyekről.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem. Itten még eddig az sok szenvedésnél egyéb nem lész, Isten tudja ezután is mi lészen, ide most heába se magad, se Apor János uram ki ne fáradjon, mert mü az héten innen elmenyünk és nem tudom magam is még bizonyoson, mikor gyülünk újolag bé. Egynémelynek ott jár az elméje, hogy Sz.-Márton nap után, egynémelynek penig, hogy új esztendőben kelve; Isten tudja, min egyezhetnek meg. Nékem a való, hogy Kövesden hat köböl buzámnál több nincsen, de mégis vagy hat hétig ott kell ülnöm az szüret mián és ha az többi nem is, bár csak József jöjjön ki, mert én ott mit csinálok egyedül, ha ki nem jő. Vajna urammal beszélj az havasalyföldi borok felől, ha ő kglme ki nem hozza, Szőts István uram ki fogja hozni; ideki csak nem hiszem, hogy igen jó borok legyenek az üdőn, mivel még eddig a honnan valahova való szőllőköt próbáltam, perfectióra csak nem ment. Az leveledet, melyet Kálnoki Mihályné asszonyomhoz küldötték volt, nem vettem, mert amint a minap is írám, Kálnoki Mihály uram innen csak elszökék; az mi penig az magad dolgát illeti, csak békesség lenne, hogy Bethlen Ádám uram béeskünnék praesidensnek, azt mindjárt elévennék, de nem akar consiliariusság nélkül béeskünni. Innen az lovakot is haza kell küldenem, mert az Hortobágy az szénát is mind elhajtotta az üdőn; és mint az minap is írám, vagy öt köböl szép fejérnek való lisztet készíttess, mivel ideki egyik jószágomban is nincsen; hogy ha kívántatni fog, mindjárt had indulhassanak vele. Az mi penig az bereczki mester dolgát illeti, jó Kastál uram haza menvén, itten nincsen, hanem írasson egy memoriálist oda haza, hogy ne láttassam én itt helyben adni és küldje kezembe, én az guberniumba béadom. Elég az, hogy én bizony innen semmi bizonyost írni nem tudok, tart-e a gyülés, nem-e; némelyek úgy mondják és reménlik, hogy tartana, némelyek penig, hogy elbomlanék és Szt.-Márton nap után ismét bégyülnénk; én soha ilyen gyülést nem értem, mert itten semmi bizonyos determinatio nincsen, ha most elbomlik és Sz.-Márton napban béáll is, a mint én vagyok, kivált éczakákon, a jó Isten tudja,

jövök bé, vagy nem, de inkább hiszem, hogy én bizony haza menyek; mindazonáltal Isten azt adván érnem, meglátom, hogy mit teszek, jöhetek bé, nem-e. Azonba én egyéb ujságot nem írhatok, hanem az gubernator megvette az dévai dominiumot, tizezer forintot adott az fructusért és hetven ezeret az dominiumért; továbbá amint fellyebb is írám, semmiben bizonyos nem vagyok, mert itt egy nap egy hír vagyon, másnap más, és el nem tudunk rajta igazodni; némelyek azt hirdetik, hogy elmennénk, némelyek, hogy az követeket megvárnók. Isten tudja, mint lészen; ha újesztendő nap utánra talál maradni az gyülés, a mint némelyeknek van szándéka: én minél hamarább bémenyek, ha penig Sz.-Márton nap után ismét béáll, hacsak egésségem engedi s annyira leszek ismét, bé fogok jőni. Isten oltalmába ajálak és maradok

igaz férjed
Apor Péter

N.-Szeben, 1-ma Octobris 1742.

P. S. Anniskát atyai szeretettel köszöntöm.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

205.

Kövesd, 1742. okt. 16.

Báró Apor Péter feleségének, a pestis terjedéséről, országgyülési előkészületekről, gazdasági ügyekről, gyengélkedéséről.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem; azt tudod, hogy Kövesden lakni sohasem szerettem, annál inkább, hogy most merő puszta klastrom, kész pénzzel kell élnem; én nekem ugyan még az szegény Károly császártól szabadságom volt, hogy ne tartozzam már gyülésekben járni és noha ugyan gondolkoztam rajta, bémegyek-e, vagy sem, mert lehetetlennek tartom, az mint az pestis vagyon, hogy ha az gyűlés ugyan meglészen, hogy Szebenben az pestist be ne hozzák, és noha 15 Novembris az rendelt idő, hogy Szebenben újolag bemenjünk, mindazáltal felírtunk s remonstrálta az gubernium, mely veszedelmes lesz ez az gyülés és azért függ az gyűlés egészlen az udvar resolutiójától; én ugyan az mint feljebb is írám, bizony meglátom, mint megyek bé Isten éltetvén az szebeni kapun, noha majd minden rendbéli ember, de kivált az székelység és mások is sokan

az Istenért kérnek, sőt lelkemre kötik, hogy el ne maradjak; az egészségem is annyira megbomlott, hogy ha egy órán fen vagyok, más órán az ágyat nyomom, az kit az egész cseléd lát; de engem nemcsak az gyülés tartóztat Kövesden, hanem az medgyesi, martonfalvi adósságok rendben vétele is. írt volt Csoma, hogy ha valamit parancsolsz Zágorba, mivel az jövő hétfün ott elkezdik az szüretet, én is Kis-Szőlősre pénteken Csoma Miklóst megindítom; Mártontelkére is elküldöttem vala, ott az majorság-szőlőn semmi sincsen; meghagyám, hogy hordót vigyenek oda az summáért, jó szívvel tudtam volna, hogy mennyivel tartoznak. Henter Dávid uram az csiki csak elmene Noszolyban, én ő kglmit is kértem, de Bartos Andrást is elküldtem, kolozsvármegyei főispány uramat kértem, noha Noszoly, Szt. Iv ány Doboka vármegye, az úr azt fogadá, hogy Bartos legyen az úr mellett és az úr fogja dirigálni. Irtózás csak hallani is azt az pestist; várok tovább is informatiót, mert ide még közel nincsen. Az mint írod penig, hogy nem jovallod, hogy itt üljek, hát hol üljek, mert Tövishez még közelebb az pestis, sőt Károlyvárt is volt suspicio; ilyen öreg ember ezen az veszedelmes úton, hogy menjek, ugy hogy négy hét alatt mind bémenjek s mind kijőjjek, ha egyszer általmegyek az Sárkányon, inkább hiszem, soha nem én többször vissza nem jövök. Az pestis iránt az micsodás dispositiokot vettem, addig vicetiszt uramék véghez vitték, kivált most újolag parancsoltam, hogy gyülés legyen. Apor József uramnak és az többinek is szájokban lehet az íze, hogy szómot nem fogadják, de mivel hogy látom, hogy okosabbak nálamnál s mindent jobban akarnak tudni, én csak mentekre hadtam, noha eleget pirongatnak miattak; nekem az én gyermekimben semmi consolatiom nincsen, mert az kik az Apor háznak jóakarói is, igazán mondják, hogy az én gyermekim az Apor nevet eltemetik.

A havasalföldi borokot egészlen reád bízom, hanem vicetiszt uraméktól az proventust vedd kezedhez, nekem sepsi királybíró uram száz forintnál többet nem adott, azt bizony elköltém, ha penig több pénz kévántatik, tudósíts és innét küldök. Az passust most igen megszorították, nem adának két hordónál többre passust, kettőért meg kell adni az auctiót. Thoroczkai János még semmit sem parancsol, és inkább hiszem, pünkösdi királyság leszen, mind addig semmit sem parancsol, az mig az instantiája el nem jő az udvarról. Bethlen Ádám uram mindenképen munkálódja az maga dolgát, kivált most az királybíró halálával;

lássák, nekem már nem tisztség, hanem nyugodalom kell. Az szegény asszony három gyermeke, s több afféle jelei Istennek, intenek bennünköt; ugy hiszem nyolcz nap mulva nagy dolgot hallunk, mert már az két tábor csaknem szemben voltanak, úgy hiszem az harcz eddig megvolt. Bizony méltó kaczagásra, de álmélkodásra is az Ábrahám és Maris dolga, ha olyan kölykek azt cselekszik, hát az nagyjáról mit reménlhetni.

Bizony akarnám tudni, mennyit vetettek s mennyi gabona lett Csikban, az mint értem, az az istentelen Boga sok kárt tett, azért mindjárt hozassátok be, verjék vasba és mindaddig tartsák az tömleczben, az míg mindent eléád. Az szegény Szabó Józsefet bizony szánom, de nekünk is nem sokára azon az úton kell elmennünk. Az mely jobbágyok Kis Péterre támadtak volt, az hajdúkkal fogasd meg, veresd vasba, megtanítom, ha bemegyek. Én most sokat nem írok, az jövő héten bővebben tudósítalak; én nem hiszem ez világban többször Kövesdre jőjjek, ha Apor József nem jő, lássák, az én halálom után ha kárt vallanak, magoknak tulajdonítsák.

Én az szebeni mostani következendő gyüléstől nemcsak félek, hanem épen reszketek és irtózom belé, azért az generálisnak s gubernatornak is megmondottam, hogy ha ily gyengén leszek, én Szebenben nem megyek, emberi mód szerént lehetetlen, ha az gyülés ugyan megleszen, hogy Szeben tisztán maradjon; én valami utakot elkövethetek, hogy Szebenbe ne menjek, elkövetem, de mivel hogy sok szem néz reám, ha ugyan el kell mennem akaratom ellen is, az mely lisztről az minap írtam, kérlek küld ki, van ugyan nekem még fél hordó fejér lisztem Szebenben, de avval meg nem érem; hogy eljöttem Szebenből, úgy értem, az gubernator ezután lebetegedett. Ajánlak Isten oltalmába,

igaz férjed
Apor Péter.

Az gyermekeimet atyai szeretettel köszöntöm; kivált már majd félesztendőtől fogva az nátha csak meg nem fojt.

Kövesd, 16. Octobris 1742.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

206.

Bécs. 1742. okt. 13.

Gróf Gyulaffi László báró Apor Péternek, József fia csíki főtisztségre jelölése ügyében.

Méltóságos Báró, Főkirálybíró úr,

Bizodalmas jó Uram, kedves Collegám!

Egynéhány rendbeli levelit mgos uramnak kötelességgel vettem, és igyekeztem mindenkor válaszolni, de az üdő nem engette. Azt örömmel értettem, hogy mgs uram az gyüléseket serényen gyakorolta, és maga zelussát mind publicum s mind ns. székely natio részéről mutatta, melyet jól is cselekette, mert most kiváltképpen mind az flgs asszonyunk szolgálattya s mind haza java azt megkívánta. Nemes székely natio votizálását a mi illeti, illő promoveálni; és mivel már amint értem, fel is olvastatott, mgs guberbernium elméjét szeretném iránta tudni; ha ott nem succedálna, promoveálhattya ide is a nemes natio, kívánván szolgálni, ha effectuálhatnám. Helyesen írja s jól observalta azt egyik leveliben mgs uram, hogy adomért nem szolgálok; hanem kiknek érdemit látom, promotiojában kívánok igyekezni. Csiki candidatio felérkezett és az mgs úr nagyobb fia neve is feljött, cancelláriа kötelessége szerint proponálni el nem mulattya, de ő flge kit resorváljon, Isten tudgya; ha az urfinak szolgál a szerencse aggratulálni kivánok. Melylyel magamot úri affectiójában ajánlván maradok

Mgs Báró úr köteles szolgája,

Bécs, 13. Octobr. 742. Gr. Gyulafi László, m. p.

Mgos uram házának megvallom szívesen kívánnék szolgálni, de az urfiak is bár másként alkalmaztatnák magokat, mivel eddig is promotiojok lehetett volna, de azok mlgos úrral nem igen gondoltak, még Erdélyben létemben hallottam, azért, ha úgy nem consoláltatnak, a mint kivánnák, magoknak tulajdonítsák. Az clérussal való dolog is még nem sopiálódék és annak is okul egyrészről József urfit nagyán tulajdonították. Mindezekre nézve kormányozzák magok dolgokat az urfiak úgy, hogy dicsíretekre légyen és ha mast nem lehetne is consolálódni, ugyancsak nem sokára inkább remélhetnék promotiójokat.

(Eredetije sajátkezű hátirattal a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

207.

Kövesd, 1742. okt. 18.

Báró Apor Péter feleségének, szüreti kilátásokról, havasalföldi borokról stb.

Édes Feleségem!

Az ikafalvi postát vissza kellett bocsátanom, noha bizony nagy szükségem lett volna reá, de Sepsiben hirtelen kellett holmi dolgokról dispositiót tennem; megvallom, soha bizony az fellegvári rabságomban sem ülhettem nehezebben, mint ebben az unalmas helyben, de bár csak volna haszna itt ülésemnek; se én bizony az idén az én pénzemet az sárba nem vetem és haszontalanul bort nem veszek, mert egyik az, hogy az ki leszen is, szegény leszen, másképpen is ebben az esős időben szedvén, az bizony mind megváltozik tavaszszal. Én Martonfalván egy korty bort sem veszek, Medgyesen is csak annyit, hogy ennél az két három háznál legyen korcsoma. Azért elfelejtettem az minap megírni, hogy én Bartos Andrást olyan instructióval küldöttem el, hogy ha megveszik mind az sz. iványi, mind az noszolyi borokot, adja el kész pénzzel, az pénzt hozza be magával, mert avval az pénzzel finom havasalföldi borokot vehetünk. Leszen-e gyülés Szebenben vagy sem, még semmi bizonyost nem tudhatok, de az mint gyengéedni kezdettem, félek, hogy én abba az gyülésben nem mehetek, ha penig megtudom bizonyoson, hogy gyülés nem leszen, én ebből az unalmas helyből azon leszek, mentől hamarébb bemehessek. Az Havasalföldiből hozandó borokról semmit sem tudósítál, arról is mennyi pénzt adtanak, vagy adnak vicetiszt uraim kezedben, mert reménlem lesz annyi pénz, hogy négy öt hordó bort kihozathatunk véle, mert az erdélyi borhoz semmit sem bízzunk. Ebben az Isten háta megett való helyben semmit sem hallhatok, hanem itt elénekelhetjük azt, hogy ha kenyerünk van szükön, kukoriczánk van bővön, de azt sem takaríthatni úgy, az mint kellene, az essős időben. Az gyermekeimet atyai szeretettel köszöntöm. Ajánlak Isten oltalmába

igaz férjed
Apor Péter.

Itt 13 Octobris estve nagy dörgés, villanás vala.
Kövesd, 18. Octobris 1742.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

208.

Kövesd, 1742. okt. 27.

Báró Apor Péter feleségének, a pestis terjedéséről, borszállításról Moldovából.

Édes Feleségem!

Én csak gyenge egészséggel töltöm ez üdőmöt, az mint az minap is írám, soha bizony így az időmet az fellegvárban [1]) sem untam volt meg és noha az regális kijött, de József most jövén meg Medgyesrül, gubernator urammal szemben volt, Darlaczra is kiment volt, de még az gubernator sem tudja, leszen-e gyülés, vagy sem, ha penig én megértem, hogy gyülés nem leszen, én bizony mindjárt bemegyek, ha penig gyülés leszen, még egyszer ha az egészségem engedi, megvárom. De én alig hihetem, hogy gyülés legyen, ha mind el nem akarunk veszni; ugyanis Bartos Andrásnak vissza kellett jőni vasas Szt. Iványból; kolozsvármegyei főispány uram semmi képpen nem jovallotta, hogy ott mulasson, azért Bartos Andrást bízvást magadhoz hivathatod, mert látom, okoson járt, nem lehet tőle félni, és ő megbeszéli, micsoda irtóztató pestis legyen az Sz. Iványban, penig az szőlő merő egres még. József haza jövén mondja, hogy a gubernator mondotta, hogy Bécsből parancsolat érkezett, hogy senkinek meg ne engedjenek bort concessával az Oláhországból kihozni s nem is akarnak senkinek már concessát adni, az kinek adtak is, kiparancsolnák, hogy el ne engedjék; azért ha lehet, hogy épen olyan nagy kárt ne valljunk, bár csak concessával Molduvából hozasd ki hamarjában azt az két hordó bort. Hogy más után ne járj, én az jövő héten beküldök vagy háromszáz forintot, talám addig valahol két hordó borra való pénzt kapnál inkább az havasalföldi borért, annak ideiben az auctiot megadom. Irtam Dombi úrnak is, hogy az míg az pénzt beviszik, bár kölcsön adjon két hordóra való pénzt, abból az pénzből megadhatod osztán. Az gyermekeimet atyai szeretettel köszöntöm, jól esett, hogy

[1]) T. i. a brassai fellegvárban, a hol 1706–7-ben a németek fogságában volt.

József kijött, mert ha megholtam volna, az gyermekeimet az medgyesiek jól megcsalhatták volna. Ajánlak Isten oltalmába igaz férjed

Kövesd, 27. Octobris 1742. Apor Péter.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. K.-Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

209.

Kövesd, 1742. okt. 31.

Báró Apor Péter feleségének, a pestis terjedéséről, szüreti rossz kilátásokról, gyengélkedéséről.

Édes Feleségem!

Csak alig, az mint nekem két felől is írják, ha az szebeni ujabb gyülésben valami telik s az mint látom, nem is telik, legalább ha telnék is benne, én bizony az elein be nem megyek, mert tegnap is vásárolni bemenvén Szebenben, egy falusi ember feleségestől, mikor az kapun ki akarna jőni, hirtelen az szekérben csak meghal, mely mián is nagy lárma volt tegnap Szebenben, merő irtózás, az mit ma veszek az sanitatis commissiobéli assessortól, hogy tudniillik már százhusz falu van inficiálva, már Dobrától fogva fel Balásfalváig az Maros mellett, Balásfalvától az Nagy-Küküllő mellett Udvarhely felé fel Oláhfaluig és Topliczáig rendelik az katonaságot, hogy ha lehetne, bár csak az Maroson és Küköllőn innét való részit tarthatnák meg az országnak és az Maroson és Küköllőn túl való rész épen elrekesztetik ettől az résztől, mert éppen semmi reménség nincsen, hogy megszüntethessék az Maroson túl az pestist, úgy elhatalmazott. Már az pestisben hatezer embernél több holt meg, csak Zilahon és Deésen ezerötszáznál több holt meg. Kolosvár épen most pestisesedett meg, az kik megpestisesednek, az tiz-tizenkét óra alatt meghal, ezeriben egy ha megél harmadnapig; alig találtatik egy ház, az kinél egy meghal, hogy egészlen ki ne haljanak minyájon azon háztól. Hogy ezek így ne lennének, semmit se késelkedjél, mert az sanitatis commissionak mindent kell tudni, minden nap hozzák az informatiókat és én azon sanitatis commissio leveléből írom ezt le, valamint nekem írja. Az mint fellyebb is írám, az mint nekem írják, semmi az gyülésben nem fog telni, gondolom egy hét alatt

bizonyoson megtudom, de én csak el nem mehetek innét vagy tiz nap, mert az medgyesiekkel és martonfalviakkal igen nagy bajom vagyon; ha meghalok, nagy kárt vallhatnak az gyermekeim; mindazáltal, ha megszabadulhatok és dolgomot végezhetem, semmi gyönyörűségem nem lévén az Kövesden való lakásban, én innét csak elmegyek. Kálnoki Antal uram már bizonyoson főcolonelussa az erdélyi lovas hadnak, az mit akar az fiam János már Kálnoki Antal uram előtt forgolódjék. Hogy más után ne járj, itt küldök be háromszáz forintot, azért az borok vásárlásán legyetek rajta, Isten kitől őrizzen, ha következik az pestis, látom az egész országot elfogja, én máshuva csak nem mehetek, hanem csak a Büdöskő bánya alá; legyen lisztünk is készen. Irhatom, hogy én naponként bizony csak gyengéedem *(így!)*, kivált éczakákon oly beteg vagyok, alig reménlem másnap felkeljek. Az gyermekeimet atyai szeretettel köszöntöm. Ide ki éppen semmi borhoz nem kell bízni; az mely szőlődön húsz vider bornak kellett volna lenni, egy vider borod lett, Zágonbon [1]) az mint az én kisszőlősi jobbágyom mondá, többet vehettek-e fel, vagy sem, ha Csoma megjő tudósítalak. Az mely bor leszen Erdélyben, bizony az sem leszen jó, minden szőlőmön, azt írja Csoma, Szt.-Mártonban nem leszen egy negyvenesem. Ajánlak Isten oltalmába,

igaz férjed
Apor Péter.

Kövesd, 31. Octobris, 1742.

Külső czím: Az én édes feleségemnek, Kálnoki Borbárának adassék. Sz.-Lélek.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

210.

Ohába, 1742. nov. 15.

Báró Apor Péter levele feleségének, gyengélkedéséről, a pestis terjedéséről, havasalföldi borok hozataláról.

Édes Feleségem.

Leveledet szeretettel vettem, én minthogy Kövesdről is megírám, mely nagy változással vagyok, úgy annál is inkább most az útban, igen *meggyengéedtem (így!)*, én

[1]) Bizonyára Zágor helyett.

ugyan menyek, de minthogy gyenge állapotomhoz képest, ha valahol nyugonnom kell, bizonyoson nem tudom, mikor érkezhetem haza, hanem az havasalföldi borok után csak küldj el míg én haza érkezném, hadd hozzák; én írtam Székely Elek uramnak iránta, hanem csak tudósíts ő kegyelmét és ő kegyelme rendel az szekeresek számára pénzt. Én innen szombaton bizonyoson megindulok, ha Isten engedi, azért Márton Mihálynak poroncsold meg, hogy tehén húsa legyen mikorra megérkezem. Dombi uram valóba igíri magát, hogy az borokban szolgál, úgy hiszem meg sem vonja, mivel magam is poroncsoltam most újolag, hogy amíg bémenyek, bárcsak addig elindulnának az borok után; amint penig írod, hogy micsoda irtóztató az pestis, a bizonyos, hogy magam is bizony félelemmel ültem Kövesden, mert ideki semmi vigyázás nincsen; az Maros és Küküllő mellyékit az militia elfogta, hogy az magok hídjokon sem szabad általmenni már az medgyesieknek is. Itten Fogarasban penig, úgy hallám, hogy Kibéden, Gyergyóhoz közöl is az pestis kiütött volna; Udvarhelyen penig semmi nincsen, sőt úgy hallom bizonyoson, hogy az üdőn az kolosvári oskola Udvarhelyen leszen.

Az mi penig az Márton Mihály dolgát illeti, nékem magamnak is régen volt arra szándékom, hogy ha egy jó embert kaphatnék helyette, azért ha találnál, én bizony nem bánnám, amig én bémenyek ha addig mást tennél is helyibe. Keserü Pál urami fogadott volt, úgy tudom, Hétfaluba szekeret, én most is írtam ő kegyelmének iránta, én ideki sem vettem adósságba bort fel, csak éppen az galaczi és kövesdi korcsmára vagy hét hordóval, az havasallyföldi borokra bíztam éppen magamot, azért ügyekezzél az boroknak utánnok való elindításában.

Ezzel Isten oltalmában ajállak és maradok

igaz férjed
Apor Péter m. p.

Ohába, 15. Novembris, 1742.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

211.

K. n. (1742.)

Báró Apor Péter levele valakihez fia kineveztetése érdekében.

Perillustris ac generose Domine.

Domine colendissime!

A quo hic sum, semper laboro, ut exiguam illam pecuniam pro decreto transponere possim, aliquoties requisivi reverendum patrem superiorem Jesuitarum, sed nihil obtinui, laborabo tamen, ut alicubi invenire possim occasionem transponendi. Prout etiam dum partes filii mei gerit, cum summa gratiarum actione beneficii, memor ero, agitur ut audio valde pro iuvene comite Petki, qui actu egressus ex scholis, quomodo posset sustentare tanta onera Siculorum, praeterea etiam mea merita et servitia a 43 annis [1]) essent inania, et certo videatur candidatio hujus patriae, a viginti annis vix est unica candidatio, in qua candidatus a tota patria non fui, unde non virtus, quam tota patria agnovit, sed fortuna mihi defuit, itaque rursum rogo praetitulatam Dominationem Vestram his et praeteritis motivis negotium filii mei procurare ne gravetur, ero specialiter memor et relego me in reliquo ad priores meas litteras, et dum me ulterius etiam commendo, simul maneo.

Perillustris ac generosae Dominationis
servus obligatissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

212.

K. n. (1743.) 7. máj.

Báró Apor Péter Kozma József kanczelláriai referendáriusnak Bécsbe, a Pünköstiek, Bartosok armálisáról, a szebeni országgyűlésről, a muszkák hadi készületeiről.

Az úr 8. aprilis költ úri levelit 4-ta mái [illendő] respectussal vettem. Szépen köszönöm az husvéti szent innepek reapprecatioját, de mivel az szentléleknek napja is következtekeznék, rövideden az úrnak egész úri házával edgyütt

[1]) Ebből határozható meg a levél kelte. Kineveztetett Küküllővármegye főispánjává 1699. szept. 5.; 43 évi szolgálatára tehát 1742-ben hivatkozhatott.

többet nem kévánok tiszta szivemből, hanem az szentléleknek hét ajándékit. Az martiusban írt úri levelire való válaszomot az úr nem kétlem eddig vette. Az Pünköstiek pénze készen vagyon, csak várom az szebeni tudósítását, Pünkösti Gábor mindgyárt utánna megyen. Az Bartosok dolgát az mi illeti, azok is a pénzt megszerzették, csak az úr favora által az *ármálisok* expediáltatnék, mindgyárást leteszik; azért iterum recommendálom az úrnak, mert azon sollicitusok, hogy az míg élek, had expediáltatnék, mert félnek, hogy ha meghalok, frustrálódnak, az mint most is írják Szebenből, látom bizony igaz az poeta szava: ex nihilo nil fit, summus philosophus inquit; vagy az mint az lengyel gyülésről vala az vers: ut fuit accessus, sique recessus erit. Én ha magamot biztathattam volna, hogy édes hazámnak szolgálhatok, bizony jó szívvel elmentem volna, de az én beteges öreg állapotom azt nem engedi, hogy én többször Szebenbe menjek, azonkívül is az mely az halálnak bizonyos jele, mindgyárt, mindgyárt elaluszom; akarnám, ha bár csak addig élhetnék, az míg derék széket ülhetnék, hogy az úr sok hozzám való jóakarattyáért bár csak Hollaki úrnak szolgálhatnék, az ki is igazsággal írom az úrnak ad contentum viseli magát, és bezárta az ellene való nyelveket. Moldvából igaz dolog az örmények most is hoztak vala ki holmi lármát, s kivált az mostani *muszka* iránt való conjecturára. Edgy kicsinnég confundált vala, de mindgyárt kémet küldvén be, azt az hírt hazugságnak találtam, hanem azt hozták, hogy az muszka segéltcséget küld az franciának, de merre megyen, én meg nem foghatom. Én bizony az micsodás constellatioban vagyok, mindenkor azt vélem, hogy utolsó levelemet írom az úrnak. Hanem továbbra is az úr effectiojában ajánlván magamot, maradok

Az úrnak köteles szolgája.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

213.

Torja, 1743. aug. 23.

Báró Apor Péter jegyzéke ón-tálak és tányérokról.

Az gyermekeim számára hattam kün az leányom báró Apor Anna keziben hat középküsded ón tálat és ugyan hat ón tángyért.

Ezen ládába tettem ilyen tálakot, ugymint: leves alá

való hat öreg ón tálat, ugyan hat öreg utánna való ón tálat, harmadrendbeli nyolcz ón tálat, item kilencz küssebb ón tálat, egy öreg levesnek való fedeles ón tálat, ugyanazon tálban hasonló küssebb fedeles ón tál, más egy középső levesnek való fedeles ón tál, egy kicsin levesnek való ón csésze, egy on tángyér, kiben meleg vizet szoktak tartani, 12 öreg ón tángyér, item negyven egy küssebb ón tángyér, magamnál leszen tizenkét tál és tizenkét tángyér.

Signatum Torjae, 1743 die 23 Augusti.

Apor Péter m. p.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

214.

Bécs, 1743. okt. 2.

Gróf Gyulaffi László báró Apor Péternek, az országgyűléseken részvételt ajánlja s tisztségek betöltéséről ír.

Méltóságos Báró Főkirálybíró úr,

Bizodalmas jó Uram, kedves Collegám.

Az méltóságos úrnak levelét én igen ritkán vehetem, holott elég volna kivel irathatna, mindazáltal köszönöm most is, hogy hamar egymásután kettővel kívánt engem meglátogatni. Melyből is örömmel értem, hogy az gyűlésben szerencsésen beérkezhetett s méltó is volt mind a materiákra nézve, mind pediglen, hogy az ns. nationk főtisztséginek nagy hiánossága vagyon. Részemről pedig örömest kívánom az méltóságos urat menteni, de különben az gyűlésekben való bémenés méltóságos uramnak comotio gyanánt esik és az is használ. Pünkösdiek armalisa végett referendarius Kozma uram fog méltóságos úrnak írni és válasz jövén arra, osztán az confirmatiojában igyekezettel leszek. Az adiunctus comissarius választásáról is hogy tudósít az méltóságos úr, kedvesen vészem és úgy látom sokfelé szakad az elméjek, holott mindössze is nem sokan vannak az ns. székely natio deputatusi, melyből kitetszik, hogy nem volt egyesség köztök, sőt a mi nagyobb, némelyek személyes voxot kívántak, mely nem volt ezelőtt szokásban, és ha valami efféle innovatio talált történni, az benn levő főtiszt uraknak lehet tulajdonítani, mivel az nemes székely natio közt oly szép rend szokás volt eddig, hogy az főtiszteket mindenkor, de kivált gyülések alatt igen nagyon observálták. Már azért az méltóságos gubernium felküldvén sua modalitate az can-

didatiot, felséges asszonyunk kegyelmessége melyikhez járul? nem tudhatom; mindazáltal olyant igyekezem arra is recommendalni részemről, a ki mind az ő felsége szolgálatját véghez vihesse, mind az ns. nationak becsületire lehessen. Melylyel sz. Isten oltalmában, magamat affectiojában ajánlván, maradok

Méltóságos Báró Főkirálybíró úr

köteles szolgája collegája:
G. Gyulafi László m. p.

Bécs, 2-da Octobris 1743.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

215.

K. n. (1743.)

Báró Apor Péter gróf Gyulaffy László erdélyi fókanczellárnak, az országgyülésről, betegeskedéséről, 44 esztendei szolgálatáról és érdemeiről, végül a Pünkösti család nemes levelének megerősítését kéri.

Excellentissime domine Comes, Domine colendissime!

Utolsó napjaimhoz közelítvén, noha bizony mely gyenge állapottal voltam, hogy félve indultam ezen gyülésben, félvén, hogy még az utban elfogyok, eljöttem ugyan, de az Isten tudja, mint mehetek vissza elfogyott gyenge állapotomhoz képest; jövék penig csak azért inkább, kitudván az Majestaticum iránt nem sok disputatio leszen, hogy *szent religiomnak szolgálhassak*, az mint hogy elhiszem, hogy mások megírták vagy irják Excellentiádnak, mely alattomban való practica lett volna, ha egyedül eszemben ne vegyem. Én ugyan mindaddig itt leszek, az míg erőmöt érzem; ha az télen continualodni fog az dieta, lehetetlen gyenge állapotomhoz képest az continuatiójan jelen lennem, mivel már két vagy három esztendőtől fogva *november és deczember láttattak nekem climactericus esztendöknek lenni*, mivel mindenkor elég nehezen voltam, azért is Excellentiád tapasztalt favorában bízom, hogy az én öregségem Excellentiád előtt elég mentség leszen és ott is, a hol illik excusalni fog. *Negyvennégy esztendeje már, hogy szolgálok főtisztségben, azelőtt majd három esztendeig az thesaurariatus mellett* s így hiszem, az mint az generalis commendansok és gubernatorok testimonialisaból constal, hogy *tempore famis et belli et pestis haszontalan szolgája s fia édes hazámnak*

nem voltam, ha az szerencsém mostoha volt, arrúl nem tehetek, sic Deo placuit.

Egy jámbor szolgám, az ki ugyan nemes ember és az adóból is immunis, akarja ob pregnantes rationes régi armalisát confirmáltatni, melyről alázatos memorialisát in inclusis Excellentiádnak elküldöttem, és ha lehetne, hogy egy collateralis atyafiát, Pünkösti Jakab nevűt, kik is egy armalissal éltenek addig, egy taxáért akarná ugyanazon confirmatiojában inseraltatni [1]), de ha egy taxáért az atyafiát belé nem írnák az armalis confirmatiojában, inkább az maradjon el és az confirmatio legyen csak Pünkösti Miklós és gyermekei nevezeti alatt; mivel azért azon Pünkösti Miklósnak az fia igen hív és jámbor szolgám volt, Excellentiádnak én is cum omni respectu recommendalom, mivel nem új armalis, hanem csak confirmatio prioris; bízom excellentiád favorában, hogy Excellentiád azon böcsületes nemes emberhez favorát és gratiáját nem denegalja; az armalisanak párját az úrnak Kozma Joseph uramnak felküldöttem; melyet utolsó napjaimban én is Excellentiádot *(így!)* consolatione veszem, mivel szolgálatomot tovább nem igírhetem.

Ezzel maradok

Excellentiád

megöregedett régi szolgája.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

216.

K. n. (1743.)

Báró Apor Péter Kozma József kanczelláriai referendariusnak, a Barthosok és Pünköstiek armalisa érdekében, az országgyülésről, gyönge egészsége miatt a téli országgyülésről magát felmenteni kéri.

Illustrissime Domine, Domine colendissime!

Az úr Bécsből 31. aug. kelt úri levelit kötelességgel vettem. Mivelhogy az Bartosok közül egyik sincsen ott, semmit azokról irni most nem tudok, hanem az assessornak az fia méltóságos gubernator uram inasa, megmondottam, írja meg az apjának, noha az posta is Szent-Mihály napja után egy héttel kijő, és azután az urat bővebben tudósítom iránta.

[1]) *Oldalt:* beírni.

Pünkösti Jakabról is Pünkösti Miklós mentiot tett méltóságos cancellarius úrnak, mivel az úr tanácsa szerént memorialist küldött méltóságos cancellarius úrnak; az bizonyos, hogy nem hiszem, hogy Pünkösti Jakab letehesse külön az taxat, de hogy olyan közel való atyafiak, azért akarná Pünkösti Miklós az atyafiát inseraltatni: azért ha az úr favora által meg lehet, bene quidem, ha penig semmiképpen nem lehet, patientia; nem is hiszem, hogy Pünkösti Miklós iránt difficultas lehessen, mivel azon kívül is az adóból exemptus, az mint az attestatioból az úr megláthatta.

Én az mint az minap is írám az úrnak, noha bizony félelemmel, mert igen elgyengültem, az diaetára eljöttem az úr tanácsa szerént, és talám nem is jöttem hejába szent religiom végett, az melyet az úr másoktól megérthet; nyárba mind inkább szolgálhatok, de gyenge állapotomhoz képest télbe bizony lehetetlen olyan messze földre járnom, mert ha oda be is szükség nem volna reám, ideki az külső jószágimban mind elélnék: azért ha interrumpalodik az diaeta, és continuatioja lészen, kérem az urat, ha el nem jöhetek, az mint hogy bizony olyan messze földrül el sem jöhetek, ne sajnálja, ott a hol illik excusalni, mert *negyvennégy esztendőtől fogva*, ha csak egészségem engedte, soha az publicumot el nem hagytam, már penig az idő hagyatja velem el, nem én hagyom el; azért az iránt is kérem az urat, stante diaeta, ne sajnáljon tudósítani, mivel úgy hiszem Szent-Mihály nap után legalább egy hétig még az diaeta el nem bomlik.

His me expertis favoribus recommendans maneo

Illustritatis Vestrae obligatissimus servus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

217.

Szeben, 1744. febr. 8.

A háromszéki követek báró Apor Péternek, jelentést tesznek Háromszéknek az országgyűlésen folyó dolgairól, »bál« nevezetű mulatságról stb.

Méltóságos Liber Baro Főtiszt úr, nékünk igen jó urunk s patronusunk!

Nagyságod 2. Februarii nékünk írt levelit 6 praesentis vettük alázatos kötelességgel, az melyet megolvasván, continentiáját értvén Nagyságod porontsolatinak contentumot

tenni tartottuk szoros kötelességünknek. Az minthogy a mi a desertorok iránt való vádoltatása iránt való praetensioját nézi Nagyságodnak, az *Gyergyó* és *Kászonban* forgó *lárma* dolgával edgyütt mindketten 7ma praesentis Februarii a méltóságos regium guberniumban bemenvén. ő excellentiájokkal communicaltuk a Ngod levelit in istis punctis, az melyet is attente meghallgatván a méltóságos regium gubernium a *desertorok* iránt való praetensiojára Nagyságodnak oly választ obtineáltunk, hogy militaris lévén a Nagyságod vádlója, nem tudhatja a méltóságos regium gubernium, miképpen légyen a nagyságod contentuma. kévánja penig a méltóságos regium gubernium, hogy minden desertorokról. valakik az ő felségehez tartozandó regimentekből akármelyikből eblabaltanak volna. hányan és kik legyenek, azoknak számokról és nevekről ns. *Háromszék* per suos deputatos informalna. Az csiki lárma dolgát penig differalta a mlgs regium gubernium ad diem 8vum praesentis, hogy addig várakoztatván az postát. fog a méltóságos regium gubernium iránta discurralni. az minthogy az alatt ns. *Csík* székből is jött informatioja méltóságos gróf Kálnoki Ferencz úr ő nagyságának, mely informatióját is ő nagysága a méltóságos regium guberniummal communicalta s az regium gubernium is ezen két rendbéli Ngtok informatioját az regius comissarius ő excellentiájával communicalta és egyszersmind facultaltatni is kévánta magát a regium gubernium ő excellentiájától, nemes *Háromszék* és *Csik* szék insurrectiojáról való porontsolatra; de a mint ez mai napon u. m. 8va praesentis Nagyságod levelire való választétel sollicitatiojakor értettük méltóságos gubernator úr ő excellentiájától, nem aprobáltatott az insurrectio ő excellenciájától ob rationes, mert ha a porta észre venné micsoda hostiliter készülünk ellenek, netalán békesség rontással vádoltatnánk ő felsége előtt. Insinualtatta az regium gubernium azt is, hogy *azelőtt szalmák hordattak a magos hegyekre, hogy ha az ott levő strása valami idegen népet látna jöni, azt meggyujtván, a népség ebből észre vevén jövetelit, elszaladhatna;* de ezt is nem approbalta a regius comissarius úr excellentiája, mert láttatik ő excellentiája előtt ez is oly munkának, a ki az ellenség ellen szokott practicáltatni, különben azt felelte ő excellentiája, hogy ha olyan extremum érkeznék a székekre, nem vétne véle in isto casu, ha magát defendalná, minthogy a barom is in tali casu szokta magát defendalni. De ő excellentiaja biztat keményen, hogy nem kell félni, mert semmi rosz consequentiára való dolog nincsen, mindazon-

által a méltóságos regium gubernium insinualtatja Nagyságodnak, hogy éjjeli nappali kemény vigyázással légyen Nagyságod és legottan minden occurrentiakról ő excellentiájokot tudosítani el ne mulassa.

Az mi peniglen a háromszéki nemesség dolgát és az miklosvárszéki connumeratio ellen való oppositiot nézi, mü nem éppen az előbbeni levelünknek tenora szerint procedaltunk, mivel aliquando posteriores cogitationes sunt meliores prioribus, melyhez képest mü a méltóságos regium guberniumot requiraltato instantiak által, melynek mi legyen a tenora, hogy Nagyságod láthassa, his inclusis Nagyságodnak elküldöttük. Beadta ez mellé nemes *miklosvárszéki* notarius uram ő kegyelme is ns. *Miklosvárszék* informatioját, de azok az instrumentumok nem lévén párban, mostanába Nagyságodnak el nem küldhettük. Mely béadott instrumentuminkra és difficultusaink decisiojára comissiot deputalt a méltóságos regium gubernium, mely comissionak praesesse méltóságos cancellarius úr ő nagysága adiunctusi, az úr Daniel Ferencz, itélőmester Henter Dávid uram és az úr Székely Elek ő kegyelme, és 7ma praesentis volt is egy sessioja ezen dolog iránt a deputatus uraknak; de kérjük alázatoson Nagyságodot, hogy a dolgunknak örvendetesebb végit obtinealhassuk, azt a miről informálta a maga leveliben Székely Elek uram Nagyságodat, munkába venni s annál inkább effectualni, s minél hamarébb kezünkben is küldeni méltóztassék, mert bizony annélkül nem igen boldogulhatunk. Efelett minthogy Nagyságod bölcsen megitílheti, ily télnek idein mind fa és egyéb naturalek szükebbek s árosabbak, mint nyárba, kérjük alázatoson Nagyságodot már az dietanak rendszerént való terminusa, úgy mint az 30 napok eltelvén, a tavalyi ns. Háromszék conclusuma szerént (mikor is minden feljebb megírt naturalék olcsóbbak voltak) méltóztassék bennünköt consolálván, fizetésünk bonificatioját minél hamarébb kiküldeni.

Szomorúan jelenthetjük Nagyságodnak, hogy méltóságos consiliarus Petki Dávid úr ő nagysága megholt 6. praesentis éjszakai 12 órakor Maros-Sz.-Györgyön. Az ojtozi és bozzai gravaminainkot is beadtuk az arra rendeltetett comissioban, de még nem assummaltatott. Circa limitationes láttatik ugyan valamit munkálodnunk, de egyebet pro hic et nunc Nagyságodnak nem írhatunk, hanem méltóságos *oláh püspök* uram ő nagysága sollicituskodik az unialt oláh papokról emanalt diplomanak confirmatiojában és publicatiojában, de hogy minden részeiben ezen diplomának felicitalodhassék, nem

igen remélhetjük. Onnan feljül még semmi sem érkezett, különben ma ugymint 8. praesentis proponáltatott méltóságos praesidens úr ő excellentiája által, hogy hétfőn, u. m. 10-dik praesentis az ő felségitől hazánkhoz lött kegyelmes resolutioji assumaltatnak, az mit fog hozni magával. mindenekről nagyságodot genuine informálni el nem mulatjuk, de mostan, hogy nevezetesebb dologról informálhatnók, utat rája nem látunk, excepto, hogy azt írhatjuk Nagyságodnak, hogy olyan *Bál nevezeti alatt folyó solennis pompák mennek végben éjjeli solennis illustratioval condecoralt szánkázásokkal edgyütt, az melynek az olyan színü legények, mint mü vagyunk, még eddig hírit sem hallottuk*, melynek descriptiojára elégtelenek vagyunk, hanem Isten Nagyságoddal szembe juttatván, akkor bővebben fogjuk Nagyságod előtt declaralni.

Én penig Benkő Raphael alázatoson kérem Nagyságodot, méltóztassék poroncsolni tiszt uraméknak avagy csak a postáknak, hogy mikor expedialtatnak erre felé, tégyenak hírt a feleségemnek, mert eljövén betegen hagytam és azután semmi tudosítását nem vehettem, nem tudom mi lehet az oka.

Az meltóságos kisasszony dolgát még eddig munkába nem vehettük, de minél hamarébb, Isten tudván végit, munkába venni el nem mulatjuk. Továbbá midőn a szent Isten oltalmába ajánlanók Nagyságodot, maradunk

Az méltóságos főtiszt úr

alázatos köteles szolgái

Arkosi Benkő Raphael m. p.

Imreh Joseph m. p.

Szeben. 8. Februarii a. 1744.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

218.

Altorja, 1744. április 24.

Báró Apor Péter gróf Gyulaffy erdélyi kanczellárhoz, mentegetőzik, hogy öregsége miatt országgyülésre nem járhat s egy diplomatica historiáról ír.

Excellentissime domine Comes Cancellarie,

Domine colendissime!

Excellentiad prima Aprilis Bécsből költ méltóságos levelit illendő nagy respectussal vettem. Azt én agnoscalom, hogy ha erőm s egésségem engedné, bizony édes nationihoz

obliquatus volnék, az mint hogy vagyok is, de *életemnek hatvannyolcz esztendeje s két helyen való főtisztségemnek negyvenöt* esztendeje annyira erőmben s egésségemben megfogyasztott, hogy nekem az örök boldogságról minden szempillantásban kell gondolkoznom. Az míg erőm s egésségem vala, panasz nem lehetett ellenem, mert csak egy gyülést sem mulattam el, édes hazámnak is mit szolgáltam in fame, pace et bello, bizonyságot tehetnek azok, a kik tudják cselekedetemet; az egész ország látta mi karban voltam az őszi gyüléskor is, hogy szégyenlettem az statusok közi fel is menni, ugy jövék petig *(úgy!)* haza, hogy soha sem gondolom vala, hogy életben haza jőhessek; azért nem az nem akarásnak, hanem az én megöregedett erőmben megfogyatkozásnak tulajdonítsa Excellentiád, hogy úgy nem szolgálhatok, mint azelőtt. Joseph fiam penig nagyobbára a gyülésben ott volt.

Úgy vagyon, hogy Excellentiád kötetlen egy *diplomatika historiát* adott vala nekem, az kinek nagyobb része megnincsen, de egy jut eszemben, hogy azt nekem adta vala Excellentiad, sőt még azt mondotta vala Excellentiád, hogy az mi fogyatkozás van benne, másokból leirathatom, mindazonáltal ha Excellentiád parancsolja, Brassóban az *könyves ládámban* lévén, kihozatom és méltóságos gróf Kornis Antal úrnak odaadom. Ezen utolsó napjaimban elfogyott gyenge öregségemben megint Excellentiád gratiájába ajánlván szegény házamot, az mindörökre Excellentiád méltóságos házához igaz sinceritással voltam, úgy kevés napjaimban mindenkor maradok

Excellentiád köteles szolgája.

Altorja, 24. Aprilis 1744.

(Eredeti fogalmazványa, úgy látszik tollba mondás után, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

219.

Szeben, 1744. jul. 1.

Az erdélyi r. kath. püspök báró Apor Józsefhez, szabados életével felhagyására, istenes életre, atyja iránti engedelmességre inti.

Illustrissime Domine Baro!

Szánakodásra méltó dolog, hogy Báró uram (a mint az hír vagyon közöttünk) szabados életével nem csak maga s méltóságos familiájának existimatioját nem (!) kisebbíti.

hanem bennünket mindnyájan, a kik Báró uram industriájában, hogy a katholica religion is naponként érdemes hazafiai nevekednek, bíztunk, reménségünktől mintegy megfoszt, és minden jövendőre lehető előmenetelét magaviselésével olykor, mikor inkább tehetne érdemet, általköti. Azért felebaráti szeretetem s hívatalom kötelességétől viseltetvén, másodszor is intem, adhortálom és lelki idvességére kérem Báró uramot, alkalmaztassa életét Isten és haza törvényéhez, méltóságos atyjának akaratját kövesse, és rendihez képest mindenekben magát viselje; úgy lészen, hogy Isten ő szent felsége minden dolgaiban szerencsélteti, megáldja Báró uramot, a világ előtt is hírét becsületét megtartja, engemet pedig nemcsak meg nem (!) vígasztal, hanem maga szolgálatja és promotiojának munkálodására kötelez, méltóságos atyjának pedig napjait örvendetes órákkal nevelni fogja.

Ha ellenben pedig reménségem felett maga javára czélozó tanácsomot s intésemet bé nem veszi, bizonyos az, hogy Istennek sulyos látogatását el nem kerüli, sőt a világ előtt is magát és nevét eltemeti örökös gyalázattal Báró uram, de elhitetem magammal, hogy avagy csak nem régi keserves példájára némelyeknek emlékezvén, nem fog ide hátrébb Báró uram okot szolgáltatni ilyetén exemplificatiokra. Melyet ujabban is atyaiképpen jovallok Báró uramnak, perseverando

Illustrissimi domini Baronis

salutis cupidissimus in Christo
servus et pater
Franciscus
episcopus Transylvaniae m. p.

Cibinii, 1-a Julii 1744.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

220.

Bécs, 1744. jul. 18.

Gróf Gyulaffi László erdélyi kanczellár báró Apor Péternek, egy diplomatica historiáról, a kath. státussal való peréről stb.

L. J. C. ✝

Méltóságos Báró Főkirálybíró,

Bizodalmas jó Uram, kedves Collegám.

Csudálkozom az úr panaszán a leveleimnek nem vételiről, holott én Brassóban igazítottam. Megírtam volt egyikben, hogy a *Diplomatika Historiát* magának tarthatja,

minthogy írja vala, úgy emlékeznék, hogy úgy adatott volna, hogy magának megtarthassa. Adhortaltam vala másikában mlgs urat az ns háromszéki venerabilis clerussal való compositiora is és bőven, sajnállanám azért, ha azon levelem eltévelyedett volna. Jól constal előttem peniglen az a causa, mivel még kijövetelem előtt is ventillálódott, és a méltóságos cath. status deputalt volt is azon compositiora, és azt is tudom, hogy azután micsodás deliberatuma következett; ha tehát mindezeket a méltóságos úr mégis posthabealja és a venerabilis clerus panaszt teszen, többet fog tudom ponderálni a méltóságos status catholicus repraesentatioja, hogysem az háromszékieké. Recommendalom tehát az méltóságos úrnak a compositiot mind pro scandalo tollendo, mind pedig maga lelke ismeretinek csendessegiért s a méltóságos házának továbbra való promotiojáért. Mostani requisitioját az úrnak a mi illeti, jókor jött, még nem lévén azon dolog s materiaról conferentia, hanem azon fogok lenni, hogy az úrnak kívánsága szerint eshessék; melylyel magamot mélgs úrnak ajánlván maradok

Méltóságos Báró Főkirálybíró

kész szolgája

G. Gyulaffi László m. p.

Bécs, 18. Julii 1744.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

221.

Altorja, 1745. febr. 3.

Báró Apor Péter Siménfalvi János ügyvédnek, az országos törvényszéken folyamatban lévő pereiről, Károlyi örökségről, a szökött jobbágyokról s a kézdivásárhelyi vásárvámnak a főtiszteket illető felerészről.

Ajánlom kegyelmednek szolgálatomot.

Kegyelmed opinioját a transmissioról látom, én is azért kevés opiniomot pro faciliori intelligentia addalom, miért kivánnám rejectázni én azon transmissiot, meglátszik azon opinioból, mindazonáltal reménlem, hogy ha kegyelmed az én replicamot, a mint replicaltam az actrix asszony objectiojira, consideralja, úgy hiszem kegyelmed is megitéli magában, hogy az atrix semmiképen nem demonstralhatja, hogy vér volna azon jobbágyokhoz; azt az edgyet az opiniomból kifelejtettem volt, hogy ha azt találná obiicialni az actrix,

hogy a contractus az ő kezibe volt, arra a lehet a felelet, hogy Károlyi Sofia lévén ultima deficiens, a Károlyi levelek mind Károlyi Sofiánál maradtak volt, Károlyi Sofia pedig meghalván, életbe maradott a leánya Tarnóczi Sára, a ki kezébe maradtak a Károlyi levelek, Tarnóczi Sára is sine semine deficiálván, az egész Károlyi leveleket a Küsfaludi familia vitte el, és ma is manuteneálja s a Károlyi familia ma sem veheti ki kezéből; ebből meglátszik, hogy Károlyi contractusból csatázik ellenem az actrix és ugyan a transmissioba benne nincsen, azért kegyelmednek is csak pro lumine írám meg, ha valahogy szóból előfordulna, kegyelmednek legyen teljes informatioja. Bizony megvallom, ha öreg és beteges állapotom engedné, erre a törvényre magam elmentem volna, de mivel nékem a már nem engedtetik, azért egészen kegyelmed dexteritására bízom, és ha kegyelmed úgy jovalja Somlyai urammal edgyet értvén adjungaljon maga mellé még egy prokátort, a ki tetszik kegyelmednek, mindazonáltal kegyelmed tetszése szerint légyen. A minap is küldöttem volt két aranyat, most is küldöttem kettőt, továbbra is kegyelmed fáradságát tisztességesen remuneralom, és ha a kegyelmed tetszése a lészen, hogy maga mellé mást is adiungáljon, annak is discretiot adni kész leszek. Az én inferalt opiniomot a méltóságos praeses úrnak és az három itélőmester uraknak elküldöttem ezen formán, a mint kegyelmednek küldöttem, úgy, hogy Somlyai urammal edjet értvén kegyelmed, a leveleimet adják meg, ha pedig kegyelmed nem jóvalja, csak maradjon abba, hanem a Székely Elek uram levelit ugyan csak meg kell adni, a több causakot is bízom kegyelmed dexteritásába. Apor Ferencz uram is, ha kitalál menni, mellettünk lészen, mivel szóval informáltam volt ő kegyelmét is.

A *fugitivus jobbágyok* iránt, ha nincsenek seriesbe, kérem kegyelmedet irasson seriest iráutok, hogy ha most elé nem kelnének is, suo tempore hadd keljenek elé, hogyha pedig most azt láttatná, hogy a contractus kezibe volt s vagyon, arra tudom, hogy azt feleli kegyelmed, in foro inferiori kellett volna láttatni, azért kegyelmednek erről a mit írtam csak pro lumine írtam.

Noha a *kézdivásárhelyiekkel* való causamról is irattam vala seriest, a melyet megláthat kegyelmed a seriesek között, hogy ma is seriesbe vagyon, de mivelhogy az arról való leveleim eltévelyedtek volt, a minap ki nem küldhettem vala, nagy sollicitudoval kezembe kerítvén a leveleket, most azokat is kiküldöttem; ezen dolog pedig immediate a táblát illeti.

A dolog pedig ilyen: ab antiquo a kézdivásárhelyi sokadalmak s hetivásárok vámjának fele az háromszéki főtiszteké volt, a minthogy magam is birtam, a mint a relatoriákból kitetszik; micsoda motivumból cselekedte Kézdivásárhely circa annum 30 vagy 32, a mint a relatoriákból ki fog tetszeni, nem csak simpliciter fogta el tőlem, hanem beküldvén íródiákom Keserű Pál uramot, jó elévaló nemes embert, megfogták, ignominiose in locum publicum malefactorum, t. i. a város kaliczkájába tették, melyért evocaltattam a kézdivásárhelyieket, azért az evocatoria continentiája szerint azt kívánom, hogy readjudicaltassék a főtisztségnek a kézdivásárhelyi sokadalmak és heti vásárok vámjának fele, a mi kárt vallottam pedig azoltától fogva, hogy tőlem a vásárvámot elfogták, a mely legalább ezer német forintokra felmegyen, azt mox et defacto refundálják; azon kivül hogy a nemes ember szolgámot megfogták, in poena aresti, hogy pedig in publicum malefactorum locum tették, arról kegyelmetek discurraljon, kegyelmetek micsoda poenat intentaljanak, de mivel edgyik relatoriaban kegyelmed a regius, talám a kézdivásárhelyiek causajában nem agálhat kegyelmed, mert igen akarnám, ha kegyelmed agalhatna, azért erre a kézdivásárhelyi dologra, a kit kegyelmetek joval, fogadjon egy prokatort, melyről Somlyai uramnak is irtam. Továbbra Isten szent oltalmában ajánlom kegyelmedet s maradok

Kegyelmednek

jóakaró szolgája
Apor Péter m. p.

Altorja, 3. Februarii 1745.

P. S. Én ezen levelet még az elmult februariusban indicaltatott méltóságos táblának alkalmatosságával elküldöttem volt, de ott nem lévén kegyelmed akkor, visszahozták, most annak okáért iterato elküldöttem, mivel egyebet nem irhatok.

Külső czím: Perillustri ac generoso domino Joanni Simenfalvi, domino mihi observandissimo.

N.-Szeben.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

222.

Altorja, 1745. febr. 3.

Báró Apor Péter a főkormányszék registratorának, peres ügyeiről, köztük a kézdivásárhelyi vásárvám felét magának, mint háromszéki főtisztnek követelvén.

Spectabilis domine Registrator,

Domine Affinis observandissime.

Mivel az törvényes dolgokban igen szükséges az eleve való egész informatio, én az elmult februariusban indicaltatott táblának alkalmatosságával is írtam vala kegyelmednek, de most ujolag azon tenorral való írásomot continualom, melynek is ez vala a tenora:

Én a leveleket ujólag a kegyelmed kezibe küldöttem, a melyeket kegyelmed a minap visszaküldött, magam kevés opiniomot is annectalom pro faciliori intelligentia, azért kírem kegyelmedet, a procatorral értsen edgyet és noha talám Apor Ferencz uram is ki fog menni, mindazonáltal, ha kegyelmed s a procator ugy jóvalja, hogy még adjungaljanak edgy prokátort ő kegyelme mellé, én annak is discretiot adni kész vagyok, azon is kérem kegyelmedet, hogyha valamire meg pénz kivántatik, adjon kölcsön kegyelmed nékem, a mennyi kivántatik és engemet tudósítván, cum gratiarum actione mindjárt megküldöm kegyelmednek; most is előre a prokátornak küldöttem két aranyat de suo tempore cum gratiarum actione tisztességes discretiot adok. kegyelmed informatioját s tudosítását vévén. Az opiniomból elfelejtettem volt kihagyni, hogy noha a transmissioba nincsen, mindazonáltal ha elé találna fordulni, mivel in foro inferiori nem láttatták, hogy a contractus az actrix kezibe volt, arra könnyü a felelet, mert a venditrix Károlyi Sofia lévén, a Károlyi familiában ultima deficiens, a Károlyi levelek Károlyi Sofiánal maradtak volt, Károlyi Sofia is sine semine deficialván, a leányára, Tarnóczi Sárára jutottak, az is sine semine deficialván, mind a Tarnóczi mind a Károlyi leveleket az actrix praedecessora elvitte, és ma is a Károlyi familia a Károlyi leveleket ki nem veheti, mindazonáltal mivel azt in foro inferiori nem láttatta, most sem láttathatja, hanem ezt csak éppen pro lumine írom.

Mivel tudom, hogy igen szükséges az embernek a törvénytevőket praevie informalni, azért még a minap mit írtam méltóságos praeses uramnak, és a három itélőmester uraknak (in copiis mind kegyelmednek mind a prokátornak

elküldöttem eo fine, hogy ha kegyelmed s a prokátor jovalja, küldje meg ezen postától azon méltóságos uraknak, ha pedig kegyelmed s a prokator nem jovalja, ezen postától küldje vissza kegyelmed, mindazonáltal Apor Lázár uramnak és Székely Elek uramnak a leveleket csak meg kell adni).[1]) Én innen azért nem expedialok senkit, mert olyan értelmes embert mind kegyelmed nem expediálhatok, kegyelmed is pedig úgy lehet a dolog, nékem szolgálván, magának is jövendőre nézve szolgál, azért kegyelmed atyafiságába teljes reménségbe vagyok.

Noha a kézdivásárhelyiekkel való causamról is irattam vala seriest, a melyet megláthat kegyelmed a seriesek között, hogy ma is seriesbe vagyon, de mivelhogy az arról való leveleim eltévelyedtek volt, a minap sem küldhettem vala ki, nagy solicitudoval kezembe kerítvén a leveleket, most azokot is kiküldöm, ezen dolog pedig inmediate a táblát illeti.

A dolog pedig ilyen: ab antiquo a kézdivásárhelyi sokadalmak s hetivásárok vámjának fele az háromszéki főtiszteké volt, a minthogy magam is birtam, a mint a relatoriákból kitetszik; micsoda motivumból cselekedte Kézdi-Vásárhely circa annum 30 vagy 32, a mint a relatoriákból ki fog tetszeni, nem csak simpliciter fogta el tőlem, hanem beküldvén az iródeákomot, Keserü Pál uramot, jó eléváló nemes embert, megfogták, ignominiose in locum malefactorum, t. i. a város kalitzkájába tették, melyért evocaltattam a kézdivásárhelyieket, azért az evocatoria continentiaja szerint azt kívánom, hogy readjudicaltassék a főtisztségnek a kézdivásárhelyi sokadalmak és hetivásárok vámjának fele, a mi kárt vallottam pedig azoltától fogva, hogy elfogták tőlem a vásárvámot, a mely legalább ezer német forintokra felmegyen, azt mox et defacto redfundálják; azonkivül, hogy a nemes ember szolgámot megfogták, in poena aresti, hogy pedig in publicum malefactorum locum tették, arról prokátor uraimék discurraljanak, micsoda poenat intentaljanak.

Mivel pedig edjik relatoriámban a prokátorom ő kglme Seménfalvi uram a regius, talám ezen kézdivásárhelyieknek causajaban nem ágálhat, mert igen akarnám, ha ő kglme ágálhatna ezen kézdivásárhelyi dologra, azért, a kit kgtek jóval, fogadjon edgy prokatort; azért is küldöttem még edgy aranyat, előpénzt, de mihelt tudósít kgmd, hogy mennyit

[1]) A zárjelben tett sorok ki vannak huzva.

küldjek mindenik causamért, cum gratiarum actione én mindjárt megfizetek.

Azon is kérem kegyelmedet, a kiket ítél kegyelmed, hogy el kellenék járni a tábla fiai közül, ne sajnálja érettem kegyelmed fáradságát, és azokkal megértetni a Küsfaludi Krisztina asszonynyal való peremet, én pedig egészen kegyelmed atyafiságára bízom magamot az én törvényimben, melyet én is minden igyekezettel meg igyekezek szolgálni.

Egynehány pénzt küldöttem, kérem kegyelmedet, küldjön kegyelmed nékem az specificatio szerint valami melegágyba való vetemény magokot, csakhogy hadd legyen jó, mert már egy nehány esztendőben mind roszat hoztak, vásároltassa kegyelmed értelmes emberrel. Továbbra a szent Isten oltalmában ajánlván kegyelmedet maradok

Kegyelmed jóakaró szolgája, sógora
Apor Péter mp.

Al-Torja, 3tia Februarii 1745.

(Tudom hogy itélő mester Henter Dávid uram most nagy szomorúsággal Háromszéken vagyon, de mostani szomoruságában nem akarom itt busítani, hanem kérem kegyelmedet, tartsa magánál, hogy mikor ki megyen, akkor adhassa meg.[1])

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

223.

K. n. (1745. febr. 19. után).

Báró Apor Péter levele a Károlyi örökségről, tövisi belsőségről és János fiának a székely nemzet részéről a felszerelt székely katonaság »elöljárójává« választásáról.

Illustrissime Domine Baro, Domine Frater colendissime.

Az méltóságos úr öcsém uram de dato 14 Februarii datalt leveleit atyafiságos kötelességgel vettem; az mi az gyermekim familiaja deductioját illeti, az transmissioban világoson megvagyon, hogy az actrix maga sem tagadja, hogy az én gyermekim ne Károlyi familia, ellenben soha még eddig meg nem bizonyitá hogy az actrix vér volna azokhoz az jobbágyokhoz, sőt csak hogy mikor az venditio volt, birt volna is az familiája azon falukban, ahova valók

[1]) A zárjelbe tett sorok át vannak huzva.

azok az jobbágyok; azért iterato recommendálom öcsém uramnak, ne sajnálja igazságomban szolgálni.

Az mi az tövisi méltóságos öcsém uram mellett levő fundusnak állapotját illeti, én eddig sem denegáltam, miolta megtudtam, hogy méltóságos öcsém uramnak szüksége vagyon reá, csak azon kérem méltóságos öcsém uramat, concipiáltassa úgy az contractust, hogy jövendőben se méltóságos öcsém uram, se az én gyermekim kárt ne valljanak, melyről parancsoltam az ott való gondviselőmnek, csak azon kérem méltóságos öcsém urat, ezt az levelet sietve hadd vigyék meg az tiszttartómnak, mivel egyéb nagy dolgokról is parancsoltam, másként, parancsolván nekem méltóságos öcsém uram, valamiben tudok, tartom nyereségnek szolgálni. — Az contractust penig méltóságos öcsém úr is suscribálja, nekem is subscriptiora hozzák be, hogyha addig élek. Továbbra ajánlom magamot méltóságos öcsém uram tapasztalt atyafiságában és maradok

Méltóságos öcsém uramnak

köteles szolgája.

Ugyanazon levélnek másik oldalán: Bizodalmason kelle mlgs öcsém urat requiralnom az háromszéki delegatusokról, úgy vagyok informalva, hogy az egész székely natio az én gyermekimet választotta előljárójának, sőt az staabalis tisztséget is praetendalta, melyre nézve János fiam resolválta magát, kit is ns. Háromszék is a mlgs guberniumnak recommendalt: kérem azért atyafiságoson mlgs öcsém uramat, mutassa atyafiságát, hogy az székelyek előljárója hadd lehessen János fiam, mely atyafiságos jóakaratjáért az Isten is mlgs öcsém urat megáldja s vékony állapotom szerént én is meg igyekezem szolgálni, és midőn atyafiságos válaszát várom mlgs öcsém uramnak, maradok

Mlgs. öcsém uramnak

köteles szolgája.

(Báró Apor Péter sajátkezü fogalmazványa egy 1745. február 19. kelt levél hátlapján s alján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

224.

K. n. (1745. április 6.)

Báró Apor Péter levele Kozma József kanczelláriai referendariusnak, a háromszéki katonaság kiállításáról, a háromszéki adóhátralékok ügyében elrendelt vizsgálatról stb.

Illustrissime Domine, Domine colendissime.

Midőn éppen husvéti apprecatioról akarom vala levelemet kezdeni, nagy kötelességgel veszem az úr 10 Martii költ úri levelit, hogy azért szándékomnak eleget tegyek, kévánom legelsőbben is, hogy Isten engedje meg szerencsésen elérni azt az úrnak egész úri házával az következendő sz. Allelujját és szent husvéti napokot és kévánom nem csak az jelen való jeles szent innepeket, hanem hogy sokakot szerencsésen elérhessen s el is tölthessen Istennek dicsőségire, felséges asszonyunk szolgálatjára, sz. religiónk elémenetelire és szegén hazánk szolgálatjára, szívből kévánom.

Az mi az háromszéki *katonaság* dolgát illeti, az katona szám ugyan már készen vagyon, bizony némelyekben ugyan gyönyörködtem, micsoda derék legények, de mivel alább valók is vadnak, most azon igyekezem, hogy azok helyiben is jóforma legényeket szerezzenek. Már huszonkilencz ló is készen vagyon, bizony jó lovak, egyéb apparatus is elkészül a héten, csak épen az fegyverben félek, hogy defectus leszen, mert azt nem kapni; ha elébb tudtam volna, hogy felséges asszonyunk fegyvert adott pénzért, és azt in tempore az méltóságos gubernium insinualta volna, most nem búsulnék, de látom, elég ha nekünk edgy árkos papirosat küldenek, minden oly könnyen készül el Szebenben.

Az mi az *orbai széki contractust* illeti, azt én mikor praesentalták, még akkor cassaltam az protocolumban, az protestatiot le is irattam, az méltóságos gubernium is parancsolt, hogy in authenticis paribus kiküldjem, én ki nem küldhettem, mert azt az contractust sehult fel nem találhatom, de annak ereje oda van, hanem vagyon nem régen convertalt, igen derék nemes ember, én annak tempore conversionis consolatiot igértem, talám méltó, hogy az olyan neoconversusok rendre consolaltassanak.

Itt csufosan folynak az dolgok, az mint az elsőbb levelemben megírám, látom ezer a practica, hogy tizenedgyezer fonritja Háromszéknek füstbe menjen, most contra expressum articulum, Appr. Const. part 3^{tiae} tit. 42. arti. 2-dum ellenem s a vicetiszteim ellen két cancellista deák az director

nevivel inquiralnak minden faluban, elhiszem az az suppositum, hogy megieszenek, hogy elengedjük a restantiakot, de mint diplomaticus főtiszt, soha bizony el nem engedem; elhiszem az paraszt ember eleget felel, de jöjen elé, az kinek edgy pénzit elvettem, tízet adok helyiben, az kinek edgy talpalattni földit elvettem, tíz singet adok helyiben, az én vicetiszteim is mind olyan tehetséggel vadnak, hogy ha huztak vontak, bizony megtudnák fizetni. Sok tiszteket, assessorokot oly ártatlan evocáltak, az kinek bizony semmi vétkek nincsen, ha az én szómat fogadják, senki bizony nem deprecalja. Én el nem állok az én vicetiszteim mellől, hanem noha minden órán várom halálomot, mindazáltal, ha élek, addig mindnyájan az ország elében megyünk és megmutatjuk, mely ártatlan vexaltatunk. Világteremtésitől fogva hallott-e, olvasott-e valaki ilyen dolgot. Frissen élődnek az deákok az szegény adózó községen, ujabb expensat causalván, de edgy császárról olvastam: nec Caesar aquisivit tantum in Italia, quantum perdidit in Germania, bizony bízom director uram sem nyer annyit az inquisition, az mennyit költ az községeken deákokra.

Még ugyan discuralunk felőle, de nekem ott jár az elmém, hogy suo tempore ő felséginek feladjuk ez ártatlan szenvedésünköt.

His me illmae D^nis^ V^rae^ expertis favoribus recommendo. 6. Aprilis.

(Báró Apor Péter sajátkezü fogalmazványa egy 1745. február 24-én kelt levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

225.

K. n. (1745. ápr. 6-hoz.)

Báró Apor Péter a guberniumnak, az orbai nemesség contractusáról, az erdélyi és moldvai határvillongásról.

Excelsum regium Transilvaniae gubernium.

Domini domini gratiosissimi, colendissimi.

Az méltóságos regium gubernium commissioját, hogy az orbai vicetisztség változásáról való contractusát az orbai nemességnek nagyobb részinek, cum subscriptionum nominibus kiküldjem in paribus, de az contractus sem in archivo nincsen, sem vicetiszt uramnál, soha bizony kezemhez nem keríthetém, elhiszem valaki occultalja, de hogy még akkor infringaltam s protestaltam, és az protoculumban

beirattam, az protestationak authentica copiaját az méltóságos guberniumnak kiküldöttem, mivel azon contractus leginkább emanaltatott volt ez mostani orbai notarius, Imreh Joseph személye alkalmatosságával, az ki ellen is egyéb objectio nem lehet, hanem hogy csak felesége jussán bír.

Az diaeta alkalmatosságával írták vala az háromszéki delegatusok ő kegyelmek, hogy az méltóságos gubernium informatiot kévánna az erdélyi és molduvai határ felől, mivel penig nagy részit azon helynek az nyujtódi jószágomhoz bírom, felhányván az leveleimet, találtam két transsummalt relatiora, melyeket is in copiis alázatoson az méltóságos guberniumnak elküldöttem, az transumptumok in originali nálam maradnak, de oly könnyü helyen vadnak, hogy *ha öreges beteges állapotomhoz képest megtalálnék is halni*, az gyermekeim mindenkor eléadhatják. Kivált az Rákóczi György fejedelem idejebeli transumptum az határt bizonyoson megmutatja, az második transumptum arra való, hogy akkor is turbalni akarának az molduvaiak és akkor Kolosváratt az méltóságos gubernium [előtt] eligazodván az dolog, egész tavalyig békességesen voltunk, tavaly penig újolag az mü havasunkban erőszakoson esztenát csinálván, az faluk, az kiknek határokra csinálták volt, az esztenát elhányták, melyről méltóságos generalis uramnak panaszt tevén az molduvaiak, ő excellentiája parancsolt nekem, hogy informáljam, én azért újolag inquiráltattam, az inquisitiot ő excellentiájának elküldöttem, melyet ő excellentiája be fogott küldeni az méltóságos vajdának, azután meg nekem intimaltatja az méltóságos vajda, hogy küldjek commissariusokot ki, és ő nagysága is küld, hadd revidealják az határt, melyet megírván méltóságos generalis úrnak, ő excellentiája azt parancsolja nekem, hogy csak írjam meg, hogy az inquisitiohoz tartom magamot, azon inquisitio megleszen in archivo generalatus, tudom, ha fogja az méltóságos gubernium kévánni pro lumine, az is kiadatik. Az praetendziós helyek penig, úgy mint az Siros (?) és Kecskés nagy helyek, az mely részit azoknak az kézdivásárhelyiek birják az vajdák privilegiumával, azokot Háromszék nem praetendalja, hanem csak az régi határában hogy megmaradjon, azt kévánja.

(Báró Apor Péter sajátkezü fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

226.

K. n. (1745.)

Báró Apor Péter válasza a moldvai vajdának, határsértés ügyében hozzáintézett levelére.

Celsissime Princeps ac Domine, Domine benignissime!

Tertia Aug. stylo veteri exaratas gratiosissimas Celsitudinis Vestrae litteras humillimo cum respectu percepi. Communicavit omnino litteras Celsitudinis Vestrae mecum excellentissimus dominus interimalis Generalis Commendans ratione praetensae damnificationis in Alpibus, cui paucos ante dies plenariam dedi informationem. Spero vero, quod Celsitudo Vestra me habebit excusatum, si sine scitu meorum superiorum commissarios emittere non audeam, cum et ego sim dependens a superioribus, praecipue cum controversia sit de territorio Moldavico et Transylvanico et ego si sine scitu illorum commissarios exmitterem, impingerem et severam deberem dare rationem. Si vero ad informationem meam excellentissimus dominus Commendans resolverit ut commissarios exmittam, subito dominum capitaneum in Tatros ad mandatum Celsitudinis Vestrae informabo; si vero ad priorem meam informationem sua excellentia non me facultaret ad exmittendos commissarios, modernas etiam Celsitudinis Vestrae litteras subito suae excellentiae transmittam et secundum resolutionem suae excellentiae dicto domino capitaneo dabo notitiam. Cum praeterea etiam non sit periculum in mora, crediderim me, Celsitudo Vestra excusatum habebit, dum intelligo me authoritatem non habere commissarios exmittere sine scitu suae excellentiae domini Generalis Commendantis. His me gratiosis Celsitudinis Vestrae favoribus recommendans maneo

Celsitudinis Vestrae

servus humillimus.

Külső czím: Celsissimo principi ac dno dno Joanni Skarlati Mauro-Cordato, terrarum Moldaviae principi ac perpetuo haeredi, dno dno benignissimo. Jassiis.

(Báró Apor Péter eredeti fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

227.

K. n. (1745.)

Báró Apor Péter levele az erdélyi főhadparancsnokhoz, a moldvai vajda levelét és saját válaszát megküldvén.

Excellentissime Domine Comes Generalis,

Domine gratiosissime!

Paucos ante dies plenariam dederam Excellentiae Vestrae informationem, ad litteras celsissimi principis Moldaviae mecum communicatas. Recenter vero quales litteras acceperim a fato celsissimo principe in originali, una cum responsoriis meis Excellentiae Vestrae humillime transmitto eo fine, ut tam praetensionem celsissimi principis ex ejusdem litteris, quam vero responsorias meas intelligere dignetur Excellentia Vestra; nec opus, ut multis molestus sim Excellentiae Vestrae, cum ex dictis litteris Vestrae Excellentiae innotescet. tota series rerum praetensarum, humillime solum rogo Excellentiam Vestram, dignetur responsum dare, et quid in hac circumstantia agere debeam dignetur mandare. Cujusdam me favoribus et gratiis recommendo, simul maneo

Excellentiae Vestrae

servus humillimus.

(Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

228.

K. n. (1745.)

Báró Apor Péter levele a tatrosi kapitánynak határvillongás ügyében.

Ajánlom Klmednek szolgálatomot!

Klmd levelit böcsülettel vettem, írja nekem is az m. vajda, hogy commissariusokot [küldött] ki azon helyre, a hol az moldovaiak esztenáját elrontották, és az mint praetendálják, hogy kárt vallottanak volna, és mikor küldik ki klmdet tudósítsam, hogy klmed is kiküldhessen; de az mint az m. vajdának is megírtam, azt én magamtól nem merem megcselekedni, hanem az m. vajda levelit átküldöttem m. commendans generalis uramnak, és meghadtam az postának, hogy sietve járjon, m. generalis úrtól mihelyen vála-

szom jő, klmdet tudósíttom, mert azt klmetek maga tudgya, hogy eleitől fogva azon munkálódtam, hogy klmetekkel az jó szomszédcságot megtarcsam. Ajánlom Isten oltalmába klmedet.

Klmed jóakaró szolgája.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

229.

K. n. (1745. máj.)

Báró Apor Péter levele Kozma József erdélyi cancelláriai referendariusnak Bécsbe, a háromszéki adóhátralék miatti zavarokról, a székbeli tisztujításról stb.

Illustrissime Domine,

Domine colendissime!

Az úr Bécsből 28. április irt úri levelit nagy kötelességgel vettem ma úgy mint 9-na junii, csudálkozom, hol késett, mivel minden héten kétczer az brassai postát megjártatom, ott bizony nem késett. Már Isten kegyelmességéből az mennyiben értem, az nobilitas regimentje felállott, edgy része el is mentenek, örömmel írhatom az úrnak, hogy sehunnan sem jobbforma legények, sem paripásabbak bizony nem comparealtak, mind Háromszékről. Ha lehetne az restantiakról edgy punctig informálnám az urat, mindazáltal miből esett az restantia, edgy valaki, az ki quondam testi-lelki baráttya volt Daczó uramnak, micsoda levelet ír nekem, copiáját az úrral communicálám, az melyből megláczik. miből esett az restantia; voltak közöttünk is némely olyan elmék, hogy az restantiakot csak engedgyük el, de az lelkemhez nem férvén, soha nem consentiáltam, s nem is consentiálok. Tizenedgy személyt evocáltak, az kiknek bizony nincsen vétkek, mert ugyanis az mint az m. gubernium elsőbben az adózó rend memorialisára resolvált, hogy az restantiák héjával vessük fel az quantumot, úgy is cselekedtünk; midőn penig az restantiákot fel akartuk szedetni és executiot küldöttünk ki, akkor az m. gubernium commissioja újolag érkezik, de az értelme csak az edgy Daczó uramról volt, mely commissiot midőn az contribuens populeelőtt elolvastattunk, az populefelzendült, hogy mivel eczczer megfizettek, soha bizony nem fizetik többször, sőt olyan tumultus volt az

adózó kösség között, hogy tisztekül láttat[ánk] in periculo lenni, és midőn az több restansokra az executio kiment volna, én mindgyárt parancsoltam az subordinatusimnak, hogy ez commissio szerént Daczó uramra executio ne menjen, sőt avval sem elégedtem meg, hanem order is jött az executor hadnagynak, hogy Daczó uramra executiora ne menjen; igaz dolog elment volt az hadnagy, de mikor én examináltam, miért ment Daczó uramra, holott parancsolattya nem volt, arra azt felelte, hogy ő csak edgy kevéssé volt Daczó uramon, de ott semmit nem cselekedett, sem nem vett, azt ugyan bizonyoson nem írhatom; de vagyon informatiom is, hogy mintha szánszándékkal hittuk volna Daczó uramra, hogy az tiszteket inkább bevádolhassa. Itílje meg már az úr, megérdemlették-e az evocatiot az evocatusok. Ugy hallom, hogy csak az kézdi, az orbai inquisitio harmincz árkosra ment, mely igaz legyen az az inquisitio, sokat írhatnék, csak azt írom, ha excessivusok voltak az én v. tiszteim, miért hogy most az derék szék alkalmatosságával senki nem találtatott, hogy az v. tisztek ellen panaszoljanak, sőt sine discrimine alsó, közép, felső rend nagy megegyezéssel minnyájon nekem instaltanak, tarcsam meg némely v. tiszteimet, kivált az kiket két három rossz nyelvü rágalmazott, sőt ugy felrugta magát az község, hogy szónkat nem akarja fogadni, supplicatiót sem ad azután be, hogy utánna ne tegye, hogy ha jó válaszsza nem leszen, mindgyárt megyen az guberniumra, sőt kaczagva írhatom az úrnak, ezen inquisitio alkalmatosságával hetven nyolczvan esztendős dolgot forgatott fel az kösség, még az világon sem voltam. Ezt azért ily prolixe, hogy az úr lehessen egész informatioval, mert noha most is mint folytassuk az dolgot, varialtak az elmék, de ha ugyancsak nem sopiálhattyuk, ott jár az elme, hogy express[susokat küld] fel ő felségéhez. Ötször informáltuk az restantiákról az m. g[uberniumot s még] sem jött válaszunk. Én megizeném az directornak az diákok által, adgya ki az inquisitiot, ha valakinek edgy pénzit elvettem, tízet adok helyiben; ha edgy tenérni földit elvettem, tiz singet adok helyében; hogy penig csak Háromszéken volt az inquisitio, annak oka van, de pennára nem bízhatom. Egy com[mis]sarius enodálta magát az m. gubernium előtt, de ugyancsak az restantia maradott Daczó uramon, arról azt parancsolja az m. gubernium, hogy se Daczó uram, se az commissarius ne fizesse meg, hanem vallja az szék az kárt. Edgy más hasonló dolgot is írhatnék, de ob certas rationes azt elhallgatom.

Noha én mind Bartos Mártont, mint Bartos Andrást recommendáltam vala az uramnak, de az második levelemben megírtam vala, hogy ha mind az kettőnek nem lehet is, bárcsak Bartos Andrásnak ne sajnállaná az úr favorát mutatni, és az armalisa iránt szolgálni; az felesége, gyermeki neveit az első levelemben megírtam vala az úrnak, azért most is singulariter recommendálom az úr favorában, mivel edgyik fia tövisi tisztartóm, s jól is viseli magát és mivel magam elöregedtem, el is gyengültem, magát az jószágimban jártatom, s hiven is viseli magát.

Áldassék Istennek sz. neve, boldog progressusáért felséges asszonyunknak, vagy ha még életemben viderem optatam pacem, elmondhatnám osztán: nunc dimittis Domine etc.

Hogy Medgyesre transferáltatik az m. tábla, in tantum jobb, hogy in meditullio esik, csakhogy én experialtam az medgyesi konyhát, bizony mégis sírosabb volna az szebeni, ha mosva árulják is az peterselyemet.

Irhatom az úrnak, én tiz nap generalis széket ülek, kilenczven causa, ki békesség által, ki per judicium végh hez mene, én mind m. cancellarius uram, mind az úr intimatioja szerént Inreh József úrt manuteneáltam, mások iránt is az több m. urak recommendatioinak eleget tettem, Hollaki János uramot is actualis assessornak tettem, sőt jó consolatioúl irhatom az úrnak, hogy az az perceptorság annyit használt ő klminek, hogy látom az egész szék előtt acceptus és ha meghalok is, tettem olyan gradust ő klminek, hogy csak edgy kevés experientiája legyen még, nem sokára az királybiróságot eléri.

Ujságul azt irhatom az úrnak, hogy nagy részin a Háromszéken igen szegények az búzák, igen kevés búza lészen, tavaszok Istennek hála jók. Ezzel ajánlom magamot az úr tapasztalt favorában és maradok.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

230.

K. n. (1745.)

Báró Apor Péter levele, melyben mentegetőzik, hogy az adóvégrehajtás Háromszéken törvény szerint ment végbe.

Spectabilis Domine, Domine frater observandissime!

Szebenből 14 maji irt levelit kegyelmednek atyafiságos kötelességgel vettem, az Márton Péter dolgát, hétfün Háromszék gyülése lévén, ha lehet promovealom.

Hogy penig én Szebenben menjek, én ebben az világban nem, ha csak nem visznek, az követeket penig jó idein expedialom, hogy penig az békesség örvendetes hírivel tudósított kegyelmed, atyafiságoson köszönöm s kérem, továbbra is ne sajnáljon tudósítani.

Úgy hasonlóképpen 17 maji kelt kegyelmed levelit azon atyafiságos kötelességgel vettem. Mostani Háromszék gyülésiben az evocatus vicetisztek az magok dolgokot fogják procuralni. Én talám azért féljek, hogy az méltóságos gubernium commissióját tiszti authoritásomból véghez vittem, Isten oltalmazzon, valameddig nem impetaltatom, addig bizony nem is szólok, de mivelhogy egy bogaracska is oltalmazza magát, nekem is, ha impetaltatom, az főtisztek privilegiuma szerént, ott ahol illik, oltalmaznom kell magamot. Ugyanis az utolsó commissioig sok restans in praedicamento nem volt Daczó uramnál, én penig az commissiot vevén, nem csak az magam subordinatusimnak keményen parancsoltam, sőt az executor hadnagynak Brassóból ordert hozattam, hogy Daczó uramra ne merészeljen menni, ki is hírem nélkül Daczó uramra menvén, mindjárt postát küldöttem be, hogy Daczó uramról menjen el, de mikor az én emberem elérkezett, Daczó uramról már elment volt; magát kérdettem az hadnagyot, miért ment volt Daczó uramra, holott parancsolatja nem volt: arra azt felelte, hogy ő csak egy kevéssé volt, mindjárt elment, sem azelőtt, sem azután soha Daczó uramra executio nem volt, miért féljek hát én, vagy az én vicetiszteim mit vétettek, az kik soha Daczó uramra nem küldöttek, ha valaki intimalta az executor hadnagynak, megmondja az hadnagy, ki volt, azt is. Igy observaltatott az méltóságos gubernium commissioja; hogy az szegény községnek véres verítékével költ pénzit el nem engedtük, avval mit vétettünk, én bizony ezután sem engedem soha, noha eddig talám, ha szépen requiralt volna Daczó uram, talám az szegény adózó községet valamire vehettem volna; elhiszem, hogy az felséges udvartól is jött intimatum, mert azt egy jó lelkü ember, az mennyiben én tudom, úgy adta fel s azt is tudom, mi Bécsben az opinio, sőt az inclusát Daczó uramnak egy testi-lelki pajtása adta ki; hogy ezek így vadnak én hitelesen comprobalom. Iterum repetalom, minden parancsolatját az méltóságos guberniumnak véghez vittem, azmint feljebb is írám, az méltóságos gubernium méltóságát mindenben reverealom és ha nem impetaltatom, én is hallgatok.

Az evocatusok közül mért nem lehetne deputatus,

meg nem foghatom, nemo enim praesumitur esse malus, nisi jure fiat talis, de mi vétkek vagyon? az első informatiomból kegyelmed eszibe vehető. Az szék részirűl olyan ember nem lehet deputatus, az ki ott lett volna, mikor az embert meglőtték, mert éczaka volt; hiszen az inquisitio méltóságos gubernator uram keziben vagyon. Recte vivendo neminem time.

Ajánlom Isten oltalmában kegyelmedet és maradok

Kegyelmed igaz atyafia, köteles szolgája

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

231.

Közép-Ajta, 1745. jun. 21.

Cserei György báró Apor Péternek, kérdezősködik Maxai Gábor érdekében, a ki kérőül kivánna fellépni, ha Apor Anna kezét megnyerhetné.

Méltóságos Báró úr! nekem nagy jó Uram.

Isten Nagyságodot szerencsésen éltesse szívesen kívánom.

Hogy magam in persona Nagyságodnak nem udvarolhattam Nagyságodat alázatosan követem, tudtam volna ugyan obligatiomot, de minthogy most érkeztem bé, igen fáradott állapottal vadnak az lovaim, időm sem igen lehet az itt való mulatásra, vissza kell sietnem; kívánom azért, hogy ezen udvarló levelem Nagyságodot találja friss jó egésségbe.

Insuper kívántam Nagyságodnak alázatoson insinualni, mert egy néhány rendbe inquirált engemet az méltóságos úr Máriaffi Dávid uram testvér öcscse Maxai Gábor uram ilyen dolog végett: lévén ő kegyelminek az házasságra igyekezete, szándékozott az Nagyságod méltóságos úri házába, s kért engemet, hogy Nagyságodnak az ő kegyelme szándékát insinuáljam, hogy ha mérne bátorkodni, noha nem competens az méltóságos kisasszonyhoz, mindazáltal, ha tudná, hogy Nagyságod kissebbséginek nem tartaná, hogy ő kegyelme nem báró, annál is inkább, ha tudná, hogy nem frustralodnék, Nagyságod udvarlására mentől hamarább befordulna. Igy lévén az dolog, én fogadtam ő kegyelminek, hogy Nagyságodnak insinuálom; az cavallér elég jó forma, tisztességes személy, látom Kolosvár megyében már az bátyja után szép respectusa is vagyon. Nagy-

ságodnak erről való válaszát sietve elvárom, mert én is sietek innen kimenni; 20 praesentis érkeztem bé és 27 ismét ki akarok indulni. Ajánlom Nagyságodot egész méltóságos úri házával edgyütt Istennek szent oltalmába, maradván

Nagyságodnak alázatos szolgája
K.-Ajta, 21. Junii 1743. Cserei György, m. p.

Külső czím: Illustrissimo ac magnifico domino domino Petro Apor libero baroni de Al-Torja, stb.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

232.

Altorja, 1745. aug. 5.

Br. Apor Péter leányát, Annát, fia János és Mikes István oltalmába ajánlja, bátyja, József ellen.

Noha mind canonica, mind ország törvénye szerént elég okom volna, hogy törvényesen is disponálhatnék, de mivel csak atyaiképen akarom az leányom, Apor Anna holtom után való állapotját recommendalni, kit is az bátyja, Apor Joseph azoltától fogva, hogy iskolából kiszármazott, mindeddigelé ártatlanul üldözni meg nem szünt s ma sem szünik, sőt nagy fenyegetéssel vagyon, hogy az én holtom után megtanítja: azért is, hogy holtom után is az bátyja méltatlan boszuját rajta ki ne töltse, és az mi az jószágokban illeti, avagy az mi keveset én hagyhattam neki, mindazokban az említett bátyja ne defraudálhassa, az testamentumom Apor János fiam kezében lévén, sőt egy kis bőr erszényben (ha csak addig el nem költem) egy czédola vagyon, hogy mindazokban pártját fogja, oltalmazza, és az bátyjának üldözni meg ne engedje, senkiben nagyabb reménségem az honban nem levén, mind atyafiságoson, mind kereszténi kötelességire kérem méltóságos gróf zabolai Mikes István uramat, azon árva leányomnak legyen oltalmazója, pártfogója és mindenekben kegyes gondviselője, kiért Istentűl várja az említett méltóságos gróf az jutalmát és az árvákon való könyörületésinek (!) bőv jutalmát.

Altorja, 5. Aug. 1745. Apor Péter m. p.
(P. H.)

Hátirat Apor Anna kezével: Az atyám írása, melyben János bátyám és gróf Mikes István úr gondviselések alá ajánl.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

233.

K. n. (1745. aug. 6. után).

Báró Apor Péter levele egy jezsuitához (?), a porosz háborúról, a magyarok dicsőséges vitézségéről szóló hírekről; az erdélyi szárazságról, marhavészről stb.

Admodum reverende in Christo pater,

Domine colendissime!

Pápáról 7 Julii költ kglmed levelit 6ta Augusti nagy becsülettel vettem, megvallom, mind ezelőtt másoktól, mind most kglmd leveliből szomorúan értettem s értem felséges asszonyunk armadájának nagy szerencsétlenségit; sokat olvastam, de soha sem olvastam, hogy az Isten sz. anyjának bestelenségét elszenvedte volna, meglátja kglmd, hogy bizony az Isten el nem szenvedi az Prussus boldogságos szüz ellen való káromkodását. Örömmel értem penig az magyaroknak dicsőséges magokviseléseket, és látom most teljesedik be az Mohács veszedelme után való jövendölése egy astrologusnak, az kinek sensusa csak az, hogy cum regnum consumptum putaveris, crederis ut Lucifer, és a magyar még elnyeri híres nagy dicsőségét . . . . . elvégezték az nyári takarodást, itt még most forgódnak azon, de igen sok helyen vagy igen kevés vagy semmi búza nem lészen, az tavaszhoz bízunk; itt az nagy szárazság uralkodik, az ugarlást sem végezhettük el, oly kemény a föld, bor mind Erdélyben, mind az két Oláhországban igen kevés leszen. Vevén penig kglmd másodszori levelit, arra is megfelelvén s ez többi között azt is megírtam vala, hogy az mint bizonyos relatiokból értem, ha az sz. szerzet nem vigyáz, proxime ad priorem statum redibit Illyefalva. Ezt a sz. szerzethez való obligatiomból írom. M. gróf Nádasdi Boldisar uramat az fiaim gyakorta emlegetik, most is nagy kötelességgel köszöntetik, és ha terhesek nem lesznek levelekkel, inservialnak. Az fiaim s leányom kglmdet becsülettel köszöntetik, az leányom ezután is bial-tejjel *(így!)* jó szívvel kedveskednék, noha az sok bialaink az nagy dögben úgy eldöglének, hogy háromnál több nem marada, itt most is az marha erősen döglik, sőt a hol cessalt, újolag kezdődik, sokaknak semmi marhája meg nem marad, sok helyt az ló és sertés is döglik, az mi nagyobb, az mely kuvasz eszik az dögben, ugy referalják, hogy az is megdöglik. Isten oltalmazza az kegyel-

metek földit, mert irtózás ez, az micsoda marhadög vagyon; itt az felvidéken ugyan megszünt, csak ne recrudescaljon, de megszünhetett, az mely kevés marha maradott. Továbbra penig kglmed jóakaratját az correspondentiaban várom, noha én naponként valóban gyengélkedem. Senectus ipsa est morbus, de éppen deficialni kezdettem. His me salvis admodum Reverendae Paternitatis precibus recommendans maneo

Admodum Reverendae Paternitatis

servus obligatissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa egy 1745. jul. 29-én kelt levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

234.

K. n. (1745?)

Báró Apor Péter valamely ezred alezredesének, katonai elszállásolási ügyekben.

Illustrissime Domine Comes, Domine colendissime!

Litteras Illustritatis Vestrae debito cum respectu percepi. Commissarius negat, quod vel minimi contra personam Illustritatis Vestrae peccasset, interim cum hoc sit examinare et determinare domini primarii commissarii, sic actu eidem mando, ut rem examinet, et re comperta debita fiat satisfactio. Quod excellmus d. Marchio Gvadányi ex primo loco discesserit, est verum, interim cum in horas me debeo movere Cibinium, probabiliter datas ad suam excellentiam expediam. Deprecor humanissime, quod stationem designare non possim, cum sine gubernii aut commissariatus dispositionem non habeo authoritatem, praeterea etiam tanta onera haec sedes portat, quanta nullus alius in Transylvania solus. His me favoribus Illustritatis Vestrae recommendans maneo

Illustrissimi Domini Comitis

servus obligatissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában, a következő két levéllel egy íven.)

235.

K. n. (1745?)

Báró Apor Péter levele Gvadányi őrgróf generálisnak.

Excellentissime Domine Marchio Generalis!
Domine colendissime!

Quamvis jam me movere debuissem ad congregationem regni, nihilominus tam ut verbotenus Excellentia Vestra, quam per litteras ad illustrissimum dominum v. colonellum inclyti regiminis mandaverit, ego ut servitium suae ssmae Majestatis procurem, adhuc subsisto, et certe si possem, me dividerem, ut et hic et ibi servitium caesareum secundum tenues meas vires procurari possem; scripsi vero excellentissimo domino gubernatori, qui quid mihi respondebit, Excellentiae Vestrae subito perscribam, interim cum hic inclytae sedes officio meo subjectae non exiguum damnum. . . . *(Eddig van).*

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

236.

K. n. (1745.? aug.)

Báró Apor Péter a főkormányzónak, az illyefalviak executio miatti panaszára válaszol, s a szentlélekiek lázongásáról értesít.

Excellentissime Domine Comes Gubernator!
Domine gratiosissime!

Excellentiad de dato 24. aug. költ levelit alázatoson vettem, megvallom nem kevés szomorúsággal olvastam az illyefalviak hazug, hamis informatiojokot, melyet midőn láttam volna, megvallom, mind hazug tökéletlen embereket előmben sem bocsátottam, holott én örökké mint az tyuk az csürkéit szárnya alatt, úgy az illyefalviakot quasi ad invidiam sedis oltalmaztam; hazudnak benne m. gubernator uram, hogy én executiot küldöttem reájok, sőt az executiótól mindeddig oltalmaztam; mert ha küldöttem volna is, semmit az m. gubernium resolutioja ellen nem vétettem volna, az melyet Isten kivivén (mert bizony minden szempillantásban, mihelyen az ő felsége szolgálattya engedi, indulni akarok), Excellentiád előtt repraesentálok, hanem n. Sepsi szék küldötte reájok az executiot; az n.

széken is kemény executio lévén, és az mennyiben tudom. az illyefalviak is nem tartván magát az m. gubernium resolutiojához, holott már tempus expiravit; de én most erről sokat Excellentiádnak nem írok, hanem Isten kivivén és repraesentálván, hogy hazug az informatiójok, alázatosan satisfactiót fogok kevánni; most is penig megparancsolom, hogy ha csak ez az sulyos adó kitelik (mert az mint tudom, most hét ezer r. forintot kell administrálnunk), az mostani gyülés végiig az executiot róllok revocálják. His me gratiis et favoribus Excellentiae Vestrae recommendans maneo

Excellentiae Vestrae

servus humillimus.

Az kézdi-sz.-lélekiek olyan dolgot patraltanak ezelőtt három nappal, hogy nemcsak ezt az széket, hanem az egész országot s militiat fellármázhatták volna, azért pro moderno statu bizony én is példáson megbüntetem. Azért ha panaszra mennek, azért írom praevie, hogy Excellentiád és az m. gubernium legyen informálva, mert gondolom, szint csinálnak neki.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa. a báró Apor-család altorjai levéltárában. az előbbi két levéllel egy íven.)

237.

Altorja, 1745. szeptember.

Báró Apor Péter a moldvai vajdának, egy moldvai kapitány felől, a kit ő börtönből szabadított ki s most rajta négy lovat, vagy 200 forintot követel.

Celsissime Princeps ac Domine Domine benignissime!

[Sec]unda cum reverentia Celsitudinem V^ram^ quod molestare praesumam, humillime veniam peto, necessitant enim me ex summa ingratitudine indebitae domini capitanei Joannis Rajnitz minae, qui diutissime in severo aresto existens, nemo ipsum eliberare poterat, eliberari ego per summam solicitudinem, filiumque eius Constantinum aliquot annis mea pie defuncta conthoralis enutrivit, vestivit et instruxit, non habens dictus dominus capitaneus media, in aresto existens, ut eundem interteneret; in modernis ad me datis literis minas intentat, quod ipsi quattuor equi sui apud me existerent, quos ipsi usque ad futuram vindemiam remittam, aut vero ducentis Ungaricalibus florenis eundem excontentem, secus per favorem Celsitudinis

V^rae, dum in Valachiam pro vino hinc currus expedientur, ad usque satisfactionem detinebuntur. Mihi quidem nullos, equos dedit, non diffiteor meae pie defunctae uxori quattuor equos ipsum dedisse, qui eo tempore in eo statu fuerunt, ut prout ex certa aestimatione certorum honestorum elucescit, valuissent pro Zingaris (salvo altissimo respectu Celsitudinis Vestrae) et aestimati sunt ad florenos Ungaricales triginta, pro quibus, ut informar, mea pie defuncta uxor in aresto existenti certos cubulos tritici persolvit. Scripsi etiam eidem domino capitaneo, quod non sit necesse Celsitudinem Vestram molestare, sed mittat fidum suum hominem et computu facto, quod iustum fuerit ipsum exolvam, vereor vero, ne per sinistras informationes aures sereniss. Celsitudinis Vestrae pulset, mandatumque extrahat, min .... nostros currus arrestandi; quod si vero altissimam Celsitudinis V^rae [personam] molestare praesumeret, ea qua par est veneratione requiro Celsitudinem [Vestram], ne eidem benignas aures praebere dignetur, sed eidem imponere, ut [sicut] humillime retuli, mittat suum fidum hominem, praesente quo [coram] fide dignis testibus compertum inire possim, ego in verbo honesti [viri] illum excontentabo. Benignum Celsitudinis Vestrae responsum humillime praestolaturus, me eiusdem Celsitudinis V^rae gratiis et favoribus submississime recommendans maneo.

Celsitudinis Vestrae

humillimus servus.

All-Torja,...[1]) Septembris stylo novo 1745.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

238.

K. n. (1745. szept. 25 után.)

Báró Apor Péter Rajnitz János moldvai kapitánynak, kit száműzetésekor tartott, börtönből kiszabadított, négy lovát visszaküldi.

Spectabilis domine Capitanee, Domine colendissime.

Fateor, non sperassem, quod pro tot beneficiis nostris a praetitulata Dominatione tot iniurias patiar, cum omnibus enim Valachiae filiis, qui quondam exules erant, quae pote-

[1]) A nap számának helye üresen hagyva.

ram beneficia praestiti, prout iidem testari poterunt, sed modo discam (qualis gratiarum actio soleat esse, cum [1]) Deus avertat, si expost fuerit necesse, quomodo cum Valachiae incolis exulantibus debebimus benefacere. Sicut vero scribit praetitulatus D^tio V^ra, quod cum mea pie defuncta habuisset contractum, ergo transmittat illum contractum, et ego illi satisfaciam. Inter lucras enim pie defunctae coniugis meae nullus contractus talis invenitur. Quod vero scribit, quod suus filius nobis servavisset, totum ipsius servitium erat petulantia, nec illius servitio indiguimus; cum huius patriae nobilium filios sufficientes servos habere potuimus. Quod V^ra D^tio in miseria fuerat, ideo ex compositione... cum tunc V^ra D^tio non habuerit media ipsum intertenendi, honeste vestivimus et quamvis honestorum nobilium aestimatio extet, quod illi equi non pro Zingaris valuissent nec pluris sint aestimati, quam triginta Hungaricalibus florenis, quin imo scribunt, quod nec tantum pro illis solverent. Constat etiam, quod certos cubulos tritici solverit pro illis mea pie defuncta, V^rae D^tioni et in aliis suis necessitatibus succurrerit; haec pro ulteriori reservando ubi et ego meis superioribus remonstravero, spero, quod per eorundem interpositionem a serenissimo principe satisfactionem obtenturum. Interim ut agnoscat V^ra D^tio meam generositatem, cum pro viginti Valachis etiam equis ducentos florenos non darem, sic secundum tenorem literarum V^rae D^tionis equos remitto, unus quidem ex illis crepuit, sed loco illius meliorem transmitto. Equi isti, a quo scio, quod pie defuncta servet nunquam in laboribus, sed semper in convivio fuerunt. — Etsi V^ra D^tio statim ab obitu pie defunctae coniugis meae hanc suam praetensionem significasset, iam pridem hanc controversiam solvisset.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa egy 1745. szept. 25-én kelt levél hátlapján [2]) a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

---

[1]) A zárjelbe tett szavak kihuzva.

[2]) Ennek a levélnek az első lapján keresztben Apor Péter valamelyik irnoka ezt irta:

Mint a szép híves patakra a szarvas kivánkozik,
Lelkem úgy ohajt uramra és hozzá fohászkodik
Te hozzád én Istenem, valljon.

239.

K. n. (1745.)

Báró Apor Péter levele (Pappnak) [1]) *Bécsbe, hogy a hirdetett nemesi felkelésben 69 éves kora gyöngesége miatt nem állhatván személyesen a szék élére, mással helyettesíttessék.*

Perillustris ac generose Domine,

Domine colendissime!

Quia suae smae Majestatis clementissimum decretum venit, ut personaliter insurgeremus, quia vero sexagesimus nonus aetatis meae annus in tantum me debilitavit, ut ob vertiginem capitis et ob debilitatem corporis etiam si caput perderem equitare non possem, uno verbo ita sum debilitatus, ut ad tertium si pergo pagum jam sentio, quousque vires suppetebant etiam sine mandato ego arma cum hac sede cepi, prout dum Tartarus certam Transylvaniae partem depopulatus est, [2]) et quando in ultimo bello iterum Tartarus erumpere volebat, [3]) tunc etiam ego cum meis in castris fui, et per Dei gratiam hanc partem patriae conservavi, modo etiam si vires suppeterent cum gaudio irem ad servitia meae Dominae hereditariae, sed cum sit impossibile, rogo praetitulatam Dominationem, si excellentissimo domino cancellario, et illustrissimo domino Kozma visum ita fuerit, det Memoriale suae Majestati, ut ob ultimum meum senium et debilitatem ne tenear in persona insurgere, sed liceat mihi in locum mei alium substituere; neque peto rem, quam exemplo demonstrare non possim, nam dum Turca sub Viennam ibat, recordor quod sedium Háromszék et Csik supremi officiales remanserunt domi ob senium at alii loco illorum substitutio erat, uberiorem vero informationem praet. Dominationi dabit d. illmus Kozma, ego vero honestam discretionem dabo, pro hac favore praetitulatae Dominationi Vestrae forte jam in quadragesimum sextum annum gerens supremum officium, mereor quietem. Cujus favori dum me commendo simul maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

servus paratissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

---

[1]) Ld. a következő levélben.
[2]) 1717-ben. — [3]) 1737-ben.

240.

K. n. (1745.)

Báró Apor Péter Kozma József kanczelláriai referendáriusnak, véleményt kér, hogy az insurrectio dolgában a székely székek miként tanácskozhassanak együttesen s jelenti, hogy maga örökséye miatt nem táborozhatván, helyettesíttetni óhajtaná magát.

Illustrissime Domine, Domine colendissime!

Aranyas-széken kívül mindenik nemes szék [az én] opiniomot kívánta, ez mostani fe[lséges] asszonyunk *insurrectio* iránt va[ló] decretuma mellett, és egyszer s mind [kíván]ták a nemes székek, hogy egyenlő akar[attal] folytassuk az ő felsége szolgálatt[ját] correspondenter; de mivel magamot a[rra] nem capacitálhatom, hogy ily nagy m[omen]tumu dologban opiniomot adhassam, [de] azt sem látom, hogy ha csak levél á[ltal] correspondeálunk, hogy az uniformitas [ren]desen folyhasson; eszembe juta, hogy mik[or i]lyen nagy momentumi dolgok folytanak [bol]dog emlékezetü eleink ideiben, a mint [meg]tetszik ugyan az udvarhelyszéki protocollumból in anno 1506 sub Uladislao 2-do Agyagfalván. és in anno 1555 Udvarhelyen Ferdinandus primus idejében, mindenik székből az eleje az embereknek összvegyültenek, és közönségesen uniformitast ugy csináltanak, és urok s hazájok szolgálattyát ugy folytatták, és a kik compariáltak, azok mind subscribáltak. Irtam ugyan mlgos püspök úrnak mint praesesnek, hogy ha ő excellentiája facultálhat, én az ns. székeket convocaltatom Udvarhelyre, de ha ő excellentiája nem facultálhat, kérem az urat ha javallja, maga is méltóztassék engemet secundum suam prudentiam, a mint jobbnak itéli mentől hamarébb informálni hogy az ő felsége szolgálattya had mehessen annál rendesebben véghez, az hova ha csak életem megmarad, magam is comparealnék, noha már annyira elerőtlenedtem, hogy ha talám életem elveszne is, lóra nem ülhetnék, csak harmadik faluig is alig mehetek; azért k[érem] az urat, méltóztassék engemet excusalni, hogy [a] *hatvan kilenczedik esztendő* erőmöt elfogyatta, lehetetlen in persona táboroznom; másként [min]dent valamit ő felsége parantsol, kész va[gyok] effectualni, hadd substituálhassak mag[am he]lyett mást; ugyanis idegen dolgot nem kívánok, mert úgy tudom az főkirálybírák táborozni nem tartoztak, de mikor főka[pitá]nyok voltak is, és elöregedtek, mindenkor substituáltak magok helyett, az melyet mag[am] tudok, hogy

mikor Bécs alá menének N[emes Já]nos háromszéki, Daczó János csiki fő[kapi]tányok valának és öregségekre nézve edgyik [sem] ment táborba, hanem Háromszéket comme[ndé]rozta Kálnoki Sámuel, Csikot penig Apor [Lá]zár, per hanc regulam szabad legyen nekem [is] mint tehetetlen öreg embernek substituáln[om]. Irtam Papp uramnak is, hogy ha az úrnak úgy fog tetszeni, adgyon memorialist is be ő felségé[hez]. Ez iránt hozzám megmutatandó favorát Excellentiádnak... *(Eddig van.)*

(Egykorú másolata a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

241.

K. n. (1745?)

Báró Apor Péter a fökormányszékhez, a katonai összeírások és a katonaság elszállásolása iránt.

Excelsum Regium Transylvaniae Gubernium!

Domini Domini gratiosissimi, colendissimi!

Az m. regium gubernium commissioját, hogy minden rendeket conscribaljunk, primo pünkösd előtt való pénteken alázatoson vévén, mindgyárt igyekeztem az parancsolatnak eleget tenni. De mivel Miklósvárszék az sok marsus és condescensio miatt el nem végezhette, most is látom hibáson végezte, mert az commissiot csak verbaliter értvén, az nem adózó nemességet kihadta, de ott azonkivül is tizenöt vagy tizenhat nem adózó nemes embernél több nincsen, az menynyiben én tudom, de hogy azokot is felírják, megparancsoltam az több n. székek registrumát, noha most egy kevéssé erronee elküldöttem az miklósvárszékit is, félvén, hogy az mig az correctio lenne, nehogy az ő felsége szolgálattyában defectus legyen, elégnek tartván pro hic et nunc, ha azon székbeli exceptusokot kerek summában feltenném.

Az kvártély iránt is az n. székeket felosztattam, micsoda falukban lesznek a tisztek; talám ha olyan formában leszen az schema szerént való tisztek épülettye, mint az staabalis épületeket építtettem, nem leszen difficultas benne. Bizony nem is reménlettem, hogy tisztcségem alatt csak oly kevés fegyver találtassék, az mint az registrumból látom, mindazonáltal az nem adózó nemes ember per se, hogy fegyvert szerezzen, megparancsoltam, az több rendnek penig az kiknek az revolutio alatt fegyvereket elvették, és az mennyiben tudom, most is Brassóban conserválják, ha azon

fegyvert kiadnák, avval alkalmasint megfegyveresednének az emberek.

Továbbra mivel nagyobb részint kivált Miklósvárszékben sine dispositione jő az militia, honnan is nem kevés taxája vagyon az szegénységnek, sőt ha minden bejövő militia csak Miklósvárszéket találja, félő nehogy az az kilenczedfél faluból álló kicsin szék végsőképpen el ne pusztuljon, lehetne másképpen is az marsust moderálni, kérem alázatosan az m. guberniumot, méltóztassék effectuálni, hogy ante adventum militiae az marsust cum suis reversariis, et necessariis etapalibus (!) bár csak nyolczad nappal azelőtt had tudgyam, hogy ezen nehéz időkben is ad conservationem plebis az mennyiben lehet, had tehessek dispositiokot. Továbbra is várván az m. gubernium parancsolattyát, maradok az mgs guberniumnak.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

242.

Altorja, 1746. febr. 9.

Báró Apor Péter a fókormányzónak, hogy elerőtlenedett öregsége miatt József fiát küldötte maga helyett az országgyülésre és okleveleket küld Pünkösti György követelése ellen bizonyítékokkal.

Excellentissime Domine Comes Gubernator, Domine mihi gratiosissime!

Solum mihi sepulcrum superesse puto, mint elgyengéledtem már öregségembe és debilitálódtam erőmbe, (nem) kétlem, agnoscálhatja Excellentiád, az mely gyengeségemnek mivoltához képest az ország közi nem(compar)eállhatok, mivel még csak a templomig is el (nem) mehetek, József fiamot küldöttem ki.... majt (!) minden órán reménleném életemnek e világból kimúlását, azon kérem Excellentiádot, méltóztassék minél hamarébb visszabocsátani, had legyen mellettem, ha Isten ő sz. Felsége kitalál szólítani ez világból, a mint hogy recommendálom is grátiájába Excellentiádnak.

Továbbra uzoni Pünkösti György uram, az néhai gróf Apor István testamentuma mellett impetálván engemet, olyan dolog végett, az mely ennek előtte harmincznégy esztendőkkel sopiálódott, admoniáltatott a m. gubernium eleibe, én noha (alázatosan követem) a m. guberniumot bírámnak nem agnoscálhatom, mivel azon testamentumban bírának

rendeltetett a m. esztergomi érsek in perpetuum per successionem és mások, a kiknek requisitiójára a legatariusoknak tartanak contentumot tétetni, mindazonáltal ob respectum excelsi regii gubernii az informatiót és instrumentumimot alázatoson submittáltam a m. guberniumnak, kérem Excellentiadot, méltóztassék representálni a m. guberniumnak, megláthatni, mely ártatlan vexáltatom, Tit. Pünkösti György uram pedig mikor Kruczoniában *(így!)* volt Rákóczi fejedelemmel, a fiscus elvette mindenit és velem semmi számvetése nincsen, ha kell, kérjen satisfactiót Rákóczi regnans fejedelemtől. Mit resolváltam az admonitiójára ő kglminek, pro informatione Excellentiádnak, József fiamtól alázatoson elküldtem, kérem Excellentiádot, méltóztassék protocorálni, (!), hogy ide hátrább gyermekeim ne vexáltassanak, a replicámból méltóztassék bővebben megérteni az egész dolgot Excellentiád.

His me favoribus Excellentiae Vrae recommendans, maneo

Excellentiae Vestrae

servus humillimus.

Altorjae, 9-na Febr. 1746.

(Eredetije a Báró Apor-család altorjai levéltárában.)

243.

K. n. (1746?)

Báró Apor László levele atyjához, a szebeni országgyűlésről, a Pünkösdiekkel és barátokkal folytatott pereikről és saját szegényes állapotáról.

Méltóságos Ur, nékem méltóságos Uram Atyám!

Ngd méltóságos levelét alázatoson vettem; én igen is Ngd mlts. poroncsolattya szerint az lovaimot mingyárt haza küldeném, de mivel az Bánfi Dénes urfi lakadalmára mltgos gubernator uraimék ő excellentiájok ad diem 14-tam május invitatusok, gondolom nekem is el kelletik mennem, s ha most beküldöttem volna, nem lévén min elmenynyek, igen nagy gyalázotot vallanyék. Megporoncsoltam az tisztartónak, hogy zabot kerestessen pénzemre és én megküldöm az árrát, noha a mit magunktól sajnálunk, bár mások alattomba magoknak azokkal ne oeconomizálnának. Mindazonáltal én az lovaimot, mihent azon terminus eltelik, mingyárt haza küldöm.

Az pénz iránt alázatoson köszönöm Ngod gratiáját, de ott nincs egy pénz is, a miből külgyön. A jószágokot bizony járni igen jó volna, de azt Ngod bölcsen considerálhattya, hogy én mindhogy erre adtam magamot, ha continuus nem lennék, mi gondolatok lehetnének felőlem.

A Pünkösdi causaja abba van, hogy ő az instantiat beadta, a kinek is az tenora az, hogy igen is neki a legatumot kimutattuk, de oly fundust adtak, a kit annak előtte már felszedtek volt, minekelőtte neki az assignatio kezihez ment volna. Ez iránt sok embernek ott jár az esze, hogy ámbár az gubernium előtt meg nem felelünk is, mindazonáltal igen jó volna, hogy az original kezünkbe volna s remonstrálnák az guberniumnak és penes remonstrationem instálnánk, hogy Pünkösdi uramnak silentium imponáltatnék, mindhogy pure pute csak vexa.

Az barátok már mit akarnak, nem tudom, mivel a minap tentáltattam, hogy per accordam conveniálnánk véllek, és a magunkét keresnők meg az assignált lineákon, de én absolute meg autentice bőven úgy hallom, hogy az divisionalét és azon őköt concernálandó adósságáról való autentiat autentice tőllünk ki akarnák venni és a mellett instálnának a guberniumnak, hogy a gubernium tétetne satisfactiot nekik; de másfelől azt is hallom, hogy pure pute csak rajtunk akarnának kereskedni. Bizony nem ártana, ha másként dolgoznánk, több haszna lenne jövendőbe. Én leginkább instálok alázatoson Ngdnak, méltóztassék az én statusomot considerálni, és ezen kevés időmöt (noha hejtelen költést végbe vinni bizony nem kévánok, de meg költés nélkül mi haszna szerencsémet sem kereshetem), a ki még hátra van, had tölthetném majore cum fructu, mind eddig.

Én eleget igyekezem s igyekezném is mind becsületemért, mind szegény házunk felmagasztaltatásáért, hogyha az szegénység nem impediálna. Én a mi kevessem magamnak volt, s erőm felett a magamét becsületemért nem sajnállom, de mim lehet, Ngod maga considerálhattya, s igen keveset érek vélle, ha csak Ngod nem succurrál. Most is se egy tisztességes kardom, se köntösöm, egy szóval igen kevessem van.

Az ujságok iránt hozzák, hogy Oloszországba az mieink egy várat megvettek volna és 5000 ellenséget kifogtak volna, de semmi confirmatioja nem akar jőni.

Az lovam is amind látom nem járhat, megbénult, órám sincs, a kit nem büszkeségből kévánok, hanem anélkül el nem lehetek, megvallom az hajam is feláll alacson sor-

somon. a ki nem familiámhoz illik; időm is a mortificatioval való tartást feljel haladta, ha nem szégyelleném, minél hamarább haza mennék, de ott is eszembe jut, időm otiose hogy eddig is transigaltatott, s ennek utánna is hasonló kimenetele lenne életemnek. Én igyekezem, ha impediáltatom, a kitől esik, agyon Isten előtt számot érette.

Az correctioról és kivont lineákról követem alázatoson Ngdat, mert időm nincs hogy újolag írjam.

(Itt a 4-ik oldal alján megszakad, folytatása hiányzik.)

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

244.

K. n. (1746?)

Báró Apor József levele (Háromszék alkirály bírájának?) a szebeni országgyűlésen folyt peres ügyök dolgában.

Praemissis praemittendis.

Kegyelmed levelit böcsülettel vettem, legitime procedalt volt-e az nemes szék, nem legitime-é: azt sem én, sem az nemes szék meg nem itíli, hanem, ha úgy kévántatik, az statusok; ha nekem Székely Elek uram és Benkő Rafael uram az békességet nem jovallották volna, én Szebenből el sem jöttem volna, mivel megigírtetett volt, hogy az innep után az memorialisunk mindjárt felolvastatik, de atyám uram ő nagysága is jovalván az békességet, azt gondolám, hogy az mit egyszer fogadnak, annak szava állói lesznek; megvallom asszonyom anyám ő nagyságának nem kicsiny haragjában estem, hogy addig eljöttem Szebenből, az míg ezt az dolgot nem terminaltam, csakhogy én is akarván az nemes széknek complacealni, ha lehetne minden dolgot csendesen akarnék s akartam volna véghez vinni; értvén penig, hogy az nemes szék expressusa azon sollicituskodik, hogy az nemes szék expressusa jelenléte nélkül az memoriale fel ne olvastassék, mü is azon sollicitusok voltunk, hogy az mü hírünk nélkül se olvastassék fel, az minthogy az mint kegyelmeteknek, úgy nekünk is megigírtetett, hogy absque mutua notitia fel nem olvastatik. Azért királybíró uram engem tudósítson, hogy ha az nemes szék abba az szóban nincsen, az melyet nekem fogadtak Székely Elek és Benkő Raphael uramék, én az időt bizony nem vontatom, hanem Szebenben cum notitia kimegyek, ha

penig az nemes szék valamit akar, ne késsék vele, hogy az időből én se fogyjak ki.

A levél hátán a következő egykorú feljegyzés: Az úr ónagysága levelinek copiája in causa Semeriana.

(Báró Apor Péter sajátkezű irása a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

245.

K. n. (Bécs, 1746. jul.)

Báró Apor József édes atyjának, báró Apor Péternek, bécsi útazásáról s ott időzéséről.

Illustrissime Dne Baro, Dne et Parens colendissime!

Alázatoson kívántam innét is levelemmel köszöntvén, friss egészséget kívánván udvarlani. Én Isten jóvoltából tegnap előtt 8 óra tájban beérkezém, noha nagy fáradsággal és romlással, kivált az sok por mián; még pünkösdtől fogvást egész Székelyhidjától fogvást egyik magyar országon se volt eső, úgy Austriában is ugyanannyira mindenütt kiégett az fü, ha meggyujtanák, mint őszszel az avar, úgy megégne. Az gabonák mindazonáltal Budától fogvást eddig mind jobbak voltak, mindaddig másként felettébb eresztősnek mondják, ugyannyira, egy szovahihető ember beszélé, harmadfél kereszt eresztett volna 25 vékát. Itt minden olyan drága, ki nem tudja az ember írni, kivált a szárazság mián az vetemény. Fekete köntöst nem csináltathatánk magunknak, mivel most nem módi; egy magyari köntöst csináltattam az udvarhoz, bizony többe került 100 for. noha nem czifra és ha kicsinég gyalázatomra esik is, nem kívántam abban is annyit expendálni, mint Korda György öcsém uram, de gondolhatni, nem az jóféle posztóból vettem, mégis 4 nimet for. réfit és úgy én bizony nem tudom, hogy lehet itt megélni, kivált hogy tudja öcsém uram, hogy Apor Lázár uramnak kellett volna 400 for. adni, csak rajtam kárpálódik, hogy az Apor familiának többet kének adni; kérem azért alázatoson Ngdot, méltóztassék írni had küldje kezembe. Írhatom alázatoson Ngdnak, itt némely ember talám nem igen jó szívvel lát, gondolván az igazság napfényre jön és már az a beszéd, nem kellett volna felfáradnunk, vévén észre, hogy promoveáljuk, de bár annak előtte írta volna Erdélyben, az mint látom az circumstantiákat, jó eventusunk lészen; még sohult olyas helyt nem

voltam. Felséges Asszonyunk magát egy kertbe mulatván nincs benn, holnap reggel 9 órakor fog bejőni, mü is fel igyekezünk tizenkét órakor az kézcsókolásra és azután az kikhez illik fogunk menni és sine bona resolutione be nem indulunk, másként úgy beszélik vagy három holnapig is kénék maradnunk, de ha resolutiom lészen, én mindjárt indulok befelé. Az az híres Najlinger agens megholt, itten való erdélyi kanczalistát (!) Rosnyait is megütvén az guta, semmi reménség életiben. Itt sok hírek forognak az armadák iránt, még semmi bizonyos, ha érkezik alázatoson [ud]-varlok; az spanyol királyt bizonyosan beszélik, hogy megholt; míg az erdélyi resolutioban semmi sincs; az Teleki Pál és Domokos Ferencz uraimékon kivül most is várja G. Bethlen Imre uram itten. Tegnap az agensnél lévén együtt ebéden, ivutt Ngod egészségiért; az izengetés, sétálások meg vadnak. Továbbra magamot Ngod mlgos gratiájában recommendálván maradok

alázatos szolgája
Apor József.

Szintén most van nálom az öcséim Mikes és Bornemisza, többet alázatoson követem nem írhatok, másként ő kglmek kötelességgel köszöntetik Ngdot. — Szintén most érkezik, hogy az sardiniai király maga commendérozza olaszországi hadunkot és az franczia spanyol odahagyván Placenciát, vette magát az pápa ditioiban és mindazonáltal erősen erősíti magát; az angliai király fia is jön Spanisi Niderland armadánkra Princz Károlylyal commendérozni.

P. S. Kérem alázatoson Ngdot, öcsém uramékot ne sajnálja köszönteni. Laszo *(így!* László?) András uram alázatoson köszönteti Ngdot.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

246.

(K. n. (1746. szept.) [1])

Báró Apor Péter Kozma Józsefnek Bécsbe, köszönvén érte való fáradozásait, tudósításait, és kéri ügyeinek s érdekeinek támogatását.

Illustrissime Domine! Domine colendissime!

Mind 13, mind 20. Aug. költ úri leveleit az úrnak eczczersmind 5. Septembris nagy kötelességgel vettem.

[1]) Megvan Kozma József aug. 20. kelt levele, a mire ez válasz.

Hogy az úr Joseph fiamnak az levelemet megküldötte, kötelességgel köszönöm, öt levelet küldöttem Bécsbe neki, de még többre választ nem vehettem. Hogy az vacans officiumokra resolvált m. urakról tudósított az úr, kötelességgel köszönöm, adgya Isten viselhessék édes hazánk consolatiojára s hasznára. Hogy az Isten ezt az sulyos nyavalyát reám bocsátotta, legyen sz. akarattya és mivel az doctorok nem jovallották, hogy semmi benn való orvosságot vegyek, mégis én közönséges magamról kitanolt orvosságokkal élvén, vagy kétczer oly szerencsésen operálódott [hogy] legalább öt ejtel sárvíz feljel ment el tőllem, bár csak még kétczer menne, mivel miolta az az sár tőllem elment, edgy kevéssé könnyebbedtem ; legkeservesebb az, hogy már oculárral sem olvashatok.

Az szegény Kozma László uram árváji iránt kétczer is megmondottam Kozma Kelemen úrnak, hogy ha valami baja leszen, bízvást találjanak meg, vagy ha miben kevés szolgálatom fog kévántatni, az mi kevesset élek, bizony szolgálok, az mint hogy miólta tiszt vagyok, az árva és özvegy előttem elsők voltak. úgy az úr tekintetiért is ezen árvák iránt bizony singularis reflexum leszen. És mivel ilyen betegesen is az boldogságos szűz innepit nem hagyom, azért még holnap Nyujtódra általmegyek, és az úr Jancsó Mihály úrnak szólló levelit, magamhoz hivatván, magam átadom, és ha választ ad, magam includálván az postára elküldöm.

Hogy pedig az úr felséges asszonyunk kegyelmes resolutioja iránt praevie tudósított, nagy kötelességgel köszönöm, bizony ha mind az testamentumot megolvassák, mind az instrumentumokat, sőt magát az deliberatumot, nem vala semmi ratioja az m. guberniumnak, hogy magát forumnak tegye. Irja nagyan edgy m. ember, hogy Pünkösti[nek látták] világos igasságát. azért szóllottak belé, de nem tanolta meg vala Senecanak azon szép mondását: judex etsi justissimum determinaverit, parte altera inaudita pro iniquo habebitur ; könnyü volt igazságot látni, ha igazságnak mondhatni, ahol senki ellene nem szóllott ; megvált volna, ha in suo foro megfeleltünk volna ; írja ugyan azon m. ember, hogy ha tovább procedáltam volna, nekem bele nem kellett volna fizetnem, de ha én tovább procedáltam volna, mindgyárt forumnak agnoscáltam volna az m. guberniumot ; másik az, hogy ha én azt folytattam volna, immediate úgyis edgyik punctuma ellen vétettem volna az testamentumnak, és magam megerőtlenítettem volna ; azért már igen kérem az urat, ha érsek resolváltatik, ne sajnáljon tudósí-

tani, had procedálhassak secundum contenti testamenti, sőt azon is kérem az urat, ha felmegyen az m. gubernium informatioja, ne sajnálja nekem megírni, had enerválhassam, mert bízom Istenben, hogy olyan informatiot [nem] ád, az melyet nem enerválhatok. Hogy pedig az úr Józsefnek az visszajövetelt jovallotta, kötelességgel köszönöm, úgy vagyon, hogy suo tempore az egyebeket az agens véghez viheti; ugyan ha érsek lett volna, méltó lett volna ott is az causát decidáltatni, de nagy kölcség lett volna addig várakozni, az mig resolváltatik. Az ő felsége teljes victoriájának sz[ívesen ör]vendek, adna Isten sz. békességet, quia pacem te poscimus, omnes. Továbbá recommendálom magamot az velem közelhető ujságok iránt. Én nekem . . . .[1]) András uram négy esztendeig híven szolgálván, addig is az mint lehetett promoveáltam, az idén is akarván promoveálni, azon tisztcségre az praecedenst n. Háromszék per vota confirmalta, de én avval nem vagyok contentus, hanem mivel az edgyik exactor Dombi János uram Szebenben megyen az anticipátára, mihelyen haza jő, számot vétetek, és ha látom, hogy in ratione deficiál, bizony változtatom, ha penig nem deficiál, hic et nunc nem lesz apertura, de leszen gondom ő klmire. Itt Istennek hálá mind gabonából, mind borból alkalmas bőség leszen, csak az marha imitt-amott, de kivált az Mezőségen erőssen döglik.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

247.

K. n. (1746.)

Báró Apor Péter gróf Gyulaffy László kanczellárnak, 70 esztendős öregsége gyengeségéről ír s tövisi tiszttartójának, Bartos Andrásnak armalist kér kieszközölni.

Excellentissime ac illustrissime Domine Comes, Domine colendissime.

Az Excellentiád m. levele és parancsolatja szerént én Imreh Joseph urat conservaltam, noha bizony volt egy derék recenter neo conversus nemes ember, az kinek én azt az tisztséget igértem volt, de az Excellentiád méltó respectusaért, ha lehet egyébben igyekezem azt az becsületes személyt consolalni, én továbbra is, ha lehetne s

[1]) Kiszakadva.

módját találnám Excellentiadnak szolgálni, jó szivvel igyekezném, de mivel az öregség és gyengeség *hetven esztendőre* úgy utólért, hogy csak végső órámot várom, eddig is magamnak semmit sem sollicitáltam, annálinkább már öregségemre Excellentiádot nem terhelem, mindazáltal ha szép intercessiom foganatos volna Excellentiád előtt, mivel edgy Bartos András nevü albisi embernek az fia, tövisi gondviselőm, igen jól is viseli magát, Bartos Andrást penig mivel már magam erőtlen vagyok és az jószágimban nem járhatok egyszer-másszor az jószágim inspectiojára küldözém: kérem azért Excellentiadot, legyen annyi respectusom Excellentiád előtt, méltóztassék armalist neki expedialtatni, az felesége s gyermeki nevit az minap az úrnak Kozma Joseph uramnak felküldöttem volt. Ezen hozzám megmutatandó gratiáját Excellentiádnak, ha elöregedett gyengeségem miatt meg nem szolgálhatnám is, hogy Excellentiad öregségemben consolal, Isten Excellentiadot érte megáldja. Én továbbra is hátralévő rövid ideig tartó életemet s szegény házamot Excellentiad gratiájában s favorában recommendalván maradok

Excellentiád

köteles szolgája.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, egy 1745. jun. 7. levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

248.

Sepsi-Szent-Iván, 1747. jul. 7.

Báró Apor Péter ügyvédvalló levelének hivatalos kiadványa.

Maria Theresia divina favente clementia Romanorum imperatrix, ac Hungariae et Bohemiae regina, archidux Austriae, Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae et haereditariae princeps Transilvaniae, et Siculorum comes, memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis et singulis, quod nobilis Paulus Benkő et agilis primipilus Simon Csobot de Altorja, utrique sedis nostrae Siculicalis Kézdi jurati assessores, audita et recepta procuratoria constitutione fidelis nostri magnifici liberi baronis Petri Apor de Altorja facta ac celebrata seriem ejusdem in quibusdam literis suis testimonialibus sub sigillis subscriptionibusque suis fide eorum mediante superinde conscriptis et confectis nobisque in specie productis et exhi-

bitis rescripserunt Matti nostrae hunc in modum: qualiter praefatus magnificus liber baro Petrus Apor de dicta Altorja, plurimas easque arduas ob causas praesertim autem ob loci distantiam provectamque aetatem nostri in praesentiam vel aliquum alium locum credibilem pro constituendis procuratoribus personaliter venire nequivisset, ob hoc in anno millesimo septingentesimo quadragesimo septimo die vero vigesima quarta mensis Junii in possessione Altorja in praefata sede Siculicali Kézdi existente habita consequenterque curia nobilitari ejusdem constituentis ibidem extructa et situata, coram ipsis personaliter constituit in omnibus suis causis et earum articulis tam per ipsum contra alios, quam per alios quosvis contra ipsum in quibuslibet terminis et sedriis coram quovis judice et justitiario haereditariae nostri Tranniae principatus partiumque regni Hungariae eidem reincorporatarum ecclesiastico videlicet et saeculari, ratione quorumcunque negotiorum suorum jam antea motis, vel in posterum quovis modo movendis a die ejusmodi constitutionis usque ad unius anni circulum et revolutionem egregios et nobiles Joannem Tolnai de Sellye, Stephanum Szotyori de eadem, Joannem et Franciscum Apor de Zalán, Georgium Miske de Ivánfalva, Joannem Pótsa de Hatolyka, Josephum Fekete de Alsó-Csernáton, Mathiam Léstyán de Csik-Szent-Király, Martinum Némai de Légen, Joannem Gálfalvi de Harczó, Franciscum Hunyadi de Ádámos, Joannem Köblös de Várod, alterum Joannem Siménfalvy de eadem, Stephanum Turóczi de Kis-Jeszen, et Georgium Tisza de Boros-Jenő suos veros ac legitimos procuratores elegit, ordinavit ac constituit, ratum atque firmum se promittens habiturum, quicquid per praefatos procuratores suos simul vel divisim constitutos exhibitores videlicet seu exhibitorem praesentium actum, dictum procuratumque fuerit in causis suis universis. Unde nos quoque ad fidedignam praefatorum Pauli Benkő et Simonis Csobot relationem praesentes litteras nostras testimoniales, jurium dicti constituentis uberiorem futuram ad cautelam necessarias sub sigillo nostro judiciali et authentico extradandas duximus, et concedendas communi justitia et aequitate svadente. Datum in possessione Sepsi-Szent-Iván die septima mensis Julii anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo septimo.

Lecta correcta. m. p.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

249.

Szeben, 1749. jan. 26.

Báró Apor László atyjának, báró Apor Péternek, az országgyűlés alkalmával folytatott perekre s ruházatára költséget kér.

Méltóságos Ur! Méltóságos Uram Atyám!

Irtam vala ugyan János bátyám uramnak holmi dolgokot, hogy alázatoson Natsádnak referálná, de azután ismét esvén értésemre, hogy Korda az gubernium előtt solicitálna 6000 forintokot és ugyan az jesuitákkal conspirálván 4000 forintokot, hogy az országnál volna, kéváutam alázatoson Natsádnak insinualni, én ugyan erősen rajta vagyok, hogy ha valamit kaphatnék az archivumba, hogy én is ingerálnék, de minthogy Natsád a dolgokot ex fundamento tudja, méltóztassék ingemet sietve illuminálni, hogy annál is jobban kezdhessünk az dologhoz. Az 4000 forintokról ugyancsak valamit tám kapunk, a mint vettem eszembe, de az 6000 nem tudom, mert még csak most fogtam az kerestetésihez, Korda pedig előttünk semmit sem szól, mibe jár. Az pénz iránt kérem alázatoson Natsádot, mivel az nadrágom is úgy kihullott az lábomból, hogy az sincs, mit viseljek; itt pedig franczia posztó nadrágot nem viselhetek, mert szégyen, s egyebekre is kénék az költés, mind a kit most is írok Natsádnak, az kancellaria ajándékon nem dolgozik. Az egy arany ugyan megvan, de az a Kálnokiana causába levő párra és ezen dologba való levelek kerestetésire sem lesz elég. És most superveniált az barátokkal való causa és az ökrök elfoglalása, disticta *(így!)* causák lévén, tám az prókátoroknak is kénék valami. Az köntösömre való pénz iránt ugyan instálok alázatoson Natsádnak, mert bizony csak két hétig sem subsistálhatok az rongyosság mián. Az Kálnokiána causát ma is sollicitálám, a lén a resolutio, hogy csak az a sok dologtól lehessen. Ezzel alázatoson maradok

Natsád alázatos szolgája engedelmes fia
Apor László.

Szeben, 26-ta Januarii, 1749.

P. S. Irtam úgy sepsi királybíró uramnak, hogy az postán vigyáztasson a Natsádnak szóló levelekre, de Natsád is méltóztassék poroncsolni, mivel újan intervenientia lehet, hogy sietve kell írnom, s periculum lesz in mora.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai lévéltárában.)

250.

K. n. (1749.)

Báró Apor Péter a fökormányszék elnökének, az erdélyi föhadparancsnoknak, a kézdi-vásárhelyiek ellenkezéséről a határszoros bevágatása ügyében.

Excellentissime Domine Comes et Generalis,
Regii Transylvaniae Gubernii Praeses,
Domine Domine Patrone gratiosissime!

Quamvis ad 15 praesentis exaratas gratiosissimas Excellentiae Vestrae litteras utcunque paucos ante dies humillimo cum respectu responderim, quia tamen Excellentia Vestra positive mandat, ut informem de secatura in partibus his fienda, quomodo Moldavi vellent interturbare nostras secaturas; ratione occlusionis ego sufficientes ordinavi homines cum commissariis, et hodie etiam K.-Vásárhelyienses admonui, ut et illi in locis suis sint parati, ut enim solet dici: *qui caute agit, prudenter agit,* et optime consultant, qui rerum futurarum exempla ex praeteritis sumunt. Ego informatus sum ab uno tunc v. judice regio nunc apoplexia tanta, quod ante 34 circiter annos similiter illam secaturam Moldavi interturbaverint, ita ut vix se salvarunt, in proxima vero secatura tempore belli Turcici impedire non poterant, cum miles noster fuerit in Moldavia, actu etiam qualibus minis minati sunt Kézdi-Vásárhelyiensibus, et quid scripserint illis, ut Excellentiae Vestrae referant, cum sint privilegiati et certa loca sint in illorum territorio quae occludenda sunt, ipsis insinuavi. Si ergo pascua talibus minis prohibent, et si opponere volunt, quinimo minantur (ut mihi d. judex oppidi hodie narravit), ut si aliquem ibi invenerint, auribus et naso mutilatum remittent. Prudenter potui considerare, quod eo magis secaturam impedire nitantur, cum loca illa, ubi secaturae debebunt fieri, adhuc longe distet versus Moldaviam a locis pascuationis, verum si hodiernae meae insinuationi oboediverit d. judex oppidi K.-Vásárhely, fusissime tam ex ipsorum litteris, quam minis dignabitur Excellentia Vestra mentem Moldavorum intelligere. In me certo nullus erit defectus, quia ego ad primum mandatum Excellentiae Vestrae statim dispositiones feci. His me gratiosis Excellentiae Vestrae favoribus recommendans maneo

Excellentiae Vestrae humillimus servus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

251.

Bereczk, 1749. jan. 26.

Baka Áron báró Apor Péternek, a bereczki szoros elzárásáról a pestis miatt.

Illustrissime Domine, Domine Baro, Supreme Judex Regie, Domine Domine mihi gratiosissime!

Jelentem Ngodnak nagy alázatossággal, hogy az bereczki passust annyira megzárták, hogy a ki innét bémegyen Molduvába ma, ha hónap vissza akar jőni, hat hétig kell contumaciat ülni. Pestis ugyan Moldovába nincsen, hanem Havasalföldibe mondatik, hogy az éhség miatt cseremakk pogácsával kezdettek élni és a ki négy nap afféle pogácsát eszik, tovább nem él, negyed napján meghal. Másként még ott sincs egész pestis; az havasalföldi passusok is bé vannak aképpen zárva. Molduva ugyancsak propter suspitionem contagionis ex Transalpina omni die communicabilis zárattatott. Bozzai harminczados uramtól most csütörtökön K.-Vásárhelyen hallottam, hogy remélhetni megkönnyebbítésit ezen bézárásnak, a mint értette ő kglme a törcsvári chirurgustól; talám nagyobb a pestis híre magánál, hogy úgy beszéllett és biztatott az a becsületes chirurgus, azt concludálom belőle. Bozzai decimator uram azt is mondá, hogy a Ngod borai is érkezőleg voltak Bozzára, mikor ő kglme onnat eljött. Ngod mlgos úri grátiájába nagy veneratióval magamot recommendálván maradok

Illustrissimae Dominationis Vestrae

humillimus servus
Áron Baka.

Bereczk, die 26. Januarii, 1749.

Külső czím: Illustrissimo domino domino Petro Apor lib. baroni de Altorja, stb.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

252.

K. n. (1749. jan. 26. után).

Báró Apor Péter levele a bereczki határzárlat dolgában.

Perillustris ac excellentissime Domine! Domine observande.

Litteras praetit. Dominationis Vestrae debito cum respectu percepi, ut voluntati suae satisfiat, mandavi Dominationis Vestrae judicibus, sed cum dominus vicejudex regius sedis Kézdi sit discessurus ad diaetam, dominus substitutus Josephus Mihalcz in sede Kezdi debebit exequi.

Ratione victualium in quarantana et necessariorum vi privilegiorum suorum, ut mihi se declararunt domini Bereczkienses, aliis non cedent, sed soli procurabunt, tantum habeant bonum fundamentum non damnificationis. ego ipsis demandavi verbo, quod nolim ipsorum privilegium turbare, sed habeant curare, ne defectus fiat, ideoque domini Bereczkienses urgendi sunt, ut quantocius facient dispositionem.

His me favoribus praetitulatae Dominationis recommendans maneo

Perillustris ac excellentissimae Dominationis

servus paratissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

253.

Bécs, 1749. márcz. 12.

Henter Ádám báró Apor Péternek, fia László kineveztetése érdekében való közbenjárásáról.

Illustrissime Domine, Dne Liber Baro,

Supremus JudexRegie, Domine et Patrone mihi singulariter colendissime!

Nagyságod Altorjáról sub 20-ma Febr. hozzám bocsájtani méltóztatott mlgos levelit alázatossággal elvöttem, melyből szánakodva értettem *Ngod szemei homályosodásit*, szivesen kívánván, hogy Isten ő szt. felsége azoknak előbbeni világát hozza vissza. A mi illeti mlgos Báró Apor László urfi promotióját, én valamint eddig is Ngod mlgos házáról ide fel mindenkor különös emlékezettel s recommendatióval

voltam, úgy most, midőn láttam, hogy ha Ngod is ezen dolog végett jól megindulna, nagy reménségünk lehetne az mlgos urfi promotiójához, magam jelentettem alázatosson ő ngának, hogy magát jó lett volna candidáltatni. már pedig az is meg lévén, noha mi légyen az oka, nem tudhatjuk, még a candidatio fel nem küldetett ide a mlgos Regium Guberniumtól, annál inkább vagyon utam, a hol illik ő ngát recommendálni, a minthogy az ide fel valók tudván, hogy én esmérem qualitássit a mlgos urfinak, már is kérdeztenek és én bizony szíves nagy recommendátióval voltam, melyet ezután is cselekszem és valamit ő nga hiv szolgájától várhat, én bennem soha meg nem csalatik. Jó lött volna Ngodnak ő felségihez dirigálván egy memoriálist iratni maga mlgos neve alatt, hosszas hasznos szolgálatját s erre nézve mlgos fiának consolatióját abban említvén, m. Cancellarius uram ő excellentiájának accludálni, ugy mást az mlgos urfi neve alatt ebben feltétetvén, hogy iskoláit elvégezvén ad latus etiam gubernii három esztendőktől fogvást continuus diaetis et aliis publicis juridicis congregationibus sedulo adest, s többet effélét itt pro merito vesznek fel. mindazáltal ha ez elmult is, mindazokot az incl. cancellaria jól tudja, s nem lehet kételkedni, hogy abban is maga kötelességit tenni fogja, én velem pedig egyebekben is méltóztatván Ngod parancsolni, gratiámnak tartom, ha miben szolgálatjára lehetek Ngodnak. Quaeis me restatis ill. D^{nis} V^{rae} gratiis enixe recommendans, perenno

Illustrissimi Domini Baronis

humillimus servus
Adamus Henter.

Viennae Austriae, 12-a Martii 1749.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

254.

K. n. (1749. jun. 3. előtt.)

Báró Apor Péter a főkormányzónak, szemevilága elvesztéséről. gróf Kálnoki Ferencz jogtalan jószágfoglalásairól, stb.

Excellentissime Domine Comes Gubernator!
Domine mihi gratiosissime!

Apor László fiam által küldött mlgos levelét Exciádnak alázatoson vettem, köszönöm szépen Exciádnak mlgos úri favorát, hogy mégis rólam megemlékezett, de én any-

nyira vagyok, hogy én *elig igírhetek magamnak egy néhány napocskát*, de kivált legnagyobb nyomorúságomra az, hogy az Isten szemem világát teljességgel elvevé, és midőn életemnek 73-dik esztendejében járnék, főtisztcségemnek pedig 5-ta Septembris, ha azt érném 50-dik esztendejében lépném, környülvévén a sok sérvések és nyavalyák, reménlem vala, hogy csendesen menyek koporsómba, de keserves szomorúságra indít a gróf Kálnoki Ferencz uram ok nélkül való mortificatioja, mert látom, hogy azzal nem elégszik meg, hogy contra omnia jura önmagam aquirált joszágimot elfoglalá, hanem a mellett az Apor József fiam ellen pronuntialt deliberatum mellett Csikban még felesen akar foglalni, amint eszembe veszem, sőt azt mondotta a leányomnak, hogy Háromszékre is lejő, mert a csikival nem contentus, a mint hogy alattomban conscribáltattya is a csiki jószágokot, de itt ő kegyelmének azt meg nem engedem, látom a juridicum remediummal sem akar gondolni, mert [ha Apor József] fiam tanquam inctus a . . . . . bizonyítná hogy . . . . . [1])

Banus Croatiaenak s erdélyi vajdának és több ex officio bárónak tette fel magát in actione, mivel hogy azoknak a homagiumát praetendálja, hiszem ha legitime megnyerte volna is József fiamot, nem lehet vala executiora kimenni, amíg tőlem meg nem osztosztatták volna a fiamot, juxta decreti Tripart, partis 2-dae, tit. 60., de ámbár perelje Apor József fiamot mint actor és Apor József fiam is defendálná magát mint inctus, csak az én jószágomnak hagyna békít, mivel Apor József fiamnak vagyon különös jószága.

Most is azt cselekedte, hogy ami kicsin jószágot meghagyott volt az executiotól, most azt is pura potentia mediante a kezemből elfogta, és egyebet már semmit nem hagyott Somlyón, hanem az egyetlen egy udvarházamot, de azt is ezen az uton könnyen elfoglalhatja.

Mikor meghallotta pedig, hogy Apor László fiam kiment panaszra a mlgos r. guberniumra, 11-ma Mai engem mingyárt citáltatott, hogy miért admoneáltattam a mlgos r. gubernium eleiben, annak utánna minden törvénynapon emberemet kellett oda fel tartanom titkon, de soha meg nem perlett, úgy hogy már a vexálása miatt elköltöttem 300 forintokot; jovallották ugyan némelyek, s

[1]) Vagy négy sor a lap alján egérrágás következtében hiányzik.

elsőbben nékem is volt szándékom, hogy juxta Approbatae Constitutionis partis 3-iae, tit. 42. art. 2-dum, hogy ő felséginek tegyek panaszt, de én az mlgs r. gubernium authoritássát előttem hordozván, akartam legelsőbben is a mlgos r. guberniumot alázatoson requirálni, kérem is alázatoson .... tni a mlgs r. gubernium .... spoliatus .... kételenít .... [1])

Hallók, hogy cselekszik gróf Kálnoki Ferencz uram Csikban és ő felsége előtt annak utánna az egész csiki dolgot detegalom, bízom mindazonáltal Exciád mlgos gratiájában hogy nem kételeníttetem azon extremitasra fokadni, én is exciád mlgos favorát meghálálni ügyekezem.

Követem Epedig xciadot alázatoson, hogy ilyen hoszszason írtam, de mivelhogy Exciádban vagyon legnagyobb bizodalmam, azért bátorkodtam Exciadot ilyen hosszason terhelnem. His me in favorem Excellentiae Vestrae recommendans maneo

Excellentiae Vestrae

servus humillimus

B. Petrus Apor.

P. s. Adjungálom alázatoson Exciádnak, mivel minden fiduciámot Exciádban bátorkodtam helyheztetni, midőn az én levelemet elvégeztem volna, minemű uj törvénytelen dolgot vitt véghez gróf Kálnoki Ferencz uram rajtam, az én includált tisztartóm leveléből méltóztassék Exciád megtekénteni; csak azon kérem, hogy tisztartóm levelét más ne lássa, másképpen Csikban nem lehet maradása; effelett méltóztassék Exciád a mlgos r. guberniumot e szerént informálni, másképpen ezen új casusért processust nem indíthatok, míg nem inquiraltatok, és nem admonealtatom; írtam ugyan b. Henter Dávid úrnak inquisitor diákok iránt.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában).

---

[1]) A lap alján vagy 4 sor egérrágás következtében hiányzik.

255.

Hidvég, 1749. jun. 10.

Nemes Mátyás báró Apor Pétert Nemes Domokos temetésére meghívja Hidvégre.

Méltóságos L. Báró úr, nékem nagy jó Uram!

Mint az árnyék elmúlik, a zöldellő fü megszárad, a virág pedig lehull: úgy az ember e világból kimúlik. Nyilvánságosítja ezt az én testvér bátyám hidvégi néhai Nemes Domokos úr, ki midőn életének hetvenkettődik esztendeje óráit sokféle változásokkal számlálgatá, azt bé nem tölthete, mert e jelen való esztendőben pünkösd havának 5-ik napján délyesti három órakor élete fonala a felséges úr Istennek bölcs tetszéséből elszakada; meghidegedett teteme pedig a földet, mint édes anyját, óhajtja. Én is azért hármas isteni szolgálat után, a föld színéről, jóllehet elfelejthetetlen szomorúságunkra, szemünk elől, familiánk hidvégi szokott setét temető boltjába e jelen való Szent Iván havának 29. napján bezárni rendeltem. Mely utolsó alkalmatossága a szegény boldogul végképpen elaludtnak hogy tisztességesebben menjen végbe, kérem mlgos báró uramot, a megírt napon reggeli 9 órakor hidvégi pusztás házamnál megjelenni méltóztassék. Ebbéli fáradozását mlgos báró uramnak örvendetes állapotban kivánom visszászolgálni. Maradtam

A mlgos L. Báró úrnak

alázatos szolgája
Nemes Mátyás.

Hidvég, 10. Junii, 1749.

A lap alján: M. L. B. Apor Péter úrnak.

Külső czím: Méltóságos L. Báró altorjai Apor Péter úrnak, nemes Háromszéknek mlgos főkirálybírájának. nékem nagy jó uramnak szomorúan. Altorja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

256.

K. n. (1749. jul.[1])

Báró Apor Péter Kozma József kanczelláriai referendáriusnak, a háromszéki adófizetők sulyos terheiről, a prédikátorok adómentességéről, saját pereiről stb.

Illustrissime Domine, Domine mihi colendissime!

Az mlgos úr Bétsből küldött levelét de dato 14.-tae Junii anni praesentis vettem 10.-a Julii teljes örömmel és kiváltképpen való tisztelettel, köszönöm is nagy kötelességgel, hogy mellettem öreg szolgája mellett nem sajnálta hasznosan fáradozni, ő felségétől decretumot obtineálván, mely is kezemhez jöve az t. páter Szentléleki uram levelével, ki is magam . az [két] aranynyal edgyütt az páter ő kglmének keziben adtam cum gratiarum actione és mind levelit az úr parancsolattya szerint, mind az quietantiának copiáját includáltam. Kérem parantsoljon az úr én véllem és gyermekimmel, igyekezzük jóakarattyát meghálálni. Most legközelebbről az őszi anticipata alkalmatossággal assumptioját és decisioját sollicitálni el nem mulatom, mivel ezen causa nem kíván personalis comparitiot és ha az mlgs r. gubernium contentaltatik a Kálnoki Ferencz uram betegségivel való excusatioval, az én causam in aeternum et ultra silealni fog és magam tulajdonomot mind én mind gyermekeim kénteleníttetnek [távol] nézni.

A natiok delegatussi felérkezéséről való tudósítását is vészem az úrtól nagy köszönettel, kérem továbbra a dolognak mivoltáról tudósítani régi szolgáját ne sajnálja; bár csak olyankor és azokkal verhessem sok búmot, busulásomot. Minémű confusio volt ns. Háromszéken de modo contribuendi, penetrált a mlgos regium gubernium eleibe, szintén úgy a mint a dolog volt quasi in speculo és tandem maga a mlgos. r. gubernium terminálta commissionaliter való parantsolattyával a nemességnek in statu quo hagyásával, de továbbá közel sem annyi volt az exemptusok vagy immunisok száma, mint leábrázoltatott volt, hanem mint circiter ad calculos 70; de most ezek is adó alá conscribáltattak. Az adózó rend azon igyekeznék, ha én és más minnyájon contri[buál]nánk, melyet tudom ő felsége kegyessége soha [meg nem] enged. Legnagyobbára ezen confusiot okozták a [Három]széken bíró praedicátorok és

[1]) Megvan Kozma József 1749. jun. 14. levele.

azoknak posteritása, azoknak olyan privilegiumok vagyon, hogy a ki . . . . .[1]) ha csak egy esztendeig is egy faluba praedicator lehet, a posteritassi pro nobilibus tartatnak felettébb való nagy immunitassal, sőt még házokban és mellettek lévő vejeket, fiakot, zselléreket méltatlanúl immunitálni akarják, minnyájunknak nagy praejudiciumunkra. Mert az adó oly sulyos ex superiorum inpositione, hogy egy calculusra több esett husz forintnál, mely miá némely szegény embernek adaja exurgal ad r. f. 120 is, mely keserves az adózó népnek.

Remíllem vala, hogy ő felsége alázatos memorialisomra parantsol causamnak indilata assumptioja és decisioja iránt, de ezen kegyelmességet is homagialis devotioval venerálom, és ha nem succedal, újolag recurrálok kegyelmességéhez, s ha úgy kivántatik, noha költséges, de edgyik gyermekemet is ad deplorandum felküldöm. Más egyébb bajom is érkezett, mivel ennek előtte való szűk és más változó esztendőkben ajándékoztam én többet egyszer is másszor is három ezer forintnál, melyet ns. Háromszék recognoscálván maga protocollumába inserált, én is megszükülvén e perceptoratu levaltam volt egy néhány száz forintokot, melyet intuitu recognitionis ns. Háromszék elengedett és ajándékozott, mely negyedit sem teszi az én tőllem vett beneficiumnak; ez iránt írt ns. Háromszék mind a m. r. gubernium az exactoratusnak, mi lesz belőlle, nem tudom, ez iránt is, ha nem succedal, ő felségéhez recordatiot tenni el nem mulatom.

Apor László fiam dolgát újonnan és singulariter recommendálom az úrnak, kérvén teljes bizodalommal, assistálni előbbeni kérésem szerint ne sajnálja. Valahánszor az úrnak írok, mindenkor utolsó levelemnek lenni gondolom, mindazáltal midőn az úr méltóztatik írni, senkivel nem olvastatom, csak az fiaimmal, kiknél minden titkom megmarad.

A levél tetején: Prédikátorokról.

(Eredeti fogalmazvány, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

---

[1]) A zárjelbe foglalt és kipontozott szavak leszakadva.

257.

Szeben, 1749. okt. 10.

Az erdélyi egészségügyi bizottság báró Apor Péternek, a Moldovából beosont czigányok nyomozását és kiűzését rendelvén.

Illustrissime Domine Liber Baro! Domine colendissime!

Relatum est nobis nuperis diebus multos Zing(aros Vala)chicos per semitas Osdolenses, ob incuriam vigilum fors in hanc provinciam et nominanter Toriam versus se contulisse. Cum adhuc bene notum sit, in fine anni 1741-mi per hujusmodi vagabundam gentem ambas inclytas sedes Kézdi et Orbai lue pestilentiali graviter infectam fuisse et provincia haec ab iis non alium fructum, quam furta, aliaque incommoda sperare possit, praetereaque provincia haec hujusmodi hominibus abundet: eapropter illustrissima Dominatio Vestra humanissime requiritur ad impediendas multas incommoditates et infortunia praementionatos Zingaros ex inclytis sedibus, aut ubicunque se detineant et reperiantur, quantocius e provincia expelli et semitas melius et exactius custodiri facere et curare. Quibus solita cum veneratione perseveramus

Illustrissimae Dominationis Vestrae

paratissimi praeses et consiliarii
Commissionis Sanitatis Transylvanicae.

Cibinii, 10-ma Octobris 1749.

Külső czím: Illustrissimo Domino Libero Baroni Petro Apor, inclytarum trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai supremo judici regio, Domino colendissimo. Ex offo. Altorjae.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

258.

Altorja, 1749. okt. 10.

Báró Apor Péter levele valamelyik fiának peres ügyeiről, betegeskedéséről s fia hozzá meneteléről.

Édes fiam!

Két rendbeli leveledet atyai szeretettel vettem, nem szükség egyébrűl írnom, hanem az mint írod, hogy bejösz. Én noha annyira vagyok, hogy csak Isten tudja az én bete-

ges nyomorú öreg állapotomat, mindazonáltal ha odaki maradnál, akarnám, de ha ugyancsak bejősz, hogy engemet is láss egyszer ebben az világban, azt sem bánom. Én édes fiam az kis hintót utánad küldeném valami módon. de az annyira elromlott, hogy Ilyefalváig sem mehetnének rajta, a mi nagyobb pedig, az hat hintóbeli lovaimon az sóra küldüttem vala; irtóztató havazó és esső tanálván az úton, annyira elromlottak, hogy nímelyiket az farkuknál húzva emelgetik. Hanem édes fiam az mely két aranyat az prokátorok számára küldöttem kezedbe, azzal fogadj szekerest Ilyefalváig; Ilyefalvárúl úgy tudom, hogy Biális Ferencz uram felküld Torjára. Azomban az táblán bizony nagy kárt vallattunk volna, ha folyt volna, hanem édes fiam menj végire jól, mikor áll be, és esztendűt által hányszor inchoálodik, és mikor, had küldhessünk jó idein koránt embert ki, ebben fogyatkozás ne legyen. Szomorúan értem pedig, hogy Mantuvai Jankó ellopta egy lovadat, hanem ha Ohábára jösz, az ménlovon kivűl az mely gyermeklovat szereted, fogasd ki számodra. Az tövisi dologrúl, ha bejösz s Dombi uram is bejő, többet beszélhetünk, mert én jó szivvel leteszem azt az ezer kétszáz forintot. Maradok

Édes fiam

édes atyád
Apor Péter.

Altorja, 10-ma die Octobris 1749.

P. S. Szinte mikor leveledet végzem vala, Dombi uram megérkezvén, a thesauriariatus levelit is meghozzá, de az mint magad írod, sokkal többet kíván, azért iffjú Dombi János urammal beszélj és mond meg, hogy mindenfelé kéretek, az hol kölcsön kaphatnék, de a gyülésre, ha elébb nem is, bizonyoson kiküldöm, ha addig élek. Azomban azt is most értem, hogy Korda uram Apor Lázár öcsémmel együtt admoneáltatni akar, hogy kárt vallott volna és az egész testamentumbeli része ki nem ment volna, de ettűl nem sokat félek, csak vigyázók legyünk, mert a szegény asszony átvett, az hul szeretett, másik az, hogy a divisio kezembe vagyon és abból meglátszik, hogy az hol Korda kárt vallott, mi is mindenütt vallottunk, de nagyjában, hogy a havasalföldi vajda előtt deliberative három ezer forintot kárt vallottam. Ezen levelemet jól megtartsad, hogy ha meghalnék is, tudjátok magatokot menteni.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

259.

Futásfalva, 1749. okt. 23.

Dombi János báró Apor Péternek, moldovai czigányok nyomozásáról.

Méltóságos L. B. úr, igen jó Uram, Patrónusom!

Ngod levelét az Sanitatis Commissio levelével együtt alázatoson vettem, hallottam magam is, hogy Molduvából czigányok jöttenek; mindjárt parancsolok iránta, hogy akarhol tanáltassanak az nemes székben, Bereczknél hajtassanak vissza. Az levelet vissza küldöttem. Továbbra magamat ajánlom Ngod grátiájába és maradok

Ngod

alázatos szolgája
Dombi János.

Futásfalva, 23. Octobris 1749.

Külső czím: Méltóságos úrnak L. B. Altorjai Apor Péter úrnak, nemes Háromszék mlgos főkirálybirájának stb.

(Eredetije báró Apor-család altorjai levéltárában.)

260.

Bozza, 1749. decz. 2.

Zalathnai György báró Apor Péternek a pestisről Havasalföldén.

Illustrissime Domine Baro!
Domine mihi Patrone gratiosissime!

Szintén most érkezének vissza az brassai főharminczados uram pestis dolgában küldettetett expressusi Havasalföldiből, a kik referálák, hogy Foxenban, Gallatzan, Braillán, Sztelnikán, Bukaresten, Vadu-Péren, Valle-Lárgában, Rebniken. Száráton, mindenütt pestis volna, de ha annyira elterjedt, félek, hogy ide is béhozzák. A borokkal még az Havasan túl fognak lenni, mivel itt irtaztató fergeteg volt egy néhány nap alatt. Hisce me gratioso patrocinio illustrissimae Dominationis Vestrae demississime recommendans persevero.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

humillimus servus.
Gerorgius Zalathnai.

Bozzae, die 2 Decembris 1749.

(Eredeti báró Apor-család altorjai levéltárában.)

261.

Alsó-Torja, 1750. május 22.

Egyezséglevél a gróf Kálnoki család és a báró Apor család között, ez utóbbinak tartozó 1556 frtnyi adósság megfizetése felől.

Mi alább subscribált személyek praesentibus recognoscálljuk, hogy ez jelen való 1750. esztendőbe pünkösd havának 22-ik napján, az midőn is volnánk nemes Kézdi-székben Alsó-Torján méltóságos l. báró Altorjai Apor Péter úrnak ő ngának méltóságos udvarában, mi előttünk megjelenvén egy részről sepsiszéki kőröspataki méltóságos gróf Kálnoki András uram ő excellentiája, együtt méltóságos gróf Kálnoki Sámuel uram ő ngával magok és a nevezett méltóságos gróf Kálnoki familiában lévő több mélt. atyafiainak képekbe és nevek alatt, más részről pediglen mélt. báró úrfiak, mélt. l. báró Apor József, János és László úrfiak ő ngok, együtt mélt. testvératyafiával, mélt. kapitány Simoni Györgyné, mélt. l. báró Apor Anna asszony ő ngával is együtt, a két megnevezett mélt. familia egymás között tettek ilyetén atyafiságos compositiót, a mint alább következik, úgy mint: Mivel hogy a tit. mélt. Kálnoki familiának mélt. praedecessorja néhai mélt. gróf Kálnoki Ádám úr ő nga bizonyos szükségére nézve in anno iam pridem praeterito 1713 levalt volt erga legale interesre a tit. mélt. báró Apor úrfiak és a tit. mélt. kapitány Simoni Györgyné asszony ő ngok mélt. néhai anyjok asszonytól néhai mélt. Kálnoki Borbára asszonytól ő ngától 1556, idest ezerötszáz ötvenhat magyar frtokat és ez jelen való esztendeig a megírt summa pénzt interessével együtt a mélt. gróf Kálnoki familiától a tit. mélt. Apor familia hosszas törvénykezése és költése után is nem assequalhatván, most már a két nevezett mélt. familia a megírt adósság felett egymás között subsequentibus conditionibus finalis determinumot és compositiot tett:

1mo. Hogy félesztendőre a mélt. Kálnoki familia a fenn megírt summa pénzt, úgy mint 1556 magyar frtokat 56 frtoknak héjjával absque omni ulteriori peregrinatione litisque motione a mélt. Apor familiának deponálja, az 56 frtokat a megírt capitalis summából úgy az megírt 1556 frtoknak ab anno praemisso levationis ez ideig legaliter curralható interessét az ezen adósság kikeresésére lött törvénykezése mellett tött költségeit a mélt. Apor familia a mélt. Kálnoki familiának elengedi és condonálja.

2do. A noszolyi jószágból elvitt mobile bonumoknak tit. Muszpurgné asszonyomtól levő és leendő kikeresésibe a mélt. Kálnoki familia a mélt. Apor familiának tartozzék egész assistentiával lenni, úgy mindazonáltal, hogy ha a mélt. Apor familia azon bonumoknak kikeresésében nem secundálhatna, a tit. mélt. Kálnoki familia a mélt. Apor familiának ne tartozzék bonificatiót tenni.

3^tio. A megnevezett két mélt. familia között eddig akármi szín alatt fenntartott törvénykezések, controversiák, disceptatiók in perpetuum tolláltassanak ő excellenciájok és ő ngok között.

4to. A noszolyi jószágban levő jussát a mélt. Kálnoki familia a mélt. Apor familiának in perpetuum transponálja.

5to. A megírt 1556 frtokról adott obligátoriája a néhai tit. mélt gróf Kálnoki Ádám úr ő ngnak, kezébe akadván az több levelek között, a mélt. Apor familia tartozzék az mélt. Kálnoki familiának általadni. Ha által nem adná, így is azon obligatoria cassaltassék és annihiláltassék, hogy az mélt. Apor familia is a pénznek letétele után annak soha hasznát ne vehesse s ne vegye. Mely megnevezett öt conditiókból álló punctumoknak illaese et inviolabiliter való megtartására mind a tit. mélt. Kálnoki familia, mind pedig a mélt. Apor familia nékünk való kezeknek béadásával magokat béköték és kötelezék in perpetuum etiam ad posteritates tali conditione: hogy ha valamelyik punctum ellen valamelyik mélt. familia impingálna és valamibe ezen compositiot violalni tentálná, vagy tentálni akarná, tehát a violans félen a megálló mélt. fél avagy rész decretalis calumniát desummálhasson s desummáltathasson, ezen levelünk ereje mellett, s még is ezen compositio in omnibus praespecificatis punctis in aeternum in vigore megmaradjon. és tam per illustrissimos d. d. componentes, quam vero per suos illustrissimos posteritates observáltassék, s observáltassék az megírt conditiók alatt.

A tit. két ágon lévő mélt. familia között véghez ment atyafiságos compositióról pro futura partium cautela adjuk mi is ez compositionális levelünköt, fide nostra mediante szokott pecsétünkkel és tulajdon kezünk irásával is megerősítvén. Datum anno, die locoque supranotatis.

Correcta per nos

Imecs László kézdisz.-léleki nemes személy
mp.
(P. H.)

Nagy György sepsiszéki szotyori nemes személy
mp.
(P. H.)

Hátirat: Ezen contractusban lévő első punctum szerént hogy méltóságos gróf Kálnoki Antal úr ő exciája azon mlgos familia részéről abban említett ezerötszáz ötven magyar frtokot rész szerint előttünk producált l. báró Apor János, László és Anna ő ngok reversalisok szerént, rész szerént pedig l. báró Apor József úrnak maga részire obveniált obtingensének Wellington zászlótartó uram által előttünk lett excontentatiója szerént m. b. altorjai Apor familiát teljességgel kifizette. Ugy quoad punctum 5. mlgs Apor familia részéről néhai m. gróf Kálnoki Adám úr ő ngnak obligatoriálisa és azon adósságról való transmissió említett m. gr. Kálnoki Antal úr ő excjának általadattatott, fide nostra mediante attestálunk.

Signatum K.-Sz.-Lélek, die 5. Aprilis 1753.

Kozma Antal senior, nemes személy, kézdi-sz.-lelki mpr. (P. H.)

Albert Mihály, k.-sz.-léleki actuális m. mester nobilis mpr. (P. H.)

Kivül: A. 1750 22a Maji az mélt. Kálnoki familia és mélt. Apor familia között az 1556. adósság felett atyafiságoson véghez ment compositióról irott compositionalis.

(Eredetije Apor István báró levéltárában Abosfalván.)

262.

Altorja, 1750. szept. 5.

Báró Apor Péter a fökormányzónak, kérvén támogatását az udvartól kért kárpótlása ügyében.

Méltóságos Gróf, erdélyi Gubernátor uram.

Kegyes jó Uram!

Excellentiád minapi levelemre tött válaszát alázatos kötelességgel vettem, melyben igíri Excellentiád azt a jó akaratját, hogy ha kiküldöm az én liquidatioim iránt jött ő felsége kegyelmes decretumát, szolgálatját Excellentiád nem denegalja, méltó igazságomot látván; im azért mind az ő felsége kegyelmes decretumát, mint pedig ns. 3 szék az én sok jótéteményim iránt a mlgs r. guberniumnak beadott recognitioját és azon ns. 3. szék recognitiojára emanalt mlgs.

r. gubernium comissioját in copiis alázatoson elküldöttem. a melyben is írja a mlgs r. gubernium, hogy cum consolatione lészen válaszom, ugy egyéb litterale documentumimot is, a melyekből kitetszik világoson az én sok rendbeli nemes 3 szék iránt tött jó tételményim; nem különben ő felsége előtt is bátorkodtam alázatos memorialisom által méltó igazságomot detegalnom s könyörülő szívére vévén ő felsége. méltóztatott kigyelmes decretumát küldeni pro informatione a mlgs r. guberniumnak, hogy informáltassék ő felsége az én liquidatioim iránt; a mint hogy, a mely litterale instrumentumimot ki küldöttem, világoson kitetszik, hogy nékem ajándékon semmit nem adott ns. 3 szék, hanem én adtam ns 3 széknek egy nehány száz forint árát ajándékon, *miolta pedig fizetés rendeltetett a fötiszteknek, csak egy grajczárt sem igyekeztem venni ns. 3 széktől.* Kérem azért alázatoson Excellentiádot, méltóztassék Excellentiád kegyes füleire venni s hadd légyen oly formán az ő felsége eleiben menendő informatio, hogy hadd lehessen cum consolatione válaszom, mely iránt am ily öreg állapotra jutott szolgája iránt való tejendő jó akaratjáért az Isten is megáldja Extiádot, továbbra Isten oltalmában ajánlván Extiádot maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgája.

Altorja, 5-ta Septembris 1750.

(Egykorú másolata a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

263.

Medgyes, 1750. nov. 13.

Gróf Bethlen Sámuel báró Apor Péternek.

Illustrissimme Domine Baro, Domine mihi colende!

Az úr pajtás uram két rendbéli levelét illendő respektussal vettem. A mi az úr pajtás uram causáját illeti, az héten elő nem vétetem, a jövő hétről nem felelek, mert reménlem, kevés causansok lesznek; azért jovallom az úrnak, pajtás uramnak bésietni, énnékem egyebekben is parancsolván az úr pajtás uram, tartom szoros obligátiómnak a miben szolgálhatok, szolgálni. Ocsém uram Hallér Pál uram köszönteti az urat pajtás uramot, jó egészséget kivánván, iratja: siessen be, a fuvót s a kalapácsot el ne hagyja.

Kovács Boldizsár peniglen azt iratja: Dusza dusz odate si bune. His permanens

Illustrissimi Dni Baronis servus obligatus

C. Samuel de Bethlen mp.

Mediae, die 13-a Novembris 1750.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

264.

K. n. (1750. nov.)

Báró Apor Péter az erdélyi udvari kanczellárnak, megczáfolni igyekszik az öregsége miatt szolgálatraképtelenségéről terjesztett híreket.

Excellentissime ac illustrissime Dne Comes.
Domine mihi colendissime!

Hogy Isten e szintén immineálandó édes Üdvezítőnk szent születése napjára virraszsza fel Excellentiádot egész úri házával együtt és engedjen sokokot érni s celebralni számos esztendőknek recursusában, lelki testi boldog állapotban, maga mlgos személyje és mlgos háza örömére és az új esztendőre is kívánom Isten tegye által Excellentiádot és annak minden némü succursusait Excellentiád szives contentumára áldja s szentelje meg, engedjen sokakot érni, dicső felséges Asszonyunk és szegény hazánk hasznos szolgálatjára, szivesen kivánom.

Azomban némely helyekről úgy vagyok informálva, hogy úgy informáltatott volna ellenem a felséges udvar, hogy annyira debilitálódtam volna, hogy nem volnék már capax magam hivataljának eleget tenni és mellém adjunctust vagy pedig controlort rendelnének. Azt nem tagadom, hogy a látásomban meg nem fogyatkoztam volna, de a mi az elmém állapotját illeti, Istené a dicsőség, olyan helyén vagyon, hogy még 25 esztendős koromban sem voltam jobb eszemben; mely szerint, ha ugyancsak a sok ellenem való informátio annyira elnyomott volna, hogy effectumba akarna menni az én dolgom, mutatódjék meg, micsoda articularis dologban vétettem, a mely oka volna az én debilitásomnak, mert ha meg nem mutatódhatik, nem lehet engemet addig condemnálni, mivel mindaddig diluálom a sok ellenem való *temondát*, valamíg ellenem articularis patratum nem compareálna, mivel még eddigelé az ő Felsége szolgálatjában nem félek, hogy miattam az ő Felsége szolgálatja végbe nem ment volna, vagy pedig morát szenvedett volna. Ugyanis

sok rendbéli Háromszékkel tött jó cselekedeteimért azt érdemlettem-e, mivel szorgalmatos vigyázásom által az tatár rablásától megoltalmaztam, éhségnek idein magam gabonámmal kitartottam, magam kész pénzemmel nemes 3 széket sokat segítettem. Ennyi sok jótéteményeimért azt nem érdemlém. Kérem bizodalmason Excellentiádot, ha effectuálódni fogna ellenem is ez a dolog, legyen szabad énnekem alázatos opinionialisom által ő Felségit megtanálnom. Mely Excellentiád grátiáját ha meg nem szolgálhatom, az Isten áldja meg Excellentiádat érette.

(Fogalmazvány egy 1750. nov. 5-én kelt levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

265.

Brassó, 1750. decz. 11.

A brassai postamester báró Apor Péternek, Bécsbe a kanczelliára küldött levelei portója felől.

Méltóságos s nagyságos Úr, érdemem felett való kegyes Uram.

Nagyságod Bartos András nevű becsületes szolgájától az postára küldött s mlgs gróf Gyulaffy úr ő excellentiájának Bécsben szóló levelit ugyanis, Kozma úrnak intituláltatott levelével együtt kezemhez vöttem; minthogy pedig megemlített mlgs gróf s kancellarius úr ő exlja Bécsben postapénzt nem fizet, illik az ő Felsége kegyelmes poroncsolatja szerint, valaki ő excellentiájának in tempore traditionis ad postam az levél portoriumát fizesse; úgy ezen levélnek az árát nálam felírom, különben is, ha Ngdnak tetszik, nem vagyok difficilis, mivelhogy mindenkoron az szolgáknak a pénz nem adhattatik fel, esztendeig is jó szívvel elvárom, az holott annak utánna egyszersmind extractusom mellett Ngd megfizethet, ha mindenkoron az pénzt a levelekért nem kévánja elküldeni, tartanám szerencsémnek, ha Ngodnak legkisebbekben csekély szolgálatommal capax volnék szolgálni, a mint is alkalmatosságot expetalom, melyben contestalhatok, hogy alázatos szolgálatomnak ajánlása után vagyok és leszek

Ngod

alázatos szolgája:
Pataki Dóczi Ferencz m. p.
postamester.

Brassó, die 11. Decembris 1750.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

266.

K. n. (1740—50.)

Br. Apor Péter feljegyzései a Károlyi István egykori birtokaiból őket illető részbirtokokról.

Ujolag ezekre a levelekre akadtam.

Káptalanból transumált levél, hogy az peselneki portio possessionakat kereste Károlyi István feleségestől Kelemen Vernicával per compositionem jure perennali Nagy Mihályi Margittól, melyet az atyafiak képiben Kun Gothard adott volt által Nagymihályi Margitnak, Szerecsen Istvánnénak, kinek plenipotentiariussa volt mind az atyafiaival együtt Nagymegyeri Keresztesi Pál. Költ az captalanból az levél 1630, alkudt volt penig meg Károlyi Istvány in anno 1627-ben, százhuszonöt forintot superaddalván Károlyi István és igy az peselneki portio, az kit bir az actor, az is Károlyi jus; s igy az peselneki jobbágyokot is az sz.-léleki kastélyhoz urbarizálták volt, mikor Károlyi Sófiai felesége volt Tarnóczi Sebestyénnek.

Item egy authentica relatoria, az melyben világoson megvagyon, hogy minekelőtte az én nagyapámmal conveniált volna Károlyi Sófia és Tarnóczi Sára, annak előtte Tarnóczi Sárának, Haller Péternének nem volt Felső-Volálban több jobbágyi, hanem Benkő Miklós, Tót Márton; és azon contractus előtt, melyet az nagyapámmal praetendál, hogy ineált volt Károlyi Sófia és Tarnóczi Sára, már az nagyapám birta felső-voláli Incze Istvánt, Illyés Gergelyt, Pados Mihályt, mert ugyanis az certificatoria szerént az contractus volt 1642. 15 aug., ezen relatoria penig vagyon in anno 1642. 4 feb.: és igy ebből kijő, hogy az mi Tarnóczi jus lehetett, mikor Károlyi Sófia Tarnóczi Sebestyénné ad secunda vota ment Kürti Vitéz Lászlóhoz és az leánya férjhez ment Haller Péterhez, az Tarnóczi just kiadta az leányának, az Károlyi just magának tartotta. Ugyanis ha arra reá szoríthatjuk, hogy ante emanationem contractus anni 1642. diem 15 augusti bizonyítsa meg, hogy quo jure birta az nagyapám azon jobbágyokot: kéttelenittetik eléadni in anno 1630 vagy 32 esztendőbeli contractust, az melyet szemeimmel láttam, az mely contractusban adja el az nagyapámnak pure Károlyi Sófia, mely facta mentione Tarnóczi Sára az Benkő Miklós posteritássát ma is az Kisfaludi familia birja, a Tót familiát az Barabás Péter maradvája.

2-do. Ma is per successionem bír Felső-Volálban az Károlyi familia.

3-io. Ha kévántatik, az mint producalta vala relatoriáját, hogy tudják, hogy Tarnóczi jus, ellenkező relatóriám van, az kit akkor nem vettem volt eszemben, magam inquiráltattam, ellenkező avval, mert 80 esztendős emberek sem tudják, ki micsoda just bir Volálban, ha kévántatik.

Es igy talám cum refusione expensarum et fatigii kell az absolutiót praetendalni, ad minus flor. 300.

N. B. Az Károlyi István részit ma is birja az Kálnoki familia, Károlyi István Károlyi Sófia egy testvérek lévén: hol van hát az Károlyi Sófia része, ha ez nem Károlyi rész. Ante contractum anni 1642. az mint az productumából kitetszik és ha producáltatik az első contractus, pure adja el Károlyi Sófia; ugyanazon contractus előtt pure bír Haller Péterné Tarnóczi Sára Volálban, tehát secum fert, hogy az Károlyi jus és az Tarnóczi jus külön volt. Mikor csak maga adta el Károlyi Sófia, már az Tarnóczi Sára része külön volt. N. Az Kisfaludi contractusát onnét a honnét.

(Apor Péternek saját kezével irt feljegyzése, a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

267.

Bécs, 1751. jan. 8.

Gróf Gyulaffy László erdélyi kanczellár báró Apor Péternek, fotisztségében gyengesége miatt tervezett helyettesítése ügyében.

Méltóságos Báró Főkirálybíró!

Ajánlom kész szolgálatomat.

Vettem vala ezelőtt nem sokkal báró főkirálybíró uram levelit becsülettel, és az közelebb eltölt szent innepekhez, s beállott uj esztendőhöz tött szerencséltetésit kedvesem veszem; kívánván báró uramnak is már ezen folyó esztendőt jó egességben tölteni, és sokakot minden áldásival szent Istennek megérni.

Volt híre jó ideje már, hogy báró főkirálybíró uram igen debilitálódott volna, jóllehet nékem senki is addig nem írta, valamíg nem régiben mlgos gubernium tudósításából s ő Felséginek küldött leveliből láthattam, melyet az kancellária vévén, el nem mulathatta, hogy ne repraesentáljon,

annyival is inkább, hogy az mlgos gubernium informátiójának hitelesnek kell lenni, és már rescriptum is expediáltatott, hogy pro coadministratore subjectumok proponáltassanak, minekelőtte levelit vehettem volna báró uramnak; mindazonáltal hogy ha magát oly állapotban érzi, hogy hivataljának megfelelhet, a mint írja, tehát mentől hamarébb felséges asszonyunkhoz instantiáját küldje az kancelláriára, feltévén maga motivumait, és én repraesentálni el nem mulatom, különben is az felséges udvarnak nem szándéka az, hogy valakit ok nélkül disgustáljon.

Továbbra maradok

Mlgos báró főkirálybíró

kész szolgája

G. Gyulafi László m. p.

Bécs, 8va Januarii 1751.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

268.

Bikfalva, 1751. jan. 29.

Simonyi György kapitány apósának báró Apor Péternek, kikel az ellene inditott vádaskodás és fenyegetőzés ellen.

Méltóságos L. Báró s Főtiszt Ur!

Nékem nagy jó méltóságos Uram, Patronussom!

De dato 17. Januarii nagyságod úri levelét nagy respectussal vettem, melynek is continentiáját értvén, nagyon csudálkozom, hogy oly okos ember lévén Nagyságod s olyas hazugságoknak helyt adott, hogy még brachiummal Nagyságod engemet fenyeget? Kérem Nagyságodat nagy alázatossággal, oly kemény animadversióval ne méltóztassék fenyegetődzeni. Mi illeti pedig azt, hogy én az jószágokon élődnék, úgy tudom, hogy az én feleségem is olyan gyermeke, mint az többi, Nagyságodnak s azon jószágokban olyan jussa vagyon, mint az többinek, hogy pedig Nagyságod azt írja, hogy az jószágból, miket vittem, nem fog manutenealni, arrúl annak idejében in locis debitis meg fogok felelni; látom, hogy Nagyságod azoknak nem controvertalja, kiknek semmi jussok nincsen s nem is vérek, föl s alá flangéroznak az jószágokon s brachiummal nem fenyegeti, én és az feleségem távul nézzük az magunkét s kérem az okáért tovább is Nagyságodat, oly sinistra infor-

matiokra brachiummal ne méltóztassék fenyegetődzni, mivel eddig is, assecuralom Nagyságodat, hogy méltóságos s úri respectusáért az olyantín sinistra informatoroknak kivántam tűrni nagy flegmával is. Különben vitio nekem ne méltóztassék vertalni, ha én is in locis debitis teljes remonstratiót tészek, nagy istantiak is, bizonyos vagyok benne, igazságomban manutenealni fognak; azalatt is pedig én nagy veneratioval vagyok s leszek is

Méltóságos liber báró, főtiszt úrnak, nékem nagy jó méltóságos uramnak, patronusomnak

mindenkori alázatos, igaz szolgája
Simony György m. p.
kapitány.

Datum Bikfalva, 29. Januarii 1751.

Külső czím: Illustrissimo domino l. baroni, domino Petro Apor de Altorja stb. Altorja.

(Pecsétje czímerében és a paizson szőlőágon egymással szemben ülő két galamb látható.)

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

269.

Bikfalva, 1751. febr. 3.

Simonyi Györgyné báró Apor Anna levele édes atyjához, melyben bátyja, József ellen panaszkodik.

Méltóságos Úr, kedves édes Atyám Uram!

Kévántam levelem által Ngodnak alázatoson udvarlani, mely is, hogy találja kévánt jó egésségben, szívesen óhajtom. Nagy keserves szívvel értem Ngod brachiummal való fenyegetőzésit, holott idegenyek között is Ngodnak kénék igazat tenni. Nagyobb bátyám uram nem elégedvén meg rajtam tett árvaságomban való sok mortificatióival, hanem most is oly mocskos admonitiót küldött reám, a melyet lehetetlen tovébb nem vinnem. Nam Benkő Anist nem admoneáltatja, se pedig Ngod brachiummal nem fenyegeti, a ki is az elmult héten Szemerján testvér öcscsivel, Székely Julissal volt és a maga tetszése szerént disponált, úgy egyebütt is, a hol nékie tetszik, és én nézem távol szegény anyám kicsiny jószágában való részemet, nékem semmiben hírt nem adnak, a mint teszik, disponálnak, mégis tőlem nem nyughatik. Édes ngos uram, essék meg Ngod szíve nem a hamisságon,

hanem az igazságon, kénszerítem és gondolkozzék utolsó boldog vagy boldogtalan órájáról és az Istennek igaz ítélő székiről, melyet én oda terjesztettem Ngoddal, mert soha Ngodnak engedetlen boszutévő gyermeke nem voltam, soha olyanra nem kényszerítettem, a ki lelkit megsértette, sőt emlékezzék Ngod, sokszor mint kényszerítettem a mi Megváltónk keserves kénszenvedésire, hogy nekem olyant se ne adjon, se ne hagyjon, a mely Ngodat elkárhoztassa, mert készebb vagyok én ezen a világon szegénynyé lenni, hogy sem az én atyám érettem elkárhozzék, se egyik testvérem. Látja Isten, soha nem kívántam egyiknek is kárát, mégis ártatlan így kell szenvednem. Most is kényszerítem Ngodat a Krisztus öt milséges sebeire, vallja meg, Ngod gyermeke vagyok-e, vagy valaki adott Isten neviben; ha valaki adott, had kereshessem fel az én világi atyámot, hogy ha nem kő a szive, had essék meg sok ártatlan szenvedésemen, hiszem ha szegény ember volt is, nem szégyenlem, csak tudjam, ki az atyám, magam mellé viszem és bizony atyai tisztelettel illetem, ha pedig meghalt, ha tudjak imádkozni érette, mivel látom, nincsen haszna semmi igazságomnak. Nem azt fogadta vala az én nagyobbik bátyám nekem tavaly, csak menjek férjhez; mégis Ngodat azzal haragította reám, hogy ő kgminek se híre, se tanácsa nem volt benne; holott minekelőtte az uramat láttam volna mostani bejöveteliben, írni akart bátyám uram ő kglmének, ily szóval: hugom asszony, úgy hallom Simoni uram mást akar venni, mely kglmednek nagy gyalázatjára esik, hanem én írok ő kglminek, hogy ide jöjjön, tudja kglmed, hogy most két esztendeje mint voltak kglmetek; melyre én felelék: jaj édes bátyám uram, ne írjon kglmed, mert nagyobb gyalázat nekem, ha írna, s úgy híjják; melyért bátyám uram megharagúvék reám. Annak utánna egy néhány héttel az uram megjelentvén magát szándékában, én bizony mint testvéremnek megjelentettem s tanácsát is kérdettem, melyen nagyon kapván ő kglme, monda: igenis hugom asszony, az Istenért meg ne vesse, úgy is az atyánk az kglmed szerencséit Erdélben elrontotta, nézze kglmed az jövendőt, ha meghal az úr, mire jut kglmed, gróf Mikes István uram is megmondotta nekem, hogy vegyük ki kglmedet az atyánk keziből és adjuk férhez; melyre én felelék: ude *(így!)* édes bátyám uram, az atyám nem akarja férhez menetelemet; ujabban ő kglme azt felelé: hugom asszony, ha Mária Teréziának egy fia volna, a kérné kglmedet, mégse adná az úr ő nga, azt pedig nem egyebért, hanem hogy semmit se

adjon, de arra kglmed ne nézzen, hanem menjen hozzá s értsen velünk egyet, ne az atyánkkal, mert én az véremet is kész lészek kiontani kglmedért, hogysem gyalázatoson kiadni, sőt írok a sógornak, had jöjjön fel és mi adunk írást néki, hgy ha az atyánk kiadni nem akarná is a kglmedét, mi kiadjuk, én akkor sem engedtem, hogy írjon. Megyesre kétszer kimenvén, bátyám uram az élő Istenre kényszerítettem, hogy ha ott valami atyánkfiai lesznek az urak között, jelentse meg a dolgot, haza jövén mindenkor azt mondatta: igenis jelentette s mindnyájon azt mondják, nagy bolondságot cselekeszem, ha hozzája nem mégyek. Hol azzal állott előmben, hogy egy álmat látott ő kglme: egy öreg ember azt mondotta eleiben menvén: mondja meg nékem, ha Simonihoz nem mégyek, az egész familia megbánja. Egyébkor is nem volt nyugtom, ne halogassam magam dolgát; én szegény fejem az gondolván, igaz atyámfia: jómat kévánja, de mind akkor, mind megfizette most is, nem nyughatik tőlem. Én nem bánom édes ngos uram, ha ezt az levelet megmutatja is Ngod ő kglminek, sőt azt akarom, ha megtagadja ő kglme, tudom Isten előtt nem lészen megtagadva, melyet igaz lelkem szerént írok. Most vettem észre, hogy nem egyébre való volt, hogy Benkő Anist jobban béjártathassa, mint annak előtte, holott annak előtte is én tőlem eleget járt éjjel, nappal, mikor neki tetszett, én hallgattam vele és őt akarja Ngod grátiájába ejteni. Lássa Ngod, ha ő igazabb lesz, mint én voltam, mert én nem a Ngod adományáért, igaz lelkemmel kívántam Ngodhoz igaz lenni, hanem igaz leányi engedelmességgel; ha Ngod kivetett is atyai gratiájából, nem tehetek róla, de én megmutatom mindaddig leányi engedelmességemet, míg megismerem a másik atyámat és így Isten előtt is vétkes ne legyek. Ezek után ajánlva Istennek szent oltalmában Ngodat, maradok

Mlgos báró úr kedves atyám uramnak

alázatos szolgálója, engedelmes leánya

Báró Apor Anna.

Bikfalva, die 3-ia Februarii 1751.

Külső czím: Méltóságos Báró Altorjai Apor Péter uram ő ngának, nekem kedves édes atyám uramnak leányi engedelmességgel. Altorja.

Hátán Apor József írásával: Apor Anna asszony fondor levele, hogy dementálhassa néhai édes atyánkot.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

270.

Bikfalva, 1751. márcz. 23.

Simonyi György kapitány apósának, báró Apor Péternek, főtisztségében meghagyatásáról.

Méltóságos L. Báró, nekem nagy jó Uram.

Tartozó kötelességem szerént eddig is Ngnak udvaroltam volna, de az reám bizott dolgokban híven kívántam fáradozni és végére menni bizonyosan, az mint is írhatom bizonyosan ex certissimis relationibus, hogy *Ngd az főtisztségében tovább is megmaradott* az egész gageajaval edgyütt. Lészen ugyan coadjutora, az bizonyos, de az is Ngdnak dependenter fog lenni, és tetszése s kivánsága szerént contentumara fog lenni, nevét pedig meg nem írhatom, hanem szóval az Ngdnak fogom aperialni, minthogy Ngdnak mással kölletik levelemet megolvastatni, mindazonáltal sub rosa azt írhatom bizonyoson, hogy az ifjakból, kikrűl volt reménség, edgy sem leszen. Bizonyos lehet benne pedig Ngd, hogy generalisunk ebben Ngdnak sokat szolgált és ezen hírt is ki írta generalis uramnak Bécsből, azt sem merem nevezni, hanem szóval megmondom.

Ezzel magamot kegyes gratiájában midőn alázatoson recommendálom, feleségem alázatoson kezeit csókolja s maradok

Ngdnak

alázatos szolgája
Simony György, m. p.
kapitány.

Bikfalva, 23. Martii, 1751.

Ezen becsületes Droja kaprált, ki is Droja kapitánynak fia, nálan instálván, alázatosan recomendálom, méltóztassék Ngd kegyes consideratiojaban venni és az contributio alúl kivenni, mivel az n. szék contributio alá kivánja tenni.

Külső czím: Illustrissimo l. baroni domino Petro Apor de All-Torja stb.

All-Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

271.

Bikfalva, 1751. máj. 6.

Simonyi Györgyné báró Apor Anna édes atyjának, báró Apor Péternek, ajándékokkal kedveskedik s magokhoz hívja.

Méltóságos úr, kedves, édes Atyám Uram!

Alázatoson kívántam Ngodnak levelem által udvarlani, mely is, hogy szerencsés jó egészségben találja, szivesen kívánom. Semmi ujságom nem lévén egyéb, az melylyel Ngdnak udvarolhattam volna, hanem egy kevés mézes pogátsa és egy pár czitrom, melyet is hogy kí[vánatos egész]ségben költhessen Ngd, tiszta lelkemből [kívánom]. Alázatoson instálunk Ngdnak az urammal edgyütt, méltóztassék magát megalázni az mi szegény puszta házunknál, mert bizony tiszta lelkünkből látjuk Ngdot; ha tudnok, hogy az a szerencsénk és örömünk lenne, van egy kis hintonk, melyben ágyat is lehetne csinálni, melyen nyugodalmason lejöhetne Ngd, azt mindjárt felküldenők. Az új gazdaságot édes nagyságos uram nem tagadhatjuk, másképpen az mit az Isten adott, azt tiszta lelkünkből adjuk. Azt is alázatoson írhatom Ngdnak, az elmult héten Köröspatakon lévén, szintén akkor érkezék gyeneralis uram ő excellentiájához Magyarországról levél, hogy az Simoni familiarúl az leveleket kikapták és grófságokról való diplomát is, melyet is le fog hozni zászlótartó Simoni László uram, ki is az elmult télen mene fel. Irják hogy ha az coronatio meglészen, menjen ki az uram és kevés költséggel felállíthatja. Azt is írhatom alázatoson Ngdnak, hogy sok erdélyi familia vagyon közöttök, kivált az iktári Betlenek. [Itten nagyság]os uram igen szép mulatni való hely [vagyon, mu]latathatná Ngd az zöld cserében magát. Az uram ő kegyelme alázatoson köszönti Ngdot. Ezek után ajálván Istennek szent oltalmába édes nagyságos uram Ngdot, magamot pedig tapasztalt atyai grátiájában ajánlom Ngdnak, maradok édes nagyságos uram

Ngdnak

alázatos szolgálója s engedelmes leánya

Apor Anna

Bikfalva, 6. Maji 1751.

P. S. Édes nagyságos uram még Nagyságodnak nyolcz vánkos héja nálam volt, melyet én megcsináltattam és fel is küldöttem.

Külső czím: Méltóságos L. B. altorjai Apor Péter úrnak, nemes Háromszék méltóságos főkirálybírójának, nekem édes atyám uramnak, az úrnak ő nagyságának alázatoson.

All-Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

272.

Gyulafehérvár, 1751. máj. 9.

Cseh Mihály báró Apor Péternek, hogy fia László tervezett házasságát a praepost nem akadályozhatja meg.

Méltóságos úr, nékem nagy jó Uram s Patronusom.

Nem csudálom, hogy Nagyságod öregségiben búval s bánattal terheltetik, mert az László urfi szándéka a mlgs. Apor háznak nem előmenetelire s böcsületire, sőt inkább kissebbségire szolgál. Én az úrral Szálbek urammal elmentem az úrhoz praepost uramhoz, és kértük arra, hogy találjon modot az urfi szándékának meggátlásában, de minekutánna megolvasta volna a Ngd és a Joseph urfi levelit, ezen szókra fakada: Én azért nem dispensaltam a denuntiokban, hogy inkább elidegenednék azon személytől az urfi, de nemhogy elidegenedett volna, sőt inkább mit írjon László urfi levelében, hallja meg kegyelmetek, melyet is előttünk felolvasván, azt mondá: *fájlalom a mlgs. Apor háznak kisebbségit, de nem tehetek róla, mert sine laesione conscientiae nem akadályozhatom.* Minémű választ írt a Ngd és Joseph urfi levelire, megláthatja a Thamási uramnak írt leveliből. Nem sokára be szándékszik menni Háromszékre (eddig is bement volna, ha lábai fájdalmasok nem lettek volna), akkor ha tehet valamit. A Ngod rosbéli gratiáját alázatoson köszönöm, máris egyik köbölt kifőzettem, de nem remélem, hogy elkeljen, míg élek, mert és utolsó fertályára jutottam életemnek, megerőtlenedtem, fejem szédül, kezeim reszketnek, három nap sem eszem annyit, mennyit eszik egy gyermek, mindnyájan csudálkoznak, hogy eddig élhel meg nem holtam. Az archiviomot hányatván, viszont találtattak holmi levelek, melyek a mlgs. Apor házat illetik, azoknak specificatioját Ngdnak elküldöttem, ezután is ha találtatnak, azoknak is extractusát elküldöm. Isten vigasztalja Ngdot mostani szomorúságában, én pedig maradok

Ngdnak öreg szolgája

Cseh Mihály, m. p.

Károly, 1751. 9. Maji.

P. S. Ezen levelemet communicalja Ngd mlgs Joseph urfival, mivel ő ngának is csak azt kellene írnom, a mit Ngdnak írtam.

Külső czím: Illustrissimo domino, domino libero baroni Petro Apor de Al-Torja, stb. Al-Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

273.

Árkos, 1751. szept. 20.

Simonyi György báró Apor Péternek dinnyével kedveskedik.

Méltóságos Báró s Főtiszt úr,
Nékem nagy jó méltóságos Uram.

Ez levelem udvarlásával egyetemben kívántam méltóságos úrnak ennehány dinyével kedveskednem, melyeket kívánom is költhesse kivánt friss egészséggel. Egyéberánt pedig feleségem vélem együtt méltóságos urat alázatoson revereálván s magunkat méltóságos úri gratiaiban tovább is alázatosan ajánlván maradok

Méltóságos báró s főtiszt úr,
nékem nagy jó méltóságos uramnak
alázatos szolgája:
Simony György, m. p.
kapitány.

Árkos, die 20ª Septembris, 1751.

Külső czím: Illustrissimo domino libero baroni domino Petro Apor de Altorja, stb. All-Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

274.

Kőrispatak, 1751. decz. 3.

Simonyi György kapitány báró Apor Péternek herbathét küld.

Méltóságos Báró Főtiszt úr;
Nékem nagy jó méltóságos Uram!

Feleségemnek jelen nem létében mlgs úrnak küldött levelébűl herbathee eránt való kívánságát értvén, ugyanazon kívánsága szerént mlgos úrnak, mlgs generalisné asszonyom néném ime ez alkalmatossággal küldeni kívánván, kívánt egy kevéssel kedveskedni, s egyetemben is mlgs. urat általam szives atyafisággal tiszteltetni.

Én pedig tapasztalt úri gratiajában Ngdnak magamat alázatosan ajánlván maradok:

Méltóságos báró s főtiszt úr,

Nekem nagy jó mlgs uramnak

alázatos szolgája

Simony György, m. p.
kapitány.

Köröspatak, die 3^{tia} Decembris, 751.

Külső czím: Illustrissimo domino libero baroni Petro Apor de Altorja, stb.

All-Torja.

Hátán: Ezen levelet a m. báró főkirálybíró úrnak a ns. szék postája Jancso László ő kgme sietve vigye meg, m. generalis uram ő exciaja kívánja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

275.

K. n. (1751. decz. 3. után.)

Háromszék tisztei gr. Kálnoki tábornoknak, a háromszéki katonák kiállításakor hátralékban maradt adójok megfizetése ügyében.

Excellentissime Domine Comes Generalis.
Domine nobis colendissime!

Hajdon perceptor sepsiszéki szemerjai Bora Joseph decessusa után sok difficultások superatalván *(így!)* a többi között panaszol az testvér öcscse, hogy az nemesektől felállítatott katonák iránt lett expensaból iuxta factam eo tum repartitionem sokan restansok volnának, signanter a mlgs gróf Kálnoki urak részéről semmi nem ingredialt volna. Reméljük pedig azt, hogy mlgs gróf uram előtt nyilván vagyon, hogy minden fő, közép és alsó rendü, immunitásban lévő nemes atyánkfiaira és jószágira egyaránt repartialtatott úgy mint tizennégy forint singillatim. Némelyikök ugyan, hogy sem az mlgs gróf úrral ez iránt alkalmatlankodnánk, annak defalcatiojára vagy exolutiojára contribuálni kész volna, többen pedig contribuálni recusálnak, melyre nézve kérjük mlgs gróf urat, mind azon szegény perceptor ratioinak enodatiojara, mind pedig tőlünk tovább tovább orialódható bajainknak eltávoztatására méltóztassék de remedio succurálni, ne kételenítessék szegény perceptor

ok nélkül patialni. Quibus nosmet favoribus expertissimis recommendantes sumus.

(Eredeti fogalmazvány egy 1751. decz. 3-ki levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

276.

Torja, 1752. febr. 29.

Apor István báró Apor Péternek, József fia részéről szenvedett sérelmeit panaszolja.

Illustrissime Domine Baro, Domine Domine Frater mihi humillime colendissime.

Nagy fájdalommal s szégyennel kénszerítettem referalni Nagyságodnak Jósef urfinak hozzám feleségemmel edgyütt hallatlan idegen atyafiságát, és éppen elszenvedhetetlen mocskolodását, melyet már két naptól fogva követni meg nem szünik minden igaz ok nélkül. Tegnapelőtt atyafiságos Ngdhoz való obligatiom hozván magával, látogatására Ngdnak felfordulván, mentem Joseph urfihoz, ottan tisztességesen atyafiságomat tévén, mentem János urfihoz, azalatt bémenvén Jóseph urfi a kapu alá, az holott Imetsnét tanálván, a feleségem ellen felindította egy nagy hazugsággal, panaszolván, hogy azt mondotta volna a feleségem, hogy Imetsnét a perengérben megcsapatja, melyet bizonnyal mondok Ngdnak, hogy nem igaz; azalatt a kapu felett lévén halljuk mindketten Joseph urfinak káromkodását, hát a feleségemet igen rútúl szidja az egész udvara előtt Ngdnak; én semmit a dologban nem tudván házomig, akkor értém a szolgámtól, kitől azt izente, hogy azon szavára a feleségemnek válaszoljak, válaszoltam is, melyet accludálok Ngdnak. Melyre oly fertelmes, mocskos, minden illetlen terminusokkal teljes levelet küld, mely nem hogy atyafinak s rendemen való embernek, de még de ipsa etiam infima sorte hominum valónak sem illett volna; ha kívánja Ngd azt is felküldöm; ezer meg ezer huczfuttal, sőt milioval rakva vagyon, mind ellenem, mind feleségem ellen; de még a mi legnagyobb s fájdalmasobb, Nagyságodnak (noha nagy szeméremmel) proponálom, azt írja egy periodusában his verbis elég mosdatlanúl, hogy *Benkő Anna nem alábbvaló valagból suppant, mint Kereszturi Kriska, ha nem állhatja, megmutatja.* Melyek így lévén, ily nagy bestelenségemet suo modo et ordine vindicalni kételen lévén, Ngdnak atyafiságoson jelentem, hogy én se

Isten, se világ, se Ngtok előtt ne okoztassam, ha Joseph urfinak oly gyalázatja fog következni, a melyet nem reménlett volna, meg is cselekszem, a mint hogy immediate expedialok is két kancellista deák után. Ad calcem azt is írja, hogy Ngtok engemet mindnyájon meguntak. Én ugy tudom, senkire magamot erővel nem obtrudaltam, nem is obtrudalom; ha kinek terhére voltam, insinualta volna nékem, bizony nem incommodaltam volna többet. Én tapasztalván Ngdnak hozzám való mindenkori igaz atyafiságát, ha magam is meg nem feleltem volna annak, méltán parasztnak mondattathattam volna. Evvel sem érvén meg Jóseph urfi, protestatiot küld esperest úrnak, hogy a székiben Ngdnak a templomban ne üljek, mert olyan botránkozást csinál a templomban, a mely soha sem volt; maga Ngd jól tudja, hogy az én eleimnek, et per consequens nekem is van székem a templomba, avval, hogy a Ngd székiben ültem, üresen találván, se foglalni, se praejudicalni Ngdnak nem akartam, nem lett volna tehát szükség, annál inkább illendő ilyen keményen fenyegetődni. — Quibus Illustritatem Vestram divinae recommendans tutelae cum omni devotione persevero

Illustritatis Vestrae

frater et servus humillimus

Stephanus Apor, m. p.

Torja, 29ª Februarii 1752.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

277.

N.-Szeben, 1752. máj. 11.

Imreh József háromszéki követ báró Apor Péternek jelentést tesz a szebeni országgyülésen folyó háromszéki és egyéb ügyekről.

Méltóságos L. Báró úr, nagy jó Uram Patronusom.

Sexta praesentis nékem írni méltóztatott levelit Ngdnak mái napon alázatossággal vettem. Jelenthetem, hogy mind ennekelőtte, mind mostanában küldött mlgs regium guberniumnak szóló levelek ő excellentiájának keziben mentenek. Az tit. tisztek aránt való dolgokra hallgatozván, ha mi olyas dolog adja elő magát, jelentést tenni el nem mulatom, de a mint collateraliter értettem, az tiszt uraimék ellen való informatio keveset ponderal a mlgs. gubernium előtt, ugy hiszem az magistratualis directio manutenealtatni fog, nem is lehet a bünöst meg nem büntetni, most

is talám abból következett a községnek nyakassága, hogy a közöttünk való nyughatatlan némely emberek a községet fellázasztják.

Micsodás casus történt legyen az elmult vasárnapra viradólag Ucsán, az posta declaralhatja, az tolvajok éjszakának idein Horvát Andrásné asszony udvarára menvén minden köntöst, fegyvert onnan elvittenek, két szolgáját meglőtték, meg is holtanak, harmadikot is meglőtték, de még életben vagyon s magát az asszonyt messze az határ szélyire vitték és mezitelen vetkeztetvén, úgy hadták. Itten nagy rémülés vagyon kivált Fogarasföldin, de az mlgos gubernium mindenfelé dispositiokat tett rendesen, mindenfelé kapitány Kis Balást feles emberekkel a tolvajok persecutiojokra expedialta, ki is mindenütt nyomokban indult, úgy hallatik az kalauzokot el is fogták; illő más helyeken, kivált Háromszéken jó vigyázással lenni, mert ha Ucsán, holott erdő közel nem volt, mertenek próbálni, erdő között s alatt annál inkább bátorkodnak.

Damokos uram felől most semmi hír nincsen. Ngod pedig, ha törvény útja szerint folytatja ellene való processusát nem errál, ő excellentiája pedig, mint elébbi levelemben is alázatoson megírtam vala, kíván Ngdnak öregségiben a mennyiben csak lehet szolgálni.

Az munkánkot már elvégeztük az eddig való poroncsolat szerint, melyet felküldvén Bécsben, várunk normát, miként procedaljunk in negotio combinationis, addig pedig házunkhoz fordulunk, csak lehessen bátorságos innen kimozdulásunk, poroncsolt is forspont aránt az úr ő excellentiája.

Az immunitást praetendáló nemesség ide hiában jő ns Háromszék informatioja nélkül, ide csoportoson jőnek; csudálkoznak rajta, egész Erdélyből annyi instans nem jő a mlgs guberniumhoz, mint tőlünk.

Továbbá magamot régi favorabilis gratiájában ajánlom, és hogy Ngdnak többet nem írhattam sok dolgaim között, követem alázatoson, maradván

Ngdnak.

P. S. Az én levelemet pedig minden emberrel méltóztassék nem communicalni, ha a dolgot fogja is aperialni Ngd, de nevem, kérem alázatoson fenn ne forogjon, hanem, ha Ngdnak tetszik, tit. Dombi János úrral meglehet.

alázatos szolgája:

N.-Szeben, 11. Maii, 1752. Imreh Josef, m. p.

P. S. *Az praedikatorok s mesterek privilegiuma* in copiis felment Bécsbe; jó volna, ha Ngd is írna postán kancellarius és referendarius úr ő nagyságoknak iránt ok, mert ha az privilegium palástja alatt Háromszéken mind megnemesednek a papok posteritasi és exemptioban maradnak igen nagy romlására lenne helységünknek és nagyobb nemesi szabadsággal élnének, mint az mely igaz nemes emberek, kiknek jobbágyok nincsen s adózni kell.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

278.

Zágon, 1752. jun. 19.

Imreh József báró Apor Péternek, tolvajkiáltás alkalmával a falu felnem kelése miatt eldullott »marhák« elbocsátását kéri.

Méltóságos l. Báró Főkirálybiró Úr, igen jó Uram Patronusom.

Az tavaszszal egy Egyed János nevű jobbágy legényünk a szomszédomban magam cselédem házánál lévén, (volt annakelőtte híre, hogy Vajna Jánosné szereteje volna, a mint talám úgy is volt) Vajna Jánosné oda ment, az ura utánna, edgyütt öszvevesznek a vén menyecske az urával, jól megverekednek, de Jánosnak több jutott mint az feleséginek, magam láttam az actusokat, mivel éppen mellettem volt, azalatt tolvajt kiált Vajna János, hogy fogják meg a felesége latrát, ilyen szókkal az körülvaló szomszédok a kiáltásra előjövén, én is közellévén, látom, hogy az mi jobbágy legényünk fut erőssen felém, s általlépvén magam tulajdon jószágomra, magam megfogám, az alatt oda érkezének egy nehány falusi emberek, kérék kézben, hogy cedálnám nékiek, mert félnek attól, hogy megdulják, de én nem engedtem oda, mivel már a kezemet rá tettem volt, lánczra is tétettem, osztán kezességen bocsátottam el. Ez az species facti. Valaki vádjára királybíró uram ezért megdullatta a falut, holott a falunak vétke ebbe nincsen, mert a közelebb valók, kik hallották a tolvajkiáltást felköltek, de én annál is közelebb lévén, minthogy künn dolgoztattam cselédeimmel, mind hallottam, mind láttam az actust s úgy fogtam el jobbágyunkot. Kérem alázatoson Ngdot, méltóztassék committálni Imecs Antal úrnak, eldullott marháinkot bocsátassa el, mert a falu nem vétkes. Ngod gratiáját én

is alázatoson megszolgálom. Továbbá, midőn régi gratiajában magamot ajánlom maradok

Ngdnak

alázatos régi szolgája

Imreh Joseph m. p.

Zágon, 19. Junii 1752.

P. S. Ha ily igazságos és méltó praetensiom nem volna is, mégis bíznám, requisitiomra indulgealni méltóztatnék Nagyságod.

Külső czím: Illustrissimo domino domino Petro Apor L. Baroni de All-Torja stb.

All.-Torjae.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

279.

Altorja, 1752. jun. 24.

Báró Apor Péter a főkormányzóhoz, fia József átkozódásáról, kérvén eltávolíttatását.

Excellentissime Domine Comes Gubernator!

Domine Domine mihi gratiosissime!

Hetvenhetedik esztendőnek folyását mindeddig töltvén nagy szomorúsággal, de most legkiváltképpen, midőn utolsó napjaimnak öreg állapotom szerint szintén végére majd jutván, midőn kellene gyermekimben vigasztalást érnem, bokrossával tódulván rám a szomorúságnak árjai, a melyet nem lehetvén tovább birnom, alázatoson kételeníttettem Excellentiádnak jelenteni: most recenter jövén nékem Bécsből informatiom Joseph fiam iránt, a kit is holmi dolgairól exhortalnak, kit is magam atyai indúlatjából édes atyai szókkal midőn intettem volna, mirae modo etc. mind atyjának beszédit s jóra való intimatioját még megsem hallgatván, nagy fervorral engemet mind éltemben, még pedig holtom után is a földet is megátkozza, a hová temetnek, mely szerint alázatoson kérem Excelládot, kegyes szívére vévén, méltóztassék Excellentiád oly módot tanálni, hogy mellőlem amoveálodjék, én a külső jószágomból kész vagyok neki adni, a kiből elélhessen; noha mindeddig dol-

gait terhes bánatokkal hoztam, senkinek nem is hoztam elé, mostan tovább nem vihetvén, mégis a mlgs gubernium-nak által adni nem kívántam, hanem bízván Excellentiad kegyelmes gratiajában, in privato kívántam általadni, remélvén Excellentiad ezen dolgot secundum suam prudentiam moderalni kegyességnek tartja, szánszándékkal dolgait kitenni elhallgatom. Quibus me gratiosis favoribus recommendans persevero

Excellentiae Vestrae

humillimus servus.

All-Torja, 24-ta Junii 1752.

(Eredeti fogalmazvány a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

280.

Kövesd, 1752. jul. 21.

Boér Simon báró Apor Péternek, tiszttartója Bornemissza Sámuelnek jobbágy kaszások által történt megöletése felől.

Méltóságos Liber Báró és Főkirálybíró úr,

nékem jó méltóságos Patronus uram.

Micsoda nagy casus történt légyen tegnap fényes nappal, midőn ebéden lettem volna, kívántam Ngdnak alázatoson megjelenteni. Mi októl viseltetvén, 12 jobbágyból álló kaszása Ngdnak az mezőn oly helyen, az holott nem igen látszott mindenüvé, megtámadták nyavalyás Bornemissza Sámuel tisztartót és testit kegyetlenül meglyuggatván a kaszákkal és igen megvervén, megölték; holnap lészen temetése szegínynek. Mindhárman mi Boér atyafiakul mindent felírtunk az udvarnál, a mi tanáltatott és elhelyheztetvén elzártunk, pecsételtünk mind az uraságét, mind a magáét. Ezt kivántuk Ngdnak alázatosan notificalni. Méltóztassék dispositiot tenni az udvar és economiáról, mert az gyilkosok mint fognak szolgálatot tenni, nem tudom, ha csak cselédjek által nem praestalják a szolgálatot, nem is tudom, hogy lakhatják meg a helyt, méltó is példát tenni belőlök, mert sokat probáltanak, már most ugyan megtetézték, és nemcsak hogy gyilkosságot patráltanak, hanem az economia is csonkulást, morát fog szenvedni. Mi ugyan míg Ngod parancsolatját és dispositioját vehetjük, mindenekben informaljuk az udvari bírót, csak fogadnák a des-

peratus jobbágyok szovát. Ezek után a kegyelmes jó Istennek ajánlva életit Ngdnak maradok,

Méltóságos báró uramnak alázatos hív szolgája
Boér Simon mp.

Kövesd, 21. Julii 1752.

P. S. Kglmd engemet tudósítson: hány ökör tulyok, ökör vagyon ottan, mivel nekem kívántatik ide vagy négy.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

281.

K. n. (1752. aug. 6. után.)

Báró Apor Péter a főkormányzónak, József fia országgyülésre beküldéséről s kincstári jószágai felől és halála sejtelméről.

Excellentissime Domine Comes Gubernator,
Domine mihi gratiosissime

Utolsó napjaimban alázatoson kelleték Exciádot requiralnom, hogy noha Apor József fiam teljes ügyekezettel lészen kimeneteliben, de mivel az Kalnokianum regiment elmenyen innen, az leányom szorossan urgealja divisiora, mely vagy egy hétig fog celebraltatni és éppen ad 3-tiam nem comparealhat, mely iránt alázatoson kérem Exciádot ne controvertaljon.

Azt is kívántam jelenteni Exciádnak, mint főnek alázatoson, hogy az fiscus az fiscalis jószágaim iránt ha procedálni kívánna, én nem perlek, hanem Apor József fiam mentől szorgalmatosabban lehet ügyekezik bémenni és akkor egész instructiot küldök, s holmiket sub rosa szóval fogok üzenni; kérem alázatoson Exciádot, hallgassa meg. Irhatom pedig Exciádnak, hogy én *annyira debilitalodván* már, hogy alig remélhetem Apor Jósef fiamot visszajöveteliben látni.

(Folytatása hiányzik.)

(Fogalmazványa egy 1752. aug. 6-án kelt levél hátlapján, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

282.

N.-Szeben 1752. szept. 4.

Báró Apor József édes atyjának, báró Apor Péternek, országgyülési hírekről és gazdasági ügyekről.

Illustrissime Domine, Domine Baro,
Domine Domine Parens colendissime.

Most újabban szorgalmatoson kelletett Ngdot tudosítanom, mivel ő Felséginek szintég most érkezett oly decretuma, hogy az kinek az felséges udvar valamivel tartoznék, most ezen folyó dietán sollicitálja, mert többé campus rája nem adatik, én pediglen száma nélkült hallottam Ngdtól, hogy néhai idvözült Gróf Apor István mind pénzt s mind ezüstöt felesen adatt volt az felséges udvarnak: kérem azért alázatoson Ngdat, minden literalekat, ha vadnak, azon materiarol nekem kiküldeni, ha nincsenek pediglen, ingem genuine igen sietve informalni méltoztassék, minél hamarább lehet, mivel magam is itten sokat commoralni nem akarok. Irhatom azt is Ngdnak, hogy az mi eddig folyt, nem lett volna szükség érette az országnak költést tenni, melyről Ngdat az deputatusok bővebben informálhatták, Ngod poroncsolatja szerént valamihent érkeztem, mindjárt gubernator uram ő excellentiájához mentem, az tövisi dolog iránt éjjel-nappal szorgalmatoskodom és fáradok, ma confluxusra felmenvén, egyéb nem folyt, hanem thesaurarius uram ő excellentiája hozván fel az salis auctiot, mely is extendalódott tizenötezer egy nihány száz forintokra, az tabulae assessorok fizetéséből elmaradván még kilencz száz egy nihány forint, honnan supplealhassák, fundus rája nem adatott, melyet az itílőmesterek, hogy az statusok resolválhassanak rája, kivették.

Jelenthetem azt is Ngdnak, hogy megmutatták Boér László és Simon uraimék az atyafiságot, mivel Kövesden oly praefectusnak tették ő kegyelmek magokot, hogy nem csak juhait, ökreit az tiszttartónak vitték el, hanem bemenvén az udvarhoz, nyergit és nyeregszerszámait is elvitték, nem gondolván az mi sok károsodásainkkal, sine ratione lévén az tisztartó; én ugyan ilyen szorgos utamban is arra kerülvén, mindeneket revideáltam és megporoncsoltam a tiszttartónak, hogy jőjön be és itten ruminalván mindeneket, hadd formáljak utrumokot és azután inquiráltasson mindenekről, in occulto ne nyomuljanak mindenek oda az mi ká-

rosodásainkra. A vetést ottan ma elkezdették, félvén attól, hogy ha jobban megerősödik az idő és retardalodik az vetés. Itten pedig mostanában igen szép idők járnak az borhoz is jó reménség van, csak igen sok nem lészen, gyümölcs pedig annyi vagyon ide ki, hogy egyszer több nem volt, meg is poroncsoltam, hogy mind Kövesden, mind Ohában aszalják keményen. Itten pedig a regalistaknak száma csak ötből sem áll. Quibus humillime gratia et favoribus me recommendans persevero

Illustritatis V^rae^

humillimus servus
Josephus Apor m. p.

Cibinii, 4-ta Septembris 1752.

Külső czím: Illustrissimo domino domino Petro Apor l. br. de Altorja stb.

All.-Torja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

KELTEZETLEN LEVELEK.

283.

K. n.

Báró Apor Péter levele feleségéhez gazdasági és országgyülési ügyekről.

Édes Feleségem!

Leveledet szeretettel vettem, bizony megvallom, nem tudtam mire vélni, hogy ennyi ideig leveledet nem vettem; mű is innét vagy szeredán vagy csütörtökön el fogunk bomlani, én *Tövis* felé igyekezem, ha csak egy nap is, megnézem mit csinálnak, mert semmi gyönyörűség nem lehet az szüretben, ha ugyan ki nem jősz, veszem olyan szándékodot eszemben, én csak töstént bemegyek, úgy hiszem még másfél hét alatt valahol ideki ér az tudósitásod.

Az director uram törvénye iránt már nyugszom legalább esztendeig, talám Isten azután is megsegélt, most iratom az requisitoriát az káptalanra és legelsőbben is az itt való káptalant felhányatom, mivelhogy az mint az instructiot kiirtam, azt izente Kimita uram, az ki az káptalanra gondot visel, hogy látott afféle és olyan színü leveleket, akkorra fel is keresi, mikor az gyermekeket kiküldjük, de ha ebben az captalanba nem találom, bizony felhányatom az fejérvárit is, nem gondolok huszonhat forinttal és ha én is valamit kaphatok, bizony utána járok.

Az gyermekek, az kik otthon voltak, hogy egészségesek, hálá Istennek; látom még Josephék be nem érkeztek volt, mikor ezt az levelet irattad, noha mikor irták, azt sem tudom, mert semmi diesse nincsen. Az bizonyos, hogy királybíró uram iránt ideki is nem sok jó szó van, bizony ő kegyelme bár jobban alkalmaztatná hozzám magát, de nekem azt irja, hogy miolta eljöttem, azolta *Szent-Lélekre* küldött hatvan aratót, hogy nehezen, de mégis annyira takarodhattatok, hálá Istennek; hogy elég rab vagyon, azt

bizony akarom, csak hadd csépeljenek erősen s kivált *Nyujtódon* keressetek cséplőt és azt az szép búzát csépeljék s az dispositio szerént az három jószágban mind vessék el, csak hogy az mennyit *Torjára* és *Szent-Lélekre* visznek, vigyenek annyi búzát *Nyujtódra,* ha lehet szép elegyes búzát s az vetésen penig mind az három helyen legyenek rajta, hogy az vetéssel el ne késsenek. Az az eb Farkas Sándor semmi ratiot nem tudott adni, végire kell menni, van-e valamije *Ikafalván,* bár csak az elveszett fejszinek az nyele fordulna meg; most az fogarasi tömleczben fütőzik.

Beteges állapotodon, bizony megvallom, búsulok, azért nem is jovallom, hogy kijöjj, nehogy úgy járj, mint most három esztendeje, inkább magam bemegyek. Az *mikvásári* dézma elég kevés, tavaly is elég üszögös vala, de mégis az idén nem láttam üszöget abban az búzában, azért azt is csak vessék el az dispositio szerént, ha penig addig az torjai vetést elvégeznék, az míg én bemennék, tehát az *csernátoni* őszhatárban levő földeket jó idein szántanák meg, mint tavaly, árpának. Ha Fogarasi uram olyan eblábán jár, onnét ballagjon el s legyen melletted, az kiket a dolgosok közül pénzzel taxált, végire kell menni, mert bizony megfizeti s annak is megadja az árát, hogy királybíró urammal úgy bánt. Ideki is, áldassék Istennek szent neve, áldott vető idők járnak, én mindenütt megparancsoltam, hogy keményen vessenek, azért tü is az jó időn legyetek rajta odabe.

Nekem szarvasmarháidot hozták vala, hogy levagdalták az *szent-lélekiek*; bizony búsultam is; ha pásztor előtt voltak, bizony megadja határpásztor uram dupláson az árát.

Szegény *esperest* uram nem nyughatik, bizony sok szó volt ideki is ő kegyelme felől, úgy hogy ha én gonosz akarója volnék, vagy lettem volna, Isten tudja mint lett volna az dolog, de szintén az estve nálam levén *vicarius* uram, bővön beszéllettünk az ő kegyelme dolgáról, ma még bővebben beszélek; megmondhatod esperest urammak, hogy ő kegyelme másokban bízott s velünk mint bánék, mégis bizony öregségire, az mennyiben rajtam áll, megoltalmazom, bizonyságot tehet vicarius uram. Értém még ideki, hogy p. Bodó uram az gárgyán, azon bizony örülök s kit is böcsülettel köszöntök.

Hogy Ferrati uramék elmentek, azon bizony szívesen búsulok. Laczika felől elhiszem, beszéllettél az urral; azután ment-e az geleszta tőle, jó szívvel érteném? Az éjjel ugyan olyan hóharmat volt itt, nem hiszem, minden oda nem lett; az borhoz csak nem bíznak az emberek. *Szent-Mártonból*

elég káposztát vihetni, csak parancsolj iránta, ott elég van. *Méhesen* sem ette meg a hernyó alatt az kút mellett, de fenn az kertben mind oda van.

Eczetet itt is szépen csináltanak, Strezának is parancsoltam, hogy felesen csináltasson, ott is jóféle almának az alávalójából is csak csináltass eczetet, itt én azt cselekszem, az mit lehet penig aszaltatom. Komló felől is mindenfelé parancsolok; odabe is, ha kapnak, csak szedjenek, az mit lehet; fadgyú felől is parancsoltam mind *Kövesdre*, mind *Ohábára*. Az mentéket kihozták, csak éppen az Ilyésé maradott el *Nyujtódon* az gabonás ház felett.

Az méltóságos guberniumhoz való supplicatio bizony bár eljött volna, mert azt mint a minap is irám, annak az jó asszonnak az dolgát erősen felvették s kivált méltóságos generalis uram erősen urgealja, én ugyan, ahol lehet, az igazságot bizony napfénre hozni igyekeztem. *Polyánt*, hogy éppen elkerüljem az quartély iránt, nem lehet, de tisztet bele nem teszek, hanem csak vagy tíz közkatonát, ne láttassék éppen, hogy nem lesz, de bizony csak könnyen lesz érted; úgy az mely faluk segéltettek, oda sem teszek tisztet; hanem ha lehet csak könnyen leszen, mert most éppen az az series. Kisasszony napján hogy felesen voltak nálad, akarom, talám Mikes Ferencz uram megint haragszik, hogy nálad nem volt. Hogy az nyujtódi molnárt megfogadtad, hogy boszút tett, az te dolgod, csak reá kell vigyázni, hogy az malomnak miatta valami fogyatkozása ne legyen. Bizony bánom, hogy az szép baraczkodon ott nem lehetek, itt is elég van, de az duranczai nem érik; jó szivvel küldenék, ha elvihetnék, hanem az leányomnak irtam s úgy Nemes Györgynek is, hogy szekérrel küldjön baraczkot; az szőlő is ideki valóba savanyó, csak nem bizhatunk jó borhoz.

(Itt a negyedik oldal alján megszakad, folytatása hiányzik.)

(Eredetije — csonka — a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

284.

K. n.

Báró Apor Péter levele feleségének a szebeni országgyülésről, építkezésekről, gazdasági ügyekről stb.

Édes Feleségem!

Tizennyolczadik április költ leveledet szeretettel vettem. Az mi Csíkban az Haller János urnak adandó jószágot illeti, még nem oly sietős, még edgyütt beszélhetünk, már Isten jóvoltából az dolog nem titok, de én bizony reá nem állok, inkább az magamét adom, ha csak az enyimet te el nem veszed, mert ma is jobb szívvel adnám az magamét, ha az két fiamot jövendőre nem nézném, mert az míg Isten a harmadikot felneveli, ők is feladnak addig azon az jószágon, s ha penig készülésről irtál, már úgy hiszem, hogy készen is lesznek. Lázár Ferencz ur megtudván bizonyoson az dolgot, alkalmasint megcsendesedett, marhát is csak éppen kevesset kell adni, mert eleget kapnak ők, ott ez . . . . . .[1]) bizony inkább hiszem, hogy pünköstben is Tövisen leszünk, mert az mint látom még mü itt leszünk három hétig, noha némelyek biztattyák magokot, hogy két hét mulva elbomlanánk, azért bizony akarnám, ha tovább ülnénk itt, hogy magad is ott az munkában elé mehetnél, mert ha félbe hadgyuk, az bizony félben is marad, s az mit most építünk, az míg visszajövünk, oda is leszen, s két kárt vallunk; mivel penig az egész országban elment az híre, bizony fel nem venném sokért, ha azt mondanák, hogy elkezdettük és végh hez nem tudtuk vinni, hiszem én is adok ötven forintot, s Streza is küld ötvent, azt írja, s magad is írj neki kenényen, az buzát is az mint elkél csak adasd, hogy abból is pénzt szerezhess, talám abból is hetven, nyolczvan, vagy száz forintot kapunk. Csak annyi buzát hagyok én ott, az kivel az ház új buzáig megérje; irasd fel penig egy pénzig, mit költünk az házra, ha az város megszorulna, jó szívvel adnék aranyat is, az mint adgy is, ha kell negyven forintot, hogy az interessében azt az rétet megkaszálnák, s felgyűtenék, az kit az város adott, hogy az lenne külön az vendégfogadónak. Az káposztás kertet szántsák fel, mert már kétfelé sok káposzta kell; tudom az paláutra van gondod, az építésben penig Isten jóvoltából lassan-lassan bizom hogy elé mehetsz, tudom én az te természetedet, hogy

[1]) A kipontozott és szögletes zárjelbe tett szavak hiányzanak.

bizony könnyen nem hagyod. Ott az havas alatt, a hol sendelyt csinálnak, külgy fel, és az sendely ha találtatik, vegyetek jó idein, talám pénzen az szomszéd falukban is kapsz gyergyai fát, vagy Károlyváratt, mert, ha az jövő héten meg nem indulnak is az tutaljok, az más héten bizonyosan megindulnak. Az mint nekem írják, Veres Gergely is régen [felment] *Gyergyóban* az fák iránt, és igy gondolnám nem sokára [elég] fával érkeznek. Hiszem már az három rendbeli ló is ott lesz; tudom azt én bizony, hogy ott sem széna, sem abrak; de már az lovakot csak bocsássák fűre, ha kevés is az fű, vagy negyed-ötöd napig az fün nyugudgyanak, rendre azután dolgozhatnak, jó idein kibocsátani, had tisztuljanak az lovak. Hogy *Méhesről* árpát vitettél, azt bizony jól cselekedted, tova *Medgyes* tájékára kellene zab után küldeni, ott legfeljebb három-három polturán megvennék vékáját, az korcsoma pénzből vehetni annyit fel; bár csak tíz köböl legyen az zab-vetés, s valami keves borsót, ha csak edgykét vékát is vessenek, úgy kendermagot is, ha csak két vékát is. Hogy kőmiveseket fogadtál, az régiek az ebek elmentek, jól tetted, tudom nem igyekezted árra felett fogadni, nem is hiszem, hogy az háztól és kamarától nagy fizetés legyen, csak az Isten eczczer adná végit, az gonoszakaróink ne csufolhatnának vélle. Vendégfogadósról is jó idein gondolkodnál, hadgyuk el ugyan jó karban. Ha az ácsok lassan dolgoznak, meg kell indítani, ha az deszkával érkeznének, az asztalos is had lenne készen, másként bizony én is várnám eczczer, ha Háromszékre mehetnénk, az minthogy ha innét kiszabadúlunk, nekem mindgyárt be is kell mennem, mert parancsolatom van reája; azért édes feleségem az menynyiben lehet mégis siettesd azt az munkát.

Az urnak Petki uramnak megmondám köszöntésedet, attyafiságoson köszöni, s ő klme köszöntet; meg kell vallani, bizony jó szívvel várna, de megmondám, hogy az építést bizony könnyen félbe nem hagyod, mert micsoda károd következnék.

Teleki József kifogyván Haller János uramékból, rajtam kezdette vala el, és ezer s meg ezer álnokságokkal árult volt be m. gubernator urnak. Isten megszégyeníté, mert az fejire [nevekettem], mégis Isten álgya meg m. gubernator urt, nem titkolja el, hanem [megmond]otta. Azólta az fiaim felől semmit sem hallok, noha minden postán az leveleket megkerestetem. Én is már beadtam az postamester ellen az memorialet, sürgetem is az mint lehet az választ, úgy az idevaló ház iránt is; elhiszem bizony csak bora nincsen, s

azért vette be az postamester az czégért. Hogy *Sárdra* is elküldötted Fogarasit, igen akarom, de ha egésséged engedné, eczczer magad is járnád meg, mit csinálnak ott, mert az magunk szeme csak többet tenne; mennyi esztendeje, hogy költünk azokra az szőlőkre, mégis csak pusztak. Ha az *Kecskemált* valaki átaljába felvállalná, hogy megépíti, bizony oda adnám s meg is fizetnék jámborúl. Látnátok, ha valahol más tiszttartót kapnátok, mert azt éppen nem jovalja az ur Petki uram; csak nincs nekünk szerencsénk Tövisen. Az nyujtódi házak iránt újolag irattam Boér István urnak. Borokot korcsomára vagy *Szépmezőn*, vagy *Hosszuaszón* kapnának; az Istenért igyekezzél, hogy az korcsoma meg ne szünjék, egyébből sem kapunk edgy pénzt is. Az Kálnokiak szavát kaczagni kell, én bizony édes feleségem jó szívvel munkálodnám itt az dolgotokban, de annak semmi haszna nincsen; fogadgyátok meg mind Ferrátiné asszonynyal az én vékony tanácsomot, jobb, hogy ők jőjjenek panaszra; bizony hamarébb végit érjük, az mint hogy gyakorta megmondottam, mit cselekedgyél; én inkább jovallom, én ugyan ha azt irod, hogy csak kezdgyem el, elkezdem, de bizony rosszabb lesz, lássad; az semmit teszen, hogy elmegyen Tamás. Az mi keveset lehetett, terjékre s egyébbre az leányomnak adtam pénzt, el is küldöttem; bizony többet vettem volna, de félek, hogy az pénzemből kifogyok, mert az vinczelléreknek tizenhét forintot kell adnom, az japonikáért tizenhatot; száz forintnál többet nem hoztak, hanem ha pénzem marad, magammal többet viszek. Most szepegnek m[indenütt] a tisztek, mert valamit felvettek az vármegyéken, vagy [székeken], számot kell adniok; mi Keresztúri Miklós urammal ettől nem sokat félünk. Im Teleki Sándor uram tizenkét szekér vesszőről adott commissiot, meg kell ugyan jól rakni az szekeret. Mikes Ferencz urt is cántának *(így!)* meg az magyar lapádi erdőből. Az háromszéki kőmivesek ide nem jöttek; ha ide jönnének, volna gondom reájok. Káposzta, borsó, lencse, füstölt hus felől parancsoltam *Kövesdre* és *Galaczra*, magad is parancsolj, ugy egyébbről is, az mikről akarsz parancsolni, és szükséged van. Az mely idegeny juhok ott vadnak, az én részemet vedd fel akár báránynyul, akár pénzül konyhára. Nekem az ilyenekről nem is kellene írnod, hanem mint gazdaasszony csak parancsolnál, tudod, hogy Isten jóvoltából kevés kevés mind van az belső jószágokban.

(A többi hiányzik.)

(Báró Apor Péter sajátkezű levele feleségének a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

285.

K. n.

Báró Apor Péter levele Kozma József erdélyi kanczelláriai referendáriushoz, papokkal való viszályáról, gr. Ferratiné fia elfogatásáról s megjegyzései a régi Erdély patriarchális szokások megváltozásáról.

Spectabilis ac magnifice Domine,
Domine colendissime!

Az ur levelit de dato 16 deczembris Vienna nagy böcsülettel vettem. (N. b. Itt meg kell köszönni az innepek és új esztendő apprecatioját, vicissim apprecálni kell.) Az mely levélről ír az ur, hogy augustusban küldött volna nekem, én bizony nem emlékezem rólla, hogy vettem volna, noha én az tájban fenjárólag igen beteg voltam, nem is emlékezem, hogy soha az urnak edgy levelit is vettem volna, hogy ne válaszoltam volna. Az mi penig *az papokkal való dolgomot* nézi, ebben vagyon: nagy betegen az anticipátáról Szebenben menvén, ott in statu catholico az papokkal esszeszólalkozván, én sem hadtam magamot, úgy hogy mind az két félt az uraknak kellett lecsendesíteni, mind az két fél onerálván, hogy maga böcsületit nem hadgya, ott az papok offeralnak arbitrativát, első napon elhallgatám, hogy gondolkozhassam jól az végiről az dolognak, másnap m. gubernator urnak megmondám: kész vagyok az arbitrativára, ő excellentiája tudósította is mindgyárt az papokot. Három esztendeje lévén penig, hogy Tövisen nem voltam, hogy Szebenből az pestis előtt kimenék Tövisre, onnét harmadnapján mindgyárt beküldök Károlyvárra, canonice az utrumokot elküldöm, pecsétet és inquisitorokot kérek, arra edgy ember fastuose felel, és enegálja mind az utrumok authenticatioját, mind az pecsétet, mind az inquisitorokot; veszem eszemben, hogy az az elméje, hogy én semmit se comprobálhassak, és secundum suum libitum legyen az arbitrativa. Hallgatok, elközelítvén az szegény püspök temetése, magamban sokat gondolkodván, és mások is tanácsolván, hogy ne láttassam boszút üzni, elmegyek az temetésre, ott is úgy viselem magamot, mintha semmi controversia közöttünk nem volna; végtire edgy ember azt igéri, hogy Tövisre jő hozzám, hogy componáljuk az dolgot, megköszönném, abba sem telék semmi; edgyütt jövén ki az urral prépost urral, mondgya prépost uram: cselekedgyük azt, az mit halálunk óráján akarnánk cselekedni; szépen megköszönöm, mondván: azon

kivül is az fél lábam az koporsóban vagyon; az az szép mondása prépost uramnak ugy inhaereált nekem, hogy ma is kész vagyok az szerént cselekedni. Holmi dolgokról kelletvén írnom, mind superiornak, edgy embernek ollyan engem boszantó, mocskos levelet ír, csak elbámulék rajta; két három barátomnak, az kinek mutattam, ma is álmélkodik rajta; azt is nagy patientiával elhallgattam, ma is elhallgatom ideiig. Visszajövén kövesdi pusztai jószágom felé, szánszándokkal jövök Hosszuaszóra, ott az urral, Torma István urammal majd két óráig conferáltunk, azután veszem az ur levelit már itthon, de mivel nec Caesar majorem, nec Pompejus parem sine periclitatione causae meae, arra nem meheték, de mivel elbetegesedtem s az esztendők is eltöltenek, ma is kész vagyok akár per arbitrativam, akár per compositionem azt az controversiát eligazitani, eszemben forgatván azon prépost uram szép szavait; bizony meg is lenne, hogyha edgy embernek nagy fastussa engedné, mert ha az ugorkafára felülhetne, talám senki neki sem szólhatna; mindazonáltal most nagy csendességben vagyunk, úgy is leszünk vélem sz. György napig, mert gondolom akkor talám valamit cselekednek, addig talám ad Isten olyan püspököt, az ki diriget, vagy az érseknek írok. Én penig arra igírtem magamot, hogy ha engem megnyernek az papok, az poenát megfizetem, ha penig én nyerem meg, nekem csak az böcsületet adgyák vissza, de hogy inquiraltassak arra, az az fastuosus ember nem megyen, mert bizony az markában szakadna. Deus liberet ab hoc homine.

Azomban arról is szükségesképpen informálom az urat, micsoda szomorú hazánk törvénye ellen való dolog történék itten: az mult gyülésben proponaltatá az m. gubernium, hogy az erkölcstelen fiakról végeznének az statusok; én mondám arról nem szükséges végezni, mert arról végzett már az ország, citálám is az articulust, mely vagyon App. Const. part. 3-tiae tit. 78. art. 1-am s azon az egész statusok megállának, megizenék az m. guberniumnak, hogy az articulushoz tartyák magokot; gr. Ferratiné asszonyom (csuda dolog) edgy istentelen missionarius barát miatt az nagyobb fiát éppen nem szenvedheti; meghalván az szegény gr. Ferrati, mind tőlem, mind itílőmester Henter Dávid uramtól tanácsot kért az fia ellen, sokat confingálván az fiára; mü az articulust citáljuk, ahhoz nem bizván, ki előtt s hol elvádolja az fiát, ki parancsolattyából, nem tudom: Kálnoki Mihály uram neki megyen edgy fendrikkel s tizenöt muskatélyossal az gróf urfiat megfogattya contra citatum arti-

culum, nec non diaetae Posoniensis anni 1715 art. 7. anni 1723 art. 5-tum, Tripartiti part. 1. tit. 9. s. 1., App. Const. part. 2-dae. tit 11. art. 1-mum, item Compilatae Const. part. 4-tae tit. 16. art. 1. és hogy az maga nagy ambitioját s authoritását mutogathassa, mikor Kézdivásárhelyen heti vásár volt, fogva az szegény urfiat odaviteti, ott úgy gyülnek szegényre, mint az bagolyra az madarak. Ott ebédet készíttetvén (mert ő klme edgyik az városiak paizsa) ebéd felett kérkedezvén, hogy ezen két nap többet is fogat meg, onnét beviszi Brassóban, ott is ugy prostituálja, hogy viszi az generalishoz, onnét az haus bakóra, onnét az brassai bíróhoz, és az generalis in arestum nem acceptálván, beveti edgy házban, és ott őrizteti nagy ártatlan; de ámbár lett volna vétkes, mégis secundum praedicta jura nem lehetett volna megfogni, az melyen látom az egész nemesség igen confundálta magát; Csikból is leizenvén nekem, hogy az Istenért ezt az szabadcság ellen való dolgot ugy ne hadgyuk, hanem secundum Appr. Const. part. 3-iae tit. 1. art. 1. sectione 2. ss. 2. satisfactionkot urgeáljuk; mivel penig az statusok is inhaereálnak ar articulusnak, én gondolom az statusok előtt is ez az szomorú casus nagy zenebonát szerez, mert félhetünk minnyájon attól, az mit eczczer az ország anathema alá vetett, ut habetur Appr. Const. part. 4-tae tit. 20. art. 1. Ez az szegény ártatlanúl meggyaláztatott urfi még rabságából memorialet fog ő felséginek küldeni, és fel fog ő felségéhez menni, valjon mint fognak akkor járni némelyek. Az őszszel némely urak én általam admoneáltatták Kálnoki Mihály uramat, hogy hadgyon békét annak az nagy ambitionak, és authoritás mutogatásának, de nem hogy haszna volna, sőt annál inkább kérkedezik, hogy az lesz az országban, az mit ő akar. Tudgya az ur, hogy én m. gubernator urammal mint gyermekem után való gyermekemmel az véremmel is jól tennék. Kálnoki Mihály uram is negyed ízin való attyámfia, tudgya jól az ur, micsoda antipathia legyen Erdélyben, tudom én azt bizonyoson, hogy ha fel nem atták is, de bizony feladgyák annak az jámbor keresztény embernek nem maga, noha magáról az dolgait; azért kérem szépen az urat, ne sajnálja m. cancellarius urammal ezt az dolgot communicalni, mivel tudom ő excellentiától sokat hallgat m. gubernator uram, hogy ne hidgyen annyit Kálnoki Mihály urnak, és ne adgyon olyan nagy authoritást, mert bizony nem szolgál böcsületire, tudom én kicsoda Kálnoki Mihály uram, mert v. királybírám vala, de alig várám hogy megmenekedhessem ő klmitől.

Az mint penig követ az ur az fél árkos papirosról, akkor vala jól az erdélyi embernek dolga, mikor nem vala annyi az ur, hanem öcsém, báttya, sógor, koma, és mikor még az fejedelemnek, országnak edgy árkos papirosnak az negyedik részire irnak vala supplicatiot, sőt edgy árkosnak az nyolczadán is láttam az fejedelemnek irott supplicatiot; az emberek edgyik az másiknak edgy árkos negyedire irnak vala, azt úgy beirták, alig volt hová irjanak titulust. Kevés kelete vala az spanyor viasznak, hanem ostyával, kenyérbéllel, sőt közönséges viaszszal is pecsételnek vala, senki nem apprehendálta.[1]) Most az czifra, aranyasszélű, spanyor viaszszal irt levélben edgy mást gazolják sokan és mocskolják, az előtt cordialiter írnak vala az kevés papirosra, ma penig az czifra papirosra edgymásnak epével írnak. — Nem vala akkor híre az jus ligatumnak, azért mivel én az régi emberek féle vagyok, ha az ur negyed rész papirosra ír is, tudván hogy cordialiter ír, bizony én is cordialiter veszem, az mint hogy tovább is az ur favorában recommendálom magamot és maradok.

(Báró Apor Péter sajátkezü fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

286.

K. n.

Báró Apor Péter levele az ország kincstartójához egy peres ügyben s engedélyt kér négy hordó bor hozatalára Havasalföldről.

Excellentissime ac illustrissime Domine Baro Thesaurarie, Domine Affinis colendissime!

Valami Török familia ide altorjai egynehányszor búsitotta a méltóságos guberniumot az anyjok jussáért, Keserü Pálné Danka Borbára asszony ellen, mely controversia az alsó forumon eligazodván, kévánta volt az méltóságos gubernium az processust, az mennyiben tudom, az nemes szék az processust ki is küldötte egyszer, most megint másodszor is parancsolt immár az méltóságos gubernium, hogy ki vigyék; az processust ugyan jó szívvel kiviszik, mindazáltal csak azon kérem Excellentiádot privilegiumunk szerént, az ordinarius cursus juris hadd maradjon meg illibate, eddig is az ilyen színü materiák itt folyván, mindenkor az mü forumunkon.

Azomba emlékezhetik Excellentiád, hogy tavaly mind Excellentiád, mind b. Smidlin uram susscribalta vala két

[1]) Ez a gondolat megvan a *Metamorphosis*-ban is.

hordó boromnak az concessioját Havasalföldiből, az mint az az favor éppen az excelsa cameratól vagyon, az már mivel cameratica concessio, gondolom, Excellentiád ennek kiadásában difficilis nem leszen, kérem is, hogy ezen emberem az concessat hadd hozza el, mivel nemsokára meglesz Havasalföldiben az szüret, de mivel már négy esztendőtől fogva mind pénzes borral élek, ha régi igaz szolgájához annyi favorát mutatná, hogy még bár csak két hordóval megszaporitaná, essem obligatissimus; én Excellentiádtól soha semmit sem kértem, bárcsak ebben az első kérésemben meg ne fogyatkozzam, és az mint érzem magam, talám ezután sem fogok molestus lenni.

Ezzel ajánlom magamot régi tapasztalt affectiojában és maradok

Excellentiádnak

köteles szolgája, sógora.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

287.

K. n.

Báró Apor Péter valamely egyházi férfiúnak Pápára, felvilágositással szolgál a pálosok leveleiben előforduló székely községekről és betegeskedéséről ír.

Admodum reverende in Christo Pater,
Domine colendissime!

Klmed Pápáról 18. Decembris anni superioris böcsülettel vettem 17 Februarii. Én nem tudom, hol kalandoz az az pápai posta, mindenkor oly későn veszem az klmed levelit, nekem is oda kalandoz klmedhez edgy vagy két levelem, az melyben az új esztendőt apprecáltam most is cum omnibus benedictionibus kévánom ezen új esztendőnek folyását klmdnek, és sokaknak szerencsésen elérésit s eltöltésit.

Az jószágok regestrumára az mit tudtam, jó szívvel informatiot attam,[1]) de én sem tudok mindent, azt addál-

[1]) Mellékelve »Informatio az paulinus s. szerzet feltalált leveleire«, melyben megmagyarázza, hogy hol feküsznek s kiknek a birtoka most (Nasaret helyett) Náznánfalva, Régen, (Székelyháza helyett) Székelyszállása és Újszékely, Székelyvásárhely, Sz.-Anna, Sz.-György, Sz.-László, Tholdalag, Udvarfalva, (Várszeg helyett) Várhegy, (Zabesus helyett) Szászsebes, Sz.-Király, Borbánd. *Borbándról ezt írja:* Tudja kegyelmed, Borbánd hol vagyon, ott az az observatio, hogy az régi lakosok deficiáltak és mikor az török megvette Karánsebest, az karánsebesi lakosoknak donatioval adta volt Apaffi Mihály fejedelem.

hatom, hogy azokat az helyeket az mennyiben tudom, mind nagy emberek bírják. Hogy klmed még eczczer Erdélyben bejőne, kivált ha reménységem lehetne, hogy klmedet megláthatnám, bizony szivesen akarnám, de én az mint elbetegeskedtem, elgyengültem . . . .[1]) nem alhatom, alig reménlem, hogy ebben az világban többször edgy . . . .[2]), nappal eleget alunnám, de akkor inas áll mellettem, meg nem engedem, hogy megengedgye, hogy csak valami keveset is alugyam, mégis éjjel semmit nem alhatom. Én az *illyefalvi paterek*nek az mennyiben tudok igyekszem szolgálni, az idén is az kvártélyról immunitáltam, hogy inkább az residentiának szolgáljanak az illyefalviak; csak ezelőtt edgy nehány nap vala nálam az p. administrator ő klme, panaszolkodik hogy buzájok nem lett, az ugy vagyon nemcsak ott, hanem másutt is, azon is panaszolkodék, hogy sok adósság maradott reá, de már sokat kifizetett s igyekezik kifizetni. Hogy az hirekről klmed tudosított, kedvesem veszem, továbbra is várom az mi kicsint élek, arról való klmed jóakarattyát. József, László fiaim Szebenben az gyűlésben vadnak, János fiam és Anniska leányom köszönik klmed jó köszöntésit, ők is reciproce klmedet bőcsülettel köszöntetik, az többit is ha látom, igen is köszöntöm, de már három holnaptól fogva az házból sem igen megyek ki. His me favori admodum reverendae paternitatis precibus recommendans maneo

Admodum reverendae paternitatis

servus obligatissimus.

(Báró Apor Péter sajátkezű fogalmazványa, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

288.

K. n.

Báró Apor Péter az erdélyi fokormányszéknek, a melyben orvoslást kér nemesi jogán elkövetett ama sérelem ellen, hogy fejérdi tiszttartója sóeladása miatt az ő nyolcz ökrét elvették.

Excellentissime Domine Comes Generalis,
excelsi regii Gubernii Transylvaniae Praeses,
Necnon excelsum Regium Gubernium Transylvaniae,
Domini Domini Patroni gratiosissimi.

Ecclesia Romano-catholica et apostolica in persona condolentis, vel commiserantis, inter varia pietatis suspiria ad Jesum patientem et vel maxime die magno Veneris cru-

[1]) [2]) Ki van szakadva.

cifixum sic suspirat: *Quis legem talem audivit, servus peccavit et dominus punitur;* sed desinat mirari ecclesia, et videat Transylvania hanc legem in mea humillima persona in patriam suam introductam, peccavit, si tamen peccavit contra meum expressum et positivum mandatum, provisor meus Fejérdiensis vendendo, si tamen venditio dici potest, aliquid de sale meo curiae Fejerdiensis, et tamen contra omnia privilegia, libertates, jura praerogativae nobilitatis non provisor, sed ego punitus sum, nam etsi ego peccassem, non in propria persona luere debebam, habebam enim sufficientes jobbagyiones, in quibus ibi puniri poteram. Sed eo magis, quod innocens in propria persona luam, et quod majus neque jobbagyiones, neque (salvo excelsi gubernii respectu) per proprios boves deprehenderit sales nobilitares, ad vendendum vecturantes et tamen obaequitatores inclytae camerarícae directionis domum meam nobilitarem propria auctoritate invaserunt (quem casum inter actus majoris potentiae ponit lex patria) et (salvo iterum respectu) octo boves meos oeconomicos ablegerunt, quos Thordae etiam vendiderunt ita, ut ego hoc anno in Fejérd majori ex parte sine oeconomia manserim.

Et quia sua sacr. caesarea regiaque catholica Majestas clementissime dignata sit omnia jura et privilegia nobilitaria confirmare et hodie etiam benignissime conservat, nunquam vero per saecula similis laesio privilegii nobilitaris observata sit in hac patria: gratiose consideret excelsum gubernium, si in persona mea hodie incipit haec praevaricatio legum patriarum et juris nobilitaris, chras et deinceps quis poterit tutus esse in suo jure nobilitari; et quamvis humillimis meis litteris eos, quos debebam, humillime requisivi, absque tamen consolatione, dignetur excelsum regium gubernium, si in Transylvania fieri poterit, hanc laesionem juris nobilitaris inauditam corrigere et mihi tam de laesione juris mei nobilitaris, quam oeconomia defectu, quam vero (s. a. v.) octo bovum damno ad aequatam satisfactionem procurare. Si id vero in Transylvania efficere non valeret, dignetur meum homillimum memoriale de genu cum devotissima homagiali obligatione suae sacr. Majestati porrigendum recommendare; erit pro totius patriae nobilium juris nobilitaris conservare haec excelsi gubernii praestanda gratia, quam et ego eidem humillime demereri non intermittam, et perseveranter manebo.

(Báró Apor Péter eredeti fogalmazványa a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

289.

K. n.

Botár Joachim br. Apor Péternek: Kálnoki Sámuel hagyatékának a mikházi és gyergyai klastromokat illető pénzbeli része megfizetését kéri.

Illustrissime Domine Baro. Domine et Patrone colendissime!

Szebenben és Torjáról költ levelében igirte, és irta vala Nagyságod, hogy a méltóságos néhai Kálnoki Sámuel posteritási között conficiált, s szegény szerzetünket concernáló divisionalét kezemhez küldi, mindazáltal mind eddig nem vöttem; azért most is alázatoson jelentem Ngdnak, hogy a néhai méltóságos Kálnoki Sámuel urtól levált pénzt ad tenorem contractus méltóztassék letenni; másképpen tekintetes Mihácz József uram, mint institutus syndicussa mikházi és gyergyai kalastrominknak, kénszerittetik a szentléleki lekötött jószágra mediante executione menni. Méltóságos József úrfi (a mint referálják némelyek) mondotta, hogy soha egy pénzt sem fizet és *a ki executiora megyen, a fogát Szent-Leleken hadgya*; noha ettől keveset tartunk, de jovallom ő ngának, hogy placidis modis, pénzzel s nem fenyegetéssel fizessen ő nga, s így mind a két résznek jobban esik. Alázatoson követem Ngdat, hogy ily nem kedves dologban kelletett megtalálnom, mindazáltal meggondolván a Ngod bölcs itiletit, ugy reméllem, hogy ezzel [nehéz]ségében Ngodnak nem esem. Quibus consuetis favo[ribus me recommen]dando, constanter persevero

humillimus in Christo servus.
Fr. Joachimus Botár. m. p.

Külső czím: [Spectabili ac magnifico] domino [domino] Petro Apor L. B. de Altorja stb. Altorja.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

290.

K. n.

Györffi Orbán plébános báró Apor Péternek: óhajtott gyónását nem akarja felvenni.

Illustrissime Domine Baro, Patrone colendissime!

Izente vala az estve Nagod, hogy reggel nékem megakarna gyónni, de én nem jovaslom, hogy Ngod koczkázzék lelkével, s én sem merem azt megpróbálni, melyet nagy cen-

sura nélkül meg nem cselekedném, et per se absolutio nulla est, quia ut legi concilium non incurrit excommunicationem ferandam sed latam, quod ego aliter explicare nolo, sed suadeo ut prius intentionem suam iam inchoatam revocet, et ut ante fuit restituat, postea cogitet de confessione. His persevero et maneo

Illustrissimae Dominationis Vestrae

indignus capellanus
Urbanus Györgyffi.

Külső czím: Illustrissimo duo L. Baroni Petro Apor supremo judici regio trium sedium etc. patrono mihi colendissimo.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

291.

K. n.

Báró Apor Péter az országos főcommissáriusnak a katonatisztek jogtalan követeléseiről, az ő főtiszti tekintélyének sérelmeiről, a nyujtódi bíróság felett való versengésről, az ellene való panaszokról.

Méltóságos Gróf, bizadalmas Uram!

Bizodalmason kellették az m. urat requirálnom, mivel sok infestationus vagyon az n. militia iránt. Primo, az ur colonellus Penasch uram praetendálja az septemberi és octoberi szénát, mivel legitime absens volt, ugy az minor Staab is, mivel in Septembri et Octobri másutt volt és a hol volt, azt praetendálja, hogy ott semmit sem vett; 9. praesentis lett gyülésünkben, az egész n. szék resolválá, hogy juxta punctum 18. regulamenti, azt meg ne fizetheti; mely resolutiójával az n. széknek midőn az széknek főcommissáriussát expediálta volna az n. szék B. Penasch uramhoz, az mint nekem Székely Elek uram írja, B. Penasch uram excandescált, ugy hogy azt írja, hogy ezután könnyen Penasch uramhoz nem megyen az mint excipiálta, és azt mondotta, hogy mivel legitime volt absens, ahol szénát talál, elveszi; mindazáltal harmadnappal azután az fiát, az zászlótartót és auditort hozzám küldi és az Székely Elek urral való dolgot prolixe excusáltatja és újolag azon octoberi és szeptemberi szénát praetendáltatja; az regulamentum szerént csak megmondám, hogy bizony nem adhatom; hosszas disputatio után arra menék, hogy parolát adék, hogy az m. urnak, mint főcom-

missáriusnak megírom; és az micsodás válaszom leszen, ahhoz tartom magamot.

Második, az regiment tisztei praetendálják az salgamumokot juxta explicationem regulamenti vel in natura, vel in pecunia: arra az nemes szék azt replicálta, hogy látja az explicatiót, de mivel arról semmi parancsolatja nincsen, sőt ellenkező parancsolatja vagyon, az n. szék ahoz parancsolat nélkül nem szól, hanem megírja az m. guberniumnak és az mi válasza lészen, ahhoz tartja magát; én is ex officio kötelességgel akartam az m. úrnak megírni és válaszát kérni.

Harmadszor, az regulamentum szerént ex superabundanti primo mihelyen beérkeztem, mindjárt sok panasz jövén előmben, contra inclytam militiam inspector commissarius Székely Elek uramnak parancsoltam, hogy ő kglme a statiókat járja el és én szómmal kérje elsőbben az tiszteket, hogy tartsák ő kglmek magokot az regulamentumhoz, mert nekem kemény parancsolatom lévén, én bizony az regulamentumhoz tartom magamot, s meg is cselekedte Székely Elek uram; azután, hogy az panasz csak folyt, megparancsoltam v. tiszt uraméknak, hogy gyűljenek essze és mivel az szegénység, míg az militia in quartirio leszen, nem mer szóllani, az stationalis commissariusok jól menjenek végire az excessusoknak, az mely excessusokot feladnak, mivel az oberofficierek ellen vadnak, küldjék cum respectu pro satisfactione; ugy is cselekedtek v. tiszt uraim. És oberster Penasch uram megparancsolta, hogy minden tiszt in publica congregatione compareálja és magát enodálja; el is jöttek, de midőn egy írást adtak volna bé, az mely nem épen respectussára volt az n. széknek, azon discurált majd három óráig és midőn concludált volna és resolvált volna, hogy látja az n. szék, hogy nem hogy satisfactiója lenne, sőt sine respectu felelnek, promovealni fogja az quaerelakot; arra az officérek replicálának: nem tudják micsoda írást adtak be, mert nem az ő klmek akaratjából adták be azon írást; ugyis volt, hogy egy valaki adta be az officérek hire nélkül; végre úgy concludáltunk, hogy az n. szék quereláira cum documentis in scriptis adnak választ, melyen ha az n. szék contenta leszen, bene, ha nem, promoveálni fogjunk; ezt bizodalmason csak azért írám meg, hogy az m. ur legyen informálva, hogy az regulamentum szerént az n. szék nem hallgat, hanem annak ideiben, ha kévántatik promoveálván, ne legyen késő az satisfactiót praetendálnunk.

Keserves és megszomorodott szivbeli fájdalmamot bizodalmason kételeníttettem az m. ur előtt detegálnom, mert

én már Háromszéken nem főtiszt, hanem fő váz vagyok, és az mint igaz lelkem szerént írom, mióta sok hazugságival Karakkai Boldizsár informálá ellenem az m. guberniumot, azután ezek az némely háromszéki nyughatalan elméjü emberek ezer s meg ezer sinistra informatiókkal terhelték az m. guberniumot. mégis én mind nagy békességes türő mindeddig csak patientiával türtem el, sőt ártatlanul mennyi pirongatást szenvedtem, de az mostani ártatlan szenvedésemet is patientiával elszenvedném, ha felséges urunk szolgálatja, hazánk megmaradása. s jövendőben következhető egész megromlásom. s az kereszténi kötelesség engedné; de az mint proxime elküldött emberem referálja Molduvából. hogy noha az oláhok erősen titkolják, de az molduvai magyaroktól bizonyoson végire ment, egy falut már occludáltak az pestisben és második faluban is elkezdődött az pestis. az mely helyek ide nem vessze vadnak; ha nekem authoritásom nem leszen, ha én váz leszek, hogy hogy szolgálhassak mind uramnak s mind hazámnak; én ha látom. hogy ugyancsak authoritásom nem leszen. kételeníttetem magamot ott is menteni, a hol illik és én se felséges uram. sem az m. gubernium előtt oka ne legyek, ha non putarem következik; mert ugyanis. megítílheti az m. úr. micsoda kisebbségemre esett, hogy az nyujtódi Jakabos István sinistra informatiójára nem nekem. hanem az n. széknek méltóztatott az m. gubernium commissiot küldeni, az mely publice felolvastatván. micsoda kisebbségemre esett. megitílheti az m. ur, az mint majd ide alá megirom, holott az mennyiben az ország világos articulussa engedte. igyekeztem Jakabos Istvánnak mind öreg embernek complaceálni és megengedtem volt, hogy az jobbágya viselje, ne maga az bíróságot, ugyan azon resolutiómban meg is parancsoltam volt. hogy impleta conditione bocsássák el marháját, az minthogy ha az én resolutiomot megmutatta volna az m. guberniumnak. nem hiszem, hogy soha az m. gubernium ezen commissiót adta volna; de elharapván az dolognak az jovát, az mi neki arrideált, csak avval informálta az m. guberniumot, hogy azért az m. ur informatus legyen, miben legyen az dolog és mely sinistra informálta az m. guberniumot, bővebben le kell irnom:

Nyujtódon három vagy négy szabad emberen kivül több szabad ember nincsen, az ki bíróságot viselhetne, mert azok egymásra való nézve, hogy bíróságot ne viseljenek, mind nemességet vettenek, de az mint tudom, ha nem mind is, de nagyobb része régibb nemes ember, mert az Jakabos familia primo in anno 1662. vette az nemességit és abból

az bíróság iránt egy nagy confusio lett; bizony ha csak ugy volna az dolog, az mint Jakabos István informálta az m. guberniumot, én is azt ítilném, az mit az m. gubernium parancsolt, de nem úgy van, mert igaz dolog, in anno 1674. nemes Kézdi-szék deliberálta, hogy az *Imecs* és *Donát* házakon kivül minden ember tartozzék az bíróságot viselni egy esztendőre, kivévén Jancsó Mihályt; in anno 1677 választották bírónak az Jakabos István apját Jakabos Mihályt; Jakabos Mihály törvényre vivén az dolgot, olyan deliberatumot veszen, hogy mivel Jakabos Mihálynak három ház jobbágya vagyon, nem tartozik az bíróságot viselni; ezen nemes Kézdi-szék deliberatumával nem lévén contentusok az több nemes emberek, az mennyiben tudom, egy Farkas István nevü nemes embert kiküldének az n. ország gyülésiben, akkor Gyula-, most Károlyvárban, ott az egész nemes ország articulusban iratja, hogy Nyujtódon valakik ab anno 1657 nobilitálódtanak, az bíróságot mind tartozzanak viselni, az mint hogy ha az m. gubernium in anno 1680. akkor Gyulafejérvárt lett articulusokot elévéteti, art. 11. így találja; azután is mind törvénynyel, mind Háromszék gyülésin az Jakabos falamilia eleget próbálta, hogy eximálja magát az bíróságból, de soha nem vihette véghez; de ha Jakabos Istvánt ugyan kiveszi az m. gubernium az bíróságból, más nemes ember is azt mondja, hogy én is olyan nemes ember vagyok, mint Jakabos István, én sem viselem; némelyek azt mondják, ha Jakabos Istvánnak vadnak jobbágyi, ha annyi nincs is, nékem is vadnak, én sem viselem és így amaz szegény négy lófő emberre esik az bíróság, vagy az m. guberniumnak újabb baja leszen és az m. gubernium kételenittetik bírót tenni. Ugyanis micsoda kissebbségemre esett azon commissio, az mint feljebb írám, mikor az sz. innepekben az oláhok között nagy veszekedések voltak és egy jámbor embernek el is vágták az kezit, az gyülésben parancsolok vala, hogy az oláhoktól az fegyvert vegyék el, az mint parancsolatunk is volt: egy valaki csak felugrik, s azt kérdi, hol az commissio, azért vegyék el, hogy v. tiszt uraim kereskedjenek vélle; én elhallgattam, mert tudom, arról is sinistra informatioval terhelték volna az m. guberniumot. Kérem azért alázatoson az m. urat, méltóztassék az m. gubernium előtt effectuálni, hogy mikor háromszéki ember megyen panaszra, méltóztassék megkérdetni: volt-e nálam és mivel én mindennek in scriptis adok választ, kéresse elé az m. gubernium; és ha én ország törvénye, vagy nemes székünk conclusuma szerént nem dirigálok, bár büntessen meg az m.

gubernium, és mivel az Jakabos István sinistra informátiójára authoritásom ennyire megsértődött, méltóztassék az m. gubernium atyaiképen provideálni, hogy megsértődött authoritásom had álljon helyben, ne legyek mindennek csúfja; mely kegyes favorát az m. urnak alázatoson meg igyekezem szolgálni.

Tovább mely sinistre informálták az m. gubernator uramot, az mint az ő excellentiája leveliből értem, iránt am és azután az m. gubernium commissiójából látom, noha az commissioban in genere van, hogy én magamtól inspectort tettem volna, soha álmodtam sem láttam, hanem az mint az előttem való főtisztek ideiben volt, az kit improprie inspector commissariusnak hínak, én az mint találtam, azon karban folytattam az dolgokot. Másik az, mint ugyan az ő excellentiája atyai leveliből látom, hogy nem folytattam volna az törvényeket az gyilkosságot patráló praetensa asszonyokért: megmutatja az protocolum, mint folytattam; hogy az szegény notárius három hét alatt az transmissiokot el nem készíthette, én nem vagyok oka; most is az országgyülésitől fogva harmad magával négy holnapig dolgozott rajta az notárius, nagy betegen is mindjárt széket ültem. Látja az m. ur, mely igaz vádak vadnak ellenem, hanem minden dolgaimot továbbra is recommendálom az m. ur favorában és maradok

(Eredeti fogalmazvány a báró Ápor-család altorjai levéltárában.)

292.

K. n.

Br. Apor Péternek felesége nevében írt válaszirata a gr. Kálnoki Ádám árvái részéről ellene, mint gyám ellen indított követelések ügyében.

Replica.

Ad fictas praesensiones orphanorum illustrissimi dni quondam comitis Adami Kalnoki de Kőröspatak genuina replica, cum protestatione solenni praemissa, non in eum finem proposita, ut discussioni dominorum judicum committeretur, nam si quid praetensiones habebunt, suis viis et modis respondere parata sum; neque ob praetensiones has fictas liquidum debitum meum periclitari potest, verum in eum solum finem, ut universis pateat, non reales, sed mere fictas esse praetensiones propositas, quas dum et quando alia via urserint sic se habere, ut inferius patebit, docere semper potero.

Ad primam. — Én soha számadó tutrixok nem voltam; semmi az én kezemen nem forgott, vegyenek számot azoktól, az kik számadó szolgájok volt, minden nemü percipiált pénzeket, hova lett, azok tudják; azoknál meglesznek az én assignatióim; azok megmutatják, mondani az semmijekből mennyi adósságokat fizettettem le. Én addig számot nem adok, az míg engem törvény szerént számadóvá nem tesznek. Nem hogy én az ő kglmek tutrixságokot számadással acceptáltam volna, sőt az tutrixságot erővel adták reám, semmiképen felvállalni sem akartam, sőt az principalis tutor néhai m. gr. Mikes Mihály uram volt és ha számadók lettünk volna is, elsőbben az néhai említett m. gr. maradváitól kellene számot kérniek, az mint ha ezekben kételkednének, vegyék ki, ha kell, ex actis excelsi r. gubernii.

Ad secundam. — Az moratoriumot, mely is csak egy esztendőre való volt, meg kellene köszönni, hogy az én munkám által kaphatták, mikor szegény öcsém uram Kálnoki Ádám uram oly extremitásra jutott vala az éhségben, hogy azt irja vala, hogy gyermekeivel együtt éhhel kell elveszni az sok dúsgazdag emberek között, az mint most is azon missilis levelem extal, ha én meg nem segéllem buzával az kérdi sz. léleki házamtól; úgy adattam buzát s maga adta azon buzájért azon jobbágyokot Kászonban; az contractus annak ideiben megmutatja. Az csiki Endes nevü jobbágy nem Kálnoki jobbágy; miért bírta az édes atyám, ott, a hol illik, megmutatom és azt is, mint s miért jött kezemhez. Az szépvizi jószágot bizonyos conditiók alatt, úgy vagyon, egy magtalan ember testálta volt holta után, az mely ma is él, de az conditiokot meg nem tartván, az jószágot visszafoglalta, ma is az atyafiai laknak benne. Varró Andrásnak az édes atyja tiszta aquisituma volt az édes anyámnak; ott a hol illik, ha úgy kévántatik, számot adok, mint magam cselédemről; sőt valamiket az édes atyám az édes anyámmal együtt kerest *(így!)*, még ma is osztatlan, melyből is az osztozást bizony megkévánom.

Ad tertiam. — Az idvezült Szentpáliné asszony kevés portióját sok költségemmel, fáradtságommal vehettem divisiora, mely is mely kevés portio jutott az édes anyám hat gyermekeinek, ott van, az ki akarja, megláthatja; azért ha költségemet, fáradtságomat megforditják legelsőbben. Azomba mikor az édes öcsém gr. Kálnoki Ádám uram meghala, megírák, megvan az levél, hogy az árvák mezitelenek, nincs mit enniek, s mit inniok: az én kérésemre sub futura restitutione az uram akaratjából vivének K. Sz. Mártonból

egy hordó bort, Torjáról buzát, szalonát s egyéb victualét; húsra ugyan az én uram Gidófalvi Gábor akkori Sepsi v. királybíró uramtól az maga proventussából bizonyos pénzt rendele, ugyan az én uram az én kérésemre az brassai pénze interessiből posztót s egyéb szükségre valókat rendele. Mikor az m. gubernium parancsolatjától ő kglmeket ki kelle hozatnom Noszolyban, egy pénzek sem lévén az úti költségre, ugyan az én kérésemre az említett Gidófalvi Gábor uram adott pénzt úti költségre; kihozván penig ő kglmeket Noszolyban, az említett Szentpáliné asszonyom kevés része szerént való portióban, mely kevés victuale volt, kitetszik az divisióból; azért az magunk kész pénzivel kelletett nyolcz egész hétig ő kglmeket tartanom; nyolcz hét mulva az m. gubernium parancsolatjára Beszterczére kelletvén ő kglmeket vinnem, mind Beszterczén, mind az uton az magunk pénzünköt költöttem. Azért ha mindezeket ő kglmek nekem refunpálják, én is az idvezült Szentpáliné asszonyom minden nemü, névvel derék, de valósággal kevés mind jószágát, mind kevés portékáját jó szivvel kiadom.

Ad 4-tam. — Meg van az contractus, azért mind én ahoz tartom magamot, mind ő klgmek tartsák ahhoz magokot; és az mely jobbágyimot az contractuson kivül birják, azokot kezemhez kévánom.

Ad 5-tam. — Az leveleket, mivel ki pad alatt volt, ki asztal alatt s az egér vesztegette, sok munkámmal kerestem essze, nem az ő klgmek károkra, hanem hasznokra tettem jó gondviselés alá, látván nemzetünknek régi leveleit veszedelemben forgani; ha az m. Gubernium fogja parancsolni, én az leveleket kész vagyok úgy kiadni, hogy párban nálam is meg legyenek authentice; az pecsét nyomó részemben jutott, azt én bizony ő kglmeknek nem adom.

Ad 6-tam. Én miattam egy pénz ára kárt sem vallottanak, sőt hasznokra igyekeztem; egy pénz árra jogokot el nem hoztam; ha az egértől és molytól dib-dáb portékájokot oltalmaztam; ha az édes anyjok azon dib-dáb portékájokért minden esztendőre hatvan forintot igirt házbért és négy esztendőre háromszáz forintra menvén az házbér, ugyannyira, hogy az portékájok annyit nem ért volna, és atyafiságból viseltetvén, az gazdát arra vettem, hogy majd semmi nélkül kiadta az portékát: avval atyafiságomot követtem, nem kárt tettem, azért via juris, ha megbizonyítják, hogy kárt tettem, via juris megfelelek.

Ad 7-mam. Az én keménységem miatt jobbágyok el nem ment, sőt elszökött jobbágyokot magam költségemmel

reducáltam, sőt adósságban elfoglalt jobbágyokot is rehabeáltam.

Ad 8-am. — Marti Jánosnak az mije volt, még az édes apjok mindenit elvette és semmi nélkül adta kezemben, mint nekem jutott jobbágyot; sőt praetendálom mint az mit törvény útja kivül cselekedett, az miit az édes atyjok elvette Marti Jánosnak.

Ad 9-am. — Az kőmívesek az édes anyám csíki jószágiból valók, az apácza öcsém asszonynak jutottanak s ma is ő kglmié. Apró művest nem az magam hasznomért hozattam, hanem ő kglmeknek akartam mesterembereket tanyítatni. Ménesek volt-e nem-e, hova tették az ő kglmek tisztei, adjanak számot. Egynéhány rossz vén lovok lévén Bándon, az bíró Noszolyba jöve panaszkodván, hogy vénség és éség miatt meghalnak, az én uram úgy parancsolta, hogy adják el, vegyenek teheneket az árán s több hasznát veszik az árvák; adta-e el, hova tette, adjon számot az bándi bíró. Nem hogy az marhájokot eltékozoltam volna, sőt az említett idvezült öcsém uram egy német zászlótartóval köntöst és lóra való szerszámot hozatván, és az árát meg nem fizetvén, minden marhájokot elhajtatá és az én uram kezességin adá vissza; már az quartélyában lévén az marhák, mely adósságot azután úgy fizettettek meg. István molnár Károlyi jus lévén, nekem jutottanak; az édes atyjok ideiben is birtam békével, sőt az több atyjokfiait is kezemhez kévánom. Az csíkszeredai vendégfogadó az nagyatyámé Lázár Istváné volt; az öcsém Kálnoki Ádám uram sem tudta, hanem én sok fáradtságommal kerestem ki az puszta fundust és ex fundamento én csináltattam az korcsoma házat, azért abba bizony törvény nélkül ő kglmek nem kapnak.

Ad 10-mam. Megvadnak az contractusok.

Ad 11-mam. Az magam örökös jobbágyommal ország törvénye szerént szabad voltam, ha törvénytelen dolgot cselekedtem volna, vagyon az országnak törvényje, megfelelek.

Ad 12-mam. — Világos az contractus, mikor az irattatik benne, hogy atyafiságból egy esztendei interest elengedtem, tehát secum fert, hogy ha egy esztendőre meg nem fizetődik az én capitalem, az egy esztendőn túl currálni kell az interesnek, s azt én bizony meg is várom; hogy penig én nem sileáltam, hanem minden esztendőben urgeáltam, sőt csak atyafiságból várakoztam, bizonyságom mind az m. guberniumtól adatott replicám, mind maga m. gubernator uram, mind in concreto az egész m. gubernium, én penig se jogokot, se jószágokot nem hogy annyit birnám,

hogy adaequálná vagy superálná igaz jussomot. de tudtomra ezen adósságomba egy pénz árokot sem bírom. Miattam nem hogy károk volna, de bezzeg az experientia mutatja, hogy mikor ország törvényje ellen az ő kglmek atyja az jószágokban beleszálla, az két jószágokban tíz búza asztagot hagyék el és teli kamarát és teli pinczét, mégis elég adósságot rakék le az nyakokról, az kit az egész n. két szék tud; miolta penig én az tutrixságból kimentem, nem hogy valamit kerestenek volna, vagy egy pénzadósságot letettenek volna, sőt annyira jutottak, hogy alig vagyon az jószágokban, mit egyenek. Az levelekről oda fel megfelelek; ugy az jószág és földek occupatiójáról, hasonlóképen az tuteláról és arról is, hogy semmi legkissebb jószághoz való praetensiójokot is ajándékon nem bírom; azért az mint oda fel is megírám, fizessék meg ő kglmek az én liquidum debitumomot, melyet akkor adtam az ő kglmek édes atyjoknak, mikor utolsó szükségiben volt; az praetensiójért én az liquidum debitumot el nem vesztem, hanem azt realiter megkévánom és ezt ő kglmek fizessék meg; az praetensioért törvényben lakván keressenek meg, s megfelelek és ha törvény szerént utólérnek, megfizetek; de én megint protestálok, hogy ezen haszontalan és egy barabulyt nem érő ő kglmek praetensiójáért az magam liquidum debitumomot nem periclitáltatom, hanem az országnak világos törvénye szerént cum interesse megveszem; azután lássák, mit csinálnak. Haec omia cum solennissima protestatione, nem akarván legkisebben is ezeket immisceálni az én liquidum debitumom törvényes processusában.

Ezek felett nekem vadnak sok praetensióim, melyeket ezután én is megkeresek, mivel ő kglmek ugy bánnak velem; ugyanis, ha egy béresnek enni adnak és fizetést: én mikor az házok gondviseletire oda mentem, társzekérrel mentem, az magamét ottan hattam, sőt az magaméból sokat hattam az házoknál, Istenért látván, hogy semmijek nincsen, az melyet az egész két n. szék tud; azért én is az magamét bizony megvárom s megkeresem.

(Br. Apor Péter sajátkezüleg irt fogalmazványa, a br. Apor család altorjai levéltárában.)

X.

Báró APOR PÉTER GYERMEKEIRE VONATKOZÓ LEVELEK.

1.

Kézdi-Vásárhely, 1742. febr. 15.

Tanúvallatás Benkő Anna ügyében, kitől Ábrahám Mihály gyergyószentmiklósi örmény kereskedő a kézdivásárhelyi vásáron egy elveszett veres kláris gyöngyöt követelt.

Utrum de et super eo:

1. Tudja-é, hallotta-é nyilván és bizonyosson a tanú, in hoc anno Dni 1742 die vero 15ta mensis Febr. itt ugyan Kézdi-Vásárhellyen az piaczon levő örmények boltjok alatt, ki tötte suspecta personának Kézdi-székben Alsó-Torján lakó tkts nztes *Benkő Anna* asszont, tkts nztes imecsfalvi Imecs Damokos uram divortiatáját?

2. Tudja-e, látta-e, hallotta-e bizonyosson ellopott veres claris gyöngyit ki kérte megirt Benkő Anna asszontól, hogy adja elé nekie.

3. Ki mondotta azt az szót, hogy az míg a Salétrom főző Tóbiás vásárlott gyöngyeiért a pénzt megolvasám, addig az gyöngyömet vagy clarissomat ellopák: cum congruis circumstantiis, a mit tud a tanú, hűti után mondja meg.

1mus testis, nob. *Sigismundus Köntzei* de Karatna ann. circ. 46, legitime citatus, iuratus, examinatus fatetur:

Hallám ez mái *(így!)* én is a sátorokban menvén, hogy Imets Damokosné asszonyom és a salétrom-főző Tóbiás uram együtt altercálodnak vala, oda érvén én is, kérdem, mi dolog volna; monda Abrám nevű örmény: Tóbiás uram vásárla én tőlem gyöngyöt, Imets Damokosné asszonyom is kikére tőlem egy darab klárist és a mig ő kglmek vásárlának, a kláris elvesze, és monda az említett örmény Imets Damokosné asszonyomnak: én kglmednek adtam számba, kglmedtől kivánom számban.

2. testis, nts nobilis ac generosus *Gabriel Köntzei* de Karatna ann. cir. 66. leg. cit. jur. exam. fat. Az utrumban specificalt mai napon én is az örmények sátorába lévén

örmény Lukáts előtt, hiremmel esvén énnékem, hogy holmi disceptacioja volna az utrumban specificalt n. és nztes Benkő Anna asszonynak gyergyó-széki szent-miklósi Abrám Mihály nevü örménynyel, hiván is engemet Székelly Sigmondné asszonyom is oda, elmenék, látám s hallám megnevezett Abrám Mihállytól, hogy suspecta personanak tevé declaralt Benkő Anna asszonyt, illyen declaratio szerint, hogy holmi előle elveszett veres kláris gyöngyeit kéri vala keziben megnevezett Benkő Anna asszonytól, mellyek gonoszúl vesztenek el az ő sátorából, adja elé ő nekie. Melyre protestála említett Imecs Damokosné asszonyom, annakutánna medio tempore, azt mondá: nem adtam volna 12 forintokért azon gyöngyöket. Szavait úgy formálá s azt mondá, hogy a míg a Tóbiás tőlem vásárlott gyöngyiért a pénzt megolvasám, a gyöngyömöt ellopák.

3. testis, nob. *Sigismundus Székelly* de Dálnok ann. 50. leg. cit. jur. ex. fat. in omnibus, uti proxime praecedens testis excepto hoc: hogy éngem nem hivott senki, hanem ultro mentem oda, jóllehet háromszor is fordultam meg azon örmény előtt, de mind a fellyebb megirt declaratio szerint folytatta maga szovait.

4. testis, nob. *Greyorius Köntzei* de Karatna, ann. 68. leg. cit. jur. ex. fat. Tudom, hallám s látám, mert általalellenben vásárolván a feleségem, a vételére oda menék, hallám Imets Domokosné Benkő Anna asszonytól, háttal ülvén az örmény felé, Tóbiás is a nagyobb ott vala, más léány-e vagy asszonyemberekkel, hogy monda: addig innét el nem mégyek, míg elé kerül. De miért én onnét mindgyárást elmenék, hogy hallám köztök való controversiat: hanem a ki elvette, adja elő; de mi volt, én azt sem hallottam.

5. testis, nob. *Gabriel Vajna* de Markosfalva ann. 51. leg. cit. jur. ex. fatrr. ad omnia. A piaczon járván megszólit az utrizalt személy ő kglme mondván illyen szókot: mennék egy kereskedő emberhez, ki is ő kglmit holmi jóféle veres gyöngyöknek elveszésének dolgából engemet *(így!)* diffamalván, kérdenék réa, hogy micsoda suspitioja vagyon ő kglmére. Engedelmeskedvén az utrizalt asszony ő kglme kérésének, elmenék, kérdvén elsőben nevit, hogy kinek hivnák, magát Ábrahám Mihály nevü gyergyói szent-miklósi kereskedőnek declarálá. Kérdvén a kereskedőtől, hogy mi számvetése volna az utrizalt asszonynyal ő kglmivel; monda a kereskedő: én az ő kglme kezihez bizonyos kötés jóféle veres klárist adtam (mutata is egy csomó veres klárist, kit

is annyinak monda), mellyet azért kivánom, hogy adjon számba. Azon szován a kereskedőnek kérdém: asszonyomon praetenadlja-é kglmed, hogy ő kglme vette-é el vagy nem; kire felele a kereskedő: én nem mondottam, hogy ő kglme lopta el, hanem ő kglme kérésire oda adám, (letévén a kereskedő-padra az örmény az utrizalt asszony mellé), míg én másokkal dolgomat végeztem, hova lött, nem tudom, ő kglme számadásába volt s ő kglmin kereshetem a klárist. adja elé. Mely szovaira mondám: ha gyanakodott kglmed ő kglmihez, miért mindgyárt nem kereskedett kglmed? Melyre felelé a kereskedő: én csak ő kglmin kereskedem, nem máson, mellyre protestal az utrizalt asszony ő kglme, mely szovai után Szőts János uram, bíró Szőts István uram pecsétivel certificála ad 3^{tium}.

6. testis, circumspectus *Joannes Szöts* consul oppidi Kézdi-Vásárhely, ann. circ. 52. leg. cit. jur. ex. fat. ad omnia: Engemet nts Karatnán lakó Székely Sigmond ur, nts Imets Damokosné Benkő asszony képében híva, hogy mennék el és hallgatnék jól, a hova mit kérdenének a kereskedő örménytől s mit felelne, meghallván ő felelését, nztes főbiró ur petsétit kezemben is adván, hogy ha kivántatnék, certificálnám is. Nts Vajna Gábor uram megkérdezvén, mindeneket úgy hallottam és értettem, mint a praecedens 5^{tus} testis in omnibus.

Receptae sunt hae fassiones per nos infrascriptos iudices regios in oppido Kézdi-Vásárhelly, domo videlicet circumspecti Pauli Jantsó, lorarii civis oppidi Kézdi-Vásárhely pro parte et in persona nob. foeminae *Annae Benkö* nbli ac grsi Dominici Imets de eadem divortiatae consortis confectae et emanatae. Anno 1742. die 15. mensis Februarii.

Correcta per nos

Simonem Jantso
juratum assessorem oppidi K.-Vásárhelly m. pr.

Michaël Szotyori
jur. oppidi K.-Vásárhelly notarius m. pr.

(Eredetije Apor István br. levéltárában Abosfalván.)

2.

Kézdi-Vásárhely, 1742 febr. 15.

Tanúvallatás Benkő Anna érdekében egy örmény kereskedőtől K.-Vásárhelyt ellopott kláris gyöngy felől.

Utrum pro et de super eo:

1-mo. Tudgya-e, hallotta-e a valló, hogy ha in anno praesenti 1742 die 15ta mensis Februarii tekéntetes, nemzetes *Imecs Damokosné* asszonyom a kézdi-vásárhellyi közönséges piaczon gyergyó-széki szent-miklósi *Ábrahám Mihály* nevű kereskedő embertől veres jóféle gyöngyöt vagy klárist kért volna elő, hogy megvegye és azon gyöngy apró vagy nagy szemű kláris volt-e, vette-é maga keziben, avagy nem vette, kik vásárlottanak azon jóféle gyöngyből és azután, hogy mások vásárlottanak belőle, vette-é keziben Imecs Damokosné asszonyom a gyöngyöt, avagy jó idejin megmondotta, hogy nem vásárol belőle, mert az a gyöngy ő kegyelminek nem tetszik?

2-do. Azon gyöngyöt bizta-e gondviselése alá megnevezett Imecs Damokosné asszonyomnak?

3-tio. Hallotta-e a tanú, hogy azt mondotta volna Imecs Damokosné asszonyom, hogy innen ma el nem megyek, ha nem adgyátok elő az gyöngyöt, ihon nála is keressétek meg, a mentét is kigombolván?

1-ma testis, nobilis *Agota Bárdi* de Karatna annorum circiter 17. j. ex. fassa: Imecs Damokosné asszonyom az én számomra akarván vásárlani valami jóféle veres gyöngyöt, míg oda érkeztem, elő is vette az utrumban specificalt örmény és a kereskedő-padján tanálám letéve. Én megnézém a gyöngyöt s nekem nem tetszék. Imecs Damokosné asszonyom hozzája sem nyúla. Azon letött gyöngyből vásárla a salétromfőzőné és a salétromfőző huga. Hogy nem tetszék nekem a gyöngy, nekem és Imecs Damokosné asszonyomnak semmi gondunk nem volt reá. Imecs Damokosné asszonyom háttal ült az örmény árúja felé s én ő kegyelme előtt állottam háttal. Két karját az én vállamon tartván, azt is mondá Imecs Damokosné asszonyom: innen el nem megyek addig, ha nem adgyák elő a gyöngyöt, s ihon nálam is keressék meg, a mentéjit kigombolván s mások se menyenek el. De Tóbiás azt mondá a feleségének s hugának: ha megadtátok az árát, menjetek el innét. S azt is mondá az örmény, hogy én nem mondom, hogy kegyelmed lopta el,

hanem csak kegyelmed adgya elő. Mellyre mondá Imecs Damokosné asszonyom, nékem semmi gondom nincsen hozzája.

Receptae sunt hujus unius fatentis fassiones in anno 1742 die 17. Februarii apud domum Johannis Gyöngyösi hic in oppido Kézdi-Vásárhelly per nos infra scriptos iudices, fide nostra mediante, sigillibusque nostris usualibus corroboravimus.

Michael Jantsó
juratus assessor oppidi Kézdi-Vásárhely m. p.

Simeon Jantsó
iuratus assessor m. pr.

(P. H.) (P. H.)

(Eredetije Apor István br. levéltárában Abosfalván.)

3.

Karatna, 1742. febr. 20.

Könczei Sigmond tanúskodása a Benkő Anna és Salétromfőző Tóbiás közti czivódásban.

Én ns. fejér-vármegyei karatnai Könczei Sigmond midőn volnék ns. Kézdi-székben Kézdi-Vásárhellyen az országos szabad sokadalomban in hoc anno Domini 1742 die vero 15ta Februarii, az sokadalom alkalmatosságával látám és hallám az sátorok közül az gyergyó-széki szent-miklósi *Abrahám Mihály* nevü örmény kereskedő sátorában öszveháborodva Alsó-Csernátonban lakó Salétromfőző Tóbiás nevü embert alsó-torjai t. n. *Imecs Damokosné Benkő Anna* asszonynyal és rutul diffamalá Salétromfőző Tóbiás specificalt *Imecs Damokosné Benkő Anna* asszonyt ilyen szókkal: tudom én kglmed kiben bizik, de én nem félek kglmed törvényétől, mert kglmed csak *hur, hegedű hur, Apor-hur.*

Melyről attestalok pro futuro testimonio fide mea mediante.

Caratna die 20. Februarii 1742.

Könczei Sigmond
nemes személy m. p.

(p. h.)

(Eredetije br. Apor István levéltárában Abosfalván.)

4.

Altorja, 1742. jul. 26.

Benkő Anna levele báró Apor Péterhez és nejéhez, melyben megtámadott hírnevét, becsületét védelmezi az ellene indított rágalmak miatt.

Méltóságos Úr, nemes Háromszék méltóságos Főkirálybirája és méltóságos Gróf aszszony.

Alázatosan kételenítetém alázatos instantiam által Nagyságtokot requirálnom, ha szegény árva vagyok is csekély böcsületemet tartozom mind szemem fényit oltalmazni s ne legyek unamalmas *(így!)* s nehézséges se legyek azon szegény elveszett böcsületemet ha keresem. Ugyanis Nagyságod mind méltoságos főkirálybíró uram mind tiszte szerént, mind lelke szerént nem hogy szegény özvegyeknek és árváknak rontójának kénék lenni, sőt elnyomatatásában pártfogójának, az melyet nem is reméllek, hogy Nagyságod lelkéhez férjen; nem tagadom (noha Nagyságod én nekem soha szememben nem) nem hallottam volna másoktól, micsodás hírrel, névvel Nagyságodtól illetném, de én azért mind *te-mondának* [1]) véltem, nem üzvén füzvén, magam alázatos szolgálói kötelességemet tudván méltoságos főkirálybírámhoz, úgy méltoságos főkirálybírámnéhoz; mivel pedig most az elmult visitatio alkalmatosságával megperéltem *Mihálcz Mihályné* aszszonyomot (az mely is parra itiltetett) az végett, hogy az miatt, ha szegény árva vagyok is nemesi szabadsággal éltem, *megtaszigált ő kegyelme az alsó-torjai templomban* úgy annyira, hogy az székből is kiestem volna, ha az keresztet, az mely ő kegyelmét nem is illetné, meg nem fogtam volna. Már ugy hallom, azon akar ő kegyelme excipialni, hogy Nagyságtok engemet fattya-vetett kurvának s egyéb üdőben is kurvának megszidott volna. Nem tudom miért s mi okon, mert nem félek mind Istenem előtt, mind világ előtt, hogy csak még egy gyermekkel is valaki comprihassa *(így!* t. i. comperialhassa) nem csak azt, hanem még azt is, hogy valaki illetlenül szegény árva házamot járta volna. Nem tagadom, hogy *Jósef* úrfit gyakor alkalmatossággal jó szívvel nem láttam volna, mind maga méltósága személyiért, mind látván sok keserves bújait, vigasztalásaért; ha valaki felvehetné ő nagyságát, már lássa, ha világ előtt

[1]) T. i. mende mondának.

ő nagysága az lator titulust elszenvedi, engem pedig ártatlanúl kurvájának elhallgat, én ugyan el nem hallgathatom, az böcsületnél drágább nem lévén. Kérem azért alázatosan Nagyságtokot, az mint feljebb is irtam, nem hiszem Nagyságtok szavainak, ugyanis hogy reméllene Nagyságtok üdvösséget, megölvén ilyen szegény gyámoltalan árvát híriben, neviben s böcsületiben. Második az én szegény elhagyatott árva *(így!)* sem belső s külső széken nem perelhetnék, ha ezen bestelenségemet elszenvedném. Méltoztassék Nagyságtok ezen alázatos instantiamot indorsálni, nehogy igasságomban elnyomattassam, kiért az árvák Istene Nagyságtoknak megjutalmaztasson s megfizessen, kérem alázatoson.

All-Torja, 26. Julii 1742.

Nagyságtok árva szolgálója
Benkő Anna.

Kivül: Méltóságos úrhoz és méltóságos gróf aszszonyhoz alázatos instantiaja az introscripta aszszonynak.

Apor Péter sajátkezü megjegyzése kivül: Öreg ember lévén, egyszer is másszor is mit mondottam, eszembe nem *(így!)* [1]) ha valamit szóllottam, törvénynyel senki becsületit le nem rontom, ha penig valamit találtam volna szóllani, tudom, hogy annak ideiben meg kell bizonyítanom; egyebet tudom nem mondottam, hanem az mit mások mint tisztnek mondottanak, én azoknak az szavokat mondottam, mert én senki ina után nem jártam.

Torja, 26. Julii 1742.

Apor Péter m. p.

(Eredetije br. Apor István levéltárában Abosfalván.)

5.

Somlyó, 1749 decz. 13.

Báró Apor József, János, László és Anna protestatioja az ellen, hogy a csik-somlyai Kálnoki birtokot a n. gróf Kálnoki Ferencz csíki főtiszt adósságai fejében kirendelt bizottság lefoglalja.

Protestatio.

Mi altorjai báró *Apor József, Apor János, Apor László és Apor Anna,* mind négyen méltgos altorjai *báró Apor Péter* atyánk urunknak néhai feleségitől, aszszonyunk anyánk-

[1]) jut (tollban maradt).

tól, *gróf Kálnoki Borbárától* (ki is volt leánya néhai nagy emlékezetü köröspataki gróf Kálnoki Sámuel és Lázár Erzsébet nagy asszonyunk anyánk leánya) való gyermekei solenniter protestalunk per praesentes taliter, ugy informaltattunk s el is hitettük magunkkal, hogy néhai *gróf Kálnoki Ferencz* vér szerint való kedves atyánkfiának, ki is volt fia néhai emlitett köröspataki gróf Kálnoki Ádámnak, ki is egy testvér volt emlitett néhai édes anyánk asszonyunkkal, Kálnoki Borbárával, ezen emlitett Kálnoki Ferencz lévén ns. Csik-Gyergyó-Kászon székeknek méltóságos főtiszte és már (superis ita volentibus) decedálván, emlitett fő tisztségben azon emlitett ns. székekben micsodás enormitási, excessusi, adóssági in utramque bonam aut malam virtutem gestusi voltanak, azoktól a méltóságos erdélyi regium gubernium bizonyos expressusit (veluti dicitur) commissariussit méltóztatott kiküldeni fenn megirt ns. Fel-Csik-széki somlyai gróf Kálnoki udvarházhoz, in quem finem még bizonyosak nem vagyunk, mindazonáltal quoniam tela provisa minus nocent, azért mind a tekintetes ns. Fel-Csík és Al-Csík előtt, mind pedig azon úri deputatus urak előtt solenniter protestalunk, hogy ha az emlitett atyánkfiának gróf Kálnoki Ferenczcnek akár excessusi, akár passivum adóssági tanáltatnának is (melyet mi nem tudunk), azon somlyai udvarházhoz és ahhoz tartozó alsó- és felső-csíki jószágokhoz generaliter semminemü bonumokhoz senkinek is iurisdictioja, authoritássa, facultássa, annál inkább occupatioja, introductioja sine iuris mocione ne engedtessék, mivel azon jószág sorte divisionis (mely divisio mikor és ki által celebráltatott, arról annak idejiben producalni hitelesen készek leszünk) akkor jutott volt vir szerént való atyánkfiának, *gróf Kálnoki Adviga* apáczaszüznek, Zsuzsánának, ki is az emlitett asszanyunk anyánkkal egy testvér lévén, ma is tudjuk életben vagyon azon apáczai szent szerzetben. Miképpen involált az említett és már decedált atyánkfia gróf Kálnoki Ferencz azon jusban, arról mi most nem szólunk, annál inkább nem oppugnáljuk, de mint emlitett édes anyánk asszonyunk successori (távul legyen, hogy a több vér szerint való successorokot is kihagynók, annál inkább kitagadnok) azon emlitett somlyai jószághoz és ahhoz tartozó generaliter minden mobile és immobile bonumokhoz jussunkot tartjuk.

Mely dologról az emlitett méltóságos királyi guberniumot és tanquam prima méltóságos instantiat és ha ott nem succedálna (melyet nagy alázatossággal improralni el

nem mulatjuk) még a felséges udvart is alázatos könyörgésünk által megtalálni pariter el nem mulatjuk. Melyről ut supra a deputatus urak előtt iterum atque iterum protestalunk s ha kik protectiojokat annál inkább successiva in bonis involálni igyekező szándékokot akarnák is, azok ellen contradicalunk.

Melyről protestationkat és contradictionkat autentice az uri deputatusoktól illendő respectussal ki is kívánjuk.

B. Apor József
(P. H.)

B. Apor János
(P. H.)

B. Apor Anna
(P. H.)

A másik oldalon más írással:

Resolutio.

Ezen a méltóságos királyi guberniumtól exmittáltatott delegata commissionak nem lévén activitassa semmi iuridicumokot, és vérek között való differentiakat eligazitani: azért a protestans urak remittáltatnak oda, az hol protestatiojoknak helye lészen.

In Somlyó 13-a Dec. a. 1749.

Ad mandatum commissionis extradatum per
Stephanum Baló m. p.

Kivül: Az csíki delegata felett való protestatio az csíki Kálnoki jószágról.

(Eredetije Apor István br. levéltárában Abosfalván.)

6.

H. n. 1752. okt. 13.

A háromszéki világi papok egyházi törvényszékének itélete a Benkő Anna ellen bűbájosság és boszorkányság miatt indított perben.

Anno 1752. die 31-a Augusti causa levata coram adm. reverendo dno Georgio Tamási archidiacono inclytorum sedium Kézdi et Orbai, caeterisque admodum reverendis dnis sacrae sedis assessoribus plebanis, Stephano Csorba, Lemhényiensi et sacrae sedis jurato notario, Michaele Tibád,

Szentlélekiensi, Francisco Tóth, Osdolaiense, Michaële Barto. Nyujtodiensi, Francisco Pako, Bereczkiensi, Francisco Csáki. Szentkatolnensi, Francisco Balási, Futásfalvensi, Michaële Erős, Esztelnekiensi, Stephano Beke, Imecsfalvensi et Georgio Jósa, Gelenczensi.

Sublevata anno 1752. die 31. Augusti, fisci Francisci Faragó de Sz. Katolna causa contra et adversus I. *Annam Benkö* nobilem de Altorja sedis Kézdi. Ratio proclamationis, hogy extradata az R. C. ő kglme, hogy sok esztendőktől fogva most legközelebbig post iteratas adhortationes, admonitiones, egész népnek és helységnek botránkozására, erdőn, mezőn, városokon, falukon illetlen botránkoztató társaságban magát elegyítette és élt. 2-do. Más ifjakat és házasokat is bűbájos, boszorkányos ka(n)térozások s ördögi mesterségek által, oláhnék, czigánynék által külömkülön féle mesterségek által magához kantérozott s kantéroztatott, hódétott. 3-io. Némely házas személyek között is háborúságat, veszekedést vagy zurzavart, külön való lakást is szerzett, házasok között való háborúságra fenyegetődzött, házas személy után is magát vetette s most sem szünik, a különös helyen való egybenkerűléstől magát el nem vonja, úton útfélen s más helyeken egész népnek kicsinytől fogva nagyig nagy botránkozására, az mint ezután conficiálandó és béadandó relatoriamból bővebben fog elucescálni, ha tagadást tenne, futura sede. Azért, hogy botránkoztatóképpen sok időktől fogva egész mostanig élt in poena articulari florenis 200, hogy bűbájos boszorkányos ördögi praktikkal *(így!)* kantéroztatott és kantérozott, similiter in florenis 200, hogy házasok között zurzavart, veszekedést, gyülölséget szerzett, pariter in florenis 200, hogy pediglen sokakat megbotránkoztatott, az ecclesiát kövesse meg. Ezeken kévánom convincáltatni a jure. Most pediglen exmissiot kérek magamnak non obstante, hogy nem compareál ad edocendam institutam hanc actionem fusius cum omnibus congruis circumstantiis. És ha valami újabb dolog adná elő magát, protestálok solenniter et coram latius et pro parte fisci, suo tempore solvat aureos duos.

(Ezután különféle jogi formaságok következnek, melyek az ügy lényegét nem érintik; különben is bennfoglaltatnak a következő végzésben:)

Subsequentes rationes, sub hac Levata post exhibitum Novum et in paribus extradatum exhibitae, sed non acceptatae sunt, huc tamen adjectae.

Observandum quoad Novum formandum. Praemissis

praemittendis pro primo errore et defectu inctae (t. i. in causam attractae) et procuratoris sui recognoscendum, quod appellaverit incta, quam appellationem ex eo tempestive remittendo insinuavit Novum simplex virtute cujus 2-do pro defectu sui et procuratoris agnoscit fuisse, dum excipit contra forum solidius suas rationes non allegaverit, quas nunc virtute hujus Novi in forma sic reformat incta.

Incta intuitu praesentis actionis nullatenus subjacet jurisdictioni ecclesiasticae, ergo praesens hocce forum ecclesiasticum respectu incattae est incompetens, quod sequentibus sic demonstratur. 1-mo. Judiciorum valor dependet a jurisdictione, unde forum est incompetens, cujus jurisdictioni inctus vel incta non subjacet, iurisdictio vero ecclesiastica respicit unice personas sacras et res sacras, ast in praesenti causa nec persona est sacra, seu religiosa, nec res est talis et quidem nec per se, nec per accidens; ergo nullatenus praesens causa est fori ecclesiastici; minor sic probatur intuitu personae est res manifesta et sic quoad actus in actione specificatos, cum personales sint, ex iisdem actis personalis competat, consequenterque sortitur forum ratione personae. 2-do. Actus in actione universaliter tangentes nec per se, nec per accidens sunt jurisdictionis ecclesiasticae, sed saecularis, quod 1-mo e declaratae jurisdictionis ecclesiasticae oppositione manifestum est, tanto magis 2-do punctis 1-mo et 3-io complectentes actus respectu inctae fornicationem involvunt, fornicatio vero, imo qualiscunque illicitus concubitus est per se et sua natura jurisdictionis saecularis, prout indigitat Approb. Const. part. 3. tit. 47. art. 21. ubi propter adulterium et alios concubitus illicitos poenam statuendi approbatio constituitur, manifestum est jurisdictioni saeculari eodem addicta pro objecto iurisdictionis posuisse. 3-io. Actus sunt profani, ergo nonnisi tunc sunt jurisdictionis ecclesiasticae, quando ad matrimonium dirimendum seu divortium verteretur negotium, et sic per accidens fieret fori ecclesiastici, sed in praesenti negotio actio non est instituta, prout nec poterat sic institui ad divortium matrimonii; ergo non est praesentis fori. Hinc est

Tertio. Quod tam continua judiciorum praxis, quae vim legis habet Prolog. tit. 11. quam omnes juristae magiae crimen hodie, seu moderno aevo pure ad forum saeculare spectans asserant, prout videre est iurisprudentium dni Stephani Huszti lib. 3. tit. 16. n. q. similiter fornicationem prout ex eodem modo cit. dno Huszti iuris lib. eodem tit. 22. manifestum est, nec potest aliter fieri, quia sunt

haec delicta publica seu criminalia. — Ex his itaque prono e loco fluit, quod 1-mo esset contra nobilitarem praerogativam inctae in praesenti causa respondere in merito, prout ait Approb. Const. part. 3. tit. 5. art 1. in his verbis: a nemes ember csak coram suo competento iudice tartozik törvényt állani és nem másutt. 2-do. Et in hoc foro ecclesiastico pronunciatum iudicium non potest subsistere contra eandem incattam juxta novellarum s. regni Hungariae 1715. art. 28. sess. 1. et hinc Digest. A. ultimus sic se habet: extra iurisdictionem ius dicenti impune non paretur. Ratio haec est: quod ius dicenti potestatem non habet et est simile, quam si privatus aliquis ferret judicium, non obstante praeallegatas legales has rationes, ex canonista Engel lib. 2. in delicto adductae rationes. Quia 1-mo in causis profanis ius municipale derogat canonibus, imo tollit, ut est Prolog. tit. q. et non nisi tunc refugiendum est in causis profanis ad sacros canones, quando destituimur municipalibus prout indigitat tyrocinium ad Prolog. tit. 2. circa finem alias enim confunderentur iurisdictiones saeculares cum ecclesiasticis et rota versa.

Et hinc est, quod dni etiam pastores, vel verbo ecclesiaesticae personae eadem lege et consvetudine saecularibus debent uti, prout est Tripart. Decret. part. 1. tit. 2-do. Homagiumque fidelitatis regi praestandum iam obligantur Trip. Decret. par. 1. tit. 12. imo subjacent iurisdictioni saeculari in pluribus. Tanto magis 2-do spiritualis et materna correctio aedificatio et similia, quae citantur ex eodem Engelio, et intuitu quorum, cum distinctioneque illa, criminales etiam causae esse fori ecclesiastici non ad litigationem et ad forum spectant, sed iuxta institutum dni nri Jesu Christi medio praedicationis illa debent fieri, aut per alium modum disciplinae ecclesiasticae. Accedit 3-io. Quod criminalis causa a lege et natura sit definita, non potest non criminaliter prosequi, quia index non potest arbitrari et judicare, sed secundum leges debet necessario iudicare juxta illum juristarum axioma: non est judicandum de legibus, sed secundum leges, prout innuit Prologialis tit. 6. 15. et Trip. Decr. p. 2. tit. 2. — Ast praesens tuamen causa est quoad magiae crimen et quoad adulterium quo per indirectum actor alludit, est pure criminalis, constat de crimine magiae ex continua judiciorum praxi, quod sit poena hujus criminis capitalis, prout et experientia optima rerum magistra scimus, sic innuit etiam suprafatus dnus Huszti lib. 3. tit. 16. n. 10. De adulterio etiam constat,

quod hujus etiam poena sit capitalis e supra citatis Approb. Const. A. Sed in causis criminalibus contra victum religiosi ordinis unice praesentem esse ecclesiasticum, cum judicium pronuntiaretur, tanto magis pronunciare ecclesiastico in criminali sub poena suspensionis est illicitum.

Extradatum per Stephanum Csorba
sacrae sedis jur. notarium mp.

Anno 1752. die 13. Octobris.

(L. S.)

Quod praesens copia ex universis originalibus absque augmento, diminutione, variatione prorsus sit descripta, hisce attestamur fide nostra mediante. Signatum Voldorf. 1757. 11-ma Septembris.

Ladislaus Apáti incl. com. Albensis Tranniae jur. assessor.

Stephanus Veress jun. nobil. de Kézdi-Dálnok.

Kívül: Az p. világi háromszéki papok Istent haragra felgerjesztő, igazságot elnyomó, törvényt felfordító nemesi székely szabadságot sárbanyomó, egekre kiáltó processusának párja.

(Egykorú hitelesített másolat. a br. Apor család altorjai levéltárában.)

7.

Altorján, Karatnán, Peselneken és Kovásznán, 1753. márcz. 14—22.

Tanúvallatás Benkő Anna és báró Apor József szeretkezése s az előbbi bűbájoskodása, varázslása és boszorkánysága ügyében.

Sacratissima Caesarea Regia Majestas,
Domina Domina clementissima, benignissima!

Vestra clementer nosse dignetur Sacratissima Caesarea Regia Majestas, quod nos literas ejusdem Sacratissimae Caes. Regiae Majestatis vestrae compulsorias pariter et attestatorias pro parte et in persona fidelis Majestatis Vestrae generosi *Nicolai Endes* de Csik-Szt.-Simon, causarum Majestatis Vestrae in Transylvania, partibusque eidem reincorporatis fiscalium directoris, ratione dicti officii sui directoratus legitime confectas et emanatas, nobisque inter alios ejusdem Sacratissimae Caes. Regiae Majestatis Vestrae humiles, perpetuoque fideles, subditos ac literis in iisdem nominanter conscriptis praeceptorie sonantes, directas, summo quo decuit honore et obedientia receperimus in haec verba:

Maria Theresia, Dei gratia Romanorum imperatrix ac Germaniae, Hungariae Bohemiaeque regina, Archidux austriae, dux Burgundiae etc. haereditaria princeps Transylvaniae et Siculorum comes, fidelibus nostris universis et singulis, illustribus, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis nobilibus et agilibus pariter etiam ignobilibus ac alterius cujusvis status, bonae tamen et honestae famae et conditionis utriusque sexus hominibus, ubivis in haereditario hocce nostro Transylvaniae principatu, partibusque eidem annexis constitutis residentibus et commorantibus, praesentium notitiam habituris, gratiam nostram caes.-regioque principalem. Exponitur Majestati Nostrae in persona fidelis nostri generosi *Nicolai Endes* de Csik-Szt.-Simon, causarum nostrarum in dicto nostro Transylvaniae principatu, partibusque annexis regio-fiscalium directoris, pro se et ratione officii sui directoratus, qualiter idem medio vestra ratione praetextuque certorum quorundam negotiorum coram declarandorum in praesentia egregiorum et nobilium Georgii domini Francisci Sambler et Alexii Török cancellariae nostrae provincialis Transylvanicae, Antonii item Imecs, Michaelis Pauli et Joannis Endes, Sigismundi László, Petri Rácz, Samuelis Halmágyi, Martini Carp, Georgii Boér, Joannis Nagy, ac alterius Joannis Petri ac Josephi Nagy tabulae nostrae regiae in Transylvania judiciariae scribarum et juratorum notariorum per nos ad id specialiter exmissorum, v. comitum item v. judliumque jurassorum ac notariorum sedriarum comitatuum: Albensis Transylvaniae, de Küküllő, Thordensis, Kolociensis, Hunyadiensis, Dobocensis, Szolnok utriusque, interioris videlicet et mediocris, Krasznensis de Zaránd, v. judicum denique regiorum, caeterorumque jurassorum ac notariorum sedium Siculicalium: Udvarhely, filialiumque hujus Keresztúr et Bardócz, trium insuper Sepsi, Kézdi et Orbai ut et Miklósvár, Csik item utriusque Gyergyó et Kászon, Marus, denique et Aranyas vicecapitaneorum, porro v. judliumque jurassorum ac notariorum distictuum terrae Fagaras et Kővár, hominum videlicet nostrorum regiorum, pro jurium suorum tuitione ac defensione, certas quasdam fassiones et attestationes celebrari facere vellet, iure admittente; cum autem veritatis fassio, justitiaeque recognitio nemini sit abneganda: proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut dum et quandocunque cum praesentibus simul vel divisim fueritis requisiti, statim vos sub oneribus singularum sedecim marcarum gravis ponderis, per eos, quorum interest seu

intererit, irremissibiliter exigendarum ad diem et locum per dictum exponentem vel homines ejus ad id transmittendos vobis praefigendum in praesentiam dictorum hominum nostrorum regiorum personaliter accedere, ibique ad fidem vestram Deo debitam, qualiscunque vobis de et super rebus coram interrogandis constiterit certitudo veritatis, suo modo dicere, fateri et attestari, modis omnibus debeatis ac teneamini. Super quibus quidem fassionibus et attestationibus vestris literas tandem per praefatos homines nostros regios sub sigillis subscriptionibusque suis, fide eorum mediante conscribendas, annotato exponenti jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam necessarias extradari volumus et jubemus, communi justitia et aequitate svadente. Secus non facturi praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in libera regiaque civitate nostra Saxonicali Cibiniensi, die decima septima mensis Januarii. anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio. Et subscriptum erat a dextris: Lecta Correcta, erantque sigillo ejusdem Majestatis Vestrae judiciali et authentico, eoque Transylvanico, in inferiori earundem margine, in medio loco videlicet solito, super cera rubra ductili impressive communitae et roboratae, pratenterque confectae et emanatae.

Quibus receptis, nos benignissimis ejusdem Majestatis Vestrae mandatis, in omnibus, prouti tenemur et par est, obedire, satisfacereque volentes, in hoc anno praesenti millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio, die decima quarta mensis Martii in et ad possessionem *Altorja* in sede Siculicali Kézdi existentem, consequenterque domum agilis primipili *Michaëlis Szabó* de eadem Altorja, jurati ejusdem possessionis judicis accessimus, ibique testes infrascriptos vigore praeinsertarum literarum Majestatis Vestrae Sacratissimae compulsoriarum pariter et attestatoriarum, nostri in praesentiam legitime citatos et accersitos, exacto prius ab iisdem firmissimo juramenti sacramento, de et super utri punctis per antefatum exponentem nobis exhibitis, praesentibusque literis nostris insertis examinavimus, perceptamque ab iisdem veritatis certitudinem subsequenti serie descripsimus.

Utrum nobis exhibitum erat tale:

1-mo. Tudja-e a valló nyilván és bizonyosan, értette-é, avagy hallotta-é, hogy tekintetes nemzetes Imecsfalvi Imecs Damokos uram törvényesen elvált felesége Benkő Anna eleitől fogva mind nevezett férjével laktába, mind azután micsoda életü asszony volt, és kikkel mi formálag társalkodott?

2-do. Nevezetesen, hogy Isten és haza törvénye ellen való rút, fertelmes, tisztátalan, botránkoztató életet élt volna: ha úgy: kikkel, mikor, mennyi időtől fogva?

3-io. Hogy bűbájos, boszorkányi és ördögi csalárd mesterségekkel is másokat magához botránkoztató életre csalni és húzni ügyekezett volna, avagy egyéb végre is afféle boszorkányságot mind maga cselekedett volna, mind másokkal cselekedtetett volna; ha igen: mikor, mit, mi formában, kivel, hol és micsoda eszközökkel vagy matériákkal?

4-to. Afféle bűjös bájos boszorkányságának micsoda vége és kimenetele történt?

5-to. Efféle gonosz, istentelen cselekedetiért a nevezett asszony hivattatott-e a törvénybe, nevezetesen a szentszékre; ha hivattatott, ottan micsoda dolgait bizonyították meg ellene és micsoda sententiája lött?

6-to. Név szerént kik voltak ellene terhesebb és világosabb vallók, azok hol laknak? és hogy hivattatnak? cum omnibus congruis circumstantiis.

Sequuntur fassiones testium.

1-ma testis provida femina Juditha Kis providi Adelberti Kis, jobbagionis posteritatum illustrissimi quondam liberi baronis *Petri Apor* de Altorja, consors, annorum circiter 30. fatetur ad 1-mum et 2-um: Tudom nyilván és bizonyoson, mert magam is jelen lévén, szemeimmel láttam, hogy ennek előtte két esztendőkkel a kérdésben megnevezett Benkő Anna asszony gyakorta járogatott az úrral, altorjai Báró Apor József uram ő ngával vadászni, a mikor is a vadászatban engemet is elvittek magokkal s láttam szemeimmel, hogy azon vadászat alkalmatosságával az erdőn Benkő Anna asszony ágyat vetett, s ketten nevezett Apor József uram ő nagyságával egy ágyba és egy takarodzó alá, szokás szerént levetkezve, lefeküdtek s gyakorta együtt háltak. Ennek előtte mintegy hét esztendőkkel maga mondotta nékem Benkő Anna asszony, hogy ő kglme nevezett Apor József uram ő ngával közösült vagyis paráználkodott, a mikor is (ad 3-ium) midőn a paráználkodás közbe érzette volna, hogy Apor József uram ő ngától megyen beléje a magv, aztat nem engedte, hanem megfogván Apor József uram ő ngának szeméremtestét, aztot maga testéből kirántotta és az Apor József uram ő ngától elmenő magot egy pohárban megvette és aztot adta egy Pergelőné nevű czigányasszonynak, mert azon czigányné, a mint maga beszéllette nékem Benkő Anna asszony, tanította volt ő kglmét, hogy

azt cselekedje s azon czigányné arra igyírte volt magát, hogy az említett matériával ugy megcsinálja az urat Apor József uram ő ngát, hogy soha mást Benkő Anna asszonyon kivül el nem vészen magának feleségül; ezeket mind magától Benkő Anna asszonytól hallottam.

Tudom azt is, hogy Benkő Anna asszony én tőlem külde egy véka buzát a nevezett Pergelőné nevü czigány asszonynak a végre, hogy igyírete szerént Apor József uram ő ngát Benkő Anna asszonyhoz csinálja, a mikor is kérdém én azon czigánynét, hogy miképen bátorkodik olyan dolgot cselekedni; arra elévévé a czigányné a pohárt, a melybe vala azon magv, vagyis materia, a melyet Benkő Anna asszony néki küldött volt, a melyet láték szemeimmel, s akkor monda a czigányné ilyen szókot: én semmit sem csináltam véle, nem is csinálok, de nem nyughatom Imecsnétől, csak jár reám, hogy kössem egybe őköt Apor Józseffel s hirtelen egyebet nem gondolhaték ki; *én bizony csalok, a hogy lehet, mert én azzal élek.*

Ennek előtte három vagy négy esztendőkkel egy alkalmatossággal sokszor említett Benkő Anna asszony engemet elhíva magával Karathnára, s midőn oda mentünk volna, megüsméré ő kglme az uton az Báró Apor József úr ő nga nyomát, hallám, hogy azon nyomot kilenczig elolvasá és a kilenczedikből látám szemeimmel, hogy a földet felásá Benkő Anna asszony, a mely földet maga házához haza vívén maga vizeletivel megelegyítvén, agyagat csinála belőle és a tüzhelyet, a hol a tüz égni szokott, megtapasztá azon agyaggal s tüzet tévén reája, midőn a tűz meggyúlt volna, háromszor ilyen szókot monda Benkő Anna asszony: *úgy égjen Apor Józsefnek a szíve utánnam, mint ez az tüz.*

Láttam azt is szemeimmel, ennek előtte mintegy harmadfél esztendőkkel, hogy Benkő Anna asszony maga házának négy belső falait mézzel megkente, ilyen igéket mondván: *valamint ezen négy fal örökké egymást nézi, úgy nézzen szüntelen reám Apor József, és valamiképpen azon falak egymástól meg nem válhatnak, úgy meg ne válhassunk mi is egymástól,* s azután lisztet vévén, a szitát az alsó felivel felyül viszáson fordítá és azon viszáson fordított szitán a lisztet kilenczszer megszitálá s a mézet a fal oldaláról levakarván, a liszttel egybe elegyíté s vizet vévén a szájába, azt is köziben bocsátá, s ezen matériákból pagácsát sütött, a mely pagácsát aprón törvén az Apor József uram ő nga étkeit azzal főszerszámozta. Maga beszéllette nékem Imecsné asszonyom, hogy mikor a víz a

szájában volt, azt gondolta magában, hogy valamiképpen ő akkor nem szólhatott, víz lévén a szájában, úgy Apor József uram ő nga is rajta kívül senkinek ne szólhasson.

Ugyan azon üdő tájba, egy alkalmatossággal Benkő Anna asszony egy halat, láttam szemeimmel, hogy a maga valagában megkevere, a mely halat frissen megsütött, s Apor József uramot ebéden ezzel a szép sülttel vendéglé Benkő Anna asszony s láttam azt is, hogy Benkő Anna asszony a maga szennyes pendelyin égett bort szűrt által aztot mondván hogy: *valamint ez a pendely verdödik az én testemhez, úgy verdödjék Apor József utánnam;* a mikor is azt mondotta nekem Benkő Anna asszony, hogy azon aszerént megszürt égett bort meg fogja itatni Apor József uram ő ngával.

Láttam aztot is szemeimmel, hogy Benkő Anna asszony az Apor József uram ő nga lábravalóját a tekerőfára, a melyen fonalat szoktak tekerni, felhúzva, s aztot a háza hiján a kürtőre helyheztette és tekertette viszáson s egy alkalmatossággal a maga szolgálója hazól elmenvén, velem is tekertette, a mikor is ilyen igíket mondott Benkő Anna asszony: *valamint ez a tekerő meg nem áll, úgy Apor József is meg ne állhasson, míg haza nem jö;* ezt pedig a végre cselekedte, hogy olyankor Apor József uram ő nga honn nem lévén, hamarébb haza jöjjön.

Azt is maga beszéllette nékem Benkő Anna asszony, hogy ő kglme a maga segge vápáján a vajat leszürvén, azon vajjal fánkot sütött, a melyet Apor József uram ő ngával megétetett, s maga is ett benne, mert a mint maga mondotta, kételen volt vélle.

Azután hogy Apor József uram ő nga megházasodott, hallottam Benkő Anna asszony szájából ilyen szókot: Apor József urfi el vén egy mezítelen valagat, a melyre már költött kétszáz forintot, de Isten engem ugy segéljen meg nem engedem, hogy csak esztendeig is együtt lakjanak, mert tudta azt Vay Márja, hogy mü miként vagyunk s mégis hozzá ment.

Ad 4-um. Tudom bizonyoson, hogy az úr Apor József uram, a miolta megházasodott, mind rossz életet élt a feleségével Benkő Anna asszony mián.

Ad 5-um. Tudom azt, hogy a szentszéken perlették Benkő Anna asszonyt, s úgy hallottam, hogy olyan sententiája lett, hogy háromszor ecclesiát kövessen és háromszáz forintokot fizessen. Caeterum nihil.

Continuata est haec inquisitio die immediate sub-

sequenti, decima quinta videlicet mensis Martii anno et loco iisdem.

2-dus testis providus Stephanus Zöde annotatarum posteritatum praetitulati l. baronis *Petri* quondam *Apor* jobbagio, annorum 27.

3-ia testis provida Anna Mihályko praefati Stephani Zöde consors annorum 26 fatentur uno ore ad omnia: Azt tudjuk, mert láttuk, hogy a kérdésben nevezett Benkő Anna asszony szoptatós asszony ember tejével gyakor izben pogácsát süttetett, de mit csinált vélle, azt nem tudjuk. Azt is láttuk s tudjuk, hogy Apor József uram ő ngával Benkő Anna asszony, a miolta elvált a férjétől, gyakorta mulatott és volt együtt, de semmi rossz cselekedeteket nem láttuk. Praeterea Anna Mihályko solo fatetur et dicit: Hallottam magától Benkő Anna asszonytól, hogy azután, hogy Apor József uram ő nga megházasodott, mondott ilyen szókot: Nem vetek esztendőt belé még, Vay Márja kimenyen innen lakni s én lészek Apor Józsefné. Azt is tudom bizonyoson, hogy Benkő Anna asszony nékem könyörgött, hogy Apor József úr ő nga patkajának a sarát vigyem néki s megadja az árát, de én nem cselekedtem; e pedig volt *ennek előtte mintegy tíz esztendőkkel.* Ad reliqua nihil.

Eodem anno et die continuata est haec inquisitio nostra in oppido Kézdi Vásárhely, praefatae sedi Siculicali Kézdi ingremiato, domoque circumspecti *Clementis Szőcs* civis et inhabitatoris ejusdem oppidi in serie fori publici situata.

4-us testis generosus dnus Joannes Rápolti de Peselnek, annorum 59. fatetur ad 1-mum: Tudom azt nyilván és bizonyoson, hogy az utrumban nevezett Benkő Anna asszony altorjai br. Apor József uram ő ngát igen megszeretvén, ő ngához való biztában vált el előbbeni férjétől Imecs Domokos uramtól, azután nyilván tapasztaltam, hogy úgy éltek egymás között való nyájas társaságban, mintha hütösök lettek volna egymáshoz, mert ad 2-um: En nálam házamnál is jó darab ideig lakván Imecs Damokosné Benkő Anna asszony, gyakran jött oda hozzája az úr Apor József uram ő nga, s azután is gyakorta jöttek együtt házamhoz s más alkalmatosságokban is láttam együtt való nyájaskodásokat, de semmi feslett erkölcsöket nem tudom, nem láttam. Ad 3-ium: Most nem régen engemet ő Felsége compulsorium mandatuma mellett requirálván Benkő Anna asszony, hogy az ő kglme mentségire inquisitiót peragáljak; én ugyan hozzá kezdék az inquisitióhoz, de látván, hogy a

fátensek nem az ő kglme mentségire, hanem terhére felelnek, mit feleltek pedig, in specie nem emlékezem reá, belé hagyám az inquisitiót. Ad 4-um nihil. Ad 5-um: Azt hallottam, hogy Benkő Anna asszony törvényre a szentszékre idéztetett volt, de azon törvénynek kimeneteliről semmi bizonyost nem tudok. Caeterum nihil certi.

5-us testis nobilis Ladislaus Imecs de Kézdi Szt. Lélek fatetur ad omnia: A kérdésben feltett Benkő Anna asszonynak én semmi dolgait, boszorkányságát, vagy egyéb tisztátalan életét nem láttam, hanem tavalyi esztendőben inquirálván ő kglme mentségire, emlékezem a fatensek ilyetén importantiaira: hogy tudni illik Benkő Anna asszony döglött kutyának a szájában almát és hájat megforgattatott volna s azon hájjal pogácsát süttetett volna és hogy ad *(úgy!)* döglött kutyát megpökdösvén azt mondották volna: hogy *valamiképpen a döglött kutyát utálják az emberek, úgy utáljon minden asszony állatot az úr Apor József uram ő nga Benkő Anna asszonyon kivül.* Caeterum nihil certi.

6-tus testis nobilis Franciscis Farago de Szt. Katolna, annorum 60, fatetur ad 4-um et 5-um: Tudom azt, hogy az utrumban nevezett Benkő Anna asszony a szentszékre maga gonosz cselekedeteiért törvénybe idéztetett volt, mert én lévén a szentszéknek fiscusa, magam procedáltam ő kglme ellen, aholott is actiomban kurvaságát és boszorkányságát feltévén mindazokot sufficientibus documentis comprobáltam, melyre nézve a szentszék hatszáz forintokig való bursalis poenára sententiája által condemnálta ő kglmét. Caeterum nihil certi.

Continuata est haec inquisitio nostra in praefata possessione Altorja, domoque praefati *Michaëlis Szabó*, die decima sexta mensis Martii anno ejusdem.

7-a testis provida femina Rebeca Szőts, providi Barbuly Krecsun inquilini nobilis dnae Cristinae Bodo, generosi quondam Pauli Benkő de Altorja viduae consors, annorum circiter 43. fatetur ad 3-um: Szemeimmel láttam, hogy az Benkő Anna asszony ennekelőtte circiter öt esztendőkkel egy ide való Barbulyné nevü oláh asszonynyal maga házánál babot vettetett, de mi végre cselekedte, nem tudom. Ad reliqua nihil certi.

8-us testis nobilis Andreas Márton de Altorja, annorum 60, fatetur ad omnia: Láttam aztot szemeimmel egy alkalmatossággal, ez előtt circiter négy esztendővel, hogy az erdőn az utrizált Benkő Anna asszony Apor József uram

ő ngával déli álmat együtt aludt és egymás mellett heverésztek. Caeterum nihil certi.

9-a testis honesta femina Anna Lukács, agilis primipili Clementis Mike consors, annorum 49. fatetur ad 1-mum, 2-um: Tudom nyilván és bizonyoson, mert szemeimmel láttam, hogy a kérdésben feltett Benkő Anna asszony a közelebb elmult nyárba kaszáláskor egy alkalmatossággal midőn innen Futásfalvára megyek vala, itten a mezőn a buzából az út szélyiről felkele, az urral, Apor József uram ő ngával együtt ültek ottan a buzában, vagy hevertek, nem láthattam a buzától, mikor felkelének a buzából, Apor József uram ő nga egyfelé, s Benkő Anna asszony pedig másfelé elmenének. Caeterum nihil ad reliqua.

10-a testis honesta femina Helena Nagy, agilis primipili Francisci Léva consors, annorum 25, fatetur ad omnia: Ennek előtte circiter négy esztendőkkel egy alkalmatossággal az erdőre len nyőni mentünk vala, a holott is jelen volt az utrizált Benkő Anna asszony az úrral br. Apor József uram ő ngával s láttam szemeimmel, hogy egy fára superlát módjára köpönyeget vontak fel, azon köpönyeg alá Benkő Anna asszony és Apor József uram ő nga együtt bebujtak s ottan egész éczaka együtt voltak, ottan együtt háltak, de mit csináltak, a köpönyegtől nem láthattam. Caeterum nihil certi.

11-a testis honesta femina Anna Szabó agilis primipili Joannis Czikó consors, annorum 36. fatetur ad 3-um: Tudom bizonyoson, hogy a midőn szoptatós asszony voltam, az utrizált Benkő Anna asszony én tőlem csecstejet kéretett s én magam is láttam, midőn azon téjjel pagácsát süttetett Benkő Anna asszony; egy oláh asszony, a kit is Gergely Gábornénak híttak, s innén valahova elvetemedett, vitte el innen én tőlem Benkő Anna asszonynak azon tejet, a mely asszony beszéllette nékem, hogy az én tejemmel sütött pogácsát az urral Apor József urammal ő ngával Benkő Anna asszony megétette. Caeterum nihil.

Ibidem die immediate subsequenti decima septima videlicet mensis Martii anni ejusdem hanc inquisitionem continuavimus.

12-a testis honesta puella in capillis constituta Anna Kis, praefati Adalberti Kis filia, annorum 18, fatetur ad 3-um: Láttam magam szemeimmel, midőn a kérdésben nevezett Benkő Anna asszony ennekelőtte circiter három esztendőkkel a ház híján a kürtő feli helyheztetvén a fonal tekerő fát, aztot ottan viszáson tekerte, de mi végre csele-

kedte, nem tudom. Tudom azt is bizonyoson, mert jelen voltam, hogy Benkő Anna asszony ennekelőtte mintegy három esztendőkkel egy korsó szenes vizet csinála s engemet kére, hogy azon vizet vigyem el és az Apor József uram ő nga ajtaja előtt a küszöb alatt keresztül öntsem el s én a szerént cselekedtem, de eztet is mi végre cselekedte ő kglme, nem tudom. Ugyan azon üdő tájba egy alkalmatossággal elhíva engemet Benkő Anna asszony a vizre, a hol két patak öszvefoly, s ottan ő kglme háromszor vizet meríte, a mely vizet hazavittünk, mit csinált vélle, nem tudom; ez pedig vala essős üdőben. Azt is láttam, midőn Apor József uram ő nga egy alkalmatossággal Ikafalvára akar vala menni. Imecs Damokosné Benkő Anna asszonyhoz bémene, a lovai künn az ajtó előtt állván, az alatt Benkő Anna asszony az Apor József uram lovának farkából és serényiből metszett s midőn Apor József uram elindult volna, azon lószőrt felvivé Benkő Anna asszony a háza híjára s ottan a kürtő feli helyheztetett fonal-tekerő fára tévén, vissza tekerni kezdé azon tekerőt, s tudom bizonyoson, hogy Apor József uram ő nga el nem mehete Ikafalvára, hanem a mezőről visszatére Benkő Anna asszonyhoz. Ad reliqua nihil in merito.

13-us testis agilis primipilus Simon Csobot, annorum 40. fatetur ad 5-tum: Tudom azt bizonyoson, hogy az utrumban feltett Benkő Anna asszony a szentszékre törvényre idéztetett volt; olvastam is az ő kglme ellen való actiot, a mint emlékezem reája, a volt benne, hogy ő kglme házas személyekkel rendkívül barátkozik s azokot magához hódítja és hogy bübájos boszorkányságban elegyítette volna magát, de micsodás kimenetele lett azon törvénynek, nem tudom. Ad reliqua nihil certi.

14-a testis nobilis femina Cristina Bodo, generosi quondam Pauli Benkő de Altorja relicta vidua, in domo sua nobilitari in eadem Altorja situata, legitime requisita fatetur ad 1-mum et 2-um: Nyájas társalkodását az utrizált Benkő Anna asszonynak az urral br. altorjai Apor József urammal ő ngával gyakor izben láttam s nevezetesen ennek előtte circiter három esztendőkkel a feredőre menvén, együtt voltunk szálláson Benkő Anna asszonynyal és Apor József urammal ő ngával, a mikor is szemeimmel láttam, hogy az úr Apor József uram és Benkő Anna asszony egy ágyban egy takarodzó alatt együtt háltanak. Ad reliqua nihil certi.

15-a testis honesta femina Catharina Sándor, agilis primipili Andreae Vizi consors, annorum circiter 19. ob

infirmitatem in domo sua in praefata Altorja existente legitime requisita, fatetur ad 1-mum et 2-um: Én két esztendők elfolyása alatt lévén az utrizált Benkő Anna asszonynak béres szolgálója, tudom azt bizonyoson, mert ugy tapasztaltam, hogy azon üdőnek elfolyása alatt az úr Apor József uram ő nga gyakor jött Benkő Anna asszonyhoz, gyakron ő kglminél is hált, de akkor bennünköt kiküldöttek és csak ketten háltanak egy házban. Ad 3-um: Tudom azt bizonyoson, hogy ennek előtte két esztendőkkel Benkő Anna asszonynál való laktomban ő kglme egy agárnak a fejit elvágatta, a melyet megégetett, de mit csinált véle, nem tudom. Ugyan azon üdő tájba parancsola nékem Benkő Anna asszony: menjek el és egy darab hájat egy megdöglött kutyának a szájában megforgassak; én elmentem ugyan asszonyom parancsolatjára, de a hájat a kutyának szájában meg nem forgattam, hanem visszatérvén azt mondottam, hogy véghezvittem parancsolatját s a hájat keziben adtam; mit csinált vélle, nem tudom. Láttam azt is, hogy midőn Apor József uram ő nga kiment a gyülésben, Benkő Anna asszony a lovának nyomából földet ásott, de hová tette azon földet és mit csinált vélle, nem tudom. Ad reliqua nihil.

Hi praescripti testes praeter 4-tum, 5-tum et 6-tum omnes et singuli resident in praefata possessione Altorja, in haereditatibus Siculicalibus partim propriis, respective antefatorum dominorum dominarumque suorum et suarum terrestrium, suntque legitime citati, jurati et examinati.

Continuata est haec inquisitio nostra in possessione *Karathna*, in comitatu Albensi Transylvaniae, domoque nobilis *Michaëlis Bodó* de Karathna, anno et die iisdem.

16-a testis nobilis femina Agnes Bárdi, nobilis Sigismundi Kun de Karatna consors, annorum circiter 28, legitime citata, examinata, fatetur ad 3-ium: Ennekelőtte circiter 14 esztendőkkel láttam szemeimmel, hogy Benkő Anna asszony maga házánál babot vettetett, s ottan együtt tréfálódtunk véle, de egyebet semmit nem tudok. Ad reliqua nihil certi.

17-a testis femina Clara Szabó, Georgii quondam Szabó jobbagionis dum viveret nobilis domini Stephani Kövér de Karatna, in eadem Karatna residentis *filia deflorata*,[1]) annorum 32, legitime citata, jurata, examinata, fatetur ad 1-mum. Tudom nyilván és bizonyoson, hogy a kérdésben megnevezett Benkő Anna asszony gyakorta társal-

[1]) Régi székelyesen: »üdő tőtött« (vén leány).

kodott éczakáknak idején is br. Apor József urammal ő ngával s jártunk is gyakorta erdőre és mezőre együtt s nevezetesen ennekelőtte mintegy kilencz esztendőkkel, tavasszal egy darab ideig minden estve kijártunk a mezőre együtt, s ottan *áskáltunk, elrejtett kincset keresvén*, midőn az ásásban megfáradtunk, ide s tova dőledeztünk. Benkő Anna asszony pedig az urral Apor József uram ő ngával együtt félrement s ottan mit csináltak együtt, nem tudom, mert feléjek nem mértem közelíteni. Ad 2-um nihil, ad 3-ium: Ugyan azon tájban az úr Apor József uram ő nga ide Karatnára egy *Kún Sára* nevü személyhez járogatott s kért engemet Benkő Anna asszony, hogy azon Kún Sárának s. v. a ganéjában vigyek ő kglmének s jó fizetést igyírt, ha viszek, mit akart véle nem tudom, de ugy gondolom hogy Apor József urat ő ngát Kún Sárától akarta avval *elgurusolni*. De én azon rút portékát utálván hordozni, nem vittem. Ad reliqua nihil certi.

18-us testis nobilis Adamus Könczei de Karatna, annorum 30, legitime citatus, juratus, examinatus fatetur ad 1-mum et 2-um: Tudom azt bizonyoson, hogy az utrizált Benkő Anna asszony nagyon társalkodott az úrral Apor József uram ő ngával, s nevezetesen ennekelőtte circiter nyolcz esztendőkkel egykor vadászat alkalmatosságával az ide való erdőn *Bálványos vára alatt* Benkő Anna asszony az úrral Apor József urammal ő ngával egy szekérben egy takarodzó alatt együtt hála, a melyet én akkor ottan jelen lévén, szemeimmel láttam. Ad reliqua nihil certi.

19-a testis nobilis virgo Barbara Kis, nobilis quondam Gabrielis Kis de Karatna, filia, annorum circiter 20, legitime citata, jurata, examinata, fatetur. Ad 3-ium: Tudom nyilván és bizonyoson, hogy *ezelőtt circiter 8 vagy 9 esztendőkkel* a kérdésben nevezett Benkő Anna asszony kért engemet arra, hogy fogassak ő kglmének *zöld békát*, a melyet a mint ő kglme akkor mondotta, egy uj fazékba kelletnék tenni, kilencz lyukat furván a fazékra s azután hangyabolyba helyeztetni s a hangyák megeszik a békát, a a melynek marad olyan csontja, a melylyel ha kit akar valaki, hogy őtöt szeresse, ha megérteti, felettébb fogja szeretni. Kért arra is engemet Benkő Anna asszony, hogy egy ide való *Kún Sára* nevű asszonynak a jobb lába nyomából ássanak földet és küldjem ő kglmének s arra is kért, hogy ha lehetséges, küldjek azon Kún Sárának a ganéjából is ő kglmének, mert azzal Apor József urat vagy magát, vagy pedig köntösit meg akarja mázolni, a

végre, hogy Apor József ő nga ne szeresse Kún Sárát, hanem had unja meg, de én egyiket se cselekedtem. Maga beszéllette azon alkalmatossággal Benkő Anna asszony nékem, hogy a fellyebb említett dolgokot, ha módja lészen benne, véghezviszi.

Eodem die in praefata possessione *Altorja*, in domo sua colonicali ob infirmitatem requisita est

20-a testis provida femina Barbara Székely, providi Stephani Kertész, jobbagionis posteritatum illustrissimi dni quondam *Petri Apor* liberi baronis de Altorja, in eadem Altorja residentis, consors, annorum 50. jurata, examinata, fatetur ad 3-ium: Most esztendeje én és egy Vizi Boricza nevű szolgálója a kérdésben feltett Benkő Anna asszonynak, meg akarván az Benkő Anna asszony házában a tüzhelyet ujólag tapasztani, a tüzhelyből a régi megégett agyagat felástuk, a holott is épen azon helyben, a hol a tüz égett, tanáltunk beásva egy csuprot, s látám, hogy azon csuporban sok csomók hamuval elegyesen valának, de mi volt azon csomókban nem vizsgáltam, hanem azon csuprot a földhöz ütöttem, melyet észre vévén Benkő Anna asszony, azt mondá nékünk, hogy azon csuprot nem kellett volna kivennünk, mert ő kglme azzal nevetséget akart csinálni. De reliquo nihil certi.

Continuata est haec inquisitio nostra die vigesima mensis Martii anni ejusdem in possessione *Peselnek* in comitatu Albensi Transylvaniae existente, domoque colonicali providi *Francisci Varga*, jobbagionis generosi domini Francisci Janko de Zágon in eadem Peselnek residentis.

21-a testis provida Barbara Székely, modo fati Francisci Varga consors, annorum circiter 21, legitime citata, jurata, examinata fatetur. Ad 1-mum et 2-um: Én ennekelőtte öt esztendőkkel szolgálatban laktam az kérdésben feltett Benkő Anna asszonynál, a mikor is bizonyoson tudom és láttam, hogy Benkő Anna asszony br. Apor József uram ő ngával egy ágyban, egy paplan alatt egynéhányszor hált, sokszor együtt egy ágyban hevertek, a maga Benkő Anna asszony házánál. — Ad 3-ium: Ezen ide alább megmondott dolgait is ugyanazon üdőben, mikor Benkő Anna asszonynál laktam, bizonyoson láttam és tapasztaltam Benkő Anna asszonynak, hogy tudniillik ő kglme egy alkalmatossággal lábáról és kezeiről a körmeit levagdalá és a vas eszteket megmelegítvén a tüzön, azon az elmetszett körmeit megaszalá s rézmosárba megtörvén, pogácsában sütötte annak porát, és ismét azon pogácsát is aprón törte és az abból

való port az br. Apor József uram ő nga étkeiben hintette és ő ngával megétette. Azt is szemeimmel láttam, hogy Benkő Anna asszony a br. Apor József uram ő nga lábravalóját fonal-tekerőre felkészítette és azon tekerőt a ház híján a kürtő felében helyheztette, mikor br. Apor József uram ő nga idehaza nem volt, s ottan addig tekerte a tekerőt a lábravalóval együtt viszáson, a mig br. Apor József ő ngának haza kelletett jőni; midőn hazajöttek, kérdettem az Apor József uram ő nga Gocsmán László nevü szolgáját, hogy miért jöttek olyan hamar haza, a ki is felelt nékem ilyen szókkal: *asszonyod hozott, mert még éjjel sem nyughatott az uram ő nga.* Oly hosszason tekerte pedig Benkő Anna asszony a füstön a lábravalót, hogy a füsttől megcseresedett, s nékem azt parancsolta Benkő Anna asszony, hogy ha valaki kérdené, hogy mi lelte azon lábravalót, mondanám azt: hogy midőn Apor uram ő nga azon lábravalóba feredett, a feredő fogta meg. Azt is szemeimmel láttam, hogy Benkő Anna asszony, midőn Apor József uram ő nga honn nem volt, az ő nga ottan maradott kapczáját egy csuporban sokáig sütötte, főzte, de azután hová tette és mit csinált vélle, nem tudom.

Tudom azt is, hogy Benkő Anna asszony vélem a holt embernek a csontját elhozotta a temetőből s aztot porrá törvén, nékem ideadta s megparancsolta, hogy az Apor József uram ő nga étkiben hintsem belé, de éngem a lelkiüsméret arra reá nem vivén, az úton elhintettem s visszamenvén azt mondottam, hogy végbe vittem parancsolatját. Szemeimmel láttam azt is, hogy Benkő Anna asszony a br. Apor József úr hajában három tetvet keresvén, azon tetveket egy üveg palaczkba tette italba és az utjára ő ngának feltette. Azt is egynéhány izben láttam, hogy Benkő Anna asszony a br. Apor József uram ő nga nyomából a földet felásta és hogy az ő nga pökésit felszedte, de mit csinált vele és hova tette, nem tudom.

Tudom azt is, hogy egykor Benkő Anna asszony elkülde engemet egy oláh asszonyhoz, hogy vetessek babot vélle, hogy ha Apor József uram ő nga, minthogy akkor honn nem volt, haza jő-é, vagy nem, és ha haza jő, haraggal jő-é, vagy jó kedvvel. Megvetvén azon oláhné a babot, azt izené én tőlem asszonyomnak, hogy az urfi neheztel, de könnyen elmúlik haragja s bizonyosan haza fog jőni, hanem küldje oda Benkő Anna asszony maga előruháját az oláhnéhoz; és én megmondván az izenetet, én tőlem küldé el Benkő Anna asszony a maga előruháját az oláhnéhoz és

én elvivén, az oláhné az előruhát sokáig tekeré s faracsárá,[1]) s azután visszaküldvén, azt izené én tőlem asszonyomnak, hogy midőn haza jő az úr Apor József uram ő nga, azon előruhát tegye azon ágyba, a melybe ő nga fog hálni, két vánkos közi, s reggel kérdje meg, hogy micsoda álmot látott ő nga; én mindeneket az izenet szerént megmondottam asszonyomnak.

Tudom azt is, hogy egy alkalmatossággal megnehezteltelvén az úr Apor József uram ő nga Benkő Anna asszonyra, ő kglme holmi vizet, maga tudja miképpen készített, a melyet is nékem ideadott, azt parancsolván, hogy azon vizet öntsem el a br. Apor József uram ő nga ajtajába, de én a csűrös kertben elöntvén, azzal visszatértem.

Szemeimmel láttam azt is, hogy Benkő Anna asszony maga házának négy belső falait mézzel megkente, aztot mondván: hogy *valamint azon falak egymással szembe vadnak, úgy legyen vele szembe Apor József.* Tudom azt is, hogy Benkő Anna asszony egy kedd napon elment a temetőben, s engemet strázsának állított, hogy valaki rajta ne kapja cselekedetin s láttam, hogy a holtnak a sírján keresztet húzott késsel s a szíve tájékáról földet vett fel, s azon földet nékem adta, hogy hintsem az Apor uraknak étkiben, de én nem mértem megcselekedni; a mint a tanácsos oláhnéjától észrevehettem, azért akarta cselekedni Imecsné asszonyom, hogy az öreg Apor Péter úr és a kisasszony Apor Anna ő ngok ne lássanak s ne halljanak és Apor József urat tőle ne ellenzzék. Caeterum nihil.

Continuata est haec inquisitio nostra die vigesima prima mensis Martii, anni ejusdem in possessione *Kovászna* in sede Siculicali Orbai existente, domoque parochiali pastoris seu parochi ecclesiae reformatae in eadem possessione Kovászna existentis.

22-a testis nobilis femina Sára Könczei nobilis ac reverendi domini Samuelis Imreh de Etfalva ecclesiae reformatae in praefata possessione Kovászna existentis parochi consors, annorum circiter 33, legitime requisita, jurata et examinata, fatetur ad 1-mum et 2-um: Tudom nyilván és bizonyoson, mert szemeimmel láttam és nyilván tapasztaltam, hogy a kérdésben megnevezett Benkő Anna asszony, mlgos br. altorjai Apor József uram ő ngával társalkodott és ennekelőtte hat esztendőkkel azon személyeknek illetlen és botránkoztató társolkodásokat nyilvánságoson tapasztal-

[1]) Valószinüleg: facsará helyett.

tam, mert szemeimmel láttam, hogy br. Apor József uram ő nga Benkő Anna asszonynak előruhája alá benyult és a mit oda be tanált, aztot illetlenül tapogatta, ezt pedig nem csak egyszer, hanem sok rendben. Ad 3-ium: Ugyan azon üdőtájban szemeimmel láttam, midőn Benkő Anna asszony maga ganéját égett borban elegyítvén, nevezett Apor József uram ő ngával megitatta, kérdettem Benkő Anna asszonyt, hogy aztot mi végre cselekedte, azt mondotta nékem, hogy azért, hogy inkább szeresse őtöt Apor József uram ő nga.

Ugyan azon üdőtájban füleimmel hallottam, minthogy jelen voltam, hogy Benkő Anna asszony egy asszonynak, a kit nem üsmértem, panaszkodott és tanácsot kérdett azon asszonytól, hogy mit kelletnék cselekedni, hogy Apor József uram mást kívüle ne szeretne, a melyre felele azon asszony ember, hogy ő tudna olyan mesterséget, meg is mutatá mesterségit, mert egy fokos tőt elé vévén, arra sokat berbetéle és a tőnek a hegyit a fokába fordítván, az Imecsné asszonyom háza ajtajának küszöbe alá ezen e szerént elkészített tőt beásák; hogy pedig azon babonás asszony mesterségét végben vigye, először Benkő Anna asszony fizetést igyírt vala néki; eztet pedig azért cselekedtette Benkő Anna asszony, hogy ő kglmén kívül Apor József uram ő nga senkivel ne közösülhessen.

Füleimmel hallottam aztot is, midőn az említett asszony Benkő Anna asszonyt (minthogy akkor a vala a hire, hogy Apor József uram ő nga meg akar házasodni) arra tanította, hogy az Apor József uram ő nga lábravalóját tegye azon tekerőfára, a melyen a fonalat szokták tekerni és a kürtő felett tekerje azon tekerőt a lábravalóval együtt, láttam is szemeimmel, hogy Benkő Anna asszony azon tanács szerént cselekedett. Ezt pedig azon hitván asszonynak tanácsából, a mint magától azon asszonytól hallottam, hogy mondotta, azért cselekedte Benkő Anna asszony, hogy Apor József uram ő nga sohult meg ne maradhasson, hanem szükségesképpen vissza kellessék jőni, de azon tekerő forgatást ugy javalja vala azon asszony hathatósnak és foganatosnak lenni, hogy ha ő mindennap háromszor a szokott igéket, ő tudja micsoda igék voltak azok, reája mondja. Ez is ennekelőtte *hat esztendőkkel* volt.

Láttam azt is ugyanazon üdőtájban, hogy Benkő Anna asszony az Apor József uram ő nga nyomából a földet felásta és azon földet maga vizeletével megelegyítvén, feltapasztotta maga tüzhelyére, a hol a láng fel szokott menni; azt mondotta Imecsné asszonyom nékem, hogy ő

kglmét egy asszony tanította arra s azon dolgot a végre cselekszi, hogy úgy égjen Apor József uram ő ngának a szive utána, valamiképpen azon föld fog ottan égni.

Láttam aztot ugyanazon üdőtájban, midőn Benkő Anna asszonyember csecsiből tejet fejetett, s azon téjjel pogácsát sütött, kérdettem, hogy mi végre cselekszi azon dolgot, azt felelte nékem, hogy ő kglmét egy asszonyember tanította arra, hogy a kinek azon pogácsát meg adja enni, az úgy el nem feledkezhetik róla, valamiképpen az anya el nem felejtkezhetik a maga gyermekiről. Caeterum nihil certi.

Die immediate subsequenti vigesima secunda videlicet mensis Martii anni ejusdem in eodem loco inquisitio nostra continuata.

23-ius et ultimus testis agilis primipilus Ladislaus Gotsmán de Maksa, annorum 29. fatetur ad 3-ium: Én inassa lévén az úr Apor József uram ő ngának, tudom nyilván és bizonyoson, mert ugy tapasztaltam, hogy ennekelőtte circiter másfél esztendővel Altorján az Apor Péter uram ő nga udvarában a kérdésben megnevezett Benkő Anna asszony akkori szolgálója Sándor Kata, mostan Altorján lakó Vizi Andrásné mutata nékem holmi port, azt mondván, hogy azon port Benkő Anna asszony ő tőle a végre küldötte volna oda, hogy aztot tenné az Apor József uram ő nga pohárába, mely dolgot, hogy észrevettünk, nem engedtük meg, hogy azon leány a pohárszékhez közel férjen. Caeterum nihil certi.

Cuius quidem praemissae huiusmodi inquisitionis et attestationis seriem, prout videlicet per nos et coram nobis extitit expedita et peracta Majestati Vestrae Sacratissimae fide nostra mediante, sub sigillis nostris usualibus, manuumque propriarum subscriptionibus descripsimus, annotataeque exponenti jurium antefati officii sui uberiorem futuram ad cautelam necessariam extradedimus. Eandem de reliquo sacratissimam caesareo regiam Majestatem Vestram quam diutissime, feliciter vivere, glorioseque regnare desideramus. Datum in praefata possessione Kovászna, die vigesima secunda mensis Martii, ultima videlicet inquisitionis nostrae anno domini millesimo septingentesimo quinquagesimo tertio.

Correctum per nos ejusdem Scrmae Mttis Vrae
humiles perpetuoque fideles, subditi et servi

Sigismundus László m. p. tabulae Mttis Vrae regiae, in Trannia judriae scribae ac jurati notarii

Franciscus Sámbler m. p. cancellariae regiae provincialis Transylvaniae

ad praemissa fideliter peragenda specialiter exmissi.

Külső czím: Sacr. C. R. Majestati d. d. Mariae Theresiae etc.

Kívül: Ao. 1753. Apertum per magistrum Adamum Nemes, potonotarium. (P. H.) (P. H.)

Kívül: Inquisitoria contra nobilem feminam Annam Benkő Dominici Imets de Imecsfalva divortiatam consortem in materia lubrica et ratione superstitiosae magiae.

(Eredetije a b. Apor-család altorjai levéltárában.)

8.

Gyula-Fejérvárt, 1753. jun. 12.

Benkő Anna reversalisa, melyet az erdélyi r. kath. püspök br. Szalai Sztojka Zsigmond Antalnak adott a károly-fejérvári egyházi törvényszék börtönéből kibocsátása végett.

Én ide alább megirt személy adom tudtára mindeneknek, a kiknek illik, hogy minekutánna sokféle vétkes és botránkoztató cselekedetimnek s bűneimnek igaz büntetése végett a közelebb elmult esztendőkben az háromszéki tisztelendő esperesti szentszék elejében idéztettem és annak rajtam lévő törvényes hatalmát, itiletét s gonosz cselekedetimirt igasságoson szabott büntetését magamra vállalni vakmerőképpen és engedetlenül megvetettem volna, onnat az ellenem indított törvényes processus által küldetvén az *károly-fejérvári* főtisztelendő püspöki consistorium, vagyis egyház törvényes szék elejében, ottan bűneimnek méltó büntetése e szerént végeztetett, hogy tudni illik Károly-Fejérvárra kivitettetvén, ottan poenitentia tartó helyre rekesztettessem, a minthogy rekesztettettem is, hogy így gyakor könyhullatásim, szívbéli bánatim, szenvedésim és poenitentia tartásim által jó Istenemnek ellenem felgerjedett haragját engesztelném, iffiúságomnak esztelenségit fájlalnám, gonoszságimot siratnám, bűneimnek undokságát mosogatnám, s bocsánatját munkálnám és életemet megujítván, az Istennek, az anyaszentegyháznak és az keresztényi tökéletességnek törvényéhez s rendéhez szabni s kormányozni magamat eltökélleném. Mely penitentia tartásomnak midőn már-már nyolczadik hete mulnék, borultam alázatos reménkedésem által mlgos *br. Szalai Sztojka Sigmond Antal* erdélyi püspök uram és főlelkipásztorom ő excellentiájának kegyes lábaihoz, töredelmes szívvel reménkedvén [1]) s esedezvén, mél-

[1]) T. i. rimánkodván.

tóztatnék büneimért méltán szenvedett büntetésemnek idejét és sulyát kegyes szivére venni és szabadulásomat kegyelmesen megengedni. Hajlott atyai kegyessége alázatos reménkedésemre és szabadulásomat kglmesen megengedte, hogy ha előbb ezen alább tett conditiókra magamat kötelezném, melyeket is látván, hogy egyedül bünös lelkemnek üdvösségére céloznának, alázatoson acceptáltam s acceptálok és kötelezem ép elmével s szabad akarattal magamot.

1-mo. Hogy kibocsáttatván sohuva el nem térek s nem mégyek, hanem egyenesen mostoha atyám uram és édes anyám asszony házokhoz és valameddig férj nélkül való életet élek, mindaddig nem másutt, hanem ő kglmek házaknál, ő kglmekkel s ő kglmek mellett lakom.

2-do. Magam jószágimnak látogatására (akár Torján, akár másut legyenek azok a vidékben) és azoknak kormányozására sem egykor, sem másszor egyedül nem mégyek s nem járok, hanem említett atyáimnak egyetértéséből ez, azzal vagy azokkal a becsületes és jó hírü nevü személylyel, személyekkel, a kit, vagy a kiket azok mellém rendelnek.

3-io. Akárhol lévő jószágomban, vagy udvaromban br. Apor József úrnak semminémü jovát, marháját vagy portékáját nem tartom, s lenni, tartani meg nem engedem.

4-to. Vélle, ugymint említett br. Apor József úrral teljességgel semmiben nem czimborálok, vélle sohult semminémü barátságban, társaságban, nyájasságban, beszédben, szóval vagy irás, avagy iratás által szövetségben, se mások előtt, se különösön, se magam személyem szerint, se mások vagy más által, se nyilván, se titkon, semmi szín, titulus vagy praetextus alatt nem indulok, nem lészek s nem correspondeálok. Sőt mind magát, mind ezeket, mind egyebeket is, melyek a gyanakodásra vagy botránkoztatásra okot adhatnának, teljes tehetségem szerint elkerülök s eltávoztatok.

5-to. Ennek utánna, hogy Istennek ellenem büneimmel felgerjesztett haragját, míg az alkalmatos idő vagyon, engesztelhessem és azoknak Isten irgalmasságából bocsánatját nyerhessem, kibocsáttatásom előtt egész életemi vétkeimről igaz és szivbéli töredelmes gyónást teszek s poenitentiát tartok, annak utánna pedig mindenféle csélcsap, veszedelmes és botránkoztató társaságokat, társolkodásokat, szövetségeket elkerülök s eltávoztatok és életemet kitelhetőképpen mindenekben az Istennek s anyaszentegyháznak törvénye és kereszténi tökéletességek rende szerint folytatom s kormányozom.

6-to. Az anyaszentegyház törvényeihez, úgy főbb és azok után való lelkipásztorimhoz s előljáróimhoz, mindenekben visszavonás nélkül illendő tisztelettel és keresztényi tökéletes engedelmességgel viseltetem.

7-o. Mindezekre pedig magamat 100, id est száz aranyokból álló vinculum alatt olyanképpen kötelezem, hogyha ezeknek megállója nem lennék, sőt (kit Isten távoztasson) előbbeni rossz életemre visszatérnék, vagy azokat ujabb gonoszságimmal újítanám s szaporítanám, tehát sulyos egyházi előljáróim illendő büntetődésem végett mindazon száz aranyokat rajtam minden törvénykezés nélkül megvehessék s megvétethessék, mind pediglen akárhol magam tulajdon jószágomban s házomban is bátran hozzám s személyemhez nyulathassanak s büntettethessenek személyemben is, úgy hogy ezekben semmi remediumok, subrefugiumok, impedimentumok, praetextusok, sőt nemesi praerogativám is ellent ne állhassanak s ne álljanak. Mindezekről pedig és ezeknek megállására, minek előtte penitentia tartó helyemből kibocsáttatnám, tartozom négy becsületes és disinteressatus ezen reversalis levelemet subscriptiójokkal és pecsétekkel megerősítő nemes embereket kezesekül állítani. Melyekről adom ezen magam kezem irásával subscribált pecsétes levelemet Károly-Fejérváratt die 12, mensis Junii, anno 1753.

Rab özvegy Benkő Anna, nemes személy.

Ezen praemittált punctumokot küldvén mihozzánk mostan detentióban levő Benkő Anna asszony a végre, hogy az utolsó punctum tenora szerint a kezességet subeálnók: mi azért a praeinserált conditiók szerint való maga accommodatiójáról a kezességet leváltuk. Melyet subscriptiónkkal és pecsétünkkel corroboráltunk.

Bodó Gergely,
Kézdi széki altorjai nemes személy (L. S.),

Bárdy Elek,
fejérvármegyei karathnai nemes személy (L. S.),

Iffiabb Köntzei Gergely,
fejérvmegyei karathnai nemes személy (L. S.)

Kún László,
fejérvmegyei karathnai nemes személy (L. S.)

(Egykorú másolata a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

9.

Kovásznán, Karathnán
és Altorján, 1759. február 13. — apr. 29.

Tanúvallatás Benkő Anna asszony kívánságára arról, hogy látták-e őt báró Apor Józseffel fajtalankodni s boszorkányságot művelni.

Sacratissima Caesareo-Regia et Apostolica Majestas!

Domina nostra clementissima, benignissima.

Vestra clementer nosse dignetur Majestas Sacratissima, quod nos literas ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae compulsorias, pariter et attestatorias pro parte et in persona nobilis feminae Annae Benkő, egregii Dominici Imets de Imetsfalva consortis divortiatae, legitime confectas et emanatas, nobisque inter alios ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae humiles perpetuoque fideles, subditos, et servitores, literis in iisdem nominanter et ab officio conscriptis, praeceptorie sonantes et directas, summo quo decuit, honore et obedientia receperimus in haec verba:

Maria Theresia, divina favente clementia Romanorum imperatrix ac Germaniae, apostolica Hungariae, Bohemiaeque regina, archidux Austriae, dux Burgundiae, princeps haereditaria Transylvaniae etc. comes Tyrolis et Siculorum, fidelibus nostris universis et singulis illustribus, spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis nobilibus et agilibus, pariter etiam ignobilibus ac alterius cujusvis status, bonae tamen honestaeque famae et conditionis utriusque sexus hominibus, ubivis in haereditario principatu Transylvaniae partibusque eidem incorporatis constitutis, residentibus et commorantibus, praesentiam notitiam habituris gratiam nostram caesareo-regioque principalem. Exponitur Majestati nostrae in persona nobilis feminae Annae Benkő egregii dominici Imets de Imetsfalva consortis divortiatae, qualiter idem medio vestri ratione et praetextu certorum quorumdam negotiorum suorum coram declarandorum, in praesentia egregiorum et nobilium: Alexii Vajna, Francisci Vass, Emerici Szeles et Georgii Kolosvári, tabulae nostrae regiae in Transylvania judiciariae scribarum ac juratorum notariorum, per nos ad id specialiter exmissorum, vicecomitum item supremorum v.-judliumque jurassorum ac notariorum sedriarum comitatuum: Albensis Transylvaniae, de Küküllő, Thordensis, Kolosiensis, Dobocensis,

Hunyadiensis. Szolnok utriusque, interioris videlicet et mediocris. Krasznensis et de Zaránd, v.-judicum porro regiorum, caeterorumque jurassorum ac notariorum sedium Siculicalium: Udvarhely, filialiumque huius Keresztúr, et Bardotz trium insuper Sepsi, Kézdi et Orbai ut et Miklósvár, Csik item utriusque Gyergyo et Kászon, Marus denique et Aranyos, v.-capitaneorum item, v.-judliumque jurassorum ac notariorum arcis et districtuum terrae Fogaras et Kővár, ductorum praeterea nobilium v.-judliumque jurassorum ac notariorum oppidorum nostrorum: Thorda, Deés, Nagy-Enyed, Magyar-Igen, Sárd, Borberek et All-Vintz, hominum videlicet nostrorum regiorum pro iurium suorum tuitione ac defensione certas quasdam fassiones et attestationes celebrari facere vellet jure admittente. Cum autem veritatis fassio iustitiaeque recognitio nemini sit abneganda, proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, ut dum et quandocunque cum praesentibus simul vel divisim fueritis requisiti, statim vos sub oneribus singularum sedecim marcharum gravis ponderis, per eos quorum interest, seu intererit, irremissibiliter exigendarum, ad diem et locum, per dictam exponentem vel homines ejus ad id transmittendos vobis praefigendum, in praesentiam dictorum hominum nostrorum regiorum personaliter accedere, ibique ad fidem vestram Deo debitam, qualiscunque vobis de et super rebus coram interrogandis constiterit certitudo veritatis suo modo dicere, fateri et attestari modis omnibus debeatis et teneamini. Super quibus quidem fassionibus et attestationibus vestris, literas tandem per praefatos homines nostros regios sub sigillis subscriptionibusque suis fide eorum mediante conscribendas annotataeque exponenti jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam necessarias extradari volumus et jubemus communi iustitia et aequitate svadente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibentibus resistitutis. Datum in libera regiaque civitate nostra Marus-Vásárhely, die quarto mensis Januarii, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo nono. Et subscriptum erat eisdem ad marginem a dextra: Lecta, correcta. Erantque sigillo ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae judiciali authentico, eoque Transylvanico, in inferiori earundem margine in medio videlicet loco solito super cera rubra ductili impressive communitae et roboratae, patenterque confectae et emanatae.

Quibus humillime receptis, nos mandatis Majestatis Vestrae Sacratissimae compulsoriis pariter et attestatoriis

semper et in omnibus uti tenemur et par est obedire satisfacereque volentes, in hoc anno praesenti millesimo septingentesimo quinquagesimo nono, die vero decima tertia mensis Februarii primum quidem in et ad possessionem Kovászna, sedi Siculicali Orbai adjacentem, consequenterque domum agilis primipili *Francisci Kövér* ibidem exstructam et situatam accessimus, ibique testem infrascriptam vigore praeinsertarum Majestatis Vestrae Sacratissimae literarum compulsoriarum pariter et attestatoriarum nostri in praesentiam legitime citatum et accersitum, exacto prius ab eadem firmissimo juramenti sacramento de et super utri punctis per antelatam exponentem nobis exhibitis serio examinavimus et inquisivimus; inquisitaeque veritatis certitudinem serie sequenti descripsimus.

Utri puncta nobis exhibita erant talia:

1-mo. Tudgyá-é a tanú nyilván és bizonyoson értette-é vagyis hallotta-é, hogy tekintetes nemzetes a.-torjai Benkő Ferencz uram leánya, nemzetes Benkő Anna asszony, mind léány korában, mind pedig tekintetes nemzetes Imecsfalvi Imecs Domokos uramhoz való házossági kötelességiben, míg törvényesen ő kegyelmitől el nem vált, úgy elválása után is egész eddig a napig s óráig micsoda életü asszony volt? Úgy viselte-é magát, mint becsülletes és tiszta életü leányzó, míg léány volt, azután míg férje volt, mint becsületes uras asszony, végre mindeddig mint becsületes Isten félő tiszta életü özvegy asszony, vagy pedig az Isten és Haza törvénnye ellen rút fertelmes Istent megbántó s minden keresztény embert botránkoztató, feslett, parázna, bübájos és boszorkányos életet élt? Ha igen

2-do. Miképpen? kivel? hol? mikor? és micsoda alkalmatossággal? Városon? falun? erdőn? mezőn? avagy akárhol is? Nevezetesen pedig

3-o. Látta-é valló említett *Benkő Anna* asszonyt mlgos altorjai l. b. *Apor József* úr ő ngával, vagy mással is akárkivel egy ágyban egy paplany vagy akármi névvel nevezendő takaródzó alatt ketten levetkezve akárholott, vagy köntösökben is vetkezetlenül egymás mellett fekünni? Ha látta

4-o. Vett-é észre, avagy látott-é a tanú a megírt személlyek között nyilvánságos és valóságos paráznaságot? Nemkülönben

5-to. Hogy a specificált exponens asszony az írt mlgos Apor József úr ő ngával akárhol is hogy vadászni

lett volna és ottan ketten egy takarodzó alatt feküvén egymással paráználkodtak volna, látta-é? tudgya-é? vagy akármi jelekből tapasztalta-é a tanú? Ha igen, éjjel-é, nappal-é? s a fatenstől circiter hány lépésnyire s mi módon? Ugy-é, hogy bizonyoson ismerhette volna a tanú, hogy nem más, hanem Benkő Anna asszony?

6-to. Hogy említett Benkő Anna asszony mlgos br. Apor József urral egy kádban akárhol is feredezett volna, s ottan egymást illetlenül tapogatták volna?

7-mo. Hát hogy Benkő Anna asszony gyermeket szült volna, s aztat elvesztette volna tudgya-é a tanú, avagy legalább oly állapottal lenni tudgya-é a tanú, melyben terhes és viselős állapottal való létit a tanú méltán gondolhatta volna? Ha igen mikor? és micsoda alkalmatossággal?

8-o. Hát azt szemeivel látta-é, tudgya-é, vagy magától Benkő Anna asszonytól mondani és beszélleni hallotta-e a tanú, hogy midőn br. Apor József úr ő kegyelmivel közösült, vagyis paráználkodott volna, a paráználkodás közben megérezvén az irt exponens asszony, hogy br. Apor József uram ő ngától mégyen ő kglmiben a mag, aztot nem engedte, hanem megfogta volna a br. Apor József úr szeméremtestét, aztat maga szeméremtestiből kirántotta volna és az br. Apor József úr ő ngától elmenő magot egy pohárban megvévén annak utánna adta volna egy Pergelőné nevü czigány asszonynak a végre, hogy azon megvett maggal csinállya vagyis kurusallya meg az irt czigányné Apor József urat, hogy ő nga soha Benkő Anna asszonyon kivül mást ne szerethessen, annál is inkább feleségül el ne vehessen.

9-o. Hát azt tudgya-é, látta-é, vagy Benkő Anna asszonytól mondani hallotta-é: hogy ő kglme a faluban idestova jártában az úton mlgos br. Apor József uram ő nga nyomát megismérvén, azon ő nga nyomát kilenczig olvasván, a kilenczedikből a földet felásta volna, a melyet maga házához vivén, ő kglme maga vizelletivel megelegyítette volna és agyagot csinálván belölle, az tüzhellyit, a hol a tüz ég, azzal tapasztotta volna meg s midőn a tüz ezen tapasztáson égett volna, ily szókat mondott volna ő kglme háromszor: *úgy égjen Apor Józsefnek szive utánnam, mint ez a tüz.* Nem külömben, hogy az meg irt úr nyomából, ha maga nem cselekedte volna, hogy másokat kért volna ő kglme vagy szép szóval, vagy fizetéssel is ha fogadott volna, hogy az irt úr nyomából, ugy lovának vagy patkójának sárjából is hogy ő kglminek vigyenek és az irt

úr pökésit vagy maga, vagy más által is felszedte, vagyis szedette volna?

11-o. Hát azt tudgya-é, látta-é vagy az exponens asszonytól beszélleni hallotta-é, hogy ő kglme a maga házának négy belső falait mézzel megkente volna, ily szókat, vagyis igéket mondott volna rá: *valamint ezen négy fal örökké egymást nézi, úgy nézzen szüntelen réám Apor József és valamiképpen ezen falok egymástól meg nem válhatnak, úgy meg ne válhassunk mi is egymástól.* Annak utánna lisztet vévén ő kglme, a szitát az alsó felivel felyül visszáson fordítván, azon visszáson fordított szitán a lisztet kilenczer megszitálta volna s a mézet a fal oldaláról levakarván, azon lisztet egyben elegyítvén s annak utánna maga szájában vizet vévén s azt is köziben elegyítette volna, melyből annak utánna ő kglme pogácsát sütött volna, a melyet aprón törvén írt br. Apor József úrral meg is étetett volna ételben, azzal fűszerszámozván az ő nga étkeit és azt is vagy egyszer, vagy másszor, akármikor is, az írt exponens asszony szájából mondani hallotta-é a tanú, hogy mikor a víz az szájában volt s az írt liszt közé elegyítette, vagyis maga szájából eresztette, magában ő kglme azt gondolta volna: *hogy valamiképpen ő kglme akkor nem szólhatott, víz lévén a szájában, úgy Apor József úr is ő kglmin kívül senkinek is ne szólhasson.*

11-o. Hát azt tudgya-é, látta-é, vagy az exponens asszonytól beszélleni hallotta-é a tanú, hogy irt Benkő Anna asszony az halat maga szeméremtestiben, vagyis s. v. valagában megkeverte volna elsőben, annak utánna úgy sütötte volna meg és ezen sült hallal vendéglette vagyis acceptálta volna sokszor irt br. Apor József urat?

12-o. Hát azt tudgya-é, látta-é, vagy az exponens asszonytól mondani hallotta-é a tanú, hogy ő kglme a szennyes pendellyin égett bort szürt volna által, azt mondván: *valamint ez a pendely vergődik az én testemhez, úgy verdődgyék Apor József is utánnam* és hogy azon általszürt égett bort meg is itatta volna Apor József úrral?

13-o. Hát azt tudgya-é, látta-é, vagy az exponens asszonytól mondani hallotta-é a tanú, hogy ő kglme br. Apor József úr hon nem létiben, az ő nga szennyes lábravalóját a tekerőfára, melyen fonalat szoktak tekerni, felhúzta volna és az ház hijján a kürtőre helyeztette volna és visszáson hogy vagy maga, vagy szolgálója, vagy akárki is tekerte volna az ő kglme parancsolattyából. O kglme pedig mikor vagy maga tekerte, vagy mással is tekertette

volna, ily szókat mondott volna rá: *valamint ez a tekerő meg nem áll, úgy Apor József is meg ne állhasson, míg haza nem jő.*

14-o. Hát azt tudgya-é, vagy látta-é, avagy Benkő Anna asszonytól mondani hallotta-é, hogy ő kglme s. v. a maga segge vápáján a vajat leszürvén, azon vajjal fánkot sütött volna, a melyet osztán Apor József urral meg is étetett volna?

15-o. Hát hogy az asszony ember tejivel ő kglme pogácsát sütött volna: ezt tudgya-é, avagy látta-é a tanu? Ha igen, ezt is mi végre cselekedte?

16-o. Hát azt tudgya-é, avagy látta-é a tanú, hogy ő kglme babot vetett, vagy mással is vettetett volna? Ha igen, mit tapasztalt a tanú, hogy mi végre cselekedte, vagy cselekedtette, vajjon nemde nem közönséges tréfából és játékból, vagy pedig nyilvánságos és valóságos boszorkányságból és kuruslásból?

17-o. Hát azt tudgya-é, látta-é a tanú, hogy Benkő Anna asszony, vagy ha ő kglme nem, más által akárki által szenes vizet csinált vagy csináltatott volna, melyet vagy maga ő kglme, vagy más akárki is az ő kglme parancsolattyából br. Apor József házának ajtaja, vagyis küszübe alá keresztül öntött volna? Ha tudgya, vallyon ezt is mi végre cselekedtette ő kglme?

18-o. Hát azt tudgya-é vagy látta-é a tanú, hogy Benkő Anna asszony esős időben a vízre ment volna, oly helyre, hol a két patak öszvefoly s ottan ő kglme háromszor vizet merített volna és azon vizet haza is vitt volna. Ha tudgya vagy látta a tanú, vallyon ezt is mi végre cselekedte?

19-o. Ezt is tudgya-é, látta-é vagy Benkő Anna asszonytól beszélleni hallotta-é a tanú, hogy egy alkalmatossággal, midőn Apor József úr maga lovain Kézdi-székben Ikafalvára akart volna menni, azon uttyában Benkő Anna asszonyhoz béfordulván s a lovai künn az ő kglme ajtaja előtt megállván, hogy ő kglme azon irt úr lovainak serénnyiből és farkából elvágott volna s elmenetele után Apor József urnak azon szőrt az ház híjjára felvivén ő kglme s ottan az kürtője felett fonaltekerőre helyheztetvén, a tekerőt visszá kezdette volna tekerni, melyből osztán a következett volna, hogy Apor József úr Ikafalvára el nem mehetett, hanem menő uttyából, a mezőről visszá kellett ő kglmihez fordulni.

20-o. Hát azt tudgya-é a tanú, vagy Benkő Anna

asszonytól cselekedni látta-é, hogy ő kglme az agárnak vagy egyébb kutyának a fejit elvágta volna s azt megégette volna? Ha látta, mit tud iránta a tanú, valljon ez bübájos boszorkányság-é, vagy pedig ezt megégetvén és mézzel belőlle flastromot csinálván, igen hasznos orvosság volna oldalfájás ellen?

21-o. Hát azt tudgya-é, cselekedni Benkő Anna asszonyt látta-é, vagy másokkal is, hogy cselekedtette volna ő kglme, tapasztalta-é a tanú, hogy tudnilik egy darab hájat elvitt, vagy küldött volna és azt a döglött kutyának szájában megforgatta, vagy más által is megforgattatta volna, annak utánna haza vivén, vagy vitetvén, ezzel is mit tud, vagy mit látott a tanú, hogy valljon mit csinált ő kglme?

22-o. Azt is tudgya-é, vagy Benkő Anna asszonyt cselekedni látta-é, avagy hogy mást ő kglme ezen rossz cselekedetre ösztönözött vagyis kért volna, tapasztalta-é a tanú, hogy tudnilik, hogy fogjanak ő kglminek zöld békát, melylyel azt akarja cselekedni, hogy egy fazékban tészi és kilencz jukat fúrván a fazékra, azután hangya-bajban *(így!)* helyhezteti és a hangyák azon békát mind megeszik, melynek marad oly csontocskája, melylyel ha kit akar valaki, hogy őtet szeresse, csak értesse meg és felettébb fogja szeretni?

23-o. Vagy azt is tudgya-é a tanú, hallotta-e, vagy akarmi jelekből tapasztalta-é, hogy Benkő Anna asszony másokat kért volna, hogy egy *Kún Sára* karathnai asszonynak az jobb lábának nyomából és s. v. ganéllyából vigyenek ő kglminek és ő kglme esztán azzal br. Apor József urat vagy magát, vagy köntössit megmázolta volna e végre, hogy Apor József úr ne szeresse Kún Sárát, hanem had unja meg.

24-o. Hát azt tudgya-é, avagy látta-é a tanú, hogy ezelőtt való időken az exponens asszony idegeny lakókat tartván, annak utánna egy alkalmatossággal felvagdalván az ő kglme cselédháza tüszellyinek [1]) földit, újalag akarván tapasztatni, hogy ott valami csuprot találtak volna? Ha igen, ki és azon csuporban mi volt? és tapasztalta-é a tanú, avagy hallotta-é, hogy azon csuprot nem más, hanem Benkő Anna asszony tétette volna oda s mi végre? s mikor a csuprot találták ottan, akkor jelen volt-é Benkő Anna asszony vagy nem? Azutánn is hány napokkal érkezett meg

[1]) T. i. tüzhelyinek.

maga házához s meghallván azon csupornak tanálását, mit mondott iránta?

25-o. Hát azt tudgya-é, vagy hallotta-é a tanú, hogy Benkő Anna asszony a maga kezein és lábain való körmeit levagdalván és valami vas eszteket [1]) megmelegítvén, azon elmetszett körmeit megaszalta volna? Annak utánna réz mosárban megtörvén, pogácsában megsütötte volna? Melynek porát és ismét azon pogácsát aprón törvén, ezen porral osztán ő kglme úgy füszerszámozta volna, vagy akármiféleképpen is készített volna étket br. Apor József úrnak, melyet osztán meg is étetett volna ő ngával? Ha tudgya, vagy látta, ezt is mi végre?

26-o. Hát azt tudgya-é, avagy látta-é a tanú, hogy hon nem létiben br. Apor József úrnak Benkő Anna asszony az ő nagysága kapczáját csuporban a tüznél sütötte vagy főzte volna? ha igen, valljon ezt is mi végre cselekedte?

27-o. Nem különben azt is tudgya-é, vagy hallotta-é a tanú, hogy Benkő Anna asszony vagy maga, vagy más által is a temetőből holt embernek csontjait hozott, vagy hozatott volna, melyet aprón megtörvén, ezt is az Apor József úr étkiben hintette, vagy mással is hintette volna? Ha igen, ezt is valljon mi végre cselekedte ő kglme?

28-o. Azt is tudgya-é, avagy hallotta-é a tanú: hogy Benkő Anna asszony br. Apor József uram ő nga fejinek hajában három tetvet keresett volna s azt üvegpalaczkban tévén, annak utánna br. Apor József úrral meg is étette vagy itatta volna? Hát valljon a tetűt hideglelős embernek béadván, boszorkányság-é, vagy az irt nyavalya ellen egyik hasznos orvosság légyen?

29-o. Hát azt is tudgya-é, vagy szemeivel látta-é a tanú, hogy Benkő Anna asszony Apor József urnak hon nem létiben vagy maga ment volna, vagy mást is küldött volna valami oláh asszonyhoz, hogy azon oláh asszonytól megtudja ő kglme, hogy br. Apor József úr haza jő-é, vagy sem s ha haza jő, valljon jó kedvvel, vagy haraggal érkezik meg? Mely efféle ő kglme kivánságára az írt oláhné ezt izente volna: az urfi neheztel, de könnyen elmúlik haragja s bizonyoson haza fog jőni; hanem küldje ide Benkő Anna asszony az előruháját.[2]) Annak utánna vagy maga vitte-é, vagy mástól elküldötte-é azon oláhnéhoz Benkő Anna asz-

[1]) T. i. ösztököt, lapátot.
[2]) T. i. kötényét.

szony az előruháját? Tudgya-é, látta-é, hallotta-é a tanu, hogy azon Benkő Anna asszony írt előruháját a sokszor nevezett oláh asszony sokáig tekerte s facsarta volna, annak utánna ily izenettel Benkő Anna asszonynak haza küldötte volna, hogy midőn hazajő br. Apor József uram ő nga, azon előruháját Benkő Anna asszony tegye az ő nga ágyában két vánkos közi s reggel Benkő Anna asszony ő ngát kérdje meg, hogy micsodás álmot látott?

30-o. Azt is tudgya-é, hallotta-é, vagy látta-é a tanú, hogy Benkő Anna asszony valami olyas boszorkánysághoz értő asszonynak panaszolkodott volna, tanácsot kérdvén tőle, hogy valljon mit kénék ő kglminek cselekedni, hogy ő kglmin kívül Apor József úr mást ne szeretne, melyre felelt volna a czigányné, hogy ő tudná annak a mesterségit, annak utánna egy fokas tőt elővett volna s arra sokat berbetélvén, a hegyit a fokában fordította, vagyis hajtotta volna és az Benkő háza ajtajának küszübe alá ásta volna. Ezt pedig azért cselekedtette volna Benkő Anna asszony, hogy ő kglmin kívül senkivel is mással Apor József úr ne közösülhen *(így!)* vagyis ne paráználkodhassék.

31-o. Azt is tudgya-é, látta-é, vagy Benkő Anna asszonytól mondani hallotta-é a tanú, hogy ő kglme ezelőtt való esztendőkben, egy kedd napon, a temetőben ment volna és valakit strázának állított volna, hogy az mindjárt megirandó cselekedetin ő kglmit rajta ne kapja valaki? Annak utánna a holt embernek sírjához ment volna ő kglme és a sírján keresztet húzott volna egy késsel, annak utánna a szíve tájékáról a holt embernek földet vett volna fel s azon földet vagy maga, vagy más által is akárkivel hintett, vagy hintetett volna Apor uraknak étkekben? Ez iránt is mit tud, hallott, látott, vagy akarmi jelből is tapasztalt a tanú, hogy vajon mért cselekedte, vagy cselekedtette volna Benkő Anna asszony? Hallotta-é, vagy tudgya-é a tanú, hogy ezt azért cselekedte volna Benkő Anna asszony, hogy az néhai öreg Apor Péter úr, ugy leánya Apor Anna asszony ne lássanak, ne halljanak s br. Apor József uram ő ngát ő kglmitől ne ellenzék.

32-o. Ez iránt is mit tud, mit hallott, látott, vagy akármi jelekből is tapasztalta a tanú, hogy ezen sok bestelen és mucskos dolgoknak ki volt indítója? ki keresett pénzzel, ruházattal, vagy akármi névvel nevezendő igéretekkel és ajándékokkal, vagy adományokkal Benkő Anna asszony ellen hamis tanúkat és bizonyságokat? azokot ki biztatta, laetálta és instruálta ily szókkal különös helyekre,

sõt még maga házában is bérekesztvén: no csak vallj Benkõ Annára kurvaságot és boszorkányságot, igy amugy ruházlak meg s amolyan nagy becsületben tartlak, s mely jól lészen dolgod s azt pedig, valamiket Benkõ Anna asszony ellen mondasz és vallasz, hogy te mondottad, senki is, míg a világon élsz, meg nem tudja?

33-o. Kiöntötte vagy önttette le Benkõ Anna asszonyt oly vizzel, melyben a megholt embert mosták volt meg, s mi végre cselekedte, vagy másokkal is cselekedte azon személy, mit tud iránta a tanú?

34-o. Ki fenyegette lövéssel Benkõ Anna asszonyt és alattomban búkálva ki kereste, hol pistolylyal, hol kihúzott karddal õ kglmit, hogy megölje.

Mindezekre valamit tud, látott, hallott, vagy akármely jelekbõl is tapasztalt a tanú, cum omnibus congruis circumstantiis igaz hite szerint vallja meg.

Sequuntur nomina et fassiones testium.

1-ma testis nobilis femina *Sára Köntzei* nobilis ac reverendi domini *Samuelis Imre* de Etfalva Ecclesiae reformatae in possessione Kovászna existentis parochi consors, annorum 30, fatetur ad utri puncta sequentia, et quidem ad 1-mum: Én az utrizált nemzetes Benkõ Anna asszonyt mind leánykorában, ugy tktes nemzetes Imecsfalvi Imecs Domokos uramhoz való férhez ment állapotjában e mai napig ismértem s ismérek s egyebet õ kglme felõl mondani és vallani nem tudok, hanem ad 2-dum et 3-um: egy alkalmatossággal ezelõtt circiter 14 esztendõkkel kalákája vala õ kglminek, a mely alkalmatosságban én is a többi között jelen voltam A.-Torján az õ kglme házánál és midõn ezen kalákának vége lett volna, minket, a kik messzebb laktunk, hálni nem ereszte Benkõ Anna asszony haza, hanem õ kglme maga háza földire minekünk hosszan egy nagy ágyot vete és azon ágyban egy néhányon, ugy mint Székely Júlia, most br. Apor Lászlóné asszonyom õ nga, Bárdi Agnes, Kun Sigmondné asszonyom és mások is, kiket minthogy már elfelejtettem, megnevezni nem tudok, én és Benkõ Anna asszony is lefeküvénk s a minthogy ezen kalákában mlgos l. br. altorjai Apor József urak ketten az öcscsivel László urral jelen voltak, egyszer csak látjuk, hogy br. Apor József úr részegen felénk jõ és közinkben az ágyban csak ledõl, de fekvése, vagyis ledõlése melyikünk közi esett, arról megfelejtkeztem. Mi ugyan mint afféle leányok eleget, hogy közüllünk keljen fel és fekünni menjen másuva, õ ngának mondottuk, de minthogy õ nga részeg

volt, csak ott marada, de ad 4-um: semmi paráználkodásokat részemről nem láttam; hanem ad 5-um: másoktól, kiket megnevezni nem tudok, hallottam, hogy Benkő Anna asszony mlgs br. Apor József úrral az erdőre maga mulatságára lett volna, mig Apor József úr vadászgatott volna, ketten Székely Júlia, most br. Apor Lászlóné asszonyom ő ngával az időt ott töltötték volna, de egyébb együtt való rossz dolgokat vagy cselekedeteket nem hallottam. Ad 6-um azt tudom mondani, hogy ezelőtt circiter 17 esztendőkkel itten Orbai székben Kovásznán akkor Sándor Deák uram, most br. Apor József úr házánál jelen valék én az édes anyámmal, Mikó Susánna Köntzei Gergelyné asszonyommal, ugy a testvérnénémmel, Köntzei Anna irt Sándor Deák uram feleségivel, a midőn is az írt háznál vala br. Apor József úr is és Benkő Anna asszony is s hát br. Apor József úrnak borvizet, hogy megferedjék, készítnek és melegítenek és midőn az ő nga feredője elkészült volna, kérni kezdé br. Apor József úr Benkő Anna asszonyt, hogy ne sajnálja ő kglme a feredőben bemenni ő ngával és ő nagyságát az izzadságtól ott dörgölni, nem tudom szappannyal vagy ruhával mondja vala-é ő nga. Mely ebbéli kivánságának engede Benkő Anna asszony és be is mene ő ngával a feredőben, mi is osztán, mikor gondoltuk volna, hogy eddig levetkeztek, anyám asszonynyal és néném asszonynyal oda menénk s hát ketten ülnek a feredőben, de változó fejérnemüben, br. Apor József úr egyik végin a kádnak, Benkő Anna asszony pedig a más végin és egyebet semmi rosszat is közöttök nem láttam; hanem mikor izzadott br. Apor József úr, láttam Benkő Anna asszonyt, hogy ő ngát dörgölgette. Ad 7-um: Én nem tudom, nem is tapasztaltam, hogy Benkő Anna asszony gyermeket szült volna, annál is inkább, hogy azt elvesztette volna, hanem egy alkalmatossággal, de idejire nem emlékezem, altorjai Mihátz Péterné asszonyomtól mondani hallottam: jaj csak vagyon az híre, hogy Benkő Anna asszonynak gyermeke lett volna. Én akkor is mondám, hogy nem tudom, nem is tapasztaltam. Ad 8-um: nihil. Ad 9-um: Én magam Benkő Anna asszonyt cselekedni nem láttam, de ezelőtt circiter 6 esztendőkkel hallottam az Zölde Ferenczné kisebb leányától, de keresztnevire nem elékezem, ki is Benkő Anna asszonynak jobbágy leánya volt, most pedig Fejérvármegyében Szárazpatakon tit. Rápóti Ferencz urunk valami cselédje tartja feleségül, mondani, hogy Benkő Anna asszonytól mikor elmegyen br. Apor József úr, Benkő Anna asszony

vigyáz az ő nga nyomára és azt felássa vagyis felveszi ő kglme, annak utánna maga házában béviszi és a kemenczében, hol a tűz ég, bécsapta volna ily szókkal: *Amint ezen nyom a tűzben ég, úgy égjen az Apor József úr szive utánnam.* Ad 10-um, 11-um, et 12-um nihil. Ad 13-um: Ezen utrumra azt tudom mondani, hogy egy alkalmatossággal ez előtt circiter 18 esztendőkkel, midőn én az Benkő Anna asszony sokszor már írt torjai házánál lettem volna, egy asszony mindegy 40 esztendős (de nem tudom magyar, oláh vagy másféle nemzetből való volt-é) látom, hogy béjő egy délután (de micsoda nap, eszembe nem jut) az Benkő Anna asszony maga lakó házában, köszönvén azt mondja Benkő Anna asszonynak: kglmednek asszonyom búja vagyon, a mint látom; melyre felele Benkő Anna asszony: nekem lehet, mert mind csak biztata Apor József, hogy elveszen, s most úgy hallom, hogy mást akar odaki elvenni (de kit, ő kglme sem nevezé meg). Ezen Benkő Anna asszony szavaira felele a megirt asszony: ne busoljon kglmed, csak nékem jól megfizessen, én negyed napok alatt kglmednek Szebenből hazahozom. Erre ismeg monda Benkő Anna asszony: mert bizony félek, ha kár lesz benne. Erre ismét felele azon asszony: ne féljen kglmed, mert minden bágyódás és roncsolódás nélkül jő meg. Melyre monda Benkő Anna asszony: hogy tudná ked azt véghez vinni? Melyre felele azon asszony: no csak adja ide kglmed nékem ha kglmednél Apor József urnak szennyes lábravalója vagyon és én azt a fonal-tekerőre elhelyheztetem, annak utánna a kürtőre teszem. Ezen szavaira Benkő Anna asszony előkeresé br. Apor József urnak olyas szennyes lábravalóját és előttem kezihez is adá azon irt asszonynak, az öszve a mint volt csomboitva az lábravaló, a karjára veté a lábravalót és kijöve vélle az ő kglme házából. Én is azzal mindjárt kezdém búcsuzni Benkő Anna asszonytól és mihelyen nyitottam ki az Benkő Anna asszony házából, hát látom, hogy az Benkő Anna asszony ajtajának grádicsán áll a lábravalóval; én ezzel eljöttem ő kglmitől. Annak utánna mit csináltak azon lábravalóval, véghez vitte-é azon asszony akkor előttem is (a mint előbeszéllém) ki beszéllett akaratját, vagy sem, én nem tudom s nem is láttam s azon asszonyt is én sem azelőtt, sem azután nem láttam; ugy hallottam, hogy azután tám öt napra meg is jött br. Apor József úr. Ad 14-um, 15-um, 16-um, 17-um, 18, 19-um et 20-um nihil certi.

Ad 21-um: Én ezt is, hogy vagy maga Benkő Anna

asszony cselekedte volna, vagy mással is cselekedtette volna, szemeimmel nem láttam, hanem ezelőtt hat esztendőkkel itten az Apor József uram kovásznai házánál lakott egy Román Margit nevű asszony, kitől is hallottam mondani ily szókat: csak tör reám Benkő Anna asszony s igen erőssen akar számot venni tőlem, de olyant mondok ő kglminek, hogy a mig él, soha el nem felejt. Erre én mondék: maga mit tudnál? Felele: azt hogy mikor ő kglme szolgálója voltam, a medve hájat elvittem parancsolatjából és a faluban a döglött kutyának a szájában harmadnapig tartván, úgy vittem osztán ő kglminek haza, ő kglme osztán másnak beadta orvosságul égett borban. Én ezen szavait elhallgattam s többet nem is szóllék. Ad 22-um nihil.

Ad 23-um: Ezen utrumra egyebet mondani nem tudok, hanem ez előtt való időben ismét én az Benkő Anna asszony házánál voltam, mások is az Benkő Anna asszony cselédgyi közül voltak s hát látom, hogy egy Sándor Ferenczné nevű asszony ember, ki is ismét a Benkő Anna asszony cselédje vala, hogy az házban bejő, mondván: im felmene most is József urfi Kun Sárához, melyre monda Benkő Anna asszony: ugyan nagy dolog az, hogy éngem oda való járásával ennyire bosszont, melyre egy asszony (kit is akkor szemléltem, de nevit megmondani nem tudom) előszól és mondja Benkő Anna asszonynak: asszonyom, kenesse bé kglmed a Kun Sára ajtaját és kapuját s. v. emberganéval és mondjon ily szókat utánna: valamijen büdös az ember gané. Apor József úr előtt éppen olyan büdös légyen az az ház, s ha a büzit megérzi, többször nem mégyen oda. Ezt közönségesen elkaczagtuk; annak utánna vitt-é, vitette-é véghez Benkő Anna asszony, nem tudom, nem is hallottam. Ad 24-um 25, 26-um, 27-um nihil. Ad 28-um: Én Benkő Anna asszonyt cselekedni nem láttam, különben másoktól láttam, hogy a tetűt orvosságul sárgaság és hideglelés ellen szokták béadni. Ad 29-um nihil.

Ad 30-um: Ezen utrumra ezt tudom mondani, mivel ekkor is jelen valék Benkő Anna asszonynál, béjő egy czigányné az Benkő Anna asszony házában (de hová való volt és kinek hívták, nem tudom) mint afféle kuldoló czigányné és az kemencze lábához leül, annak utánna kevés kenyeret és hust ada nékie Benkő Anna asszony s minden kérdés nékült mondani kezdé a czigányné asszonyom: én tudnék olyast cselekedni, hogy Apor József senkivel is mással kglmeden kívül nem hálna. Kérdi Benkő Anna asszony: hogy tudnál? Monda a czigányné: nem igen derék

dolog, hanem adjon kglmed nékem egy varró tőt. Ada is Benkő Anna asszony, melyet a czigányné meghajta és a tő hegyit a fokában dugá, annak utánna a küszüb alá ásta, melyre ily szókat szóllott: a mint ennek az varró tőnek a vége benn van a fokában, ugy Apor József is senkivel ne közösüllhessen vagyis paráználkodhassék kglmeden kivül. Ezt magyarul mondá, oláhul is eleget berbetélt. de mint-hogy oláhul nem tudok, mit mondott, nem érthettem. Mikor vége lett volna. ezen czigánynénak így véghez vitt cselekedetire igy felele Benkő Anna asszony: e csak annyit használ, mint a holt lónak a patkó. Ad 31, 32, 33. nihil. Ad 34-um: Ily formán szóllani br. Apor József úr feleségit Vaji Mária asszonyt hallottam ez előtt circiter hat esztendőkkel: ha mégis Benkő Annához jár az úr s magát le nem teszi, s együtt kapom, mind a kettőt meglövöm, ő kglminek is szabadságot adok, hogy éngem is, ha mással kap, meglőhessen. Caeterum nihil.

Anno praefato die autem decima quarta praefati mensis Febr. in possessione *Karathna*, comitatui Albensi Transylvaniae adjacente, domo vero seu curia nobilitari nobilis quondam Gregorii Köntzei de Karathna posteritatum ibidem existentium et situata vigore praeinsertarum Majestatis Vestrae Sacratissimae literarum compulsoriarum pariter et attestatoriarum praesens haec inquisitio nostra continuata est.

2-a testis nobilis femina *Susanna Mikó*, praefati nobilis quondam *Gregorii Köntzei* de dicta Karathna relicta vidua. annorum 60. fassa est ad utri puncta in genere sequentia: Én Benkő Anna asszonyt gyermek korától fogva ismérem, de semmi kurvaságát, annál is inkább boszorkányoztatását sem egyszer, sem másszor ő kglminek nem tudom, nem is láttam, hanem ezelőtt jó darab idővel, de az időnek számát megmondani nem tudom, Kovásznán voltam, akkor a mostoha leányom Sándor Deákné, most br. Apor József úr házánál, a mikor br. Apor József úr és Benkő Anna asszony is jelen valának s láttam br. Apor József urnak feredésit, mivel szemem láttára feredezett, de hogy Benkő Anna asszony az irt úrral egy kádban feredett volna, azt az igaz hitem szerint mondom, hogy sem egyszer, sem másszor én nem láttam. Caeterum nihil.

Anno toties fato et die supra specificato id est decima quarta mensis Februarii in possessione *Altorja*, sedi Siculicali Kézdi adjacente, domo vero seu curia nobilitari posteritatum egregii quondam Pauli Benkő de dicta Altorja, praesens haec inquisitio nostra continuata est.

3-a testis nobilis femina *Catherina Bodó* modo fati egregii quondam Pauli Benkő relicta vidua, annorum 50, fatetur ad utri puncta et quidem ad 1-um sequentia: Én az utrumban feltett Benkő Anna asszonyt mind leánykorában, mind tktes nemzetes Imecsfalvi Imecs Domokos uramhoz való házassági kötelességiben (mi kevés ideig volt) ugy e mai özvegységiig ismértem és ismérem, de én semmi nyilvánságos kurvaságát vagy boszorkányságát nem láttam. Hanem ad 2-um, 3-um, 4-um et 5-um azt tudom mondani, hogy ezelőtt Brassóban voltam Benkő Anna asszonynyal és br. Apor József urral egy szálláson néhai Lőrincz Márton házánál, melynek már lehet 14 esztendeje, cseresnye éréskor, s azon alkalmatossággal vacsora után, midőn cseresznyéztünk volna, láttam az asztalnál, amúgy félszemmel a mint nézhettem, hogy br. Apor József úr az Benkő Anna asszony előruhája alá nyula, és a kezit a tzomjára *(így!)* tette. Ugyan azon estve és helyen az írt brassai gazdánk nékem a ház közepire ágyat vetett Benkő Anna asszonynyal, a melyben öltözetiben br. Apor József leheveredék, Benkő Anna asszony is az írt úr mellé ugyan öltözetiben. annak utánna monda nékem br. Apor József úr: jöjjön az asszony is ide és heveredjék le; én is odamenék és más helyire az ágynak leülék ő nga mellé s addig beszélgettünk ottan, mig elaludt br. Apor József úr; én osztán magamot onnét elhúztam és az ágy szélyihez magamnak ágyat csináltam, br. Apor József úr és Benkő Anna asszony ott maradának s azon öltözetekben úgy is hálának, estve rajtok semmi takarodzót nem láttam, nem is volt, hanem osztán reggel mikor felköltünk, nem tom paplany vagy afféle festékes takaródzót láték rajtok. Ugy más alkalmatossággal esmét voltam br. Apor József úrral és Benkő Anna asszonynyal itt a torjai határon az Medgyeshágója nevezetű helyen, a holott is én az írt br. Apor József úrral és Benkő Anna asszonynyal egy kaibában háltam; annak utánna br. Apor József urnak különösen magának a mint az ágya volt, mi is Benkő Anna asszonynyal a mellett ketten háltunk, de az Apor József úr ágya mindegy két arasznyira külömböztetett meg a mieinktől és minthogy Benkő Anna asszonynak az feküvése br. Apor József úr felől esett, a mint mi ketten Benkő Anna asszonynyal egy takaródzó alá lefeküdtünk, láttam reggel, mikor felserkentem, hogy az br. Apor József úr paplanyának a széllye Benkő Anna asszonyra vagyon húzva. Mindazonáltal én ennél egyebet legkisebbet is az irt személyekhez ezen két

alkalmatosságokban, a mint elő mondám, nem láttam és ezt az paplany széllyit is nem tudom és nem láttam, hogy valljon Benkő Anna asszony szánszándékkal huzta-é magára, vagy történetből esett, mert a mint megmondám, br. Apor József úrnak az ágya külön volt a mienktől és én Benkő Anna asszonynyal háltam, de semmi legkisebb illetlenségeket is nem tapasztaltam, különbenn is cselédek felesen voltak velünk, kik is részszerint a lábunknál, részszerint pedig a tűznél, mint hogy a tüz egész étzaka égett, háltak. Ad 6-um nihil. Ad 7-um: Közönséges hírből, de azt sem tudom kitől hallottam, hogy Benkő Anna asszonynak gyermeke lett volna és Kászonban vitték volna, de én magam csak oly alkalmatosságban, vagyis állapotban ő kglmit nem láttam, a melyből csak gondolhatnám. Ad 8-um, 9-um, 10-um, 11-um et 12-um nihil. Ad 13-um: Ezt is közönséges hírből, de kitől, specificálni nem tudom, hallottam, hogy br. Apor József úrnak jelen nem létiben az gagyája az Benkő Anna asszony házánál tekerőn az kürtőre tétetett és tekertetett volna, de ezt is nem tudom, hogy Benkő Anna asszony vagy maga vagy más által cselekedtette volna. Ad 14-um: Ezt is szinte efféle közönséges hírből, ezelőtt egynéhány esztendőkkel, mikor valami papok esketének, ő kglme iránt azon zsinatban, de azt sem tudom, kitől, emlékezem, hogy hallottam, hogy Benkő Anna asszony ő maga házában dagasztó széklábot vitetett volna bé, arra négy kézlábrá állott volna és a csecs téjből csinált vajat megolvasztván s. v. a segge vápáján letőtötte volna és valami edényben megvévén, annak utánna br. Apor József urnak ezen vajjal pogácsát sütött volna, de én a mint fellyebb is megmondám, ezt sem tudom és nem is láttam. Ad 15-um uti in 14-o hoc addito: az én jobbágynémtól ez előtt 10 napokkal mondani hallottam, hogy Benkő Anna asszony tölle ez előtt csecstejet mindegy pohárnyit kéretett volna, be Benkő Anna asszony mit csinált vélle, ő sem tudta Barbuly Karátsiné, én sem tudom s nem is hallottam. Ad 16-um, 17-um, 18-um et 19-um nihil.

Ad 20-um: ezt is, mind a többit közhirből, de kitől nem emlékezem, hallottam, hogy Benkő Anna asszony a kutyafejet elvágta vagy elvágatta volna, annak utánna ganéban tartván, megtörte vagy törette volna, de én ezt sem láttam s nem is tudom és azt sem tudom, orvosság-e az utrum szerint, vagy pediglen boszorkányság; hanem azt tudom mondani, hogy ez előtt három napokkal, midőn az én udvari bírám Kertész Ferencz igen rosszul lett volna,

Benkő Anna asszonynak is itt az én házomnál jelen létiben p. Kandó minorita, ez előtt ide való plébanus Tamási uram locumtenense hozzám jöve s atyasága is declarállya azon birámnak nehéz nyavalyáját és ódalfájását, hogy a szava is már megállott, melyre monda Benkő Anna asszony: ha ódalfájásban vagyon, annak nem volna jobb orvossága, mint ha a kutyafejet megégetnék, annak utánna megtörvén mézben hintenék és valamire kenvén, az fájós oldalára kötnék. Ad 21-um, 22-um et 23-um nihil. Ad 24-um: Ezt is a többihez hasonló közönséges hírből hallottam, de kitől, nem emlékezem, hogy az ő kglme cselédházában valami csuprot tanáltak volna, de ki és azon csuporban mi volt, annak utánna is mit csináltak vélle, én nem tudom, nem is hallottam. Ad 25-um, 26-um et 27-um nihil. Ad 28-um: Én Benkő Anna asszonytól cselekedni nem láttam s cselekedte-é, vagy nem, nem is tudom; különben azt tudom mondani, hogy a tetűt paraszt orvosságban hideglelés ellen jónak és hasznosnak tartják, én magam is adtam bé ezen nyavalya ellen italban a szolgámnak. Ad 29-um, 30-um, 31-um, 32-um, et 33-um nihil. Ad 34-um: Ezelőtt öt vagy hat esztendőkkel ily fenyegetődző szavait Vay Márja asszonynak, br. Apor József úr feleséginek hallottam két versben is, hogy egyszer a pistolyt az elő ruhája alá tészi és ha tanálkozik már sokszor említett Benkő Anna asszony ő kglmivel, meglövi. Caeterum nihil.

Anno crebro fato, die vero decima quinta mensis Febr. in praefata possessione Altorja, dictae sedi Siculicali Kézdi adjacente, domo vero posteritatum agilis primipili quondam Michaelis Vizi in praefata possessione existentium et situata praesens haec inquisitio nostra continuata est.

4-ik és 5-ik tanuk azt vallják: Mi semmi kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttuk. Caeterum nihil.

6-tól 19-ig a tanúk ugyanazt vallják.

20-a: honesta femina Anna Deák modo fati Joannis Baricz consors annorum 40 fatetur ad puncta sequentia: Mi az utrumban feltett Benkő Anna asszonyt régtől fogván ismérjük, de sem egyszer, sem másszor ő kglminek semmi kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát vagy boszorkányoztatását nem láttuk, nem tudjuk, nem is tapasztaltuk. Pedig én Baritz János, a többi között ezelőtt mindegy 12 esztendővel br. Apor József urral a Bálványos nevezetű helyen a Törösben vadásztam, a mikor jelen vala irt Benkő Anna asszony is az szolgálóival, ugy br. Apor

János urfi is; de a mint feljebb is megmondám, ezen vadászatban együtt létek alkalmatosságával is egyiknek is a másikhoz legkisebb illetlen nyúlásokat, annál is inkább paráznaságokat nem láttam. Caeterum nihil.

21-iktől 36-ig a tanuk a 37-ik tanúval egyetértően vallanak: Én nevezetesebben két esztendeig éjjel-nappal sokat jártam Benkő Anna asszony házát, de soha semmi kurvaságát vagy boszorkányságát ő kglminek nem láttam, nem is tapasztaltam. Caeterum nihil.

Igy a 38-ik: Én soha semmi kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttam, nem tudom, nem is tapasztaltam, pedig mig ő kglme egy kereskedésen volt br. Apor József urral, a méheket nállam is tartották s házomnál mindketten elégszer voltak, de semmi egymáshoz való erkölcstelenségeket sem tapasztaltam.

39-től 42-ig a tanuk úgy vallanak, mint a 43-ik: testis Margaretha Páll lib. Davidis Hegyes consors, ann. 28, unanimiter fatetur ad puncta: Mi semmi illetlen magaviseletit, kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttuk, nem tudjuk, nem is tapasztaltuk, pedig én Páll Margit esztendeig ezelőtt 14 esztendővel voltam ő kglminek szolgálója, de a mint fellyebb is megmondám, soha semmi rosszat is egész ott laktamban azután is eddig az óráig ő kglmének kurvasága vagy boszorkánysága felől nem tapasztaltam. Caeterum nihil.

44-től 70-ig a tanúk ugyanígy vallanak.

Anno toties fato, die decima sexta mensis Februarii in praefata possessione *Altorja*, dictae sedi Siculicali Kézdi adjacente, domo vero providi Sigismundi László jobbagionis egregii domini Joannis Benkő de Altorja ibidem extructa et situata praesens haec inquisitio nostra continuata est.

71-től 115-ig a tanúk ugyanazt vallják, mint a 116-ik: Mi legkisebb kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem tudjuk, nem láttuk, nem is tapasztaltuk.

Anno et loco, die autem decima nona mensis Februarii in praescripta possessione Altorja praesens haec inquisitio nostra continuata est.

117-től 119-ig a tanúk az előbbiekhez hasonlóan vallanak.

120. testis honesta femina Catherina Szabó providi Francisci Sándor jobbagionis dominae Exponentis, annorum 60, fatetur ad utri puncta et quidem ad 1-mum: Én se leány korában, se férnél Imecs Domokos uramnál

létiben Benkő Anna asszonynak (a mig volt) úgy é mái özvegységinek napjaig s órájáig, pedig én cselédje voltam. s vagyok ő kglminek és ő kglmivel egy fedél alatt laktam s ma is az ő kglme házánál lakom, de soha teljes életemben legkisebb kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát ő kglminek nem láttam, nem tudom s nem is tapasztaltam. Ad 2-um, 3-um, 4-um, 5-tum, et 6-um nihil. Ad 7-um: Én a mint megmondám, Benkő Anna asszony házánál vénültem meg, de soha oly állapotban ő kglmit, hogy gyermeket szült volna, vagy azt elvesztette volna, nem láttam, s nem is tapasztaltam. Ad 8-um, 9-um, 10-um, 11-um et 12-um nihil. Ad 13-um: Már a mint kétszer is említém, hogy Benkő Anna asszony házánál s ő kglmivel egy fedél alatt lakom, legalább vagyon 30 esztendeje és soha is előttem zár alatt semmi hely is az ő kglme .... életin nem állott, a hol én szabadoson és minden nap nem járhattam volna, nevezetesen pedig az ház feliben, a hiúban (a hol híre van, hogy ő kglme a br. Apor József úr lábravalóját fonaltekerőn tekerte vagy tekertette volna) csak az ereszben álljon valaki, mind a két hiúban végedes végig lehet látni, de én ezt, hogy ő kglme br. Apor József urnak lábravalóját vaj egyszer, vaj másszor az utrum szerint vagy maga tekerte volna, vagy mással is tekertette volna, soha tellyes életemben nem láttam, s nem is tapasztaltam, pedig azon az helyen éjjel-nappal szükségesképpen nékem kellett járnom s ha valami afféle esett volna, bizony meg is láttam volna. Ad 14-um nihil. Ad 15-um: Én ezt is, hogy Benkő Anna asszony asszonyember tejivel pogácsát sütött volna, nem láttam s nem tapasztaltam, vagy hogy a faluban csecstejért hogy jártatott volna ő kglme, nem tudom, mert nékem az ő kglme házánál miolta lakom, volt négy gyermekem, de tőllem soha csak egy cseppet sem kért ő kglme. Ad 16-um, 17-um, 18-um et 19-um nihil. Ad 20-um: Én velem égettetett Benkő Anna asszony kutyafejet, melynek hammából ő kglme flastromot csinált és ódalfájás ellen gyógyította ő kglme ezzel br. Apor József urat; de ez nem boszorkányság, hanem az irt nyavalya ellen egyik nevezetes orvosság. Ad 21-um, 22-um, 23-um, 24-um, 25-um, 26-um, 27-um nihil. Ad 28-um: Én hogy ezt is Benkő Anna asszony az utrum szerint cselekedte volna, nem láttam, nem tudom, hanem azt tudom, hogy az tetűt szokták orvosságnak béadni. Ad 29-um, 30-um, 31-um, nihil. Ad 32-um: Ezen utrumra azt tudom mondani, hogy nékem gyakron izengetett Vay Márja asszony egy bélafalvi (de nevit nem

tudom) dajkájától, hogy menjek ő ngához, mert valamire fog kérni s vigyek, vagy ha magam vinni nem akarnék, küldjek ő ngának a Benkő Anna asszony hajából, kapczájából és ingaljából egy-egy darabocskát, mert megmutatja nékem, hogy nékem a péntekem is jobb lesz, mint Benkő Anna asszonynak a vasárnapja, de én nem cselekedtem. Ad 33-um nihil. Ad 34-um: Hallottam Benkő Anna asszonyt hogy fenyegette Vay Márja asszony, hogy ha maga Vay Márja asszony Benkő Anna asszonyt meg nem lőheti, vagy ölheti, embert fogad, mégis maga házában megöleti. A mely fenyegetése miá Vay Márja asszonynak Benkő Anna asszony egy darabocskáig maga házánál nem is mert hálni. Caeterum nihil.

121. testis honesta puella Elizabetha Sándor, praescriptae Catherinae Szabó Francisco Sandorianae filia in capillis constituta, annorum 16, fatetur ad utri puncta sequentia: Én is a Benkő Anna asszony házánál (az atyáimmal lakván) nőttem ekkorát, de bizony soha legkissebb kurvaságát vagy boszorkányságát teljes életemben soha ő kglminek nem láttam, nem tudom, nem is tapasztaltam, mikor ő kglminél volt is br. Apor József úr, akkor sem láttam az magok tisztességes és illendő beszélgetéseknél egyebet. Azt pedig az 32-ik utrumra nyilván és bizonyoson tudom mondani, hogy engemet igéretekkel, egygyel is, mással is br. Apor Józsefné Vay Márja asszony eleget kénszerített és foggatott, hogy Benkő Anna asszonyra kurvaságot és boszorkányságot mondjak és valljak, mert ugyanis ezelőtt való időben, de az esztendőnek számát megmondani nem tudom, mikor Benkő Anna asszony Fejérvárrott vala fogva, megyek vala az uton s hát meglát Vay Márja asszony, annak utánna magához szóllít és itt Altorján lévő mlgos Apor familia, akkor ő nga kapu alatt lévő (a mint nevezik) szállására vagyis házában béhí s hogy bémegyünk, látom, hogy irt Vay Márja asszony az ajtót béteszi, és bé is zárja, mondván nékem: No csak azért híválak és néked mondom csak, de senkinek is ki ne jelentsd, én Benkő Annára most eskettetni akarok, hanem én néked, a mit te kívánsz, mindent adok, csak te is esküdjél Benkő Annára, hogy most ilyen, most amolyan kurvaságát és boszorkányságát láttad, mert immár én a több szolgálóival is, a kik Benkő Annánál laktak, beszéllettem, azok már megigérték, hanem csak te vagy hátra, te pedig a mint mondották nékem, legtöbbet tudsz, hanem csak esküdjél rá, mert bizony hasznát veszed; nevezetesen akkor mindjárt egy pár csizmát is

igíre. Ugy más alkalmatossággal hozzánk jő az irt asszonynak, Vay Márja asszonynak a dajkája (kinek is nevit nem tudom) és addig beszél anyám asszonynak, hogy csak egyedül vagyon, az asszony Vay Márja asszony nincsen otthon, hanem bocsásson engem kevéssé anyám asszony hozzá az udvorban; míg anyám asszony elbocsát, elmegyünk ketten, az udvarban az írt kapu alatt való házban bémegyünk s hát akkor látom, hogy bizony nem igaz az írt dajka szava, mert az asszony, Vay Márja asszony jelen vagyon; ekkor is reám zárá Vay Márja asszony az írt háznak ajtaját és ismét kezde unszolni, hogy Benkő Anna asszony ellen valljak kurvaságot és boszorkányságot, mert ezt, amazt ad, így és amúgy ajándékoz meg és olyánt én nem kérhetek, a mit nem ád, csak azt is cselekedjem meg, hogy Benkő Anna asszonynak az kapczájából, ingaljából, hajából Vay Márja asszonynak vigyek, ugy az egyik ingujjának kötőit is vigyem írt Vay Márja asszonynak, de én sem ezt, sem a többit. minthogy afféle életit Benkő Anna asszonynak nem láttam és nem is tapasztaltam s a lelkemet is elveszteni kevés adományért és igéretért nem akartam, nem cselekedtem. Ekkor pedig, a mint előbeszéllém, addig foggatott és ezen rossz cselekedetre hajtani és unszolni kívánt Vay Márja asszony, mig anyám asszony megsokalván ott való mulatásomat, utánnam jött és haza hívutt, mivel addig az ajtó bézárva lévén meg nem szabadulhattam Vay Márja asszonytól. Hallottam azt is, hogy Vay Márja asszony Benkő Anna asszonyt öléssel fenyegette mondván: Ha maga Vay Márja asszony Benkő Anna asszonyt meg nem ölheti, embert fogad, mégis a maga házában Benkő Anna asszonyt megöleti, a mint hogy egy darabocskáig nem is mert Benkő Anna asszony az maga házánál hálni. Caet. nih.

122-től 149-ig a tanúk azt vallják, a mit a 147-ik: Mi semmi kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem tudjuk és nem is láttuk. Caet. nih.

148. testis honesta femina Catherina Sándor primipili Andreae Vizi consors, annorum 27. fatetur ad 1-mum: Én soha legkissebb kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttam, nem is tudom, pedig én az ő kglme házánál születtem, ott is, míg férhez mentem, nőttem ekkorát, de az egy becsületes életinél és magaviseletinél egyebet mondani ő kglme felől nem tudok. Ad 2-um. 3-um, 4-um et 5-um: Én erdőn, mezőn otthon s mindenfelé nevezetesen Benkő Anna asszonynyal ezelőtt 8 és 9 esztendőkkel a torjai határon vadászatban, mikor jelen volt

felesed magával br. Apor József ur is, voltam, de sem egyszer, sem másszor senkivel is, legkissebb illetlenségit is Benkő Anna asszonynak, a mint fellyebb is megmondám, nem láttam. Ad 6-um: Én magam elégszer főztem Benkő Anna asszony házánál feredőt br. Apor József úrnak, de mi asszonyommal csak addig sem voltunk benn, míg ő nga levetkezett, nemhogy egy kádban feredni Benkő Anna asszonyt br. Apor József úrral láttam volna. Ad 7-um: Soha csak oly állapotban sem láttam Benkő Anna asszonyt, a melyből gondolhattam volna, hogy ő kglme viselős, nem hogy gyermeket szülni, annál is inkább azt elveszteni tudnám. Ad 8-um, 9-um, 10-um, 11-um, 12-um, 13-um, 14-um, 15-um, 16-um, 17-um, 18-um, 19-um nihil. Ad 20-um: Láttam azt, hogy Benkő Anna asszony a kutyafőt megégetvén, annak hammából flastromot csinált, melyet br. Apor József urnak, mikor az ódala fájt vala, az oldalára azon nyavalya ellen kötötte és tette, még erre Benkő Anna asszonyt tanította vala néhai Mihátz Mihályné nemes asszony s még a mi megmarad, kivánta Mihátz Mihályné asszonyom, hogy vigyük ő kglminek. Ad 21-um, 22-um, 23-um, 24-um, 25-um, 26-um et 27-um nihil. Ad 28-um: Benkő Anna asszonyt cselekedni nem láttam, de másoktól paraszt orvosságba hallottam, hogy hideglelés ellen a tetűt bé szokták adni. Ad 29-um, 30-um et 31-um nihil. Ad 32-um: Azt bizonyoson tudom mondani, hogy engemet br. Apor Józsefné Vay Márja asszony sok rendben hol maga, hol szolgálói és hajdúk által is, nevezetesen Lőrincz Antal által hívutt és hívatott, hogy menjek ő ngához az maga kapu alatt való házában, de én nem menvén, annak utánna mind maga, úgy másokkal is lesetett, hogy mikor az uramhoz (mint hogy akkor az udvarban béresi szolgálatban volt) bémegyek, tégyenek hírt, a mint hogy egy alkalmatossággal az uramhoz bémenvén, maga lesett meg az kapu alatt való házának az ablakjánál, monda nékem: Édes Viziném! ha nékem akarsz szolgálni és szolgálsz, a mely legdrágább köntösöm lesz, azt ajándékozom néked, csak vallj Benkő Annára kurvaságot és boszorkányságot és nékem s. v. az maga ganéjából, strimflijiből és kapczájából hozz, úgy az ingkötőit is hozd el. Ezeket hallván, alig vártam, hogy az írt asszony ő nga elől megszabadulhassak, de én ezek közűl az ő nga illetlen kivánsági közül egyiket sem cselekedtem, mivel nem is volt méltó arra Benkő Anna asszony, mert a mint fellyebb is meg mondám, soha semmi kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttam, nem

tudtam s nem is tapasztaltam. Annak utánna eleget is fenyegetett ő nga. hogy ezen helytelen és rossz kívánságának eleget nem tettem, hogy ha bekaphat az udvarban. így fogat el, amúgy kínoztat meg. Ad 33-um nihil. Ad 34-um: Másoktól hallottam, hogy Benkő Anna asszonyt Vay Márja asszony öléssel fenyegette volna. Caet. nihil.

149-től 180-ig a tanuk ugy vallanak, mint a 181-ik: Én semmi boszorkányságát vagy kurvaságát említett Benkő Anna asszonynak nem láttam és nem tudom. Caet. nih.

Anno et loco praefato, die autem vigesima mensis Februarii praesens haec inquisitio nostra continuata est.

182. testis honesta femina Juditha Baka providi quondam Stephani Kis alias Kertész jobbagionis videlicet, dum vixisset, toties fati B. Petri Apor consors, annorum 62, fassa est ad utri puncta in genere sequentia: Én Benkő Anna asszonynak semmi kurvaságát vagy boszorkányságát nem láttam és nem is tudom, hanem azt tudom mondani, hogy ezelőtt mintegy 11 esztendővel laktam én Bodó Gergely úram házában itten A. Torján, a mely háznak közkertje vagyon a Benkő Anna asszony házával, különben is az néhai úr lakott az írt Benkő Anna asszonyom marhái mellett és én sokszor járván a Benkő Anna asszony házát, egy alkalmatossággal, midőn a husvét innepe közelített volna, hivatván engem Benkő Anna asszony, mondá: Én Kertészné azért hívatálak, hogy azon oláh, kinek a cselédházomat engedtem volt lakni, mindent öszve gazlott, hanem a szolgálómmal Vizi Boritzával azon házban a kemenczét és tüzhelyet tapaszszátok meg jó móddal; mi azért ezen dologba hozzáfogtunk és midőn az írt szolgáló az ásóval a tüzhely földit rontotta és ásta volna, hát látjuk, hogy a tüzhelyben egy félejtelesnyi csupor vagyon és én a két kezeimmel kivettem, de azon csuporban semmi sem volt. Benkő Anna asszonyt nem is tudom, hogy abban az házban lakott volna, külömben is ekkor Benkő Anna asszony Karathnán Székely Sigmondné asszonyommal, mint ő kglme anyjával szokott vala lakni. Mindazonáltal azon csuprot ki tette oda és mi végre, ugy azt az oláhot is, a ki ott lakott, minek hívták, én nem tudom. Caet. nihil.

183-tól 208-ig a tanúk azt vallják, mit a 209-ik: Testis honesta femina Sára Lőrintz, modo fati primipili Josephi Benkő consors annorum 35, fatetur: Én magam sem tudom és nem is láttam Benkő Anna asszonynak semmi kurvaságát vagy boszorkányságát. Caet. nihil.

210. testis providus Stephanus Bálint jobbagio nobi-

lis Francisci Bodo, annorum 56, fatetur: Én semmi kurvaságát avagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttam és nem is tudom; pedig én voltam magam is vadászni mlgos br. Apor József úrral sokszor, a mikor egy néhány ízben, tudom, hogy jelen volt Benkő Anna asszony is, de én ott sem láttam ő kglminek semmi kurvaságát vagy boszorkányságát. Caeterum nihil.

211-től 229-ig semmi lényeges nincs a tanúvallomásokban, — egyéb, mint hogy semmit sem tudnak.

230. testis honesta femina Anna Lukáts, primipili Clementis Mike consors, annorum 56, fatetur ad utri puncta in genere: Én semmi nyilvános kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttam és nem is tudok ő kglme felől egyebet mondani, hanem én ezelőtt 8 esztendőkkel egy alkalmatossággal kaszállás tájban innét Torjáról indulék Futásfalvára a szomszéd faluban, és mikor mendegéltem volna az úton, látám, hogy előttem megyen az Benkő Anna asszony jobbágynéja Sándor Ferenczné a Telek nevezetü mezőre mindenütt az úton (mely útnak mindkét felől a buzák valának szomszédji) s hát látom, hogy br. Apor József úr egyszer csak fel kél, vagyis feláll, én pedig mindegy puska lövésnyiig voltam azon helytől, a hunnét ő nga felkele és a puskával ő nga hogy felkele vagyis felálla, látám, hogy a Bércz felé indula, mely a buzák véginél vala, másfelé tekintek s hát látom Benkő Anna asszonyt is más úton haza felé menni és jönni. De én nem tudom, együtt volt-é Benkő Anna asszony br. Apor József úrral azon a helyen, annál is inkább egyéb illetlenségeket nem láttam, hanem én Futásfalvát megjárván, visszajövő utomban ismét azon az mezőn láttam br. Apor József urat, hogy a puskájával járkálgat vala. Ezelőtt 24 esztendővel beszéllette nékem Kis Albert, néhai br. Apor Péter úr maradéki jobbágyának felesége, ki is mindenképen gonosz és istentelen életet élő asszony volt, minthogy most is az írt urát Albertet elhatta és hitetlenül szökött el k.-vásárhelyi ismét feleséges Jancsó Gábor nevü emberrel s maig is kerengőiben vadnak, hogy tudnilik Benkő Anna asszony az utrum szerint az br. Apor József úr ő ngától elmenő magot paráználkodások közbe megvette volna és hogy azon magból boszorkányságot csináltatott vagy legalább csináltatni kivánt volna valami Pergelőné nevü czigánynéval. Ugy azt is közönséges hírből hallottam, hogy valamelyik szolgálója Benkő Anna asszonynak a tűzhelyben a Benkő Anna asszony házánál valami csuprot tanált volna, de mi

volt benne, oda ki tette, úgy a szolgálót a ki tanálta, és ezt is nevezetesen kitől hallottam, megmondani nem tudom. Caet. nihil.

231. testis nobilis Sigismundus Donáth, annorum 48. fatetur: Én a Benkő Anna asszony házát éjjel-nappal eleget jártam, de soha semmi kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát ő kglminek nem láttam és nem is tudom, pedig én az néhai br. Apor Péter urnak 24 esztendeig voltam puskása és Apor József, János és László urakkal vadászni sokszor voltam, a mikor Benkő Anna asszony is jelen volt a vadászatban, de hogy egy takaradzó alatt háltak volna, vagy egyéb illetlen és vétkes dolgot együtt cselekedtek volna, sem egyszer, sem másszor nem láttam. Caet. nihil.

232-től 254-ig a tanúk azt vallják, mit a 255-ik. testis honesta femina Barbara Háromszéki, consors providi Francisci Gáll, jobbagionis toties fati d. Joannis Benkő; annorum 28: Én ezelőtt circiter 12 esztendővel esztendeig voltam Benkő Anna asszonynak szolgálója, de soha is én Benkő Anna asszonynak semmi kurvaságát vagy boszorkányságát nem láttam, nem tudom, és nem is tapasztaltam. Caet. nihil.

256-tól 267-ig a tanúk vallomásában semmi lényeges, mint az hogy nem láttak semmit.

268. testis primipilus Franciscus Nagy, annorum 34. fatetur: Én ezelőtt 11 vagy 12 esztendőkkel bérese voltam Benkő Anna asszonynak, és esztendeig éjjel nappal az ő kglme házánál laktam, a mely idő alatt gyakran fordult meg br. Apor József úr az ő kglme házánál, de én semmi kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem láttam és nem is tudom. Caet. nihil.

Anno et loco praefato, die autem vigesima prima mensis Februarii praesens haec inquisitio nostra continuata est.

269-től 279-ig a tanúk vallomásában semmi lényeges; semmiről tudomásuk nincsen.

280. testis honesta femina Rebecha Szőts, providi Barbully Karátson consors, jobbagionis vero toties mentionati domini Joannis Benkő, annorum 40, fatetur ad 1-mum: Én Benkő Anna asszonyt ismértem és ismerem, de semmi kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát ő kglminek nem tudom, nem láttam. Ad 2-um—19-um nihil. Ad 20-um: Maga Benkő Anna asszony, hogy ódalfájás ellen hasznos orvosság légyen ha a kutyafőt megégeti az ember, annak utánna annak porából flastromot csinál és azzal a fájós oldalát raggatja. Ad 21—31. nihil. Ad 32: Ezen utrumra

sem tudok egyebet mondani, hanem azt tudom, hogy engemet Vay Márja asszony Kis Albertné leányával Anissal, úgy Raduly Katával is hivatott magához, úgy pedig, hogy az vadas kertben, akár az almás kertben menjek és ha elmegyek, a mi lesz a kívánságom, azt fizeti Vay Márja asszony nékem, de sem egyszer, sem másszor nem mentem ő ngához az írt helyekre. Caet. nihil.

281-től 300-ig a tanúk valamennyien ezt vallják: Mi semmi kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem tudjuk és nem is láttuk. Caet. nihil.

301. testis nobilis femina Agnetha Bárdi, nobilis Sigismundi Kun de Karathna consors, annorum 27, fatetur: Én semmi kurvaságát vagy boszorkányságát Benkő Anna asszonynak nem tudom és nem is láttam, hanem ezelőtt 17 vagy 18 esztendőkkel Karathnán Fejér vármegyében, de melyik atyánkfia házánál nem emlékezem, holott is sokadmagunkkal valánk, midőn ott tréfálózottunk volna, látjuk, hogy csak bévetődik egy karathnai, a mint emlékezem, Martonfalvi Bartók János uram jobbágynéja, de nevire, minek hívták, nem emlékezem, de tudom, hogy fréfás asszony volt s mondja Köntzei Sára asszony, most kovásznai papné Imre Sámuelné asszonyom: Nosza vessen ked nékem babot. Annak utánna, hogy ő kglminek vetett, mások is azon asszonynyal vettettek, én is vettettem, melykor jelen lévén Benkő Anna asszony is, ő kglme is vettetett; de ebben semmi boszorkánysági cselekedet épen nem volt, hanem mint afféle iffiak játékból és tréfából cselekedtettük azon asszonynyal. Caet. nihil.

302. testis nobilis Adamus Köntzei de Karathna, annorum 38, fatetur ad utri puncta sequentia: Én Benkő Anna asszonyt rég ismérem, de soha sem láttam ő kglminek semmi feslett és tisztátalan életit, úgy mint kurvaságát vagy boszorkányságát, hanem ezelőtt, ha jól emlékezem, mindegy 10 vagy 11 esztendővel voltam én br. Apor József úrral vadászni a Bálványos vára alatt a Borkútnál, a hol is tudom, hogy Benkő Anna asszony is jelen vala; puskások is felesen valának, mert legalább mind öszveséggel voltunk százan s midőn egy alkalmatossággal efélé *(így!)* után letakarodni vagyis fekünni igyekeztünk volna, ekkor láttam, hogy öltözetekben, még a csizmájokat sem vetették valale, hogy egy fakó szekér mellé lefeküvének, mely szekér épen a tüz mellett volt, úgy hogy a talpát a szekérkeréknek sütötte a tüz melege, még hogy az írt helyre lefeküvének, nem emlékezem br. Apor József úr-é, vagy Benkő Anna asszony,

mondák és kiálták nékem is: jöjjön kglmed is ide fekünni; de én nem mentem, hanem a tüz mellett *dohányozdogáltam (úgy!)* és azon éttzaka egy fertályórát nem aludtam s a több puskások sem aluttak, hanem a tüz körül heverésztünk. tüzet pedig nagyot égettünk, de a mint fellyebb is megmondám, én itt sem láttam az írt Benkő Anna asszonynak az fenn megírt urral semmi gonosz és erkölcstelen cselekedeteket. Caet nihil.

303-tól 313-ig a tanúk vallomásában semmi lényeges, csak tagadó.

314. testis honesta femina Margaretha Román, consors providi Joannis Tála, alias jobbagionis fiscalis, nunc vero inquilini magnifici domini Stephani Apor de A. Torja; annorum 40. fatetur ad utri puncta in genere sequentia: En esztendeig voltam Benkő Anna asszonynak szolgálója, a mely alatt gyakran láttam br. Apor József urat az ő kglme házánál megfordulni, de soha semmi illetlen magaviseletit, úgy mint kurvaságát vagy boszorkányságát ő kglminek nem láttam és nem is tudom; hanem én ezelőtt való időben, melynek lehet valami öt vagy hat esztendeje, Kovásznán a br. Apor József úr udvarában laktam és szolgálóskodtam, egy délután br. Apor József úr kisétál a dolgosokhoz, nékem is, mint szolgálójának parancsol, hogy *búza rozsolni* menjek én is, melyet észre vészen az írt úr ő ngának felesége Vay Márja asszony és olyan szín alatt, hogy vacsorát készítsek, el nem bocsáta és az úr elmenetele után későcskére, mikor már gondolta Vay Márja asszony, hogy br. Apor József úr messze a mezőben elhaladott, éngemet külön vett, és foggatni kezde mondván: én néked mindent adok, hanem én Benkő Annára eskettetni akarok, hanem fogj rá kurvaságát és boszorkányságot, hogy így amúgy láttad kurvaságát és boszorkányságát. Nevezetesen akkor mindjárt Vay Márja asszony egy mellrevalót igíre, olyant pedig, hogy felelt ő nga, ha Kovásznán akárkinek is olyan lett volna. De én ezen ő nga helytelen és rossz kívánságát nem cselekedtem, minthogy a mint fellyebb is megmondám, semmi afféle életit Benkő Anna asszonynak nem láttam és nem is tudtam, melyért reám erősen megharagudott Vay Márja asszony és minthogy az előtt br. Apor József úrnak borát árultam vala ki, oly szín alatt, hogy annak árával el akarok szökni, el is fogatott Vay Márja asszony és a kovásznai falus bíró házánál vasban három hetekig tartott, de ennek nem a volt az oka, hogy el akartam volna szökni, hanem hogy ő nga rossz kívánságát bé nem teljesítettem. A mely három hétig

tartó rabságomban igen sokszor jött hozzám Köntzei Sára asszony, a kovásznai papné Imre Sámuelné asszonyom (ki is Vay Márja asszonynyal ketten örökké Benkő Anna asszonyt gazlották és bestelenítették, a minthogy Vay Márja asszony az írt kovásznai papnét hol egy, hol mással ajándékozgatta, úgy az leányát is aranyas pántlikákkal és vállnak való selyem matériákkal) s mellém ült s fenyegetett, hogy így amúgy lesz rosszúl dolgom, mert ha Benkő Anna asszonyra nem vallok, írt Vay Márja asszony az uzoni tömlöczben küld. Melyre én az írt papnénak azt feleltem: hogy én bizony nem, lássa Vay Márja asszony akármit csináljon velem, de én a lelkemet el nem vesztem. Ezen szavaim után az írt papné annál közelebb ült hozzám, annál jobban szépen, rútul foggatott, hogy csak valljak Benkő Anna asszonyra, mert osztán nem raboskodom, az asszonynál Vay Márja asszonynál is igen jól lesz állapotom. De én mindezen papnénak, úgy Vay Márja asszonynak is rossz kívánságokra csak azt feleltem: Én bizony nem, mert én afféle életit Benkő Anna asszonynak nem láttam és nem tudom s a lelkemet el nem vesznem. Azután három hét mulva úgy bocsáttatott vagyis eresztetett el Vay Márja asszony ezen fogságomból. Számtalan sok ízben hallottam, hogy Vay Márja asszony Benkő Anna asszonyt fenyegette, hogy vagy maga, vagy más által ő kglmit keresztül löveti. Úgy minden nap Vay Márja asszony Benkő Anna asszonyt kurvázta és boszorkányozta. Caeterum nihil.

Anno crebro fato, die autem vigesima sexta mensis Februarii in possessiono *Peselnek*, comitatui Albensi Transylvaniae adjacente, consequenterque domo seu curia nobilitari egregii *Joannis Rápoti* de dicta Peselnek ibidem extructa et situata praesens haec inquisitio nostra continuata est.

315. testis egregius Joannes Rápóti de modo fata Peselnek, in praedicta domo seu curia sua nobilitari requisitus fatetur ad utri puncta sequentia: Én eleget jártam, ő kglme is járta az én házamat, sok conversatiókban is voltam ő kglmivel, holott br. Apor József úr is jelen volt, de soha én az írt Benkő Anna asszonynak illetlen maga viselésit, kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát nem láttam, nem tudom és nem is tapasztaltam. Pedig az említett Benkő Anna asszony az én házomnál hol hét, hol nyolcz hetekig is egymás végtiben ült, hanem azt tudom, hogy sok rossz akarói voltak ő kglminek és mindent rá mondtak és fogtak. Caeterum nihil.

Anno et loco toties fato, videlicet in praefata possessione Altorja existente habente, die autem vigesima nona nunc currentis mensis Aprilis vigore praefatarum litterarum Majestatis Vestrae sacratissimae compulsoriarum pariter et attestatoriarum praesens haec inquisitio nostra continuata est.

316. testis nobilis femina Susanna Kováts, nobilis Nicolai Vajda de Csernáton consors annorum circiter 40, fatetur ad utri puncta sequentia: Én soha sem láttam Benkő Anna asszonynak semmi kurvaságát, annál is inkább boszorkányságát, pedig én eleget társolkodtam ő kglmivel. Ez előtt jó darab idővel, de hány esztendeje légyen, megmondani nem tudom, mikor Vay Márja asszony Benkő Anna asszony ellen két papok által eskettetett Kovásznán az Imre Sámuel úram kovásznai református pap házánál, a mely esketö papok közül egyik szt. katolnai vagy imecsfalvi plébanus vala; azon alkalmatossággal az fenn megírt kovásznai papnak felesége, Köntzei Sára asszony éngemet erőltetett, unszólt, még az írt esketö papoknak is általadott volt, hogy esküdjem Benkő Anna asszonyra, mert én eleget társolkodtam ő kglmivel, hanem csak valljak Benkő Anna asszonyra kurvaságot és boszorkányságot, de én mint hogy akkor sem tudtam, úgy most sem tudok, mivel afféle élitit részemről én ő kglminek nem láttam. Azt pedig bizonyoson tudom mondani, hogy az írt papné nagy barátságban élt Vay Márja asszonynyal, mert csak egy alkalmatossággal K. Vásárhelyt 14 márjásokkal (a mint hallottam) vett gazdag ezüstös pántlikát Vay Márja asszony az írt papnénak. Ugy azt is tudom mondani, hogy egy alkalmatossággal hozzám jöve az írt kovásznai papné (minthogy mi is abban az időben Kovásznán laktunk és az írt papnénak legközelebb való szomszédji voltunk) nagy jaj szóval, sírva a kezit a fejire tévén és látom, hogy az ajtóm előtt elesik, én kérdém, mi lelte kglmedet és miért sír? melyre monda: Imecsnét Benkő Annát vasban verték. Én felelék: No hát fáj-e most a kglmed lelke; ezt pedig azért kérdeztem ő kglmitől, mivel tudtam, hogy Benkő Anna asszony ellen felelt, de ezen kérdésemre semmit sem felele, hanem csak sírt és annak utánna haza ment. Caeterum nihil.

Hi praespecificati nro 316 testes, omnes et singuli sunt praescriptae conditionis, prima quidem in possessione Kovászna, sedi Siculicali Orbai, ultima in possessione Csernáton Sedi Siculicali Kézdi, 2-da — 301-a et 302-us in possessione Karathna, 305-us autem in possessione Peselnek, omnino comitatui Albensi Transylvaniae, reliqui vero om-

nes et singuli in possessionibus Alsó et Felső Torja, praedictae sedi Siculicali adjacentibus, nobiles quidem in suis ipsorum propriis, jobbagiones vero ac inquilini praedictorum dominorum ac dominarum suarum terrestrium, in sic dictis portionibus possessionariis, haereditatibusque Siculicalibus resident et commorantur, suntque omnes ac singuli vigore praefatarum literarum Majestatis Vestrae Sacratissimae compulsoriarum pariter et attestatoriarum nostri in praesentiam legitime citati, jurati ac fideliter examinati, modoque praemisso in omnibus punctis ac clausulis fassi.

Cujus quidem praemissae huiusmodi inquisitionis et attestationis nostrae seriem, prout per nos fuit expedita et peracta, Majestati Vestrae Sacratissimae sub sigillis nostris usualibus, manuumque propriarum subscriptionibus fide nostra mediante rescripsimus, annotataeque Exponenti jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam communi iustitia et aequitate suadente necessariam extradedimus. In reliquo Majestatem Vestram Sacratissimam quam diutissime feliciter vivere, valere, glorioseque regnare ac triumphare desiderantes. Datum anno, diebus locisque infra specificatis, signanter vigesima nona praefati mensis Aprilis, id est ultima hujus inquisitionis nostrae die.

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae

humiles perpetuoque fideles subditi ac servi
Emericus Szeles et Georgius Kolosvári mp.
Tabulae Majestatis Vestrae Sacratissimae Caesareo-Regiae in Transylvania Judiciariae scribae ac iurati notarii, ad praemissam inquisitionem seu attestationem fideliter peragendam specialiter exmissi.

Correcta per eosdem.

Külső czím: Sacratissimae Caesareo-Regiae Majestati, Dominae Dominae Mariae Theresiae, divina favente clementia Romanorum imperatrici ac Germaniae, Apostolicae Hungariae, Bohemiaeque Reginae stb.

Alatta: Anno 1759 apertae per magistrum Nicolaum Endes protonotarium. mp. — (P. h.) (P. h.)

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. I. J. művelődéstört. csomó. Fasc. I. Nro 10.)

10.

Voldorf, 1759. decz. 20. — 1760. jan. 2.

Tanúkihallgatás arról, hogy báró Apor József és Benkő Anna az alsó-fejérmegyei Voldorfon Apáti László házánál miként találkoztak és viselkedtek.

Sacratissima Caesareo-Regia et Apostolica Majestas, Domina Domina nostra clementissima, benignissima.

Vestra clementer nosse dignetur Sacratissima Caesareo-Regia et apostolica Majestas, quod nos literas ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae compulsorias pariter et attestatorias, inter reliquos in ibi specificatos exponentes pro parte et in persona nobilis feminae Annae Benkő egregii Dominici Imecs de Imecsfalva consortis divortiatae legitime confectas et emanatas nobisque inter alios ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae humiles perpetuoque fideles subditos et servitores, litteris in iisdem nominanter et ab officio conscriptis praeceptorie sonantes et directas summo quo decuit honore et obedientia receperimus in haec verba: Maria Theresia etc. (A vallatásról szóló levél legnagyobb részt úgy szól, mint az 1759. jan. 4-iki rendelet, azzal a különbséggel, hogy nemcsak Benkő Anna, hanem br. Apor László és felesége br. Székely Juliána kérésére is adatik ki és több háromszéki, karathnai, felső-torjai, alsó torjai, futásfalvi, ikafalvi, alsó-csernátoni, dálnoki, gidófalvi, albisi, markosfalvi, szentléleki, peselneki stb. nemes ember neve is elő van sorolva benne. Kelt Marosvásárhelyt 1759. nov. 25.

A vallatást kezdik 1759. decz. 20-án a fejérvármegyei Voldorf faluban Apáti László jobbágya Kádár Bukur házában).

Utri puncta nobis exhibita erant talia:

1-mo. Tudja-é a tanú nyilván és bizonyoson látta-é, hallotta-é, hogy tekintetes nemzetes Imecsfalvi Imecs Domokos uram törvényesen elvált felesége nemzetes Benkő Anna aszszony ezelőtt két esztendőkkel nemes Fejérvármegyében Voldorf nevű faluban tit. voldorffi Apáti László uram házánál jó darab ideg mulatván, hogy ő kglmihez akárhunnét is, nevezetesen az írt Fejérvármegyéből Gallaszról mlgos l. báró alsó-torjai Apor József úr ő nga általjárt és mulatott volna sok ízben? Mely ott való mulatásának ideje alatt

2-o. Mint viselték magokat egymáshoz? Micsoda vét-

kes és czégéres együtt való cselekedeteket, conversatiojokat és abból következett szerelmességeket látta és akármi jelekből is tapasztaltə a tanu? Igaz-é

3-io. Hogy együtt felen való és titkos helyeken vadászni vagy akármi szin alatt lettenek volna? Különös házban csak ketten magokra háltanak volna? ugyannyira, hogy valahányszor br. Apor József úr ott mulatott, mindenkor az írt Apáti László uram cselédeinek miánnok az házon kivül kellett hálniok? Nem különhen

4-o. Minekelőtte írt Benkő Anna asszony az írt idő tállyat az nevezett Apáti László uram házához ment és consequenter mulatott volna, annak előtte volt-e járós br. Apor József úr Apáti László uramhoz vagy nem? és mit tapasztalt a tanu, valljon oda ekkori járásának oka Benkő Anna asszony volt-é? Cum omnibus congruis circumstantiis jó lélekkel vallja meg a tanu.

Sequuntur nomina et fassiones testium.

1-mus testis nobilis Balthasarus Széki de Petek, annorum circiter 40, fatetur ad utri puncta sequentia et quidem ad 1-mum: Tudom nyilván és bizonyoson, hogy az utrizált nemzetes Benkő Anna asszony ezelőtt két esztendővel jó darab ideig mulatott itten tit. Apáti László uram házánál, a mely itt való mulatásának ideje alatt (a mint emlékezem) talám háromszor vagy négyszer tapasztaltam mlgos l. b. Apor József ur ő ngának az említett Apáti László uram házánál való megfordulását és legfellyébb három, négy napokig ott való mulatását. De ad 2-um: Én semmi czégéres és vétkes cselekedeteket, egymáshoz illetlen viseleteket, szerelmességeket nem láttam, nem is tapasztaltam. Ad 3-um: Igaz, hogy br. Apor József úr, a mig itt Apáti uramnál mulatott, magát vadászattal distrahálta és én is ő ngával ilyen alkalmatossággal voltam vadászni, de hogy Benkő Anna asszony ott lett volna, nem tudom, nem láttam, nem is tapasztam. Caeterum nihil.

2-us testis nobilis Sigismundus Széki de Petek, annorum 25, fatetur ad utri puncta in genere sequentia: Tudom bizonyoson mondani, hogy az utrizált idő tállyat ezelőtt két esztendővel nemzetes Benkő Anna asszony itt az tit. Apáti László uram házánál jó darab ideig mulatott, a mely alatt br. Apor József urat a most írt Apáti László uram házánál megfordulni láttam ugyan, de semmi legkisebb vétkes és czégéres együtt való cselekedeteket, szerelmességeket nem láttam és nem is tudom. Magát ugyan br. Apor József urat itt való mulatása alatt vadászni tudom.

de hogy Benkő Anna asszony azon vadászatban jelen lett volna, nem tudom, nem láttam, nem is tapasztaltam. Ad reliqua nihil.

3-a testis nobilis femina Agnetha Koroncs, consors modo fati Sigismundi Széki, annorum circiter 28, fatetur ad utri puncta sequentia: Én magam is tudom, hogy Benkő Anna asszony ezelőtt két esztendővel jó darab ideig mulatott itten az Apáti László uram házánál, a mely alatt talám kétszer br. Apor József urat ugyan az Apáti László uram házánál megfordulni láttam, de én semmi illetlen magok viseleteket egymáshoz nem tudom, nem is tapasztaltam, annál is inkább hogy együtt vadászni lettek volna, nem tudom, nem is hallottam. Egyszer, mikor br. Apor József úr az Apáti László uram házától elment, láttam, a mikor is ő ngát mindnyájan Apáti uraimék kikésérék egy körtvefáig, mely az Apáti László uram házától egy puska lövésnyire vagyon, ekkor Benkő Anna asszonyt is a kisérők közt jelen lenni láttam, de ekkor sem láttam egyebet semmit is. Caeterum nihil.

4-tus testis nobilis Josephus Szathmári de Voldorf, annorum 30, fatetur ad 1-mum: Tudom nyilván és bizonyoson, hogy az utrizált Benkő Anna asszony ezelőtt két esztendővel jó darab ideig mulatott az tit. Apor László uram házánál, a mely ő kglme itt való mulatása alatt Galatzról mlgos l. báro altorjai Apor József urat talám kétszer tudom ide az Apáti László uram házához általjöni és két három nap itt mulatni; de ad 2-um: Semmi együtt való vétkes és czégéres cselekedeteket egymáshoz illetlen accomodatiojokat s szerelmességeket nem láttam, nem tudom és nem is tapasztaltam, hanem azt láttam ugyan, hogy ő kglme az Apáti László uram házának tornáczában fényes nappal az én és másoknak is jelen létünkben, hogy a fejiben nézett br. Apor József úrnak, de egyéb rosszat semmit is nem láttam, a mint meg is mondám. Ad 3-um: Nem tudom, nem is hallottam, hogy ő kglme br. Apor József urral vadászni lett volna, annál is inkább azt sem tudom és nem is hallottam, hogy egy házban együtt laktak volna csak magokra, azt pedig tapasztaltam, hogy az Apáti László uram cselédji az alkalmatosság szerint ott háltak, hol lehetett. Caet. nihil.

5-a testis nobilis femina Christina Bárdi, consors nobilis Josephi Csomafái de Voldorf; annorum 50, fatetur ad utri puncta in genere sequentia: Én ezen utrumokra semmit is egyebet mondani nem tudok, hanem azt tudom,

hogy az utrizált idő tállyat itt Voldorfon az Apáti László uram házánál mulatott Benkő Anna asszony, a mely ő kglme itt való mulatása alatt br. Apor József urat itten láttam megfordulni, de semmi együtt való legkisebb rossz és illetlen cselekedeteket nem láttam és nem is tudom; hanem azt láttam, hogy egy vasárnap br. Apor József úr, Apáti László uram feleségestől, Benkő Anna asszony és Maurer Sofi kisasszony az Apátiné asszonyom testvére mind együtt búza látni sétáltak. Caeterum nihil.

6-a testis nobilis femina Elizabetha Simon, consors nobilis Georgii Szőts de Voldorf, annorum 30, fatetur in genere sequentia: Azt tudom mondani, hogy az utrizált időben itten az Apáti László uram házánál jó darab ideig mulatott Benkő Anna asszony, a mely alatt (a mint emlékezem) talám háromszor vagy négyszer itt megfordulni br. Apor József urat tudom, de semmi illetlen egymással való vétkes cselekedeteket nem láttam és nem is tudom, hanem azt láttam, hogy mind magokra ketten, mind pedig Apáti uram ő kglmivel és ő kglme feleségivel, ugy Sarka Maris akkor leány, most karathnai Köntzei Gergelyné asszonynyal a kertben kimentek sétálva és Benkő Anna asszony párnát vitt ki, melyre valami fa alá leültek és a fejit br. Apor József úr az Benkő Anna asszony öliben hajtván, mind ezen fenn már megírt személyeknek jelenlétekben, úgy magokra is Benkő Anna asszony e szerint a br. Apor József úr fejiben nézett. Azt is láttam, hogy Benkő Anna asszony az Apáti László uram pitvarában br. Apor József urral égett bort ivutt, egymás mellett ülvén pirított kenyeret ettek. Ugy azt is láttam, hogy mikor itt mulatása alatt br. Apor József ur alunni tanált, Benkő Anna asszony ő ngát legyezte. Mindezeket pedig fényes nappal láttam. Caeterum nihil.

7-a testis honesta femina Luke Maria, consors providi Onye Lup jobbagionis domini Ladislai Apáti de Voldorf, annorum 40;

8-a testis honesta femina Dragumir Sztána, consors providi Bukur Nyágos, jobbagionis aeque praefati domini Ladislai Apáti, annorum circiter 40;

9-a testis honesta femina Szarak Maria providi Sztán Gállye, jobbagionis tit. domini Ludovici Apati de toties fata Voldorf consors, annorum 55. Hi 3 testes uno ore ac tenore fatentur ad utri puncta sequentia: Bizonyosan tudjuk, hogy az utrizált idő tállyat Benkő Anna asszony jó darab ideig mulatott itten az Apáti László uram házá-

nál. a mely alatt megfordulni mlgos Apor József urat is ugyan az írt Apáti László uram házánál tudjuk, de mi semmi rossz együtt való vétkes cselekedeteket nem láttuk és nem is tudjuk. Caeterum nihil.

10-a testis honesta filia in capillis constituta Barbara Ferenczi, nunc ancilla toties fati domini Ladislai Apáti, annorum 19, fatetur ad utri puncta in genere sequentia: Tudom azt bizonyosan mondani, hogy itt az Apáti uram házánál jó darab ideig mulatott Benkő Anna asszony, a mely alatt azt is tudom mondani, hogy valami ötször vagy hatszor fordult az uram házánál meg br. Apor József úr, a mely itt való mulatása alatt ő ngának láttam, hogy mind magokra, úgy Apáti László uram és asszonyom, nem különben Szarka Máris, most Köntzei Gergelyné asszonyomékkal a kertben sétáltak, ott egymás mellett ülvén ő kglme a br. Apor József úr fejiben nézett. Azt is tudom mondani, hogy egy alkalmatossággal br. Apor József úrnak jelenlétiben az ur Apáti László uram házánál vendégség lévén, br. Apor József úr megittasodott, ittason alunni az pajta héjjára ment; ekkor láttam, hogy Benkő Anna asszony a pajta héjjára felhágott Apor József úrhoz és keveset ott mulatván, ismét lehágott onnét ő kglme, mely ő kglme oda való menetele vagyis hágcsálása azon mulatság alatt talám háromszor vagy négyszer tartott egymás után. Nem tudom pedig, hogy senki is nevezetesen az írt úr ő nga vagy Benkő Anna asszony nekünk cselédekül künn hálásunk iránt parancsoltak volna, mert mi cselédékül a hun lehetett, ott háltunk, igaz, hogy künn is háltam nevezetesen én, ott létek alkalmatosságával, maga pedig az írt úr Benkő Anna asszony az Apáti László uram anyja, ugy Szarka Máris Köntzei Gáborné asszonyom az Apáti uram nagyobb házában háltak, de én semmi rosszat is együtt való társaságokban nem láttam és nem is tapasztaltam. Caet. nihil.

11-us testis nobilis Volgangus Jánosfalvi de Voldorff, annorum 24, fatetur ad utri puncta sequentia: Benkő Anna asszonyt tudom, hogy az utrizált idő tállyban feles ideig mulatott a tit. Apáti László uram házánál, a mely alatt mlgos br. altorjai Apor József urnak is itt való megfordulását (a mint emlékezem) talám háromszor observáltam, de én semmi egymással való vétkes cselekedeteket s conversatiójokat nem láttam és nem is tudom. Hanem azt láttam, hogy az én jelenlétemben ugy Szarka Máris, most Köntzei Gergelyné jelen létiben br. Apor József úr és Benkő Anna asszony mind együtt velünk kimentek a csürös és gyümölcsös

kertben, onnét valami len látni és igy egyet fordultunk, mi hárman vissza jöttünk, br. Apor József úr pedig másfelé mene imádkozni. Tudom azt is mondani, hogy egyúttal itt mulatása alatt Benkő Anna assszonynak, mikor br. Apor József úr is jelen vala Apáti László uram házánál, nagy mulatság esék, a melyben én is a többi közt jelen voltam, ekkor láttam, hogy egy nehányon közönségesen együtt kimentek a házból, melyek között jelen volt br. Apor József úr és Benkő Anna asszony is és mind együtt ismét vissza jövének az írt házban, de én mind ekkor, mind egyébkor, a mint feljebb is megmondám, legkisebb rossz együtt való társolkodásokat sem láttam, nem is tudom, hanem az feneмlítettem Szarka Máris asszonytól mondani hallottam, hogy együtt nagy szeretetben volnának. Caeterum nihil.

12-a testis honesta femina Kötélverő Parasztyiva providi Bukur Buvnaku, jobbagionis toties fati domini Ladislai Apáti consors annorum 28, fatetur ad utri puncta sequentia: Tudom nyilván és bizonyoson, hogy az utrumban feltett időtájban fordult meg br. Apor József úr az Benkő Anna asszony itt léte alatt, az utrumban írt Apáti László uram házánál, de én semmi rosszat is egyikhez is nem láttam és felőlök nem is tudok mondani. Caeterum nihil.

Anno praefato die vigesima prima mensis Decembris in praefata possessione Voldorf, dicto comitatui Albensi Transylvaniae adjacente, domo vero seu curia nobilitari egregii Ladislai Apáti de dictu Voldorf, praesens haec inquisitio nostra sequenti ordine continuata est.

13-a testis nobilis femina Juditha Köntzei, egregii quondam Georgii Apáti de toties fata Voldorf, relicta vidua, annorum 75, fatetur ad utri puncta sequenti: Itt a mi házunknál az utrizált idő tállyat jó darab ideig mulatott Benkő Anna asszony, a mely alatt és azelőtt is fordult meg nálunk br. Apor József úr és itt léte alatt Benkő Anna asszonynak, mikor megfordult itten br. Apor József úr, hallván, hogy egymást szeretgetnék, szánszándékkal szemeskedtem és vizsgálódtam utánnok, hogy együtt való szeretetteknek mi voltát experiálhassam, de soha semmi rosszat is hozzájok az egy becsületes magok viseletinél nem láttam, nem hogy még együtt való hálásokat tudnám, mert mikor itt volt br. Apor József úr és Benkő Anna asszony magok ketten külön, én és egy Szarka Máris, most Köntzei Gáborné négyen igy háltunk egy házban. Azt sem tudom, hogy itt létek alatt (a mint elő beszéllém) cselédeinket egyik is közüllök, vagy akárki is a künn való hálásra unszolta volna.

vagy künn hálatta volna, sőt azért haragudtunk, hogy akaratunk ellen megtörtént künn hálások egyszer másszor. Caeterum nihil.

Anno millesimo septingentesimo sexagesimo, die secunda mensis Januarii, in possessione Karathna crebro fato comitatui Albensi Transylvaniae adjacente, domo vero egregii Gregorii Köntzei de Karathna, praesens haec inquisitio nostra continuata est.

14-a testis nobilis femina Maria Szarka, consors praefati egregii Gregorii Köntzei de praedicta Karathna, annorum circiter 24, fatetur ad utri puncta sequentia: Tudom bizonyoson, hogy az utrizált Benkő Anna asszony feles ideig mulatott az Apáti László uram házánál, a mely alatt fordult meg ottan br. Apor József úr, de semmi rossz és vétkes cselekedeteket sem egyszer, sem másszor, az egy becsületes magok viseletinél nem láttam. Caeterum nihil.

Hi praescripti nro 14 testes excepta teste ultima sunt ex possessione praefata Voldorf, illa vero ex possessione praedicta Karathna, omnino comitatui Albensi Transylvaniae adjaceente, suntque praescriptae conditionis ac legitime citati, iurati, examinati, modoque praemisso fassi.

Cuius quidem praemissae huiusmodi inquisitionis, attestationis nostrae seriem, prout per nos fuit expedita et peracta, Majejtati Vestrae Sacratissimae sub sigillis nostris usualibus manuumque propriarum subscriptionibus, fide nostra mediante rescripsimus, annotataeque exponenti jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam necessariam extradamus. In reliquo Majestatem Vestram sacratissimam quam diutissime feliciter vivere, valere, glorioseque regnare ac triumphare deriderantes, datum in praefata possessione Karathna, die secunda mensis Januarii, id est ultima huius inquisitionis nostrae die, anno Domini millesimo septingentesimo sexagesimo

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae

humiles perpetuoque fideles subditi et servi

Emericus Szeles es Georgius Kolosvári.

Tabulae Majestatis Vestraa Sacratissimae Caesareo-regiae in Transylvania judiciariae scribae ac jurati notarii ad praemissa fideliter peragenda specialiter exmissi.

Correcta per eosdem.

Külső czím: Sacratissimae C. R. et Ap. Majestati d. d. Mariae Theresiae stb.

Kívül: Anno 1760. Apert. per Stephanum Halmágyi cancellariae regiae provinciae Transylvaniae registratorem. (P. h.) (P. h.)

Kívül: Voldorfi inquisitoria az maga viselése iránt.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. Művelődéstört. csom. J. Fasc. I. nro 10.)

11.

Gyula-Fehérvár, 1760. febr. 1—4.

Tanúvallatás arról, hogy Benkő Annát 1754-ben ki hurczoltatta Károly-Fehérvárra és miképen tartotta a püspök fogságban.

Sacratissima Caesareo-Regia et Apostolica Majestas, Domina ac Princeps nostra haereditaria clementissima, benignissima.

Vestra clementer nosse dignetur Sacratissima Caesareo-Regia et Apostolica Majestas, quod nos literas ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae compulsorias pariter et attestatorias pro partibus et in personis magnifici Ladislai Apor L. Baronis de A. Torja, magnificae item Baronissae Julianae Székely consortis ejusdem, necnon nobilis feminae Annae Benkő, egregii Dominici Imecs de Imecsfalva consortis divortiatae, legitime confectas et emanatas, nobisque inter alios Majestatis Vestrae Sacratissimae humiles perpetuoque fideles subditos et servitores, literis in iisdem nominanter conscriptis, praeceptorie sonantes et directas, summo quo decuit honore et obedientia receperimus in haec verba: Maria Theresia stb. (A szokásos tanúkihallgatási rendelet, egészen úgy, mint a decz. 20 — 1760. jan. 2 voldorfi vallatásról szóló jelentésben. Kelt M.-Vásárhelyt, 1759. nov 25. Melynek alapján a vallatás kezdődik Károly-Fehérvárt 1760. febr. 1-én a városházánál. A következő pontokra és eredménynyel):

Utrum de et super eo:

Tudja-e a tanú nyilván és bizonyoson, vagy értette-é, hallotta-é s kitől

1-mo. Hogy a mult 1754-dik esztendőben tekintetes nemzetes Imecsfalvi Imecs Domokos úr törvényesen divortiált feleségét nemzetes Kézdiszéki altorjai Benkő Anna asszonyt ki fogatta el, miért s ki parancsolatjából? Hát

2-o. Elfogattatása után szoros cura és strásáltatás után Háromszékről hova vitték s hol hordozták s végtére nemde nem ide Fejérvárra hozták? Ha ide

3-io. Itten micsodás fogságban volt, nemde nem mint az halálra valót éjjel-nappal darabontok strásálták, az ablakokon vas rostélyok, vas rudak, az ajtón pedig lakatok voltanak, úgy hogy még a kivül fűtő kemencze lyukát is bé akarták kövekkel rakatni, kevés szóval, hogy oly szoros fogságban lett volna, hogy enni sem engedték volna nekie adatni, ugy hogy ha valami istenes asszonyok nem lettenek volna s azok lopva az ablakon enni nem adtanak volna, ével is meghólt volna s mind ezen kemény paroncsolatok kiktől voltak, egy szóval ki rabja volt Benkő Anna asszony? Hát

4-o. Azon contractusban léendő punctumokot, melyekre végtére reá kelletett állania, ki küldötte írásba nékie a várból le, s kitől s micsoda instructióval s midőn azon punctumokot ő előtte felolvasták volna, hallotta-é a valló, hogy azt mondotta volna Benkő Anna asszony, hogy ő azokra soha rá nem áll; azzal visszavivén a punctumokot, s azután kik ijegették, fenyegették, hogy ha rá nem áll, még annál is szorossabb és keményebb fogságban tészik, vagy is megkeményítik fogságát az asszonynak? Azután

5-to. Azon punctumokot hányszor vitték elő s hányszor olvasták fel előtte, hogy csak meg kell lenni, hogy azokra reá álljon, mert ha nem, soha meg nem szabadul? Kevés szóval

6-to. Nemde nem kéntelenségből, hogy azon szoros fogságból megszabadulhasson, állott azon contractusra, mástól leiratott és kigondolt punctumokra, nem jó akaratjából s reá állván, úgy szabadult meg? cum omnibus congruis circumstantiis etc.

Sequuntur nomina testium eorumque fassiones.

1-mus testis circumspectus Joannnes Koncz, annorum circiter 36,

2-a testis honesta femina Catharina Márton, sonsors praescipti Joannis Koncz, annorum 31, fatentur ad 1-mum: Úgy hallottuk másoktól, hogy az utrizált Benkő Anna asszonyt Háromszéken az utrumban megírt 1754-ik esztendőben akkori mlgos püspök *br. Szalai Sztojka Sigmond* úr ő excellentiája parancsolatjából fogták volna el. Ad 2-um: Tudjuk azt nyilván és bizonyoson, hogy az exponens asszonyt Háromszékről hatló szekéren vasba hozák ide Károlyvárrá, tíz fegyveres emberek kisérvén és az akkori cáptalanbéli urak parancsolatjából velünk egy fedél alatt való házba tevék fogságba, a holott is legelsőbben levágák a pitvarban a vasat az nevezett exponens asszonynak lábá-

ról. Azután ad 3-um: Tudjuk azt is, hogy a házba sírva bévezeték és az ablakokot vaspántokkal, az ajtót külső zárral megerősítették és a kívül fütő kemenczének lukát bé akarák rakatni, de azt nem tudjuk, mi módon múlék el, hogy bé nem rakák a kemencze lukát, azt ugyan tudjuk, hogy mindenkor egy püspöki darabont őrzötte az sokszor megirt exponens asszonyt, mely darabont némelykor ugyan nappal az utrizált exponens asszonyt egy-egy kevéssé kibocsátotta hozzánk, de éjczaka mindenkor bézárta, ki is egykor nem lévén oda haza, s az ajtón is lakat lévén, enni az nevezett Benkő Anna asszonynak a szolgálója nem főzhetett, mivel az is véle együtt bé volt rekesztetve s sokáig oda lévén a darabont, magam adtam az ablakon be egy kevés enni valót Azt is bizonyoson tudjuk, hogy br. Sztojka Sigmond úr ő excellentiája rabja volt az exponens asszony, mivel ő excellentiája darabonti őrzötték. Ad 4-um nihil. Ad reliqua: Egykor az akkori pater capellanus pater Molnár lejöve s több beszédei között hallottuk az exponens Benkő Anna asszonynak mondani: már az asszony el mehet; melyre felelé Benkő Anna asszony, hogy azért sem megyen el; de miről volt ez a beszéd, bizonyoson nem érthettük, mivel nékünk nem volt szabad mindenkor bémenni az exponens asszonyhoz. Azután csakhamar ide érkezvén az exponens asszony mostoha apja, két rendben is bejára Vintzre akkori m. püspök uram excelentiájához, ottan nem tudom mit végeztenek, csakhamar megszabadula Benkő Anna asszony a fogságból. Ad reliqua nihil.

3-ia testis honesta femina Maria Gyarmati, consors Francisci Balás pulsatoris; annorum circiter 33, fatetur ad 1-mum et 2-um utri punctum, uti primus et secundus testis; ad 3-um: Magától Benkő Anna asszonytól azt is hallottam, hogy azon embereknek, kik ő kglmét Háromszékről ide fegyveresen kisérték, kénteleníttetett száz forintokat fizetni. Ad reliqua autem utri puncta aeque, uti primus et secundus testis fatetur, excepto, hogy ő kglme nem adott az ablakon enni az exponens asszonynak.

4-a testis honesta femina Theresia Biró, consors Clementis Lukács cantoris, annorum circiter 28, fatetur ad omnia in genere: Hallottam, hogy az exponens asszonyt in anno 1754. Háromszéken m. püspök br. Sztojka Sigmond úr excellentiája parancsolatjából fogták volna el, kit is ide sok fegyveres emberek kisérének s itten sokáig raboskodék. Ad reliqua utri puncta nihil fatetur.

5-ta testis honesta femina Helena Balás, Ignatii

Favrik consors, annorum circiter 22, fatetur ad omnia utri puncta, uti testis 3-ia Maria Gyarmati, consors pulsatoris, mivel szolgálója volt a megírt harangozónénak, et autem plus: én egykor bémentem vala az utrizált exponens asszonyhoz s engemet is berekesztettek vala, mivel a darabont bézárta az ajtót, de úgy megijedtem volt az exponens asszony fogságától, hogy sokáig ijedtemben csak alig voltam.

6-tus testis nobilis Joannes Sánta de Tusnád, provisor dominii episcopalis A. Carolinensis in quartirio suo honeste requisitus, anno dieque ut supra, annorum 39, fatetur: Tudom egy alkalmatossággal ezelőtt circiter 5 esztendővel ide Károlyvárra fogva vasba késérék némely háromszéki fegyveres emberek az utrizált asszonyt, kit maga szolgálójával ezen Károly-fejérvári városnak széljin levő deficiensek egyik házában, mely házat most birnak a clericusok, akkori méltóságos püspök br. Szalai Sztojka Sigmond Antal úr parancsolatjából a lábáról a vasat kivágák, de a háznak ablakjait megerősítvén vas pántokkal, az ajtónak is kivül zárt csinálván, egy néhány holnapig Vonja Kozma nevü püspökség darabontjával ugyan ő excellentiája parancsolatjából őriztetett, tandem mikor elbocsáttatott, tudom, hogy püspök uram ő excellentiája parancsolatjából contractus alatt eresztetett el az exponens asszony, de micsoda conditiók alatt s erőltetve-é, vagy nem, nem tudom, hanem hallottam akkori capellanus tisztelendő pater Molnár uramtól, hogy valami conditiokot adtanak a sokszor megnevezett exponens asszony eleibe, hogy ha azokra reá áll, eleresztetik, de külömben semmiképpen nem; azt is hallottam páter Molnártól, hogy az mondotta: nincsen az egész várossal annyi baja, mint sem az utrizált asszonynyal, mivel az conditiokra nem akar rá állani; tudom azt is, hogy oly szoros fogságban volt az utrizált exponens asszony, hogy az ajtón is ki nem mehetett, ha csak a darabont grátiája nem accedált. Caeterum nihil.

7-us testis agilis primipilus Franciscus Balás de Lövéte, ecclesiae cathedralis Carolinensis pulsator, annorum 45, fatetur ad omnia utri puncta, uti testis 3-ia, consors ejusdem.

Anno 1760. die 4-ta mensis Februarii in eodem oppido Károlyvár, domoque capitulari in platea, vulgo Piacz-utcza vocata, in vicinitate ab una domus circumspecti Martini quondam Bihari, civis et inhabitatoris dicti oppidi, ab altera vero partibus vulgo Szent-Erzsébet-utcza vocata continuavimus inquisitionem nostram.

8-us testis agilis Clemens Lukács, cantor ecclesiae cathedralis A. Carolinensis, annorum circiter 36, fatetur ad 1-mum et 2-um utri punctum, uti 1-mus et 2-us testis; ad reliqua nihil.

Praescripti 8 testes omnes sunt legitime citati, iure examinati et in oppido A. Carolinensi residentes, modoque praemisso fassi.

Cuius quidem praemissae huiusmodi inquisitionis et attestationis seriem, prout per nos exstitit expedita et peracta, Majestati Vestrae Sacratissimae Caesareo-regiae sub sigillis nostris usualibus, manuumque propriarum subscriptionibus rescripserimus, praenotatisque exponenti jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam necessariam extradederimus. Eandem de reliquo Majestatem Vestram Sacratissimam quam diutissime vivere, glorioseque regnare desiderantes. Datum anno die locoque ut supra notatis.

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae

humiles perpetuoque fideles subditi et seritores

Emericus Szeles et Alexius Könczey,
nobilis de Karathna, iunior.

Inclytae Tabulae Regiae in Transylvania judiciariae scriba ac juratus notarius, ad praemissa fideliter peragenda specialiter exmissus.

Külső czím: Sacr. C. R. et Ap. Majestati d. d. Mariae Theresiae stb.

Kívül: Ao 1760. Apertum per Stephanum Halmágyi, cancellariae regiae provinciae Transylvaniae regestratorem. (P. h.) (P. h.)

Kívül: Károlyvári inquisitoria a punctumok iránt.

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában. Művelődési csomó. J. Fasc. I. nro 10.)

12.

Alsó-Torján, 1761. jan. 14.

Benkő Anna záloglevele, melylyel birtokait báró Apor Lászlónak és nejének, Székely Juliánnának 1400 forintban leköti, azokért a költségekért, melyekkel őt fejérvári fogsága és a királyi tábla előtt folyó főbenjáró pere alkalmával segítették.

Nos infrascripti memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis et singulis, quod hoc anno Dni 1761, die 14-a mensis Januarii hivat-

ván bennünköt magunk lakó házunktól tekintetes nemzetes Imecsfalvi Imecs Damokos uram divortiált felesége tktes nemzetes altorjai néhai Benkő Ferencz úram leánya Benkő Anna asszony, nemes Kézdiszékben Alsó-Torjára, mlgos L. B. altorjai Apor László úr és kedves élete párja Székely Juliánna asszony ő ngok nemes lakóházokhoz, az holott is az régi súlyos nyavalyáktól ágy fenekére szegeztetve beteg ágyban, minden kinszerittés nélkül ép és józon elmével bennünköt megbírálván, élő nyelvén mi előttünk igaz lelkeismérete szerént tön ilyen megmásolhatatlan vallástételt és kötést: Hogy én, úgy mond, már régtől fogván mind ez óráig a sok hamis bizonyságok és vádlások mián szüntelen üldöztetem ez világon elannyira, hogy engemet ezelőtt nyolcz esztendőkkel (melyet talán mind ez világ tud) megfogtanak, vasra vertenek és szoros halálos rabságra Fejérvárra vittenek, az hol is sokáig raboskodván, minden néhai édes atyámról léendő atyámfiaitól elhagyattattam, megvettettem, hanem az én testvérem Székely Juliánna, mlgos báró altorjai Apor Lászlóné urával együtt, ugy név szerént mostoha ugyan, de valójában édes atyám Dálnoki Székely Sigmond uram megtekintvén s könyörülvén árvaságomon, gyámoltalan voltomon, mind addig fáradoztanak, mig azon rabságomból, ha nagy költséggel is, kiszabadítottanak (az melyért is Isten fizessen meg), de elvitetésem alkalmatosságával az mely hajdúk késértenek, azoknak az akkori mlgos gubernator és püspök urunk ő excellentiájok poroncsolatjából kelletett fizetnem száz forintokot, nékem pénzem nem lévén, kételenítettem br. Apor Lászlóné testvéremtől és urától ő nagyságától kölcsön kérni husz aranyakot, a szekeresnek fizetett három forintot, magam rabságombéli költségemre tizennégy arany pénzül, ezüst pénzt egyszer harmincz m. forintot, többet is, de annak utánna mennyi szántóföldeimet vették el, az levelek megmutatják, visszajövetelem után magam lakóházamhoz laknom menni szabad nem lévén, s a szörnyü ijedségtől származott nyavalya (a mely viszen engem a koporsóba) életemet magamra folytatni engemet elégtelenné tett, azért folyamodtam az engemet rabságomból kiszabadított testvéremhez és urához, br. Apor László ő ngához, hogy magok házokban fogadni méltóztatnának, a mint hogy bé is fogadtanak (kiket is az Isten áldja meg), nékem nem lévén módom az említett kölcsön vett pénznek megfizetésire, azon pénzben nemes Kézdi-Székben Alsó-Torján levő jószágomot, jobbágyimot minden hozzátartozandókkal együtt ő ngoknak

általadtam; még akkor nemsokára következett a kimondhatatlan és talán rajtam árván kezdett ártatlanul szenvedett s most is szenvedő mlgos kir. táblán folyó gyalázatos perem, az hol még fejemre is itíltenek vala, mikor már ugyan megnevezett br. Apor László úr ő ngától és feleségétől Székely Juliánna testvéremtől magam mentségére dolgozott kancellisták és procurator uraimék költésekben és számokra kételenítettem a nemes fejérvármegyei Alsó- és Felső-Volálban levő jószágaimra, jobbágyaimra kérni harmincznégy aranyakot, id est 34 aranyakot (mivel ezen lött kész le olvasott pénzt ugyan ilyen üldözésemre és magamra tett költségekre nézve beteges ágyamban kételenítettem volt már sokszor írt tit. Apor László urnak és feleségének elzálogosítani nyolczszáz forintokért a Tsobot Simon és Istok László uraimék megbírálásában contractualiter a nemes Küküllő vármegyében Zágorban lévő jószágomot, jobbágyimot), mely megnevezett summa pénzeket, mivel külön-külön a megírt mód szerént magam vettem kezemhez, magam is adtam ki, azért akár magam (ha Isten megvígasztal), akár néhai édes atyámról lévő atyámfiai tegyék le, csak a magok nékem adott s fizetett készpénzeket adják meg br. Apor László urnak és feleségének, az mellettem tett sok rendbéli fáradságok, költségek, engemet gyógyíttatások, tartások, tartatások, porba ne hullana: azért mivel tudom s jó lelkem esmérete szerént tapasztaltam fáradhatatlan hív szolgálatját sokszor tett br. Apor László úrnak és kedves élete párjának, úgy édes atyám helyett nevezett Székely Sigmond úrnak, kik magok Fejérvárra, Szebenbe, M.-Vásárhelyre sok rendben magok költségeken nevezett halálos törvényem folytatására jártak s engem meggyógyíttattak, tartottak és ezután is mind végig, reméllem, hogy gondomot viselik, azért ezen felljebb megírt okokért nemes Küküllő vármegyében Zágorban, nemes Fejér vármegyében Alsó- és Felső-Volálban, nemes Kézdi-Székben Alsó-Torján levő jószágomot minden hozzátartozandókkal együtt, jobbágyimot, valamint édes atyámtól reám maradtanak s nálam megmaradhattak, a megírt summa pénzzel együtt ezernégyszáz német forintokért hagyom, és kötöm olyformán, hogy mindaddig, a meddig az igaz vérek letehetik azon 1400 forintokot, ő ngáék birják, dominiumokban légyenek, mivel az általadástól fogván eddig is birták s letévén pedig az igaz vérek azon megnevezett 1400 forintokot, minden törvény nélkül kibocsátani tartozzanak, ha pedig külömben cselekednének, mind két részről száz arany vinculumon ma-

radjon az ellenem cselekedő fél, mégis ezen dispositiom helybe maradjon.

Mely dolog mi előttünk és mi általunk senki nem kénszerítéséből mindenekben e szerént menvén végben, mi is irtuk meg az mi igaz hitünk szerént, tulajdon subscriptiónkkal és usualis pecsétünkkel corroborálván.

Datum anno die locoque in praemissis.

Gabriel junior Könczei de Karatna nobilis m. p. (P. h.)

Adamus Kun nobilis de Karatna m. p. (P. h.)

Correcta per eosdem.

Kívül: Tit. néhai Benkő Anna asszony adta al-torjai jószágáról való dispositio cum omnibus appertinentiis.

(Eredetije báró Apor István urnál Abosfalván.)

(Egykorú másolata a báró Apor-család altorjai levéltárában. Művelődéstört. csomó. J. Fasc. I. nro 10.)

13.

Szeben, 1763. decz. 9.

Tanúvallatása az erdélyi r. kath. püspök jószágigazgatójának arról, hogy Benkő Annát miképen vitték vasra verve Károly-Fejérvárra s hogy tartotta a püspök fogságban.

Sacratissima Caesareo-Regia et Apostolica Majestas, Domina Domina nobis clementissima, benignissima!

Vestra clementer nosse dignetur Majestas Sacratissima, quod nos literas ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae compulsorias pariter et attestatorias pro parte et in personis illustrissimi domini Liberi Baronis *Ladislai Apor de Altorja* et magnificae Baronissae *Julianae Székely* consortis ejusdem legitime confectas et emanatas, nobisque inter alios Majestatis Vestrae Sacratissimae humiles, perpetuoque fideles subditos et servos, literis in iisdem nominanter conscriptis praeceptorie sonantes et directas summo quo decuit honore et obedientia recepimus in haec verba: Maria Theresia etc. (Ugy a mint az előbbi tanúvallatást elrendelő leveleken. Kelt Szebenben, 1763. decz. 8. A tanúvallatás történik 1763. decz. 9-én Szebenben, néhai Róth János ev. lelkész házánál, az akkori r. k. püspök szállásán a Riskása-utczában. Következő kérdésekre és vallomásokkal.)

Utrum autem nobis exhibitum erat tale:

Tudja-é a tanú nyilván és bizonyoson, vagy látta-e, hallotta-e, s nevezetesen kitől

1-mo. Hogy minek utánna ezelőtt circiter 10 esztendőkkel néhai tekintetes nemzetes altorjai Benkő Anna asszony tit. imecsfalvi Imecs Damokos uram divortiált felesége Háromszéken elfogattatott volna, micsoda alkalmatossággal vasba verettetve vitettetett Károlyvárra? Hány hajdúk? azok minemű fegyverekkel késérték ő kglmét?

2-do. Fejérváratt az említett asszony minémű fogságba tétetett? Ajtók, ablakok mi módon zárattattak bé? Nemde nem mint halálos rab úgy tartatott s hajdúkkal őríztetett? Hát

3-io. Említett Benkő Anna asszony megszabadulásában édes atyja néhai Benkő Ferencz uram vérségin való atyjafiai fáradoztanak-é, vagy nem?

4-o. Fogságában ki viselte gondját, ételire s italára ki provideált s meddig tartatott fogságba s mi módon szabadult meg? et cum omnibus congruis circumstantiis.

Sequitur nomen testis, ejusque fassio.

Testis spectabilis ac generosus *Joannes Sánta* de Tusnád, annorum 42, universorum bonorum in Transylvania episcopalium praefectus et inclyti comitatus Albensis jurassor, in praefata domo personaliter repertus et honore requisitus legitime tamen iuratus et examinatus fatetur in genere ad omnia utri puncta taliter: Az utrumban megnevezett üdőben udvarbírája lévén akkori mlgos erdélyi püspök Szalai Sztojka Sigmond Antal ur ő excellentiájának s ugyan akkor említett mlgos püspök úr ő excellentiája nékem méltóztatott parancsolni, hogy nemes erdélyi Fejérvármegyében Károly-Fejérvár alsó városában az emeritus papok házai felében készíttessek jó módjával kettős házat, ablakjait vaspántokkal bécsináltatván, az ajtajára is jó zárt s lakatot készíttetvén, a mint hogy aztot az előmbe adott parancsolat szerént el is készíttettem, s midőn az utrumban megírt tktes nemzetes altorjai Benkő Anna asszonyt tit. imecsfalvi Imecs Damokos uram divortiált feleségét feles fegyveres emberek (kiknek számokra s nevekre nem emlékezem), lábai vasba verve lévén, Háromszékről elhozták volna, említett püspök úr ő excellentiája parancsolatjából a fenn irt és elkészített házba bététettem egy szolgálójával együtt, kinek is őrzésére jó és hív darabontot rendeltem oly instructióval, hogy mindenkor erős és kemény zár s lakat alatt tartsa, híre nélkül onnan kimenni se egyszer, se másszor

szabad ne légyen, midőn pedig kimégyen is, oly vigyázással légyen, hogy valami úton-módon el ne szökhessék, dolgát végezvén mindjárt menjen vissza a házba s a lakatot ismét vesse fel az ajtóra. De a vasat lábairól sokszor írt püspök úr ő excellentiája parancsolatjából azután leverettettem, minek utánna ő excellentiája jelentette volna, hogy épen nem lett volna szükség egy asszonyságnak a lábaira vasat verettetni, az hozók erre azzal mentették magokot, hogy fenyegette volna őköt mlgos l. b. Apor József uram, hogy maga embereivel utjokot megállíttatván, a vasban levő asszonyságot tőlük elvéteti és megszabadíttatja. Mindaddig fogva és rabságban tartatott Fejérvárott az említett asszonyság, míg maga életének jobbúlását nem ígirte, azt pedig megigirvén, reversálissa mellett bocsáttatott el, de minemű költséggel élt fogságában, nem tudom; azt pediglen tudom ellenben, hogy míg Fejérváratt fogságban volt, a püspöki udvar se azalatt az idő alatt, sem pedig azután semmi provisióval hozzá nem volt, sőt a mint emlékezem, csak vizzel és kenyérrel kelletett magát táplálni egy darab ideig; hihető, hogy valamelyik rajta szánakodó atyjafia segítette, de ki légyen az nevezet szerént, arra nem emlékezem.

Cuius quiqem praemissae hujusmodi inquisitionis et attestationis nostrae seriem, prout per nos fuit expedita et peracta, eidem Majestati Vestrae Sacratissimae fide nostra mediante sub sigillis nostris usualibus manuumque propriarum subscriptionibus rescripsimus ac antelatis exponentibus jurium suorum uberiorem futuram ad cautelam necessariam extradedimus. Eandem de reliquo Majestatem Vestram Sacratissimam quam diutissime vivere, valere, gloriose feliciterque regnare ac triumphare desiderantes.

Datum anno, die, locoque in praemissis notatis.

Ejusdem Majestatis vestrae Sacratissimae
humiles perpetuoque fideles subditi et servi
Franciscus Jósa et Franciscus Vitos mp.
inclytae cancellariae regiae provincialis Transylvaniae scribae ac jurati notarii, ad praemissa fideliter peragenda specialiter exmissi.

Correcta per eosdem.

Külső czím: Sac. C. R. et Ap. Majestati d. d. Mariae Theresiae stb.

Kívül: Ao 1763. Apertum per Jos. Kozma, cancellariae regiae provinc. Transylvaniae registratorem. (P. h.) (P. h.)

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

14.

Nagyszeben, 1767. jan.

Simoni óbesterné, báró Apor Anna panaszos beadványa (p. Petauer, a n.-szebeni jezsuita zárda főnökéhez és erdélyi tábori paphoz), melyben férje hozzávaló hűtlenségét, ágyastartását, tőle erőszakos elválását és szenvedett sérelmeit felpanaszolja és orvoslást kér.

Facti species. — *Simoni obester* férjemmel öszvekelésem ideitől fogva esett keserves életemnek módgyát és ő vélle töltött boldog és boldogtalan napjaimot, remélvén ezerszer újitott sebeimnek orvoslását, főtiszt. Atyaságodnak imé alázatoson e következendő rendekben leirni kénteleníttetem.

Néhai *báró Apor Péter* és *gróf Kálnoki Borbára* aszszony ő ngoknak én lévén egyetlen egy kedves leányszülöttök, kiktől is oly nagyon kedveltettem, hogy míg gondviselések alatt voltam, férjhez való menetelemig soha szükséget nem tudtam, mindenekben bővölködtem, kedvem szerént, szép tisztességes uri characterekhez képest, mint dáma neveltettem. Soha meg nem szomorítattam, se senkitől bántódásom nem esett. De ó mely boldogtalan sorsra fordula legottan állapotom, minek utánna mostani férjemet kezdém megesmérni, a ki is

Még in anno 1742, béjövén maga testvér nénnyével mostani generalis *gróf Kálnoki ur* ő excellentiája kedves élete párjával, *Simoni Josepha* asszonnyal Háromszékre Szentlélek nevű helységben néhai említett édes asszony anyám házához, a holott is hosszas mulatozások lévén, egész nyáron által, hogy s miképpen tanált meg kedvelni engem, ő tudgya, szüntelen abban mesterkedett és nyukhatatlankodott, hogy maga házastársának eljegyezhessen, de említett szüléim mint egyetlen egy leányokot néki mint idegen országbéli embernek akkor tellyességgel adni nem akartak, nem is szándékoztak; mi mindazonáltal iffiuságí hirtelenkedésből atyáim hírek nélkül egymással gyűrűt váltottunk volt, de ugyan csak az mátkaság dolga függőben maradt. Történik pedig, hogy az akkoron kezdett francziai háborúra az férjemnek ezen mostani Kálnokianum regimenttel ki kelletvén menni, egész nyoltz esztendeig, miglen azon háború le tsendesedett, odaki volt, az után in a. 1749. ugyanazon regimenttel szerentsésen vissza jövén Erdélyben, újabban felkeres engem és az előbbi mátkaságra s férhez menetelre való szándékomot akarván tőllem ki tanúlni, elsőben is e

színü általó beszédgyével környékez meg: hogy im ő nyoltz esztendők alatt sok országokban fordult meg, különbnél különbféle szépségü és gazdagságú leányzókot szemlélt, a kikben néki nem kevés szerentséje helyheztetett volna, de mind azokot én érettem megvetette, azért mivel engem úgy annyira kedvében és szívében rekesztett, hogy más rajtam kivül nékie nem kellene. Én ezen hitegető szavaira azt mondám, hogy nékem férhez menetelre való szándékom nintsen, tudván sok mindennapi szerentsétlen példákot, melyek az házasok között történni szoktak. Erre azt felelé megint férjem: ne féllyek hozzája menni, mert kedvemre tart, soha meg nem szomorít, megmutattya, hogy nem lesz oly erdélyi úri rend, a ki oly tiszteségesen tartsa feleségét, a mint ő fog engem tartani. De mégis oly könnyen ezen igireteire nem hajoltam, hanem kilentz holnapokig végső válaszomot függőben tartván, hogy szüntelen alkalmatlankodnék, kértem ő kegyelmét a Christus szerelméért, hogy szünnék meg én nékem annyit alkalmatlankodni, ne kívánnyon megfosztani e jó életemtől, eleiben adtam az házasság terhét, gondolná meg annak mivoltát, hogy az nem bolontság, nem is zsák, hogy megfordithassák, jobb azért most véget vetnünk s egymástól eltávoznunk, mintsem ide hátrébb megorvosolhatatlan keserűségünkre fordullyon. Végre ugyan csak ki nem állhaték előlle, hanem az szünet nélkül való mind az ő kegyelme, mind közbenjárói alkalmatlan hitegetéseinek engedelmeskedvén, 1750-be hozzája mentem és öszvekelésünk idejétől fogva hét esztendeig kellemetes életet éltünk egymás szeretetében, minden visszavonás vagy zúgolódás nélkül, nem is panaszolt ellenem, minthogy nem is volt uttya reá.

Következvén a Pruszusszal ujabb hadakozásunk, megirt férjem a táborba való felmenetele idein töllem bútsút vévén, az pap előtt nékem adott hütit újitván, ily rendü assecuratoria levelet tulajdon petsétye és subscriptiója alatt ád nékem: *Fogadom igaz lelkemre, hogy Apor Annán kivül nékem senki nem kellett, nem is kell, se ennek előtte, se ennek utánna, mely irásomot igaz lelkem szerént adom.* Ebéli fogadását kimenetele után nékem küldött szíves leveleivel másfél esztendeig látszatott ugyan meg tartani, de nem sokára meg tsökkent, mert egész álló esztendeig tsak egy leveléhez bár szerentsém nem adatott; esztendő eltelve kinyilatkoztattya okát feledékenységének, imé azt irja levelében: minthogy Isten bennünket magzattal meg nem áldott, titkon s alattomban vállyunk el egymástól. Nagy Istentelen gondolat ez keresztény embertől! Ezen levelére szépen vála-

szoltam, okát akarván tudni, mire czélloz evvel, hogy töllem való elvállását annyira kívánnya, de semmi válaszszát nem vehetvén. Ugyan tsak nem sokára magától fenn írt mlgos generalis Kálnoki ur ő excellentiájától megértém, hogy Simoni férjem egy *Rosmán Mária* nevű személylyel úgy élne, mint hütes hütössével, azért jovaslá nékem, hogy mennék fel Bécsben az hadi főkáplánhoz, Kamiller ő atyaságához, ezen dolgát férjemnek meg panaszolni. De míglen Bécsben felérkeztem volna, már azalatt említtett férjem feltett szándékának gonosz czéllya elérésében mesterkedvén, az Kálnokianum regimentnél levő Mölts nevezetű chyrulgussal oly testimoniumot irat, mintha engemet vizitáltatott volna és az házas életre alkalmatlannak tanáltattam vólna, ezen testimoniális levele mellett az meg irt fő hadi káplány úr ő atyaságát inducálni akarta, hogy egymástól elválaszszon és néki szabadság adatnék az újjal való házasságra. Midőn ezen instántiját beadta volna, szinte magam is Bécsen érkezém, kéntelenítettem ártatlanságomot mint megkeseredett lélek az ott való Bellicum Consilium eleiben terjeszteni és férjemnek Rosmán Máriával való botránkoztató életét kinyilatkoztatni. Melyet megértvén azon excelsum Bellicum Consilium, legottan parancsolatot ád az erdélyi Bellicumnak, hogy investigáltatván panaszomnak valósága, azonnal férjemet prosequálják. A mint hogy most három esztendeje ősz táján a végett commissio is ültetett N.-Enyeden. De minek előtte judicium lenne, a törvénynek kedvetlen kiszolgáltatássától tartván, nagy könyhulatással én hozzám járulván megirt férjem, bocsánatot kére, arra igérvén magát, hogy csak az egyszer most megengedgyek néki; soha többé engemet hütetlenségével meg nem bánt és a mellett mint obesternét úgy tart, ép mint feleségit megbecsül. Eképpen közbenvetették magokot más regimentbéli úri tisztek is ő érette, nevezetessen obester b. Barkó és Bota nevezetű főstrásamester, kiknek interpositiójokra hajolván, gondolván azt is, hogy tán magában száll és megtér elfajult uttyából, meg engedék illy formán, hogy ha fogadásának megfelel, jó a jó, ha pedig engem meg nem betsül, azon rosz uttyát követni újabban tanálná, fentartom ellene az elébbeni processusomot.

De nemhogy az Bellica Commissio előtt adott fogadássát megtartotta volna, sőt ha engem tatár rabságától váltott volna is meg, avagy kurva személy lettem volna, még egy konyha szolgálónál is alábbvalónak tartott. Mert 1-o ugyanis az meg lett egyezése után, most két esztendeje hogy maga magyarországi jószágának tekéntéssére kiment,

ottan esztendőt és egynéhány holnapokot mulatván, azalatt megint azon Rosmán Máriát maga mellé vette, mely feslett életét fenn nevezett mlgos generalis ur ő excellentiája engem magához hívatván e képpen manifestállya; hogy az férjem előbbeni uttyát kezdette követni az megirt személylyel, sőt a mint ő excellentiájának írják, olly botránkoztató életet él vele, hogy az helységbéli környül lévő lakosok nagyon megrettentek, nehogy mint Sodoma és Gomorha feslett botránkoztató élete miatt elsüllyedgyenek. Már is azalatt, hogy oda ki van, egy gyermeke lett ő tőlle, a kit lutheranus pappal kereszteltettek meg és ezen botránkoztató életek miatt az helység parochussától mind ketten a templomból ki is rekesztettek.

Mely igen kedvetlen hirt hallván, noha szivbéli belső fájdalmimot érzettem, de külsőképpen nem hogy ártalmára igyekeztem vólna, hanem inkább csendes békességes türéssel fedezni kivántam férjemnek ebbéli ocsmánságát. Ösztönözött ugyan megmondott generalis ur ő excellentiája, hogy mennék ki Simoniban és azon személyt az házától hajtanám ki s ha resistálni találnának, az ott lévő commendérozó generalisnak hirt tévén, segítségemre lészen; de én prostitutióját távoztatni kívánván, ki nem mentem s minekutánna onnan béjött, soha szemére nem vetettem, hanem tudatlanná tettem, sőt szívemből is kivetettem ellene való méltó nehézségemet az házasságbéli csendes életnek megmaradássára.

Mégis mi októl viseltetett, maga tudgya, tavaly esztendőben martiusban megérkezésit értvén, midőn hozzája Nagy-Enyedre kimentem volna, nem kevés idegenséggel viseltetett hozzám, azt állitván, mintha én néki nagy bestelenségére azon személyt kívántam vólna elfogatni. Él az Isten, a mint fellyebb is mondám, távul volt tőllem még az gondolat is, hogy ő kegyelme prostitutiójára eztet cselekedtem volna; hanem inkább megmondott generalis ur ő excellentiája azon személyről irt, a mit irt, mivel engem nemcsak arra izgatott, hogy kimenjek Simoniban azon személynek kiüzésére, sőt azt parancsolá, hogy Enyedre való kimenetelemkor erőssen feddeném és megdorgálnám őtöt; de én az jó harmóniáért sem akkor, sem azelőtt sem azután eztet nem cselekedtem. Mindazáltal ebbéli vagy egyébb indulattyából-e, maga tudgya, engemet az maga ágyától s szobájától el kivánt rekeszteni, mert jólehet szállást adott, de az maga hajlékától harmadik házban vetett és az ajtókot éjjel-nappal zárva tartotta előllem, hogy véle való beszélgetésre alkalmatosságom ne lehessen; ha vagy egyszer történt hozzája

bémennem, hol egy hol más színes okakkal állott előmben és magától kiutasított. Nyólcz hólnapok alatt pedig kétszer vagy háromszor tekéntett bé az házamban, ez is csak akkor esett, mikor interveniens tiszt aszszonyokot vezetett bé hozzám s ezeknek kedvekért mulatott kevéssé, de érettem még fekvő beteg állapotomban is az szabám felé nem fordult.

3. Mivel pedig gazdaszszonsághoz szoktam volt, a mikor hozzája Enyedre beneventatiójára mentem, egy háznak tartássára mindennémű szükséges eledeleket vittem hozzája magammal, az pincze és kamara koltsait kezemhez vévén gondoskodtam, de nem sokára az tékozláshoz szokott cselédgyei az koltsoktól nagy bestelenségemre megfosztának, azt mondván, hogy nékiek nem vagyok aszszonyok, sem nem parantsolok, egyedűl csak az óbestertől hallgatnak. Nevezetessen egy Johannes nevezetü inassától kimondhatatlan boszuságokot és kissebbségeket kellett szenvednem, ugyannyira lábat adott nékiek; az mellettem való frájomot és inasomot is minden kigondolható injuriákkal mortificálták. Midőn ezen elszenvedhetetlen megbántódásaimot panaszolnám férjemnek, azt feleli nékem: jól cselekeszik, mert (úgy mond) ő parantsolta.

4-to. Az múlt őszi campamentumnak vége felé feles vendégei lévén említett férjemnek, azokot bészállítván, éngemet az házamból kiküldött, ugy hogy az egész kaszármában nem volt a hol magamot tisztességes helyt megvonhassam; kéntelenítettem egy költséges [1]) alkalmatlan szagos kamarában szállanom; holott más idegeneknek, nem is hadi rendből valóknak, maga szobájában tisztességes alkalmasztatást adott, engemet pedig dámai characteremnek sértődésére nemhogy illendőképpen maga szabájában befogadott volna, hanem a magam hajlékomból is szükségtelen vendégeinek respectussáért kirekesztett, mindeneknek tsudájára és álmélkodássára. Megint

5-o. Die 26-a Octobris tavaly, alkalmatlan sáros idő lévén, a templomban szándékozván menni, kértem, hogy az lovait fognák bé; jólehet fogadássa szerént kell vala tisztességes alkalmatosságot adni, azt kívánván uri characterem is, de egy elhánt vetett rongyos kötelekkel öszvefódozott pirótselben [2]) fogattya lovait és azon kellett isteni szólgálatra mennem. Maga ellemben a templomtól azon pirotselt visszavitetvén, kifogattya a lovait és más tisztességes hintó

[1]) *Költséges*, t. i. élelmi szeres; pl. »disznóköltség« alatt Erdélyben manapság is a leölt disznó egyet-mását értik.

[2]) Bricska.

eleiben fogatván, nékem nyilvánságos despectusomra és mortificatiómra, ményen az templomban; a mi nagyobb, míg maga az templomban érkezett, én az magam ájitatosságomot elvégeztem vala, s egyuttal azon alkalmatosságon haza mehettem volna, de hogy annál is inkább mortificálhasson, kiizen a templomból és megparantsolja, hogy az hintaját vinnék vissza üressen, és az lovakot megint az pirotselben fogván, avval jöjjenek utánnam. Sok várakozásim után látván, hogy késik ezen rongyos alkalmatosság is, az apostolok szekerén nagy sárban kellett megindulnom a szállásomra és midőn már jó darabot haladtam volna, szemben tanálkozván a megirt rongyos pirotsellel, hogy a sárban nem uszkálhattam tovébb, kéntelen voltam felülni. Azótától fogva már azon rongyos pirotselit sem fogatta bé számomra; mindenkor, mind jó, mind alkalmatlan időben gyalogolnom kelletett, az egész kösség és Enyed városának tsudálkozássára, — nékem pedig kimondhatatlan gyalázatomra. Azon a napon, midőn tölle igy meg tsufoltattam

6-to, megparantsolta az inassának, hogy az asztalra számomra tángyért ne tegyen, azt kívánván, hogy az asztalához ki ne menjek, a minthogy akkor ki sem mentem. Annak utána

7-o, die 2-a Novembris késső estve az adjutántját Ajkler uramot hozzám küldvén azt izeni, hogy az szabámból mindgyárt menjek ki és költözzem az adjutánt házában; én arra deprecálván, azt izeném vissza, hogy nem volnék tzigánné, hogy egy helyemből az másikban annyit költözödgyem. Ugyanakkor

8-o, másodszor azt izeni: meg ne próbályam, hogy az asztalhoz kimenjek, mer ő tölle el vagyok válva és ha kimegyek, tudgyam meg, hogy rosszul lesz dolgom. En visszáizentem, hogy semmiben vétkesnek magamot nem tudom, azért ki fogok menni, annyival is inkább, mivel óbester uram szoros kötelessége az, hogy engem fogadása szerént úgy tart s meg fog becsülleni, mint óbesternét. Hogy pedig el volnék tölle válva, tudtomra nincsen; mutassa meg az arról való igasságát, had kérdezhessem meg a papoktól, mi okot tanáltak én bennem, hogy hírem nélkül elválaszszanak. Erre semmi válaszom nem lévén, akkor, hogy rosszacskán érzettem magamot, nem jelenhettem meg asztalánál;

9-o, de ugyancsak más nap mind ebédgyére, mind vacsorájára kimentem, ő kegyelme pedig ellenem ok nélkül való gyülölségéből nem méltóztatott az asztalnál megjelenni, hanem a maga szabájában evett.

10-mo. Megint die 4-a mensis Novembris, hogy az asztalához ki ne mehessek, az én szabámtól az ebédlő házban nyiló ajtót bészegezte. Az másik ajtóra pedig az szokott strásán kivül fegyveres katonát állított, hogy ott is bé ne mehessek. Mivel tehát az bészegezett ajtón bé nem mehettem, nem tudván semmit is azon dispositiója felől, az szokott béjáró ajtóra kerültem, de ott is az fegyveres katona megragadván engem, utamot meggátolá, mondván: parantsolattya vagyon, hogy éngem bé ne botsásson. Én erre azt mondám: miért hogy engem bé ne botsáttana, hiszem én tolvaj kurva bestelen személy nem vagyok, hanem egy született dáma és óbesterné; azonnal kifészkelem magamot az katona kezéből és az asztalhoz megyek. Akkor is míg az vendégek nálla voltak két napig, hogy magam az asztalhoz járúltam, maga egyszer sem jelent meg odaki, hanem mind az házában különösön ebédelt. Ismég

11-o. die 7-a mensis Novembris a vendégek elmenetelek után, kimenyek vatsorálni az asztalához; mely nagy contumelia ez: megparantsolja az inassainak, hogy az asztalon lévő eledeleket, úgy az asztalt szednék el és vinnék bé az maga szabájában; ellenem pedig újabb fegyveres katonával megerősíti az ajtaját, hogy accessusom ne lehessen. Látván mindenképpen hová tovább annál nagyobb bestelenittetésemet, nagy ortzapirúlva vissza kellett térnem, mert megparantsolta volt egy hadnagynak, hogy ha szinte bé tanálnék is menni, engem karommál fogvást vezessen ki.

12. Az óltától fogva mind ez ideig asztalához bé nem botsátott, hanem mint árestáltatott személynek és kuldusnak tángyéron egy-egy kevesset ugy küldött ennem, eztet is pedig alébbvaló cselédgye, gyakrabban lovászsza vagy kocsissa által s a minéműképpen engemet maga asztalától elválasztott, úgy szinte az én cselédgyeimet is eltiltotta, hogy az ő cselédgyeivel ne egyenek, külön adatott nékiek nem eledelt, hanem locsadékot, melyet az kutyájával is nem étetett volna.

13-o. Die 18-a Novembris megint az adjutántyát hozzám küldvén, azt izeni: csak menjek el az házától, ád forspontot; én arra mondám: igen is elmennék, mert dolgaim vannak, de nincs min mennem, hanem adgyon fogadássa szerént tisztességes alkalmatosságot, hintót és elmegyek. Erre azt izené vissza: igirt volt ugyan hintót, de nem ád, mert nem viseltem úgy magamot, hogy megérdemeljem. Jó Isten, mi lehet azon én viseletlenségem! Megint visszaizenek ő kegyelmének eképpen: nékem ne izengessen mástól, hanem (ő kegyelme nékem uram és én ő kegyelmének felesége)

vagy hívasson bé magához, vagy jöjjön bé én hozzám és mondgya meg nékem: mit vétettem, miért bánik ily bestelenül velem? ha vétettem, térden állva kész vagyok megkövetni, ha pedig valaki ellenem hazudott, állítsa azon embert szemben és büntetődgyék érdeme szerént. De mindezekre is semmi választ nem adott. Ugyan azért keresvén magamnak alkalmatosságot az véle való beszédre, a mint, hogy

14-o. die 20-a Novembris megvártam míg ebédgyit elvégzi, a midőn már a postpástnak is vége felé volna, bémenék hozzája, tudni akarván, mit akar velem, ezt mondván néki: ugyan bizony most három esztendeje azt fogadá-é, hogy így bánik velem? Azonnal az asztaltól felugrik, jelentvén az több tiszteknek is, hogy keljenek fel, béméne vélek az maga házában, engem egyedül hadván, semmit nem szólla velem. Ugyan azért

15-to, ily szörnyü hallatlan fenevad tselekedét megpanaszlom mlgos gróf Kálnoki generális úr ő excellentiájának, mint első instantiának. De ő excellentiája is, nem hogy dolgomot igazításban venni kívánta volna, de sőt inkább férjemnek nagyobb biztatássára eképpen válaszol: már el vagyok választva uramtól, mind házra, asztalra és ágyra való nézt, hanem ád nékem intertentiomra 300 forintokot, elégedgyem meg véle, úgyis rendelve vagyon ő Felségétől, hogy a ki a feleségével nem akar lakni, szabadoson elküldheti magától, s a mit akar adni, adgyon. Én ezen reménytelen válaszszára nagy keseredett szívvel azt felelém: nékem dámai állapotom s eredetem nem hozza magával, hogy 300 forinttal megelégedhessem, nem is állok arra, hanem tartom magamot az Bellica Commissio előtt általa nékem tett ígiretihez és szoros fogadásához, mert nem vagyok bestelen személy, hogy engem teczése szerént magától elvessen, hanem a mit akar, cselekedgyék törvény szerént, mutassa meg ellenem ott, a hol illik s adgya okát, miért kiván én tőllem elválni; ha vétkes leszek, eligazíttya a törvény. Engemet férjem megfosztott pénzemtől, drága gyöngyös, köves, ezüst arany portékáimtól, a mellett jószágomot miatta el kellett idegenítenem s magamot feles adósságban vetnem, ő kegyelme ellemben még az háború alatt is egy krajtzárni segítséggel hozzám nem volt, én pedig annyira minden jószágomból kiüresítettem magamot ő miatta, hogy nem maradott annyi jószágom, hogy abból characterem szerént elélhessek. Már most minekutánna mindenemből kipusztított, azt akarja, hogy magától eltsapván utolsó ínségre jussak és így maga megáltalkodott feslettségét Ros-

mány Máriával (a kit az elmúlt egész háború idein úgy tartott mind feleségét s azután is véle inkább, mint vélem közösült) annál szabadossabban követhesse.

Mindezeket némely részeiben most is, de ha az szükség úgy hozza magával, egész czikkelyiben és punctumiban ő ellene comprobálni kész vagyok és comprobálhatom is. Ugyan azért follyamodom alázatosson főtiszt. Atyaságodhoz, mivel férjem még minek előtte azon bal informátióját Atyaságodnak ellenem béadta vólna, már bizonyoson azt hirdette és nékem is azt izente, hogy már el volnék tőlle választva: méltóztassék férjemet arra kénszeríteni, had legitimálja magát, hol, mikor, kik által és minémű formán lett ezen praetendált elválasztásunk. Ugy tudom, hogy az ilyen állapotú dolgok egyházi rend forumát illetnék, engem pedig ez mostanáig soha törvényben nem idézett és most is, a mint instantiájából tapasztalhatni, semmi fundamentuma nincs kívánságának, mégis törvény előtt engemet az magam jussomtól, melyet az házasságbéli szentségnek felvállalásával nyertem, Isten, egyházi és világi törvények ellen, igazságtalanul megfosztott és számkivetett, holott az mely okokra nézve az egyházi törvény az ideig, vagy továbbra való elválást megengedte, én bennem legkissebbet sem tanálhat, maga sem specificál semmit is azokról, hanem csak generalibus holmi alacson nevetségre való dolgokot tészen fel, ugy mint 1-o: hogy én velem az házasság czéllyát el nem érheti, holott most legjobb korában vólna, 2-o: hogy az én unalmas és nehéz természetem miatt velem nem lakhatik, 3-o: hogy én az egész világ előtt, de kivált az alatta lévő tisztyei előtt ötet besteleníteni kívánnám, mely szerént 4-to: jovaltatta nékem, hogy távoznám el tőlle, de én ezen jovallását nem tellyesítettem, ugyanazért 5-to: azt kívánja, hogy főtiszt. Atyaságod mint bíró arra intene engem, hogy azon tőlle szabad jó akarattya szerént adandó intertentióval megelégedvén, váljam el tőlle, mivel ugymond 6-to: miattam az ő felsége tisztyei az ő asztalánál meg nem maradhatnak és hogy az én viseletemben az nemes regimentnek botránkozása volna. Válogatott szép mesterséges, de igasság nélkül és nagy prostitutiómra czéllozó okok ezek, kikre minthogy semmi bizonyost nem nevez ki, nem méltó, hogy válaszoljak, mert ugyanis kell vala magyarán kitenni, mi az a miért az szent házasságbéli sacramentumnak czéllyát el nem érheti, miért hogy én velem nem lakhatik, avagy miben jártam bestelenségére és mi okra való nézt miattam az ő felsége tisztyeit maga

asztalánál nem alkalmasztathattya és minémü rosz erkölcsemben botránkozik meg a nemes regiment. Melyekre mind az által rövideden csak azt felelem et quidem:

Ad 1-mum. Tagadom azt, hogy velem az szt. házasságnak czéllyát el nem érheti, mivel az mi végett ezen sacramentum Christus urunktól rendeltetett, az anyaszentegyház declaratiója szerént, én abban nem deficiáltam. Csudálkozom, első egybekelésünktől fogva egy végtében hét egész esztendeig lakánk együtt, nagy szeretetben és ezt azalatt nem objiciálta. Szégyen gyalázat dolog most vénségében azt maga felől állítani, hogy most legjobb korában volna; igenis legjobb korában vagyon arra, hogy az eddig valókról poenitentiát tartson és Istenhez megtérjen; azért nem az elválásról, hanem Istenhez való megtérésről kének gondolkodni.

Ad 2-dum. Az is szép állapot, hogy az én jámborságomot unalmat és nehéz természetnek magyarázza; való ugyan az, hogy senki hiba nélkül nincsen, de legalább ki kének azt nevezni, ha nem ugy mint házastárs, mint felebarátom, hogy e képpen tudhatnám magam hibáját megjobbítani. Itt éppen úgy bánik velem, mint az Aesopicus farkas a báránynyal, a kit ártatlan dühösképpen az szín alatt, mintha az vizet felzavarta volna néki, elszaggatta. Az férjem is azonképpen tselekeszik, mert ő az, a ki feslett életével hütit, ágyát és a szent házasságot megfertéztette, azon szemtelen Rosmány Máriával szövetkezvén, botránkoztatta nemcsak az regimentet, hanem az egész ármádát és más helységeket, a hol megfordult. Ez bezzeg unalmas állapot, a kit senki nem szenvedhet. Mindezekért s a mely fellyebb kitett cselekedetei vannak, én méltán panaszolkodhatom vala ő ellene: tehát hogy elmulattam és prostitutióját nem kivántam, azért érdemlem-e meg ezeket ő tőlle? Nagy hálaadatlanság ez és méltatlan szenvedés nékem ártatlannak.

Ad 3-um. Azt tészi fel, hogy én az regiment subordinátussai előtt gyalázattyára szándékoznám; azt is tagadom. Hiszem nem szükség ott valakit prostituálni, a hol maga magát az ember cselekedete által gyaláztattya. Hogy pedig magát gyalázatosságra méltóá tette, kiteczik abból, hogy az tulajdon instantiájában megvallja Rosmány Máriával való társaságát, a ki már annak előtte közönséges fattyavetett híres kurva volt, aztot drága köves, gyöngyös, ezüstös és aranyos ruházatokkal ékesítette; mostanában is nem 300 forintot, mint nékem csúfságból, hanem egynéhány százakot is küldött nékie azalatt is, minek utána kételenségből tőlle eltávozott, óbesterné gyanánt tartotta, hintójában

publice hordozta, mint ha felesége lett volna, házában, ágyában és asztalánál alkalmaztatta; eztet pedig tudgya az regiment és mások is; miért tart tehát tőllem, a ki mindeneket, míg nekem erre maga ösztönt nem adott, kívántam szépíteni és ocsmánságát soha szemére nem vetni.

Ad 4-tum et 5-tum. Miért hogy az ő kegyelme jovaltatására el nem mentem, sok tekéntetű okaim nem engették. Mivel 1-mo okot nem szolgáltattam reá. 2-o. Ha puszta jóvallására el mentem volna tőlle, vétkesnek tettem volna magamot és megbotránkozott volna bennem az kösség, mivel tudva vagyon sz. Máténá cap. 5. et 19. hogy valaki elbocsáttya feleségét az paráznaságon kivül etc., ha én engettem volna az ő kegyelme jovallásának, valójában paráznának ítiltettem volna, mivel nem szabad egyébért az sz. írás mondása szerént senkinek is magától a feleségit elküldeni. 3-o. Nem voltam bestelen személy, sem azon hat okok közül, melyeket az egyházi törvény ideig való elválásra elégségesnek lenni tart, én reám nem lehet egyiket is alkalmaztatni s éppen ha lehetne is, míg az törvény szerént az egyházi bírák előtt el nem láttatik, nincsen hatalmában egy férfinak is, hogy maga feleségit, vagy felesége férjét, akármelyik okra nézt, kivévén az házasságtörést, el nem küldheti, vagy üzheti, a mint velem ő kegyelme cselekedett és így ha szabad jóakaratom szerént eltávoztam volna tőlle, magam nálla való dotis competentiámot s egyéb jussomot, melyet az hozzája való férhez menetelemmel törvény szerént aquiráltam, magam cselekedetemmel elvesztettem volna. Egyéb okaimról most hallgatok, hanem mivel ő kegyelme minek előtte törvényesen ellenem való hejtelen panaszszát annak rendi szerént főtiszt. Atyaságod előtt promoveálta volna, már magától bestelenül elűzött és propria authoritate, nem várván az törvénytől, minden házasságbéli jussomtól magam factumom nélkül megfosztott: megkivánom előbbször, hogy mint megfosztatott személy sub gravi censura ecclesiastica vel etiam adhibito brachio militari saeculari elébbeni állapotomban visszatétessem; vagy pedig míg ezen ellenem koholt egyenetlen praetensiója törvényesen decidáltatnék, nékem ártatlannak olyan intertentiómra való cautióról provideáljon, a melylyel mint úri nemből származott dáma, vagy mint óbesterné elélhessek; ezen kivül pedig az törvénynek vége szakadtáig akár itt, akár Bécsben, a hol fogna agitálódni, elegendő költséget peremnek folytatássára assignáljon. Mely iránt való atyai jóvoltát főtiszt. Atyaságodnak alázatosson kérem, méltóztassék superattendentialis athoritássának köz-

benvetése által, nékem eztet hathatós assistentiájával Istenért is, megnyerni. Isten Atyaságodat megáldja, magam pedig mint árva, gyámoltalan, hosszas boldogulásáért Atyaságodnak imádkozni meg nem szünöm. Maradván

(Eredeti fogalmazvány javításokkal, áthúzásokkal és betoldással a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

Egykorú latin másolatában a következő bevezetés olvasható:

Reverendissime Domine P. Superior!

Domine Pater in Christo colendissime et Patrone gratiosissime!

Ad querelam in mense Octobri anno proxime priore 1766. adversum me medio mariti mei Simony incly. Regiminis Kálnokiani equestris ordinis colonelli Reverendissimae Dominationi factam, mihique per eandem gratiose communicatam, antequam humillimam meam replicam darem, necessarium existimavi de statu miserabilis, longeque acerbissimae vitae meae cum eodem hucusque protractae, atque mirandum calamitatum, ulceribus affectae, progressu, sequentem facti speciem substernere.

Ego unica et singularis filia Baronis quondam Petri Apor etc. — (mint fennebb a magyarban.)

A végén: Reverendissimae D^nis V^rae Cibinii [1]) . . . . Januarii 1767.

Humillima ancilla
B. Anna Apor.

(A latin szövegnek másolati példánya a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

15.

K. n. (1767. jan.)

Simoni Györgyné br. Apor Anna panaszos beadványa arról, hogy miként őriztették katonákkal ajtaját Enyeden, hogy ura asztalához be ne mehessen.

Anno 1766 4-ik Nov. A mely fegyveres katona meg fogott éngem Enyeden a kaszárnyában, az ajtón hogy éngem bé ne bocsássan, hívják Kerekes Mártonnak, Laibsvadronból való, Csáni káplár az oberster svadronnyából való, azon káplár parancsolta azon katonának, hogy engem bé ne bocsássan. Ajtler András adjutánt uram fenyegette Kerekes katonát, mihent elmennek a tisztek, mindjárt megpá-

[1]) A nap helye üresen hagyva.

cáztatja, hogy éngem bebocsátott a házba. Toth Istók katonának a volt parancsolva, engem a házamból ki ne bocsássan, a karabélyt tartsa keresztül az ajtón, hogy ki ne mehessek. Kukuj katonának is volt parancsolatja.

Ugyan 7-dik Nov. estve meg volt parancsolva, az álljon az oberster ajtojára, a mely keményebb, erősebb katona, ne hogy úgy járjon, mint Kerekes katona, mert ha éngem bébocsát, kemény büntetése lészen. Toth Miskának az oberster svadronyából valónak volt parancsolatja. Todor katonának is volt parancsolatja, Szabó Jakab katona is tudja ezen dolgokat.

Ezen a napon, melyen engem megfogott a katona, voltak jelen ezek: méltóságos gróf Kemény László gubernator úr, br. Kemény Simon úr, a feleségével együtt, ugyan egy Kemény nevü úr, annak keresztnevét nem tudom; ezen uraknak cselédei látták, mikor a katona engem megfogott.

Gróf Kálnaki generális úr is azon a napon ott volt cselédeivel együtt, br. Roth generalis is ott volt, hadi comissarius is. Kálnoki regimentjéből való főstrázsamester Palásti uram is jelen volt és négy svadronból való tisztek. Mosotics hadnagy uramnak is volt parancsolva, ha bémenyek az asztalhoz, a karamnál fogva vezessen ki. Mindezeket kívánom, hogy megfeleltessék.

Minthogy pedig Simoni György hütös uram a békeséget minden igaz ok nélkül felbontatta, sőt ellenem méltatlan punctumokat adott, impartialis inquisitiot és törvényt peragáltatni kivánok; azt pedig meg kivánom, hogy bizonyitsa, a nemes regementnek micso *(úgy!)* botránkozására voltam, és melyik tiszt az, a ki én velem asztalhoz nem akar ülni, s azon tiszt adja okát, hogy mért. Midőn pedig Ajtler András adjutánt uramtól azt izente: hintót azért nem ád, hogy nem vagyok érdemes reá, micsada bestelen személy vagyok, bizonyitsa meg.

(Egykorú másolat a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

16.

K. n. (Galacz, 1767.)

Simoni Györgyné br. Apor Anna levele, melyben férjének vele való méltatlan bánásmódját panaszolja.

Dicsértessék az Úr Jesus neve!

Tisztelendő pater káplán atyám uram.

Régtul *(így!)* fogvást volt szándékom, hogy az én keserves szívemnek fájdolmát megírhassam, de mindeddig nem volt módom benne. Jaj, jaj édes atyám uram, miképpen kezdjem keserves panaszomot, a kit penna lé nem irhat, és az én megepedett szívem majd nem is engedi voltaképpen megírnom, mikíppen járék Enyeden. Nékem ugyan megköszöni Simoni György minden véle való jótétemínyemet, megfoszta az átkozott leányi nyugadalmas, csendes életemtől, megkeseréttetí véllem az én jó, drága jó édes atyámot hamis átkozott ígíreteivel, megfoszta mindenemtűl és koldússá tén; a hegyi tolvaj jobban meg nem foszthatott volna, mint ő. De mindezeknél ezerszer s meg ezerszer keservesebb miltóságos generalis uram ő excellentiája velem való csúfsága. Emlíkezheték Atyaságod tavaly, midőn tisztelendő Atyaságod írt ide Fogarasban tisztelendő pater praesidens urammak, hogy mondja meg nékem, azt porancsolta méltóságos generalis uram, minden dolgom félre tégyem és menjek bé Köröspatakra, a mint hogy szegíny fejem mindjárt bémenék és ott méltóságos generalis uram és generalisné asszony ő excellentiájok mondják: azért hívattak, hogy van-é híremmel, hogy Simoni György oberster a regimentz kasszából egynehány ezer forintot vett ki és az én galaczi jószágomot kötette belí; második az, hogy ugyan Simoni György uram azt a beste híres kurvát magához vette Simoniba és micsoda botránkoztató életet élnek egyűtt és újabban gyermekek lett, hanem mennék ki s botozzam ki a kurvát a háztúl; ha rajtam támadást tennínek, vagyon komendérozó generalis és tégyek ponoszt és pártomot fogják. No csak hamar meghallák ők excellentiájok, hogy haza érkezett Enyedre, újabban parantsolták, menjek ki sietve Enyedre és keményen bánjam az urammal és az kupler Vernerrel és micsoda kemény szókot mondjak, azt is megparantsolák. Jóllehet én kimentem, de nem hogy egy rosz szót adtam volna, de mint a báránvt, magamot úgy viseltem, engem mindjárt

harmadik ház[ba] ve[te]tt [1] magától, az ajtókot éjjel nappal zárva tartotta, hogy véle ne is szólhassak, avval kezdett hánni, hogy miért írtam én, hogy az kurvát elfogják, mert ő az én levelemet a szemivel látta, néki azért suha nem kellek, holott néki Kálnoki generalis engedte meg, hogy tartsa azt a kurvát, levelit is tudja ő excellentiájának mutatni és hiába, mert soha bizony nem hagyja azt a személyt, mert ő megeskött néki és megmondotta ő generalis uramnak, hogy testamentumot tett annak a személynek, az övébe bizony nem kap generalis uram, se a gyermeke. Én néki nem hittem, megkérdeztem méltóságos generalis uramat, és ő excellentiája azt mondta, igenis szemébe mondta.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

17.

Fogaras, 1767. jan. 23.

Br. Apor Anna két láda portékáját halála esetére a fogarasi franciskánusoknak hagyja.

Én a. torjai B. Apor Anna adom ezen írásomat a végre, hogy ha Isten rendeléséből, míg Szebenben dolgaimat végzem, holtom történnék, s t. p. fogarasi Franciskánusoknál lévő két ládáimról új rendelést nem tehetnék, vagy nem tennék, vigore praesentim hagyom, cedalom az említett két ládámban lévő portékaimat említett pr. Franciskánusok ő atyaságok residentiájának, hogy én érettem holtom után imádkozzanak, szent miséket szolgáltassanak.

Signatum Fogaras. 23. Junii 767.

B. Apor Anna.

P. s. úgy hasonlóképpen csik-szent-tamási Sopos Judith egy ládában lévő portékait én előttem hatta, cedalta fenn említett fogarasi pr. Franciskánusoknak, ha halála történnik.

Die. anno. ut supra.

B. Apor Anna.

(P. h.)

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

[1]) A másolatban hibásan: *ház vett* van.

18.

Nagy-Szeben, 1767. jan. 31.

A főhadparancsnok levele Simoni ezredeshez, válópere ügyében.

Copia litterarum excellentissimi domini Commendantis Generalis sub 31ª Januarii a. 1767. datarum ad tit. dominum Colonellum.

Tum ex dominae coniugis mihi proposita querela et gravamine divortium scilicet, licet sit adhuc indefinitum ac infectum, tum ex hujatis castrensis superioris p. Pettauer collatione et responsione in terminis sonante dominum Colonellum pendente lite nullatenus suam coniugii consortem posse a se amandare, eam tamen penes se nec habere, nec eidem convivere velit, monendum duxi dominum Colonellum ex praedicta responsione demonstrando, si haec ita se habeant sicque permaneant et perseverent, se singulari defensioni obnoxium constitui.

Cibinii die 31. Januarii 1767.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

19.

Enyed, 1767. febr. 16.

Simoni György ezredes válasza gróf Hadik András tábornok erdélyi főhadparancsnokhoz, melyben felesége, báró Apor Anna ellene beadott vádpontjaira válaszol.

Copia litterarum illustrissimi domini Colonelli sub die 16 Februarii 1767. datarum ad excellmum dnum commendantem generalem comitem de Hattik (így!).

Ex litteris Excellentiae Vestrae sub die 31 elapsi mensis Januarii gratiose ad me datis satis superque intellexi, quibus sine fundamento malitiose excogitatis querelis mea coniugii consors nata *Baronissa de Apor* in me feratur, iis etiam alterius juxta inquietudinibus asvetum notumque animum inhaerere desideret, injuriasque injuriis cumulare mihique multiplicare conetur. Excellentissime Domine! nunquam mihi uxorem meam amandare in mentem venit, sed ea propria sua capricie ducta me deseruit, fatendum enim ei est, me eidem nullam rationem, causamque nullam dedisse, me nec verbum quidem ei de ejectione aut aman-

datione locutum fuisse, ipsamet enim, quin mihi vel verbo intimasset, suam supellectilem vesperi ac nocturno tempore in hocce oppido ex sua habitatione ad aliam transponi fecit, ac etiam in hocce oppido (quin aliquid sciverim) semiduabus diebus ibidem cum maxima mei prostitutione permansit; fateatur, utrum suam habitationem in meo quartirio non habuerit, utrum proprium ac debitum servitium eidem praestitum non fuerit, utrum servis eiusdem competens sustentatio exhibita non sit, utrum sibi ipsi non ex iismet cibariis, quibus ego vescebar, pro sua sola et propria persona delatum fuerit; fateatur inquam utrum ea, quae ei necessaria erant, quae pro sua persona desiderabat, denegata, aut non praestita aliquando fuerint, nisi ea ex malitia et ex studioso infirmum me reddendi animo petivisset. Solum ob assignatas rationes oeconomia, cuius regendae ac gerendae incapax est, ei non concredebatur, ac simul me propter ejus malitiosum, inquietum, hominique contrarium conversandi modum a mensa aeque ac propter suum nauseabilem statum a lecto etiam separavi.

Conjugis meae voluntas eo semper tendit, ut processus processibus cumulentur, inquietudines, quas aliis causat, eius sunt deliciae et secundum mensuram inimicitiarum, modumque inquietudinum ejus hinc inde proficiscitur et peregrinatur, quin mihi aliquando intimet, quo vadat, quamdiu emaneat et quis sit finis sui itineris; quamdiu data a me ipsi pecunia perseverat, emanet, evacuato vero marsupio redit, ipsiusque praesentiae tum primo certior fio, cum mei ad oeconomiam necessarii servi de inurbano ejusdem occursu et adventu se aggravant, summa denique ejus consolatio ac delectatio est me apud quemlibet prostituere, famamque meam aut delere aut minuere; patiebar tamen hoc malum, quamdiu possibile erat.

Hoc considerantes excellentissimus dnus proprietarius ac multi stabales et alii d. officiales necnon caeteri non exiguae nobilitatis viri, meamque miserandam sortem spectantes ob ejus inhumanas adversitates mihi quotidie illatas, ut taceam *mihi notas nauseabiles circumstantias, ob quas aliunde absque dubio quasi divortiati sumus*, ad id incumbebant, ut et vitae meae quieti et tranquillitati consulerent et persvadendo uxorem meam bono ejusdem providerent, nempe ut se ad suum transferret dominium et ibidem necessariam sustentationem, quam ei praestare teneor, absque ulteriori processu acceptet; imo excellmus dnus proprietarius antequam circumstantias, domusque

meae miserias consideraret, partesque uxoris teneret ac defenderet, obligarat se ejusmodi conquirere media, ut ei nihil de necessaria sustentatione deesset, verum omne consilium, omnemque boni occasionem excussit ac rejecit, animo suo odioso eo solum tendens, ut mihi causa vel infirmitatis vel prostitutionis esse valeat; testes sunt huius: d. tit. Generalis, multi stabales, alii officiales ac non paucis egregii non exiguae nobilitatis ac singularis considerationis viri in praeterita lustratione et delectu, ubi malitiosus ejus animus, perversumque in me studium publica in mensa eo me impulere, ut a loco surgere, solusque comedere et prandere coactus fuerim, alia item occasione cogebar eam in cubiculo solam relinquere et cum hospitibus in aliud transire.

Ex gestibus ac patientia mea satis superque colligebant praesentes justum horrorem meum erga ipsam non minui, sed augeri debere. Paucos ante dies, antequam domo mea discederet, ac in maximam mei prostitutionem semi duabus diebus hocce in oppido se interteneret, peti a me pecuniam curavit, quam etiam ei per regiminis adjutantium misi cum requisitione, cuius intenti esset et quo proficisci vellet, ut ei literae mittendae dirigi valerent; responsio ejusdem erat tam inurbana ac mordax, ut totus ejus vivendi modus formalia verborum haec erant: processus mei meam exigunt praesentiam, eo vadam, quo voluero, nec locum mansionis aut perseverationis assignare valeo.

Ex quibus satis patet, nunquam a me conjugem meam domo mea expulsam aut amandatam fuisse, bene vero necessitate compulsus fui appositis rationum fundamentis *superioris p. Pettauer* consilium, auxiliumque implorare, ut res me inter et illam pacifica bonitate componeretur, ut reputatio, fama, nomenque meum apud eos, apud quos malitia ejus ignota est, non laederetur et consequenter se ad suum conferret territorium, vel ubi ejus processus praesentiam suam desiderant, permaneret et a me debitam portionem seu sustentationem, quam ei ut conjugi teneor, reciperet.

Verum quia his omnibus spretis solum intendat rem judicialiter definiri debere, ut in votis habet, reputans per hoc non modo Cibinii, verum Viennae etiam honorem ac reputationem meam minui: hinc humillime supplico Excellentiae Vestrae et vero Transylvanici Caes. Regii Judicii delegati militaris judicii (cum tam sensibiliter me prostituerit, a me discesserit et tamen diffamaverit, ac si ego eam aman-

dassem et repudiassem, nec Cibinii accepto responso redierit et me in nunquam mihi imaginatos processus conjecerit, intricaverit ac etiam conjicere, intricare viribus contendat), ut clementer jus dicere dignetur et cognitis nostris causis definire ac determinare non gravetur, quantum ei praestare teneat ad debitam sustentationem et alimenta, cum aliunde eidem convivere tum ob inimicum, rixosum ac malitiosum animum, tum ob alias rationes, quae me cum ea ut conjuge convivere impediunt, non valeam, ut vel sic ab ejusdem injuriis liber evadam, totamque hanc causam protectioni Excellentiae Vestrae ex asse subjiciens in devotissima submissione permaneo.

Humillimus servus
Simoni colonellus.

Enyed, die 16. Febr. 1767.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában. Megvan a német eredetinek hitelesített másolata is u. ott.)

20.

Enyed, 1767. febr. 16.

Simoni György ezredes levele a katonai delegált bírósághoz, melyben feleségével meghasonlása okait előszámlálja.

Copia literarum tit. domini Colonelli sub die 16. Febr. 1767. datarum ad inclytum judicium delegatum militare.

Licet conjugii consortem saltem ut consanguineam retinere accommodandam ac obtemperandam sententiae contra me latae viribus contenderem, cum ei ut uxori convivere nequirem, nihilominus inquietudinum asuetus ejus animus eo semper ferebatur, ut praesentiam suam mihi intolerabilem reddere valeret, hinc oeconomiam a se dirigi debere praetendebat; et quis esset me laetior, si ei haec concredi ac concedi posset, cum maximum onus humeris meis ablatum esse sentirem; quomodo vero eam diriget, atque ordinabit, cum oeconomiae gerendae non ignara modo, verum incapax etiam existat, cum juxta innatam sibi dissensionum, inimicitiarumque consuetudinem variis processibus se intricando ab anno in annum contra suae nobilitatis modestiam, contra Colonellissae caracterem de uno loco in alium migrando tempus consumat; ad haec dum redit, ejusdem servi ut principalissae suae complaceant, meis necessariis servis

dominari, rem familiarem turbare, oeconomiam invertere ac aliter instituere volunt et praetendunt; quid mirum proinde, si ex his variae discordiae, rixae oriantur et ego tandem vel invitus judex inter eos esse cogar, ex his vero nihil aliud, quam maximae meae famae prostitutiones nascuntur; causam etiam cur non tantum tit. domini officiales, sed etiam alii egregii dni sua visitatione me privaverint et privent (cum alias haec gratia mihi ab eis saepe numero praestita fuerit) animadverti esse inquietum omnisque pacis et charitatis inimicum uxoris meae animum. Igitur his de causis necessarium esse duxi me ab ea seperare, cum aliunde ut conjuges cohabitare et convivere minime valuerimus; falsa autem est eius suspecta et perversa opinio conjiciens et suspicans me id ideo egisse, ut liberius inhoneste cum aliis conversarem, etenim sine ulteriori admonitione illico suspectas personas domo mea expulli et emandavi, ita ut unica ratio, objectumque querelarum mearum sit conjugii consortis meae inimicus et perversus animus. Animadvertentes hoc excellentissimus dominus proprietarius et alii ad id incunbebant, ut eam eo perducerent, ut se vel ad sua bona, vel quo eam ejusdem processus desiderarent, conferret; at omne bonum consilium rejecit incauta mulier, cum ex ejus gratiis non tantum me vivere arbitraretur, sed etiam me obstrictum, obligatumque agnosceret, judicaret, omnes ejus dilapidationes, omnesque processus medio salarii mei a me conservari, fulciri, continuari debere, quid hinc sperandum foret, quam totalis mei ruina ac extrema egestas. Qua de causa ad superiorem patrem *Pettauer* confugeram, quibus vero me quaerimoniis conjux mea denigrasset, satis ex Excellentiae Vestrae ad me sub 31-ma elapsi mensis Januarii gratiose exaratis compertum habeo, scilicet divortio licet adhuc infecto et indefinito, ac ex verbis superioris patris *Pettauer* sub die 15. dicti mensis Januarii pendente lite me nullatenus conjugii consortem a me amandare potuisse. Quam falsum vero et veritati contrarium sit hoc ejus assertum, liquet ex eo, quod (ut ipsa fateri tenetur) quamquam ei nullam me deserendi causam praebuerim, licet ei nec verbum de amandatione aut ejectione et repudiatione locutus fuerim, ipsa me deseruerit, quin me certiorem reddidisset, quin mihi vel verbo intimasset, vesperi nocturnoque tempore hocce in oppido ex sua habitatione ad alium dormum suam supellectilem transponi fecit ac etiam ibidem semi duos dies in maximam mei prostitutionem est commorata, indeque iter suum aggressa fuit, nunquam mihi uxo-

rem meam a me rejicere venit in mentem; cubiculum suum habebat in meo quartirio, servitium ei proprium ac debitum exhibebatur, sustentatio ei congrua dabatur, quod pro sua persona desiderabat, ei deferebatur, solum ob assignatas rationes oeconomia, cuius gerendae et ordinandae incapax est, ei denegabatur, ac simul, quod me propter suam inquietam, hominique contrariam vitam a mensa aeque, ac propter ejus nauseabilem mihi perbelle notum statum a lecto quoque separaverim.

Cum igitur inmodesta, hominique contraria conversandi ac indiscreta hominem ad summam iram ac displicentiam excitandi consuetudo ac modus (propter quae, si porro in his perseverasset, mensae uni cum ea minime consedissem) non juxta suum, quod illa non modo non agnoscit, sed et omni conata negat, sed secundum excellentissimorum generalium officialium, necnon aliorum egregiorum virorum ac dominorum testimonium in jacturam famae meae, dispendiumque caracteris mei cedat, necessario divortiandi nos causam foro canonico, protestando tamen de expensis, subjicere coactus fuissem. Cum vero conjux mea ipsamet propria sua caprice ducta a me recesserit, me reliquerit et in juriis me affecerit, injuriisque injurias cumulare intentet ac etiam ratione sustentationis forum civile in adjutorium et assistentiam vocaverit, remque ibi definiendam deduxerit, eam iterum in domum meam recipere et eidem ulterius convivere minime est voluntatis meae.

Quamobrem demississime supplico inclyto Caesareo Regio Judicio Delegato Militari, rem ratione sustentationis, quoad alimenta, gratiose decernere ac definire, mihique judicialem assistentiam proficere dignetur. Quibus non exigua spe ductus maxima submissione persevero.

(Egykorú másolata a báró Apor-család altorjai levéltárában. Megvan a német eredetinek hitelesitett másolata is u. ott.)

21.

K. n. (Nagy-Szeben, 1767. márcz. 26.)

Simoni ezredesné báró Apor Anna válasza férjének felhozott vádjaira, melyeket ez gróf Hadik főparancsnokhoz és a katonai bírósághoz 1767. febr. 16-án ellene intézett.

Az én uram panaszszira való replica.

1-mo. Minthogy az én uram éngem rossz gazda-asszonynak mond és hogy nem vagyok arra való, hogy gazda-asszonyságot folytassak, erre felelek így:

Ha én mindennél jobb nem vagyok is, a miből lehetett, ügyekeztem, s a mibe módam volt; midőn az elmult májusba [1]) Enyedre mentem volna quartélyra, tehát az költséges kamarát így tanáltam: minden a földen volt, semminek helye nem volt, csak a hova egy csupracskát tégyenek is, nemkülömben a konyhán is minden szerte hevert; de én a vármegye tiszteit szépen kértem deszkák és mesterember iránt, az kamarában helyes állásokat csináltattam és mindent ügyibe rakattam, nem külömben az konyhán az edényeknek helyeket csináltattam, a mely eszközekre szükség volt, azakban hátramaradás nem volt, mert mindjárt megszerzettem. Vármegye tiszturai bizonyságim, viceispán úr maga mondta, ha én szépen nem szóllattam volna, se mesterembert, se deszkát nem adtak volna, mert nem tartoztak véle. Konyhára, pohárszékre, istállóba uj csebreket vettem és mindeneket, a mint gazdaasszonynak illik, helyreállíttattam, kicsi jószágocskámból konyhára valót vittem, ugy mint:

szalannát ... ... nro 2
sonkát ... ... nro 12
füstölt nyelvet ... ... nro 30,

négy sertésnek pecsenyéjét füstelve, szekér kenni hájot 2., olvasztatt hájot egy jó nagy désával, tojást egy általaggal, vajat egy dézsával, sós ugorkát egy dézsával, eczetet két általaggal, asztalra való eczetet külön, borsot, lencsét, faszulykát, mindenféle veteményt, majorságot, pulykát, ludat, réczét, kappanyt sereggel vittem, füstölt ludakat, a pohárszékit karafinákkal, kristály poharokkal felékesíttettem; ezüst-

[1]) 1766.

tel nem ékesíthettem, mert attól megfosztott az én uram; az asztalt szép drága takaróval ékesítettem, kamara, pincze, kert kolcsát magamhoz vettem, szakácsnak konyhára valót magom kiadtam, minden nap konyhára mentem és mind gazdaasszony vizsgálódtam; pinczébe borért magam mentem, magammal vitt kevés pénzecskémmel, a mire szükség volt, konyhára valót vettem; minthogy a cselédei tékozláshoz szoktak, ezekkel engem kinevettek, velem csúfolódtak, végre minden kolcsakat tőlem elvettek; midőn panaszaltam az én uramnak, azt felelte: jól van, mert ő parancsolta. Nékem nem volt szabad parancsolnam, mindjárt azt felelték: nékik nem vagyok asszanyok, nékik nem parancsolak, hanem csak az oberster parancsol nékiek. Midőn az uram hon nem volt, meg nem érdemlettem, hogy a szakács nékem főzzen, harmadnapig oda volt és korhelykedvén dorbézalt, hanem a konyhaléány és kocsisné azak katyfaltak nékem; annál inkább kávét, nádmézet, confecteket, mit én reám nem bízott, inkább prédáló tékazló inassára, a ki is nékem egyszer-másszor vetve-vetett egy kis nádmézet, azt is nagy gratiával adta, a cselédim Isten tudja, mennyit jártak érte, hogy adatt, maga pedig azan tékozló cseléd mindennap ringyókkal kávézott, a nádmézet mind darabanként vesztegette. Én nékem egy krajczárt nem adott, mint gazdaasszonynak illik, hogy költsek, hanem azon tékazló cseléd-jinek és mikor jelentettem, micsoda tékozlás van az életibe, azt felelte reája: ne légyen nékem gondam arra, az gazdaasszanyságom nem kell nékie. Én még akartam vitetni konyhára valót, de alkalmatosságat nem adatt, hogy elküldjek. Én kívántom volna ezekkel a pénzit tartóztatni, hogy ne keljen kész pénze, ha lehetett volna s kezemen forgott volna; ha a gazdaasszonyságot reám bízta volna, megmutattam volna, hogy nem százokat, hanem ezereket rakott volna el, egyébre ne lett volna gondja, hanem a regement dolgait folytatta volna. Én ugyan az én gazdaasszonyságomnal nem dicsekedem, megmondják ott, a hol nevekedtem s életet folytattam; néhai édes atyám testamentumából is meglátszik, melybe megvala, hogy az édes anyám holta után fogyotkozást nem szenvedett, úgy folytattam a gazdaasszonyságot, noha az édes atyám háromszéki főkirálybíró lévén, minden nap elég ember járta a házát.

2-do. Nem volna méltó, hogy az én uram ellenem beadott haszantalan írására feleletet tennék, mivel egy betüiben sem igaz, de hogy megmutassam igazságomat, azért felelek; ha én feleletet nem tennék is, az ő haszantalon

irásából itilitet tehetne excellentiátok, mivel egyik szava a másikot nyakon csapja. Némely punctumiban azt teszi fel, hogy ő engem el nem küldött, sem okot nem adott az én eljövetelemre, hanem én az magom fejességemtől hadtam el őtet; más punctumába feltészi, mennyit admoneáltatott, hogy mennék a jószágomba, avagy processusom folytatására menjek, a minthogy a tisztelendő p. *Petauer superior* ő atyaságának becsületemben s híremben, nevemben megsértő leveliből is excellentiátok megláthatja, hogy miképen kívánt magától eltávoztatni; hiszem nékem maga is megmondta: véle nem ülek, tőle el vagyok vállva; gróf *Kálnaki* generális úr ő excellentiája által izente: csak menjek el és ne lakjom vele, ád esztendőt által 300 for. tartásomra, a mint hogy erőltetett is gróf *Kálnoki generális* úr ő excellentiája, mondván: szép pénz 300 for., azzal elégedjem meg, s menjek el, imádjom az Istent. Nem különben tit. *general auditor Frank* uram, nem tudom maga indulatjából-é, vagy az uram késztetéséből, Enyeden azon büdös kamarában, a hol éjjeli s nappali lakásra szorultam, béjött hozzám, és offerálta magát, hogy megirná a contractust, ha én arra lépném, és subscribálná; igaz, hogy én arra azt feleltem: én nem lépem arra, mi nékem 300 for., különben is mint az kurvát elcsapjanok, szép úri familiámnak elnyomására, s egész hazámnak botránkozására, mintha én volnék a vétkes, hanem van törvény, az eligazítja; s minthogy ő kegyelme mikor még processusunk vala s megbékélvén velem, akkorra obligálta magát, ugy tart, mint feleségét és obersternét, azért ahoz tartom magamat. De azonkivül is, hogy nem küldett volna el magától, mikor cselédeivel mindennap mortificáltatott, hogy inkább eljöjjek, negyvenegy napig az magom házomban, mint egy árestánsnak, tángyéron egy-egy kicsint úgy küldöztek ennem, velem senkinek nem volt szabad enni, mintha valami bestialis személy lettem volna, csak a volt héjja, hogy prófuszhoz küldjön; az mely kamarába az ládáim voltanak, azt a maga cselédeivel kihordatta, az házomnak az közepére lehányták, azt izente: akár a városra, akár hová küldjöm el a bagasiámat, mert ott el nem szenvedi; szekeret erőszakason fogadtak, a kitől elküldjöm, a mint hogy oly havazó csunya üdőben hajtattak szekeret, magam feküvő beteg lévén, adjutánt uram szüntelen járt reám: kész a szekér, rakják a bágásiát; mentettem magamat: rossz a szekér, rosszak a lovak, a mint hogy a szekeres bejött hozzám, hogy nem jók a lovai, különben is nem ő szegődett, hanem a társa híre nélkül alkudott meg,

azért ő el nem mégyen; de adjutánt uram erőszakason fenyegetőzve elhajtatta, nagy betegen fel kellett kelnem, ládáimot pecsételnem, még is a bágásiámot elküldötték. Magomra penig szüntelen járt adjutant uram: mikor hajtsanak lovakat, hogy én is elmennék; melyre feleltem: nékem nincs min menjek, mert a pirocselem kötéllel van egybekötözve, hanem ha ugyan meg kell lenni, hogy elmenjek, adjon az én uram tisztességes alkalmatosságot, hogy elmehessek, nehogy azon a rossz pirocselen vagy vizben, vagy utan megnyomorodjam és elveszszek miatta, külömben is szégyen egy obersternének s született dámának egy olyan szekeren járni; akkor beléfogattak, kovácshoz és hintócsinálóhoz küldtek, nevetve nevették a mesteremberek, szégyen úgy mond, egy obersternének egy olyan szekeren járni; toldazták, foldazták a rongyos szekeret, midőn béhozták, szüntelen járt adjutant uram én reám: kész a szekér, elmehetek, s mikor parancsola, lovakot hogy hozzanak, nem nyughadtam sok alkalmatlanságtól, magam fogadtam szekerest. Igen is kértem pénzt is az én uramtól, akkor adjutant uram kérdette én tőlem: hová van szándékom, hogy menjek; nem tökéletlenséggel, se nem hamissággal feleltem, hanem igyenesen, hogy én Szebenbe mégyek, jóllehet vadnak processussaim is, de mindenek felett vettem tisztelendő p. *Petauer superior* ő atyasága levelét, melyet copertában küldvén, az én uram ellenem ártatlan beadott mocskos punctumjait, és kívánván t. páter superior, hogy feleljek réá, azért én személyem szerint megyek, hogy magom ártatlanságát megmutassam, azért küldjön ő kglme annyira való pénzt, hogy meg ne szüküljek és mivel ő kglme kezdett új processust hirem nélkült, azért légyen ő kglmének tudtára, hogy én az magom ártatlanságát megmutatom s becsületemet megkeresem, engem ő kglme jövendőben ne okozzan; tehát nem hamissággal feleltem, adjutant uram pedig soha azt nékem nem mondatta, hogy az én uram azt izente, had tudja, merre mégyek, hogy nékem leveleket küldhössen; ha akart volna, küldhetett volna, jól tudta azt, hogy én itten vagyok. Kilátszik itt is az igaz házasságbéli kötelesség, mit izengetett adjutant uramtól, a kit magánok kellett volna végbevinni. Küldött ugyan hatvan forintot az adjutanttól quietantiára, de abból is ki akart kilencz forintot tartani adjutant uram, a mit fizettek volt azon embereknek, a kiktől erőszakason elküldték a bágásiámat; én azt ugyan meg nem engedtem, azzal visszaizentem az uramnak, hogy mit csináljak én azzal az hatvan forinttal, itt az boltban s

postára is adós vagyok, s fizetnem kell, míg bémegyek Szebenbe, addig is pénz kell, s mit csináljak Szebenben oly kevés pénzzel; de nékem egy krejczárt se küldött többet. Hogy pedig én ládáimat előre városra kiküldöttem volna valaki házához s magam is az ő kglme gyalázotjára másfél napot mulattam volna, az sem igaz, hanem deczembernek 17-ik napján a mely embert fogadtam volt, hogy eljöjjek véle, azon emberre szüntelen küldték az katanákat, hogy béhajtsák lovaival együtt. Látván csak el kell jőnem, míg kevés készületet és rakaskadást tettem, az alatt az üdő tölt és az kapun kijöttem a városra, hát estve felé vagyon; éjszakának idején nem mértem utazni, hogy valami szerencsétlenség ne érjen, minthogy a czifra pirocselemnek jóságához nem bíztom, a szekerest is megkérdeztem, hogy elmehetek-é Tövisig napvilágon; a szekeresem azt felelé: el tizenkét órára, mivel az út is rossz; vissza kaszárnyában nem mehettem, mivel tudtam, hogy kelletlen vagyok, hanem a pater minoritákhoz közel való házba bészállottam, ottan éjjeli szent misét hallgatván, reggel a míg egy kis útra valót vásárlottam, a bágásiámat felrakták, kilencz órakor elindultam. Hogy penig én az én uram hire nélkül mentem volna valahová, az sem igaz; ha csak otthan volt, ha atyámfiaihoz akartam menni, kérezve kéredzettem, hanem 17-dik Septembris az én uram mlgos *Kálnoki generalis* úr ő excellentiájával, gróf *Kálnoki Lajos* főispán öcsém urammal elmentenek Hunyadvmegyében, 18-ik innen Szebenből minemü levelet kaptam, bizonyságnak okáért excellentiátoknak párba bémutatom, akkor nem jelenthettem, mert utánna nem repülhettem, hogy megjelenthessem, de adjutant uramnak mihent levelét vettem, mindjárt megmondattam, hogy szükségesképpen el kell mennem Kolozsvárra; mikor megindultam, akkor is adjutant uramnak megmondattam; Kolozsvárt sem töltettem rossz társaságban az üdőt, hanem gróf *Kornis Antalné* asszanál, mint vér szerint való atyámfiánál, töltettem a napakot. Hogy pedig az vendégeihez magamot nem alkalmaztattam, mind külsőkhez s mind regementbéliekhez, én azt eddig nem hallattam, én bennem paraszt vér nincsen, hanem az úri conversatiót mindenkor szerettem s szeretném is, ha moldam volna benne. Csudálatos vádlás ez, mert mikor én vendéget acceptáltam, akkor fegyveres katonát állított az ajtóra, hogy vendégeknek tiszteletet ne tehessek; ugyan mikor úri dáma, ugymint *br. Kemény Zsigmondné* jött hozzám, a házomból kihivatták a Kálnoki generalis úr házába, én oda is bekésértem, ott lévén maga is

gróf Kálnoki generalis ur, br. Roth generalis úr, gróf Kemény László gubernator úr, br. Kemény Zsigmond úr, az regementből oberst-vachmájszter Palásti ur és négy svadronbéli főtisztek, onnan is az urakat egyenként mind kihivatták az uram házában; csak ketten maradtunk br. Kemény Zsigmondnéval; maga gróf Kálnaki generalis ur kiszólíttatta az uram házában, engem egyedül hagytanak. Igy csufalkodott az én uram velem, mégis ő mondja: vendégeket elidegenítettem. Hogy pedig én nehéz természetű vagyok és a szivemben gonosz gondolat: látja azt a menybéli Ur Isten, hogy soha én afféle nem voltam és a kik engem ismérnek, azok megmondhatják, ki voltam s vagyok, sőt az uramhoz oly igaz szívű s lelkű voltam, hogy igazabb, mint magamhoz.

Annál is inkább, hogy prostituáltam volna s küssebbítettem volna, nem tudom micsoda lélekkel irhatja; számos esztendők alatt, soha senki az én szájomból panaszt nem hallatt, hogy inkább az én uram Istent megbántó dolgai ki ne tudódjanak; hogy maga magát prostituálta, annak nem én voltam az oka, a ki nékem nem öröm, hanem nagy szívbéli fájdalom és szégyenlem, hogy nékem olyan uram vagyon.

Hogy penig én újabb processusokat kezdek, a melyek nem colonellissának valók, én kételeníttettem magam igaz jussát az igaz utan keresni, a mint az igazságom meg is mutatta, tehát mi gyalázatamra és küssebbségemre, mind énnékem s mind ő kglmének? Nálomnál jobbak is perelnek s bizony nékem esett e keservesebben egy asszonyember lévén, hogy kellett hurczalódnam; hogy penig engem mások perelnek, az is az én uram mián vagyon, a mint hogy az én drága portékaimat zálogban tettem s elkótyavetyézték, azért engem testvéreim perelnek, ugy más is bizonyos számú pénzért, ki másutt fel van téve; azt irja ugyan, hogy én azt praetendálom, törvényre költést adjon, ha ő kglme adna, koldussá lenne. Én azt méltán praetendáltam, praetendálom is s mivel eddig is sok költésem volt és ezután is lészen, bizony jobb lett volna, mint keresztény házos ember, hogy az én törvényemre költett volna, mint más haszontalan személyekre, gondolkodott volna örögségire nyugadalmat keresni. Én szegény fejem az én törvényemet miatta folytattam, hogy néki keressek s nyugodalma légyen s az Isten is tudja s ő maga is, ha megüsmérné magában, sokakkal is megbizonyíthatom, mely igaz szivvel voltam én ő hozzája s ihon ez a köszöneti. Hogy az processusaimra fizetésit költette volna, mutassa meg: hol és kinek, mennyit, bizony

én a mennyit tudok, el nem tagadom, nálam is fel van irva a költése, adománya.

Irja ugyan azt is, hogy nékem pénzt adott volna, s mikor elköltettem, akkor haza mentem; valljon mikor volt az és mennyit adott? hiszen mikor nékem pénzt adatt, quietantiára adta, de ki látta, hogy az házos ember az ő feleségének pénzt quietantiára adjon; most vegye elé a quietantiákot, abból meglátszik; különben én is felírtam, melyet alázatason benyujtok.

Hogy pedig velem azért nem hál, hogy megcsömörlik tőlem, sokféleképpen tétováz, hol azt irja: velem házasságbéli dolga soha sem volt; bizony bár csömörlött volna attól a *Rozmány Mária* nevü kurvától, a ki még annak előtte, hogy ő kglme magához vette s obersternének és feleségének hívatta, már azelőtt másoktól fatyja-vetett kurva volt; bezzeg e volt igaz csemerre való, egy regements commendánstól rendes apetitus volt. Hogy peniglen én processust kezdettem volna az én uram ellen, az sem igaz, hanem ő kglme kezdett elsőbbszer is hamis attestatio mellett, a kiről mit szól a törvény, a ki hamis attestatiot írat, vagy ír? Mégis egy oberster lévén, ilyent íratni egy ártatlan ellen, mind Isten s mind világ előtt nem vétek-e és gyalázot? Én mint ártatlan tartaztam magamat oltalmazni s igazságomat megmutatni, ily példás és hallhatatlan dolgokot békességes türéssel türtem, soha semmi némü gonoszságot szemire nem vettettem, sőt az Enyeden rajtam tett példás mocskait is békességes türéssel eltürtem volna, sőt *Kálnoki generális* úr ő excellentiáját is azért kényszerítettem, mint első instantiát, hogy mit vétettem az oberster ellen, kényszerítse ő excellja, hogy velem oly mocskoson bánik, hogy a szikrát oltsák el, ne légyen tüz belőle; mégis magában meg nem üsmérvén a fogyatkozást, hanem ide tisztelendő *p. Petauer* superior ő atyaságának ellenem mely mocskos punctumokat adatt, azt is párba excellentiátoknak bemutatom. Hogy vissza nem mentem a t. p. Superior atyasága levelére, nékem arra nagy okom volt, mivel bizonyason tudom, ha visszamégyek, még nagyobb csufságot ejt én rajtom; azért különösön folyamodtam volt méltóságos *Gróf Hadik* commendérazó generalis ur ő excellentiajához, hogy inkább az ő kglme mocskos dolgait elnyomjuk, de látom, ő kglme kezd új processust, mivel a judicium delegatum eleibe vitte, azért én az törvényt örömest megállom mind a papok székin, mind a világi foruman, mind az aranyat, a mikor a tüzbe vetik, annál szebb, ugy nem félek, tudván igazságo-

mat, akkor hozza az Úr Isten az én artatlanságomat napfényre s másnak gonoszságát, hamisságát. Nékem ezer okaim lettek volna reá az békességet felbontani, nem kívántam az uramot prostituálni, inkább keserűségeimet titkoson viseltem, azért én is a békességhez magamat nem tartom.

Még azt is irja, hogy *gróf Kálnoki Antal* úr ő excellentiája s más stabális tisztek bizonyságí. De nem tudom, egy general de gavalerie és proprietáriushoz hogy férhetne, az holott ő excellentiája maga tanított s parancsolta is keményen, hogy miképen bánjam az urammal és a kuplerrel, mondja meg maga az uram, ha csak egy szóval is elhoztam, én ugyan elvárom ő excellentiája bizonyságát, az után bővebben még szólak, ugy a stabális tiszt urakét is.

Hogy velem nem képes lakni, s el vagyunk válva, én azon bizonyságat elékívánok s akkor én is megfelelek. A mely estve eltiltott volt az asztaltól, azon este azt is izente *Ajtler András adjutánt* uram által: *Villegrand* kapitányné asszonyom satisfactiót kér ellenem. En akkor is megizentem: had tudjom mért; de azt meg nem izente, hanem ugyan keserves satisfactiót vett én rajtam ártatlanul, azért most is kívánom, had tudhossam mért kért Villegrandné asszonyom satisfactiót.

Hogy pedig én újabb újabb boszuságot s mortificátiót tettem volna az uraman, soha én azt nem cselekedtem csak egy gyermekkel is; hogy kedvit úgy nem kereshettem, mindannak előtte, annak se én voltam az oka, mert a kőfalan által nem búhattam, mivel az harmadik házba vetett és az ajtókat én előttem éjjel-nappal bézárta. Tudja *tit. Frank general auditor* úr is, mikor juniusba benn voltam, hogy én néki hány rendbéli levelet küldöttem cseresnyével együtt, hogy kedvit keressem, de még is egy rendbéli levelét sem vettem. Azt nem tagadhatom, hogy szomorú és keseredett szívet nem viseltem, meggondolván, ki gyermeke voltam, hogy éltem, micsoda úri módon. Az én néhai testvérnémet *br. Apor Susánnát* néhai *gróf Haller János* gubernator úr tartatta, s micsoda úri módon élt, s engem egy fatyja-vetett híres kurváért ugy tart az uram, mintha tatár rabságából váltott volna meg. Irja ugyon, hogy magától afféle személyeket eltávoztatott volna, a kihez gyanú lett volna; a csak a levélben van irva, de külömben nem igaz; hiszem nékem megmondotta maga, hogy megmondotta gróf Kálnoki generális úr ő excellentiájának is, hogy testamentumot tett azon bestialis személynek és mindenit néki kötötte, abba bizony nem kap generalis uram, sem ő excellentiája gyermeke; én

ugyan nem hittem ezen szavát, magát megkérdettem generális úr ő excellentiáját, és generális ő excellentiája azt felelte, hogy igen is úgy volt, hogy szemibe mondotta ő excellentiájának, hogy se maga, se gyermeke nem kap ő excellentiájának. Nem az uramban van-é tehát az gonosz lélek és hamis szív, a ki az ő igaz hütös feleségit megfosztja mindentől, mégis nem csak éltibe, hanem holta után is kivánja, hogy felesége koldusságra jussan, nemhogy megtávazatt volna azon bestiális személytől, de annak bezzeg küld pénzt, nem úgy mint én nékem. Én bizanyoson azért kinzott, hogy azt nem tarthatja; nem én mortificáltam az én uramat, sem boszúságra soha nem jártam, de bezzeg ezen kurva bánt ő vele, a ki *Spiczpu (úgy!)* s egyéb titulusakat is adatt, úgy hogy sirójában juttatta. Inquisitiónak alkalmatasságával bővebben feladam; a cselédi bezzeg azt nem boszontották, hanem még ő verette s gyalázta öket.

Micsoda vesztegetésemet fizette, mutassa meg; hogy én a jó tanácsot meg nem fogadtam; ő kglmének igen jó lett volna az a tanács, hogy háromszáz forinttal elcsapjon és a sok vagyanom nála maradjon s a nagy bestelenség is, melyet rajtam tett, rajtam maradjon, ez a jó tanács meg nem fogadás. Fejesnek is azért nevez, hogy ezekre mind reá nem állak. Hogy pedig az én cselédjeim az ő keme haszantévő cselédjein uralkodtak és új rendet kívántok szabni: jajj hogy nem szégyenli a többivel együtt ezt is irni, felejtették szegények uralkadni, de bezzeg uralkodtak az én cselédeimen, nem az én cselédeim kívántak volna új rendet szabni, hanem én mivel szükség lett volna, mivel nem haszantévő és oeconomiát folytató cselédjei vadnak, hanem praedálók, másként ha ő kglme nem sajnálja, lássa. Jóllehet két alkalmatasságg al ő elmenvén quártélyáról adatt egyszer 10 r. for. másszor 6 forintot, mindenkor számat adtam róla s irásba béadtam ő kglmének, hogy hová költ s még a magaméval is pótlattam, tehát nem voltam tékazlója ő kglmének.

(Egykorú másolata a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

Ugyanezen okirat latin példánya ezzel a bevezetéssel kezdődik:

Excellentissime Domine Comes Commendans Generalis.
Excelsum item Judicium Delegatum militare.
Domini domini et patroni gratiosissimi!

Erga mecum gratiose communicatas mariti mei Colonelli Simony querelas, replicam meam modum in sequentem porigo.

Quinque adducit puncta, quae illum ad separationem mei a mensa et thoro induxerunt.

1° Quod oeconomiae gerendae essem incapax.

2° Intorelabilis, exosa, et male versata mea natura, nam

3° Injurgiis, rixis, et contentionibus, contra modestiam, Colonellistaeque characterem nimium dedita essem, de uno in alium locum diversando.

4° Quod domini officiales, aliique magnates ob inquietum meum, pugnantemque cum modestia animum convertandi non frequentent, et denique

5to Quod honori, famae et existimationi ejus ubique nocere, ipsique insidiari studiosa forem.

Quae et si a veritate plurimum devient, essentque potius ipsius culpabilitatis documenta, non immoror tamen, sed ad majorem innocentiae meae evidentiam, sequentibus respondeo.

Quamquam optima omnium non sim oeconoma, conatum tamen juxta posse meum non intermisi *(stb. a mint tovább a magyar példányban.)*

A záradék a latin példányban ez: »... non ego sum dilapidatrix.

Gratiosam praestolatura decisionem, maneo

Excellentiae Vestrae et excelsi Judicii Delegati

humillima ancilla

B. Anna Apor.

Cibinii die 26ta Martii a. 1767.«

Kivül a felzeten:

Ad excellentissimum dominum comitem dominum commendantem generalem, dnum dnum *Andream ab Hadik* et excelsum judicium delegatum militare, dominos dnos et patronos gratiosissimos

humillima replica introscriptae

humillimae ancillae.

(Sajátkezű aláírású eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

22.

Bécs, 1768. sept. 10.

Báró Dujardin István bizonyságlevele arról, hogy Simoni ezredesnét, br. Apor Annát Bécsben két katona két napig szobafogságban őrizte.

Praesentibus infra scriptus illustrissimi domini Simoni regiminis Kalnokiani colonelli consortem illustrissimam dominam Annam natam baronissam Apor insperate hic Viennae anni praesentis 1768. die 27ma Junii, dum in platea et domo vulgo nomine Krenanger-Gassen im Schmöligischen Haus inhabitasset, circa nonam matutinam in domesticum arestum devenisse, commissa custodienda duobus militibus, quos a praefata die diu noctuque usque praedicti eiusdem mensis subsecutam diem 29^nam^, et eiusdem circiter undecimam horam matutinam, a sibi commissa custodia et vigilantia non destitisse, praementionata autem hora qualiter et quomodo libera facta sit praelaudata illustrissima domina non est mihi notum, verum solummodo praedescripti temporis intervallo praementionatam illustrissimam dominam non parvo cum dispendio tam nativitatis suae contrario, quam vero boni nominis et famae detrimento arestum passam fuissa expertus sum, et testor fide mea mediante et propia manus subscriptione.

Signatum Viennae die 10^a^ Sept. anno 1768.

B. Stephanus Dujardin.

(p. h.)

Kivül: Testimoniales super insperatum domesticum arestum illustrissimae dominae natae Baronissae Annae Apor.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

23.

K. n. (Galacz, 1769?)

Simoni Györgyné br. Apor Anna panaszos levele ura ellen a pater superiorhoz.

Tisztelende *(így!)* Pater Superior úr!

Mindeddig igen nagy keserves énségemben, szügségemben *(így!)* vártam elnyomattatott igaságomnak vigasztalását, de miolta az úr Isten a világot teremtette, s a catholica

hitet fundálta, s az anyaszentegyházat felállította illyen hallhatatlan casus nem hallatott, a mint engem igasságomban megfojtattak. Erdély országunkban egynehány féle eretnekségek révén, álmélkodva csudálkoznak, hogy képes elszenvedni szemlátomást az Ur Istennek nagy bántodását, a kit ők eretnekek lévén el nem szenvették volna; egész Erdélyünk, a ki csak sajnálja az Ur Istent, nem külömben Magyarországon, a mely helységekben irtoztató botránkoztató életet élt az én uram, minden tartoztatás nélkült azzal az gonosz életű Rosina (!) Máriával, a kivel is bizonyosson megesküttt Slésiában a Burgussal való háború alkalmatosságával és mind Magyarországon, s az elmult esztendőben ide be Erdélyben valoságosson úgy élt, mint igaz feleségivel, és egymást úgy hívták, valamint házasok szokták egymást hívni. Jólehet nem a maga quártélyán tartatta, hanem voltak Simoni oberster hütös urammak egy nehány helyeken bizonyos helyei, a hol tartatta azon kurva feleségit és hetenként mulatott vélle, a többi kőzött Alvinczen gróf Petkiné Kálnoki generalis huga tartotta hat hétig, s valósággal úgy éltek mint házosok; akkor is viselős volt a kurva, a mint hogy in anno 1768. mense Deczembri Biharvármegyében Belényes névü városban meg is betegedett, és fia lett, és még két leányok életben vannak, megholt négy, vagy öt gyermekek. Gróf Petkinénél azon irtozatos bestialis kurva meg is mondotta, hogy hiában mesterkednek, mert ő Simonitól soha el nem válik, nékem is megmondatta az én uram mikor nála voltam, soha nem hagyja azon személyt, készebb más popentátorhoz *(úgy!)* menni, mintse azon személyt elhadni, s a királyné néki abból nem parantsol. Midőn engem elüldözött maga mellől az én hütös férjem, és ujabban ellenem processust támasztott, én az igaz úton akarván járni, eleget reménkettem Szebenbe tisztelendő Bethaur superior ő atyaságánál, úgy a iudicium delegatumnál, igazitsák törvényessen a dolgomot az úr Istennek rendelése, s parancsolatya szerint, de gróf Kálnoki Antal generalis és az én uram mindenütt elcsinálták az én útomot. Látván némely Istent szerető, s az én énségemen szánakadó jó patronusim, jovasolták menyek fel Bétsbe, mert ott bizonyosson vigasztalásomot nyerem; a mint emlékezetiben is lett tisztelendő pater superior úrnak, hogy fel is mentem,[1]) s minden keserőségemet, állopotomot irásban igasságosson eleiben attam, mert instantiámra minémű resolutiot tett

[1]) 1768. jun.

tisztelendő p. superior uram, lejövén Bétsből, szebeni procuratorom által tisztelendő Bethaur superior ő atyaságának felküldöttem, szóval is kérettem igazitson törvényessen el az urammal való álopotomot, de még nem is akarta hallgatni procuratoromot, sőt azt mondatta: hallgassak, ne járjom tovább magam dolgát, mert árestomot szenvedek. Szörnyü irtozatos hallhatatlan dolog ez, hiszem a házosságot eddig szentségnek tartották, s pogány szakást nem engettek, s most béhunt szemmel nézik az lelki pásztorok, hogy egy feleséggel nem érik meg, hanem két feleséget tartanak; Bétsben is én rajtam, a kinek a híre egy nehány országokra terjedett, kétszer huszonnégy óra alatt elküldettem, agensem, hogy inkább megronthasson, törvényes leveleimet eltartatta, a mely mián Budáról vissza kelle térnem, minden igaz ok nélkült keserves árestomot szenvedék, igaz régi úri familiából született dáma lévén, a gonosztévő az ő gonoszságát azalatt bátron üzte. Ha engemet mind ártatlan megromlott személyt nem teként, és nem szán tisztelendő pater superior uram, szányon meg a Jesus Christus drága szenvedésit és a catholica hitnek romlását, eddig is mennyi botránkozó életek voltak a házosok között, de bezzeg lesz ezután s nemcsak házosságtörések, de már ezután bátron házosodnak, látván a rajtam történt casust, hogy még a ki igasságot keres, a szenved, s mindenek felett legnagyobb keserőség, hogy még a catholica hitben lévő lelki pásztorok fogják pártyát az olyan gonosságnak. A mint a nemes Kálnoki regimentiben levő regiment pater Paulinus az elmult esztendőben Erdélyből kiment Magyarországra, az urammak két bitang leánkájat sok szép drága bagásiával együtt béhozta magával Erdélybe az uram Simoni Györgyhez, hogy annál inkább indíthassa a gonosz szerelmet az én uramban a gonosz kurvához, a mint hogy az kurva is a gyermekek után béjött Erdélybe, és minden gonosz életeket jol tutta a regiment káplány, még is béhunt szemmel nézte. Mennyi lelkek vannak most is a lelki veszedelemben, és azok között az én szegény lelkem is, mert már én egész desperatioban estem, mivel látom, nem nyerhetek semmi vigasztalást, mivel még tartásomra sem rendelnek semmit, csak az Isten tudgya micsoda nagy énségben élek, mert nékem Simoni György mindenemet elköltötte, és már nints miből éljek. Ki lelkéád számot ennyi lelkek elvesztéséről? bizonyosson a lelki pásztorok, a kiknek oltalmazni kénék az lelkek veszedelmit, a mint hogy én a Jesus Christus eleiben citálom atyaságodot, még az én lelkem veszedelmének is tisztelendő atya-

ságod lesz az oka, mert én igaz lélekkel megvallom, megbotránkoztam a szent hitben is. Ha az úr Isten bántását sajnálja tisztelendő pater superior uram, és a catholica hitben való botránkozást, esedezzék Felséges Aszszonyunknál, fogassa el azon irtoztató botránkoztató személyt, s tétesse olyan helyre, a hol ne üzhesse eddig való gonosságát, mások is had vegyenek példát, had szünnyék meg az Istennek bántodása, mert bizony meg nem szünik addig Simoni György a gonosz élettől, valameddig az el nem fogattatik, mert nem régen is elküldött hozzája, mai napig is költségin tartja, s nékem egy krajtzárt sem ad. Ha az én keserves instantiaimnak nincs hitele, légyen inqvisitio, és akkor bővebben kijön, ha pedigen hamisággal járok, büntetödjem érdemem szerint.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

24.

K. n. (Galacz, 1769. jun.)

Simoni Györgyné br. Apor Anna levele O Donel Károly gróf erdélyi főparancsnokhoz (válaszul 1769. jun. 16. levelére), melyben a férje által kivánt s a királyné által is approbált egyezség pontjai aláírását megtagadja s méltányos évidíjat kiván.

Méltóságos Gróf, Erdély comendérozó Generális és erdélyi Gubernátor úr!

Excellentiád levelét[1]) alázatossággal vettem. Felséges római császárnénk kegyelmes parancsolatját mélységes alázatossággal értem, melyre is magam Szebenbe jöttem, ő felsége maga kegyelmes subscriptióját hadd láthassam. Az menybéli úr Isten, a ki mindnyájunkat teremtett, nem parancsolja, senki magát megrontsa, se gyilkosa légyen magának. Felséges római császárnénk, Mária Therézia, mint földi Istenünknek az szélyes ez világon kiterjedett irgalmassága és kegyessége nem hogy kévánná, valaki megrontsa magát, de sőt kegyes szárnya alatt vette és veszi az megkeseredetteket az úr Istennek parancsolatja szerint.

[1]) Megvan eredetiben a br. Apor levéltárban, N.-Szeben 1769. jun. 16-iki kelettel, melyben a főhadparancsnok tudatja a királyné amaz óhaja nyilvánítását, hogy a vagyontalan és adóssággal terhelt férje Simoni György obester által felajánlott és az udvar által is approbált egyezséget kegyvesztés terhe alatt haladéktalanúl fogadja el.

Mivel az mi teremtő Istenünk ő felséginek lelkire kötötte az igazaknak s megkeseredetteknek igazságának kiszolgáltatását, készebb is vagyok az halálra menni s ártatlan véremet kiontani; tudom, az úr Isten az martyromok közé halálomat béveszi, az én ártatlan vérem az Ábel vérivel az égbe felkiált; de mégis én az hütösöm, Simoni György kedve szerint való punctumokot bizony nem subscribálom. A mint ennek elötte megmondtam, most is ahhoz tartom magamot: az háromszáz forintot oly conditióval elvettem volna és elvészem, hogy minden nemü igaz praetensioim fenmaradjanak. A békességet nem én bontottam fel, hanem Simoni György, mely velem való csúfos cselekedete species factimból[1] kitetszik. Illik-e az egy obersterhez és kavallérhoz, hogy valakivel azért békéljék, hogy jobban megrontsa, s kivált hütös igaz feleségit? Én igaz lelkiismerettel birván, nem gondolván, hogy ő benne oly istentelen csalárdság légyen, békességre léptem, ő járván a békességet, nem én (é)s nem tartozom én azon békességet megtartani. Én az egész commissió elött N. Enyeden megmondottam, hogy én ugyan igéretemet megtartom, de ha ö felbontja, én is az felséges Bellicum akkori parancsolatjához és törvényhez tartom magamot. Egeket hasogató keserüség, Excellentiád engem büntetéssel fenyeget, ártatlan lévén, a ki a maga igaz ügyét s megromlását keresi. Keresztény úri atyától és anyától születtem, Erdélyben az első familiák közül született igaz dáma vagyok, okot a büntetésre nem adtam, törvénytelenül még az legnagyobb gyilkost sem büntetik. Ha büntetni akarnak, láttassanak törvényt elsőbben rám, azután büntessenek. Megérdemli a büntetést a Simoni György Isten és anyaszentegyház törvénye ellen kurva felesége, a ki 11 esztendőtől fogva házasságtörésben él; öt, vagy hat bitang gyermekek lévén. Simoni György vérszerint való atyafiával, Simoni Antallal, sztrásamesterrel hasonló undok vétekben élt, méhéből kereszteletlen gyermeket elvesztett; ez érdemli a büntetést, és még a halált is, nem egy ártatlan dáma. Ez az sok ezerekben duskálódik és úri módon él és engemet koldússá tett Simoni György. Az én tanácsomot *(így!)* nincsen ez világon ki megbüntesse, mert az az égben vagyon, a kitöl kérek minden nap tanácsot. Elég tanács nekem az én keserüségem s a Simoni György engem megrontása. Excellentiád elhiszi a Simoni György hazugságát: nincs neki, miből adjon nekem és az enyémet fizesse; az én

[1]) Lásd fennebb 14. sz. a. 1767. jan. kelettel.

keserves igaz reménykedésemnek nincsen hallgatója. Reménykedtem egynéhány ízben Excellentiádnak, szólíttassék meg nemes Kálnoki regimentiben lévő regimentz káplány, a ki egynéhány ezer forint érőt Simoni György két bitangjával együtt béhozott Magyarországból az nemes regimenthez, hogyha tagadná pater uram, bizonyos documentummal fogom bizonyítani. Gróf Kálnoki Antal generális úr is nékem mondatta: Slésiában is 6000 forintot tett le Simoni György egy becsületes emberhez, annak az halált érdemlő Rozma Máriának, nem különben azon kurva Magyarországon ezerenként igérte a pénzt; ugyanazon gyilkos kurva parancsolta Simoni Györgynek, hogy velem csúfolkodjék s ily példáson bánjék és nekem többet 300 frtnál ne adjon. Én nem is kérek Simoni Györgytől, hanem Istentől rendeltett bíráktól, a kik vigyázzanak az igazak ügyire. Mert velem együtt meg kell halni. Ha adós Simoni György, nem miattam, hanem kurva felesége mián; az törvény is az adósnak elsőbben az feleségit fizetteti ki. Mivel pedig Simoni György az én vele való sok jótéteményeimért így csúfolkodik, tehát inpartiális inquisitiót kivánok mind Erdélyben, mind Magyarországon és magamat törvényhez tartom és a tisztelendő szebeni pater superior Pethaur ő atyasága resolutiójához, és én kényszerítem Excellentiádot azon igazságom kiszolgáltatásán, melyet a Jézus Krisztus parancsol, hogy az igaz ügyefogyottaknak kiszolgáltassák igazán, ha pediglen nem, citálom a Jézus Krisztusnak itélő széke eleibe, a hol nincsen emberi tekintet, hazugságnak helyadása. Tudva vagyon az úr Isten előtt az én igazságom: földi Istenem előtt, se bírák előtt hamisággal nem reménykedem. Tudja az egész helység, miképen rontott meg éngem Simoni György, és ugyanazért kívánom az inquisitiót és ha csak kő nem leszen a szívek az bíráknak, meg kell esni az én romlásomon és keserüségemen. Pogány azt velem nem cselekedte volna velem *(így!)*, mint Simoni György.

Kegyes válaszát Excellentiádnak elvárom alázatosan és maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgálója
B. Anna Apor m. p.

(Sajátkezüleg aláirt, javított példánya a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

25.

Galacz. 1769. aug. 11.

Simoni Györgyné br. Apor Anna válasza O Donel Károly gróf erdélyi főparancsnokhoz, férjével való viszálya és válópere ügyében, visszavételét vagy méltányos tartási évdíjat követelvén.

Méltóságos Gróf, erdélyi Generalis úr!

Excellentiátok 31mo Julii datalt commissioját [1]) 5ta Augusti alázatoson vettem, elöbbeni levelére is Excellentiádnak rövideden feleltem alázatoson, mely felelet levelemet Szebenben létemben general auditor úrhoz küldöttem. A mennybéli úr Isten, a ki mindnyájunkat teremtett, nem parantsolja, se nem kévánja, hogy az ő teremtése maga magát elrontsa szán-szándékkal, a magáét másnak adja, s igazsága mellől elálljon. Felséges császárnénk Mária Terésia, mint földi Istenünk és keresztény királynénknak az ő nagy irgalmassága és kegyessége, az szélyes ez világon kiterjedett, nem hogy kévánná valakinek romlását, de sőt minden megkeseredetteken szánokodik és kegyes anyai szárnya alá vészi és Istennek parantsolatyai szerint igazságát kiszolgáltassa. Hogy volna nékem képes azon magam igazságom ellen punctumokot subscribálnom, melyet Simoni György kéván; én ugyan, a melyre megfeleltem és Excellentiátoknak bé is adtam; nem elégszik meg Simoni György, hogy engem kuldússá tett s mindenemtől megfosztott, már az véremet is ki akarja szípni *(így!)*. Hogy állonék én azokhoz az punctumukhoz; a bikafalvi tulajdon magam kicsin jószágát, a ki nem ezer forintból áll, hanem egy nehány ezer forintomból és kárvallásomból áll; minemű parantsolatot ujalag egy kapitánynak tett, Excellentiatoknak elküldöttem, melyet ezelőtt is keservesen megmutattam és panaszoltam. Az egyik gonosz punctuma az, hogy ha az adósságából megszabadúl, akkor 400 forintot ád; azzal is épen csúfolkodni kéván véllem, mivel engemet nem váltott a tatár rabságából a Simoni György, hanem igaz úri életemből csalt meg; 18 esztendőtől fogva nem tartott engem, hanem én az magaméből éltem, őtet is 7 esztendeig tartottam cselédivel lovaival együtt, holott ő tartozott volna engemet, mint igaz hütös feleségit tartani.

---

[1]) Eredetiben megvan N.-Szeben 1769. jul. 31-iki kelettel németül a br. Apor levéltárban, melyben megsürgeti a királyné által is kivánt egyezség aláirását, kegyvesztés terhe alatt.

Volt néki miből tarcsa az Isten és anyaszentegyház törvénye ellen való kurva feleségit, mintha igaz születésből való dáma lett volna, engemet pedig mindenemtől megfosztott, nem úgy éltem, mind az én születésem és nevelésem volt, hanem nagy sanyarán kellett élnem szügségekben és adósságokban, kit egész helységekkel kész vagyok megbizonyitani. Hogy ő adósságokban esett, már ennek előtte arra is megfeleltem, hogy nem miánam, hanem még ő nékem sokkal adós, melyet törvény szerint, mint primae creditrici, házostársa lévén, nékem tartozik fizetni, azért fizesse az az adósságot, a ki mián adósságban esett; mely drága portékákért adósságba esett, az regiment pater béhozta Magyarországból, Simoni György két bitang leányával együtt. Mivel pedig véllem Simoni György így bánt és bánik, az ő véle való sok jótéteményemért kereszteletlen gyermekit elvesztett kurvájért, én erős hütemet letettem az én Istenem előtt, soha Simoni Györgygyel békességre nem lépem, készebb is vagyok az halálra, hogy sem subscribályam azokat a punctumokot, és reá álljak az magam ellen való punctumokra, a kik az Isten s anyaszentegyház és haza törvénye ellen vagyon. Nem vétettem én Simoni Györgynek, hogy velem ily példáson bánjék s magától gyalázatoson elüldözzön, két vér atyafiával undok vétekben élő, gonosz kurvának parancsolatjára. Az ártatlan úr Istent is sok szenvedése után felfeszítették, én is példásképpen, a ki soha ez világon nem hallatott egy ártatlan született dámáról, a ki az úr Istennek kiváltképpen megbántását és az maga igaz keserőségit az igaz uton kévánta folytatni, mint mások is, im! mit szenvedtem? kétszer 24 óra alatt Bécsből elküldettettem, harmadnapi keserves arestumot, mint halálra való szenvedtem ártatlan, mintha Bécsben én valami gonosztévő lettem volna; holott én az én felséges császárném ellen soha nem vétettem, ha egyéb hűségemet nem mutathattam, mint tehetetlen, mindennapi imádságomat ő felségiért és felséges házért véghez vittem, nem csaltam én soha a felséges udvart, mint Simoni György, a ki ifiú legénységiben is, minekelőtte éngemet megcsalt, gonosz fajtalan házos személyekkel maga gonosz fajtalanságát véghez vitte. Míg én az nagy szenvedésbe Bécsben voltam, ő itten Erdélyben azzal a gonosz életü Rozma Máriával bizonyos helyeken az úr Istent bántották. Oh hogy vonná meg tőlem felséges asszonyunk az kegyelmét, hogy ne csnék meg szíve én rajtam. Simoni György ő felsége armadáján botránkoztató életet élt, országokat botránkoztatott, hadi articulust megrontott, mégis én üldöz-

tettem, ártatlan lévén, a miért csuda, hogy az Isten mint Sodomát és Gomorát, azon helyet el nem süllyesztette, a ki még nem késő, a mint a szent írás is mond az nős pázsnákról és házasságtörőkről. Hogy venném én az ő vétkit az én lelkemre és néki útot mutassak az gonosz életre, nem 300 forintért, de az egész világ pénziért én az én Kristusomat el nem adom, hanem Excellentiátokot kényszerítem az élő Isten nevire, a mint az úr Isten Excellentiátokot bírónak rendelte s hütököt letették Excellentiátok, hogy kinek kinek az ő igaz ügyét törvényesen eligazitsa, úgy én is a törvény utján akarván járni, a hol is magam megromlását bővebben kitészem, a hol kitessék az én ártatlan szenvedésem és igazságom; ha én lészek a vétkes, nem kérek gratiát magamnak; hogyha pedig én ezt az igazságot meg nem nyerhetem, én az úr Jésus Kristus ítélőszéke eleibe citálom Excellentiátokot, úgy is egész desperatioban vagyok, látván igazságomban való elnyomásomot. En estem bezzeg Simoni György mián adósságban dupláson, a miért minden nap szorongattatom, nékem nincs honnan megfizessem, hanem fogságot kell szenvednem, ugyan az a szándéka gonoszlelkű Simoni Györgynek, hogy éngem minden veszedelemben ejthessen, hogy nem élhet kedve szerint gonosz életü kurvával. Azt maga pirocselén, lovain küldötte, kin máig is talám jár, én pediglen miképpen újabb adossággal egy viseltes piroltsát *(így!)*, arról való contractust is párban elküldöttem, hogy inkább hitele légyen.

Az pogányok is sok feleséget tartnak, a kinek útját követi Simoni György, mégis az első feleségeket tartják betsületesebben; de nékem Simoni György teljességgel semmit nem adott, nem is ád, sőt a mim volt, azt is elvette; azért itéltessék meg, melyik az igaz felesége és melyiket tartozik tartani. Szebeni tisztelendő pater Bethaur *(így!)* superior resolutioja is azt tartsa: úgy tartson mint feleségit és obesternét, mely resolutio mellől el nem állok. Kérem alázatoson Excellentiádot újabban is, valamint eddig is reménkedtem, rendeltessen tartásomra valót. Eddig is elvettem volna, most is az 300 forintot oly conditioval, hogy minden praetensiom fenmaradjon.

Ezzel maradok

Excellentiádnak

Galatz 11ma Augusti 1769.

alázatos szolgálója.

(Egykorú másolata, két példányban, az egyik betoldásokkal a másik tiszta, a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

26.

Bikfalva, 1772.

Br. Apor Anna felsorolása, hogy micsoda károkat szenvedett bikfalvi jószágában.

In anno 1772. Haza jövén ide a bikfalvi házamhoz, minémü káraimat tapasztalom. Volt két égettbor főző üstöm, az egyiket, mindenestől fogva sisakjával csüjével edjütt oda van, nem találtam, a másik üstöt is, az részeges katonáné a' pálinkát, szilvát addig főzte pálinkának, hogy azt mind egybe rontotta, az nagy házat felyül deczkával egészszen bérakattam volt padlás hellyett, mind oda vagyon a deczka; a házamba 6 festett egyes szék volt, többet nem találtam 4-nél, annak is ketteje oda van; béres házamba csempe kekementze volt, a végibe pedig egy nagy katlan, hamunak való, abba házba ketskéket rekesztett a' katona s mind egyben rontották; egy nagy konyhára való üstöm volt, az is oda van; egy mosni való üstöm, az is oda van; 4 nagy káposztás kádaim, havasalföldi hordóból tsinált, azokból is csak éppen egyet találtam; a kertembe gyümölts fákat, czverger fákat e szerént ketskéivel kirágatott: baraczk fát 6, cseresznye fát 3, alma fát 3, mondola fát 3, körtvély fát 5, czverger fát 12. A nagy háznak az ajtaján bétsi zár volt, azt is lehuzták; az üveg ablakokot a' katona gyermekei kővel behajigálták s az üveg tángyérokat mind öszverontották mind a két házban; egy téglára való sikotyot *(így!)* elvesztette, vagy hová tette, nem tudom; a Dobolloról három sellér elszökött, az edjiknek maradott egy kertye törökbuzával tele, az török buzát pedig eladta négy forintokért; a' másik sellérnek is a kertye tele törökbúzával maradott, azt is eladta hat forintokon, kendere is maradott volt azon sellérnek, azt is eladta, de hogy adta, mint adta, nem tudom; az harmadik sellérnek is hasonlóképpen tele maradott a kertje törökbuzával, azt is eladta negyed fél forintokért; az kenderét is ugyanezen sellérnek eladta, de hogy adta, mint adta, azt nem tudom. Kádár nevü selléremnek maradott 9 köböl törökbuzája, azt ebből *(így!)* pedig eladott az katona ott hellybe Florának két köblöt nyoltz vonás forintokon. Aldának egy köblöt négy vonás forintokon, ugyan csak Kiritza Sztojkának egy köblöt, azt is négy vonás forintokon, 5 köblöt pedig béhoztak udvar számára, azt is elpazérolta; az udvari bírónak másfél vékánál többet számba nem adott; szénát Dobolait egy bogját

adott el Nyikolájnak 30 forintokon; a komolai deáknak egy szekérrel 3 forintokon, a lisznai oláh papnak adott egy szekérrel 3 forintokon, Dudásnak és Fonókának két fertályt 10 sustákon; ugyancsak a' kádárnak és kerekesnek két fertályt 10 sustákon; egy jó tehenemet is eladott 12 két magyar forintokért, holott 15 vették volt; a' jobbágyokat és selléreket pedig mind Oláhországba igazította. A katonát pediglen hívták Molduán Jánosnak s négy esztendőkik (!) lakott itt. Köröspatakra vitetett a generalis innen az udvarháztól 15 portio szekérrel szénámat a' Dobolloról s az rétről 14 porczio szekérrel, a' két béres ökrömet pedig a' léniakor meghiszlaltatta s azt is Köröspatakra hajtatta a generalis s kivágatta.

Kivül: Bikfalvi házamnal minémű kárakat tapasztaltam.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

27.

K. n. (Galacz, 1773.?)

Simoni Györgyné a delegált bíróságnak, sérelmesnek tartja, hogy csak 200 frtot ítéltek meg számára férjétől adandó tartásdíjban: 500 frtot kíván, vagy visszavételét s jogtalanúl elfoglalt bikfalvi jószága visszabocsáttatását.

A mint a iudicium delegatum nékem 200 forintot rendelt, nagy szégyen az én nagy régi familiámnak és igaz úri született dámának, hiszen egy hadnagynénak, *a ki nem születésből való,* mégis többet rendelnek. Engem Simoni György hites uram a tatár rabságból nem váltott meg, se pedig szegény koldús nem voltam, hogy ő ruházott volna, s hogy ő sokkal adós, én annak oka nem vagyok, mert én miattam nem adósodott, sőt még nékem is adós 12,854 forintokkal kr. 20. Mikor óbester volt, akkor 300 forintokat igért, még azt mondotta, hogy ha promotioja lészen, többet is ád, már most generális lévén, 200 forintot igér. 200 forintból hogy élek én meg, ruházatomat, asztalom, cselédem tartását hogy pótolom ki, generalisné lévén, se hintóm nem arra való (lovam pedig egy csepp sincs), a kin még csak a templomba is mennék. A mely Galacz nevezetü jószágocskám Fogaras mellett vagyon, mely is az édes atyám báró Apor Péteré volt, én ebből magam rangja szerént meg nem élhetek, mert ez nékem többet bé nem ád 140 német forintnál; a mi egyéb jövedelem, az is igen kevés.

úgy hogy tavaly sem volt egész esztendeig egy szem búzám is, mások küldöttek Isten nevében búzát s Fogarasból kenyeret. Volt nékem jószágom ennél több is az édes atyámról, de azt nékem el kellett adnom Simoni miatt, sőt véletlenül én estem adósságba miatta, mivelhogy mindennémü pénzemet, a mi volt, elvette és drága smukkum, ezüstöm s köntöseimet miatta kárré *(úgy!)* vallottam; sőt a mi legkeservesebb, lévén Háromszéken Bikfalva nevezetű faluban tulajdon magam pénzemmel vett jószágocskám, a melyet is mikor vettem, igen puszta volt, és annak építésére külső belső házi eszközökre és drága gyümölcsfákat ültettem, mivelhogy semmi gyümölcsfa is a jószágon nem volt, melyekre újabban igen sok pénzemet költöttem, semminémü marha nem volt, hanem a néhai édes atyám báró Apor Péter és Kálnoki Borbára édes anyám holtak után divisio szerént nekem jutott, mindezeket pedig a bikfalvi kis jószágocskámba hajtattam, és ezeket a jószágommal edjütt már hetedik esztendeje, hogy kivette kezemből s az uram vészi hasznát, én pedig egy grajczár hasznot tulajdon magam jószágomból nem vettem; sőt oly parancsolatot adott ki, hogy ha a jószágomba mégyek, bé ne bocsássanak, most legközelebb is két sertésemet egyéb aprósággal miképpen adta Mélánkovits urnak, a ki is kapitány lájkmán volt a nemes Kálnokianum regementjében és eladta a tisztségét, az melyet is párban elküldöttem.

Melyhez képest kérem alázatoson a iudicium delegatumat, parancsolja meg, hogy hagyjon békét tulajdon pénzemen vett jószágocskámnak s eddig való jövedelmét fizesse meg, a melyet elvett, s hogy volna nékem 200 forinttal képest megélnem, holott tulajdon magam jószágomat is elvészi, a kiből valami kis hasznot vennék. Én nem vagyok elválva az én uramtól, Simoni Györgytől, hanem Isten kötelével egybe vagyok kötve, és magamat tartom az superior Petaur resolutiojához, hogy engem, mint hites feleségét visszavégyen és úgy tartsan, mint generalisnét és mint hites feleségét. Ha nékem feles jószágom volna is, mégis ő tartoznék engemet tartani az Isten törvénye szerént. Más dámák, kik ezerekkel bírnak, semmit az uraknak a magokéból nem adnak, hanem az urok tartják az magokéból, még csak játékpénzt is az urok ad. Én ugyan a 200 forintot elveszem most, cum protestatione, míg az úr Isten reá segít magam igazságát megkeresni. Az én uramnak, Simoni Györgynek jár 2000 forint gásia, a melynek felét húzzák az adósságáért, néki jár ezer forintja; az igaz törvény sze-

rént, a mint ennekelőtte kirendeltetett az olyan asszonyoknak, a kikkel az urok nem lakik, fele gásia járt: azért én is a törvény szerént úgy kívánom. Különben is az én uramnak két bányája is vagyon, melyből a mint hallottam, szép jövedelmet vett, tehát van néki nékem az én születésemhez és generalisné hívatalomhoz képest illendő tartásomra valót adjon, mivel engem az nélkül magától elidézett; ha pedig nékem ki nem adja illendő tartásomra valót, tehát csak azt kívánom, hogy visszavégyen. Mert nékem nincs módom abban, hogy csak egy szakácsot vagy szakácsnét tartsak, de ha tarthatnék is szakácsot vagy szakácsnét, mit főzzön nincsen, mert engem megrontott az én hites uram Simoni György, csak az Isten tudja, mely szegénységre, nyomorúságra, szükségre jutottam, mert néha még az sincs, hogy mit egyem, csak mostani keserves feküvő nyavalyámban is fogarasi úri asszonyok s szegény helyekről is küldöttek ennem, mert ha nem küldöttek volna, még éhel is megholtam volna.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

28.

(Nagy-Szeben, 1773 után.)

Az erdélyi főhadparancsnok értesíti Simoni Györgyné br. Apor Annát, hogy a delegált bíróság végzése tartásdíja felől az udvar által is helybenhagyatván, annak engedelmeskedjék.

Az erdélyi general commando decretuma, mely az méltóságos generalis Simonyiné asszony ő nagához német[1] *nyelven bocsáttatott.*

Az panaszló generálisné asszony intertentiojáról general commandó itilete és deliberatuma az felséges udvarnál is helyben hagyattatván, parancsoltatik, az instans asszonynak, hogy egyszer s mindenkor azon megnyugodjék, és ha továbbra valami fundamentumos panaszi, melyek az militarforumhoz tartoznának, az instansnak lennének, azok megvizsgáltatván, igazság szolgáltassék, az ide rekesztett udvari rescriptum szerént, mely az instánsnak maga igazgatására közöltetik.

[1] A másolatban hibásan *némely* áll.

(Mellékelve az udvari leirat a mint következik):

Copia.

Az pensionatus generalis Simoni házastársa által intertentiója iránt ujitott panasza felett az general commando felküldött tudósitására végeztetett, hogy mivel az erdélyi delegatum iudicium által, még tavaly az panaszlónak élésére az generalis Simonyi pensiojának harmadrésze itíltetett és annak kiadatása rendeltetett, annál több nem rendeltethetik és azért ezen dologban az instansnak hallgatás parancsoltassék; egyszersmind a delegatum iudiciumnak parancsoltatik, hogy ha az instans az militare forumhoz tartozó és fundamentumos panaszokat mutatna, azokot megvizsgálván, segedelmére légyen. És ezek a generalis commandótól augusztusnak 25-ik napján felküldött tudósítására tudtára adattatnak.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

29.

(1773 után.)

Simoni Györgyné br. Apor Anna panaszai s kérelme a delegált bírósághoz, hogy férje adósságait fizettesse meg s tegyen igazságot köztük.

Augustusnak 29-ik napján judicium delegatumnak levelét a felséges parancsolattal együtt alázatos engedelmességgel vettem, mind eddig nem lévén módom hogy felelhessek rája: a mi az én hites uram Simoni György generalis gázsijának harmad részét illeti, miotától fogva arról való deliberatum kezemhez jött, azótától fogva gondolotomba sem volt, hogy a felséges parancsolat ellen alkalmatlankodjan s ezentúl én nem is kérek többet, hanem jó emlékezetjekbe lehet a judicium delegatumnak, hogy számos esztendőktől fogva keserves béadott instántiaimmal könyörögtem, hogy méltoztassanak bizonyos terminust rendelni, a hol mind az uram s mind én megjelenhessünk s számot vessünk egymással, hogy ő nékem mennyivel adós, melyről nékem bizonyos leveleim vannak; és minthogy engemet ok nélkül nagy gyalázatoson elkergetett, melyről vannak nékem leveleim, hogy bánt velem s nekem egy krajczárt sem adott az én élelmemre, egész 73-ig, hetvenháromtól fogva is csak 200 forintot, mind addig, a mig a juditium delegatum istenes deli-

beratomját (!) vettem. Megítélte vala ugyan a juditium delegatum istenes deliberatomában, hogy az uram, maga által igírtetett hátramaradott pénzemet is fizesse meg, de mindeddig egy krajczárt sem fizetett abból is. Mindhogy pedig a tisztelendő pater Petaur superior sententiájából kitetszik, melyet adott volt 1767-ben, hogy úgy tartsan mint felségét, mert tudva vagyan a juditium delegatum előtt, mivel pedig a felséges udvari parancsolatba úgy látom, hogy az van parancsolva, hogy harmadrész gázsijával megnyugodjam és azonkivül a mi helyes praetensioim vannak, a juditium delegatum meghallgasson és igasságomat kiszolgáltassa: erre való részt bátorkodom a juditium delegatumnak esedezni, régtől fogva szenvedek és száma külr panaszoltam, sokkal vagyok adós, mindhogy az uram mindenemtől megfosztott, széllel nem élhettem, sem éhen meg nem halhattam, s kénytelenítettem magam sok adósságba verni és szüntelen adóssaimtól kényszerítettem, s tehetetlen vagyok fizetni, úgy hogy a nékem rendeltetett gázsiból magam élelmére keveset fordíthatok, mivel hol ide, hol tova apróság adosságokat kell fizetnem, de még a nagyja az adósságaimnak mind hátra van, melyet mind az én uram mián kellett raknom; hiszem az én urammak is Simoni Györgynek vagyon ellenem méltó panassza, melyet hiteles bizonságokkal, melyeknek szavok bévehető, ő is adja elé, adja okát, hogy magától engem miért üzött el, mit vétettem, mi okot adtam az elűzésire, azotától fogva mért nem adatt nékem igasság szerént való élelmemre valót. Én eleitől fogva igasságot kívántam s kívánok most is, melyet az úr Isten is keményen parancsol, úgy a földi Isten is a törvényttevő bíráknak; s erős hitüket is letették a bírák, hogy kiszolgáltassák az igazságot. Erre való nézt könyörgök nagy alázatossággal, hogy érhessem végit régi keserves szenvedéseimnek, legyen vége egyszer, hogy ne alkalmatlankodjam annyit, melyről való válaszát a juditium delegatumnak nagy óhajtással alázatosan elvárom.

(Egykorú másolat a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

30.

Maros-Vásárhely, 1776. márcz. 3.

Br. Apor Anna leszármazása szárhegyi Lázár Istvántól.

Én vagyok néhai b. Apor Péternek leánya, az édes anyám volt g. Kálnoki Borbára, az édes anyámnak az édes anyja volt Lázár Erzsébet, néhai Szárhegyi Lázár István-

nak leánya, az édes anyja volt Petki Kata; ugyan néhai gróf Lázár Ferencz volt fia Szárhegyi Lázár Istvánnak, és az anyja volt Lázár Ferencznek Keresztúri Krisztina; és így Lázár Erzsébet egy testvér volt néhai Lázár Ferenczczel. És ha mostani Lázár leányok részesednek a szárhegyi és erkedi jószágban, tehát nékem is igaz jussom vagyon.

Datum 3-tia Martii 1776 Maros-Vásárhely

B. Apor Anna.

Stephanus Lázár Szárhegy { Elisabetam, Franciscum { Barbaram Kálnoki, B. Petri Apor. { Annam et aliquos.

(Egykorú másolat a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

31.

K. n. (1780.)

Simoni Györgyné br. Apor Anna folyamodványa br. Bánffi György gubernátorhoz és a guberniumhoz, hogy gr. Kálnoki ellen való perét a háromszéki törvényszéken és a királyi táblán sürgesse meg.

Méltóságos l. Báró Gubernator úr,
Méltóságos királyi Gubernium,
Kegyelmes uraim!

A kitől eleintén férjemmel való laktomban néha segedelmet tapasztaltam, ugyanattól, tudniillik méltóságos gróf Kálnoki generalis úrtól már akkor is, de kivált uramtól való elkülönözésem után milyen törvénytelen bosszúállásokot és erőszakokot szenvedtem, Excellentiátok előtt tudva vagyon és mindazok felséges asszonyunk eleiben is hatván mint ő felsége sok izben való kegyelmes decretumai által, mint Excellentiátok hathatóson parancsolt, hogy a háromszéki nemes tábla fiscalis adsistentia mellett emlitett gróf úr ellen inditandó processusamat elévegye és egy hónap lefolyása alatt decidálja; s mégis óh fájdalom! nem tekintvén a sok felséges parantsolotokot avagy csak az emlitett nemes tábla közelebbről tudván az én megnyomorodott állapotomot, kúdúlással való életemet, keresztényi kötelessége szerént szivére nem vévén; azt is szemre nem vévén, hogy ily nyomorúlt, beteges, öreg állapotomban hidegben, melegben, sárban, szárazon, mindenkor fogadott alkalmatossággal kelletett Szentiványban fáradnom, máról holnapra, egy hét-

ről más hétre, hónapot honapra, periodusról periodusra hurczolni nem átallott, úgy hogy az felséges királyi parancsolt egy hónapi terminusról emlitett perem Excellentiátok parancsolatja költésétől fogva, mely lőtt 1777. 24. Junii, azután két esztendő mulva, úgymint 1. Julii 1779. decidáltatott. De nem volt elegendő ez, hogy emlitett nemes tábla mint elnyomottatásomra czélozó szándékát, mint Excellentiátok parantsolatjaihoz való engedetlenségét jobban nyilatkoztathassa, mert bizonyos részeire nézve appellálván az causámot, noha az ide rekesztett sub A) B) et C) kitetszik, hogy mindjárt következendő 5-ik julius napján 1779-ben minden szükséges leveleket általadtam és kértem az A) alatt lévő instantiámban, sőt bizonyítja a D) alatt jedzett és ide in copiis ragasztott tisztartómnak háromrendbéli levele, hogy kérettem az transmissiomnak expeditioját, s mégis esztendő is eltelvén nem expediáltatott, se kezemben adattatott.

Excellentiátok tehát ily ok nélkül való hurczoltatásomot kegyes szívekre vévén, méltóztassanak a háromszéki nemes táblának ezen causámban való transmissionalis rövid idő alatt leendő expeditiójáról és kiadattatásáról szorossan parancsolni; nem külömben, mint a méltóságos királyi táblának, mint a director urnak oly rendeléseket tenni, hogy a midőn ezen causámot is általadhatom, az ő felsége kegyelmes rendelései szerént eztet is extraserialiter elévenni, vétetni és decidálni el ne mulassa. E kegyes válaszát Excellentiátoknak óhajtván, holtomig maradtam.

Excellentiádnak és a mgs királyi Guberniumnak.

alázatos szolgája.

Kiczül: Az méltóságos l. báró Gubernator úr ő excellentiájához és a méltóságos királyi Guberniumhoz ő excellentiájokhoz és nagyságokhoz, mint kegyelmes uraimhoz alázatos instantiája

a bent megírtnak.

(Egykorú másolata a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

FÜGGELÉK.

XI.

GYALAKUTAI LÁZÁR GYÖRGY NAPLÓJA A RÁKÓCZI FORRADALOM IDEJÉBŐL.

(1704. jul. 1. — oct. 31.).

A Nagy-Szebenbe szorult erdélyi gubernium és országos rendek tárgyalásairól, főkép a Rabutin generalis által börtönbe vettetett gr. Bethlen Miklós kanczellarius notaperéről.

LÁZÁR GYÖRGY NAPLÓJA A RÁKÓCZI-FORRADALOM IDEJÉBŐL.

(1704 jul. 1. –okt. 31.)

(Gr. Bethlen Miklós felségsértési pöre tárgyalása a nagyszebeni országgyülésen.)

In Nomine Domini, Amen.

Cibinii anno Domini 1704. die 1. Julii ingressus, vigesimum octavum auspicante Deo vitae meae annum, operae precium et Diariae sollicitudinis fore duxi, rerum, quae in posterum memorabiliores gerentur, et incident, succinctam futurae gratia aetatis tradere epitomem.

Georgius Lázár de Gyalakuta. m. propria.[1]

Sunt vero hoc tempore hic Cibinii praesentes ex magnatibus, proceribus et nobilibus regni sequentes: quidam sua sponte venientes, plerique autem ex mandato generalis commendantis caesarei comitis Joannis Ludovici Rabutin etc. et inclyti Gubernii commissione huc se recipere coacti.

Gubernium:

Excellentissimus dominus gubernator comes Georgius Bánffi de Losoncz, illustrissimus comes Nicolaus Bethlen cancellarius (evocatus), comes Stephanus Apor generalis et thesaurarius, baro Stephanus Haller praesidens statuum, Samuel Keresztesi, et Samuel Conradus consiliarii.

Tabula Judiciaria:

Duo prothonotarii: Franciscus Henter, Michael Simonffi. *Assessores:* generosus Andreas Naláczi et comes Samuel de Bethlen, comes comitatus Küküllő, capitaneus sedis Siculicalis Maros, Paulus Inczédi, jam diuturno morbo lecto afflictus, neque tractandis propterea negotiis habilis.

---

[1]) A név áthúzva, kitörülve.

Regalistae:

Comes Franciscus de Bethlen, comes comitatus Szolnok-Interioris, baro Stephanus Wesselényi de Hadad, comes comitatus Szolnok-Mediocris, comites Ladislaus et Josephus Teleki, (Paulus Teleki non regalista), br. Georgius Haller, br. Sigismundus et Stephanus Kornis, br. Ladislaus et Simon Kemény, Balthasar Kemény, Joannes Tholdalaghi, Paulus Rhédei, Sigismundus Pernyeszi, Franciscus Daniel, Georgius Lázár, Sigismundus Korda, Ladislaus Matskási, Kendeffi Gáspár, Daniel Vass, Joannes Thoroczkai (cum suis quatuor fratribus: Petro, Georgio, Stephano, et Samuele, in aresto), Georgius Szalánczi, Andreas Szilágyi, Ladislaus Zejk, Martinus Sárpataki etc.

Sunt denique alii etiam nobiles ex ordine sequiori. Legati insuper comitatus Szolnok-Interioris, Küküllő, Hunyad, sedium Siculicalium Sepsi, Saxonicalium ferme omnium, nonnullorum denique civitatum et oppidorum.

1. Julii. Proclamatur causa generalis Gregorii Gálffalvi directoris fiscalis, contra jam titulatum illustrissimum Nicolaum de Bethlen, ob praetextum proditionis patriae Transylvaniae et intentionis dimidiam ejus partem a corona Hungariae avellendi, imperioque Turcico tributariam reddendi, in Projecto quodam, ad mediatores Anglicos et Hollandos, pacem inter Caesarem et Rakocium, sibique adhaerentem universam gentem Hungaricam tractantes misso, sed in intinere intercepto, illum suadentem ad praesentem diaetam ad diem adhuc 15-tum mensis Novembris anni praeteriti 1703 Cibinium indictum, celebratam, continue etiam nuncque stantem — stupe hic lector! — evocatum, 21. Junii verum prius contra leges patrias, et praerogativae nobilitaris libertatem 19. Junii die in arestum strictissimum circa horam undecimam nocturnam manu militari, medio Caroli Ludovici b. Acton generalis adjutanti, et b. Stephani Haller, Samuelisque Conradi consiliariorum raptati, 12-a verum mensis Maji jam ante a collegio Guberniali sequestrati.

Ubi postquam in medio pauculorum, qui enumerati sunt, Regnicolarum constitisset, adductus scilicet in carpento, cui (stipatus ante et pone 40 militum praetorianorum cohorte) cum capitaneo caes. unius companiae insidebat, jam fatus Nicolaus comes de Bethlen, dat Memoriale Gubernio et Statibus, ipsemet praelegens, causae suae, cujus insimulatur, innocentiam longe lateque edisserens; alterum

iterum Memoriale ad Generalem directum, cujus promotionem rogat enixo a Statibus, quod tandem medio baronis Sigismundi Kornis, Pauli Rhédei et Ladislai Zejk eidem defertur, qui illo neque accepto, multo minus lecto, remisit Statibus, nec bonis saltem verbis ablegatos praenotatos contentavit.

2. Julii. Adducitur in congregationem Regnicolarum denotatus comes; ubi audito infensissimo contra se Generalis animo, nihilominus imperturbate Gubernium et Status sibi asstituros obtestatur, suamque modernam calamitatem, divinitus sibi immissam, ipsos propriam censere, ac occasione illius, ruinam libertatibus et juribus patriis imminentem praevertere et vindicare ne praetermitterent, validissimis hortatur urgetque rationibus. Item procuratores petit, in quos (absentibus reliquis expertioribus) quidam Petrus Literati nomine, ad negotia tanti momenti tractanda inhabilis et Gregorius Sándor, cancellariae regestrator, deputantur ac obtruduntur, magis coacti, quam legitime eos dari conveniebat.

Non aliud notatu dignum.

3. Julii. Hac die nil memorabile, neque Status sunt congregati; ut et 4 et 5. morbo Gubernatoris interveniente et per hoc ipso absente, praepeditur cursus et prosequutio causae, quoniam missus ego a magnatibus Gubernii ad generalem quaesiturus: an absente Gubernatore causa tractetur? Retuli ab eodem ipsis responsum: non esse eam tractandam absque Gubernatore, praemonere se tamen Status et Gubernium, oportere ipsos esse valde oculatos et circumspectos, serioque attendere, ut in causa ista citra ullam conniventiam juxta rigorem jurium procedatur, non enim dignum est comiti Nicolai Bethlen, vel in minima sui parte favere, ut qui proditor Caesaris et patriae existens, eversorque libertatum et praerogativarum futurus, Domino et Penatibus suis parcere noluit.

6. Nihil notatu dignum, auditum, aut actum est.

7. Adductus in praesentiam Gubernii et Statuum comes Nicolaus Bethlen, dat Memoriale iisdem, adigens eos ad mutuam in unione datam fidem, ut sibi, praeter viam juris oppresso assistant et necessarias tam apud Generalem, quam apud Suam Majestatem penes ipsum faciant instantias, et remonstrationes, et ut annexum supplicem ipsius libellum ad Generalem promovere velint, enixe Status et Gubernium rogat.[1] Qui illum medio baronis Georgii Haller,

[1] Mellékelve Bethlen Miklós alább közölt folyamodványa Rabutinhez.

Andreae Szilágyi et cujusdam Saxonis praesentant, sed absque ulla consolationis ope redeunt legati a Sua Excellentia, et nec accepto quidem Memoriale, praemonet Status, ne ullas apud se amplius penes comitem notatum ponant instantias, aut ipsius Memorialia promoveant, sed sedulo et absque omni tergiversatione negotio jam ipsis proposito tractando insistant.

8. Ingrata Generalis resolutio a deputatis ad ipsum Statibus refertur, qua comes Nicolaus Bethlen audita tandem per procuratores suos petit paria. Huc eadem die etiam Acton venit cum mandato Suae Excellentiae ad Status, similia, quae jam aliquoties proposuerat, repetens.

9. Paribus investigandis haec dies indulgetur.

10. Similiter. Accedit hoc. Venit Acton et nomine Generalis Statibus insinuando mandat, ut suffragia in posterum ab universis et singulis dentur scriptotenus, ne quisquam se in dando oretenus voto praepeditum metu superiorum conqueri possit; quo tamen fine id petitum sit, oculationibus perspiciendum et censendum relinquitur.

11. Sistitur tribunali Comes Inctus (t. i. *in causam attractus*), ubi priusquam penes paria literarum sibi elargitarum per procuratorem suum necessaria proponeret, in antecessum Memoriale porrigit Gubernatori, consiliariis et universitati pauculorum, qui adsunt, Ordinum et Statuum Transylvaniae, significans: nolle se in processum iuris cum augustissimo Imperatore, domino videlicet suo clementissimo devenire, sed submittere se benignitati eiusdem paratumque ponere caput suum ad gratiosos suae Maiestatis pedes ac cum omni submissione, maxima tamen et indubitata in innatam, multis erga se documentis contestatam eiusdem clementiam, fiducia, arbitrium vitae et necis ab eodem expectare; quapropter orare se Gubernatorem, consiliarios et Status, quatenus tam apud Generalem, ut a prosequutione causae contra se motae desistere directorem permitteret, efficaciter instare, quam demisso cum respectu, Suae Maiestati factum et meritum negotii, in quo nunc versatur, remonstrare, resolutionemque illius benignam superinde praestolari haud gravarentur. Recenset hic varia sua merita, tam augustissimo Imperatori, quam patriae suae clarissimae, cum singulari devotione et illibata fide praestita; quae nec sine resensu animis bonorum virorum insidere sane potuerunt.

Promota ad Generalem medio Praesidentis instantia, tantum abest, ut favorabilem sortita fuisset effectum,

additis quin potius detestationibus et minis urgebat, severeque monebat tam singulos, quam universos, ut acriter, sine ulloque dilationis indultu, vel quaesitorum attentione subterfugiorum, causae tractandae, moxque quaqua breviori potest via, decidendae insistant. Quo audito comes Nicolaus Bethlen invitus quidem et ac id non sua sponte, sed quasi protractus causae tandem se submittit; amplissimisque tam evocationis suae defectum, quam forum ob paucitatem dominorum et Statuum incompletum, processum contra se institutum vitiosum, ex eoque incompetens tribunal remonstrans documentis; super qua quidem exceptione parte utraque contendentibus, suffragium petitur, quod tandem scriptotenus datum. Universi scilicet Status admissionem exceptionis et remonstrationis unanimiter censent; ipso semper renitente, admissionemque earum recusante Gubernio.

12. Versus audita Statuum determinatione in favorem Generalis, suum adjutantium jam altius denominatum in medium eorum mittit, qui praesentibus etiam Gubernialibus, taliter jussa potius, quam intimationem domini sui proponit: mirari Suam Excellentiam, quod inclyti domini domini Status a Gubernio satis quidem illuminati, clarius tamen in causa domini Cancellarii cernere necdum velint, sed perpetuas a Gubernio et opinione eius dissensiones in se foveant, alienasque producant conclusiones. Siquidem persuasa est Sua Excellentia inclytum Gubernium non minus, si non melius in iuribus et statutis patriis esse instructum, ut domini domini Status, Vestrae nihilominus Illustritates semper contrariae, servitium Suae Majestatis, et boni publici incrementum promovere, quam domino comiti Bethlen favere et dispendio temporis per multas ambages futilia et exquisitas dilationes, facto, abuti minus volunt. Unde colligit Sua Excellentia, plerosque ex errore quidem, nonnullos tamen ex contumacia, et destinata malitia illud machinari. Quare Sua Excellentia petit et postulat, ut ad triduum domini domini Status sese resolvant: approbant, vel non approbant Projectum illud domini comitis Nicolai Bethlen; in hoc enim casu, et si pauciores sint illi, qui fideles forent Suae Majestati, cum illis se Sua Excellentia conjungens, contra alios, qui in diversam ferentur opinionem, tamquam Suae Majestatis infideles, suas capiet mensuras, et faciet ea, quae servitium Caesaris requiret, et talium demerita importabunt. Resolutio a Statibus promittitur.

13. Congregantur Status, primo ad aedes Praesidentis, postea ad locum solitum congregationis, palatium nempe

Gubernatoris, disseruntque, quid facto opus sit, in resolutione ad propositionem Generalis antecedenti die factam danda. Verum imminente vespera, ad diem sequentem conclusionem differunt. Mittunt Status interim baronem Georgium Haller et me ad Gubernatorem, consilium illius in re tam gravi experituros; qui negat se Statibus de consilio suo aliqua in parte impertiri posse, quoniam in multitudine consulentium constantia speranda non sit, viderint domini Status, quid sint facturi?

14. Placet tandem unanimiter Memoriale ad Generalem mandati praeinserti relaxationem deprecaturum mittere, quod per secretarium Ludovicum Naláczi, comitem Ladislaum Teleki, Thomam Schmidt, in haec verba formatum:[1]) medio itidem mei, baroni Sigismundi Kornis, et praefati Thomae Schmidt praesentatum, tale ab eodem, referente De Acton, obtinuit responsum: Non esse Suae Excellentiae mentem, et intentum leges et iura patriae municipalia vel minima sui parte turbandi, tanto minus iisdem aliquatenus praeiudicandi, sed sperat Sua Excellentia nihil legibus contraventum fore, si approbatio, vel improbatio istius Projecti a Statibus proferatur, salvum enim erit suis Illustritatibus viam iuris ordinariam et consuetum prosequi processum, dummodo Sua Excellentia possit experiri, qui quo affectione erga Caesarem ducantur, et quem intra se genium ratione praesentis negotii foveant; inhaeret autem Sua Excellentia desiderio iam proposito constantissime, citra ullam eiusdem remittendi inclinationem et credere Suam Excellentiam, inutilem fortasse moderni regiminis mutationem animis d. d. Statuum insedisse, et propterea illos in hoc passu difficiles esse.

15. Congregatis Statibus, quid tandem in re tam ardua et contra iura ab ipsis desiderata concludendum sit anxiis, repetitur iterum instantia ad Generalem opinionem iam binis vicibus postulatam non dandam exorans, illamque propter realem praevaricationem legibus patriis eatenus inferendam recusari remonstrans; per nos etiam supra denotatos concepta tenore sequenti:

---

[1]) Ezalatt egy féloldal s a másik oldalon is egy féllap üresen hagyva.

Excellentissime Domine Generalis!

Domine et Patrone nobis gratiosissime!

Ex iterata illustrissimi domini baronis ab Acton, nomine Excellentiae Vestrae facta repositione, qualiter iterum eadem prioribus inhaerendo, approbationem vel improbationem Projecti domini cancellari a nobis expetat, humillime intelleximus.

Utinam Excellentissime Domine avita nostra iura et consvetudines Regio Diplomate confirmata et praxis hactenus observata illam permitterent, non essemus certe indiscreti, spontaneo animo, desiderio et mandato Excellentiae Vestrae renuentes et ut nullam hinc temeritatem seu ultroneae oppositionis inconsiderationem Excellentia Vestra explicare, gratiosumque suum quietare animum velit per Deum rogantes: credat Vestra Excellentia nos non aliorsum intentos esse, nisi ut etiam in fine finali, ubi legaliter res eo devenerit, servitio Suae Maiestatis, desiderio Excellentiae et legibus patriis satisfiat. Aliter enim si opinio haec a nobis universis, tanquam iudicibus nunc anticipabitur, expost in hac causa nos iudices amplius iuxta iura regni et legum nostrarum patriarum exigentiam commode fieri haud possumus; cum iam causa coram nobis, tamquam iudicibus sit inchoata et partim agitata, perfutilia vero et ambages causae protelationem, teste Deo, et conscientia nostra haud volumus, nec stulta mutationis moderni regiminis spes nos inficit; homagialis enim nostrae obligationis in caesaream fidem immemores nullatenus sumus, ita etiam summo in Excellentiam Vestram obedientia ducimur, in eiusdemque pietate et paterno animo confisi, praematuram hanc resolutionem demisse deprecantes, relaxationem sui in hoc ad nos mandati instantissime oramus.

Quibus realem, in privilegiis, indultis, et legibus nostris ad mentem sacri Diplomatis conservationem, in sinum gratiae Excellentiae Vestrae commendantes, manemus

Excellentiae Vestrae

humillimi et obsequentissimi servi:

Status et Ordines Regni Transylvaniae.

16. Baro Ladislaus Kemény, Franciscus Daniel, et notarius Saxo Ujegyháziensis commissam ipsis instantiam ad Generalem deferunt, qui eam acceptam quidem et perlectam, sed sibi nondum satisfacientem apud se reservat

et incassum legatos remittit ad Status. resolutionem illis medio ab Acton dandam nuncians; qui veniens, determinationem super approbatione, vel non approbatione Projecti domini Cancellarii denuo tam persuasionibus, quam comminationibus, verbisque minus convenientibus et merum furorem spirantibus imperiose urget. Vident hic domini Status non posse se Generalem exorare et persuadere ipsi. praeiudiciosam fore legibus ac praxi hocusque *(így!)* usitatae, praematuram illam opinionis expressionem, inviti coacti et de quodam sibi malo per ipsum inferendo praemetuentes, tandem per voces, et suffragia consona Projectum illud se se non approbare Status declarant, tenore annexae remonstrationis, comite Josepho Teleki, duobus prothonotariis, Thoma Schmidt et me ipso ad eam concipiendam deputatis:

Excellentissime Domine Generalis!

Domine et Patrone Nobis gratiosissime!

Mandato Excellentiae Vestrae medio illustrissimi domini de Acton ad nos toties iterato, ac etiam hodie novissime repetito, opinionem nostram super Projecto illustrissimi domini Cancellarii dandam urgente, summa qua dignum est, reverentia accepto, et intellecto, eadem uti tenemur, demisse satisfacere volentes, collectis et exquisitis ab invicem suffragiis, Projectum illud domini Cancellarii, prout intelleximus et percepimus, non approbamus. De reliquo nos perpetuis Excellentiae Vestrae favoribus impense commendantes, manemus etc.

Quae tandem resolutio Statuum a barone Ladislao Kemény, Ladislao Zejk et notario Saxonico Generali repraesentata, obstinatum et plenum furiae animum nonnihil lenivit, adeo quidem, ut medio ab Acton nunciaret iis: siquidem iam desiderio suo satisfecissent, procedant amplius iuxta methodum solitam legum et jurium, hoc tamen addita praecautione, ut omni qua fieri potest, breviori via res tractanda determinetur, neque de praesenti Diaeta decisio eius exeat.

Hac occasione denunciat strictissimum arestum Comitissae Nicolai Bethlen et praedicanti illius, huic quod interpres dominae suae fuisset, quaerulanti et quaedam convenientia minus ob muliebrem suam imbecillitatem, apud quendam commissionis Caesareae consiliarium ab Eckler lamentabiliter proferenti, isti, quod suos temperare affectus nescia,

Generalem insinuasset severitatis contra suum maritum exercitae, quod tamen eadem die, ad requisitionem Gubernatoris relaxatum et intra limites tantum hospitii dictae comitissae circumscriptum.

17. Judicio sistitur, ubi dat protestationem prothonotario Simonffi scriptotenus institutam, perlectionem illius in congregatione summe efflagitans, quam tamen Gubernium non permittit, nullo hac in parte Statuum expectato, aut petito assensu. Excipit tandem satis contranitente Directore de foro, illudque non esse competens, quatuor demonstrat rationibus: 1. quod Diaeta haec non esset legalis, 2. esset tempus juristitiorum messis et belli, 3. consiliariorum, tabulae judiciariae assessorum et Statuum numerus incompletus, 4. esset denique causa hujusmodi decisioni Suae Majestatis praecise reservata etc.

Quae quidem rationes, tam a Gubernio, quam quidem Siculis quibusdam, pro complurimis acceptatae exceptionibus, et per hoc everti tentatae, tamen ab plerisque Statuum approbatae sunt et iudicium factum: Inctus ab exceptionibus praecludi non potest. Director tamen demonstret Diaetae legalitatem.

18. Comparet iterum in foro, ubi Director adducit suas rationes Diaetam legitimandi, quae quidem omnes ab Incto ipso everti et refutari visae. Hoc tamen unicum cordi impuniendum (certe et lugendum, neve aut nobis in praxim vetustato erroris fundatam, minus vero posteritati in malum, noxiumque transeat exemplum, orandum!) tam juris exigentiae, quam aequae et individuae (nunc sane viduae vindice nimirum et patrono orbatae) iustitiae administrationi contraria Diaetae legalis intervenit probatio.

Dicit quippe Director Suam Majestatem Caesaream praesentem Diaetam expresso confirmasse decreto, deque continuatione illius rerum pro occasionibus emergendarum et aliquarum, si quae futurae sunt occurrentiarum dissensione, et super iisdem deliberatione serio mandasse; quo audito Inctus iteratis licet protestationibus exhibere illud decretum caesareum Directorem urgeret, verum nec conveniens sibi instantissime quidem urgenti responsum nedum exhibitionem decreti obtinuit. In absentia tandem Incti excellentissimus Gubernator taliter fatur: verum est, quod ad Gubernium decretum Suae Majestatis purgatorium non venit immediate, bina tamen ad excellentissimum Generalem commendantem Rabutin sunt missa, in quibus reiterat Sua Majestas mandatum Diaetam hanc continuandi, quae licet

specialiter producta non sunt (clavibus et secretionibus quibusdam notis illa scripta esse Statibus prius persuadendo), copiam tamen, seu extractum illorum Gubernator manibus suis expansam monstrans, ipse praelegit Statibus, moxque nec ad manus prothonotarii more solito traditam, apud se reservat et quamvis plerique Statuum, ut exhiberentur decreta illa Caesarea Incto postulassent, quid idem ad illorum copiam jam memoratam responderet? praestolaturus, nihilominus tamen subpressum, neque ullum decretorum exhibitum, et sic per consequens, tam Inctus justa sua praetensione, quam Status convenienti desiderio frustrati sunt, conscientiis proborum hoc in passu veritati vim inferri videntibus, anxie se se affligentibus.

Vota denique petuntur scriptotenus danda: an nimirum Diaeta haec (vel congregatio potius) legitima sit, vel non? determinantia. Gubernio per omnem virtutem affirmante, adhaeret illi natio Saxonica, in diversas vero Status abeunt sententias, alii expresse, rationibusque freti sat indubiis Diaetam non esse legalem pronuntiant; plerique autem limitant suffragia sua et secundum jura regni a Sua Majestate clementissime confirmata, Diaetam non esse legalem declarant, posito tamen: si expresso mediante decreto Sua Majestas eandem legitimarit et continuationem eius demandarit, tunc homagialis nostra obligatio, non permittit aliquid nos obloqui. Quae quidem definitio licet hyppothetica satis, et conditionata fuerit, interpretata tamen et inversa, vel potius detorta eo in praesentia amborum prothonotariorum a gubernialibus, ut deliberatum prodiret sic: Potior suffragiorum pars Diaetam legalem esse concludit. Attende quisquis et hic circumspectus, perspice genios hominum rimare et mirare! Audita deliberatione praenotata, stupet Cancellarius praeter spem et exigentiam jurium hoc sibi pronuntiatum esse. Judicium: unde exceptionem illam suam appellat in praesentiam Caesareae Majestatis. Director contendit. Ille demonstrat exceptionem esse peremptoriam et legitimum adesse impedimentum, quare transmittendam asserit et postulat.

Deliberatum: Causa mance, penes solam exceptionem, merito rei, vel causae, nondum ventilato, et discusso, transmitti non potest.

Item hac die circa horam septimam matutinam comes Laurentius Pekri cum aliquot cohortibus Rákóczianis irruit in agros Cibinienses et circumjacentes, in quibus demessas fruges, quas prae celeritate, metu eruptionis Caesareanorum

sibi non immerito accepta potest, conflagrat, jumenta vectorum abigit, currus in rogum comportatos et dissectos incendit; mox accepta ab invicem parola cum barone ab Acton ex permissione Generalis per aliquod tempus colloquitur, in regressu tandem oppida Saxonicalia Szelindek et Nagy-Csür, cum depraedatione omnium et aliquorum strage inhabitatorum incinerat.

19. Congregantur tres domini guberniales et Status, sed morbo Gubernatoris et Samuelis Keresztesi interveniente, tractatio causae ad diem lunae differtur, satis quidem hoc comes Apor intervertere conante.

20. Nihil hac die serii, aut notatu dignum.

21. Comes Nicolaus Bethlen inhaeret iterum desiderio suo toties repetito, ut nempe protestatio sua Statibus praelegatur, et tandem per magistrum prothonotarium sub sigillo authentico, formaliterque extradetur; quod ipsi Gubernium etiamnum denegat, irritis dilationibus, et promissis spem eius inutiliter fatigans. Orat etiam, ne a recursu ad Suam Majestatem praecludatur, et ut penes se Generalis a Gubernio et Statibus, super permissione recursus, et quaerenda securitate transmittendae ad Suam Majestatem informationis requiratur. Assistentia promissa, verum in effectum nondum ducta. Excipere iterum post primam eversam exceptionem volens. Director contendit, et demonstrare satagit, non esse exceptionem in causa notae permittendam, siquidem facultas primario etiam excipiendi Incto, non ex exigentia juris, sed ex dispensatione judicum fuerit permissa. Allegans eo Appr. Const. part. 2. tit. 7. art. 1. Inctus vero pro fundamento exceptionum admittendarum adducit Trip. part. 2. tit. 66, item Appr. part. 4. tit. 1. art. 11. et 30. Director dicit ad haec: Approbatas Constitutiones multis post decretum annis, collectas, et in normam redactas fuisse, quare clarius hoc, quam decretum processus juridicos demonstrat, denique huic esse inhaerendum, quasi per hoc posterius, illud prius abrogatum, et invalidatum fuisset, cum utraque a Sua Majestate diplomatice simul confirmata fuerint.

Suffragia tandem petuntur, quae scriptotenus dantur, Gubernio et magistris prothonotariis illa colligentibus. Hic notatu dignum: quod ego citatis ab Incto locis meum superstruens votum, exceptiones tres in tali causa admittendas censui, quo in Gubernio viso, accersit me Gubernator et quaerit rationem mei suffragii dandam, quod ego eidem explicans, et demonstrans, gravatim quidem ab eo latum et verbis utrinque aemulatum est; tandem Deo mihi adjutore,

et justitia, resolutionique conatibus meis adstante, domo guberniali egredior non inglorius. Capitulum, quod mihi dare volebant, elusum, non sine jucunditate amicis enarrans.

22. Deliberatum legitur: Inctus potest uti tertia etiam exceptione. Quo audito Cancellarius, confuso similis, horret et miratur, jam duas se exceptiones proposuisse ex tenore deliberati a Statibus reputari animadvertens, cum ille solam adhuc de fori incompetentia allegasse se sciat. (Cuius rei faciliorem habiturus intelligentiam, observa: siquidem incompetentiam fori Inctus quatuor, ut supra notatum est, demonstrare volebat rationibus, quarum primam posuit Diaetae illegalitatem. Quae postquam legalis fuisset adjudicata, hic exceptio de foro corruit, siquidem Forum et Diaeta aequivaleant. Tum procurator Incti reliquas tres rationes allegans, dicit super iis adhuc a Directore non fuisse responsum et satisfactum, quare petit indicium. Deliberatum: Cum Diaeta legalis est adjudicata, tum etiam aliae rationes adductae, sunt destructae. Hocque est pro secunda exceptione, eiusque eversione habitum, quod qualiter fieri potuit? in jure aliquatenus saltem fundatus, sane dijudicet et pensitet.). Quare in casu hoc inopinato ac judicio, praeter spem et opinionem sibi pronunciato (imbecillitatem, impromptitudinemque procuratorum suorum causans) negat se in statu respondere posse, quoniam conceptus de duabus adhuc erigendis exceptionibus formatus, immutari totus debeat et alterutra tantum iam alleganda restet; ideo dilationem se a Gubernio et Statibus, quo commodius se praeparare possit, instantissime petere; quae tandem sibi data.

Eunt interium hora tertia pomeridiana deputati Statuum baro Stephanus Kornis, Nicolaus Thorma, et civis quidam Coronensis ad Generalem, instantiam praeinsertam Cancellarii eidem deferentes, qui tantum abest, quod benigne auditi, aut gratiosam ab eodem — ira jam tramente — adepti resolutionem redierint, quin potius vix indignationem illius evaserunt.

23. Congregantur quidem Status, sed tractatio causae ob certam rationem differtur. Item scripsi Memoriale ad Generalem nomine possessorum (quorum unus ego) pagi Martonfalva, ut depraedatorum inde pecorum et ablatarum per milites Caesareos rerum restitutionem demandare dignaretur; verum nullus adhuc desideratus effectus promissus.

24. In praesentia comitis Nicolai Bethlen denominati deputati implacabilem Generalis animum exponunt Statibus et nomine illius ut amplius ullam in causa et negotio dicti

comitis instantiam apud se faciant. Status praemoneant, superabundantissimeque dehortantur.

Hoc idem a parte Gubernii missus Stephanus Haller reiterat, quod audiens ipse comes fixis in coelos oculis et suspiriis editis necessitati, quae vitari non potest, parendum esse dicit, et si a domino suo praeclusus eum exorare, aut apud eum causae suae aequitatem demonstrare non permittitur. Deo soli, a quo arceri non potest, sibi semper propitio se committit. Volens tandem excipere de processu, illum non esse legitimo modo contra se institutum, tribus demonstrat rationibus. 1. Quia nullum nobilem potest Director extra speciale Suae Majestatis mandatum in jus attrahere, multo minus aliquam personam gubernialem, nedum unum cancellarium, qui secunda in Gubernio ordine et dignitate persona est, adeoque characteris illius, qui a solo imperatore judicium exspectare obligatus, neque eorum alio judice prosequi solitus est etc. quod declarat exemplis Joannis Sárosi, consiliarii, baronis Emerici Jósika, et nobilis Gabrielis Nagyszeghi, jure antea persequutorum. 2. Quod actum est contra se taliter, qualiter contra rusticum proceditur, prius scilicet arrestatus, postea evocatus, cum nobiles prius evocari, non juri statui debent, neque quisquam eorum, nisi legitime citatus, et juridice convictus in persona arestari potest. 3. nec legitimo modo evocatus, quod supra demonstratum est. Quibus auditis Director eas rationes singillatim diversas esse exceptiones dicit, cum unicam tantum erigendi facultas Incto concessa fuisset, quare corrui eas a jure postulat. Deliberatum: Unam ex tribus rationibus adductis seligat, sibique in exceptionem formet, reliquae non admittentur rationes. Exacerbatus hoc ipso Cancellarius, respondet: non posse se ullam ex iis seligere, siquidem trinae istae rationes sint connaxae ita, ut divelli ab invicem non possint et sequestrari; asserenti enim aliquid, necesse est fundamentalem suam assertionem rationibus stabilire, quod et ipse intendit. Si non acceptantur, et penitus ab omnibus jam removetur se defendendi argumentis, nihil amplius sibi ad agendum superesse videt. Exclamat interim et causae suae innocentiam ad tribunal Jesu Christi appellat, junctisque ac ad coelos levatis manibus Deum provocat, inquiens: Deus, juste Deus adesto, discerne causam meam et fac iudicium inter me, accusatoresque meos; non enim certe est, ut fuit homo aliquando ita oppressus, ut ego. His dilationem petit, quae datur ad diem Sabbathi.

25. Nihil tale, quod notatu dignum esset.

26. Inhaerens deliberato ante hesterno comes Nicolaus Bethlen assumit secundam rationem, eamque in exceptionem format, quod nempe: Ante evocationem, et convictionem nobilis existens arestari non potuisset, ideoque quoniam processus est vitiosus, neque legitimo modo institutus, absolutionem petit. Ad haec director: In judicio regressus non datur, haec quippe exceptio primo loco fuisset alleganda, ideoque cum importuno tempore et postrema serie adducatur, eam non esse admittendam refert. Procurator Incti respondet: Non potuisse eam allegari, antequam forum competens non fuisset adjudicatum, ubi tandem Diaeta legalis et per hanc forum conveniens fuit pronunciatum, tunc tandem et idonee proferri poterat, quia judices jam erant legitimi et tribunali legitimo assidentes, qui judicarent de processu: an legitimo modo sit institutus, nec ne? Ubi enim de fori competentia, et legalitate adhuc certatur, quis futurus esset iudex controversias discernendi, solvendi et de iis iudicium ferendi? Deliberatum: Opportuno tempore allegata est exceptio.

Contendentibus praeterea desuper partis utriusque procuratoribus, cum ad comprobationem assertionis et exceptionis suae Inctus citasset locos decretales et articulares, in quibus praerogativam nobilitarem, eiusque principalem et fundamentalem esse legem: ne nobilis ante convictionem et si ad notam evocatus esset, in factoque criminis illam afferentis deprehenderetur, arrestetur, superabundantissime demonstrasset, Director relegat ad articulum sextum Instructionis Caesareae Gubernatori datae, quae continet: in quibusdam casibus, puta proditionis, criminis laesae Majestatis, sacrilegii, sodomiae, magiae etc. nobiles arrestari posse, addita tamen hac clausula: si ex certis iudiciis constaret fuga reum sibi consulere velle et per eandem iudicium hoc pacto fieret elusorium, malum denique imminens promoveretur potius, quam praepediretur, adeoque vigore huius Instructionis recte dictum comitem arrestatum esse affirmat. Suffragia petuntur, quae scriptotenus dantur, singula fere indirecta, et incertae conclusionis, quod nempe: secundum innuentiam legum a Sua Maiestate benignissime confirmatarum, et nobilitatis praerogativae exigentiam nobilis ante convictionem detineri non potest. Quam vero authoritatem et facultatem sibi dari in tenore instructionis inclytum Gubernium videat, melius ipsum novit, quam Status percipiunt, neque illam censere, aut ratione illius aliquid loqui sese velle. Quae quidem suffragia qualiter in Gubernio ventilata,

et interpretata fuerint? monstrat deliberatum: non tenet exceptio. Audito hoc comes Nicolaus Bethlen, ita fatur: Iam sexaginta duobus aetatis meae transactis annis, non multos mihi ad supervivendum restare annos scio, incidens itaque labyrinthum hunc aut voraginem, aut evadere aut in ea mori me certum est, precor tamen ex animo, me ultimum in casu hoc et iudicio futurum. Exmissionem tandem petit ad mentem Appr. Const. part. 2. tit. 7. art. 1. et 5. talem scilicet, sub cuius duratione abunde rebus suis prospicere, et requisita ad defendendum se necessaria tam ex hac provincia, quam augusta ab Aula, ac aliis locis convenientibus procurare commode possit. Deliberatum: Iuxta observatum usum exmissio non denegatur, utrum vero stricta, an lata dari exoptetur? auditis partium utrinque allegationibus tunc iudicabitur.

27. Nihil notatum dignum, aut praecipuum.

28. Congregantur Gubernium et Status, verum tractatio negotii transit, siquidem guardia ad comitandum comitis Nicolai Bethlen ordinata (ex improvisione superiorum officialium) non fuerat. Semper quippe unus capitaneus carpento secum insidens, locumtenens, cum duobus corporalibus et 40 militibus adesse solebant.

29. Resumitur causa, ubi non satis contentus tam stricta exmissione Cancellarius, rationes quasdam adducit ampliorem sibi exmissionem dari iisdem demonstrare volens, quae quidem perlectae non sunt, sufficienter illud eodem urgente, nec sine iis ad obiecta quicquam se respondere posse affirmante, et identidem regerente. Exhibet tandem Director Proiectum illud Cancellarii ad legatos Anglicos et Hollandicos, pacis scilicet inter augustissimum Imperatorem et gentem Hungaricam mediatores directum, quod hic licet compendii causa omissum, alibi tamen, in altero videlicet manuscriptarum tomo, cum rebus nonnullis praecipuis, Diplomate, Resolutione (ut vocant) Alvinciana, Instructionibus Gubernii et similibus scriptum reperies.

Multa hic praeterea sat perspicua, tum ad declarationem Proiecti, tum ad aggravationem Incti Director enumerat argumenta, quae quidem pro ingenioli mei tenuitate, etsi singula comprehendere potuissem, supernecessarium tamen, neque e re visum fore, existimavi annotare, uti etiam Director ipse breviario hoc totam ferme actionis suae seriem comprehendere visus est: Tribus inde a primordio principatus erecti et absoluti in Transylvania fundati regiminis, provinciam hanc fulcimentis fuisse stabilitam.

1. In certa et continua pensione annua tributi, illi, cuius sub potestate constituta provincia fuisset. Hoc vero Cancellarius evertere studuit, cum divisionem solvendi tributi iuxta mentem Proiecti sui suasisset et quod uni domino et regi suo populus Transylvanicus et plebs conferebat, illud distraheretur et in duas dissectura partes, medietate sua cederet Turcarum imperatori, sicque per consequens tam augustissimi Imperatoris (hic titulo ideo fulgentis quod ditiones suas augere semper et non diminuere consveverit) regnum in hac parte divisum, defectum, et diminutionem evidentem pateretur, quam provincia ex faucibus barbaricis, adiutore Deo, victricibus Suae Maiestatis armis erepta et eliberata iugum illud Antichristianum tolerare, iamque semel revindicata, libidini illius parere iterum cogeretur et esset obligata. 2. In unione, ad quam sancte observandam universi et singuli Statuum et Regnicolarum firmissimo obstricti esse debent et sunt iuramento, cuius primarium et praecipuum punctum est: ne aliquis cum oppressione aliarum, suam promovere intendat religionem, in conservatione singularum equanimitatem prae se ferens, unam quamque iustitiae bilance impositam, alteram alteri superponderare sub nota infidelitatis non machinetur, neque praesumat. In Proiecto autem isto cum principatus soli religioni reformatae alligandus, et cum exclusione aliarum in ea tantum circumscribendus suadetur, apertum unioni praeiudicium infertur et singulare religionis propriae cum reliquarum subpressione et evilescentia promovendi studium manifeste resultat. Quod in provincia hac practicatum antea nunquam fuit. Considerentur sane et in memoriam revocentur divorum Transylvaniae principum exempla et monumenta, Sigismundi Rákóczi, Bathorreorum, Gabrielis Bethleni et subsequentium, ubi citra religionis respectum, promiscue et indifferenter nunc reformatus, nunc catholicus invicem succedebant. 3. In libera principum electione, quam etiam turbare voluit, cum principatum ad Germanos transferre, eumque ex electitio in hereditarium convertere nisus est.

Quid denique detestabilius, ipsam quoque barbariem et quamvis gentem, non modo Christianam, sed etiam incultissimam fugiens ab extraneis iisque hereditariis et non per libera suffragia eligendis nationalibus principibus gentem Hungaricam regi propositum?

Tum rationes suas allegat Cancellarius, quibus demonstrat sibi tam latam dari debere exmissionem, qua apud augustam Aulam et aliis locis necessariis, de remediis se

defendendi providere possit etc. Quae quidem (veritas est fatenda) rationes non visae sunt acceptabiles, tandemque exmissio ad octavum data est, ut tunc absque ulteriori dilatione de merito et sibi obiectis finaliter respondere teneatur. Perlatus datae octidualis exmissionis rumor ad aures Generalis, illum non leviter commovit, quare mandat Guberniales congregari circa quintam horam vespertinam ad aedes Gubernatoris. Quibus convenientibus (instigante ipsum comite Stephano Apor) Generalis medio baronis ab Acton taliter suam voluntatem proponit: Recordabitur Gubernium saepissime ac iteratis vicibus Suam Excellentiam insinuasse et demandasse nullam in prosequutione causae comitis Nicolai Bethlen moram dilationes, et subterfugia adhiberi debere, nunc autem non sine admiratione accepit Sua Excellentia octavalem adhuc exmissionem ipsi fuisse datam, quam quidem nec servitium Caesaris, eiusque promovendi studium permisisset, neque leges patriae innuissent, quare declarat se Sua Excellentia quicumque causam praefatam protelare et cum vanis subterfugiis distrahere intendunt, nullos tales Suae Maiestatis fideles vasallos futuros, seque huiusmodi homines, tanquam *rebelles* tractaturum. Audita inconvenienti isto nuncio excellentissimus Gubernator, dignitatis suae conscius, et characteris, qui insignitus est non immemor, laedi personam quoque suam ista propositione resentiens, cum subolfacit et colligit omnia ista ex delatione et suggestione comitis Apor Generalem nunciasse, mascule rem suam gerit, excandescit et secundum demeritum verbis iurgiosis comitem Apor afficere incipit, eunt tandem in verborum altercationes, ubi detriumphatus Apor cedere cogitur Gubernatori et cum confusione (multis ipsius dolis exprobratis) soluto Gubernio, in se fremens dum egreditur, Gubernator tandem renunciat Generali: Quidquid hactenus deliberarunt, quemque processum in causae tractatione sequuti sunt, omnem illud iuxta exigentiam legum factum esse Sua Excellentia sciat, alias in fidelitate erga suam Majestatem nec quicquam remisisse Gubernium, Sua Excellentia persvasissimum habeat et certe cum solus Stephanus Apor foret Suae Maiestatis fidelis, tunc Sua Maiestas Transylvaniam non amplius possidebit etc.

30. Venit Acton ad excellentissimum Gubernatorem nomine Generalis sui, et dicit illum non sine cordolio et tristitia intellexisse hesternam inter duos magnates controversiam, et mutuam iurgiosis inter se se verbis altercationem, praeprimis vero Suae Excellentiae contra comitem

Apor excandescentiam, quare rogat, ut seposita omni, si quae fuerit animorum utrinque offensione, officio suo non desit, verum eo, quo laudabili hactenus constitit proposito servitium caesareum promovendi bonum publicum cooperari zelo et devotione annitatur. Respondet Sua Excellentia: persuasum superinde excell. dominum Generalem fore desiderat, si quae privatae inter se dissensiones ortae etiam fuerint, nihilominus constanti animo, irremisso studio et serena fronte servitium Augustissimi, ac emolumentum commodi publici allaborare Sua Excellentia cordi futurum.

31. Similiter uti Gubernio pridie, Statibus et iam nomine excellentissimi Generalis proponit dominus Acton: admiratione illum fuisse captum, intelligens, octavali adhuc data exmissione frustraneam et legibus etiam fortasse praevaricatoriam prosequutioni causae dilationem Status inferre velle, quare uti hactenus saepe repetitum, officio suo necdum Sua Excellentia deesse cogit et superabundantissime Status praemonere ultimarie habet in proposito, ne exquisitis coloribus et subterfugiis tempus in cassum abire et servitium Augustissimi remorari coneretur, alias enim isto in casu Sua Excellentia quicunque reperientur (si vel unus saltem is foret) patroni et noxio suo consilio fautores praesentis causae, illos Sua Excellentia, uti manifestos Suae Majestatis rebelles, periculosissimae scilicet comiti Nicolai Bethlen intentioni assentientes, tractare et ab aliis tractari non intermittet, hac tamen consideratione apposita, et a d. d. Statibus apprime intelligi exoptata, ne malam de se hoc in passu opinionem in se concipere et intenta sua in sequiorem interpretari partem velint, quasi coactive et incusso metu Statibus imponere vellet dictum comitem per fas et nefas condemnandum, nihil enim animo Sua Excellentia suo aliud vertat, quam ut iuxta fidelitatem Caesari debitam servitium eiusdem promoveatur, et legibus patriis iuxta aequitatis normam satisfiat.

Resolutio: Secundum iurium exigentiam et iustitiae dictamen citra conscientiae laesionem et causam diiudicare et servitum Caesaris promovere Status promptos se offerunt.

Incidentia. Hoc mense, ad diem 5-tum scilicet currentis, ex permissione domini Francisci Rákóczi, comitia in civitatem Albam Juliam indicuntur, qui convocatoriis eiusdem huc et illuc dispersis et expeditis congregantur sibi adhaerentes, nobiles, proceres nonnulli, ac etiam Saxonum, comitatuum et sedium Siculicalium legati plerique, eumque in principem Transylvaniae eligunt, aliasque constitutiones

ibidem sanciunt, quibus omnibus et signanter electioni principis praeiudiciosi ex mandato excellentissimi domini Generalis, ab illis, qui hic Cibinii in fidelitate Suae Maiestatis Sacratissimae persistunt, die 2. Aug. publico manifesto contradicitur, quod alibi scriptum habes.

Item. Bistricia, civitas regia, ac libera, hoc mense deditionem Rakoczianis facit, praesidiariis caesareis, quae in se continuerat, eductis, quidemii *(sic!)* verum contra datam fidem hactenus in aresto detentis, neque huc intromissis, ut et oppidum Fogaras nocturna invasione capitur et expoliatur; arce salva manente, neque tentata, ut quae optime munita, considerabilem etiam hostium insultum sustinere potest.

Item. Paulus et Joannis Ugron, Joannes Borbély, nobiles ex sede Udvarhely, dimittuntur sub cautione ex aresto (liberam intra moenia civitatis passum ubique habituri), quod ipsis mota et gliscente in sede praefata rebellione ad gratiam ipsis oblatam redeuntibus inconvenienter erat datum.

Augustus.

1. Augusti. Nomine excellentissimi domini Generalis Acton adit Gubernium, quibus proposita et mentem ipsius insinuans, mox egreditur una secum Gubernium in medium Statuum, ubi prolixis quidem verbis excell. dominus Gubernator perorans, summarie tamen ita voluntatem Generalis declarat: Siquidem furore rebellionis acti et tempestate illius abrepti nonnulli procerum et nobilium et universa fere plebs Transylvaniae, eo temeritatis devenerunt, ut posthabita fide in Caesarem, fidelitatisque in eundem debito obsequio, in congregatione illorum in civitate Alba-Julia facta dominum Franciscum Rakoczium in principem Transylvaniae et dominum ipsorum elegerint, itaque devotio in Caesarem, et charitas in patriam requirunt, ut pestilento illorum huiusmodi concluso et negotio opportuno praevideatur remedio et contrario omne illorum opus eludatur manifesto, quare moneri d. d. Status, ut saluti publicae, libertatis conservationi et patriae defensioni consulentes quantociis ipsis omnibus denique eorum conclusis, et determinatis contradicant, eorumque perniciosum eventum obviare intendant. Quod Suae Excellentiae propositum debita a Statibus acceptum reverentia et statim deputatae certae quaedam personae ex singulis nationibus (inter quos ego etiam denominatus), quae ad concipiendum manifestum illud contradictorium ad aedes illustrissimi domini praesidentis, baronis Stephani Haller convenientes, mutuis invicem habitis colloquiis, et commu-

nicatis consiliis, conceptum de manifesto praespecificato formandum magistro Michaeli Simonffi prothonotario, uni scilicet ex deputatis collegae committunt, qui secundum prudentiam suam, rerumque experientiam ordine congruo et bene disposito illud elaborat in praesentia deputatorum etc.

2. Augusti. Gubernio praesentat, ubi lectum, et relatum, communicatur etiam Generali, a Gubernialibus opinionem aut consensum eius exspectantibus, a quo approbatum, quibusdam tamen in locis etiam auctum ipsis remittitur, altera die Statibus producendum et legitimandum.

Murarium quoddam in foro minori ante aliquot dies locutum cum sit, dicit de illo Gubernator notificandam eiaculatione illius aliquam fortasse contingentem Alarmam; itaque si eiaculationem et boatum illius Status audiverint, intra limites suos se contineant, neque foras egrediantur, ne in tumultu inopinatum quoddam alicui eveniat.

3 et 4-ta sine ullo considerabili negotio transacti.

5. Adveniente termino exmissionis octava videlicet die, partes litigantes comparent in figura iudicii, ubi Director iam Comitem in causam attractum, ad proferendum, si quae haberet excusandi se media, et de merito respondendum, vi exigentiae officii sui urget. Ipse comes Nicolaus Bethlen, antequam se ad obiecta illius aliquid respondere declararet, Statibus et Gubernio, simul pro tribunali sedentibus proponit, ulteriorem et latiorem sibi dari necessum fuisset exmissionem, qua durante, tam rebus suis convenientius providere, quam documenta ad sui defensionem apprime necessaria augusta ab Aula procurare possit; qua ipsius praetensione elusa, et reiecta, conclamant Gubernium et Status, priori se se inhaerere deliberato, neque ab eo recedere posse.

Producit tandem Inctus literas aliquas attestatorias, super tribus quaestionibus confectas, iuribusque suis, ut sperabat, proficuas futuras. 1. An ipse fuerit semper fidelis Suae Maiestatis, syncerusque subditus, adeoque spiritualis, et politicae libertatis patriae conservandae studiosissimus. 2. An sciat illum aliquis clandestinas contra Suam Maiestatem, et in eversionem patriae tendentes cum exteris machinationes molitum fuisse? 3. An praesens Proiectum, ob quod in ius attractus est inimicis Suae Maiestatis, vel aliquibus extra regnum sitis confiniariis, et Turcis communicasset, aut quibusdam etiam tempestive in hac civitate disseminasset conspirationes et adhaerentias sibi ipsi eo mediante velificaturus?

Fassiones super his aeditae licet omnes pro parte ipsius et defensioni suae suffragantes fuerint, tamen quoniam exactae a Statibus fuerunt, directore contendente adversus eas, admissae non sunt, siquidem nemo eadem in causa testis et iudex esse potest, officium autem iudicum, in gratiam testificationis exauctorati praeiudiciosum foret et sic relatoria illa invigorata et cassata est.

Exhibet porro considerationes aliquas de Proiecto, pro informandis iudicibus a se formatas (alibi has scriptas reperies), siquidem ob prolixitatem earum huc annectere taediosum videbatur.

Copias item aliquarum literarum, et discursus antea in Gubernio de conservatione Transylvaniae in periculosissimo hoc rerum statu formati et conclusi, sibi ex archivis extradatas praelegit, quibus superaedificasse Proiectum suum, ex eoque occasionem, et materiam scribendi sibi desumpsisse statuit, quibus addit etiam, quod cum Gubernatore et comite Apor in institutis inter se se colloquiis, et conferentiis, magna huius Proiecti materialitas tractata fuisset. Displicenter hoc ab ipsis acceptum et refutatus Bethlen, neque Gubernium suis pessimis et sceleratis conatibus immisceat, ipsiusque salutares et proficuas dissertationes noxio suo operi pro basi ponat, praemonitus. Multae tandem verborum inconvenientiae et mutuae utrinque obloquutiones.

Amplissimam tandem excusationem, sub nomine et forma Apologiae elaboratam profert, cuius benignam interpretationem cupit et ita eandem ab universis audiri rogat, qualiter quisque in articulo mortis positus a Deo exaudiri desiderat. Satis lucidissime et Proiectum ex eo interpretari, et se convenienter defendere a plerisque visus, subsumit antiquas rerum Hungaricarum historias, diversas Hungariae et Transylvaniae regiminum mutationes, duorum orientis nempe et occidentis imperatorum inter se se transactiones de possidenda Transylvania, quae omnia citatis, productisque locis Historiarum, decretorum divorum Hungariae regum, et constitutionum, luculenter demonstrat, et omnia quaecunque scripsit, ex summa in Caesarem devotione, vero in conservationem gentis Hungaricae affectu, pacis inter orientem et occidentem in perpetuum coalitarae et duraturae studio, publicae tranquillitatis desiderio, christiano denique in obtinendam et stabiliendam religionis securitatem zelo operatum fuisse. Quae cum legerentur, saepius Gubernator et Apor reiterant: frustraneas esse quascunque tan-

dem produceret scriptorum pandectas in sui defensionem, neque tam inutilibus Historiarum fragmentis et reseratis antiquarum rerum monumentis aures iudicum fatigare tempusque dispendere vellet. His auditis dicit ille: Parcant mihi Vestrae Excellentiae et Illustritates cum agitur de capite meo, mei interest quaecunque in defensionem meam adinvenire media possum proferre; si non acceptantur mei rationes et excusationes, actum de me foret et rogo per Deum immortalem, negotium hoc meum omnis quippe sceleris expers accurate secum perpendant, optima enim certe intentione omnia scripsi, quae si indignante meo fato, tam insperatum et contrarium peperet effectum, est certe supra opinionem meam, firma ego quidem spe vivo me, Deo adiutore et gratia Caesaris domini clementissimi mihi opitulante, ex hac, qua nunc fluctuo, Abysso emersurum. Interim videat quicunque stat ne cadat et tale mihi in publico hoc loco stanti feratur iudicium, quod persuasum quicunque habeat (Deus benignissimus tamen avertat) alterum etiam adhuc huic tribunali adstiturum, neque haec causa ex passione contra personam meam ita decernatur, ut in luctuosum ad tempora successiva, posteritati transeat exemplum. Dicit denique se resolutionis Suae Maiestatis (ut vocant Alvinczianae) inhaerere et opinionem Gubernii Statuumque exspectare, non autem sententiam definitivam accipere velle, quoniam decisionem rei tam gravis importantiae sibi soli Sua Maiestas reservavit, de quo etiam protestatus est. Suffragia tamen petuntur, quae in scriptis dantur, universis, fere ob factum suum minus congruum, et quod Proiectum suum non immediate ad Caesarem direxisset, verum ad aliorum prius notitiam, pacis nempe mediatorum, per quos nunc cardo rei vertitur, pervenire illud voluisset et ceteras rationes ad amissionem officiorum et carceres usque ad decisionem Suae Maiestatis Inctum damnantibus, siquidem actor allegationem suam adeo contra ipsum probare nequiverit, neque ex tenore Proiecti talis evidentia resultet, ut in nota infidelitatis ex eo aggravari possit Inctus, neque ita se idem excusare potest, ut simpliciter et de plano absolvendus censeatur, quare medius ille terminus et temperatio poenae adinventa sunt, exceptis Gubernio et nationé Saxonica, qui illum in totali accione et acquisitione actoris convincendum aperto declararunt. Quae quidem vota in Gubernio per duos magistros protonotarios collecta et ventilata, illud non contentarunt, nuntiant ergo medio Samuelis Keresztesi et Samuelis Conradi consiliariorum Statibus: Mirari se tali-

ter illos a directa pronuntiandi regula deviare, votaque sua eo dirigere, quae nec actor allegavit, neque Inctus postulavit; sanius ergo inter se deliberent et maturiori negotium perpendentes ingenio resolvant se ipsos absque ulla tergiversatione ad absolutionem, vel secundum allegata directoris condemnationem Incti, denique vota sua in scriptis sequenti die proferant. Exacerbati hoc ipso Status liberam pronuntiandi facultatem sibi ademptam ex eo cernentes, intra sese prius mussare et affectus premere, mox aperte et audatius reniti incipiunt, constientiis suis se nequaquam vim inferre posse resolventes; placeat ergo Gubernio vota iam ad se recepta retinere, neque amplius Status in hac materia ad pronuntiandum cogere, qui iam semel vota sua secundum veritatem et conscientiae dictamen expresserunt. Defert Gubernio hanc Statuum resolutionem praesidens; verum nihil obtinet, Gubernium enim renuntiat proposito se inhaerere, neque aliter fieri posse, quum quod Status determinent praecise, aut absolvant nimirum aut condemnant neque ad caesaris decisionem causam differant, non suae Maiestatis enim sed Statuum vota nunc exiguntur etc.

6. Conveniunt iterum Status in locum solitum congregationis, ubi denuo requirunt Gubernium medio praesidentis decenti et competenti cum respectu rogantes, ut si possibile foret, hanc suffragiorum mutationem a Statibus dandam ne urgeant, vel si forte ex mandato et propositione excellentissimi domini Generalis illam tantopere sollicitent, animum eius elatum, legumque nostrarum (in quibus uniuscuiusque reipublicae salus et conservatio fundata est) penitus incapacem demulceant et efficaci sua informationem in meliorem reducant sensum, ne cum libertas suffragiorum a Sua Excellentia semel promissa et a Gubernio assecurata est, illa praeter omne ius et contra iustitiae exigentiam nobis adimatur, sicque tam legibus praeiudicium fiat, quam divinum numen ob repudiatum iustitiae, cui insistere firmo pede tenemur tramitem, conscientiaeque reiectum dictamen, ad vindictam tam particularem, quam generalem committendo hoc scelere provocetur. Observari enim debet sacri Diplomatis quartus articulus, cuius in calce est positum: salvo in gravioribus ad nos recursu; et Resolutionis ut vocant Alvinczianae articulus textus, qui in criminibus notam afferentibus: opinionem saltem Gubernii libenter audire Suam Maiestatem innuit, decisionem vero causarum superinde motarum tanquam rem praecise ad regem spectantem sibi reservare manifesto demonstrat.

7. Congregatis Gubernio et Statibus propositiones et repositiones reciprocantur, per omnem facultatem et instantiae modum, Status in priori suo deliberato perseverare nitentes, seque in eodem, et libertate suffragiorum, uti praecipuo, vel inaestimabili thesauro, gratia Caesaris adhuc apud ipsos pleno iure relicto manutenendos, Gubernium enixe rogant, nulla tamen inde obtenta consolatione. Erant enim nonnulli, qui Generalem super hac Statuum constantia sinistrius informaverunt, eamque titulo pertinaciae et maliciae, aut quod peius, studii partis alterius obfuscare non verebantur, unde percitos hoc stimulo illius animos, alias facile in vindictas ruens, et pronus, re non bene perpensa, ut qui potentiam pro iustitia et voluntatem pro consiliario reputans ductui suo nimium convivere solet, ruit in haec verba: Omnes, qui causae huius decisionem dilatare, neque absolute in eadem pronunciare velint, pro rebellibus se habiturum, similiterque tractaturum, non enim se posse intra moenia eiusdem civitatis cum iis permanere, qui periculosissimis, tam manifestissimi Caesareae Maiestatis et patriae proditoris intentionibus, quodammodi assentiri videantur, quod clare ex tanto colorum exquisitione, et pullulantibus inde patet conniventiis. Austeritatis huius notitia, per quosdam Gubernialium primoribus Statuum communicata, in tantum affectus commovit, ut in re tam anxia, quid sibi ipsis capiant consilii penitus ignari, haerent intra se, multi certe non sine lachrimis, et suspiriis hanc conscientiae vim inferri, et contra veritatem, praximque iuribus patriis confirmatam, ad contraria se compelli et cogi conquerentes.

Suffragia tandem reiterantur, ubi omne conscientiose vota proferendi libertate abscissa, non id, quod quis intra pectora concipit, proferre, sed quod aestuanti contumelia et tumenti tirannyde animo contentando satius visum fuit, scribere prae metu imminentis, et toties comminati periculi iam sunt adstricti. Cum suffragia porro praesententur in Gubernio, plerisque nostrum bina, nonnullis etiam terna reiecta, aut combusta sunt suffragia, donec ad lubitum Gubernii ultimario eo deventum esset, ut Proiectum illud, cuius causa comes Nicolaus Bethlen in litem attractus, et prosequutus est, periculosum, damnosum, continentiaque illius maiori ex parte notam infidelitatis afferens, et per hoc Inctus in accquisitione actoris convincendus judicaretur. Mirare hoc quisquis es, et condole nobis, dominium conscientiae ipsi Deo, libertatem suffragiorum (legum nempe et iustitiae administrandae basim) ad stupo-

rem totius Christianitatis, Statibus taliter ademptam, ingemiscentibus.

Deliberatum tandem ex his violenter, quasi extortis suffragiis conflatur, quod

8. Magister Michael Simonffi prothonotarius praesente ipso comite Nicolao Bethlen, Gubernio, et Statibus, pro tribunali sedentibus praelegit satis quidem longum et latum, nervus tamen illius constitit in eo, quod Inctus liberam principum electionem, tamquam summum thesaurum a provincia hoc avellere, eumque ad extraneos transferre, et in haereditarium commutare intenderit, modernum a Sua Maiestate indultum, huic ditioni regimen evertere, et per hoc publici status perturbationem molitus, ac machinatus, et provinciam hanc a iurisdictione Suae Maiestatis per occulta, et nefaria consilia separare, Turcorumque tyrannidi, unde inaestimabili christiani sanguinis dispendio eliberata per Suam Maiestatem fuerat, subiicere, eodemque tributariam reddere, multa denique in patriae perniciem vergentia, scripto suo comprehendere non formidaverat: ideo in nota perpetuae infidelitatis, ex eoque amissione capitis et universorum bonorum, mobilium et immobilium, ipsum proprie et praecise concernentium, convincitur et aggravatur.

Audito hoc convictus ipse Cancellarius dicit: Nunquam certe in animum sibi incidisse tale de se pronunciandum deliberatum, non enim hoc servitium suum in augustissimum Imperatorem constantissima fidelitate praestitum; non innumera denique merita, syncera obligatione et dexteritate in arduis rebus constitutae huic patriae exhibita promeruissent, neque aliquando se somniasse, ut Diploma Caesareum, in cuius sancta observatione salus huius provinciae consistit, ab augustissimo Imperatore per suam sollicitacionem indultum et elargitum, telum contra se paratum vertatur. Elevat interim manus suas, intenditque oculos in coelum et dicit: Testis mihi Deus et puritas conscientiae sunto, si quicquam mali, aut contra dominum meum clementissimum, aut contra charam mihi patriam operari proposuerim, verum omnia bona intentione tam respectu Caesaris, quam provinciae et in secula duraturae inter duo imperia potentissima fundendae pacis studio me scripsisse, et consuluisse magnis illis pacis mediatoribus, zelo denique religionis reformatae insecurissimum statum redigendae instinctum fuisse. Veni igitur domine Deus iustitiae amator, discerne causam meam et innocentiae meae adesto patronus. Erubesco quidem hanc casu meo, emersoque exinde iudicio

familiae meae dedecoris inuri superficiem; consolationem tamen reperio in eo, quod Salvator meus innocens existens (quod mihi non praesumo, hominis enim est labi) inter latrones numeratus, et cum iis supplicio subiectus est. Gratias interim Deo agere me oportet, quod non accusent, aut prosequutus fuerim, ut fur, latro, homicida, caeterique publici scelesti, et facinorosi, verum pro salutari in fidem Caesaream, conservationem patriae, in eaque publici status, et religionis securitatem, directo consilio luam et certe, quod ingenue fatendum, si fieri oportet causa religionis pereo, eam enim tuendam, et stabiliendam in votis semper habui, meo autem Salvatori infinitas me habere gratias dignum est, qui me dignatus est honore martyrii et ut patientibus pro iustitia illius annumerarer, eam mihi indulsit benignitatem, non enim aliam ob causam, sed propter te certe mi Jesu et religio reformata mori me destinatum est!

His addit contestationem, quod si unquam alicui ex nobilibus mediocris vel infimae sortis patriae huius indigenis quidquam ademerit, iurgiis vel verberibus aliquem affecerit in itineratione, condescensionibus, aut aliis negotiis molestus fuerit, prodeat sane, et recompensam se aut satisfactionem daturum in decuplo promittit, neque metuere, ut pupillis aut viduis illatae a se oppressiones munerum iniusta causa (quae semper contempserat) emendicatio et acceptatio sibi exprobrentur. Verum, divinum fatum (cuius leges sunt immutabiles) aliud in se peccatum reperisse, quo motum in iudicium cum debili servo intrare voluit. Mox appellat causam suam cum tota serie et processibus in praesentiam Sacratissimae Suae Maiestatis. Director contendit. Ille tam locis articularibus, quam decretalibus eam transmittendam demonstrat et dicit. Inauditum plano, totoque orbe Christiano detestabile et absurdum videretur, cancellarium aliquem Suae Maiestatis et ministrum tali, quo ipse per gratiam domini sui clementissimi gaudet insignitum munere, invito domino suo in litem attrahere, multo magis capitali eundem sententia ferire; transmittatur ergo causa sua, omniaque exhibita et excusationes ad Suam Maiestatem perveniant, certa se frui fidutia, si ipse aut in obiectissima iam sua persona eandem adire liceret, aut tenui suo scripto et demonstrationibus apud eandem sibi comparere permissum foret, non ingratiis neque inconsolatum se a serena eiusdem facie egressurum, ut cui contestata Sacr. Maiestas toti orbi Christiano pietas, et multis vitibus sibi repetita clementia-

rum synceratio minime spe sua se frustratum in procul omni dubio promittant.

Suffragiis petitis universi et singuli Statuum causam cum tota sua serie et processibus transmittendam scriptotenus asserunt.

9. Patentes illae electioni Rákóczii in principem et conclusis in congregatione Albensi sibi adhaerentium contradictoriae, quarum supra nemini, subscribuntur, tam a Gubernio, quam universis et singulis, vel mediocris etiam sortis nobilibus hic Cibinii pro nunc existentibus, sigillisque tam privatis, quam Guberniali et tribus sigillis nationalibus authenticis et legitimis confirmantur. Nihil serii inter Status agitur. Gubernium vero seorsim privata sua tractat consilia.

Item. Quo diutius desiderata, tanto tandem laetior et gratior foelicis Suae Maiestatis armorum successus et reportatae a Bavaris et Gallis gloriosae in imperio victoriae relatio publice cum applausu denuntiatur.

10. Nihil meritale publice aut privatim gestum vel actum.

11. Festivitas praememoratae victoriae celebratur, in ecclesia Catholicorum missae aliquot (praesentibus etiam Gubernialibus), in templo Evangelicorum, ut et illic contiones panegyricae instituuntur, Te Deum laudamus cum sonitu instrumentorum musicorum et clangore tubarum decantatur, quae omnia a constitutis certis equitum et peditum Caesareanorum in foris maiori et minori cohortibus, civibus vero in cimiterium templi collocatis tribus vicibus sclopetorum eiaculationibus, in propugnaculis vero terno similiter serie tormentorum boatibus excipiuntur.

Notandum. Invitaverat Generalis ad se Guberniales prandio illos excepturus, ad quod barones Stephanus Vesselényi, Georgius Haller et ego manere iussi, cum illius in palatio moraremur, fremere ille incipit, ex misso ab afflictissima comitis Nicolai Bethlen coniugi supplici libello, transmissionem causae mariti sui in praesentiam Suae Maiestatis implorante, ingrata percipiens, nobisque per interpretem ab Acton ita fatur: Sunt nonnulli ex Statibus, qui vota sua dominae comitissae antequam deliberatio exiret, prodiderunt, et qua causa illud factum sit? Tunc ea in vehementia et furore plenus, alias quidem graviter podagricus e sede subsilit, et erecto, quem manibus gestabat, baculo, nobis irruit, ac lingua Gallica detonat, fulminat, cum stridore dentium suos exprimit affectus, a nobis non intellectus, flexis saltem cervicibus, vix certe vel hiscere coram tali bellua ausis exceptus, post-

quam satis virus suum evomuisset, in sedem, in qua recesserat, iterum sedet, ubi postquam diu, satisque irae, et furiis litasset, in cubiculum suum se introduci iubet, quo nos viso statim palatio egredimur, tam honesto prius tractamento, ac insigni, quae cavaleros decet humanitatis officio, contentati et excepti, grati denique (quod fauces illius constringat) phalerno exhilarati.

Item. Ne omnimode dies haec laetitiis sacrata maneret illibata, comes Laurentius Pekri, cum Rákóczianorum aliquot millibus venit ad campos circumiacentes, quibus obviam aut potius contra eos, exmissae aliquot cohortes caesareanae, militaria sua utrinque agunt exercitia, infausto autem, et insperato parti alteri successu, consveta enim velitatione (cerne casum inopinatum) comes Pekri accipit in dextro brachio, a quodam Rasciano — ut fertur — e iactu sclopeti loethale ferme vulnus, similiter praenobilis Sigismundus Thoroczkai iactu glandis sclopetariae perit. Tragica brevis ille actus catastrophe concluditur, partesque ambae ad sua recedunt.

12. Manifestum electioni Rakoczii in principem Transylvaniae, et aliis in comitiis nuper Albae Juliae celebratis conclusis, contradictorium, omnesque eidem adhaerentes pro notoriis et rebellibus declaratorium, supra specificatum, medio comitis Ladislai Teleki, Sigismundi Korda et senatoris Samuelis Christoph Generali repraesentatur, quod ex iussu ipsius in foro publico, ante aedes, quibus nunc ipse quartirio locatus est, per secretarium Ludovicum Naláczi inter strepitus timpanorum legitur, sicque ille Rakoczius, omnesque asseclae sui excommunicantur.

13. Congregatis more solito Statibus, Praesidens venit in medium eorum, qui nomine Gubernii taliter proponit: Non satis ipsum posse mirari, qualiter domini Status sua in facto transmissionis causae vota expresserint, cum nunquam aut aliquis meminerit, aut leges et consuetudines innuerint transmissionem in causa notae ex proditione emergentis admissam, aut practicatam fuisse, verum in temporibus principum foelicis memoriae huius provinciae, ea observabatur semper praxis, quod pronunciata finali in tali causa deliberatione, sententia superinde per magistros prothonotarios expedita, principi repraesentaretur, in cuius tandem arbitrio positum erat, illam aut exequutioni demandare, aut reum ab eadem absolvere, capitique suo et bonis gratiam facere. Quare in praesenti etiam materia innovatio aliqua assumi, vel aliter fieri, non posse, sed placeat dominis Sta-

tibus suos reformare conceptus, ad mentemque Gubernii, iuriumque et consuetudinum dictamina sese conformare.

Data semel suffragia toties recursum pati Status aegre et certe summo attacti dolore ferentes, adductis sat claris rationibus, signanter vero, quod praxis temporibus principum usuata huc referenda non esset; ipsis enim tanquam inter regnicolas degentibus, intraque provinciam dominantibus, casus, ob quem quis in litem attractus, et prosequutus, denique convictus fuerat, bene notus, processusque causae fere quavis die relatus, neque polixa superinde declaratio instituenda necessaria erat. Verum Augustissimus Dominus noster clementissimus longe a nobis dissitus, vix realem processus ex solius remonstratione sententiae capere poterit informationem, ut quem vel ipsa arestatio, multo magis prosequutio, vel denique convictio domini comitis Nicolai Bethlen adhuc fortasse lateant; citatisque in simili causa exemplis, observare priora vota, neque ab iis recedere ullo modo se declarant.

Ad haec Praesidens: Viderint (inquit) domini Status, quo sua illos temeritas ferat, alias si inconvenientia aliqua per hoc in promovendo Caesaris servitio contingat, vel inopinati aliquid cuipiam eveniat, Gubernium se coram Deo et hominibus isto in casu excusatum haberi cupit, ut quod officio suo nunquam defuit, verum salutares semper et legitimas Statibus consultandi, concludendique praemonstraverit vias. Quibus auditis Status, cum vident, nullam sibi ipsis in proposito perseverandi superesse facultatem, imo illorum praesidio destituti, quorum intererat illos in libertatibus et iuribus manutenere, imminentis iam in priora revocarent vota periculi metu perculsi, eo devenire cum angore reluctantis conscientiae coguntur, ut (post iteratam nonnullis suorum suffragiorum reiectionem) concludant: Deliberationem finalem praemissa in causa factam cum remonstratione meriti Suae Maiestati esse demonstrandam, eiusque superinde decisionem exspectandam. Ex his tandem suffragiis collatis elicitur deliberatum, quod

14. Adstante etiam comite Nicolao Bethlen, legitur in haec verba: Causa haec per formam transmissionis in praesentiam Suae Maiestatis transmitti non potest, verum sententia superinde emanata remonstrabitur, eiusque decisio gratiae Suae Maiestatis Sacratissimae submittitur.

Protestatur nunc etiam, uti saepius antea Inctus, finalem se a Statibus sententiam non exspectasse; interim dicit, nisi causa sua cum tota serie et processibus, consideratione

denique de Proiecto, et excusatione sua a se scriptis transmittatur, qualiter Sua Maiestas re bene non intellecta, diiudicare poterit, dignum se esse gratia, aut indignum, et parte altera, quasi inaudita, iudicium super re tanti momenti statuere?

His subticitis et neglectis, Gubernium et Status, promittunt eidem, humillimis suis instantiis Suam Maiestatem super condonatione vitae et bonorum, quae per sententiam aufferentur et fisco applicarentur, in partem liberorum remissione, cessioneque se supplicaturos. Gratiis pro commiseratione et assistentia promissa actis iterum fatur: Fateri se nunquam vel in minimo habuisse proposito ex malitia, in dominum suum clementissimum, aut patriam imprimis charam peccare, aut quodammodo consilio, intentionibusve nocere, sed syncera semper in utrumque devotione et infucato in religionem zelo se poene consumptum fuisse, quibus permotus, praesenti etiam scripto manus suas admovisse. Mirato denique se, per contraria per totam vitam fata se exercitatum fuisse, adeo, ut nunc etiam, quum aquam exstinguendo universali Europae incendio pararet, ea in ignem flagranti voragine se absumentem exardesceret. Fiat vero in omnibus id in terris, quod Deus vult in coelis. Ultimario concludit: Deumque peccata singulorum, tam sua, quam aliorum in discussione, praesentis causae, iudicioque lato, commissa remissurum, cunctosque Christianos a simili casu clementer praeservaturum, ac aeterna universam Christianitatem, afflictamque hanc patriam pace beaturum ex pleno cordis affectu precatur.

Notari hic dignum iudicavi: Quandocunque super praecipuis magis, et arduis causa in praemissa negotiis suffragia petebantur, nunquam Gubernium Statibus, consiliorum suorum radiis mentes illorum illustraturum intererat, neque prothonotarios, dexteritate sua et iuridica experientia tenuiorem Statuum peritiam sublevaturos ipsis adesse siverat, verum abductis illis secum una consultabant, vota denique colligebant. Unde Status, quasi oviculae pastore orbatae, inter avia et syrtes, rerum tantae indaginis oberrantes, vitatoque uno periculo, aliud gravius sese incidere metuentes, inter brevia et scopulos fluctuabant, nihil nisi collisionem, et subversionem, quodvis denique mali genus, in concreto, aut particulari, sibi ipsis imminere, omni destituti solatio exspectabant.

Item. Quandocunque Director actionem suam proponere volebat, prius ut plurimum in Gubernium accersitus, ibique quae allegaret, quasi edoctus et informatus,

non nunquam etiam a Generali medio ab Acton, quo acrius causae prosequendae insisteret, admonitus.

Corollarium ex praemissis inferre, quisquis acutus es, potes, perspicere genios hominum, intentiones ex actibus iudicare, tandemque condolere tam miserabili sorti, tanti omnium, quos sphaera Transylvanica (sui aevi) magnates complectitur, prudentia, magnanimitate, consilio, aequitate, reique tam literariae, quam politicae peritia et agendi dexteritate praestantissimi herois. Lege, luge et talia fuge!

Intellecto Generalis, sententiae finalis Sacratissimae Suae Maiestati deferendae et demonstrandae deliberato, ira exardescens, aestuque maturandae ultionis quasi percitus, stomachare et fremere intra se incipit, et quod aestuanti suo tyrannidi animo contentationem morte comitis Nicolai Bethlen accelerare nequiret, verum serius, quam in votis et conceptu habuerat, libidinis sanguinariae explendae occasio sibi adveniret, urgetur variis intra se affectibus, omnemque remorati (ut praetextualiter fingebat) in hoc passu, servitii Caesarei culpam, non intermissis etiam minis in Gubernniales, praeprimis autem Gubernatorem (alias aequum et libertatis, iuriumque patriorum pro posse ipsius, ut monstrabat, dicebatque vindicem) coniiciebat.

15. Sententiae ex deliberato praeattacto et causae processu
16. resultanti expediendae, magister Michael Simonffi et
17. director fiscalis incumbunt.

Gubernium habet suas consultationes. Nihil aliud notabile.

18. Legitur sententia in Gubernio, quibusdam in locis etiam emendatur, excusationibus comitis Nicolai Bethlen, plerisque firmioribus ex eiusdem serie emissis et subticitis.

19. Dies inter otia absumptus. Labitur insigni, nullo memorabilis actu.

20. Genio totus indulgetur.

21. Amplissimus Andreas Theutsch, senator Cibiniensis a centumviratu reipublicae huius eligitur in consulem, seu magistrum civium, qui aetate sua quidem adhuc iuvenis, vel saltem mediocris, et ob hoc a caeteris senatoribus tam aetate, quam adepti officii, scilicet muneris senatorii senio grandioribus graviter nonnihil latus, ingenii tamen maturitate rebusque gerendis aptitudine reliquis excellentior, dignus isto honore habitus est.

22. Congregantur Status et nihil agendo sunt occu-
23. patissimi, id est nihil eis proponitur negotii, sed incassum tantum sedentes identidem dissolvuntur. Inter

Gubernium vero arcana, et Generalem agitantur consilia, nunc medio ab Acton. nunc scriptorum commutatione, invicem communicata, quae tandem pariunt effectum.

24. Die Dominico, quo alias divino cultui, rebusque sacris erat vacandum, perfecta publica contione congregantur Status, quibus Praesidens nomine Gubernii proponit: Iam sententiam finalem in causa comitis Nicolai Bethlen latam excellentissimo domino Generali repraesentandam esse; itaque placeret Statibus inter se discurrere et conceptum aliquem formare, quo instructi duo prothonotarii more antiquo in talibus observari solito, eidem illam referre, et praesentare possent. (Hic tamen notandum, quod nunquam fuisse in consuetudine positum, ut sententia principibus ipsis etiam regentibus repraesentaretur, sed sola penes sententiatum et iam convictum reum, Statuum et regnicolarum instantia, per certos eorundem legatos ipsum adibat, gratiaque principis flagitabatur. Ita expertiores, ac ipsi etiam prothonotarii referebant, et recognoscebant.)

Quo audito Status, in re tam insperata, quid facto opus sit, auxii, et solliciti, haerent, cum iuxta prius deliberatum causa illa Suae Maiestati, non autem Generali erat remonstranda, quare ut informationem sibi ipsis aliquam superinde capere possint. Gubernium adesse desiderant.

Veniunt ergo magnates Gubernii in consessum Statuum, ubi Gubernator: Verum quidem est (inquit) quod causa haec comitis Nicolai Bethlen et sententia superinde prolata Sacratissimae Suae Maiestati repraesentanda fuisset, ast cum communicationum lineae adeo ubique praeclusae sint, ut expeditio ad Suam Maiestatem praesentibus coniuncturis impracticabilis plane credatur, ideo eam hoc in casu Generali Suae Maiestatis in hac provincia plenipotentiario remonstrandam Gubernium censet, cuius confisi dexteritate, aequitate, et indefesso augustissimi servitii promovendi zelo, eiusdem decisioni et liberae, prout visum ipsi fuerit, dispositioni, praesens materia committatur. Ut tamen instructio prothonotariis sententiam repraesentaturis danda, commodius elaboretur, cum Gubernio certae ex proceribus personae consideant, eamque quo melius, iuribusque conformius statuerint, perficiant.

Deputantur ergo baro Stephanus Vesselényi, comes Ladislaus Teleki, baro Georgius Haller, Sigismundus Kornis, Georgius Lázár, Andreas Szilágyi, consul Cibiniensis, Thomas Schmidt von Scharffenbach, regius iudex Sabesiensis, et allegatus Coronensis, quibus domum Gubernialem ingressis,

Gubernator proponit et dicit: Gubernium sollicitum fuisse iam a triduo, in idque incubuisse, qualiter conceptum aliquem formare, quo instructio dominis prothonotariis daretur, posset, itaque eum scriptis consignasse, qui si placeret, deputatis perlegatur, liberum cuique interium foret, ubi aliquid displicens, animadverterit, suam dandi opinionem, illudque expungendi, aut corrigendi. Quibus memorati delegati annuentes, legendum tradit Gubernator prothonotario Simonffio, qui alias sat prolixus quidem summaria tamen sequentia continebat: Siquidem de antiqua lege et consuetudine regni huius, ubi aliquis ob factum notam infidelitatis afferens, in causam attractus fuerit, causa illius coram consiliariis, et universis Statibus pro tribunali sedentibus agitata, ac finalis tandem superinde sententia ab illis pronunciata exstitit; quae post eiusdem emanationem medio duorum prothonotariorum principi repraesentata, in ipsiusque solius decreto et gratia situm erat, eiusdem sententiae exequutio, poenae mitigatio, vel ex integro remissio. Nos quoque cum in causa comitis Nicolai Bethlen, iuxta leges nostras patrias, iura et libertates procedendo, intendimus in id, qualiter negotium illud convenienter tandem terminaretur, et servitium Caesaris per nos promoveri omni zelo posset, finalis ergo ultimarie contra illum, tanquam qui peccavit contra Caesarem, eversionem iurium et patriae perniciem allaboraverit etc. sententia prolata est, uti ex literis sententionalibus legitime confectis, et emanatis illud palpabiliter liquet: sed quoniam ob modernas coniuncturas eam Suae Maiestati repraesentare non possumus, ideo Vestrae Excellentiae, tanquam Suae Maiestatis in hoc regno Generali Commendanti, et uti audivimus plenipotentiario repraesentamus, spe freti indubia, Vestram Excellentiam, uti zelosum Suae Maiestatis fidelem, illud in hoc passu acturam, quod pro servitio augustissimi Domini nostri, conservatione patriae, iuriumque et libertatis eiusdem manutentione proficuum, conveniensque et congruum fore videbitur etc.

Tacendo nos, nec quicquam (certe etiam tunc timore in visceribus nostris haerente) contradicendo pro assentientibus reputati, una cum Praesidente in consessum Statuum egredimur, quibus etiam conceptum praeinsertum ipse praelegi curans, singuli datis suis suffragiis, illud (cum improbare sibi non praesumunt, neque audent) approbare videntur.

Eunt ergo taliter instructi prothonotarii ad Generalem, eidemque sententiam repraesentantes, tale ab eodem obtinent responsum:

Grata se mente recognoscere zelum, et promptitudinem dominorum dominorum Statuum, quibus in promovendo servitio Augustissimi, et conservatione libertatis, iuriumque patriae duci fovebantur. Itaque se perlecta sententia, contentisque probe intellectis et pensitatis illud, quod salus publica, servitium Caesaris, legesque patriae postulaverint, effecturum.

Alia iterum legatio per comitem Ladislaum Teleki, baronem Sigismundum Kornis, Sigismundum Pernyeszi et legatum Coronensem expeditur, rogantes Generalem super sententiae, sibi delatae, ad gratiosos Suae Maiestatis pedes. altissimumque eiusdem thronum transmissione et recommendatione, ut denique tam ipse favorabili assistentia in negotio comitis Nicolai Bethlen apud Suam Maiestatem succurrere, quam Status fratri eorundem taliter periclitanti demissis instantiis gratiam caesaream implorare, permittere dignaretur.

Reponit ipsis: Cum hoc plane momento sententia sibi praesentata fuerit, neque se adhuc continentiam eius scire; postquam sibi innota Statuum deliberatione fuerit, eidem se accommodaturum. neque exigentiam officii sui, munerisque obligationem passuram, ut plus cuidam personae singulari faveat, quam ut de promotione servitii caesarei, conservationeque legum patriarum, quibus per caput suum se obstrictum sentit, vel minimum remittat.

25. Amplissimus Petrus Weberus, praecedaneus civitatis Cibiniensis consul. ex recommendatione Gubernii et electione almae universitatis Cibiniensis a Sua Maiestate confirmatus comes Universitatis Saxonicae in Transylvania et supra sedis praefatae Cibiniensis iudex regius, cum solennitate et ritu, in talibus observari solitis, per Gubernatorem et comitem Stephanum Apor in officium suum installatur. Reliquum diei, ut et

26. Inter epulas et geniales transigitur laetitias.

27. | Nulla his diebus Statuum congregatio, neque
28. | momentosi alicuius tractatio negotii. Habet inte-
29. | rim suas Gubernium consultationes, postulata
30. | Generalis, saepius illi et Gubernatore referente
| b. ab Acton.

31. Guberniales Generalem adeunt, et per duos horae quadrantes institutam cum eo conferentiam dissolventes, ad sua iterum redeunt.

Incidentia.

Hoc mense arx, sive castrum Hunyadiense cedit per deditionem in potestatem Rakoczianorum. Commendans loci illius nomine Ibram, locumtenens, unius companiae in regimine Palffiano, cum 40, gregariis et vexillifero Cibinium veniunt, ubi ipse iure bellico propter deditionem arcis ad mortem damnatus.

September.

1. Praememoratus iudex regius Cibiniensis Petrus Weberus, ad officium consiliariatus a Gubernio candidatus, ac a Sua Maiestate benignissime electus, confirmatusque, deposito coram Statibus et Gubernialibus iuramenti sacramento, collegio eorundem adscribitur.

2. Guberniales conveniunt ad aedes Samuelis Keresztesi consiliarii graviter infirmi, una cum eo consultaturi, quibus Generalis medio ab Acton proponit, si veri fideles Suae Maiestatis audiri cupiant, velint artium aliquod quaerere, quo mediante et leges patriae inviolatae, resolutionesque Suae Maiestatis salvae permaneant, nihilominus exequutioni sententia contra comitem Nicolaum Bethlen lata demandetur. Gubernium resolvit: Nullam iam viam, aut facultatem sibi ipsis superesse in negotio hoc ulterius procedendi, praeiudiciosum enim tam iuribus municipalibus futurum est, quam clementissimis Suae Maiestatis decretis non modo alienum, verum etiam derogatorium censebitur Suae Maiestatis altefatae iniussu, et quasi Eadem invita Gubernio sententiam istam terminare, et exequutionem peragi curare, authoritatem siquidem Caesaream, soli ipsius Maiestati reservatam sibi vendicare, et nefario praesumere Gubernium per hoc statueretur.

3. Generalis requirit a Gubernatore, ut Status sequenti die congregentur, hanc eiusdem voluntatem, intentionemque intellecturi, qui

4. Congregantur quidem, sed nullo ipsis proposito mandato, iterum dissolvuntur. Gubernium vero inter se consilia versat, iteratis vicibus ad ipsum expeditus a Generali Acton, dicta illius eidem proponens, resolutionesque reciprocas a Gubernio reportans, quae quidem omnia Status latent.

5. 6. 7. Effluunt singulae absque publicis negotiis.

8. Generalis proficiscitur cum mille quingentis equitibus, sexcentisque peditibus, hostes ex improviso, nihilque tale sibi metuentes, alicubi invasurus (quos tamen nusquam

reperit), vehit secum septem tormenta campestria, duo mortaria, reliquumque apparatum bellicum. Moratur per tres dies, re infecta tandem revertitur, pecora, resque domesticas et frumenta aliquorum pagorum depraedari curans, secum adducit, et ante occasum solis cum exercitu spoliis onusto urbem ingreditur.

9. Nihil. 10. Ut immediate praemissum, adventus Generalis.

11. Trecenti circiter Rakoczianorum equites ducibus Gyárfás, et Ujvárosio circa horam sextam matutinam ex oppido Nagy-Csür eruunt in planiciem Cibiniensem, unde pascentes in vicinitate aggeris circa suburbium erecti equos, bovesque rapientes, adiuncta illis certa suorum ala abigi curant, reliqui vero cum Rascianis caesareis, adversus se e civitate erumpentibus, velitationem, cum levi utriusque partis damno continuantes, aequo tandem utrinque Marte recessum est, instructa acie exitum illius actus Germanis militibus foris exspectantibus.

Mox Generalis cum delectis equitum et peditum cohortibus (quorum numerus utriusque generis 2^{m} implevit) assumptis etiam tormentis campestribus, caeterisque machinis illos persequuturus proficiscitur; repertosque in territorio oppidi Szelindek (gyro ad eos deflectens, stratagematicoque circumveniens itinere) et ad conspectum sui terga statim vertentes, in locum quendam carectarum uliginosum constrictos, plerumque caedit.

Inde reversus declinat eo, ubi Stephanum Thoroczkai eorum generalem castra figentem fama tulerat; quem cum exercitu illius inter dumeta quaedam oppidi Hárságh latitantem, prorsus imparatum tripartito adortus agmine, eximia afficit clade, in primoque conflictu strenue fugatos, cruento prosequitur Marte, per duo fere miliaria hostium cadaveribus campos foecundat, quae tandem (iussu Generalis) circiter 170, quae proprios reperiri poterant, collecta ab inhabitatoribus oppidi Szelindek contumulantur.

Ipse etiam Thoroczkai aegre manus persequentium evadens, fuga salutem sibi quaesivit.

Item. Captivi aliquot introducuntur, inter quos etiam egregius Petrus Szeredai, nobilis ex sede Maros, lapsu equi, rivulum quendam coenosum transilire conantis, in fuga interceptus, quinque affectus vulneribus adfertur. Similiter praenotatus Gyárfás in velitatione matutina, per quendam adiutantium e iactu sclopeti laethaliter sanciatus, quum equitare amplius nequiret, currui a suis impositus ad castra

deferendus, in itinere intercipitur et retroducitur. Circa vesperam huius diei Generalis subsistit in pago, vel oppido Hárság, ibique cum exercitu pernoctat.

12. Movet versus civitatem Szász-Sebes, in cuius vicinitate aliquas Rakoczianorum copias commorari ipsi relatum erat, quae quidem solo ipsius approximantis rumore perterriti ad oppidum Alvincz sese proripiunt, traiectoque ibidem Marusio (tunc fortuna illorum valde brevi), ad munimenta montium et sylvarum se se recipiunt; insequente eos Generali usque ad fluvium praedictum, unde reversus in campo extra civitatem praefatam condescendit, senatoresque et plebanum toties tactae civitatis cum muneribus obvios, gratiam sibi et civibus imploraturos, habens, favorabiliter acceptat.

13. Exercitum celeri confecto lassatum itinere, quiete et commeatu nonnihil reficiens, suscipit expeditionem in comitatum Hunyadiensem, primamque in pagum Benczencz ponit stationem.

(Item. Supra notatus Gyárfás, ingravescentibus vulneris accepti doloribus, circa occasum solis finem rei bellicae (in qua nulla salus) imponit, vitamque pluribus quidem adhuc suffecturam annis, indiscreto tamen, parcereque cuiquam nescio Martis furore absumptam, cum morte commutat; solitis sepulturae honoribus a Commendante dedignatus, ut scelestus quidam publicum luens supplicium, obscure inhumatur.)

14. Lento exercitum ducens passu in oppido Szászváros subsistit. Civibus etiam eiusdem, vix alias prae metu et terrore sibi praesentibus gratias facit, timoreque perculsos solatur.

15. Devam appellit, praesidiariisque in arce eiusdem loci (natura alias et arte satis munita) integritatem fidei caesareae inter duras quidem angustias illibate adhuc colentibus, laetus applaudit, commendataque multis laudum elogiis eximiae fidelitatis eorum constantia, gratiam caesaream, hanc illis praemiaturam ubertim pollicetur.

16. Arcem praedictam, recenti militum delectu firmat, annonaque sufficienti, ut et caeteris victualibus, pecoribusque praesidio intertenendo introductis, ad ulteriores saevientis in illis partibus bellonae tempestates sustinendas, commode instruit, siquidem ob continuam a quinque aut sex mensibus bloquadam eo extremitatis iam in arce deventum erat, ut nec frustum carnis a longo tempore, aqua vero in modica saltem quantitate (loco quippe ob altitudinem vivo

fonte destituto) reperiri posset; vino (cuius penuriam nondum viderant) panibus praeparandis, aquae in locum suffecto.

Item. Officialem quendam cum duabus Germanorum et una Rascianorum cohortibus ad nobilitatem in castro Hunyadiensi refugii causa manentem expedit, resolutionem eorum, an fidei caesareae sese obligatos, an hostili nomine refractarios sentiant? reportaturum. Qui se etiamnum fideles Suae Maiestatis subditos, militiaeque eiusdem, ut et mandatis excellentissimi Generalis parituros profitentes, iniuria solum temporis nonnihil abreptos, metuque vicissitudinis in regione illa, ferme omnia absorpturae eo constrictos esse excusantes, gratiam illius obtinent, intactique relinquuntur.

17. Reversus cum exercitu Benczentzinum se confert, hinc

18. Properans, diversione sine ulla, venit in pagum Ecsellő.

19. Cibinium (gravibus podagrae doloribus vexatus carpento insidens) redux, tormentorum iterata vice explosionibus, ordinatisque cohortibus excipitur, ab obviis civitatis consule et iudice regio victoriae eius applauditur, in residentiam suam, medios inter cives Saxones, inde a porta urbis (quae civilis vocatur) continua serie armorum praesentationibus honorem sibi facientes pervenienti: Gubernium, (ibi praestolans) foelici ipsius reditui, prosperatisque a benigno numine expeditionis, rerumque suarum successibus bene precatur. Haec taliter, nulla interim in marschu, et condescensionibus istis, praeda, rapinisque vacabant, cuncta obnoxia depeculationibus, caeterisque pravis licentiosae militiae actibus erant exposita. Sub hoc autem tempore nec in Gubernio, nec inter Status, quidquam publici negotii tractatum est.

20. 21. Notatu nihil dignum.

22. Iteratae Sacratissimae Suae Maiestatis victoriae ex Bavaris et Gallis reportatae, festivitas modo, quo praecedens, in mense Augusto, tormentorum, minorumque sclopetorum per dispositas infanteriae acies explosionibus laeta celebratur. Guberniumque a Generali laute tractatur.

23. Viginti circiter captivi Rakoczianorum, in castello Szelindekiense usque ad hoc detenti, introducuntur.

24. Consequentibusque diebus grationales Suae Maiestatis, quarum copia hic acclusa, et assecuratoriae Gubernii expediuntur in omnes provinciae huius partes, gratiam (intra quindenam, remotioribus vero duplicato termino) vitae resipiscentibus, omniumque restitutionem bonorum et patra-

tae cuiusque hostilitatis generalem amnestiam, promittentes, refractariis vero perpetuum tam sui, quam totius familiae excidium, bonorumque expilationem committentes.[1])

25. Colonellus Graffen cum equitibus — ut fertur — octingentis stricta bloquadantium Rakoczianorum cinctam obsidione arcem Fogaras soluturus proficiscitur, (26. nihil) et Fogarasiono illos retrocedentes

27. penes pagumque Szunyogszeg repertos, inopinate, aliquos somno sepultos, nonnullos mero aggravatos adortus, primum illi (postquam recolligere se potuerunt) impetum sustinere visi, sed incalescente, invalescenteque tandem Martis ignivomi fremitu, amplius resistendo impares, terga vertunt, in fugamque coniecti profligantur, quibusdam vivis captivitati, paucis etiam internecioni deditis. Haec prima quidem fama, sed certior postmodum allata est, ut infra patebit.

28. Domi nihil praeclare gestum.

29. Graven advenit cum Parthia *(sic!)* illa, qua abiverat, refertque nullam cum Rakoczianis Siculis velitationem misceri potuisse, siquidem illi hanc eiusdem intentionem tempestiva fuga praeverterunt. Depeculantes aliquot pagos, pecora, aliaque supellectilia et munduras, milites ex manubiis a tam insigni hoste accquisita adferunt.

Item. Gubernium habet suam congregationem.

30. Quadraginta circiter dolia farinae plena curribus imponuntur, expeditione in aliquas partes suscipienda, ad intertentionem militiae, cum exercitu portanda.

Item. Literae a Gubernio ad comitem Laurentium Pekri et Stephanum Thoroczkai, generales Rakoczianos, mittuntur, quibus nullae ab ipsis responsoriae dantur.

Incidentia. Circa initium huius mensis, Stephanus Thoroczkai generalis Rakoczio adhaerentium, strictissimam in civitate Schesburgensi inquisitionem super bonis fidelium Suae Maiestatis Sacratissimae ibi depositorum peragi curat, et quae reperta sunt cuncta, rapinis, praedae, vastationique subiicit.

Item. Arx Görgényiensis diuturna iam lenta obsidione pressa, sustinere eam amplius non valens, ex communi commendantis et praesidii ibidem caesarei voluntate deditionem facit comiti Michaeli Teleki et Adamo Rhedei, illi thesaurario, huic ante aliquot menses ad partes illas transfugae, Rakoczianis.

---

[1]) *Oldalt:* Sub litera A. annexum decretum Caesaris gratiosum. *(Lásd alább.)*

Item. Praesidiarii milites (ex regimine Tirheimiano) in arce Gyalu, eorum commendanti, deditionem loci recusanti insurgentes, ipsum crudeliter mactant, expilataque arce, eam deserunt, et ad partes Rakoczii sese, sacramento fidelitatis dato, conferunt.

October. 1. 2. 3. Diebus apparatus bellici ordinantur, provisiones annonariae disponuntur, quibus bene instrictus, tandem

4. Generalis cum 1900 equitibus, 600 peditibus, tormentis maioribus et minoribus, caeterisque machinis igniariis copiose assumptis, commeatuque ad iter sat longum conficiendum commode provisus, expeditionem suscipit (soli sibi notam, nec praeter se ulli officiali, multo minus magnati Hungaro declaratam, uti tamen colligi ex circumstantiis et quorundam prolatione verborum potuit, Claudiopolim versus dirigendam), profectusque cum exercitu Cibinio circa horam undecimam antemeridianam, eadem die inter oppida Harságh et Szelindek imminente iam vespera subsistit. Ulteriorem inde intentionis suae scopum, illa, qua placebit, via prosequuturus.

5. Gubernium et totus fere nobilium pro nunc hic manentium coetus, hora 3-ia promeridiana ad aedes illustrissimi domini baronis Stephani Haller, funerales exequias generosi infantuli Joannis, filii Joannis Thoroczkai, celebraturi congregantur; quibus (praedicante catholico r. p. Talliani S. J. mediam iam concionis suae partem perorante) commendans Cibiniensis, Georgius Heinis, vicecolonellus regiminis Palffiani taliter nunciat: Siquidem congregatio illa, tametsi lugubris, emortuoque infantulo ex laudabili Christianitatis more parentatura sit, inscio tamen, neque prius requisito se facta fuerit, ideo se corpusculum illud nepotis quippe rebellis Stephani Thoroczkai per portam domus Hallerianae, in qua nunc jacet, educi, multo minus in criptam illustris familiae Hallerianae, tot avitis, superstitumque virtutibus praeclarae, et de dominis ipsorum optime meritae, sepellire permissurum. Qui tandem iteratis praedicti domini baronis requisitionibus, ultimario autem Gubernii etiam insinuatione nihil motus, vel exoratus, corporalem quendam, cum decem gregariis, portam domus Hallerianae occupaturum et si forte educi corpusculum videret, impediturum mittit.

Resentit hic Gubernium laesionem praerogativae suae, adeoque praesumit se, caeterosque proceres, ut et totam catervam per commendantem arestatos esse, moxque medio

generosi Joannis Keszei resolutionem super eo facto a commendante postulat. Qui negat se vel in animo habuisse quenquam, nedum inclytum Gubernium arestandi, neque ex sua ordinantia corporalem cum peditibus ibi constitisse, sed praesentes coniuncturae, congregationem tam frequentem, neque larva occasionis cuiusdam funebris satis excusabilem admittere, suum denique officium, talem qui honestis convenit inhumationis honorem rebellis nepoti deferri, indulgere vetant; recordari enim se, quid in ultimario cum excellentissimo Generali instituto audiverit colloquio, eidemque se exactissime et punctualiter conformare obstrictissimum esse. His peractis, corpusculum cistae impositum, in fornice, qua erat locatum, relinquitur, conventusque dissolvitur.

6. 7. Gubernium inustam praeeminentiae suae ut praetendebat maculam vindicandi desiderio flagrans, suos ad Generalem conceptus, commendantem apud ipsum acriori stylo perstringendi, detractum sibi specie illius arresti honorem pluribus exaggerandi, satisfactionem denique de illata iniuria ab eodem flagitandi format, quod tamen nullus (ut opinor) sequetur effectus.

8. 9. Nihil gestum intus, neque de externis auditum.

10. Rumor venit rebelles Rakoczianos penes pagum Pata in loco quodam clivoso, et dumetis consito per Generalem et suum exercitum pridie invasos, totumque illorum peditatum, qui potiori ex parte de Germanis rebellibus constabat, ibidem esse fusum.

11. 12. Nihil recentius, neque prioris famae ex certa quadam relatione ulterior comprobatio, sed ut spargimentum ubique circumfertur.

13. Veniunt nomine communitatis oppidorum Nagy-Enyed et Szászváros cives quidam; illi ad Generalem, hi ad commendantem Cibiniensem, publicatas Suae Maiestatis grationales, cum demisso ad fidelitatem reditu amplexuri, et assecuratoriis inclyti Gubernii sese concredituri, quibus ad vota resolvitur.

14. Feruntur literae a Generali (die 9. praesentis Claudiopolim cum exercitu triumphante ingresso) ad principissam, consortem suam, felicem ipsius successum, hostem, qui illius exercitum in quadruplo etiam superabat, debellatum, profligatumque, suam denique prosperitatem et filii Amadei valetudinem, caedem etiam capitanei Móricz, cum levi aliqua caesareae militiae iactura nuntiantes, quibus etiam insertum erat, se Claudiopoli egrediendo, moenia illius demoliri procuraturum.

15. 16. 17. 18. Nil his diebus memorabile actum, vel allatum.

NB. Siquidem de praenotatis et sequentibus aliquot diebus singularis relatio non venit, itaque sequentia non secundum ordinarium dierum cursum, ut hucusque continuatum est, accurate tamen, quantum fieri potest, annotare studui.

Claudiopoli (ut supra memoratum) egressus Generalis cum toto exercitu, praesidiariosque inde caesareos, qui ad septingentos adhuc potiore ex parte pedites supererant, commendante illos supremo vigiliarum praefecto regiminis Tirheimiani, nomine Coltempladt, secum abducens, moenia urbis tribus in locis supposita et incensa magna pulveris pyrii quantitate dejici et dirui curat. Inde ad arcem Szamos-Ujvárіensem in caesarea fidelitate adhuc persistentem venit, eamque aucto praesidio, ut et munitionibus, satis firmatam relinquit.

Hinc Bistriciam contendit, sed baronis Alexandri Karoli, Pauli Orosz et Stephani Bone, colonellorum Rakoczianorum advicinantium cum copioso exercitu rumore audito, non satis contra tantam vim suae fisus potentiae animum mutat, revertiturque et

21. Albam Juliam pervenit, ubi desertam incolis civitatem reperiens, omnia spoliis et rapinae, victualia vero et vina militiae inter sese distribuenda, maiori ex parte submittit; studentes in collegio Reformatorum, professorem, parochosque religionis utriusque humaniter exceptos, leniоribus verbis refectos, neque indonatos dimittit. Magnam frumentorum in gelimis eo convectorum et in acervos congestorum copiam conflagrat, moenia arcis robore pulveris pyrii per minas suppositi diruta, omnibus accessibilia, neque defensioni ibi manentium, aut receptioni rebellium habilia efficit.

22. Literae ipsius ad Gubernium felicem expeditionis suae successum denuntiantes feruntur.

23. Gubernium responsorias Generali mittit, eidemque provisionem de futura subsistentium hic nobilium intertentione faciendam insinuat.

24. Albam relinquens, civitatem Sabesium praeterit et extra eam in campo condescendit. Unde colonellum baronem de Tige et vicecolonellum comitem Montecoeli Medgyesinum cum ducentis peditibus et quadringentis equitibus, administrationem annonae ex illis partibus Cibinium procuraturos et necessarias inde excursiones ad domandum populum for-

tunae praesentis larva apreptum *(sic!)* et rebellibus adhaerentem facturos expedit.

25. Sabesio movens, Cibinium versus contendit et

26. Cum exercitu victor urbem ingreditur, aggratulatoria tormentorum explosione solemniter exceptus.

27. Nihil, nisi notandum, quod referentibus quampluribus adeo venientis et euntis rumore Generalis perterriti omnium vicinorum marschui locorum incolae erant, ut nullum plane hominem sibi obvium ullibi militia habere posset.

28. Supremus vigiliarum praefectus Unger cum ducentis equitibus et centum peditibus Fogarasinum expeditur, peditum praesidium in arce hactenus habitum reformaturum, equitatum vero ad necessarias excursiones servaturum.

29. Nihil. 30. Comitissa Pekriana cum cunctis rebus domesticis, supellectilibus et familia dimissa [ante cre]pusculum 25. oneratis plaustris Cibinio libera egreditur.

31. Nihil.

Incidentia.

Supra notatus Baron Tis Medgyesinum veniens universos cives exarmat, armaque illorum comportata in domum quandam concludit. Domum speciosam Martini Kolosvari, quod legatione ad Rakoczium nomine nationis Saxonicae fungens, abesset diripi et destrui totam curat.

November.

(Itt megszakad a napló. A többi hiányzik.)

Mellékletek a naplóhoz:

I.

Gr. Bethlen Miklós folyamodványa Rabutin generálishoz, melyben fogságból kibocsátását kéri. (Nagy-Szeben, 1704. jul. 7.)

Excellentissime Domine Campi Marschalle et Generalis Commendans. Domine et Patrone Gratiose!

Ego ex Dei justo judicio miser quidem captivus, sed Deus et constientia mihi testis est, Suae Majestatis fidelissimus subditus et Vestrae Excellentiae humillimus servus rogo et obtestor Vestram Excellentiam humillime per Deum, per augustissimi Imperatoris celebrem in toto mundo pietatem, et per vitam ac prosperitatem unici Vestrae Excellen-

tiae haeredis, domini comitis Amadaei (dico unicum, quia alterum Vestra Excellentia jam uti audivi Deo sacrificavit), ut Vestra Excellentia dignetur meam innocentiam ad Suam Majestatem promovere et protegere et usque ad Suae Majestatis resolutionem ex isto aresto eliberare, multorum meorum Suae Majestati et Patriae praestitorum servitiorum, aetatis meae provectae, ac afflictissimae conjugis lachrimarum intuitu. Deus hoc Vestrae Excellentiae remunerabitur. Et audeo Vestram Excellentiam assecurare, quod Sua etiam Majestas, ubi de toto negotio recte informabitur, approbabit magis, quam improbabit meam ex aresto dimissionem.

Maneo interim

Excellentiae Vestrae

humillimus et obsequentissimus servus
C. N. B. m. p.

Külczím: Memoriale C. N. B. ad excellentissimum dominum Campi Mareschallum, C. Rabutin G. C.

Más kézzel a levélen: Nec accepta, multo minus resolutio data.

(A naplóhoz varrva a julius 7-iki feljegyzés mellé.)

II.

Lipót császár levele az erdélyiekhez, melyben hűségre inti őket. (Kelt Bécsben, 1704 jul. 9.)

Leopoldus, divina favente clementia electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque etc. Rex etc.

Illustres, spectabiles, magnifici, generosi, egregii, prudentes, ac circumspecti fideles syncere Nobis dilecti! Dolenter ad modum intelleximus, tam ex demisso Memoriale vestro, quod per fidelem nostrum (tit.) comitem Ladislaum de Bethlen deputatum vestrum demisse nobis porrectum, quam quod per novissime missum expressum Graecum allatum est, vices et statum charae nobis Transylvaniae miserum, devastationemque pene inexplicabilem, quae partim per ipsum hostem, partim vero propter hostem charae Nobis provinciae praeter spem et intentionem nostram accidisse perhibetur. Et nisi omnis communicatio literaria praeclusa fuisset, omnino benigna et paterna mens Nobis fuit, etiam

charae Nobis Transylvaniae subditos, ad instar Hungarorum, tam eos qui rebellium multitudine obruti, quam qui forsan fascinati, aut etiam sua sponte temere eos secuti sunt, non armorum castigatorio vigore, verum paterno prorsus amore per generalem Amnesthiam ad resipiscentiam hortari et revocare, sed quia uti iam memoravimus, interruptae correspondentiae fatum, medium illud Nobis hactenus eripuerat. Ideo etiamnum non attentis quorumvis quibusvis patratis, quicunque per resipiscentiam et reditum ad officium intra id tempus, quod vos, cum generali nostro ibidem arma tenente fideli Nobis dilecto spectabili ac magnifico Joanne Ludovico a Rabutin, ad redeundum idoneum esse iudicaveritis, dignos se stiterint, generalem et omnimodam patratorum Amnesthiam, simul cum vitae et bonorum gratia verbo nostro regio et inviolabili impertituros esse benigne decrevimus, prout et impertimur, non modo per praesentes efficaciter et effective, atque specifice, verum etiam ut innata Nobis augustaeque nostrae Domui clementia toti orbi magis magisque palam fiat. Puncta, quae ex mera benignitate nostra in salutem et incrementum gentis Hungarae, omnibus resipiscentibus generice et gratiose resolvimus, vobis communicamus, ita prout vobis et praedicto nostro Generali Commendanti, e servitio nostro et bono publico visum fuerit publicanda et quorum interierit, communicanda. Ut vero ab hoc malo chara nobis Provincia cito liberetur, Nobis maximae curae erit, nam quemadmodum clementiae nostrae dextra in doctis punctis, iis, qui eam amplexuri sunt, benigne porrigimus, ita iuxta nihil morabimur, auxiliante et opem ferente iustae causae Deo, de succursu et subsidio tam militari, quam mediorum, prout et loci distantia et tempus permittent, certo certius paterne prospicere. Et quia nihil prius antiquiusve habemus, quam provincias Nobis divinitus datas et concessas, simul cum populis et misera plebe sollicite conservandi et fovendi.

Ideo sicut in regno nostro Hungariae factum, sic et in chara nobis Provincia omnem a modo imposterum in miseram plebem, eiusque tugoriola, ignis et ferri militaris usum et abusum benigne, serioque inhibuimus, qui huiusmodi inhumanos plane actus in ipso etiam hoste, exhorrescimus, nedum in nostro conservationi et defensioni regnorum et provinciarum nostrarum dicato milite probamus, et admissuri sumus. Quin imo ut ii quoque, qui propter rebellionem, necessitudine strictiori sibi iunctorum suspecti et ideo detenti sunt, leviori modo tractentur, ansaque eis praebeatur, prae-

dictos suos ad redeundum persuadendi benigne volumus, quod quoque vobis simul cum saepe dicto nostro Generale iunctis consiliis et opera, pro exigentia casuum moderandum benigne committimus. Gratissimum porro Nobis est intellectum, praetiosiorem Transylvaniae partem, potiores videlicet proceres charae nobis Provinciae, in fide et constantia adhuc dum immobiliter perseverare. Quam fidem et devotionem tantum abest, ut quocunque tempore et vicissitudine rerum neglectim habeamus et salutem fidelissimorum Nobis procerum indiscrimine versari permittamus, quanto fidem et devotionem inconcussam, omni auro, et argento praestantiorem ipsam natura et sana ratio dictat; quin potius assecuramus vos benignissimme, eam Nos totius Transylvaniae et praecipue ac particulariter in fide perseverantium habituros esse rationem et curam, ut fidei et constantiae vestrae, nec vos, nec posteros vestros penitire possit. Gratia nostra caesareo regia, protectioneque paterna, vobis, totique provinciae nunquam defuturi.

Datum in civitate nostra Viennae Austriae, die nona, mensis Julii, anno Domini millesimo septingentesimo quarto, regnorum nostrorum Romani quadragesimo sexto, Hungarici quadragesimo, Bohemici quadragesimo octavo.

Leopoldus m. p.

Comes Samuel Kálnoki m. p.

Ad mandatum Sacratissimi Caesareae Regiae Majestatis proprium:
Andreas Szent-Kereszti m. p.

(Egykorú másolat, mellékelve a fennebbi napló szeptember 24-iki pontjához.)

XII.

HÁROMSZÉK LAKOSAI HŰSÉGESKÜJE III. KÁROLYNAK

S A NEMESEK, LÓFŐK ÉS PUSKÁSOK NÉVSORA

1713-BÓL.

Az alább közölt névsor, mely a III. Károly király hűségére felesketett háromszéki lakosokat sorolja elő, eredetiben maradt fenn az Apor-család levéltárában. A felesketés egy bizottság által történt a székek külön gyűlésein. Apor Péter, mint főkirálybiró elnöklete alatt, a székek külön tisztjei (viczekirálybiró, ülnök, jegyzők) s az országgyűlésre küldött követek előtt, kik az összeírást aláírásukkal és pecsétjökkel hitelesítették.

Az eskü szövege minden szék névsora előtt megvan (de rövidség okáért csak egyszer közlöm, a szöveg mindig ugyanaz lévén).

A kik sajátkezűleg írták alá a hűségesküt, azoknak neve után *m. p.* (manu propria) és a nemeseknél többnyire piros viaszba nyomott *pecsét* áll, a mi a kiadásban *(p. h.)* által van jelölve. A kik írni nem tudtak, azoknak nevét a szék jegyzője (Sepsinél az ülnök) írta össze, a mint ők azt aláírásuk előtt jelzik is.

A pecséteknél azt a feltűnő tényt kell megjegyeznem, hogy a legtöbb pecsét idegen, nem az illető saját pecsétnyomójának lenyomatát tünteti fel, azért ugyanaz a pecsét (a szék jegyzőjeé vagy másoké) nagyon gyakran ismétlődik. Ezért jegyzetben csak azoknak a pecsétjében látható czímerét írtam le, melyek felett körirat vagy betük igazolták, hogy az illetőnek vagy családjának czímerét ábrázolja. A pecsétek egy része töredezett s a czímerkép azért nem látható rajtok. Némely pecsétben csak monogrammok (kezdőbetük) láthatók, némelyik sima gyűrűkővel pecsételt. A legtöbb pecséten kivont kardot tartó kar látható, mint a vitézlő rend általános czímerképe.

A felesketést és összeírást jan. 6-án kezdték Miklósvárszéken Közép-Ajtán, jan. 9-én folytatták Sepsiszéken Angyalosn, azután következett Orbai-szék, melynek összeírása Zabolán jan. 12-én történt, s végezték jan. 19-én Kézdiszéken Altorján. Apor Péter mindenütt ott volt, a bizottság többi tagjai váltakoztak.

HÁROMSZÉK LAKOSAI HŰSÉGESKÜJE III. KÁROLY KIRÁLYNAK. 1713. JANUÁR HAVÁBAN.

I. MIKLÓSVÁR SZÉK.

Homagiale iuramentum fidelitatis secundum tenorem infra specificatum a regia Transsylvaniae deputatione extradatum, ab anno aetatis 12. exclusive ab omnibus nobilibus, primipilis et pixidariis inclitae sedis *Miklosvár* depositum anno 1713. die 6. Januarii in possessione *Középajta*, in praesentia spectabilis ac generosi domini *Petri Apor*, supremi iudicis regii sedium Siculicalium Sepsi, Kezdi et Orbai, nec non Miklosvara; ac generosi domini *Georgii Donatt*. praefatae sedis Miklosvar vice iudicis regii.

Formula iuramenti.

Én N. N. esküszöm az élő, igaz és örök Istenre, és ígérem s kötelezem arra magamat, hogy a felséges, hatalmas és győzhetetlen hatodik Carolushoz, római választott császárhoz, Német, Spanyol, Magyar, Cseh országok királyához és erdélyi fejedelemhez, az én kegyelmes, legitimus és haereditarius uramhoz s fejedelmemhez és ő felsége legitimus haeressihez s successorihoz egész életemben hű, engedelmes, igaz és tökéletes subditus, barátinak baráttya, ellenséginek ellensége lészek. Az ő felsége szentséges személye, állapottya, méltósága, tisztessége és birodalmi ellen sem titkon, sem nyilván nem machinálok, sem másokot akármi szín alatt, arra nem tanácslok, segítek és arra indító ok nem lészek, sőt inkább, ha valakiket, ez ellen munkálkodni, vagy peniglen ő felsége successori és birodalmi ellen valamely károkat hallok, vagy eszemben vészek, azokat vagy magam, vagy mások által, immediate vagy mediate jó idein megjelentem és edszersmind az efféle mo-

litiokot és mind egyébb károkot tehetségem szerint megakadályoztatom és elhárítom. Ellenben pedig az ő felsége és successori jovát s hasznokat, a mint tőlem lehet, előmozdítom.

Isten engem úgy segélljen s úgy adgya lelkem üdvösségét.

Pagus Száraz-Ajta.

Nobiles.

Incze Márton
Incze Márton (p. h.)
Ugron Pál (p. h.)
Bartha Márton
Szabó Mihály
Szabó István
Szabó János
Boér István
Bartha János.

Primipili.

Incze Máthé
Bartha Mihály
Katona Imreh
Csulak Máthé
Incze Máthé
Nagy Joseph
Gecse Péter
Salatia Balás
Nagy Lukáts
Incze János
Nagy Mihály
Nagy Márton
Josa Gergely
Incze Imreh
Kövér Márton
Abod János
Katona János
Gecse András
Nagy Menyhárt
Nagy János
Nagy Menyhárt
Incze György
Abod István
Incze András
Kis György
Nagy János
Kis János
Bodosi Gergely
Nagy Mihály
Nagy Imreh
Nagy György
Nagy János
Incze Bálint
Josa Dániel
Kováts Thamás
Dávid János
Nagy György
Málnási Márton
Josa Mihály
Incze Máthé
Nagy János
Katona Gergely
Király János
Bartha István
Szilágyi György
Incze János
Incze János
Dávid Péter
Incze Márton
Salatia Máthé
Nagy Márton
Nagy Benedek
Gecse János
Nagy István
Gecse Joseph
Gecse István
Gecse Mihály
Szép János

Varga Bálint
Varga Gergely
Incze György
Incze István
Josa Ferencz
Nagy Sámuel
Csulak György
Csulak Márton
Nagy István
Szép Keresztes
Incze István
Incze János
Josa Mihály
Nagy Péter
Nagy Mihály
Josa János
Josa János
Incze Márton
Incze Mihály
Josa Bálint
Márton Kováts
Dávid Péter
Nagy János
Nagy Mihály
Szép János
Dobai György
Szép János
Incze András
Incze Bálint
Bako János
Szép János
Nagy János
Nagy Gergely.

Pixidarii.

Herman Gergely
Bartalyis János
Deák János
Egyed János
Herman András
Herman Márton
Pál Sámuel
Bakó István
Dobai Mihály
Szép Mihály
Deák Mihály
Nagy István
Szép György
Kárel Ferencz.

Pagus Miklosvára.

Primipili.

Gyenghe János
Jakab István
Jakab Imreh
Pap György
Gyenghe Joseph
Gyenghe Lőrincz
Gyenghe István
Gyenghe András
Gyenghe Mihály.

Pagus Bodos.

Primipili.

Nagy István sedis Miklosvara iuratus assessor
Nagy Mihály
Mihály mester
Nagy Márton
Nagy Sámuel
Dávid Balás
Nagy Menyhárt
Josa Gergely
Bodosi Márton
Bodosi Bálint

Dávid Pál
Dávid András
Bodosi Péter
Szőcs Thamás
Josa András
Dávid Ferencz
Dávid János
Josa Dániel
Nagy Gergely
Bodosi Sándor
Bodosi János
Josa András
Dávid Sámuel
Josa Mihály
Székely János
Bodai István
Hegedűs György
Bodosi Márton
Dávid Lőrincz
Dávid István
Incze János
Incze István
Bodosi Mátyás
Bodai György
Dávid Dániel
Dávid Bálint
Josa Bálint
Josa János
Székely András
Dávid Bálint
Székely Sámuel
Dávid Máthé
Nagy Márton
Bodosi János
Bodosi Gergely
Josa István
Josa Gergely
Dávid Sámuel
Incze András
Bodosi Bálint
Szép István
Josa György.

Pixidarii.

Fábián Illyés
Fábián János
Fábián András
Hermány György
Dávid Gergely
Dávid György
Dávid Gergely
Dávid György [1])
Hermány Gergely
Bodai Péter
Elekes György
Egyed György
Fábián Péter
Kóbori István
Fábián Bálint
Fábián András
Herman Márton
Fábián János
Bodosi András
Dávid Pál
Kováts András
Dávid János
Fábián János
Hermán Dániel
Hermán Bálint.

Pagus Baczon.

Nobiles.

Baló László m. p. (p. h.)
Bardocz Pál (p. h.)
Bardocz István m. p. (p. h.)
Balo Joseph m. p.

Primipili.

Molnár Pál iuratus assessor
Bartha Márton
Pál Ferencz
Josa István

[1]) Ez a két név kétszer egymásután van írva.

Halmágyi Gábor
Bardocz Máthé
Josa Mihály
Keresztes Sámuel
Baló István
Nagy Márton
Ferencz Bálint
Sigmond Mihály
Molnár Sámuel
Baló István
Márton Sámuel
Baló István
Molnár Dániel
Pap András
Molnár István
Bartha Balás
Nagy István
Bedő István
Molnár Péter
Molnár István
Bardocz Sámuel
Nagy István
Bardocz János
Bedő Péter
Barabás András
Baló András
Bartha István
Bartha János
Baló Bálint

Sigmond Márton
Nagy Menyhárt
Bedő István
Szabó István
Bardocz István
Szabó Péter
Szabó István
Nagy Imreh
Barabás Péter
Fényes János.

Pixidarii.

Szőcs György
Molnár István
Bartha Péter
Bartha István
Tókos György
Hegyi Márton
Gál István
Bartha Bálint
Molnár János
Borbély János
Molnár András
Benkő Mihály
Szabó István
Gál Pál
Benkő István
Szabó Ferencz.

Pagus Baroth.

Nobiles.

Cserey Sámuel m. p. (p. h.)
Szabó János m. p. (p. h.)
Ágoston Menyhárt
Beke Miklós
Incze András
Incze János
Gál Thamás
Incze Mihály
Gál István

Gál Miklós
Gál Pál
Gál János
Gál Máthé
Beke István
Beke Miklós
Incze György
Incze István
Gál István
Gál András.

Primipili.

Bede Hektor iuratus assessor
Ambaris *(így!)* György iuratus assessor sedis Miklosvariensis.
Balázs György
Bartok Mihály
Bede Mátyás
Gele Ferencz
Deák János
Szántó János
Bede Bálint
Kosa István
Ambarus Thamás
Kosa Péter
Gergely András
Balázs Ferencz
Keserű Lőrincz
Bartok Mihály
Kosa Mihály
Gergely Márton
Bedő Joseph
Josa Gergely
Keserű Márton
Bede György
Bartok János
Pajor András
Ágoston Mihály
Beke István
Szabó András
Szabó János
Pál György
Ágoston János
Ágoston Dániel
Keserű Pál
Keserű Gáspár
Keserű István
Herman György
Bede Gergely
Balás György
Márton Ferencz
Bodosi András
Bede Péter
Márton János
Keserű Gergely
Keserű Gergely [1])
Keserű György
Balás Máthé
Keserű Ferencz
Beke Péter
Szabó János
Ágoston Péter
Bede Máthé
Szabó Miklós
Herman Máthé
Szabó János
Szabó András
Szabó András
Beke János
Pál Thamás
Ágoston Gergely
Beke János
Ágoston János
Balás András
Beke András
Beke János
Babos Thamás
Ágoston Péter
Ágoston Ferencz
Deák András
Josa András
Pajor András
Ágoston András
Ágoston János
Sas Márton
Beke Gergely
Cserei Mihály
Keserű Mihály
Pál Lőrincz
Kosa János
Keserű Boldizsár
Cserei Márton
Bede István

[1]) Kétszer írva.

Balás Mihály
Babos István
Márton György
Szántó András
Beke András.

Pixidarii.

Balás János
Cserei Mihály
Szabó György
Bodosi Mihály
Balás György
Bodosi Gergely
Oláh János
Ágoston Máthé
Kászoni János
Daner György
Pál Mihály
Jakab András
Pál Péter
Egyed István
Egyed Pál
Kováts György
Fábián András
Fábián Mihály
Benkő Ferencz
Jakab Péter
Fábián Miklós
Pál János
Dániel Dávid
Kováts András
Jakab András
Jakab István
Balás András
Horváth András
Jakab István
Jakab Gáspár
Pál György.

Pagus Köpecz.

Nobiles.

Sós Mihály
Sos István
Sebestyén János
Pap Bálint
Pap Sámuel
Bocz Sámuel
Bocz Bálint
Porsolt György m. p.
Sós István
Sebestyén Márton
Pap András.

Primipili.

Bocz András
Nagy János
Bocz György
Urak Bálint
Bocz Pál
Daner István
Bocz Balás
Nagy Bálint
Kaller Bálint
Kaller Ferencz
Kaller Gergely
Gus Bálint
Beke István
Nagy Márton
Borbándi Mihály
Égető Mihály
Incze Gergely
Incze Ferencz
Benkeő János
Égető András
Kaller István
Bartalyis János
Bartalyis Mihály
Égető Mihály
Bocz András
Balás György
Balás István

Biró György
Benedek János
Borbándi András
Gus Dániel
Fejér János
Tókos Bálint
Nagy Thamás
Incze Mihály
Sebestyén Mihály
Barthais *(így!)* Péter
Benkő Márton
Nagy Balás
Tókos János
Tókos Mihály
Tókos Ferencz
Koller György
Gus István
Fehér Sámuel
Nagy János
Tókos János
Gál Mihály
Nagy András
Nagy Mihály
Nagy János
Balás Lőrincz
Bocz Mihály
Sebestyén György
Nagy Balázs
Fejér János
Égető Mihály
Bocz János
Bocz István
Sas János
Putnoki István
Balás Mihály
Bocz István
Bocz György
Bocz István
Égető János.

Pixidarii.

Bocz István
Akatius Bálint
Akatius István
Akatius Ferencz
Bodosi János
Bodosi István
Kis Péter Mihály
Kováts János
Kováts György
Borbandi György
Balás Péter
Csorba János
Kováts István
Beke János
Kováts András
Kis Gáspár
Demeter Mihály
Szép János
Bodosi István
Hegedüs Thamás.

Pagus Beöleön.

Nobiles.

Nemes Thamás m. p. (p. h.) [1]
Nemes Elek m. p. (p. h.) [2]
Gazdagh János m. p. (p. h.)
Gazdagh Bálint m. p. (p. h.)
Gazdagh Sándor m. p. (p. h.)
Gazdagh István m. p. (p. h.)
Rácz András m. p. (p. h.)
Sikó István m. p.
Gazdagh Boldisár m. p. (p. h.)

[1] [2]) Mindkettőjük pecsétje ugyanaz: a czímerpaizsban s a sisak felett koronán könyöklő kar kivont kardján (vadkan?) fejet tart: körirata: *Nemes Elek.*

Tako András m. p. (p. h.)
Sikó Péter
Tana István
Nagy Sigmond
Szennyes András
Nagy Márton
Domokos Benedek
Ferencz Thamás
Domokos Gábor
Kováts István
Nagy István
Tana Pál
Nagy Miklós
Nagy Gergely
Kis György Mihály
Kis György Joseph
Kováts István
Szennyes János
Sikó Mihály
Sikó Ferencz
Rácz Ádám
Domokos András
Vajda István
Gazdag István
Sikó János.

Primipili.

Laurentius Domokos iur. assessor m. p.
Thoroczkai Sámuel
Szabó Pál
Budai Miklós
Kandol István
Ferencz György
Nagy Márton
Nagy András
Nagy Márton
Kelemen Mihály
Kelemen János
Kosa György
Küs György Péter
Küs György Máthé
Mikó János
Tóth György
Tökös Miklós
Farkas György
Szomor János
Szabó János
Bene Gergely
Ferencz István
Sikó István
Szabó György
Nagy György
Nagy Thamás
Kosa György
Silló Pál
Küs György István
Ferencz István
Botos András
Nagy Boldisár
Botos János
Kis György [1])
Szabó Mihály
Bakoni Máthé
Ferencz György
Szomor György
Kis György András
Szöcs Mihály
Szabó Bálint
Rácz Thamás
Damokos János
Varga Márton
Nagy Boldisár
Incze Sándor.

Pixidarii.

Kelemen Benedek
Bogos István

[1]) Ez után tévedésből még egy sereg név van felsorolva, de oldalt megjegyezve, hogy »Abhinc sunt ex pago Nagy-Ajta usque ad lineam subsequentem.« Ezeket tehát áttettem Nagyta-Ajta rovatába.

Veres Márton
Török István
Botos Imreh
Tökös Thamás
Sigmond Mihály
Tatár János
Akatius Bálint
Csécs Máthé
Ferencz Thamás
Baczoni Péter
Gáspár Péter
Illyés Thamás
Illyés Bálint
Illyés András
Székely András
Ferencz Máthé
Bothos János
Nagy István
Miko András
Kandol István
Kándal Máthé
Sikó Sándor
Illyés István
Szennyes György
Szabó István
Tatár János
Ferencz András
Sigmond János
Szomor István
Botos András
Botos Kelemen
Bot Gergely
Dési János
Kecskés András
Kecskés János
Kecskés István
Bogár Ferencz
Kecskés András
Deési Mihály
Bene Fyörgy
Bányai Ferencz
Nagy Mihály
Varga György
Thomori Máthé
Tatár Mihály
Bogár András
Bod György
Illyés Ferencz
Kandal Péter
Kerekes János
Pál István.

Pagus Nagy-Ajta.

Nobiles.

Paulus Donatth sedis notarius m. p. (p. h.)
Maurer Joseph m. p. (p. h.)
Gabriel Bakcsi m. p. (p. h.)
Henter Farkas m. p. (p. h.)
Bodosi Josef m. p. (p. h.)
Huszár György m. p. (p. h.)
Huszár Pál m. p.
Ugron János
Ugron András
Szabó Balás
Szabó Sámuel
Szabó Dániel
Szabó János
Szabó András
Ugron István
Bodosi István.

Primipili.

Nagy István iuratus assessor
Adorján Péter
Péter György
Bálint Mihály
Kováts János

Bereczk György
Darkó András
Ferencz Mihály
Bodosi Thamás
Ádám István
Bálint János
Bodosi János
Darkó Sámuel
Darkó Mihály
Darkó György
Darkó Pál
Bodosi András
Küs György Mihály
Péter András
Borka István
Nagy István
Kováts György
Kováts Gergely
Nagy György
Miklós János
Péterfi János
Onodi István
Kováts Ferencz
Dániel Deák
Bálint István
Oláh Mátyás
Nagy Sámuel
Nagy Gergely
Nagy Mihály
Kozma István
Bereczk Máthé
Báldi György
Küs György Ferencz
Rad Bálint
Péterfi László
Kováts János
Ersö Mihály
Miklós János
Kováts Máthé
Kováts Balás
Erös Mihály
Kováts András
Kováts István
Kováts Péter

Pixidarii.

Pajor János
Pajor András
Csiki István
Nimet Márton
Darkó János
Darkó István
Kardos Mojzes.

Pagus Közép-Ajta.

Nobiles.

Huszár Thamás
Berkes Mihály
Huszár János
Huszár Mihály
Berkes Ferencz.

Primipili.

Vágó János
Vágó Mihály
Kováts András
Simon Bálint
Kosa Máthé
Dávid János
Szabó István
Incze János
Benkö György
Répa Bálint
Császár János
Végh György
Bedő István
Márk István
Márk György
Ungvári János
Répa Mihály
Kövér Balás

Nagy György
Vajda Máthé
Répa István
Szabó Ferencz
Incze Mihály
Márk János
Benkö György
Incze Máthé
Szabó Márton
Sándor Mihály
Varga András
Incze János
Dombi Mihály
Nagy János
Dombi György
Szabó Thamás
Császár Mihály
Incze István
Jakocs Mihály
Császár Mihály
Incze Mihály
Kováts János
Dombi István
Kosa István
Simon Balás
Dávid Ferencz
Márk István
Nagy Mihály
Nagy Miklós
Nagy Gáspár
Simon Márton
Vágó György
Vágó Mihály
Vágó János
Kováts János
Simon György
Nagy István
Dombi Miklós
Simon János
Nagy István
Incze Bálint
Incze György
Szabó Mihály
Incze György
Jakócs György
Császár István
Jakócs Ferencz
Benkő János
Sipos István
Benkö István.

Pixidarii.

Simon György
Dombi János
Simon János
Dersi Mihály
Nagy János
Deák Pál
Simon Gergely
Incze Dávid
Incze Bálint
Incze György
Márton István
Bocz István
Incze Balás
Deák György
Nagy Márton
Bedő János
Deák Mihály
Elekes János
Kosa Mihály
Kosa András
Györke Ferencz
Nagy György
Kosa Balás
Kosa György
Rácz János
Kerestély Márton
Elekes János
Nagy András
Deák István
Kováts István
Dombi János
Elekes György
Nagy Bálint.

Quod praescripti omnes et singuli coram nobis homagium fidelitatis deposuerint secundum tenorem iuramenti superius specificati die anno locoque supranotatis fide mediante attestamur.

Petrus Apor,
supremus iudex regius trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai ut et Miklosvár m. p. (p. h.) [1]

Georgius Donatt,
viceiudex regius sedis Miklosvara m. p. (p. h.)

Pro illiteratis et sigillis carentibus subscripsit et obsignavit

Paulus Donatt,
sedis Miklosvariensis iuratus notarius m. p. (p. h.)

(Eredetije a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

—

II. SEPSI SZÉK.

Anno 1713. die 9. Januarii. In possessione *Angyalos.* Homagiale iuramentum fidelitatis secundum tenorem infra specificatum a regia Transsylvaniae deputatione extradatum, ab anno aetatis 12 exclusive ab omnibus nobilibus primipilis et peditibus pixidariis inclytae sedis Siculicalis *Sepsi* in praesentia infra scriptorum depositum.

Forma iuramenti.

Én N. N. esküszöm stb. *(Mint fennebb Miklósvárszéknél.)*

---

[1]) A pecsét czímerében és a sisak felett koronán könyöklő kar kivont kardot tart, a mely alatt kereszt látható. A pecsét körirata: *Petrus Apor de Altorja com. Küküllő com. supr.*

[2]) A czímer paizsában egy tőből kinövő három virágszál (rózsa ?), a paizs felett *C. D.* betű.

[3]) A pecsét czímerében egy kivont kardot tartó lovas vitéz; a czímer felett: *Donat Pál* felírat.

Ghidoffalva.

Nobiles.

Lajos István m. p. (p. h.)
Franciscus Jancso junior, judex assessor m. p. (p. h.)
Jancso Sigmond m. p. (p. h.)
Kövér László m. p. (p. h.)
Kövér Benedek (p. h.)
Kövér Pál (p. h.)
Kövér Simon m. p. (p. h.)
Vásárhelyi István Deák m. p. (p. h.)

Primipili.

Csiszér Mihály
Orbán Miklós
Tót István
Ferencz Miklós
Ferencz György
Bedőházi István
Csulak Márton
Pál András
Csiszér János
Kövér János
Orbán Ferencz
Orbán Thamás
Kövér Mihály junior
Vitályos Miklós.
Jancsó György
György Pál junior
Csiszér László
Balog György
Szilágyi István
Csiszér Ferencz junior
Ferencz Péter
Csiszér Ferencz senior
Bedő Sándor
Fábián András
Pál Mihály
Orbán Gergely
Kövér István
Csulak István
Jancsó Thamás
Balog László
Ferencz Miklós junior
Jancsó László
Jancsó Miklós
Csiszér Pál
Imreh Miklós
Imreh Máthé
Jancsó Ferencz junior
Szabó alias Pál Sigmond
Jancsó Bálint
Pál György Ferencz
Pál István
Jancsó Ferencz mediocris
Imreh István
Jancsó István
Bedő Boldisár
Imreh András
Vitályos Ferencz
Vitályos István
Csulak János
Bedő Ferencz
Imreh Tamás
Csiszér Márton
Vitályos Dániel.

Martonos.

Nobiles.

Gyujtó János m. p. (p. h.)
Csusz Tamás (p. h.)
Incze Balás (p. h.)
Incze György.

Primipili.

Incze Péter
Porkoláb György
Magyarósi István
Fejes János

Csulak Sigmond
Fejes András
Gyujtó Menyhárt
Balog András
Incze Ferencz
Nitrai István
Balog János
Csulak Sámuel
Incze György
Incze János
László Márton
Fejes Mihály
Fejes Tamás
Incze Sámuel
Magyarósi András
Fejes András
Incze András
Pál András.

Pixidarii.

Pap István senior
Gáspár Tamás
Pap Ferencz
Gáspár András
Pap István junior
Pap János.

Oltszeme.

Nobilis

Orbai János m. p. (p. h.)

Primipili.

Botos Miklós
Szinte György.

Körös-Patak.

Nobiles.

Tibáld László m. p. (p. h.)
Szabó Pál m. p. (p. h.)
Szabó Dániel
Költő Miklós
Költő Mihály junior
Költő Mihály senior
Bedő József
Költő János junior
Költő János senior
Költő Bálint
Gombkötő András.

Primipili.

Vicarius Péter
Sebestyén János
Gelei Bálint
Szinte János
András György senior
Pilbárt Mihály
Szinte György
Szabó János
Küs Mihály
Szabó Ferencz
Vicarius András
Serester László
Szabó Jeremiás
Sánta Mihály
Kis István
Serester János
Szabó Tamás
Benke Bálint
Kis Tamás
András György
Bedő Sámuel
Jakó Mihály
Pellicán Lőrincz
Szőcs Ferencz
Szőcs János
Mihály István

András János
Szabó Ferencz
Nagy Mihály
Szinte Mihály
Pilbárt István
Jakó Ferencz
Nagy Sigmond
Lófő Sigmond
Szinte Gábor
Kis Ferencz.

Zoltány.

Nobiles.

Czerjik Simon m. p. (p. h.)
Czerjék János m. p. (p. h.)
Czerjék Pál m. p. (p. h.) [1])
Benkő Gábor m. p. (p. h.)

Primipili.

Zoltáni Ferencz sen. et jun.
Veres Ferencz
Zoltáni György
Zoltán András sen. et jun.
Kis András
Zoltáni Benedek
Bartha György
Zoltáni János
Zoltáni István
Balog László
Balog Dániel
Kövér Ferencz
Balog Mihály
Zoltáni Péter
Zoltáni Mihály.

Killyén.

Nobiles.

Székel Sigmond m. p. (p. h.)
Székel Bálint m. p. (p. h.)
Killyéni György m. p. (p. h.)
Killyéni Ferencz m. p. (p. h.)
Benkő Pál.

Primipili.

Sigmond Ferencz
Eskő Pál
Simon György
Kovács András
Eskő Tamás
Incze Benedek
Márton János
Sigmond István
Aczél János
Gál Tamás
Sebestyén Kelemen
Incze Mihály
Szabó Pál
Nagy András
Simon Péter
Pál János Lukács
Márton István
Dane Miklós
Czakó Dávid
Kádár Bálint
Simon György
Márton Boldizsár
Nagy Gergely
Tamoh Ferencz.

Pixidarius.

Imreh Pál.

[1]) A czímer paizsában első jobb lábával kardot tartó álló oroszlán; felette *Paulus Czirják* felirattal.

Possessio-Illyefalva.

Nobiles.

Geréb József m. p. (p. h.) [1])
Petke Ferencz
Séra János
Séra Pál
Elekes Sigmond m. p. (p. h.)

Primipili.

Séra György
Galos Ferencz
Antal Péter
Gál Pál
Tankó János
Gálos István
Fodor István
Tankó Mihály
Pap Tamás
Pap István
Lőte Tamás
Lőte Ferencz
Kis Antal Tamás
Pap Sámuel
Márk Gergely
Benkő Márton
Galos Mihály
Szabó Ferencz
Bedő László
Fodor Márton.

Etfalva.

Nobiles.

Ladislaus Imreh (p. h.)
Stephanus Imreh (p. h.)
Franciscus Imreh (p. h.).

Primipili.

Franciscus Bakcsi jur. assessor
Bakcsi István
Bakcsi Gábor
Irsa György és István
Vitályos Mihály és Bálint
Zoltáni Miklós
Erdős Pál és Sámuel
Bakcsi Bálint
Incze Máthé
Bedőházi Pál
Sigmond Mihály
Nagy Ferencz
Balog László
Sigmond Mihály jun.
Bakcsi Miklós
Nagy Barabás és András
Bakcsi Péter
Bakcsi János, Tamás és Balás
Sigmond György és Ferencz
Zoltáni László
Kövér István
Balog Tamás
Bakcsi Ferencz sen.
Barta György és Miklós
Bakcsi János
Henter András
Josa Joseph
Tokos Sámuel
Kövér László
Zoltáni Pál
Imreh Balás.

Pixidarius.

Incze János.

[1]) A pecsét czímerében egy oszlop választja ketté a paizst s attól jobbra álló oroszlán, balra orrszarvú (mint a gr. Nemes-cs. czímerében), a sisak felett kivont kardot tartó kar.

Zalán.

Nobiles.

Séra István m. p. (p. h.)
Apor Pál m. p. (p. h.)
Séra Ferencz m. p. (p. h.)
Janko Balás m. p. (p. h.)
Szabó János m. p. (p. h.)
Szabó István (p. h.)
Janko Mihály (p. h.).

Primipili.

Balog György
Erdő Mojses
Baroti Sándor
Baroti István
Szabó István
Kovács István
Nagy Miklós
Bodor Tamás
Erdő Péter
Fejérvári István
Benkő György
Koncza János
Szabó Gergely
Koncza István
Király Balás
Török István
Szabó Mojzes
Pál Boldisár
Kovács Pál
Bodor Jánus
Nagy Sigmond
Pál György
Török Ferencz
Vajna Dávid
Incze Miklós
Sánta István
Szabó Máthé.

Al-Doboly.

Nobiles.

Szotyori András m. p. (p. h.)
Császár István m. p. (p. h.)
Baczoni György m. p. (p. h.)
Szabó Dániel m. p. (p. h.)
Pap János
Szotyori Pál
Benkő Pál.

Primipili.

Czakó Dávid és Dániel
Bitai Ferencz
Gödri Dániel és Sámuel
Száraz Miklós.
Fülöp Tamás
Dimén Miklós
Nagy Sámuel
Nagy István
Dimén György
Szotyori Ferencz
Filep Mihály
Czakó Mihály
Gál György
Butyka János
Philep Márton
Baczoni Márton
Gödri Márton
Jancsó Mihály
Baczoni István
Székely István.

Pixidarii.

Filep István
Péter Mihály
Vida Ferencz.

Szentkirály.

Nobiles.

Agh György m. p. (p. h.)
Sikesd Mihály
Imreh János
Agh Mihály sen. et jun.
Agh István
Ghidofalvi István m. p. (p. h.) [1]
Sikesd György.

Primipili.

Sükösd Márton
Sükösd János és Tamás
Imreh Mihály és István
Kozma Mihály
Sikesd Péter
Kis Miklós
Vida István és György
Szotyori Pál
Farkas György
Molnár András
Farkas Ferencz és István
Kis Tamás és Ferencz
Imreh Mihály
Kovács István
Sebestyén István
Kis István sen. et jun.
Vágó János
Kis István mediocr.
Kis István sen.
Kis András
Ferencz István
Pap János
Gáspár András
Szikszai Mihály
Sikesd Tamás
Benkő Péter
Török Márton
Eperjesi András
Serester Ferencz
Bedő János
Erdő György
Sikesd István
Hamar Ferencz
Farkas János.

Árkos.

Nobiles.

Michael Benkő jur. notarius et assessor sedis Siculicalis Sepsi m. p. (p. h.) [2]
Raphai István m. p. (p. h.)
Rofai Miklós
Raphai András m. p. (p. h.) [3]
Rofai Boldisár
Veres József.

Primipili.

Damokos István
Mihály Kelemen
Bihari János
Barabás László és Lukács
Barabás Dávid
Geczö János
Incze Péter
Barabás Sámuel és Bálint

---

[1]) A pecsét czímerében egy térdeplő s imádkozó alak (?). a sisak felett tollat tartó könyöklő kard. A pecsét körül: *Stefanus Gidófalvi de Eadem* körirat.

[2]) A pecsét czímerében tollat (vagy kardot?) tartó kar; körirata *Michael (Benkő de Arkos?)*

[3]) A pecsét czímerében három ágú virágszál; köriratából *Andreas* látszik.

Veres András
Tölgyes Mihály
Abrám Pál
Vári István
Nagy András
Gelei Pál és Mihály
Barabás Tamás
Nagy Tamás
Dancs Mihály
Bedőházi Tamás
Sebestyén Ferencz
Veres Benedek
Tót Mihály
Veres Tamás
Bihari Dávid
Kölne Balás
Gelei Péter
Tegző Sigmond
Nagy György
Gelei János
Tegző Lukács
Kölne János
Bedő László
Incze Bálint
Göncz Benedek
Kis György
Péter György
Dancs János és Pál
Mihály Bálint
Rácz András
Jakó János
Horvát Mihály
Nagy Mihály
Serester Pál
Tegző Gábor
Dancs István
Bihari Tamás
Barabás Máthé
Barabás Mihály
Dancs Lőrincz
Szabó Dániel és András
Serester Gergely
Barabás Tamás
Dancs Péter
Köntés Mihály
Osvát Tamás
Kölne Mihály
Damokos István
Nagy Pál
Dancs György
Vajna András
Mihály István
Damokos István
Veres Mihály és Ferencz
Tegző Benedek
Kis István
Barabás Sigmond és Dániel
Tegző Ferencz
Barabás István
Damokos Péter és Tamás
Sigmond István
Barabás Bálint és Benedek
Szabó Sámuel
Tót Benedek
Barabás Jeremiás és János
Kis Péter
Nagy Péter
Gelei Dániel
Barabás István és Sámuel
Veres András
Bedőházi Péter
Barabás András
Tegző Sigmond jun.
Veres András
Barabás László
Pilbárt István.

Szent-György.

Nobiles.

Váradi Gyulai László m. p. (p. h.)
Málnási János m. p. (p. h.)
Szabó Ferencz m. p. (p. h.)
Mánási Pál (p. h.)
Gyárfás Pál
Gyárfás Ferencz és Mihály
Bartók Ferencz és István
Jancso Péter
Mihály István
Miklós István
Márk Sigmond.

Primipili.

Moricz János
Zajzon Sigmond
Kövér Ferencz
Birtalan Gergely
Incze Ferencz
Jancsó István
Birtalan Gergely
Király Dániel
Bakó Ferencz
Cserei György
Zajzon András
Imreh István
Zajzon Ferencz és Mihály
Cserei Ferencz
Nagy János
Málnási János
Zajzon Bálint
Csobot Ferencz
Nagy Sigmond
Mauricz István.

Pixidarii.

Jakócs János
Kövér Sigmond
Falka Mihály
Nagy Gergely
Botos Mihály.

Málnás.

Nobiles.

Imreh István m. p. (p. h.)
Imreh János m. p. (p. h.)
Bartók Márton
Bartók Mihály
Bartók György.

Primipili.

Málnási András jun.
Málnási Pál és Mihály
Nemes János
Kátai István
Málnási András sen.
Málnási Benedek.

Szemerja.

Nobiles.

Nemes György m. p. (p. h.) [1])
Gronczki János m. p. (p. h.)
Bora Sigmond (p. h.)
Bora Péter m. p. (p. h.)
Csákány Tamás
Csákány István és Pál
Király Mihály sen. et jun.

[1]) A pecsét czimerében virágszálat tartó kar. Körirata: *Nemes György.*

Király István Mihály és István
Nagy Pál
Bora Tamás és Mihály
Bora István és János
Gronczki Sámuel
Nagy Ferencz
Bora Ferencz
Csákány Ferencz
Bora András.

Primipili.

Erdő István
Demeter János
Bálint János
Vajna János
Serester János
Abrám János
Tatrosi György
Máthé András
Demeter Mihály
Sebestyén József
Jó János és István
Vajna Dániel
Máthé Balás és Tamás
Serester István
Demeter Tamás
Serester Mihály
Filep István
Vajna Gábor
Bálint Ferencz
Hegyes Tamás
Máthé Bálint
Asztalos István
Erdő Mihály
Abrám István
Incze Ferencz
Szabó Pál
Incze Tamás.

Kálnok.

Nobiles.

Gabriel Gyöngyösi m. p. (p. h.)
Kis János és Ferencz.

Primipili.

Incze Ferencz
Bedő Sámuel
Ütő Tamás
Bedő Balás
Bodosi Márton
Vaska Bálint és Joseph
Bedő Ferencz sen. et jun.
Csulak Péter
Péter István
Szép Mihály
Márkos Bálint
Kis Dániel
Pap Dániel
Bedő Imre
Veres István
Csulak Tamás
Hermány György
Vaska János és Péter
Incze Tamás és Bálint
Kis András
Csulak Mihály
Bedőházi Lázár
Bedő Pál és László
Nagy Bálint
Vaska Sámuel
Fazakas Sigmond
Bedő Miklós és László
Bedőházi Mihály
Incze Tamás
Zoltán Gábor
Serester István
Verebesi György
Nagy Mihály.

Bodok.

Nobiles.

Mikó János m. p. (p. h.)
Szacsvai László
Bartók Illyés
Szacsvai Sámuel
Bartók István
Incze Sámuel.

Primipili.

Simon Ferencz
Málnási István és Sigmond
Incze Péter
Ferencz Gábor
Henter Pál
Imreh Pál és László
Henter Gábor
Fodor Gergely
Ferencz Bálint
Pál Sámuel
Málnási Sámuel
Ferencz Márton
Benkő György
Henter László
Incze György
Simon Gábor
Incze Miklós
Bedő Mihály
Bedő Ferencz
Pál Miklós
Henter János és Gergely
Tankó Bálint
Henter Márton
Deák Ferencz
Pál Sándor
Simon György és Gergely
Henter László
Simon Ferencz
Balog Gábor
Pál Mihály
Deák István
Balog Sámuel
Deák Márton és István
Incze Sámuel
Henter András és Sigmond
Kovács István
Málnási Mihály
Kovács Mihály
Lengyel Mihály
Miklós Mihály
Pál Dániel.

Primipilus.[1])

Kovács Mihály.

Szotyor.

Nobiles.

Nagy Tamás m. p. (p. h.)
Szotyori Ferencz sen. m. p. (p. h.)
Nagy Elek m. p. (p. h.)
Nagy László m. p. (p. h.)
Nagy Pál m. p. (p. h.)
Nagy Sigmond (p. h.)
Szotyori Ferencz (p. h.)
Nagy Isván *(igy!)* (p. h.)
Szabó Pál m. p. (p. h.)
Nagy Sámuel (p. h.)
Nagy Ferencz (p. h.)
Nagy Bálint
Nagy András
Nagy István
Nagy Péter jun.

[1]) Pixidarius helyett.

Primipili.

Nagy György
Kerekes Mihály
Nagy Gergely
Köhalmi Márton
Dorogi György
Nagy Gábor és Péter
Szegi György
Hermány András
Ferencz Mihály
Pál János
Kerekes János
Száraz János.

Fotos.

Nobilis.

Nihály Boldisár.

Primipili.

Imreh Pál
Imreh Mihály
Csucsi Tamás
Kovács Ferencz
Balog Tamás és János
Koncz Mihály és János
Kövér Tamás
Katona Mihály
Kovács János
Koncz Péter
Balog Pál
Balog Gergely és János
Balog Mihály
Kese Miklós
Imreh Sámuel.

Angyalos.

Nobiles.

Forró András sen.
Forró István m. p. (p. h.)
Forró Pál m. p. (p. h.)
Forró Gábor m. p. (p. h.)
Forró András m. p. (p. h.)
Forró László m. p. (p. h.)
Kovács György m. p.
Gazda Ferencz m. p. (p. h.) [1]
Kovács János m. p. (p. h.)
Király László m. p. (p. h.)
Forró Ferencz
Andor Imreh.

Primipili.

Barabás Mihály
Pető János
Tót Tamás
Imreh János
Tóth Péter
Sebestyén János
Tót Mihály
Agh András
Sebestyén András
Pető Ferencz és Sigmond
Kakas János
Tóth György
Agh János
Szabó Márton
Agh Tamás
Imreh Pál
Székely János
Böyte Ferencz
Pető Balázs

[1]) A czímer paizsban háromágú virágszál. Felette: *F. G.*

Böyte Péter
Fejér László
László Balázs
Kakas Mihály
Kakas György
Tót János és Menyhárt
Agh Péter és László
Simon Miklós
Bod András
Balog Miklós
Szász Ferencz
Ag András
Simon László
János Deák
László János
Imreh Mihály
Böyte György
Pál Mihály.

Réty.

Nobiles.

Stefanus Antos jur. assessor m. p. (p. h.)
Székely Márton sen.
Székely Ádám
Székely Márton jun.
Gazda Márton és Ferencz
András István
Bacsó István
Székely Sigmond m. p. (p. h.)
Gazda András
Gazda István és Gábor
Szabó István
Gazda Gábor m. p. (p. h.)

Primipili.

Keresztes Pál
Fadgyas István
Gazda Mihály, Pál és István
Böyte Mihály
Török Máthé
Magyarósi Tamás
Gál Benedek
Hatházi István
Bajku Tamás és István
Szabó János.

Besenyő.

Nobiles.

Szörczej Menyhárt
Szörcsei Sigmond m. p. (p. h.)
Szörcsei László (p. h.)
Babos György m. p. (p. h.)
Babos Gábor m. p. (p. h.)
Kövér Péter m. p. (p. h.)
Babos Mihály
Kövér Mihály
Kövér István
Kövér Bálint
Kövér Jakab.

Primipili.

Kövér László
Tót István és György
Tót Sámuel
Szabó György és János
László Sigmond és Péter
László Tamás és János
László Balás
Böyte Mihály
Kövér István
Szentes János.

Eresztevény.

Nobiles.

Eresztevényi István m. p. (p. h.)
Csabai N. Pál m. p. (p. h.)

Primipili.

László Pál és Benedek
Kövér András
Máthé György és Ferencz
Kis István
Keresztes Péter
Demeter Mihály.

Egerpatak.

Nobiles.

Kónya János
Kónya Sámuel és Mihály
Kónya Ferencz
Márk Gáspár.

Primipili.

Küs György
Fejér György és Ferencz
Barta Ferencz
Basa Sámuel
Bitai Péter
Barta Sámuel
Kis Ferencz
Konya Ferencz
Kis Antal György
Konya Dániel
Basa Mihály
Fejér Sámuel
Konya Mihály
Konya György és András
Kis Antal Pál
Kis Antal, Mihály és István
Orbán Joseph
Isák István
Isák Péter sen. et jun.
Dienes István
Dienes László
Dienes György
Márk Gergely
Kis Antal Ferencz.

Nagy-Borosnyó.

Nobiles.

Bartha András m. p. (p. h.)
Csákány István m. p. (p. h.)
Csákány Pál m. p. (p. h.)
Bartha Mihály m. p. (p. h.)
Bede Moses (p. h.)
Barta György
Barta Tamás
Barta János
Donát Mihály
Kanyó András
Bede Tamás
Barta Balás
Barta Pál
Barta György
Barta Mihály
Bartha Moses (p. h.)
Konya Ferencz és János
Bartha Sigmond
Bartha András
Csie István
Bede Gábor

Bartha Mihály és Dienes
Bartha Dániel
Máthé Mihály
Miklós Dávid
Bedő Máttyás.

Primipili.

Csusz János
Bede János
Barta Mihály
Barta Márton
Ütő István
Kiss Ferencz
Csutak Sigmond
Csutak Ferencz
Dávid István
Bartha Pál
Bajku András
Barta Ferencz
Bene Tamás
Bogyó János
Sebestyén Mihály
Jakó János
Szász Mihály
Barabás Sámuel.

Fel-Doboly.

Nobiles.

Magyarosi András
Damo Sándor.

Primipili.

Jakócs György
Bárdi Mihály
Isák Péter és Gáspár
Csutak Mihály
Máthé János
Deső Mihály
Dobolyi Ferencz és János
Tegző Ferencz
Dorottya Mihály
Székely András
Bitai Ferencz
Fejér György
Bodola György és Bálint
Bodola János és Ferencz
Szabó Mihály
Bacsó Pál
Isák Ferencz
Isák István
Tegző András
Joseph Pál
Szabó Ferencz
Jakó János
Szabó Balás
Vas András és Mihály
Dobolyi Mihály
Bogdán Sámuel
Isák Bálint.

Pixidarii.

Török Ferencz
Szabó Lőrincz.
Bibó István.

Kökös.

Nobiles.

Veress Sámuel (p. h.)
Veress Dániel m. p. (p. h.)

Primipili.

Orbok Sámuel jur. assessor m. p.
Killyéni Ferencz
Jakócs Ferencz

Nagy György jun.
Killyéni András
Balás János
Orbok István
Török Pál
Böjte György
Ferencz János
Tamok György
Tusnádi István
Orbók Tamás
Tusnádi Sámuel
Sigmond István
Gödri István
Fosztó István
Nagy György
Tamok Mihály
Tusnádi György
Orbok Antal
Simon István
Fosztó Miklós
Böyte Márton
Serester András
Orbok Dávid
Ferencz János
Serester Joseph
Gödri Lukáts.

Kis-Borosnyó.

Nobiles.

Tompa Miklós m. p. (p. h.)
Tompa János m. p. (p. h.)
Tompa Isván
Tompa Kelemen
Magyarosi Gergely.

Primipili.

Bodola György
Tót András és Boldisár
Farkas János
Kis István
Simon Gáspár és Balás.

Pixidarii.

Vas András és István
Simon György és Ferencz
Vas György
Dézmás János
Szabó István
Szabó Ferencz és András
Dobolyi István
Benkő Mihály
Szabó Mihály és János
Tamási Ferencz
Tánczos Ferencz
Dézmás György
Szabó István jun.
Miklós István
Nagy Mihály.

Komolló.

Nobiles.

Andor Sámuel
Serester Moyses
Serester Péter
Enyedi András
Serester Márton.

Primipili.

Andor János
Andor Tamás
Andor Benedek
Márton László
Ütő Gábor
Andor Márton
Ütő Márton
Fejér Péter
Kerestély Máthé.

Bikfalva.

Nobiles.

Harko Ferencz m. p. (p. h.)
Harko Joseph
Szabó Thamás (p. h.)
Szabó György
Páljános György
Máthé István
Szabó Péter és Pál
Bikfalvi György
Szabó László
Pál János Miklós
Pál János István és András
Andok Mihály
Pál János Gáspár és János
Jancsó János
Szabó György és Ferencz.

Primipili.

Simon Péter
Koré István
Pál Deák
Pál János András
Kovács Sámuel
Pál János Mihály
Simon György
Peterbiro Imreh
István János
Pál János Sámuel
Simon István
Falka Ferencz
Márkos Mihály
Fejes György
Dancs János
Szabó Mihály
Kóré György
Pál János Tamás
Fejes János
Kóré János
Szabó György
Gáspár Sámuel
Kóré István
Török Gergely
Barabás Miklós
Vajda Pál
Pál János János
Zoltán István
Török Péter
Nagy István
Bene Ferencz
Kóré György
Tölgyes Tamás
Fejes Tamás
Pál György
Kovács György
Király György
Vajda Péter
Pál Ferencz
Kis Mihály
Szabó Péter
Péterbiró András
Török András
Nagy Sámuel
Kis György
Tölgyes István
Szabó András
Márkos Mihály
Marhát Tamás
Pál János György
Kis Mihály
Pál István
Tölgyes Gáspár
Danér Mihály
Pál János György
Simon Péter
Bene Ferencz
Szabó Márton
Márkos Tamás
Falka Gergely
Ferencz mester
Tölgyes Bálint
Tölgyes Mihály
Marhát Ferencz
Kónya István
Márkos Ferencz

Falka András
Tölgyes Gáspár
Máttyás Tamás
Pál Dániel
Pál Imreh
Dánér Péter
Buda Bálint
Simon Ferencz
Peterbiró Ferencz
Török György
Falka István
Török János
Tölgyes Ferencz
Tölgyes Pál
Pál János György
Mihály mester
Bartha Mihály
Daner János
Péterbiró Mihály
Andok István
Tót Tamás
Markos János
Tölgyes Márton
Zoltáni László
Bene Péter
Pál János Thamás
Tölgyes Lukáts.

Lisznyó.

Nobiles.

Csia Mihály
Szotyori Ferencz
Szotyori György és Tamás
Kovács Ferencz
Szotyori Mihály sen. et jun.
Szotyori Péter sen. et jun.
Szotyori István és Sámuel
Incze Mihály
Bedő István.

Primipili.

Jakab Mihály
Barabás Tamás
Fekete Péter
Kótér György
Pilbárt György
Barabás Mihály és Ferencz
Kese Mihály
Bartha István
Jakó András és István
Jakócs Tamás
Szabó István
Jakó Mihály
Szász Tamás és Pál
Barabás György
Jakó Mihály
Nagy Mihály
Barabás György
Jakó Ferencz
Damó Boldizsár
Benkő András
Kese Miklós és György
Fekete János
Dánér Ferencz
Fodor Dániel
Tót András
Kese Miklós
Rácz György.

Pixidarii.

Kövér Péter
Bagoly Ferencz
Kovács György.

Uzon.

Nobiles.

Pünkösti György m. p. (p. h.)
Mihály Máthé m. p. (p. h.)
Szabolcsi Sámuel m. p. (p. h.)
Keserü István m. p. (p. h.)
Györgybiró Lukács m. p. (p. h.)
Küs Pál László m. p. (p. h.)
Bereczk László (p. h.)
Kuti Péter (p. h.)
Kuti Sámuel (p. h.)
Kovács Péter m. p. (p. h.)
Zajzon Péter m. p. (p. h.)
Zajzon János m. p. (p. h.)
Zajzon Mihály
Lajos Péter
Pál György
Györgybiró Péter és János
Ferencz Mihály
Kis Pál György
Györgybiró Sámuel
Bagoly János
Kuti István és László
Lajos Mihály
Zajzon Bálint
Kósa István és János
Zajzon Ferencz
Kovács György
Kósa István
Kúti György
Györgybiró Miklós jun.
Kovács Mihály
Kosa Bálint.

Primipili.

Kádár Ferencz jur. assessor m. p.
Kovács János
Dankó János
Benkő Sámuel
Bagoly János
Szabó György
Felszegi György
Kovács Pál
Kovács Péter
Márk György
Pünkösti Miklós és Pál
Kovács András és Péter
Istók Bálint
Földes Mihály
Menyhárt György
Kovács Sámuel
Dánér Mihály
Török Bálint
Kovács Mihály
Pünkösti Sámuel és János
Istók János
Kovács Péter
Márk Bálint
Szőcs Miklós
Kovács Ferencz
Kudar Sámuel
Kovács Thamás
Pünkösti István.

Pixidarii.

Pető Bálint
Szőcs János.

Szent-Iván.

Nobiles.

Henter Kelemen m. p. (p. h.)
Henter Dávid m. p. (p. h.)
Henter János m. p. (p. h.)
Szent Iváni Tamás Deák m. p. (p. h.)
Szent Iváni Sámuel (p. h.)
Szent Iváni Mihály m. p. (p. h.)
Bartha János (p. h.)
Pál János Benedek (p. h.)
Benke Márton (p. h.)
Bartha Bálint
Benke János
Kis Pál Mihály
Székely János.

Primipili.

Berde Mihály
Kese Bálint
Lófő István
Zoltán Pál
Kese Péter és Pál
Gál Péter
Veres János
Antal Mihály
Berde István
Márkos István
Márkos László
Zoltán Sigmond
Benke János
Berde Péter és Miklós
Ütő András.

Szacsva.

Nobiles.

Lajos Moses m. p. (p. h.)
Bagoly Márton.

Primipili.

Bagoly Mihály
Berde Gáspár
Székely János
Berde János
Kese András.

Magyarós.

Nobiles.

Szotyori Pál
Nagy László.

Primipili.

Kovács András
Földes János
Kese Mihály és György
Byk János
Koré István
Dancs István és János
Fodor Ferencz
Kovács László
Nagy András
Máthé István
Csiszér István
Dávid György
Gál János
Danér János
Nagy János.

Quod praefati omnes et singuli coram nobis homagium fidelitatis deposuerint secundum tenorem iuramenti superius specificati, die et anno locoque supra notatis, fide nostra mediante attestamur.

(P. h.) [1]) *Petrus Apor*
supremus iudex regius trium sedium Siculicalium: Sepsi. Kézdi. et Orbai ut et Miklósvár m. p.

(P. h.) [2]) *Gabriel Ghidofalvi*
Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis, modernae deputationis Transsylvanicae. et sedis Siculicalis Sepsi juratus assessor. nec non ejusdem sedis viceiudex regius m. p.

(P. h.) [3]) *Samuel Székely* de Rety
m. p.

et (P. h.) [4]) *Franciscus Kádár*
de Uzon m. p.

Jurati assessores sedis Siculicalis *Sepsi*, nec non ad generalia regni comitia ex edicto sacrasissimae suae caesareae regiae queac Transsylvaniae principalis Maisestatis ad diem 14-tum Novembris in liberam regiamque civitatem saxonicalem Medgyes indicta et celebrata dictae sedis Siculicalis Sepsi ablegati.

Pro illiteratis et sigillis carentibus subscripsit et obsigillavit.

(P. h.) [5]) *Stephanus Antos* de Rety,
juratus assessor sedis Siculicalis Sepsi m. p.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

---

[1]) Az Apor czímeres pecsét (mint fennebb).

[2]) A pecsét czímerpaizsában egy lábával tollat tartó hosszú nyakú (gólya?) madár. Körirata: *Gabriel Gidófalvi.*

[3]) Leesett.

[4]) A pecsétnyomó egy római gemma, mely oltár felett lebegő angyalt, szivet tartva s az oltár felett is két szivet ábrázol. (Több név után áll a nemesek sorában is ez a pecsét.)

[5]) A pecsét lehullott.

III. ORBAI SZÉK.

Anno 1713 die 13 Januarii in possessione *Zabola*. Homagiale juramentum fidelitatis, secundum tenorem infraspecificatum a regna Transylvaniae deputatione extradatum, ab anno aetatis 12. exclusive, ab hominibus nobilibus, primipilis et peditibus pixidariis inclytae sedis Siculicalis *Orbai* in praesentia infrascriptorum depositum.

Formula juramenti.

Én N. N. esküszöm stb. (mint fennebb Miklósvárszéknél).

Zágon.

Nobiles.	*Primipili.*
Jankó Péter m. p. (p. h.)	Mezei Miklós m. p.
Vajna Ferencz sen. juratus assessor sedis Orbai m. p. (p. h.)	Molnár Ferencz
László László jur. assessor m. p. (p. h.)	Albu István
Czerjék Ferencz m. p. (p. h.)	Körösi János
László János m. p. (p. h.)	Kónya János
Benkő Pál m. p. (p. h.) [1]	Antal Mihály
László Ferencz m. p. (p. h.)	Csoma András
Könczei Gergely m. p. (p. h.)	Andok András
Vajna Ferencz m. p. (p. h.)	Andok Imreh
László Ferencz jun. m. p. (p. h.)	Gál Lőrincz
Pétsi Péter	Vajna András
Major Ferencz és Józseph	Szilágyi János
Vajda Ferencz	Csorja István
Vajda Miklós és János	Jano Máthé
Donát Pál	Konda István
Bacz István	Albu István
Bacz András	Janko Boldisár
Barrok János	Albu András
Guruzda Ferencz	Gombkötő Sámuel
Bacz István.	Andok Boldisár
	Küs Antal János
	Konda András és István
	Domokos András
	Fazekas András

[1]) A pecsét czímerében kivont kardot tartó kar s felette *B. M.* betű.

Molnár István
Albu András
Albu Sigmond és Miklós
Albu István
Albu Ferencz
Isák Pál
Antal Péter
Albu János
Elekes Ferencz
Konya János
Albu Péter
Konya Boldisár
Barra Bálint
Albu János
Kónya Ferencz
Konda István
Küs Antal János
Albu András
Albu Bálint
Fazekas Péter sen. et jun.
Csoma János
Szabo János
Albu János
Albu Bálint
Kónya Ferencz
Kis Antal György
Szabó Mihály sen. et jun.
Bacz András
Antal Jakab.

Pixidarii.

Király Mihály
Donát János
Antal Márton
Szigeti Mihály
Fazekas Miklós
Antal György
Antal István
Csoma István
Albu Ferencz
Szőke Ferencz
Vajda Sigmond
Kőrösi László
Lippai Sigmond
Osvát János
Barra Péter
Bacz Ferencz
Kováts Mihály
Andok Mihály
Sáska Mihály és György
Fazakas Mihály
Andok László
Kozma Ferencz és Péter
Csoma Máté
Konda Miklós
Kónya János
Kőrösi Ferencz
Sidó András
Sáska András.

Barátos.

Nobiles.

Balog János és István
Porsolt Mihály és Miklós
Bedő Lukáts és Ferencz
Bedő István
Bedő Tamás
Porsolt György
Beder Sámuel
Bedő István
Nagy Tamás
Pál Ferencz
Porsolt Lukáts
Máttyás Deák
Nagy István
Beder Lukáts
Bedő Ferencz
Pál István
Beder Tamás
Porsolt András
Bedő János
Pál György.

Primipili.

Finta János juratus assessor m. p.
Tánczos György
Csorja Péter
Kanyó Ferencz
Balog János
Kanyó György
Bitai András
Balog Mihály
Andrad Gábor
Beder Moises
Vardó Mihály
Mircse István
Szabó Boldisár
Finta István
Porsolt Péter
Gál Mátyás
Vida István
Mircse Ferencz
Mircse Sámuel
Boncs János
Andrad Ferencz
Andrad János
Serestel János
Jáka György
Andrad István
Finta Balás
Finta Sámuel
Beder Ferencz
Tamás János
Tamás Ferencz
Mircse János
Vasmat Sámuel
Balog Sámuel
Tanczos Bálint
Tanczos Márton
Mihály György
Csorja Ferencz
Csorja András
Ferencz István
Balog Dávid, Sigmond és István
Ferencz Bartalyus
Anrad Mihály
Komáromi János
Balog András
Bög Mihály
Csorja János.

Zabola.

Nobiles.

Máté Pál m. p. (p. h.)
Elekes Sándor m. p. (p. h.)
Hadnagy Mihály m. p. (p. h.)
Sigmond Mihály m. p. (p. h.) [1])
Hadnagy Boldisár m. p.
Máttyás Tamás
Kozma Mihály
Kozma János
Keresztes Ferencz
Keresztes Tamás
Hadnagy Tamás
Hadnagy István és János
Elekes István és László
Sigmond György
Bogyó Mihály
Csekme János.

Primipili.

Finna János
Kovács Ferencz
Nagy Mihály
Finna György és Gábor
Nagy Ferencz és János

[1]) Mind a négy pecsét ugyanaz: egy tollat tartó kezet ábrázoló czímer, felette: *GND* betüvel.

Görfi *(így!)* Mihály
Csekme János
Szőke György és László
Demets Boldisár és János
Illyés Péter
Bogyó Tamás
Demes István
Finna István és Mihály
Keresztes András
Szabó Péter
Bartók István
Császár Miklós
Szabó Mihály
Szabó Dávid
Finna Márton és Tamás
Keresztes János és Sámuel
Szölősi János
Kozma Tamás
Butyka István
Császár István és Miklós
Kozma András és István
Kupán János
Jakabfi György
György János és Ferencz
Demes András
Kováts János
Máthé Mihály
Bogyó János
Antal Balás
Réti János és László
Csekme István
Szabó Ferencz
Keresztes András
Kozma Miklós
Máthé Mihály
Kovács András
Illyés István
Finna János sen. et jun.
Réti György
Demes György
Császár Márton
Máthé Tamás
Keresztes János
Finna Boldisár
Szabó Ferencz
Kováts Bálint
Kováts István és Miklós
Illyés János
Máthé Ferencz
Finna Pál
Jakabfi Mihály és Pál
Jakabfi István és Mihály sen.
Kozma András és György
Csekme András és Sámuel
Lovász István.

Pixidarii.

Kupán Mihály
Keresztes István
Kupán Miklós
Csekme Ferencz
Gazdag Sándor.

Haraly.

Nobiles.

Fejér János és Sigmond.

Primipili.

György Deák és István
Szőke György
Arros János és Miklós
Finta János
Finna András és János
Fejér Péter
Bajcsi János és Tamás
Arros Mihály, István és Imreh
Finta András
Fejér Péter és Gábor
Szőke János és Mihály
Herke Tamás és
Sidó György.

Gelencze.

Nobiles.

Biraga János m. p. (p. h.)
Csoma Sigmond m. p. (p. h.)
Jakab Deák m. p. (p. h.) [1])
Cseh Miklós
Kádár Ferencz és Mihály
Bersenyi Mihály sen. et jun.
Fogas Máttyás, Sámuel és Péter
Dimén János és Mihály
Fejér István és Péter
Ördöv *(így!)* István
Fogas Imreh
Czakó János
Lukáts András
Ferencz mester.

Primipili.

Fejér Mihály
Gőther Demeter
Gőether István
Gál János
Fejér Mihály
Markos Péter
Gőtfi János
Gőther György
Buda János
Gőther Miklós
Czakó György
Kádár Demeter
Czakó Mihály
Finta Ferencz
Kádár János
Keresztes János
Fejér János és István
Gál Mihály
Osvát István
Kováts Miklós
Cse Miklós
Benkes Mihály
Bajcsi Lőrincz
Fejér Miklós
Palkó Zacharias
Kozma Péter
Fejér György és Ferencz
Csekme János
Pál György
Héjja János jun. et sen.
Vasadi János
Pál Mihály
Czakó Ferencz
Palkó Imreh
Biró Pál
Göther Miklós
Kováts György
Biró György
Pécsi János
Pál Miklós
Lukáts Ferencz
Palkó György
Fejér Márton
Kádár Péter
Czakó Pál
Kádár Márton
Márkus Péter
Palkó Miklós
Gőther János
Gőether Imreh
László János.

Pixidarii.

Molnár János
Bonis Lőrincz
Száz Péter
Fejér Pál
Baricz István
Tokás János
Nagy Pál

[1]) Mind a három ugyanaz a pecsét, mint fennebb a zabolai nemeseknél.

Palkó Mihály
Fejér Péter
Tót Sándor
Gál Mihály
Bajcsi Mihály
Lukáts Péter
Aczél Mihály
Palkó Máthé
Bonis Gergely
Baricz György.

Páva.

Nobiles.

Stephanus Vajna v. judex regius s. Orbaii m. p. (p. h.) [1]
Horánczki János m. p. (p. h.)
Vajna Simon juratus assessor m. p. (p. h.)
Miskolczi Sigmond m. p. (p. h.) [2]
Csontos István m. p. (p. h.)
Vajna Boldisár és Tamás m. p.
Mihácz Miklós m. p.
Kovács János és Boldisár
Kovács András
Gáspár Miklós
Kovács János jun.
Kovács István és Miklós
Gáspár Mihály és Sigmond
Kovács Sigmond
Gáspár Jóseph.

Primipili.

Samuel Csekme juratus assessor m. p.
Kupán Ferencz
Szabó András
Gerendi János
Gál Gáspár és Ferencz
Szőke László és István
Szabó Boldisár
Ferencz András
Szőke Mihály János és György
Réti János
Marti György
Sidó István és György
Ferencz István
Szabó Márton
Csekme Sámuel jur. és Gábor
Marti Péter
Marti Mihály és Sándor
Marti Boldisár
Rosnyai Sámuel
Réti István és Péter
Gál Miklós és István
Bene Ferencz
Sidó Mihály sen. et jun.
Kupán Sigmond
Gál Mihály és Ferencz
Császár Sámuel és László
Marti István
Lukáts István
Tusa Gábor.

Pixidarii.

Szőke János sen.
Szőke János jun.
Gál Tamás
Fazekas Gergely
Máthé György
Sidó András
Szőke András és Miklós
Gál Miklós és István
Rosnyai István
Sidó Ferencz
Rosnyai György
Szőke Ferencz
Szőke Ferencz jun.
Bene Miklós.

[1]) Római gemma (koszorús főt ábrázoló) pecsét.
[2]) A pecsétben egy gólya madár. Körirata Sigism. Miskolczi.

Imetsfalva.

Nobiles.

Imecs Moises m. p. (p. h.)
Imecs Máttyás m. p. (p. h.)
Imecs László m. p. (p. h.)
Csusz Miklós m. p.
Conrád Tamás
Conrád Máttyás.

Primipili.

Aczél Tamás és Miklós
Aczél István
Muszka János
Illyés Tamás István és Sámuel
Illyés János
Czipa András és Balás
Aczél Pál
Conrád Gergely
Fejér István
Pap István
Darvas Mihály
Simon István.

Pixidarii.

Koris Péter.

Páké.

Nobiles.

Benedictus Magyarósi inspector — inclitae sedis Háromszék m. p. (p. h.) [1]
Sámuel Bedőházi m. p. (p. h.)
Gabriel Bedőházi m. p. (h. h.)
Cseh Kelemen
Stephanus Csatai m. p. (p. h.)
Csorja Tamás
Csorja János és Balás
Mihály Sigmond
Csorja Mihály
Sándor Moises
Albert Moises és Sigmond
Dávid Sigmond Sámuel és István
Sándor Kelemen.

Primipili.

Albert János juratus assessor m. p.
Vida Miklós
Dávid Péter
Bogyó Boldisár
Bogdán Balás
Gál István
Bogdán Sigmond
Bogyó Miklós
Szabó Mihály jun.
Bogyó Pál és Tamás
Balló László
Incze György
Szabó Miklós
Vida György
Balló András és Sigmond
Vida Sámuel
Asztalos Sámuel
Tamás János
Vida Mihály
Tamás Ferencz
Szentes Ferencz
Vida Boldisár és Miklós jun.
Vas András
Vida István

[1]) A pecsétben egy jobb kezében levágott főt, bal kezében kivont kardot tartó alak. Körirata .... *rai Georgy.*

Tamás Bálint
Szabó Sámuel
Vida Bálint
Szabó Moises és János
Tamás Jakab
Pál Ferencz
Szántó Bálint
Szabó Mihály sen.
Balló Mihály
Vida András sen.
Guruzda Tamás
Vida János
Vida András mediocris
Szabó Ferencz és István
Szabó Boldisár
Vida András jun.
Szentes Péter
Vida Péter
Bogyó János
Bogyó Balás.

Tamásfalva.

Nobiles.

Turi László m. p. (p. h.) [1]
Turi György m. p. (p. h.)
Turi Mihály m. p. (p. h.)
Turi Sámuel m. p. (p. h.)
Turi Ferencz m. p. (p. h.)
Thury János m. p. (p. h.)
Turi Ádám m. p. (p. h.) [2]

Primipili.

Imreh János és István
Nagy Jakab
Héjja Péter.

Pixidarii.

Erdős Mihály.

Szörcse.

Nobiles.

Szörcsei Gáspár m. p. (p. h.)
Szörcsei Donáth István m. p. (p. h.) [3]
Donáth Joseph
Ugron Boldisár
Szörcsei Boldisár.

Kovászna.

Nobiles.

Daniel Literati jur. notarius sedis Orbai m. p. (p. h.)
Gábor Deák m. p.
Tomas Literati jurat. assessor m. p. (p. h.) [4]
Mihály Deák m. p. (p. h.)
István Deák m. p. (p. h.)
Pál Deák m. p. (p. h.)
Bacso Márton m. p. (p. h.)
Baltasár Bogdán m. p. (p. h.)
Kozma István m. p. (p. h.)

[1]) A pecsétben álló vitéz jobbjában emberfőt, baljában emberfőt, baljában kivont kardot tart s kézirata .... *rai Gyeorgy* (mint fennebb).
[2]) Hat pecséten tollat tartó kéz, *GND* betűvel (mint fennebb).
[3]) Mindkettő u. a. pecsét: tollat tartó kéz és felette *GND* betű.
[4]) Török feliratú (pénz) pecsét: *1041. szultán Mohamed* török felirással.

Ugron Thamás m. p. (p. h.)
Cseh Bálint
Kun Farkas
Máttyás Tamás
Bogdán Péter
Katona Márton
Keresztes Sámuel
Balog Mihály
Ugron Boldisár
Bálint Deák
Vajna Ferencz és András
Vajna Tamás és Boldisár
Keresztes Tamás
Pocsa László
Vajna Gábor
Kozma Sámuel
Bogdán Mihály
Gáspár Ferencz
Serestel György
János Deák
Pocsa Mihály.

Primipili.

Andreas Erdős juratus assessor m. p.
Johannes Dene *(így!)* jun. assessor m. p.
Erdős Sámuel
Deme Miklós
Vajna István
Butyka László
Vajna Mihály
Butyka András
Szabó Miklós
Vajna István
Vajna András
Geczö János sen.
Kis Péter
Vajna István
Geczö István
Butyka János
Becsek Mihály
Forró Mihály
Vén András
Erdős Péter
Becsek János
Butyka György
Kora János
Keresztes Ferencz
Erdős István jun.
Butyka György
Balog Márton
Deme János jun.
Csutak János
Butyka Mihály
Butyka János jun.
Vajna János
Vén György
Geczö Tamás
Csutak János
Gocz György
Csutak András
Erdős István sen.
Deme Mihály
Deák András
Szöts Mihály
Deme János sen.
Geczö János
Butyka Sámuel
Ferencz György
Kora Sigmond
Csutak Miklós
Küs Miklós
Vajna Péter
Erdős Márton
Küs Simon
Geczö István sen.
Csabai János
Bedő Pál
Csutak András sen.
Vajna Gáspár
Vajna János

[1]) A hat utolsó után ugyanaz a tollat tartó kezű, *GND* betűs pecsét, mint fennebb.

Csabai István
Geczö Mihály
Erdős Sigmond
Fazekas István
Csutak Boldisár és Mihály
Mihály Deák
Görög György
Deme András
Erdős András
Butyka György
Becsek Miklós
Vén István
Csutak Pál
Deák Boldisár
Pál Ferencz
Vajna György
Csutak Tamás és Boldisár
Vajna István
Csutak Miklós
Vajna János
Csutak István
Vajna Mihály
Vajna András
Csutak Mihály
Albu György
Császár Miklós
Fazekas András
Küs Mihály
Csutak János
Csutak György
Vajna István és Imreh
Vajna Tamás
Gocz Sámuel
Vajna Miklós
Csutak Gergely
Kövér Gáspár
Csutak István
Csutak Gáspár és Ferencz
Beke Mihály
Gocz István
Vajna András
Butyka Ferencz
Kozma György
Geczö Ferencz és György
Fazekas Péter
Csutak András
Beke Gáspár
Gocz Boldisár és Péter
Magyari Mihály
Vajna András sen.
Csutak Mihály
Csoma Sigmond
Csoma Mihály
Vajna Mihály
Csutak György
Molnár Miklós
Székel István.

Pixidarii.

Osvát Mihály
Tot András
Tot Lázár.

Körös.

Nobiles.

Király Boldisár
Palocska Bálint és Boldisár
Forró Sámuel
Szőts Mihály és Bálint
Palocska János
Szőts Kelemen
Szőts Márton.

Primipili.

Dants Mihály
Ferencz Sámuel
Ördög Dávid
Guruzda Bálint és Boldisár
Kora Péter
Csorja Márton
Ördög János

Tarczali János
Dants Ferencz és Bálint
Ördög Márton
Pap Sámuel
Csiki János
Dants János
Pap Salamon
Lippai Ferencz
Csoma István
Rophaj Benedek
Fazekas János
Kovács Márton
Guruzda István
Dants Márton
Ördöv *(így!)* Benedek és Tamás
Ferencz Mihály
Tarczali Tamás
Ferencz Demeter
Csorja János
Gocz Péter
Vida Tamás
Gocz Bálint
Ördöd *(így!)* Benedek
Debreczi László
Debreczi Mihály
Dants Mihály
Gocz Bálint
Dants Boldisár
Gocz Boldisár
Gocz Benedek
Csorja Balás
Debreczi Boldisár
Dancs Miklós
Gecze Mihály
Tamo Sámuel
Dants Mihály.

Pixidarii.

Fazekas Mihály
Csiki Sigmond.

Telek.

Nobiles.

Horvát Páll m. p. (p. h.)
Bitai Sigmond m. p. (p. h.)
Poson András.

Primipili.

Zacharias János és István
Csekme Jóseph és Moises
Szigeti Pál
Gergely Ferencz.

Czofalva.

Nobiles.

László János
Csabai Daniel m. p. (p. h.)
Cseah Thamás jun. m. p. (p. h.)
Szabó István m. p. (p. h.)
László Mihály m. p. (p. h.)
Csia Pál m. p. (p. h.) [1])
Cseah Dávid
Bartha Márton
Cseah Ferencz
Cseah Tamás és György.
Bede István.

Primipili.

Csiszér Mihály
György István
Marti Boldisár
Tot Balás
Vajna András és Mihály.

Pixidarius.

Bereczk Sámuel.

[1]) Mind az öt u. az a tollat tartó kezü. *GND* betüs pecsét.

Papolcz.

Nobiles.

Kis Péter m. p. (p. h.)
Kis Miklós m. p. (p. h.)
Kis Boldisár m. p. (p. h.)
Kis Dávid és Mihály
Posou Ferencz és Demeter
Kis György
Csorja Péter jun.
Csorja Sigmond sen.
Csorja Sigmond jun.
Csorja Illyés.

Primipili.

Jano István
Csorja Sigmond
Kupan Ferencz
Fazekas András
Jáno Sámuel
Dávid István jun.
Csorja Sigmond
Kupan Miklós és Boldisár
Csorja Mihály sen.
Csorja Sámuel
Csorja Imreh
Csorja Isván
Tánczos András és Mihály
Salat István
Sigmond Pál
Dávid István sen.
Csorja Mihály jun.
Király Miklós és Dávid
Dávid Mihály és Ferencz
Szalai Tamás
Péter Kovács
Király Péter és Benedek
Király István és János
Csutak Mihály
Sidó Péter és János
Jano János
Gira János és Mihály
Király Mihály
Csorja István
Tot János
Kovács Mihály
Tánczos Boldisár
Székel János
Jano István és Balás.

Hilib.

Nobiles.

Kováts János
Lukáts János és Ferencz
Gál András
Vajda István és Pál
Kováts Mihály
Osvát Mihály és András
Gál János
Gál Ferencz és Dávid.

Primipili.

Kelemen György sen. et jun.
Kelemen Sigmond és Ferencz
Lukáts Moises
Vitályos Mihály és István
Fejér Moises
Gál László és Máttyás
Fabján Pál
Lukáts Sigmond
Bartók Pál és Sándor
Vajda Mihály és Tamás
Vajda György
Vitályos György és Sigmond
Osvát Miklós és Péter
Nagy János és István
Gál András és Ambrus
Máthé Márton
Fejér Ferencz

Osvát István
Kováts László
Fejér György és János
Gál Péter.

Pixidarii.

Gál András
Osvát Ferencz
Osvát Tamás.

Quod praefati omnes et singuli coram nobis homagium fidelitatis depuserint, secundum tenorem juramenti superius specificati, anno, die, locoque supra notatis, fide mediantetestamur.

(P. h.) [1] *Petrus Apor*
supremus judex regius Trium sedium Siculicalium Sepsi, Kezdi et Orbai, ut et Miklósvár m. p.

Ad generalia regni comitia ex edicto Serenissimae suae Caesareae Regiaeque ac Transylvaniae principalis majestatis ad diem decimum quartum Novembris in liberam regiamque civitatem Saxonicalem Megyes indicta ac celebrata, dictae sedis siculicalis *Orbai* ablegatus et deputatus

(P. h.) [2] *Franciscus Andrássy* m. p.

Pro illiteratis et sigillis carentibus supscripsit et obsignavit

(P. h.) [3] *Stephanus Vajna*
v. judex regius inclitae sedis Orbai m. p.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában. F. I. 2. p.)

IV. KÉZDI SZÉK.

Anno 1713 die 17 Januarii in possessione *Alsó-Torja.*

Homagiale iuramentum fidelitatis, secundum tenorem infra specificatum, a regia Transsylvaniae deputatione extradatum ab anno aetatis 12 exclusive, ab omnibus nobilibus, primipilis, et pixidariis inclytae sedis Siculicalis *Kézdi*, in praesentia infra scriptorum depositum.

[1]) U. az a pecsét, mint fennebb.
[2]) A pecsétben kardot tartó kéz.
[3]) Koszorús főt ábrázoló római gemma pecsét.

Formula iuramenti.

Én N. N. esküszöm stb. *(mint fennebb Miklósvárszéknél).*

Pagus Albis.

Nobiles.

Bakcsi István m. p. (p. h.)
Bakcsi Boldisár m. p. (p. h.)
Bakcsi Gábor m. p. (p. h.)
Bartók Mihály
Barabás Mihály (p. h.)
Eczken András m. p. (p. h.)
Barabás Görgy *(így!)* m. p. (p. h.)
Barabás Göyrgy *(így!)* m. p. (p. h.)
Barabás Miklós.

Primipili.

Bod Márton iur. assessor m. p.
Magos Sámuel
Csomos János
Bod György
Kocsis Gáspár
Bod Bálint
Vass György
Teleki Mihály
Szigethi János
Vén András
Bak István
István György
Csomos János iunior
Barabás Ferencz
Bak Pál
Pánczéll János
Bak Mihály senior
Bartos Mihály senior
Barabás Mihály senior
Bod András senior
Bod Miklós
Teleki Ferencz
Abod István
Mihály Gáspár
Elekes István
Pánczéll István senior
Teleki György
Barabás Péter
Csomós István
Bartos Márton
Vágó István
Bak György senior
Barabás György iunior
Barabás István, Páll fia
Nagy András
Bod István
Szabó István
Bak Ferencz
Teleki Márton
Teleki András
Barabás István
Vén György
Pánczéll István iunior
Sánta István
Elekes János
Pánczéll Mihály
Eczken György
Porkoláb György
Barabás Thamás
Nemere János
Elekus *(így!)* Thamás
Csomós Lőrincz
Csomós Márton
Deák István
Bod János senior
Magos György
Bak Balázs
Mihály István

Nagy Jakab
Bak Mihály iunior
Bak György iunior
István János
Vén István
Balogh György
Elekes Mihály
Mihály Ferencz
Máthé Ferencz.

Pagus Maxa.

Primipili.

Gocsmany Miklós iur. assessor m. p.
Maxai György iunior
Maxai Gergely
Veres Balás
Küss János
Veres Bálint
Maxai Pál és György D.
Márk Sigmond és Sámuel
Maxai Bálint
Küss Farkas
Szabó Dániel
Fabján András
Szabó István
Antal István és Mihály
Szabó András
Nagy Mihály
Maxai Kelemen
Maxai Boldisár
László Márton
Antal Balás
Goczman János
Demeter Gergely
Maxai Péter
Kelemen Péter
György Jakab János
László Márton
Zachariás Máthé
Kelemen Ferencz és Sigmond
Molnár Balázs
Demjén Imre
Szabó Dávid és Balás
Teleki János
Incze István
Zachariás Balás
Veres Bálint.

Pixidarii.

Veres Bálint
Veres István.

Pagus Alsó-Csernáthon.

Nobiles.

Petrus Damokos viceiudex regius m. p. (p. h.)
Thomas Kálnoki iur. assessor sedis Kézdi m. p. (p. h.)
Rapothi István m. p. (p. h.)
Benkeo Pál m. p. (p. h.)
Benkeo Joseph m. p. (p. h.)
Benkeo Ádám m. p. (p. h.)
Farkas István m. p. (p. h.)
Cseh János
Cseh István
Cseh Bálint m. p. (p. h.)
Cseh Mihály m. p. (p. h.)
Farkas Pál m. p. (p. h.)
Porsoló János m. p. (p. h.)
Cseh György m. p. (p. h.)
Cseh Márton m. p. (p. h.)
Cseh János
Vajda György

Cseh Pál m. p. (p. h.)
Molnár Gábor
Csiki Sigmond m. p. (p. h.)
Vajda Josef m. p.
Végh István m. p. (p. h.)
Végh Kelemen m. p. (p. h.)
Páll László
Pál Lőrincz
Vajda János m. p. (p. h.)
Elekes Sámuel m. p. (p. h.)
Molnár János m. p. (p. h.)
Végh János m. p. (p. h.)
Kovács György
Páll András
Cseh Thamás
Vajda György
Vajda Sigmond
Molnár Bálint
Beczö István
Fekete János
Cseh András senior
Elekes János
Cseh Péter
Máttyás László
Máttyás Sándor
Molnár Miklós
Cseh Demeter
Csiki Pál
Végh András.

Primipili.

Kis István
Máttyás Pál
Máttyás Kelemen
György Kovács
Magos Mihály
Duló István
Osváth István
Magyari Bálint
Sigmond László
Sigmond István
Fekete Mojses
Lörincz Miklós
Bartha István
Osváth Ferencz
Varga Mihály
Cseh Péter
Kovács Márton
Csucsi Thamás
Héja György
Baricz András
Bartha István
Duló Márton
Pribék János
Fekete Péter
Kovács Sigmond
Illyés István
Csiki Péter
Molnár Péter
Kos János és István
László Mihály
István Mihály
Dimjén Dániel
Fekete István
Sükösd Mihály
Magyari Mihály
László János
János Thamás
Pap János
Csiki Márton
Erdő János
Csiki István
Kovács György
Illyés Thamás
Duló Mihály
Csiki András
Csoboth Mihály
Szenthes György
Csiki Mihály
Beke János
Pap Mihály
Mike István
Kelemen János
Csiki Jakab
Beke Pál
Fekete Mihály
Kovács András
Bene Mihály

Rákosi János
Cseh Miklós
Csiki Miklós
Rákosi András
Nagy Mihály
Fülöph György
Baricz Mihály
Küss István
Fekete Sándor
Osváth Mihály
Rákosi István
Cseh Pál
Fekete Márton
Ilyés Péter.

Pagus Léczfalva.

Nobiles.

Gyárfás István iur. assessor m. p. (p. h.) [1]
Gyárfás Pál m. p. (p. h.) [2]
Márton István
Bodor Sigmond m. p. (p. h.)
Csákány János m. p. (p. h.)
Sipos Simon m. p. (p. h.)
Bodor Antal m. p. (p. h.)
Györbiró *(így!)* István m. p. (p. h.)
Bodor Péter m. p. (p. h.)
Márton Páál *(így!)* m. p. (p. h.)
Mihály Máttyás
Keresztes Mojses m. p. (p. h.)
Keresztes János
Kászoni Mihály
Csákány Pál iunior
Bodor Mihály
Szabó György m. p. (p. h.)
Keresztes Sándor m. p. (p. h.)
Mihály István sen. (p. h.)
Bodor Gábor m. p. (p. h.)
Bodor János iunior
Bitai György
Keresztes Ferencz
Sipos Bálint
Csákány János iunior
Sipos János (p. h.)
Bodor Miklós
Sipos Péter
Sipos Pál
Hatházi Mátyás
Csákány Pál senior
Csákány István
Sipos István
Mihály András m. p. (p. h.)
Keresztes Mihály
Csákány Bálint
Szacsvai Mihály
Bitai Máttyás
Bitai Péter
Csákány Boldisár
Szacsvai József
Csákány György
Csákány János iunior
Szacsvai János
Vajda Mojses m. p. (p. h.)
Csákány Balás
Bodor Ferencz m. p. (p. h.)
Bodor Sámuel m. p. (p. h.)
Bitai Péter
Bodor Balás.

Primipili.

Szabó János
Dávid Péter
Gele György

---

[1]) Czímerében kardot tartó ágaskodó oroszlán; *Steph. Gyarfas* körirattal.

[2]) Pecsétjében kardot tartó kar; *Gyarfas István* körirattal.

Márkos János
Köpeczi András
Geczö István
Rácz István
Gele Lőrincz
Rácz Mihály
Rácz Pál
Szabó Mihály
Bitai Miklós
Szabó Gáll
Györgybiró András
Szabó György senior
Németh János
Szőcs András
Abod Ferencz
Őse Mihály
Kövér Mihály
Török János
Várhegyi András
Németh György
Szabó Péter
Balogh István
Kanyó Ferencz
Fadgyas Sámuel
Fadgyas Pál
Györgybiró Gábor
Várhegyi Benedek.

Pagus Matisfalva.

Nobiles.

Beczö István m. p. (p. h.)
Beczö László
Benkö Mihály.

Primipili.

Ferencz Sámuel
Balás György
Lófő Thamás.

Pagus Dálnok.

Nobiles.

Székely István m. p. (p. h.)
Lázár István m. p. (p. h.)
Szabó János
Lázár Mihály m. p. (p. h.)
Székely László m. p. (p. h.)
Miklós Kelemen m. p. (p. h.)
Mihály Gergely m. p. (p. h.)
Lázár Balás m. p. (p. h.)
Miklós György (p. h.)
Szabó Sigmond (p. h.)
Szabó László (p. h.)
Márton György
Gáll Sámuel
Péter Boldisár
Tusa István
Szabó Mihály (p. h.)
Hadnagy Balás m. p. (p. h.)
Veres Sámuel m. p. (p. h.)
Kovács András (p. h.)
Hadnagy Joseph m. p. (p. h.)
Székely Sigmond m. p. (p. h.)
Gál Miklós m. p. (p. h.)
Kovács Mártom m. p. (p. h.)
Kovács István m. p. (p. h.)
Kovács László m. p. (p. h.)
Lázár György
Péter Ferencz
Szabó László
Gál Péter (p. h.)
Lőrincz Márton iunior
Tusa Márton
Lázár Imreh
Szabó István
Veres Demeter
Lőrincz Mihály

Lőrincz Márton senior
Bartha István
Veres Gábor
Péter Kelemen
Kovács Kelemen m. p. (p. h.)
Kovács Sámuel
Gáll László senior
Szabó Sámuel
Kovács Péter
Miklós Péter m. p. (p. h.)
Barta László m. p. (p. h.)
Péter László
Kovács Imreh
Lőrincz Mihály iunior
Miklós László m. p. (p. h.)
Péter Márton
Barta Márton
Veres Imreh
Veres Mihály iunior
Veres Boldisár
Gáll László iunior
Péter András
Szabó Márton
Kovács István
Miklós István sen. et iunior
Veres Mihály senior
Páll István
Páll János
Gergely Mihály
György Páll Gergely
Péter István
Veres Benedek
Veres István
Lőrincz Boldisár
Lőrincz Miklós (p. h.) és Kelemen m. p. (p. h.) [1])

Primipili.

Benkő László
Bene István
Györös Thamás
Abód Benedek
Farkas Benedek
Veres Ferencz
Bene Balás
Benkő László iunior
Veres János
Beke Mihály
Kovács Imreh
Ferencz László
Szabó Thamás
Kovács Gergely
Beke Sigmond
Kovács Kelemen
András György senior
Szabó Kelemen
András György iunior
Márton Sámuel
András Mihály
Szenthes Kelemen
Görczön István
Borbély Mihály
Szenthes Sámuel
Dombi Mihály
Abod Márton
Teleki Sámuel
Farkas Mihály
Szabó Ferencz
Szabó János iunior
Abod Thamás
Dimén Kelemen
Tott István
Barabás Márton
Szabó Péter
Szabó Benedek
Deső György
Fadgyas István
Biró Márton
Abodi István
Szabó István
Dimén Benedek
Kovács András senior
Bartha István iunior
Márton György iunior

[1]) Pecsétjükben ötágú virágszál, *L. N.* betűvel.

Teleki Kelemen
Bartha Ferencz
Márton Ferencz
Vida István
Bartha Márton iunior
Veres Miklós
Teleki Ferencz
Ferencz István
Kusztos András.

Pagus Bita.

Nobiles.

Fogarasi Jakab manu mea (p. h.)

Primipili.

Bajkó Bálint
Csoria Sigmond
Bajkó Thamás
Csuria Thamás
Bajkó Boldisár
Konya Balás
Bajkó László
Bajkó Sámuel
Mogyorósi János
László Mihály.

Pagus Márkosfalva.

Nobiles.

Vajna András m. p. (p. h.) [1]
Barabás János m. p. (p. h.) [2]
Mihácz Pál m. p. (p. h.)
Vajna Ferencz m. p. (p. h.) [3]
Vajna Gábor m. p. (p. h.) [3]
Fabján István m. p. (p. h.)
Szabó Boldisár m. p. (p. h.)
Josephus Szabó m. p. (p. h.) [2]
Sipos Pál
Szabó Ádám
Sipos Sámuel.

Primipili.

Török Ferencz
Veres Péter
Orbán Ferencz
Botos Miklós
Bak János
Orbán Péter
Botos István
Fülöp János
Dombi Márton
Butyka Miklós
Orbán Thamás
Barabás Thamás
Gelei Thamás
Kos István
Szász Ádám
Matis Mihály
Jakocz István
Szokoly Mojses
Szántó Gergely
Szokoly György
Gáll Ferencz
Dombi Ferencz
Szántó György
Finna Mihály

[1]) Pecsétnyomója római gemma, melyben egy női alak látható, bőségszarvval. (A Pocsa Ferencz pecsétje.)

[2]) Pecsétjén kardot tartó kar, félholddal és csillaggal; körirata: *Clemens Dimin.*

[3]) Pecsétjükben kardot tartó kar.

Kocsis András
Szőcs Mihály
Szántó Péter
Kocsis Mihály
Magyari Péter
Butyka Thamás
Göttfi Gábor
Török Mihály
Deák István és János
Fülöph János.

Pagus Hatolyka.

Nobiles.

Pocsa János iur. assessor m. p. (p. h.) [1]
Franciscus Pótsa iuratus notarius m. p. (p. h.) [2]
Pocsa Thamás m. p. (p. h.) [3]
Nagy Benedek
Nagy Mojses
Pocsa Stephan m. p. (p. h.) [4]
Nagy János m. p. (p. h.) [4]
Pocsa Ferencz iunior m. p. (p. h.) [3]
Vajda Mihály
Páll Mihály
Matis Miklós
Balogh István
Vajda János
Erdő Miklós és Mihály.

Primipili.

Pakó Mihály
Bak Thamás és István
Bak Péter és András
Pakó Dávid
Kaján György és Mihály
Molnár István iunior
Balog Ferencz és Mihály
Pakó László és János
Keresztes Mojses
Pakó György és István
Matis Mihály, Imreh és János
György Mihály
Pakó Mojses
Pakó János senior
Pakó Joseph
Kaján András
Bak Ferencz
György Máttyás
Ferencz Márton
Páll Péter és István
Sima Imreh
Páll György
Pál Miklós
Réti Sámuel és Thamás
Matis István és Páll
Finta Mihály és András
Matis György és Máttyás
Simon Mihály és János
Páll János és Ferencz
Simon Ferencz.

Pixidarii.

Keresztes Mojses
Molnár Miklós és Bálint
Keresztes Mojses
Molnár Péter.

---

[1]) Pecsétjében kardot tartó kar.
[2]) Pecsétnyomója római gemma. női alak, bőségszarvval.
[3]) Pecsétjén kardot tartó kar s csillag; felette: *A. S.* betü.
[4]) Pecsétjükön kardot tartó kar; felettök: *B. I.* betü.

Pagus Mártonfalva.

Nobiles.

Bartók Sándor m. p. (p. h.) [1]
Bartók Ferencz
Bartók István m. p. (p. h.)
Rákosi Mihály (p. h.)
Rákosi Dániel
Sido Miklós m. p. (p. h.)
Bartók János m. p. (p. h.) [1]
Rákosi Pál
Rákosi Imreh
Tura Mojses
Bartók János senior.

Primipili.

Tura Márton
Vágó György
Vágó János
Fogarasi János
Fogarasi Mihály
Onnodi Mihály
Török János
Geczö János
Fegyverneki István
Bajkó Ferencz
Csiszér Mihály
Rákosi Márton
Bartók István
Török Ferencz
Török Mihály
Török István
Török Mihály.

Pagus Nyujtód.

Nobiles.

Gáll Mihály m. p. (p. h.)
Jakabos Mihály
Csüdör István
Jakabos István
Vargjasi Mihály
Vargyasi István
Vargyasi Gergely
Veres Gergely
Jakabos Ferencz
Ladáni György
Veres János
Nagy Ferencz m. p. (p. h.)
Jakabos Lőrincz m. p. (p. h.)
Jakabos Ferencz
Kerepeczi György
Nagy Thamás
Nagy László
Balogh Boldisár
Balogh Péter
Csüdör Mojses és Gáspár
Csüdör Mihály és Ferencz
Ladányi Gergely
Kerepeczi István és Mihály
Fülöph Farkas
Csüdör Boldisár
Vargyasi György
Kovács Joseph
Jakabos István senior.

Primipili.

Kovács Jakab
Balogh György
Balogh Ferencz
Kádár Pál
Fadgyas Mátyás
Lörincz György
Kerepeczi János
Földi István
Kovács Ferencz
Kovács Mihály.

[1]) Pecsétjén kardot tartó kar és csillag s felette: *A. S.* betü (mint fennebb a Pócsáknál).

Pagus Szászfalu.

Nobiles.

Tott Sándor
Tott Ferencz
Jakabos Péter
Babos Lörincz
Babos Ferencz
Thamás Gergely
Babos Balás
Babos András
Babos Jakab
Babos Pál
Babos Mihály és István
Babos Péter és András
Thamás Péter
Thamás Mojses
Babos Thamás.

Primipili.

Jakabos András
Tott Imreh
Bardocz Mihály
Tott Gergely
Bardocz Gergely
Bardocz István.

Pagus Osdola.

Nobiles.

Hadi György senior és iunior
Hadi István
Hadi László
Bögözi István és Pál iunior
Hadi Mihály
Farkas Mihály
Bögözi János és Mihály.

Primipili.

Finna Balás
Vas Pál senior
Sögön Kelemen
Csusz Miklós
Sögön György
Toth János és György
László János és Mihály
Fejér György
Sánta János iunior
Szabó András
Sögön János és Mojses
Sánta Mihály
László Pál és András
Vas Mihály
Kiniz Márton
László Miklós
Damokos Mihály iunior
Ithó Imreh és Mojses
Vas Miklós
Gabri Sándor és Lörincz
Bandi Imreh és György
László András
Csürös Máthé és Miklós
Farkas György
Ferencz Miklós és Gergely
Ferencz Miklós iunior
Sánta András
Csusz Ferencz
László Sigmond
Csürös János
Szőcs Máttyás.

Pixidarii.

Kóter János és István
Hoszú János senior és iunior
Gáll Márton
Lázár István és Miklós
Gondos Máttyás és Péter
Damokos Mihály senior és Ferencz
Vass Mojses
Nagy György

Lenárt Mihály és Pál
Lenárt János
Pasztor Mátyás és György
Keresztes János
Kóter Márton és Pál
Réthi Miklós
Lenárt Benedek
Sögön Demeter és Márton
Oláh György
Sánta János senior
Hadi György iunior
Bene János
Bende István
Pásztor János
Boldisár Máthé
Oláh János
Bene Mihály
Csupor István
Bene Miklós
Szabó György
Varga Thamás
Gondos Benedek
Vass Pál iunior
Vass Péter
Bene Pál.

Pagus Sz.-Katolna.

Nobiles.

Demjén Joseph m. p. (p. h.)
Cseh István senior m. p. (p. h.)
Demjén Kelemen m. p. (p. h.)
Demjén László m. p. (p. h.)
Cseh János m. p. (p. h.)
Cseh Péter m. p. (p. h.)
Cseh László
Cseh Thamás
Balogh Thamás
Cseh Thamás
Cseh Ferencz
János Deák m. p. (p. h.)
Cseh István m. p. (p. h.)
Cseh Miklós
Dimjén Mihály.

Primipili.

Bak Pál
Luka Mihály és Gábor
Györgybiró Sándor
Thamás János
Páll István
Vitályos Gergely
Gáll István
Incze János
Páll György és Péter
Pál Mihály
Setét Ferencz
Luka Mihály iunior
Bálint András
Faragó Mihály és János
Boltha Lőrincz és Simon
Dimjén László
Bánfi Farkas
Szabó János
Györgybiró Pál
Szalai Thamás és Mihály
Dimjén Bálint
Páll Bálint és Demeter
Erős Mihály
Fabján András
Bartha András
Bálint Ferencz
Bánfi Gergely
Dimjén János
Györgybiró Lőrincz.

Pixidarii.

Györgybiró János
Lukács Ferencz
Dimjén Márton és Ferencz.

Pagus Sárfalva.

Nobiles.

Konrád András m. p. (p. h.)
Konrád Tamás m. p. (p. h.)
Konrád György m. p. (p. h.)
Balykó István m. p. (p. h.)
Babos Jakab
Héja Mihály.

Primipili.

Erős Mojses iur. assessor m. p.
Erős István
Erős Péter
Jakab András
Benke András
Balás Mihály
Varga Mihály iunior
Bosó István és János
Bosó István iunior és Dániel
Héja András
Erős Jakab
Erős János
Héja György és Máthé.

Pixidarii.

Varga Mihály és Thamás
Vitályos János
Butak Demeter és István
Benke Mihály és János
Andró Mihály és János
Varga György és István
Andró István
Fekete Thamás
Fülöph Mihály
Varga György
Lukács János
Szász István.

Pagus Oroszfalu.

Nobiles.

Georgius Barabás de Albis, inhabitator oppidi Kézdi-Vásárhely, nobilis, iur. ass. s. k. m. p. (p. h.)
Barabás Péter m. p. (p. h.)
Barabás György m. p. (p. h.)

Primipili.

Forró János senior és Miklós
Forró Mihály senior
Hatházi György
Forró Pál és István
Jancsó Mihály és István junior
Benke Mihály
Barra Péter
Bertalan János és Ferencz
Keresztes Mihály
Forró Péter iunior és János iunior
Butak Ferencz
Kémendi Mihály senior
Hegyes Péter
Nagy János
Forró György
Küss Mihály
Keresztes János
Bertalan Mihály
Kéméndi Mihály iunior
Butak Miklós
Kéméndi István
Keresztes István
Jenei Ferencz
Forró Péter
Katona Péter
Butak András.

Pagus Martonos.

Nobiles.

Fülöph Imreh
Fülöph István
Nagy Gergely
Nagy Pál
Nagy Lázár
Cseh Benedek.

Primipili.

Csüdör Thamás.

Pagus Alsó-Torja.

Nobiles.

Apor Lázár m. p. (p. h.) [1]
Benkő János m. p. (p. h.)
Danka Péter m. p. (p. h.)
Bodó István m. p. (p. h.)
Mihálcz Miclós m. p. (p. h.)
Benkő Ferencz m. p. (p. h.)
Bodó Gergely m. p. (p. h.)
Szabó Péter m. p. (p. h.)
Küs István m. p. (p. h.)
Danka Balás m. p. (p. h.)
Bodó Ferencz m. p. (p. h.)
Szabó Gábor m. p. (p. h.)
Jakabos Mihály m. p. (p. h.)
Mike Ferencz m. p. (p. h.)
Zádori György
Tasaly Thamás
Jakabos Pál
Danka László
Benkő Miklós
Mike Pál
Mihálcz Mihály m. p. (p. h.)
Mihálcz István m. p. (p. h.)
Mike Ferencz iuniur
Lázár Péter
Szabó Ferencz
Szabó László.

Primipili.

Benkő Ferencz
Szabó Thamás
Antal Mihály
Vizi Ferencz
Veres György
Léva János
Benkő András
Imreh Mihály
Benkő Thamás
Benkő Gergely
Donáth István
Ambrus Ferencz
Bernád Sándor
Szabó István
Baricz Ferencz
Varga Mihály
Mike György
Csupor Mihály
Veres Péter senior
Szabó Péter iunior
Istók Péter
Sánta Mihály
Török András
Csupor László
Fekete Mihály
Szász Miklós
Botos András
Mike Lőrincz
Léva István
Léva András és Ferencz
Bartha Péter
Török Ferencz
Finta István
Török Miklós
Tasaly Gergely

[1]) Pecsétjén kardot tartó kar, koronán; felette: *L. A.* betü.

Bertalan Mihály
Török Sámuel
Mike András
Imreh Miklós
Istók András
Szabó István
Venter Miklós
Benkő Péter és Bálint
Mike Máthé
Szabó Balás és Péter
Léva László
Benkő János
Márton Ferencz
Szabó János és Bálint
Imreh Ferencz
Márton János és Ferencz
Máttyus János
Szabédi Mihály
Márton Mihály
Márton Péter
Mike István
Tasaly Jakab
Benkő Mihály
László István
Botos János iunior et senior
Imreh Bálint és Mihály
Léva Gergely
Vizi Mihály
Thamás István
Köncze Imreh
Bernád István
Antal Péter
Veres Péter iunior
Léva András
Márton Boldisár
Nagy Péter
Simon János
Köncze Lőrincz
Veres Ferencz
Tamási Péter
Baricz András
Balás Pál
Váradi Lőrincz
Mike Péter

Szász György
Kajsza István
Thamás János
Birtalan Thamás
Mike Máthé
Mike István iunior
Kos János
Mike János
Szász Ferencz
Lőrincz István
Nagy Ferencz és János
Nagy Péter
Mike Mihály
Baricz György
Bernád Balás
Gombos János
Mike Péter
Szász János
Mike Balás
Gombás Sámuel
Csoboth Bálint
Orbán István
Mike Boldisár
Veres András
Istók András
Vizi Mihály
Lőrincz András
László Ferencz
Baricz Péter
Bajcsi János
Szabó András
Lőrincz István
Péter Mihály
Bertalan György
Márton György
Kos Ferencz
Lőrincz Gergely
Molnár Péter
Horváth György
Márton Mihály
Lőrincz Ferencz
Vizi Miklós
Szabó Miklós
Lőrincz György

Pánczél Miklós
Mike György és Demeter
Köncze Ferencz és Mihály
Thamás András
Lőrincz Ferencz
Fazekas Péter
Sólyom András
Pánczél Ferencz
Léva Miklós.

Pagus Felső-Torja.

Nobiles.

Kozma Simon m. p. (p. h.)
Kovács Sigmond m. p. (p. h.)
Pethő György senior et iunior
Pethő András
Kovács János
Kovács Gergely és András
Fazekas János.

Primipili.

Hamar György és Mihály
Kovács Pál
Bartók Imreh és Pál
Voloncz István és Mihály
Mike Sámuel
Kovács Ferencz és János
Voloncz János és István
Kovásznai György
Szopos Ferencz
Alda Ferencz és István
Solyom Miklós
Kovács Péter
Tönkei Mihály
Törsök Márton
Gáll Thamás
Solyom András és Ferencz
Voloncz János
Gáll András.

Pagus Felső-Csernáton.

Nobiles.

Szaniszló István m. p. (p. h.)
Szaniszló Mihály m. p. (p. h.)
Bálint Deák m. p. (p. h.)
Bod Mihály m. p. (p. h.)
Kovács Márton m. p. (p. h.)
Török Miklós m. p. (p. h.)
Török Bálint
Bod Thamás és Ferencz
Végh György és Miklós
Végh Bálint
Csiki János és László
Szabó György
Kolosvári Ferencz
Kökényesi Miklós
Bod Pál, Sámuel és Mihály
Végh István és György
Végh János és Miklós
Végh András
Végh Sámuel és Péter
Bod Dániel és Márton
Bod György
Daravácz István
Végh Dániel.

Primipili.

Forika György
Beke Péter
Kölönte Miklós és János
Rákosi János
Kovács Márton
Tompa István
Beke György
Fülöph István

Fülöph János
Debreczi György
Kanyó Péter
Rákosi Miklós
Gáll Jakab
Szabó Sámuel
Rákosi Thamás és Pál
Molnár János
Damokos Pál és Thamás
Balyka Thamás
Kusztos Péter
Rákosi István és Pál
Mihácz Miklós és Péter
Szaniszló Miklós
Pánczél Ferencz
Kölönte György
Gáll László
Rákosi Mihály
Kusztos János és István
Nemes István és Márton
Mátyás Kelemen
Kölönte Simon
Csiki Pál
Rákosi János
Beke Pál és András
Balás Márton és János
Fülöph Sándor és András
Rákosi György
Damokos György és István
Beke Máttyás és Balás
Máttyás Benedek
Pánczél Miklós
Ambarus János
Bak János
Fülöph Pál
Ferencz Boldisár
Gáll Pál
Sánta Miklós
Balyka János
Márton János
Kusztos István
Fülöph Péter
Szokoly Sámuel
Csiki Ferencz
Tompa Péter és János
Bölöni Thamás
Fölöph Márton
Fotos János
Rákosi András
Máttyás Bálint
Rákosi Gergely
Gombkötő Kristoph
Rákosi János
Toth István senior et iunior
Kölönte András
Bike János
Pais András
Tompa Miklós és Márton
Rákosi Ferencz
Fülöph János
Szabó Jakab
Szokoly Mihály
Beke Pál és Thamás
Bajka András
Kusztos András iunior.

Pixidarii.

Sánta Mihály.

Pagus Sz.-Lélek.

Nobiles.

Foltha István m. p. (p. h.)
Kozma Simon m. p. (p. h.) [1]
Kozma Antal m. p. (p. h.)
Kozma Sámuel m. p. (p. h.)
Máttyus Péter
Kozma János Deák
Mészáros János és Péter

[1]) Pecsétjén a paizsban és a sisak felett kardot tartó szárnyas griff; körüliötte: *Kozma Simon.*

Mészáros Sámuel és Gábor
Csüdör Péter és Pál
Csengeri János
Mattyus Joseph
Foltha Ferencz m. p. (p. h.)
Csüdör Sigmond
Hodor Joseph m. p. (p. h.)
Csüdör Mihály.

Primipili.

Horváth János
Voloncz Péter
Szász Márton
Horváth György
Csintalan András és István
Pap István senior et iunor
Kovács Mihály és János
Jakó Márton és Ferencz
Keresztes Mihály
Balás György
Jákó Ferencz
Keresztes Péter és János
Voloncz Márton és István
Hodor Mihály
Deák János
Jákó Mihály és István
Szabó Benedek
Keresztes István
Voloncz György
Demeter Péter
Darvas Gábor
Kovács István
Voloncz István és János
Román Márton és Péter
Voloncz János
Román Mihály
Keresztes Mihály
Jakó István
Máttyus Joseph
Kovács János és István
Szász István
Hodor Ferencz
Bartók István
Bolta Mihály és István
Keresztes Márton
Szabó László
Pap János
Darvas Sámuel
Bodor Mihály
Török Mihály
Jákó Sámuel
Thamás István
Borcsa András iunior és György
Borcsa Mihály
Szász Mihály
Medves Mihály
Konabe Péter
Kovács János
Kovács Ferencz
Kovács András
Kovács Mihály senior et iunior
Voloncz György
Kosa Mihály
Deák Máthé és János
Thamás István senior
Kosa Jakab
Imecs Péter
Voloncz Mihály
Jákó István és András.

Pixidarii.

Bartha András
Balás Miklós, Jakab és István
Ferencz György és János
More István és János
Varga Péter
Román János, György és András
Horváth András
Hodor János és Mihály
Román Miklós
Márton András és Mihály
Hegyes György és Pál
Bartók András és István
Elek János és Miklós
Hegyes Gábor és Márton
Kozma Balás és Márton
Balogh András és János
Borcza András senior és Péter

Toth Péter
Lukács György
Hegyes Jakab és Imreh
Imecs Máttyás és Péter
Szász András
Kovács Dániel és János
Csusz János és István
László Mihály
Darvas János
Kotró István és András
Medvés István
Csintalan György
Kovács István
Kozma Péter és Ferencz
Csüdör András
Imecs András és István
Konabe Mihály
Román András
Barabás Péter
Csusz Sigmond
Sido Ferencz
Jakó Balás
Balogh Péter
Jánó Mojses
Imecs Ferencz
More János
Csintalan János.

Pagus Ikafalva.

Nobiles.

László András m. p. (p. h.)
László János m. p. (p. h.)
Dombi László senior m. p. (p. h.)
Balogh Márton
Balogh Imreh
Balogh Pál
Diénes Péter
Dombi László iunior
Diénes István
Diénes Gábor
Balogh László
László Pál
Balogh Mihály
Diénes János
Diénes György
Diénes András
Balogh István és György.

Primipili.

István György István
Elekes Ferencz
István György Péter
Bartós Márton
Diénes Thamás
Baricz György és Thamás
Barlok István
Hamar László
Málnási László
Török János
Deső János
Ambrus Ferencz
Matis István és András
Barlok András
Pilbárt István
Farkas János
Török István
Farkas Ferencz
Török András
Baricz Mihály
Szabó István
Farkas György
Török Thamás
Elekes László
Dezső Kelemen
Máttyás János
Dienes János senior
Baricz Péter
Farkas Sándor
Küss Ferencz
Cell Péter és Isák

Baricz András
Fetes Ferencz és Gábor
Farkas Péter.

Pixidarii.

Varga János
Varga Péter
Ambrus Balás
Tott Péter.

Pagus Futásfalva.

Nobiles.

Lukács Mihály
Páll Sámuel
Pál András
György Jakab István
Márton István
György Jakab Péter
György Jakab András
Lukács János m. p. (p. h.) [1])
Lukács Ferencz
Lukács László
Jakabos Mojses
György Jakab András
Márton Mihály
Könczei Ferencz m. p. (p. h.) [2])

Primipili.

Sandi Mihály
Hamar István
Hamar István
Hamar Péter
Bardocz István
Vargyasi János
Sikó György és Lörincz
Deák János
Bede Lörincz
Mike János
Hamar Márton
László János és Ferencz
Egyed Sámuel
László István
Sandi András
Elek János
Gál Thamás János és Ferencz
Hamar Simon
Sandi István
Mike Ferencz
Sandi János
Pál Thamás István
Bardocz István
Sikó István
Bardocz Miklós
Ambrus Balás
Hamar Mihály
László László
Albert Sándor
Bardocz István és András
László Balás
Rardocz Mihály és Péter
Mike Márton
Hamar Mihály és László
Dombi Boldisár
Mike Mihály
Landi Lőrincz és György
Deák Joseph és Péter
Ferencz István
Albert András
Balás István
Pelbárt János
Deák Mihály
László János
Hamar András

[1]) Pecsétjében kardot tartó kar.
[2]) Pecsétjében egy álló vitéz karddal kezében s rajta (török?) fő; körirata: *Franciscus Könczei.*

Veres Pál
Deák Ferencz
László András
László János
Bardocz János
Mike Balás
Török Pál
Deák György
Balás András
Sikó András
Egyed Ferencz
Lukáts Thamás
Hamar János
Deák János és András
Hamar Márton és Mihály
György János Tamás
Hamar Bálint iuratus assessor m. p.
Hamar István.

Pixidarii.

Butyka Ferencz
Albert János
Balás István
Vargyasi András és Ferencz
Márton Mihály
Deák Lőrincz
Benkő András
Simon András
Hamar Péter
Török Lőrincz
Páll Thamás senior et iunior
Csutak Miklós
Sikó Benedek
László András
Nagy Sámuel
Kovács Mihály.

Pagus Lemhény.

Nobiles.

Geréb János m. p. (p. h.)
Keserű Péter m. p. (p. h.) [1]
Sigmond László
Keserű Joseph m. p. (p. h.) [2]
Sigmond Sámuel
Sigmond György
Nagy István
Gáll Péter
Mihálcsa Péter
Könczei Gábor m. p. (p. h.)
Sigmond Pál m. p. (p. h.)
Mihálcsa Mihály
Sigmond Ferencz
Sigmond János
Kanisztos János és Péter
Kerepecsi András
Nagy Miklós
Sigmond Kelemen
Kanisztos Miklós
Sigmond Thamás.

Primipili.

Márton Ferencz
Jakab Pál
Baricz Miklós
László Gergely
Lukács István
Bálint János
Kovács László
Hizó Mihály
Küss Mihály
Kovács Miklós senior
Kovács István iunior
Kovács János
Kovács István senior.

[1]) [2]) Pecsétjükön kardot tartó kar és nevük körirata.

Pixidarii.

Bartalyus János
Lörincz Márton
András Márton
Pötyő Márton
Baxa Miklós
Kovács Pál
Gábor Mihály
Réti Boldisár
Butak István
Bodó Ferencz
Gábor Pál
Csok Pál
Jakabos Ferencz
Réti Márton
Kovács Lörincz
Csok Gergely és Mihály
Keresztes János
Lemhényi Mihály.

Pagus Polyán.

Nobiles.

Mihálcz Joseph m. p. (p. h.)
Mihálcz István
Mihálcz László
Mihálcz Ádám m. p. (p. h.)
András Deák m. p. (p. h.)
Mihálcz János iunior
Lukács Péter
Zonda Simon
Zonda Gábor iunior
Zonda Sigmond
Kun Ferencz
Bagoly Ferencz
Incze Gábor
Kun András
Zonda Gábor senior
Zonda Sigmond
Gáspár Sámuel
Zonda Kelemen
Mihály Deák.

Primipili.

Vizi Mihály és Lörincz
Simon Gergely
Ágoston István
Tuson Mihály
Csürös György
Botnári János
Biró András iunior
Máthé András
Biró Thamás
Szekeres Ferencz
Vizi Thamás
Fülöph Sándor
Csutak János
László János
Bögözi Pál
Tuson Thamás és Benedek
Danel István és Mihály
László Péter
Kaján István
Biró András senior és István
Bölöni János
Szabó György és András
Kovács István
Szántó Péter
Szabó Mihály
Dobri Mihály
Bögözi Mihály
Szánthó Ferencz és István
Simon Máthé
Útközi Gergely
Biró Péter senior
Bidó Péter
Balogh Péter
György Kovács Pál
Tuson Boldisár
Szántó Boldisár
Tuson György és Thamás
Sidó Boldisár

Danel János
László György iunior et senior
Simon Ferencz és János
Nagy Boldisár
Páll Miklós
Tuson Mihály senior
Biró Jakab
Tuson János iunior
Tuson János senior és Ferencz
Lörincz János
Boldisár György
Vizi Márton
Simon János
Vizi György és István
Szász János és István.

Pixidarii.

Pál Ferencz és Jakab
Szabó Gergely
László Máttyás
Kanó János
Medve Mihály
Fábján István
Kovács János
Bocsó György
Medve István
László György
Vizi György.

Pagus Esztelnek.

Nobiles.

Szaczvay Ferencz m. p. (p. h.)
Szaczvay Sámuel m. p. (p. h.)
Szaczvai János m. p. (p. h.)
Bartos Mihály m. p. (p. h.)
Bartos Thamás
Jancsó János
Kászoni Thamás
Kászoni Mihály
Albert János
Balogh Joseph
Bögözi Sigmond
Osváth György.

Primipili.

Küss Farkas és András
Küss Mihály és János
Nagy Péter
Incze András és Mihály
Nagy Mojses, Mihály és János
Bozó György
Gáll Gergely
Thamás György
Bartos János
Balogh János
Vas János
Bartos István
Bartos András
Barabás György
Tott János.

Pixidarii.

Keresztes Mihály
Csavar Márton
Kajsza Mihály
Faragó Ferencz.

Pagus Kurtapatak.

Nobiles.

Török János
Bajkó Sándor
Baka Mihály.

Primipili.

Orbán István
Bosó György
Ferencz Miklós

Csürös Mihály
Demjén István
Tusou András és Pál.

Pixidarii.

Szabó Lukács
Kajsza István
Szabó Miklós.

Pagus Almás.

Nobiles.

Benő Mihály
Felszegi Ferencz
Ősc István
Ősc György
Bögözi Mihály
Felszegi Mihály.

Primipili.

Bertalan Miklós és István
Ábrahám András
Bertalan Sámuel
Varga Bálint
Kelemen Thamás
Héja Gergely
Máttyás Ferencz és Mihály
Sigmond Mihály
Kelemen János és György
Birtalan Mihály és Jakab
Bartók György
Pais Ferencz
Szabó György
Bertalan Mojses
Máttyás András
Ábrahám János és Mihály
Szabó Mihály
Máttyás János
Finta István
Bertalan Gergely
Kádár Mojses
Pais István
Bartók Thamás
Héja András
Kelemen Mihály
Baxa István és János
Héja András
Ábrahám György.

Pixidarii.

Pais Mihály
Pais Thamás
Kelemen György
Nagy János
Nagy Ferencz
Baxa Péter.

Pagus Csomortány.

Nobiles.

Gyergyai István senior
Gyergyai István iunior
Biró András
Biró János
Biró Mihály.

Primipili.

Biró István
Mike András és Pál
Balogh István
Jakab István
Roka Péter

Máttyás István
Fülöph Ferencz és János
Szőcs Thamás
Jakab Gergely
Máttyás Sámuel
Biró Ferencz
Posta György.

Pixidarii.

Toroczkai János
Kádár Mihály
Balogh Thamás
Máthé István
Lukács János
Kovács János
Hamar Lőrincz.

Pagus Bellafalva.

Primipili.

Kovács Péter és Mihály
Küs István
Biró Mihály és János
Baricz István
Orbán Sámuel
Orbán Sigmond
Ágoston Péter
Gáll György
Varga János
Gáll Mihály és Márton
Jakab István
Gáll István iunior
Orbán Ferencz
Jakab Ferencz
Küss Farkas
Botnári András
Kovács András és Mihály
Hajdú János
Fekete Pál és István
Gáll Lőrincz
Fekete Mihály
Orbán György
Hajdú Thamás.

Pixidarii.

Király Lőrincz
Román Sigmond
Király Mihály
Nagy Péter
Nagy István
Hajdú András
Nagy György
Jakab János.

Quod praescripti omnes et singuli, coram nobis homagium fidelitatis deposuerunt, secundum tenorem iuramenti superius specificati, die, anno, locoque supra notatis, fide mediante attestamur.

(P. h.) [1]) *Petrus Apor*,
supremus iudex regius trium sedium sic: Sepsi, Kézdi, et Orbai, ut et Miklosvár m. p.

Jurati assessores sedis Siculicalis Kézdi, nec non ad generalia regni comitia ex edicto sacratissimae caesareae

[1]) Pecsétjén az Apor-czímer, koronán könyöklő kar kivont kardot tart, közben kereszt s ugyanez a sisak felett; körirata: *Petrus Apor com. Küküllő com. supr.*

regiaeque et Transylvaniae principalis Maiestatis ad diem 14 Novembris in liberam regiamque civitatem Saxonicalem Medgyes indicta et celebrata, dictae sedis Siculicalis Kézdi ablegati et deputati

(P. h.) *Stephanus Damokos* m. p.. [1]

(P. h.) [2] *Benedictus Desö* m. p.

(P. h.) [3] Nec non *Petrus Damokos*,
vice-iudex regius sedis Kézdi m. p.

Pro illiteratis et sigillis carentibus, subscripsit et obsignavit

(P. h.) [4] *Franciscus Pótsa*.
iuratus notarius sedis Siculicalis Kézdi m. p.

(Eredetije a br. Apor-család altorjai levéltárában.)

---

[1]) Pecsétjében kivont kardot tartó kar, jobbra csillag s balra félhold; körirata: *Step. Domokos de Alsó Csern.(áton.)*

[2]) Pecsétjében a czimer helyén *MSW* betük. (Ez a pecsétnyomó lenyomata van a legtöbb név után.)

[3]) A pecsét czimerében kivont kardot tartó kar, a sisak felett ugyanaz; körirata: *Pe. Damo. de Al Cserna.*

[4]) Pecsétnyomója egy római gemma, melyen egy női alak balkezében bőségszarut tart.

XIII.

TERVEZET

ERDÉLY KÖZÁLLAPOTA REFORMÁLÁSÁRÓL

(A VISSZAÉLÉSEK MEGSZÜNTETÉSÉRŐL)

PROJECTUM DE REFORMATIONE ABUSUUM TRANSYLVANICORUM

IRTA

NAGYAJTAI CSEREI MIHÁLY

1725-ben.

TÁJÉKOZTATÁS.

Az alább közlött emlékirat az író neve nélkül, egykorú másolatban van meg a br. Apor-család altorjai levéltárában.

Hogy Cserei Mihály a történetíró irta: azt onnan tudom, mert megvan (vagy legalább is megvolt!) Cserei Mihály sajátkezűleg írt egyik jegyzőkönyvében is a kolozsvári unitarium collegium könyvtárában, ezzel a czímmel:

»*Projectum, a me elaboratum, et d. d. generali commendanti Transylvaniae comiti Königsegg transmissum, de reformatione abusuum Transilvanicorum in omnibus oeconomicis, politicis et juridicis. A. 1723.*« *(?)*

Ez $27^1/_2$ levelet foglal el, sűrűn írva, 8-adréten. Az Apor-példány $20^1/_2$ levélen van írva, ívrét alakban.

Cserei azt jegyzi meg a maga példánya végén:

»*Ezért a projectumért az erdélyi urak, főtisztek üldöznek, nyomorgatnak szüntelenül engemet, bizony eddig el is vesztettenek volna, ha az én jó istenem minden emberi reménység, segítség nélkül azoknak practicájok, ellenem való gonosz szándékok ellen csudálatosan meg nem oltalmazott volna. Erdély, Erdély! boldogtalan szegény ország! a ki az te igaz fiaidat mindenkor persequáltad, nyisd fel szemedet, mert bizony eltöröl az földről az szent isten!*«

Mindezt *Káli Nagy Elek* írja: »Cserei Mihálynak az unitariusok kolozsvári főtanodája könyvtárában levő jegyzőkönyvének ismertetése« cz. közleményében az »Új Magyar Muzeum« 1853. évfolyamában (52. l.).

Sajnos, Cserei eme nagyérdekű jegyzőkönyve, melyben a kitűnő történetírónak több ismeretlen munkája is foglaltatik, jelenleg az unit. collegium könyvtárában fel nem található; pedig nagyon kivánatos lett volna az összevetés, már csak az Apor-példány egérrágta hézagainak kiegészítése végett is.

Az eredetinek elveszése (vagy eltévedése): egy okkal több, hogy e nevezetes emlékiratot az Apor-gyüjteményből kiadjuk s ezáltal talán a végenyészettől mentsük meg Cserei e nagybecsű munkálatát.

Sz. L.

TERVEZET ERDÉLY KÖZÁLLAPOTA REFORMÁLÁSÁRÓL.

Proiectum de reformatione abusuum Transylvanicorum.[1])

Conqueruntur et mirantur omnes super horrendo Dei iudicio, quae hanc miseram provinciam [jam][2]) a multis annis sine intermissione flagellant, contagione fere per decem annos continuata, sterilitate quovis fere septennio, imo etiam triennio recurrente, incendiis et devastatione barbarorum, et similibus. Causa quidem tot malorum est peccatum; sed cum adulterio, homicidio, furto, ebrietate luxu vestium, gentes etiam aliae sunt inquinatae, ut Transylvania; nec tamen in tota Europa regna et provinciae tantis et talibus poenis sunt involutae: denecesse adhaeret huic patriae grande aliquod facinus, aliis gentibus vel ignotum vel inusitatum, quod vindicem Dei oculum summopere ferit, et ad vindictam toties iteratam irritat.

Duo ergo praecipue grandia in hac provincia peccata notavi aliis nationibus Europeis ins[veta]:

1. Horribilis in ipsississimam divinam Maiestatem blasphemia, cum omnes ferme Transylvani in quotidianis suis erga alios convitiis absque pudore, absque timore sic pronunciant: Diabolus te creavit, Diabolus te fecit, dedit, canis te creavit, et similia verba detestanda, — quae sine horrore conscientiae ne quidem audiri possent, et quidem cum ob convitium saltem mediocre caesari, regi, principi factum in notam perpetuae infidelitatis, i. e. amissionem capitis et omnium bonorum quivis incurrit: tamen in hoc tam atroci crimine laesae Maiestatis divinae, in neminem iusta poena animadvertitur, nisi rarissime et illi etiam ex infima plebe tantum, aliquot verberibus, aut aliqua summa pecuniaria mulctari; inde non est mirum, si Deus omnipotens ob contemptum et peierationem sanctissimi sui nominis, extraordinariis hanc

[1]) A kézirat e latin címmel kezdődik.

[2]) A szegletes zárjelbe tett szavak vagy kipontozások helyén *egérrágás* miatt hézag van.

patriam poenis flagellat, nec speranda eousque divina benedictio, nisi grandi huic malo severiori et magis decretoria, quam hactenus, occurratur executione.

2. Justitiae inadaequata administratio, inde tot confusiones, tot abusus, oppressiones inferiorum, lamentationes miserae plebis, lucrum superiorum, promotiones indignorum, passiones benemeritorum et mille absurda totam hanc provinciam obruerunt. Si enim verum loqui licet, possum in conscientia affirmare, nulla est in tota Europa provincia, ubi iustitia ita depressa, et iniquitas in tantum sublimata sit, quam in Transylvania. Quis ergo sanae mentis homo huic patriae felicitatem promitteri audet? aut quomodo Deus, quamvis clementissimus pater, nisi se et suam iustitiam prius abnegaverit, suam nobis benedictionem largiatur, nisi prius perversa haec directio corrigatur, cum ipsimet pagani, legitima Dei notitia destituti, tamen vel ip[si nul]lo lumine duce edocti, palam agnoverunt et protestati sunt: ubi non est iustitia, non est ibi felicitas, ita cantante Homero:

> Ut cum rex bonus imperat et metuens divorum
> In multis populis, et fortibus, ille quoque idem
> Justitiam colit: observes et tunc sola terrae
> Fructus ferre suos, et fruges fundere, itemque
> Faetificare armenta, et pisces exundare
> Nempe ex iustitia, populisque bene atque beate etc.

Desinamus itaque mirari, quod tantae sterilitates, tot iteratae ruinae fructuum, frumentorum, vindemiarum, tot irritae spes hominum, pecorum, tot iteratae contagiones, et inversus quasi naturalis temporum cursus (quem annuatim cum stupore experimur) hanc patriam pessumdederunt; potius mirandum est, quod infinita divina misericordia in tantum adhuc nobis pepercit et funditus non delevit.

Habemus clementissimum nostrum principem hereditarium, sacr. imperatorem Romanorum, qui uti plurima alia sua regna hereditaria, et provincias paterno affectu, et iusto imperio regere et gubernare solet: ita etiam hanc provinciam iuste ac benigne administrandam vellet. Testes tot iterata suae Maiestatis sacratissimae decreta (quorum plurima et ego vidi et in copiis habeo), in quibus toties et clementissime demandat, ut iustitia absque omni religionis, [natio]nis et personarum respectu aequaliter administretur, abusus omnes in processibus iurium [Transylvan]icorum penitus tollantur, causae omnium quo citius et maturius revideantur,

debitaque executione finitiantur, portionum militarium inpositiones et quarteriorum dislocationes, absque ullo respectu iuste et adaequate practisentur, officiorum vacantium candidationes pro bono publico et pro benemeritis, servitiique Caesaris et patriae capacibus personis instituantur; testes sunt tot salutares gubernatori, cancellario, provinciali Hungaro generali, thesaurario et personis gubernialibus ab augusta aula transmissae instructiones; testis est ipsum sacrum diploma caesareum pro directione Transylvanica datum et publicatum, et tot aliae paternae et memorabiles augustissimi imperatoris admonitiones exhortationes, super omnibus abusibus eradicandis et imprimenda iusta et adaequata boni regiminis norma, quae omnia coram Deo et coram omnibus in propatulo sunt, ut proinde, si aliquis eo proterviae et infamis audaciae erumperet, ut sacratissimam suam Maiestatem caesaream, de abusibus Transylvanicis vel in cogitatione incusaret, in ipsissimum spiritum sanctum mortaliter peccaret. Fecit suum officium augustissima domus Austriaca et quicquid necessarium erat pro salutari huius provinciae directione, id omne effectuandum tot vicibus clementissime demandavit, quod effectum debitum non vidimus illis imputandum, quibus executio serio demandata, et tamen ab illis neglecta fuit; nec minus etiam illi iure merito accusandi, quia pro suo interesse, contra boni publici promotionem, sub variis coloribus et sub pallio religionis per tot clancularias informationes, rescriptiones unius et alterius suas invicem factas denigrationes, dum unus ex alterius corruptione suam sperat generationem, contra benignissimam suae Majestatis sacratissimae intentionem, privavit commodis inhiantes et servitium domini, et communem patriae tranquillitatem a tergo ponentes, tot abusibus iam iam in flammas erupturis, fomitem comportarunt.

Certe et pro servitio caesareo, et pro bono publico maius quid nemo facere posset, si tot abusus in Transylvania iam aperte regnantes suae Maiestati sacratissimae humilime insinuaret, et quamvis morbum plurimi sentiunt in Transylvania, multique dietim enim invicem conqueruntur, et tacite mussitant; sed quia veritas odium parit, potius tacite gemere, et malunt cum suspiriis tolerare, quam cum revelatione tot serpentium incommodorum, sibimet periculum causare velint. Ego tamen in conscientia convictus, si ulterius taceam, quamvis privata persona et nullo officio de praesenti functus, tamen a iuventute mea in magnorum huius patriae officinalium aulis versatus, rerumque patri-

arum utcunque gnarus ex solo amore boni publici, et obligatione filiali erga patriam, denique ex homagiali devotione erga servitium mei domini augustissimi, sequentia, integro animo, quamvis [tenui] calamo, humilime representanda duxi.

In uniuscuiusque provin[ciae di]rectione tria occurrunt consideranda. 1. Oeconomica. 2. Politica. 3. Juridica. Hanc itaque praxim in demonstratione abusuum Transylvanicorum, illorumque reformatione sequor.

Et quidem primo quod *oeconomica Transylvanica* attinet, in duas partes dividere congruum est.

Prima pars oeconomicae Transylvanicae concernit administrationem proventuum fiscalium ex auri, argenti, argentivivi, ferri, salisfodinis, tricesimarum, decimarum, arendarum, bonorumque fiscalium, annalibus reditibus emergentium, quae administratio cum sub directione excelsae Camerae Aulicae procedit, non est mei, neque characteris, neque capacitatis, digitum huic negotio immittere; duo tamen hic obiter notare volui (salvo tamen in illis etiam celsiori judicio).

1. Forte absque etiam tam pomposo ministerio illa fiscalis administratio in Transylvania procedere posset, cum tempore principum Hungarorum Transylvaniae, unus fiscalis praefectus cum salario trecentorum florenorum ungaricalium, universam oeconomiam fiscalem dirigebat, si nunc etiam possibile esset, numerum officialium minuere et annuatia salaria restinguere, plus ita proventuum in aerarium caesareum intraret.

2. Non loquor de officialibus salisfodinarum, sunt enim Germanicae nationis (quamvis non esset inconveniens bonorum fiscalium in patria existentium administrationi patriotas adhibere), sed cum in tricesimis adhuc Hungari manent officiales, et quidem ferme omnes catholici et plerique impossessionati, esset necessarium, si cum discretione tricesimatores collocarentur, veri patriotae, veri nobiles et possessionati, ne forte id eveniat iterum, quod Coronae accidit, cum eius loci tricesima[tor, quidam] Graecus, per annos plurimos officium gerens, cum praevidisset aliquot millibus florenorum in cens[. . . . .] convinci, clam in Volachiam aufugit, et cum nullam possesionem in Transylvania habebat, [unde fiscus con]tentationem de damno illato accipiat, non habuit. Denique neque respectus religionum hic a[. . . . .]-ret, cum noster augustissimus princeps haereditarius aeque sit dominus reformatorum in Transylvania, quam catholicorum, neque religio, sed fidelitas et capaticas in similibus locum habere posset.

Pars altera oeconomiae Transylvanicae consistit in contributionibus statuum annualibus iuxta benignissimam augustissimae aulae determinationem pro intertentione inclitae militiae. Hic etiam ratione militaris directionis non est meum loqui, cum excelsum consilium aulico bellicum et excellentissimi in Transylvania generales commendantes, si qui forte excessus ex parte in inclytae militiae occurrerent, facile medelam adhibent, dummodo iusto ordine querelae ex parte provinciae proponantur, hoc unum silendum est: diu decantata fama adhuc dum vagatur, provinciam ob maximas militarium portionum imp[osi]tiones et praeter ordinariam solutionem extortas discretiones, vel penitus suspensos, vel in minima [au]tem quantitate complanatos militares excessus, exhaustam esse; et quidem negare non possumus portionis militaris summam annuatim satis grandem provinciae imponi, discretiones etiam a [do]minis officialibus saepe extortas esse et complanationes excessuum aliquando non adaequatas fuisse. [Ni]hilominus patriae huius enervationem et ruinam in maiori procul dubio gradu causavit provinci[ali]um huius patriae officialium privatum magis, quam bonum publicum concernens administratio, quae per partes sic demonstratur.

1. Non solum quantum militare ab augusta aula determinatum, regno imponitur; sed a gubernio extraordinaria impositio annuatim aliquando centum, quinquaginta, imo etiam ultra florenorum Rhenensium millia continens militari quanto adiungitur. Convocantur quidem more solito ad gubernii confluxum supremi comitatuum et sedium officiales et ablegati, quibus tamen extraordinariae impositionis summa, an sit legitima, et a regno acceptanda, minime communicatur, sed tantum demandatur, ut summam a gubernio propositam per comitatus et sedes repartiant, ita quidem, ut illorum officialium et ablegatorum conventus, nullum aliud emolumentum miserae provinciae causet, nisi quaevis comitatus et sedes suis supremis officialibus et ablegatis pro expensis in quovis tali conventu faciendis aliquot centenos florenos inutiliter expendit, quos certe dignius esset in sublevationem contributionis convertere.

2. Ubi a regio gubernio imposita summa supremis officialibus comitatuum et sedium notificata et inter comitatus ac sedes post multas altercationes repartita est, tunc iterum supremi officiales quivis in comitatu et sede per pagos repartitionem facit, et tunc iterum aliam extraordinariam summam prouti volunt adiungunt. Iterum quivis pagus ad sibi repartitum

quantum aliud extraordinarium admittit. Ita primum a gubernio quanto militari adiuncta extraordinaria summa, deinde a supremis officialibus alia adiecta extraordinaria contribu[tio], postmodum ab incolis pagorum adhuc superaddita impositio in tantum excrescit, ut aliqua[ndo adae]quat annualem ab augusta aula determinatam impositionem (quod in aliquot comitatibus et sedibus ad oculum demonstrari potest). Et cum haec omnis impositio sub titulo quanti militaris exigitur, misera plebs tantis expensis aggravata et insufficiens ad solvendum, quid faciat nescit, solam pro militiam Caesaream, quasi pro illius intertentione omnis impositio converteretur, immerito accusat et Deum cum lacrimis et precibus fatigat.

3. Errant vel maxime supremi comitatuum et sedium officiales, quivis in suo districtu circa repartitionem quanti per pagos, ubi non considerata nec attenta pagorum vel propter continuos marshus vel ob alias rationabiles causas iusta sublevationis reflexione, tam improportionate et inadaequate quibusdam pagis, et quidem illis, qui a mediocribus nobilibus possidentur, imponitur repartitio, contra toties iteratum suae Majestatis sacratissimae decretum, ut una maior iniquitas hac esse non poterit; suis interim supremis officialium et aliorum magnorum dominorum possessionibus nec mediam partem, quod illis iuste imponendum erat, solventibus, pauperibus nobilibus super tam improportionata et inadaequata repartitione frustra conquerentibus. Parilli modo publicarum pro marshu militiae necessariarum vecturarum dispositiones et dislocationes quartiriorum practisantur, quarum maximum onus semper mediocrium nobilium pagi et possessiones supportare coguntur. Conscr[iptione] quidem regni huic malo aliquo modo mederi posset, sed quae tot vicibus tentata, toti[es . . . . .], an unquam in iustum et optatum finem perducatur, nescio, hoc unum dicere possum, ter[minata] illa conscriptio conputatis computandis ad minus quinquaginta mille florenorum expensam huic provinciae causavit, et quidem pro solutione conscriptorum secundariorum *(et ego inter illos fui)* undecim aut duodecim florenorum millia erant provinciae imposita, nullus tamen conscriptorum illius temporis vel unum crucigerum accepit, pecunia ubi haeret Deus novit. Et si ulterius pergere licet, quot extraordinariae impositiones a misera hac provincia ultra vires exsolutae sunt, quae nec pro servitio caesareo, nec pro bono publico consumptae sunt. Tempore antecessoris gubernatoris et gubernii, centum millia florenorum Rhen.

erant regno imposita sub praetextu, ut universam fiscalitatem pro emolumento regni in arendam accipiant, et proventus inde emergentes regno communicent; pecuniam regnum solvit et forsan unius floreni proventum regnum non vidit. Ubi sunt proventus, et quidem certe maximi, salis, commertii palatinalis, quos sub nomine regni privatae personae abscondunt? Ubi triginta aut triginta quinque mille zlotones Germanicales, quos sub illo colore, quasi ex illis minutam pecuniam in domo cusoria Nagy-Banyaiense pro necessitate regni facere velint, regno imposuerunt? Ubi tot millium cubulorum magazinalis tritici pretium, quod excelsa Camera aulica in parata pecunia regnicolis restituendum exsolvit? bene memini et multi etiam alii meminisse possunt in anno 1698. ex domo defunctis gubernatoris duabus maximis argenteis patinis duodecim millia aureorum in praesentiam statuum regni, hunc in publicis comitiis praesentium extulerant, et nomine sacratissimi imperatoris d. d. Leopoldi, pretium magazinalis tritici praesentaverant, sed nemini vel unum ex illis aureum dederunt, iterum ad domum gubernatoris retulerunt, quorsum deinde posuerunt, ipsi sciunt, ita miseram provinciam ludificarunt. Denique a triginta septem annis, a quo tempore armada caesarea hanc patriam occupavit, quot quot supremi in hoc regno commissarii fuerunt, in quorum manibus publica regni huius pecuniaria impositio versata est, ne quidem unus rationem suae dispensationis huic provinciae reddidit, in quibus certe licet multa milia florenorum latent, quae regno refundi deberent.

4. Commissarius provincialis controvertit, et merito, quod militia naturalia non semper vult acceptare in natura, sed pro tritico, avena, carne et feno paratam pecuniam exigit et tamen ipsimet provinciales commissarii, natione Transylvani, qui suo sanguini magis condolere deberent, pro suo salario a regno deputata naturalia nunquam in natura acceptant, sed semper in parata pecunia, cum misera plebs, quae pecuniis indiget, facilius posset triticum, carnem, ave-[nam,] fenum et vinum in sua natura solvere, et quidem cum in multis annis cubulus tri[tici floren]o uno Rhenensi, cubulus avenae decem et octo crucigeris et currus feni floreno similiter uno, unum vas vini viginti florenis Hungaricalibus ordinaria currebat: commissariatus pro cubulo tritici florenos Rhenenses duos, pro avenae cubulo medium florenum Rhenensem, pro curru feni duos iterum florenos Rhenenses et pro uno vase vini triginta florenos Ungari-

cales pro se exigit, ita qui ex officio teneretur tales excessus apud militiam corrigere, ipsemet pro se practisat.

5. Discretiones pariter officialibus militiae controvertuntur, qui tamen pro defensione huius patriae sanguinem fundere tenentur et tamen nostri officiales patriotae, discretiones a suis patriotis nolentibus volentibus exigunt, aliqui ex quanto comitatuum, sedium quingentos, mille, duo, tria millia florenorum subtrahunt et pro se reservant, nemine contradicere auso, quae omnia particularibus exemplis comprobari facillime possunt. Et quis vel mille modos et artes miseram plebem expilandi in Transylvania, publicamque pecuniam depraedandi enumeret? Et quis denique militiae Caesareae in patria commoranti ruinam provinciae imputat? Neque enim quies huius regni sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi queunt. Justius certe nosmet accusare et desolationem patriae nostrae immoderatae directioni assignare possumus.

Ut vero hi abusus oeconomici deinceps tollantur et melior ordo ponatur, necessum est:

1. Extraordinariarum regni contributionum annualium certus et definitus numerus stat[ui facere], cum maxima una pars huius contributionis salaria officialium tangit, fiat iusta et a[ccurata] determinatio, tam salaristarum, quam eorum salariorum (non loquor de salario personarum [gubernia]lium, secretariorum et conservatorum), quae certe commode restringi possunt. Sunt enim tales [offi]ciales, quibus certe media pars moderni salarii sufficeret. Ad quid enim postarum magister penes gubernium tot centenos florenos annuatim accipit, cum pro illius officii exigentia octuaginta, aut ad summum centum floreni annuales satis superque essent, cum nullum aliud negotium habeat, nisi cum missiones gubernii hinc inde per postarios ad latus exisitentes transmittat; aut si talem, qualem hactenus solutionem habuit, deinceps quoque habere debeat, saltem tantum salarium habeat, condignam ex veris nobilibus personam, ne tam lautos proventus infimi homines, sed potius seponant ingenui patriotae, quorum etiam maiores in servitio [bo]ni publici commortui sunt, in suis quotidianis necessitatibus talibus salariis subleventur, cum id sit summe indigna et iniuriosa, videre defuncti nuper postarum magistri, hominis quoad fam[ili]am ex plebe, septem millia florenorum in parata pecunia relicta esse, plurimi antiqui stemmatis nobiles ad prompte et fideliter serviendum capaces, in luto et pulvere haerere et vix quotidianum pro suo statu panem domi habere, neque tales ad

similia officia applicare et tales contributiones extraordinarias, a misera plebe cum magnis angariis extortas, ad tam vilia et inutilia subiecta inaniter profundere.

2. Cum provincia hac nimis exhausta, et pecuniae indigna sit, quo fine tam pomposum commissariatus provincialis ministerium tolerandum sit, ignoro, et cui bono tot millia florenorum pro salario illius offici annuatim expenduntur, cum modo unus supremus commissarius millia et amplius florenorum Rhenensium in parata pecunia praeter naturalia accipiat? Tres denique ex parte comitatuum, ex parte nationis Siculicae et ex parte nationis Saxonicae adiuncti commissari. Denique secretarius et cancellistae ingentibus agravant miseram patriam sumptibus, certe sunt omnia praeter necessitatem multiplicata. Sufficeret una persona pro supremo commissario, nec ex inferioribus nobilibus, sic enim nullum respectum haberet, sed neque ex primoribus magnatum, ne dominum se et servum provinciae iactaret, cum salario annuali quingentorum florenorum Rhenensium et duos scribas penes illum adhiberet, uni centum florenorum Rhenensium solverentur. Nisi enim tales sumptuosae et non necessariae expensae minuantur, brevi tempore haec misera plebs, tot extraordinariis contributionibus obruta, certe pro servitio caesareo et pro bono publico indispensabiliter requisitas militiae intertentione contributiones etiam sufferre nequit.

3. Commissarius hoc modo dispositus, expleto trium annorum termino abdicare debet, et alter loco illius ex benemeritis publicoque servitio congruis patriotis constitueretur, ut sic circulatio servitii, simul etiam perceptio salarii, inter status provinciae, ad alios quoque extenderetur, nec una tantum persona publicis commodis ditesceret.

4. Salaristarum et salariorum numero et summa in hunc ordinem reductis, si quae aliae inevitabiles extraordinariae expensae intervenirent, gubernium regium tam universis statibus regni, quam generali commendanti praeprimis summam illarum et necessitatem specifice remonstraret, et tam a generali commendante, quam a statibus regni approbatas, ita tandem repartiendas et exsolvendas demandaret.

5. Ita etiam gubernium serio ediceret supremis comitatuum et sedium tam Siculicalium, quam Saxonicarum officialibus, ne ullus eorum attentet, in comitatibus et sedibus novas extraordinarias impositiones adiungere, nisi prius specificationem usque ad florenum gubernio remonstraret et ita tandem a gubernio approbatas, per pagos iusto ordine distribueret. Ipsi interim etiam supremi officiales stricte

invigilarent, ne subordinarii officiales aut pagorum iudices proprio ausu alias adhuc impositiones adiungant, sed prius talis inevitabilis necessitas supremis officialibus notificetur, et ubi ab illo ratificatum erit, sic tandem plebi imponatur, et si in[uno]puncto peccaretur, vice-officiales per supremos officiales, supremi officiales per gubernium [irremi]sibiliter et exemplariter punirentur; si vero gubernium propria authoritate extraordinarias expensas provinciae imponeret, non regnum, sed gubernium ex proprio aere exsolveret. Provincia enim cum sit haereditaria principis, officiales provinciae non pro lubitu illi dominari, sed iuste illam gubernare sunt adstricti.

6. Si repartitiones impositionum per pagos et quartiriorum dislocationes non adaequate fierent, esset licitum parti aggravatae querelas contra supremos officiales apud gubernium proponere et gubernium re investigata absque omni mora et conniventia exorbitantem officialem cum iusta iuste querelantis satisfactione corrigeret; quod si gubernium officium negligeret, fas esset ad generalem commendantem recurrere, sicque gravamina detegere, qui pro potestate ab augusta aula delegata, gubernium totum illius anni salario privaret; hoc esset et iusta poena pro delicto, et documentum ne deinceps tale quid attentet. Si vero etiam generalis commendans nullam misero querelanti opem adhibere vellet, esset licitum apud augustam aulam absque ulla prohibitione humilimas preces exponere, quae, qualiter erga delinquentem generalem commendantem animadvertere vellet, clementissimo eiusdem arbitrio relinquendum.

7. Quovis anno realis de omni impositione et erogatione contributionum exactio fieret, et quidem in singulis comitatibus et sedibus tam Siculicalibus, quam Saxonicalibus, non eo, quo hactenus male fuit usurpatum, ordine. Solent siquidem supremi officiales personas ex comitatu et sede sibi obstrictas pro exactoribus ordinare et praelique illorum in exactorali censura praesedere, variisque artibus et technis extraordinarias exactiones obvelare, sibique reservare, dum exactores aut numeribus corrupti, aut timore obruti veritatem in apricum proferre non audent, sed supressa maiori parte talium contributionum, pro forma aliquid adscribunt, et illud solum in campum generali ostendunt, cum evidenti et maxima miserae plebis oppressione et aggravatione. Deberet itaque gubernium de modalitate talium exactionum in singulis comitatibus et sedibus providere per homines ex aliis comitatibus vel sedibus inquisitionem de omnibus perceptis

in hoc vel illo comitatu et sede instituere, quid impositum, quid, ubi et quare solutum, investigare; et si quem aut ex supremis vel vice-officialibus, aut comitatuum vel sedium inspectoribus supremis vel vice-perceptoribus pecuniarum, publicam pecuniam antevertisse deprehenderit, officio et honore in perpetuum privare, et pecuniam demutatam, aut in usus illicitos conversam statim et defacto cum duplo restituendam adigere. Possunt enim particularibus exemplis demonstrari, quod quidam ex officialibus supremis quinque, decem, imo et viginti millia florenorum ex publica pecun[ia apu]d se retinent; et ubi sunt tot — — *(sic!)* quae sub titulo bonificationum a supremo provin[ciae comm]issariatu certis comitatibus et sedibus per alios comitatus et sedes exsolvendas tot annis assignavit et nunc assignat, quas supremi officiales in parata pecunia levatas nunquam communiati *(sic!)* restituerunt? Ita pariformiter certi officiales et inspectores pecuniarumque perceptores in singulis comitatibus et sedibus quot centenos, imo mille florenos, quot restantias a misera plebe extortas in propriam bursam reposuerunt? De his omnibus ratiocinari deberent, cum et contra divinam et contra humanam iustitiam videtur esse pauperem rusticum unum pecus, quod vix quatuor florenos valeret, ex necesitate furantem, continuo suspendi, et tot millium florenorum publicorum occultatores ne quidem pilum unicum de capite perdere, quin potius ex publica pecunia suppressa, ne dicam suffurata, divites factos esse. Commissarius autem regni supremus rationem suae villicationis coram universis statibus et quovis anno coram regio gubernio, imo etiam coram generale commendante fideliter reddat, et si studio et voluntarie fraudem fecerit, in amissione officii et honoris et in refusione dupli convincatur. Neque fas sit alicui regnicolas aut per blanditias, aut per minas ad condonandam et relaxandam publicam pecuniam adigere, sub poena simili; serioque sunt investiganda impositionum annualium summae, quorsum devenerunt, et quid ex illis remanserit, cum sub nomine et titulo indispositarum sepius multa millia florenorum a supremis commissariis et comitatuum ac sedium inspectoribus ac perceptoribus occultata, nec ad solutionem militiae, nec ad expensas publicas conversa sunt, sed ad privatorum usus reserv[ata.]

8. Sic pariformiter, qui hactenus nondum ex supremis commissariis vel generalibus percep[toribus rationem] provinciae dederunt, qui in vivis sunt ipsimet, mortuorum autem successores, ad final[em rationem] fiendam adigantur; ita etiam

particulares comitatuum et sedium inspectores, commissarii sup[premi et] vice-perceptores, et per strictam ubique locorum inquisitionem investigentur, ubi et apud quas pri[vatas] personas tanta publica pecunia occultata haereat? Facile credo tantam brevi summam eventuram, quae si non per totum, pro medietate unius annis contributionis sufficeret.

9. Prohibeatur severe, ne discretiones, aut personis gubernialibus, aut supremis comitatuum et sedium officialibus, vel in natura, vel in pecunia praestentur; mos enim invaluit, tres, quatuor personae loquaces et adulatoriae nomine totius communitatis tales discretiones offerunt, cum plurimi aut nihil de tali negotio sciunt, aut contraloqui timent, et sic officiales se excusant, quod tota sedes ex unanimi consensu et bona voluntate discretisavit; quod ubi innotuerit, gubernium severe contra tales animadvertat, gubernium autem aut similia practisans, aut aliorum factis conn[i]vens, generalis commendans pro re nata corrigat.

10. Fuit etiam hoc inter artes oeconomicas, ut quidam ex publicis provinciae contributionibus, official[ibus] militiae caesareae, ita etiam commissariis bellicis, secretariis, certam summam pecuniae in discretio[nem] obtulit, sibique proprium favorem ex publico quanto paravit; quod nemini ulterius patiendum. Quivis ex suo proprio largiatur cui velit, talibus autem officialibus caesareis si discretio dabitur ex commini cassa, non privati hominis, sed totius provinciae nomine offeratur, ita ut discretionem accipiens non privatae personae, sed toti provinciae obligatum se esse agnoscat.

11. Severissime et quidem sub poena perpetuae amissionis officii ex honoris demandetur supremis comitatuum et sedium officialibus, ut repartitiones impositionum per pagos iuste et adaequate perficiant, et quidem non pro suo arbitrio et potestate, prouti hactenus consveverant, neque tali praepostero ordine, ut duabus vel tribus personis aeque, ut ipsimet interessatis, repartitionem faciendam committant, sed tempestive promulgetur comitatuum et sedium in aliquo certo loco congregatio, ubi in praesentia omnium repartitio describatur, nullo respectu habito vel supremorum officialium vel aliorum magnatum, sed aeque illorum possessiones, quam inferiorum nobilium, iuxta quantitatem et qualitatem pagorum iustam et adaequatam sentiant contribuendi modalitatem; liceatque personis praeter aequitatem ratione suarum possessionum aggravatis in illa publica congregatione cum iustae rationis demonstratione contradicere et iustum sublevamen absque ullo superiorum metu sollicitare; quod ubi dene-

garetur, occursum habeat ad gubernium, inde, si iustis querelis aures accludentur, ad generalem commendantem; ita pariformiter quartiriorum dislocationes practisentur. Cum enim omnes et singuli habemus unum clementissimum dominum, cui omnes pro viribus et facultatibus servire debeamus, esset nimis iniuriosum [. . . . .]iussum, ut in percipiendis huius patriae proventibus magni domini semper primi et s[upra m]eritum ditati, in baiulandis autem publicis oneribus ultimi esse velint, pauperes autem nobiles semper servitiis, in quibus nullum lucrum, onerentur, et posessiones illorum impositionibus improportionatis penitus enerventur.

Et hactenus de oeconomicis Transylvanicis.

Quod *politica Transylvanica* concernit, illa in tres classes distribuenda:

1. In directionem gubernii. 2. In directionem supremorum officialium et vices gerentium tam in comitatibus, quam in sedibus, et 3. In directionem dominorum terrestrium, ratione suorum subditorum.

1. Quod ad directionem gubernii summe necessarium esset, ut perpetuum et certum locum habeat, ubi gubernium resideat, cum noster clementissimus et augustissimus princeps in hac provincia habitare non soleat, sed gubernium regium teneatur in sacratissima suae Majestatis persona omnibus ex aequo iustitiam administrare et cum tantae sint ubique confusiones et inferiorum oppressiones, quarum correctionem indesinenter coguntur afflicti et iniuriati sollicitare, quis absque certo residentiae loco potest scire, ubi gubernatorem vel gubernium aderat? Est quidem impossibile omnes personas guberniales semper et continuo per totum annum in tali residentia praesentes adesse; interim ex duodecem consiliariis tres personae pro quadrante minus anni, et sic alii successive in fixo loco residere deberent, quorum unus in consultationibus praesideret et patriotarum hinc inde pro rebus necessariis confluentium querelas audiret et cum sibi adiunctis iuste determinaret; ubi autem aut serv[itia] Augustissimi, aut res patriae publicae et maioris momenti presentiam totius gubernii de[siderarent], tunc facilime in pleno numero congregari possent.

[2. Se]mper duodecem personae in gubernio actualiter adesse deberent, et si unus vel alter mortuus esset, reliqui teneantur statim suae Majestatis sacratissimae notificare, ut de vacantia supplenda sua Majestas tempestive providere possit et quidem si ita suae Majestati visum fuerit, quinque

ex catholicis, quinque ex reformatis, et duo ex lutheranis constituerentur.

3. Sive ex completo gubernio, sive ex partiali, uti supra memoratum est, commissiones expediantur, non tantum solus gubernator, cum secretario, sed penes gubernatorem etiam proximus in gradu persona gubernalis subscribat, ita tandem secretarius suum nomen apponat. In partiali autem gubernii confluxu, praeses tum temporis, cum alia persona gubernïali, et tales commissiones praeprimis in gubernio publice perlegantur et cum approbatae fuerint, ex communi voto aut per maioritatem votorum, ita ad sigillandum secretario tradantur. Saepe enim contigit, ut sub nomine gubernii fuerunt commissiones, pivatum sapientes, expeditae, et a solo gubernatore subscriptae, de quibus aliae personae guberniales nil quicquam sciverunt, nec scire potuerunt.

4. Habeat gubernium auctoritatem per commissiones ex gubernio emanatas desuper omnibus provinciae negotiis, tam publicis, quam privatis mandandi, et qui ex regnicolis iustis et legitimis gubernii iussionibus non obtemperarent, severe puniantur, cum hac tamen modalitate, ut de negotiis, quae patriam hanc et huius patriae incolas concernant, commissiones pro aequitate et communi iustitia et pro legibus consuetudinibusque huius provinciae iuste et legaliter expediantur, et illis absque renitentia obtemperandum erit; commissionibus autem, quae praeter aequitatem et contra leges provinciae, pro interesse alicuius, aut in favorem alterius expeditae fuerint, nullus obedire teneatur, prouti hactenus saepius tales commissiones transmissae fuerint, et dum unus vel alter similibus commissionibus obtemperare ex obligatione sua, qua conscientiae et patriae legibus tenebatur, non potuit, saepe magnam indignationem incurrere debuit. Negotia autem, quae servitium caesareum concernunt, nemini in dubium et disputationem vocare sit licitum, ita tamen, ne ex privato rancore, uti saepe contigit, servitium plus aequo alicui imponantur *(sic!)*, sed absque personarum vel religionis, aut alicuius invicem necessitudine, respectu, iusto ordine serviant patriotae; est enim contra aequitatem et contra benignissimam suae Majestatis sacr. intentionem, ut aliquibus saepius servitia talia imponantur, ubi nullum laboris pretium habere possit, et alii a talibus immunes, ubi exiguum oneris, et plurimum proventus speratur, accomodantur; hoc magis est iustum, ut qui succedit in honore, succedat et in onere.

5. Saepe accidit, ut [propter] clancularias et sinistras informationes talia ab augusta aula expediantur ad guber-

nium [suae Maiestatis] decreta, quae videntur huius provinciae legibus contrariari, sua enim Majestas sacratissima tot occup[ationibu]s pro tota christianitate occurentibus sollicita est, impossibile, ut omnes expeditiones perlegat, si enim perlegere posset, non approbaret; ubi ergo similia decreta viderit, quae absque laesione legum patriarum, et sine detrimento et periculo alicuius fidelis suae Majestatis subditi effectuari nequeunt, teneatur prius cum humilima submissione gubernium suae Majestatis sacratissimae tenorem illius decreti, et difficultates occurentes representare, ulterioremque suae Majestatis sacratissimae resolutionem desuper praestolari. Certo enim credo suae Majestatis sacratissimae talis submissa repraesentatio non displicebit, imo clementissime acceptabit, cum magni imperatores et reges ipsimet publicari curaverunt, ut si quae talia decreta, sub nominibus et sigillis illorum ad regnum illud, vel provinciam illam, illiusque officiales devenerint, quae illegitime emanata sint, nemo talibus obtemperare velit. Non loquor de decretis, quae publicum suae Majestatis servitium, aut annuales portionum impositiones continent, illa enim humilime acceptanda, devote effectuanda sunt. Liceat tamen penes humilimas instantias in illis quoque aliquam relaxationem, vel sublevamen a paterna suae Maiestatis clementia sollicitare, non privato, sed publico nomine, ut si quam gratiam sua Maiestas sacratissima, prouti semper consvevit, huic miserae provinciae benignissime largiri dignabitur, pro iis humilimas gratiarum actiones non aliqua privata persona, quasi per suam industriam obtinuisset, sed sua Maiestas sacratissima clementissimus noster haereditarius princeps, a suis fidelibus subditis, huius provinciae statibus accipiat, in cuius [manibus] vita et mors omnium huius patriae incolarum posita est.

6. Et quidem hoc fine praeprimis maximum requisitum esset, ut aulicus Transylvania ecancella[rius eli]geretur et denominaretur, qui tam ex antiqua et illustri prosapia ortus, quam legum et [consvetudi]num patriarum optime gnarus, boni publici amator constans, iustitiae cultor, vir quadratus, [. . . .] fuco apertus, nullique pro suo interesse devinctus esset. Cum enim omnes maximi momenti expeditiones, tum quod servitium caesareum, quam quoad publica huius patriae, privatorumque negotia in cancellaria aulico-Transylvanica fieri debeant et saepiis in conferentiis rerum Transylvanicarum praesens esse, informationemque dare teneatur, si vel scientitam tantum absque conscientia, vel conscientitam sine scientia habebit, si potius privatum suum,

quam bonum publicum respiciet, si donis et promissionibus supplicantium excaecabitur, si denique ob promotionem suam alicui Transylvanicorum devinctus erit, quid sperandum, nisi tot confusiones tot opressiones, quam hactenus cum dolore experti sumus, et de quibus nunc etiam cum gemitu recordamur. Fiat sane semper ex catholicis cancellariis, nihil nocet, nec ullus hoc in Transylvania controvertit, dummodo eius candidatio non fiat iuxta illegalem et inconsideratam, privataeque ambitioni velificantem praxim, quam in candidatione moderni cancellarii misera haec provincia nolens volens tolerare (praeter clementissimam suae Majestatis intentionem) debuit, quamvis promotori suo, gubernatori optime solvit cum bona Görgeniensia e manibus illius ingrato animo excussit; sed candidatio deinceps in publicis regni comitiis ex unanimi et libero omnium regni statuum voto fiat, nec liceat gubernatori vel alteri cuicunque, prout saepe factum est, vota regnicolarum interturbare, vota regalistarum in secreto loco colligere et suprimere, aut per occultas per suos emissarios machinationes variis artibus, minis, promissis statuum animos ad candidationem huius vel illius personae allicere, sub poena, si innotuerit, perpetuae et irremissibilis infamiae; et sic iure legitimo candidatus et a sua Maiestate sacratissima confirmatus cancellarius strictissimo iuramento sub anathemate sit obligatus ad servitium caesareum, ad bonum huius patriae publicum promovendum, ad iustas et legales dandas informationes, ad expeditiones communi iustitiae et patriae legibus adaequatas, et practisandam absque religionis, personarum, privatique commodi respectu, iustitiae administrationem; et si scienter et voluntarie in his peccaverit, in notam perpetuae infidelitatis iuxta tenorem legum patriarum, eo facto, absque ulla spe gratiae et veniae, incurrat ad terrorem ot exemplum aliorum.

7. Teneatur gubernium decreta, quae ab augusta aula veniunt, et quae publica regni negotia concernunt, in publicis regni comitiis perlegenda publicare, ut scia[nt om]nes quid et quando augustissimus noster princeps clementissime mandat, et talium [decretorum] copiam si aliqui ex statibus regni, habere volunt, secretarius gubernii extradare [sit] obstrictus, neque gubernator vel gubernium inpedire praesumat. Saepe enim res Transylvanicae non iuxta tenorem decretorum Caesareorum, sed pro lubitu gubernii tractantur, et si aliquis boni publici cultor conqueratur desuper illis, periculum sibimet causat, cum multoties cum stupore

auditum est prolatum ex gubernio effatum: non est statuum acta et mandata gubernii disputare, sed quidquid illis mandatur, optemperare, quae verba principi quidem haereditario conveniunt, ast gubernium cum non sit regni dominus, sed officialis caesareus; absque omni distinctione et investigatione gubernii impositiones (an nimirum haec vel illa mandata ab augusta aula veniant, vel ex solius gubernii determinatione procedant) acceptare nimis durum et incompatibile esset.

8. Imponatur gubernatori et gubernio, ut instantias et memoralia suplicantium, quae ad gubernium diriguntur, absque ulla mora perlegat, et pro aequitate revideat, legitimaque resolutione miseros suplicantes consoletur, et quidem bono hoc ordine constituto, ut tam in confluxu guberniali, quam tempore comitiorum regni, dies lunae et dies sabbathi cuiusvis septimanae, pro talium memorialium revisione et decisione applicarentur, nec liceret alia negotia in illis diebus tractare, nisi servitium caesareum, aut bonum publicum provinciae urgens et moram non patiens interveniret, publica enim semper [pri]vatis anteponenda sunt, et quidem in talibus instantiis nullius dignitas, consanguineitatis [nexus,] religionis respectus et multa similia (quae in huius provinciae directione nimis, proh [dolor], valuerunt) respicerentur; sed unica et sola querelantium iustitia; imo viduarum, orphan[orum], pauperum, et afflictorum, et a potentioribus iniuste oppressorum instantiae praeprimis assumantur, iustaeque ac debitae et maturae executioni demandentur etiam brachio regali adiuncto. Hactenus enim tot centenae, imo millenae instantiae gubernio praesentatae, aut penitus ob respectus privatos neglectae, aut variis coloribus elusae, et tot septimanarum, mensium, imo et annorum protelationibus cum gemitu et manifesto damno miserorum frustratae et in nihilum redactae sunt, praesertim, si contra magnates, aut contra aliquam personam gubernialem pauperum aliquis suplicare cogebatur, ita quidem, ut tales plurimi indigne opressi, ubi nullum sublevamen, nullumque contra potentes auxiliatorem inveniant, iustam causam cum lacrimis deserere, et suam indignam sortem taliter lugere debeant et nisi sua Maiestas sacratissima de talibus abusibus tollendis clementissime providere dignabitur, impossibile est, ut vindex Dei oculus ulterius talia patiatur, sed provinciam istam, et in ista iustum cum impio, oppressos cum oppressoribus horribili cum exemplo penitus delebit.

9. Siquidem sua Maiestas sacratissima ex benignissima et vere paterna clementia comitiorum regni publi-

corum quotannis celebrandorum confluxum concessit eo fine, ut negotia tam servitium caesareum, quam bonum publicum patriae concurrentia unanimi voto, et consensu ibi tractentur: miserabile spectaculum est, qualiter ibi res procedit, cum enim tam temporibus antiquorum principum patriotarum ipsimet principes una cum suis consiliariis, expertus loquor, quam tempore prioris gubernii, gubernator cum personis gubernialibus saepe saepius, ubi res magni momenti tractabantur, in congregationem statuum regni praesentes erant, et per singulorum vota publice audita, iuxta maioritatem votorum negotia decidebantur; nunc autem inverso ordine gubernium in separata semper domo manet et inde tanquam dictator absque praevio, neque requisito statuum regni consensu, mandata quaecunque vult, tanquam pueris et discipulis obtrudit. Et quamvis prouti et ego et alii meminisse possunt a statibus regni universis saepe humillime requisitum fuerit, ut in congregationem publicam exeat, ibique more antiquo et salubri una cum statibus regni de negotiis regni consultet, elato supercilio contempsit, ut aliquando per totum comitiorum intervallum vix semel gubernium in publica congregatione aspectum est, votorumque praxis, tam legalis et summe necessaria, quae pr scribam protonotarii nominanter ab omnibus statibus regin expetebantur, et per protonotarium calculabantur, iam penitus sublata est, ita, ut digni miseratione status regni, tanquam caeci, surdi, elingues, omniumque ignari per inane ludibrium in externo gubernatoris palatio, a mane cuiusvis diei ad meridiem detinentur, et quidem simpliciores invicem nugantur, confabulantur, dum aliud ad agendum non habeant, prudentiores vero demisso capite serio suspirant et tristantur, et sic post meridiem quivis ad sua hospitia redit; et proinde nullus alius comitiorum regni usus ad provinciam redundat, nisi quod comitatus et sedes pro allegatis ad [comi]tia et supremis officialibus et tot numero regalistae pro sui intertentione quovis an[no . . . .] millia florenorum Cibinii vel Claudiopoli inaniter solvere et consumere debeant. Et rerum im[periti cum] tam multiplices confusiones et inversiones quotidie in directione Transylvanica videant, et nullam medelam adhibendam aspiciant, suam Maiestatem sacratissimam (quae, iuro per Deum sanctum, extra omnem culpam procul posita est), eiusque vere paternum regimen immerito, indigne et iniuste, clam et tacite accusant.

10. Ut ergo tales abusus reformentur, necessum est in comitiorum regni: naturalitas ad iustum et debitum

ordinem reducatur, ita quidem, ut more antiquo praeprimis gubernium propositiones suas, per quas status regni ad comitia, ex annuentia suae Maiestatis sacratissimae convocavit, in scriptis statibus regni communicet, quas punctatim perlegendo super illarum decisione vota singulorum statuum publice exquirantur et per protonotarium in praesentia totius gubernii et omnium statuum calculen[tur] et pluralitas votorum adnotetur, liceatque universis et singulis statibus absque omni superiorum timore, indignatione pro obligatione sua erga servitium caesareum et bonum patriae iuxta dictamen suae conscientiae votisare; nec liceat econtra gubernatori vel gubernio, aut magnati alicui vel supremo officiali votum alicuius etiam inferioris ablegati vel regalistae turbare, impedire, bene tamen cum rationibus solidis et legibus patriae conformibus refutare, sub poena irremissibili amissionis perpetuae honoris et officii. Siquidem plurimi essent patriotae, qui scirent pro aequitate et absque privatismo miserae patriae consulere, nisi vel a gubernatore et gubernio, vel a potentioribus magnatibus indignatio, et ex illa subsequens periculum, in talem boni et aequi consultorem infallibiliter redundaret. Evidens et lugubre in mea persona factum est exemplum et ideo potius, quamvis reluctante conscientia, cum securitate tacere, quam propter enu[ntiationem] semet perdere malunt. Gubernatorem cum gubernio quotiescunque regni status illo[rum praesentiam] in publica sessione necessariam iudicant, teneatur ad requisitionem statuum e suae [residentiae loco] in palatium publicae congregationis exire, ibi cum statibus regni unanimi voto et [consensu in re]bus omnibus magni momenti simul consultare et concludere.

11. Propositionibus gubernii prius revisis, postulata, ut vulgo vocantur, statuum publice perlegantur, [et ha]beant regni status, regalistae, comitatuum et sedium ablegati, et publice et privatim omnem libertatem, ut si iustas querelas, aut contra gubernatorem vel totum gubernium, aut contra supremos comitatuum et sedium officiales, vel alios magnates haberent, absque omni timore ultioris, vel impedimento, in illis postulatis inserere, adnotare possint, sub poena notae perpetuae infidelitatis. Si aliquis id permittere nollet, ita tandem postulata perlecta, approbata, more consueto, gubernio pro resolutione ad ea transmittantur, et gubernium illis perlectis atque ventillatis, pro aequitate et iustitia, ad singula puncta tempestive resolvere teneatur, non autem illusoriis et sarcasticis terminis, ut saepe factum

est, miseros status contristare. Quid enim indignius, quam ubi consolationem et levamen quaerere debent st[at]us regni, inde confusionem recipere? Neque gubernium, uti hactenus consuevit, resolutionem ad postulata statuum de uno termino comitiorum ad alium terminum reiiciat; sed quae ex illis expediri possunt. sine mora expediat, quae autem ulteriorem moram et informationem ab augusta aula expectandam necessario requirunt. illa etiam, quo citius fieri potest, suae Maiestatis sacratissimae humilime representare cum declaratione tali, quae non privatum interesse. sed publicum bonum sapiat, non intermittat, et tales ad augustam aulam expeditiones coram statibus perlegantur.

12. Ut quondam apud Romanos tribunus plebis ad referendum impetentem consulum et optimatum dominationem, constitutus erat: consiliorum in Transylvanica statuum regni praesidentis illud praecipue officium esset, ut tam publica statuum postulata, prius revisa et approbata. ad gubernium promoveat, quam uniuscuiusque instantias absque ullo discrimine et respectu atque tergiversatione publice perlegendas et ex unanimi statuum voto et consensu, mature decidendas procuret. aut si talium instantiarum necessitas ita exigit, pro effectuatione gubernio recomendet, et quidem iuxta Approbatarum Regni Constitutionum dictamen, etiam is aliquis ab ipsomet principe actuali praeter iustitiam laesus fuisset. tenebantur universi status cum praesidente instantiam contra principem praesentatam publice perlegere et unitis consiliis talem iustam causam, principi cum submissione decenti representare, laesaeque parti condignam satisfactionem non tantum sollicitare. sed effective procurare. cum (?) quidem tempore etiam prioris gubernii ita practisabatur. Nunc autem praesidens regni non audet vel unam instantiam in praesentia statuum perlegendam exhibere, nisi prius in gubernio tales instantiae perlectae et revisae fuerunt, quae ubi perleguntur (et quidem aliquae numquam perleguntur), si in illis instantiis aliquid contra gubernatorem vel gubernialem personam aut gubernii directionem, aut contra aliquos magnates, gubernatori vel gubernialibus personis, vel respectu religionis aut sanguinis, aut alterius necessitudinis vel clientelae obstrictos positum fuerit, tales instantiae sup[licantium] neque coram statibus publice perlegendae permittuntur, prout haec omnia particula[riter . . . . .] comprobari possunt, sicque iniustitia maiores ad impune grassandum vires acquirit. et indigne laesi aut iniuriati solius patientiae clypeo se prote-

gere valent. Hoc ergo malum tempestive sufferendum est, et praesidenti regni sub poena perpetuae infamiae severe demandetur, ut absque ullo respectu religionis, nationis, personarum et similium colorum, etiam si quis contra ipsum gubernatorem aut aliquam personam gubernialem, aut illegitimam gubernii directionem, ita contra alios quosvis magnates, supremos officiales, integras communitates, comitatus et sedes, iustam querelandi causam habeat, omnium illorum instantias absque ulla mora in praesentia omnium statuum regni publice prius perlegendas, non expectata gubernatoris vel gubernii annuentia, curet, votaque desuper regnicolarum more consueto personaliter exquirat, et si in illis talia maximi momenti negotia occurantur, pro decisione illarum, gubernium in publicam congregationem evocetur, aut gubernio cum annexa statuum opinione recommendetur, et si ibi iusta determinatio aut denegaretur, aut pro solita arte Transylvanica de die in diem prolongaretur, praesidens cum statibus regni ad generalem commendantem, tanquam plenipotentiarium regium commissarium recurrat et iustam suplicantis causam contra gubernatorem vel gubernium aut alios potentiores magnates pro manutentione efficatissime insinuabit. Et certe semper pro officio praesidentis talis persona constitui [debeat], qui non solum scientiam, sed resolutam authoritatem naturaliter haberet, id quod sui [officii,] exequendi. Absit vero vel cogitatio talis a me, ut exemplo principum antiquorum supra [. . . . .] alicui, nisi mente capto, mente captus suaderem, ut contra augustissimam suae Maiestatis sacratissimae perso[nam], aut eiusdem sacratissimum et clementissimum regimen suam instantiam in comitiis regni publicis praesentare auderet; hoc enim esset apertum crimen rebellionis, tam suadentis, quam facientis, perpetuae infidelitatis nota puniendum, quandoquidem inter principes antiquos patriotas et suam Maiestatem sacratissimam infinita quasi videtur esse disparitas; principes antiqui in provincia habitabant, et facile sibi subiectos praeter aequm laedere poterant, cum sua Maiestas sacratissima procul ab hac patria residet, et nullum ex patriotis etiam si vellet (quod aeternum abfuit et absit) personaliter opprimere posset. Principes antiqui certis conditionibus iuramentaliter erant obligati, quibus per principem violatis licebat iniuriatis contra principem talem apud status regni iustas querelas deponere; noster autem princeps augustissimus cum sit haereditarius dominus, et absolutam potestatem habeat, tam

super possessionibus, quam etiam vita et morte suorum subditorum, rationemque nemini mortalium, sed soli Deo omnipotenti reddere est obligatus, praecibus apud suam Maiestatem humilibus aliquid implorare dignum est, imo ne quidem cogitando, quod sua Maiestas sacratissima ex fidelibus suis subditis aliquem illegaliter tractare vellet, potius etiam suis, inimicis, et apertis hostibus paternam clementiam et gratiam communicat. Sed loquor praecise de illarum instantiarum promotionibus, quae res unius patriotae contra alterum patriotam, quamvis pauperis contra divitem, et inferioris contra superiorem in se contineat, quae ut cum iusta satisfactione terminetur, suppono etiam suae Maiestatis sacratissimae gratum et acceptum fore, servitiique caesarei non diminutionem, sed promotionem causare.

13. Regalistarum tam amplus et superflus numerus, nec pro servitio caesareo, nec pro bono publico quadrat, nec antiquae et laudatae consuetudini respondet; temporibus praeteritis non ita multi ad comitia convocabantur, sed cum iudicio electi, viri quoad familiam spectabiles, aetate venerabiles, longa experientia et deferato ingenio insignes, legum et consuetudinum patriarum gnari, qui et de negotiis publicis cum ratione discurrere, et concredita sibimet officia et servitia cum moderatione gerere et effectuare solebant, qui quia, tam quoad familiam, quam virtutes ingeniorum, si non omnino pares in omnibus, sed tamen proximi, similes, cum bona harmonia et absque privati lucri aemulatione bonum patriae publicum, in publicis consultationibus cum evidenti emolumento provinciae tractabant. Nunc autem absque omni delectu regalistae annuatim augentur, quidam per aetatem vix pubertatem assecuti, alii naturaliter stolidi, alii ex mediocri nobilitate, vel propter suae religionis respectum, vel ex favore magnatum eo certe tantum fine, ut si aliquid alicuius magnatis privatum effectuandum occurrat, eo plures ex illis loquacibus regalistis habeat sui commodi promotores, per quos alios etiam variis artibus corrumpere et in sui sentimenti consensu [pro]ducere queat, et sic maioritas, non melioritas, votorum praeponderet. Imo contigit aliquando, [ut aliqui] in catalogum regalistarum inserti sunt ideo tantum, ut iocis et facetiis suis aliquem [ex ma]gnatibus sub tempore comitiorum recrearet; unde proclive est cogitare, quomodo bonum publicum in publicis comitiis secundaretur, cum plurimi pro servitio caesareo et pro bono patriae nati, bene educati, omni virtutum genere

conspicui, et qui etiam cum magnis laboribus et sumptibus conquiri et servitio patriae applicari deberent, tanquam inquilini, et nullius praetii contemnuntur, et ne privatis praedominantium ambitionibus obstari possint, sub variis religionis et similium respectuum coloribus reiiciuntur, et loco illorum alii, suo quis servitio privato promtior, et adulandi peritior, honoribus exornantur. Ita pauci qui inter regalistas boni publici promotores sunt, potius silent et cum cordolio in tanta depravatione status publici suspirant, nam etsi loquantur, tot undique contra insurgentium privatistarum clamoribus abruuntur, et insuper vel gubernii vel aliorum magnatum offensionibus onerantur. Cum ex adverso peritissimi adulandi magistri gustui aliorum se accommodantes, tanquam sapienter locuti laudantur, de quibus certe iure merito licet dicere, quod olim imperator Tiberius sibi adulenti senatui Romano exprobravit: o homines ad servitutem parati! Et taliter hactenus bonum publicum in comitiis publicis practisatum est. Ut ergo deinceps meliori modo negotia fluant, necessum est statum regalistarum in alium ordinem redigere, ita ut praeter supremos officiales comitatuum et sedium, tabulaeque regiae assessores et protonotarios, sint regalistae non plures, quam personae quadraginta, quorum media pars ex catholicis, altera medietas ex reformatis constituatur; aut si ita visum fuerit suae Maiestatis sacratissimae quindecim catholici, totidem reformati, et [decem] unitarii, quorum numerum nec augere nec minuere liceat gubernio, nisi ex annuentia [Maiestatis sacratissimae] et ex unanimo voto statuum regni. Eligantur autem personae et quoad familiam, [authorita]tem, experientiamque in publicis negotiis et legibus consuetudinibusque patriae versati, n[emini] servitiis et clietenlis obstricti, sed pro servitio et caesaris et patriae apti, non per gubernatorem [et guber]nium solum, sed per communia statuum suffragia denominati, neque ad recommendati[onem] unius vel alterius, uti hactenus, obtrudantur, et si unus, vel alter ex illis mortuus, aut ob decrepitam aetatem amplius ad serviendum incapax erit, in illis vacantiam ex melioribus et dignioribus alter eligatur, suaeque Maiestati sacratissimae pro confirmatione representetur; ceteri, qui modo quadragenarium numerum superant, seponantur; et ita legaliter electi et constituti regalistae sub strictissimi iuramenti formula sint obligati ad servitium domini et bonum publicum promovendum ad vota et suffragia cum omni libertate sine respectu privati aut timoris vel favoris pro

communi iustitia et iuxta leges patriae ferenda, ad corrigendos neque dissimulandos, si qui intervenerint abusus, ut veros Dei et veritatis amantes decet.

14. Prohibeatur gubernio et gubernatori, ne praesumat, uti hactenus propria authoritate servitores, aut suos clientes in praeiudicium et manifestum verorum praenobilium et pro communi servitio capacium dehonestamentum, postarum magistros, provinciales commissarios in cancellaria aulico Transylvanica, regestratores et cancellistas et similes officiales absque scitu, communique voto statuum regni promovere; cum enim talibus ex publicis regni contributionibus salaria annualia solvantur, certe iustum est, ut non ex privato favore, sed per communia suffragia eligantur, et provinciae, a qua solutionem habent, fideliter serviant, illique suas promotiones cum gratiarum actionibus imputent, non uni, vel alteri magnati; cum una pars artis politicae Transylvanicae in hoc vel maxime consistit, ut sub pallio religionis, privati suae utilitati quidam velificantes sibi addictos, praeterea indignos et inhabiles, absque praevia statuum regni notitia ad praemissa officia obtrudant, prouti nunc etiam tales provinciales commissarii, quasi religioni catholicae gratificatum esset, constituti sunt, qui certe iustius servi, quam adiuncti commissarii nomen mereantur, qui dum saepius apud tabulam supremi commissarii pascantur, illiusque voluntati semet accomodare teneantur, nec ullam authoritatem aut respectum sibimet acquirere valeant, quid possent tales personae aut loqui aut facere pro communi huius provinciae emolumento aliud, nisi suo interesse inhiare et largos annuaales proventus (cum invidia et iniuria ipsissimorum catholicorum prenobilium servitii caesaris et patriae capacium et tamen praepostere neglectorum) in bursam reponere, denique provincia pereat vel subsistat, parum aut nihil curare. Misereatur Deus afflictae huic patriae, et tandem aliquando det illi directores et boni publici promotores, et non uti hactenus, tantum privati lucri captatores.

15. Et quamvis tot iterata ab augusta aula venerunt decreta [de candid]ationibus personarum gubernialium supremorumque officialium, nullus attendatur re[spectus priv]atus, sed illi, qui ante alios servitio caesareo et patriae sunt commodiores, eligantur; [tamen] si verum dicere licet, iam a plurimis annis vel unica candidatio monstrari non potest, ubi privatum bono publico non praeponderasset. Gubernalium enim personarum candidatio cum ex unamini omnium sta-

tuum regni voto deberet esse, sub manu variis artibus, minis, promissis, largitionibus suggessionibus animi regalistarum et ablegatorum depravantur, ut sub religionis praetextu (qua quidam tanquam pallio vel ad dextrum vel ad sinistrum latus vertendum utuntur) vel sub aliquo incrustato boni publici colore suos fratres, affines, compatres vel aliqua necessitudine coniunctos vel aliunde obstrictos, denique circa malam directionem silere edoctos, promoveant; illos autem, qui verum dicere et scirent et auderent, qui bonum publicum potius, quam aliorum iam actu dominantium interesse promoverent, et qui Deo et hominibus chara capita essent, hos inquam sub alia religionis simulatione et realis talium virtutis per principia Machiavellica diffamatione, denique per subdolas et privatas apud augustum aulam informationes, denigrationes iniustas subtiliter et despectuose reiiciunt, ita tandem et augusta aula in confirmatione alicuius candidati decipitur, et misera provincia meliorum directione spoliata in omnem confusionem praecipitatur. Consimili modo candidatio ad suprema officia comitatuum et sedium in gubernio (cuius solius authoritati illud negotium perficiendum relictum est) procedit; unde quis iam miratur tot abusus [in] directione Transylvanica adesse, dum ad clavum regiminis tales privatistae et propri[as utilitates] inhiantes promoventur, aliis, qui et caesari et patriae servire et scirent et vellent, quasi [inepta] subiecta, exclusis. Reformetur ergo status regni comitiorum, et, uti supra attigi, regalistarum, detur libertas omnibus statibus pro bono publico vota ferendi, prohibeantur clancularíae suggestiones, animorum ad hoc vel illud privatum inclinandi depravationes, et quidem sub severissima et irremissibili poena; nemo praesumat hunc vel illum fratrem, amicum apud augustam aulam privatim recommendare, sed fiant vota in publico loco et iuxta liberam votorum collectionem candidatorum nomina pro confirmatione suae Maiestatis sacratissimae humillima cum submissione represententur. Praetextus religionis, sub quo tam favorabiliter et insensibiliter privatum interesse hactenus latitavit, id dictante etiam sacro diplomate caesareo, penitus eliminetur, neque alias in candidationibus officiorum respiciatur, sed capacitas personae proservitio caesareo et patriae, ita tamen ut iuxta benignissimam suae Maiestatis sacratissimae voluntatem, tam in gubernio, quam in comitatibus et sedibus, ita et in aliorum maiorum officiorum vacantiis paritas catholicorum et reformatorum obser-

vetur et pari numero promoveantur. ita ut omnis, hac etiam in parte, unius religionis contra alteram querelandi occasio praescindatur et sub clementissima unius haereditarii principis directione utriusque religionis asseclae, dummodo sunt fideles et capaces subditi, aequali libertate gaudeant. Deoque et caesari humilimas gratias agant.

NB. Haec subsequentia in parenthesi, marginaliter erant descripta sine certa signatione: (Forte plurimum conduceret, ut officium gubernatorium non esset in una persona perpetuum, sed inter alias etiam personas alternaretur.)

16. Denique optimae leges, bonae dispositiones, salutaria decreta parum prosunt, nisi debitae executioni mancipentur, et sponte officium negligentes, aut contra voluntarie facientes severissime puniantur. Itaque gubernium serio et stricte invigilet, qualiter supremi et viceofficiales comitatuum et sedium iustitiam exerceant, quomodo vitia extirpare, oppressa sublevare, oppressores coercere, impositiones, quartiriorum dislocationes practisare, insontes proripere, malefactores punire, servitium caesareum et patriae continuare soleant? Et ubi iustas contra aliquem officialium querelas audiverit, auditis utriusque partis accusatione et defensione, si quidem sponte deliquentem invenerit, teneatur, nullo dignitatis, fraternitatis, religionis, vel cuiuscunque necessitudinis respectu habito, tam catholicum, quam reformatum, pro qualitate delicti iusta et adaequata poena afficere, laesaeque parti absque ulla mora debitam satisfactionem administrare. Si enim saltem in unico tale exemplum statuatur, certe alii, alterius periculo edocti se intra sphaeram suae functionis moderare se continebunt, et tot scelera, tot oppressiones hactenus impune grassantes facilime coercebuntur, divinaque benedictio, ob tantas iniustitias, ex iusto iudicio huic provinciae merito subtracta, cum evidenti experimento affulgebit. Cum vero gubernium etiam ex hominibus peccato obnoxiis constat, et si forte miseri patientes contra potentiores iustum auxilium apud gubernium penes humilimas instantias requisitu[ri, pro-] uti saepius hactenus contigit, non inveniret, neque ob magnam loci distantiam et expens[arum penuri]am ad suam Maiestatem sacratissimam, tanquam principem haereditarium recurrere possint, sum[me et irrecom]pensabiliter necessarium est, ut sicut olim in laudabili republica Spartana super reges ep[hori], ita super gubernium generalis commendans tanquam plenipotentiarius regius commissarius, plenariam cum authoritate inspectionem habeat, ad quem

ab aliquo oppressi, nec a gubernio vindicati, cum iustis praecibus confugiant, teneaturque generalis commendans refundamentaliter pensitata et gubernii negligentia animadversa, prius quidem statim demandare, ut gubernium pro sui officii authoritate parti querelanti iustitiam administret; quod si tunc etiam neglexerit, et gubernatorem et gubernium (si omnes voluntarie peccaverunt singulos, si non omnes, illos, qui vere nocentes, inveniuntur, errores enim ex inbecillitate humana orti venia digna sunt) iusta et irremissibili ab augusta aula determinanda poena, absque ulteriori protractione afficere; ita etiam in summo magistratu constituti ut sentiant supra se habere alium, qui illorum vitia et videre et corrigere plenariam habeat potestatem. Secus nunquam directio Transylvanica in melius mutabitur. Et haec sufficiant circa directionem gubernialem.

Sequitur *directio supremorem officialium comitatuum et sedium*, ubi aeque omnes confusiones coacervatae medelam flagitant, et quidem

1. Siquidem supremorum officialium in Transylvania dispar est ratio, quam in Hungaria, ibi enim supremi officiales raro in publicis comitatuum negotis tractandis visuntur et versantur, sed vicecomites cum plenaria potestate instructi res et leges comitatensium dirigere solent, et ideo capacitas personarum ibi non ita stricte attendi debet. In Transylvania autem cum ab a[ntiquo] supremi comitatuum et sedium officiales, tam in celebratione iudiciorum, quam in aliis et [sedium et] comitatensium negotiis personaliter praesentes esse et dirigere consueverint, et suorum vi[ce-officialium] directionibus serio inspicere teneantur, iure merito requiritur, ut pro talibus officiis tales p[ersonae consti]tuantur, qui et leges patrias et constitutiones comitatuum vel sedium approbatas exacte sciant et a[dministra]re, docere, instruere, corrigere, non ab inferioribus dirigi aut doceri, ordine praepostero velint, denique qui servire et caesari et patriae non tantum velint, sed etiam capaces sint. Vidimus tamen et ante ea et nunc vidimus aliquos immaturae aetatis, exigue vel nullius experientiae, et qui iura discere potius, quam iudicare alios deberent, consueto malo more Transylvanico sub praetextu religionis, fraternitatis, affinitatis et similium privatorum respectuum candidatos et in augusta aula recommendatos et per consequens comitatibus et sedibus obtrusos, cum maximo comitatuum et sedium detrimento esse, et quidem nulla vel minima culpa

in hoc passu penes augustam aulam manet, quae dum huius provinciae filios nec de persona, nec de merito novit, et candidationes semper pro bono publico legitime factas esse praesupponit, ex illis, qui candidati sunt, aliquem confirmare tenetur. Illi potius iuste accusandi, et si dein similia fecerint severe puniendi, qui, dum personas et illarum qualitates bene noverunt, tamen praeteritis melioribus et seposito boni publici amore, privato respectui indulgentes, tales quosdam immeritos et incapaces augustae aulae repraesentare non erubescunt. Fiant ergo saltem deinceps candidationes legitimae, privatis affectibus vacuae, ne dum supremus comes ipse aliis praesidere, leges pronunciare et alios imperitos consilio iurare debeat et tamen nec per aetatem, nec propter imprudentiam, nec se dirigere, nec alios regere sciat, et semet ipsum et comitatum in confusionum voraginem detrudat.

2. Perpetuitas officiorum parit securitatem et licentiam peccandi, et quaevis in comitatu impune faciendi, iam animo non officialem se comitatus, sed haereditarium dominum cogitat, et illi etiam, qui ex comitatensibus illegalibus supremi officiales actionibus aut contradicere aut secrete factas illius nundinationes in apricum proferre possent, cum perpetuitatem officii illius considerant, etiam verum loqui non audent, nec tales supremi officiales medio tempore si non palam certe aliam (cum mille nocendi occasiones in manibus habeant) ipsis damna et pericula faciant, prouti saepe contigit, tales enim veridici, si in persona iniuriari nequeunt, possessiones illorum iniquis impositionibus et extraordinariis quartiriis saepe saepius onerari solent et ita privatam vindictam supremus officialis sub specie communis quasi negotii secure exercet, illo, qui tam indigne patitur, Deum et coelum respiciente, nec aliud remedium inveniente. Certe bonum esset, si more consulum Romanorum supremi officiales exactis in officio tribus annis, alio succedente deponerentur, ut per strictam penes commissionem gubernii fiendam inquisitionem, desuper actis et factis illorum indagatio fieret, ad reddendamque rationem suae villicationis, cum plenaria, si deliquerint, satisfactione, adigerentur; ita enim si non virtutis amore, saltem formidine poenae obligationi officiorum promtius satisface[rent ac etiam] circulatio bonorum et officiorum inter personas benemeritas recte procederet, querelisque [. . . .]mptu patriotarum satisfieret.

3. Quod si tamen suae Maiestatis sacratissimae perpetuitas officiorum placuerit (cum [non sua]e Maiestati dis-

ponere, sed humiliime obtemperare tenetur) severe tamen illis demandetur, ut officium non pro privati lucri, sed pro boni publici emolumento gerant, leges et approbatas comitatuum et sedium consuetudines, tam ipsimet inviolabiliter observent, quam per alios observari faciant, iustitiam sine fuco et respectu administrent, omnibus ex aequo, nullo religionis, personarum, dignitatis vel proprii sanguinis et necessitudinis respectu habito; negotia non propria authoritate, sed ex unanimi consensu comitatensium tractet, impositiones, quartiriorum dislocationes iuste et adaequate fiendas in publica totius comitatus vel sedis congregatione iusta proportione terminatas, non ex propria dispositione vel ex duorum aut trium interessatorum iniqua calculatione faciat; omnibus liberum [ta]m in iudiciis, quam in aliis rebus publice pronuntiandi votum permittat, et nulli ea propter indignari audeat, neminem etiam vel inferiorem illegaliter laedat vel opprimat; ex contributionum residuitate nihil quicquam supprimat, aut palam vel clam in proprios usus convertat, spionibus et in perniciem bonorum ipsi adulantium, aliisque iniuste accusantium susurris aures non praebeat; denique id omne, quod iustum et aequum faciat, quae omnia cum hactenus etiam tempore inaugurationis supremorum officialium in iuramenti depositi formula formaliter descripta sunt, sed a multis (non loquor de singulis) raro aut perfunctorie observata, ubi [. . . .]nio aut per se, aut per instantias alicuius querelantis innotuerint, post factam se[riam] investigationem talis supremis officialis, sit [catholicus], sit reformatus, unus sicut alter, pro ratione et mensura criminis, a gubernio absque [ullo] respectu officio privetur, et in perpetua infamia tanquam periurus totam vitam maneat, [cu]m nec dignus sit talis, id dictatibus legibus Hungaricis, gratia honoris restituendi; praeterea si vel comitatui vel privatae personae damnum fecerit, iustam et legibus conformem satisfactionem praestare adigatur.

4. Cum viceofficiales sedium et comitatuum non pro servitio privato supremi comitis, sed pro publico comitatus bono procurando et pro servitio caesareo constitui debeant: tamen saepe contigit, ut aliqui supremorum officialium etiam invitis et frustra reclamantibus comitatensibus tales viceofficiales obtruserunt, qui proprii ipsorum servi aut bonorum provisores, vel alia de causa usque ad servilem patientiam demissi et obstricti fuerunt, et qui non bonum publicum, aut libertatem legum communitatis conservare

et defendere possent, sed privatum sui promotoris interesse etiam cum manifesta laesione totius comitatus vel sedis procurarent, proventusque modis illicitis et illegales extorsiones ad implendam supremi officialis bursam per fas et nefas colligerent, de quorum iniuriis illatis et iniustis exactionibus, cum praenobiles et nobiles in comitatu vel sede existentes supremo comiti notificant, ut depositionem tam illegitimi vice-officialis, satisfactionemque praestandam legaliter et iuste sollicitant, nihil quicquam obtinent, sub protectione supremi officialis illo secure quiescente et alio mortificante. Ut ergo iustum remedium adhibeatur, iniungatur supremis officialibus, ut non tantum supremos iudices, sed et vicecomites imo etiam iudices nobilium, perceptores publicarum pecuniarum, notarios omnes, denique etiam inferiores comitatuum vel sedium officiales, non audeant propria authoritate collocare, sed per communia vota et suffragia totius comitatus vel sedis eligantur, et non pro servitio proprio supremorum officialium, sed pro servitio caesareo et comitatus vel sedis applicentur; liceatque comitatui vel sedi, prouti etiam Approbata Regni Constitutio expresse dicit, expleto viceofficialium annuali termino, illos deponere, et alios loco illorum, qui comitatui placebunt, substituere, aut si priorum illorum servitium non displicebit, ulterius etiam usque ad beneplacitum comitatus retinere. Habeant supremi officiales suos proprios servos, et per illos procurent sua propria negotia; officiales et servi publici comitatus negotiis invigilent et hoc quidem tam a catholicis, quam a reformatis supremis quibusdam officialibus hactenus practisatum est; ne deinceps fiat, gubernium regium severiori manu contra similes procedat.

5. Nec minor absurditas a solis quibusdam supremis officialibus comitatuum et sedium catholicis usurpatur, ut in [penu]ria catholicorum pro officio capacium (prouti in quibusdam locis admodum pauci reperiun[tur catholici,] reiectis personis alterius religionis, tam quoad virtutes, quam quoad merita digne [. . . .] et applicandis, inutilia et penitus inidonea subiecta propria authoritate, aut per gu[berna]toris illegitime sollicitatam commissionem invitis comitatibus et sedibus obtruduntur pro viceofficialibus, quasi sola religio alicui naturaliter vel civiliter incapaci per se omnem habitudinem serviendi et officia externa gerendi generaret. Unde iam multi, non pro animae aeterna salute, pro qua quivis in fide erraret, seposito omni humano respectu, timore, favore,religionem suam in meliorem

mutare libere potest et debet; sed ob promotionem secularem et lautiorem statum absque omni praevia et necessaria informatione et scrutinio, religionibus, quasi vestibus quotidianis una nimirum deposita et altera assumpta, ac uti solent, in scandalum et contemptum non tantum religionis, quam — — *(sic!)* sed in ipsius religionis catholicae, ad quam contra s. Pauli apostoli salubre monitum, priusquam probasset insciens et inintelligens, transivit, et quidem saepius ipsorum verorum et antiquorum catholicorum [vir]tute, familia, merito, experientia conspicuorum, iustae querelae audiuntur, semetipsos prae[primis] negligi et tales novitios et reformatae, quam prius tenuerunt, et religionis catholicae ignaros, immerito, indirecto, et sine rationabili defectu promoveri; cum a talibus ita constitutis vice-officialibus quid aliud, aut servitium caesareum aut res comitatuum vel sedium sperare possint, quam inextricabilem confusionem et praeterea sacrum caesareo-regium diploma huic provinciae clementissime collatum, totque deinceps iteratae augustissimorum imperatorum resolutiones, paritatem tam in maioribus, quam inferioribus [. . . .]dis inter catholicos et reformatos punctualiter observandam, serio demandat, [. . . .] tales personas, qui non pro dictamine conscientiae, sed pro solo gradu humano, [. . . .] si pila ludunt, suam Maiestatem sacratissimam aestimare, aut talium, (si penitus incapaces et inha[biles inve]niantur ad iniuriam et despectum aut verorum capacium catholicorum, ubi adsunt, aut [in pe]nuria illorum in aliquibus locis, sed praesentium reformatorum bene meritorum indignam promissionem, si resciret, approbare.

6. Saepe solent, si non omnes, certe multi ex supremis officialibus practisare, ac comitia regni ablegatos ex comitatibus et sedibus ipsimet propria authoritate denominare, et quidem tales, qui iniquis etiam superiorum iussionibus parere, et communitatis bono neglecto privatum illius inani loquacitate defendere, aut incrustare sunt assueti. Ita enim postulata comitatuum et sedium, quae in comitiis publicis praesentare deberent, prius a semet ipsis revisa, si in illis contra malam supremorum vel viceofficialium directionem, aut contra aliquam personam gubernialem supremo officiali consanguineam, vel alio respectu obligatam, querelas iuste appositas viderit, cum magna indignatione expungit, neque publicare permittit. Statuatur ergo talis ordo, ut ablegati ad comitia per communia comitatuum et sedium sufiragia et quidem seposito religionum in omnibus

ferme negotiis, interveniente pallio, personae tam quoad aetatem, quam experientiam aliasque virtutes, pro ferendis in comitiis regni suffragiis idoneae eligantur, quibus instructio cum hac formalitate detur, ut etiam si contra ipsummet et supremum officialem aut contra gubernatorem, vel gubernium et contra quemcumque ex magnatibus vel comitatus et sedes in communi vel privatum aliquod comitatus et sedis membrum, iustam querelam habebit, non habita ratione ullius vel timoris, vel favoris, nude et ordine, prout res fuit, in postulatis apponantur, et si aut supremi officiales, aut unius communitatis ablegati, alterius communitatis tales iustas querimonias acceptare, approbare et postulatis inseri nollent, pars laesa ad gubernium recurrat, debitoque modo suam instantiam proponat, teneaturque gubernium veritate rei indagata contra tales boni publici, ob privatum respectum, impeditores, tam contra supremos officiales, quam ablegatos, memorabile poenale exemplum statuere.

7. Solitum est officialibus comitatum et sedium, ut dum aut pro condescensionibus et marschu militiae, aut aliis publicis necessitatibus vecturae requiruntur, non tantum suos subditos, sed etiam aliorum supremorum officialium subditos, sub sua directione habitantes, ita aliorum magnatum a talibus oneribus eximere, et inferiorum nobilium subditos cum ma[gna ini]ustitia et destructione imponere; quae ne amplius fiant, sed servitium caesar[. . . . .]um subditi aequaliter supportent, et talia onera adaequate repartiantur, guberni[um adint]endat, exorbitantesque tales officiales ita puniat, ut se punitos esse sentiant, sicutque aliis officialibus pro exemplo iustitiam absque respectu administrandi.

8. Cum vitiorum exstirpatio et vere nocentium condigna punitio felicitatem et beatitudinem regnis et provinciis, uti e contrario conniventia ad scelera et scelerum patratores infallibilem miseriam secum trahat: non est miseram hanc provinciam tot horribilibus divinis iudiciis pene obrutam, cum malefactores et inferiorum oppressores plerumque impune grassantur, et quo quis fortior eo iustior videatur, vitia enim, quae in personis vilibus puniuntur, in magnatibus dissimulantur, et uti proverbio dicitur: *parvi fures ferreis catenis suspenduntur, magni fures aureis cathenis decorantur.* Sit ergo una eademque et nocentis divitis et pauperis malefactoris poena, nec ideo ut hic nocens, illi aut alteri magnati familia coniunctus est, aut huius vel illius amicus est, aulae familiaris, servus, provisor, parcatur, aut

per varias artes, aut machinationes, tribunalium elusiones, iudiciorum praeclusiones poenae meritae subducantur. Cui bene invigilare teneantur supremi, et viceofficiales et absque ullo respectu nocentes non tantum iure prosequi, sed executionem etiam facere; ita etiam fures, adulatores, homicidas et similes malefactores in inferioribus tam subditos gubernatoris, gubernii, supre[morum officia]lium, magnatum, quam etiam viceofficialium et aliorum praenobilium et nobilium [... in]vestigare et iudicare, convictos pro qualitate delicti punire. Hic tamen multoties et [con]formiter erratum est: cum viceofficiales, quorum praecipue officium est malefactores punire, aut ex timore magnatum vel supremorum officialium, quorum nocentes subditi fuerunt, aut ob amicitiam alicuius, aut ob pecuniarias solutiones, aut ideo, ut talis nocens ad mortem damnatus subditum semet viceofficiali (contra expressas et poenales Approbatae Regni Constitutionis inhibitiones) obligavit, et similes illicitos modos semper hactenus practisatos, illos, qui mortem subire tenebantur, vivere permiserunt, per quos deinde majora et atrociora scelera patrata sunt; cum enim vitam ab officialibus pecunia redimere debuit, nec unde solveret, habuit, debuit aliud furtum patrare et ex illius praetio mulctam solvere, et sic posito uno absurdo, centena millia sequuntur absurdiora. Supremis ergo comitatuum et sedium officialibus iniungatur, ut contra tales viceofficiales maleficis conniventes, aut eos legaliter non punientes, aut in aliis quoque negotiis non recto pede procedentes, officiique requisita negligentes irremissibiliter animadvertant, officiis, honoribus illos privabunt, insuper etiam articulariter pecuniaria multa puniant; supremum autem officialem aut similia facientem, aut viceofficialem corrigere negligentem, ad legitimam cuiuscumque instantiam eadem, aut etiam maiori poena afficiat, imo nec gubernator, nec gubernialis persona praesumat suos clientes, amicos, servos, subditos nocentes protegere, iudicio comitatus vel sedis subtrahere, aut officialibus contra tales iuridice procedentes indignari, illorumque debitam executionem, prouti saepe contigit, impedire, sub poena a generale commendante infallibiliter imponenda; qui enim condemnat iustum et absolvit impium, aeque abominabilis est apud Deum.

9. Vidimus praeterea nec sine honore, dum supremi vel vice-officiales reformati comitatum vel sedium pro obligatione et conscientiae et officii, recenter factorum catholicorum malefacta dissimulare non possent, sed iuridice eos

prosequi vellent, a quibusdam magnatibus catholicis indigne traducti sunt, quod ex odio et persecutione religionis faciant; imo etiam apud caesareos tunc temporis in Transylvania existentes officiales accusati unde talium, quamvis manifeste malefactorum, iustam iuxta leges et divinas et patrias poenam promerentium executionem deserere coacti sunt; et hinc tam perversus mos invaluit (quod particularibus exemplis demonstrari potest), ut si qui ex reformatis vel alterius religionis homines etiam maximis flagitiis voluntarie semet involvant, ubi iuridice prosequuntur vel convincuntur, continuo religionem mutare et catholicam amplecti soleant, nec illos amplius quiscunque officialium tangere, aut legibus contra [eos exerc]ere licet, nisi persecutor religionis catholicae audiri sustineat, ipsis catholicis off[icialibus . . .] conniventibus, et cum nec ipsi punire velint, officiales alterius religionis, arce[. . . .] *aperta porta et fenestra ad omne scelus impune patrandum panditur, contra m[. . . .] vindicis Dei iustam indignationem et inde infallibiliter expectandam provinciae, ob delicta particularium, punitionem.* Et quidem hoc in passu non possunt excusari etiam sacerdotum catholicorum Transylvanicorum aliqui, qui tales quocunque maleficio pollutos, dummodo se catholicos fieri compromittant, contra omne ius et aequalitatem protegere, in claustris et templis divino cultu consecratis, tanquam in securo asylo, occultare, neque ad uniuscuiuscunque provincialis officialis legitimam requisitionem, ad poenam subeundam extradare velint; imo ab officialibus arestatos, e publica custodia violenter extrahunt, et in domum parochialem, quam tangere nemini liceat, potentiose inferunt, quod factum sanctissimae a domino Deo per Mosem latae legi e diametro pugnat, ubi in voluntariis *(fölibe irva:* casualibus) quidem homicidiis sub certis conditionibus quasdam civitates pro refugii asylo sancte constituit, voluntarios autem malefactores etiam e sanctissimo suo templo et ab altari suo [proprio] extrahendos et morte afficiendos eadem cum sanctitate demandat, et ipsemet dominus nos[ter] salvator J. Christus domum patris sui, domum praecationum, non speluncam latronum vocandam sanctae pronuntiavit et nundinatores inde flagellis expulit; quanto magis dignius esset, non ementes et vendentes, sed mortaliter et scienter peccantes ex locis sanctis exterminare, iudicique ordinario ad puniendum, et ita avertendam ab hac misera provincia divinam poenam, ultro etiam extradare, cum ipsa etiam religio catholica aeque ut reformata

moralia divina praecepta sancte observanda et contra ill-[la peccatos] a magistratu iuste puniendos, neque illos cum Dei contemptu parcendos aut con[. . . .]cultoribus inculcat. Et certe tales in Transylvania catholici, sive sint seculares sive ecc[lesiastici], tam enormibus excessibus patrocinantur, non tantum sibimet ipsis, sed relig[ionis catholic]ae per se innocenti, labem aspergunt, neque suam Maiestatem sacratissimam vicem Dei in terris gerentem, [gratiamque] pro vindicanda Dei gloria in manibus habentem sibi suffragantem unquam habebunt. Puniatur itaque, qui est nocens, sive sit catholicus, sive reformatus, sive antiquus, sive noviter factus. Religionem quocunque sub colore deserere et catholicam amplecti velit, est licitum, propterea nullus illum prosequi de iure aut potest aut debet, sed pro sceleribus, furto, adulterio, homicidio, et similibus iustam poenam subeat, et qui tales protegunt, iustum est, ut cum illis puniantur.

10. Plurimum etiam abutuntur supremi et viceofficiales comitatuum et sedium, pauperes nobiles et miseram plebem gratuitis laboribus et aliis ad privatum interesse pertinentibus exactionibus aggravantes. Temporibus principum Hungarorum, qui ipsimet in patria residebant, et supremorum officialium directionibus inspiciebant, bene recordor, talis ordo erat: cum dies aestivales oeconomicae appropinquabant, supremi officiales comitatuum et sedium in publica congregatione cum omni verborum honore per delegatos suos homines proponi curabant, ut inclyta sedes vel comitatus aliquot laboratores disponere, et ita comitatus et sedes ex bona voluntate, quot numero homines vellent, unanimi consensu determinabat, aliquando plures, aliquando pauciores, quibus tam supremi, quam viceofficiales contenti esse debuerunt, nec ultra exigere, et haec praxis etiam tempore prioris gubernii aliquamdiu observata est. Sed iam a plurimis annis supremi et vice-officiales non rogant laboratores, sed suo lubitu disponunt et quamvis moderna sua Maiestas sacratissima adhuc in anno 1713 penes clementissimum decretum demandavit (cuius copiam nunc etiam in manibus habeo), ut gratuitus labor tollatur, aut in certum et tolerabilem ordinem reducatur. Praesens etiam fui, dum in comitiis Cibiniensibus publice perlectum est, nulla tamen determinatio facta, quin eo gravius et intolerabilius iugum miserae plebi inpositum est, magnatibus, gubernatori gubernioque, quorum subditi similibus oneribus non aggravantur, supremorum officialium conatibus minime adver-

santibus, et eo liberius praenobilium et nobilium subditos expilantibus officialibus; ita quidem, ut in multis locis capitatim incolas pagorum et quidem alicubi ad duorum etiam dierum extendentem distantiam, nolentes volentes etiam cum violentia, viceiudices nobilium ad labores supremorum officialium oeconomicos compellunt [et si plen]o numero statim comparere nequeunt, insuper pecuniaria mulcta affligun-[tur; ad supre]morum officialium vestigia ipsi etiam viceofficiales pro parte suas similes operas ext[orquent non] solum tempore aestivalis oeconomicae, sed aliis etiam temporibus, pro aedificatione ex sudore et lacrimis pauperum splendidarum domorum, pro privatis vecturis supremorum et viceofficialium, pro ligno ad aedificia habili, quam focali gratis administrando, pro culinaribus praestandis; et non solum pro semetipsis applicant tales laboratores, sed amicis, consanguineis ad lubitum disponunt. Et quis vel mille miseram plebem penitus emungendi artes enumerare valeat? Uno verbo positos miseros incolas in fornace ferrea Aegyptiaca videmus in tantum, ut dum pauperes incolae a supremis officialibus et vicecomitibus et viceiudicibus et notario et preceptori seorsim et separatim, et suis dominis terrestribus, et praeterea gubernatori, ubi possessiones suas comitatur, aut sedi alicui vicinas habetur et alios laborare, vecturas praestare, discretiones solvere teneatur, quando et quomodo suam propriam, quamvis exiguam, oeconomiam procurare potest? Quomodo servitio caesareo, solutioni quanti militaris, intertentioni militiae, supportationi hybernialium et aestivalium quartiriorum, aedificationi fortalitiorum et aliis publicis provinciae oneribus supportandi sufficere valeant? iudicet Deus et sua Maiestas sacratissima, cum praeter gratuitos labores aliis insuper invicem confluentibus, et nunquam cessantibus extraordina[riis praesta]tionibus, non ad utilitatem publicam, sed ad implendam, si possibile foret, insati-[abilem] supremorum et viceofficialium ingluviem, absque ulla commiseratione aggravantur, prae[terea] et maxima mensura in omnibus sedibus Siculicalibus, ita etiam in aliquibus comitatibus, cum vel ob minimum officialium mandatum neglectum, aut ob semel per totum annum non effectuatam in pagis vigiliam, aut ob viarum publicarum tempestive non factam reparationem, aut ob vetitum ex propria authoritate officialium musicae exertitium et similes vel centenos pecunias extorquendi et in privatum officialium usum convertendi modos, magnam summam pecuniae coguntur incolae pagorum annuatim solvere, nullo prohibente, et miserae

plebis certo certius secuturam ultimam ruinam occlusis oculis aspicere volente; quae omnia, et similia atrocia et in coelum clamantia peccata, quid aliud efficient, quam iustum vindicem Deum ad totaliter evertendam hanc provinciam incitabunt.

11. Ut ergo tales abusus tollantur, serio demandetur; ne supremi aut vice-officiales gratuitum laborem a comitatibus et sedibus propria authoritate exigere praesumant, sub amissione honoris et officii, sed quando et quomodo ex solo bene placito, iuxta laudatum antiquum morem, non alio tempore, neque alia servitia, sed solummodo et semel per annum pro oeconomia aestivali certos numero laboratores, comitatus vel sedes determinat, illis contenti sint; ita nec vecturae privatae, nec culinaria, nec alia hactenus iniuste usitata onera miserae plebi imponantur, neque discretiones iustiori titulo extorsiones practizentur: loco mulctarum autem pecuniariarum inobedientes pagorum iudices et incolae potius verberibus afficiantur, ita etiam, semel bene verberati, certe maiori cum cura et festinatione mandata officialium procurabunt, quam solutione mulctarum, de qua nihil pro servitio caesareo aut publico bono redundat. Malefactores autem, qui mortem merentur, non ad bursam, sed ad gladium, patibulum, rotam puniant, onera birsagiorum in iudiciis accumulare solitorum, in quantum fieri potest, maiori ex parte relaxent, omnique modo miseram plebem potius sublevare, ad servitium caesareum sufferendum conservare, quam ad privati lucri augmentum, non solum tondere, quod boni pastoris est, sed penitus deglubere, prout hactenus consueverunt, intendant. Cum in Transylvania nemini suprema officia irrito obtruduntur, sed potius sollicitantur, et ambiantur, et maiores nostri non pro lucro, sicut mercenarii, sed pro honore et vere generoso[. . . . .]orti officia gerebant, quorum vestigia dignum est, ut sucessores sequantur, et ca[esaris . . .] cum boni potius publici emolumento, quam turpis privati questus augmen[to . . .] laudem et memoriam aeternam omni transitorio et conscientiam aggravante p[roven]tu potiorem apud posteritates habituri, qui vero fine tantum officia ambiunt, ut propriae utilitati consulant, non sunt digni, imo nec iustum est, ut talibus directio comitatus et sedis concedatur, ut miseram plebem exhauriant, et patriam destruant, potius mercaturam exerceant et ita divitias acquirant.

Quod postremo *directionem dominorum terrestrium* super suos subditos respicit, duo praecipue maximi excessus apud illos reperiuntur:

1. Cum deliquentes venialiter, aut publicos malefactores ex suis subditis, iuxta praerogativam nobilitarem, id dictantibus patriae legibus in suo proprio foro adhibitis, tamen etiam aliquibus officialium comitatus et sedis ipsimet domini terestres iure prosequi, et morte etiam pro qualitate delicti p[u]nire deberent, quod etiam nobiles inferiores, si non ex amore iustitiae, saltem ex timo[re effe]ctuare solent, ne dum ipsi suis subditis malefactoribus connivent, impunitosque permu[tent,] iuxta Approbatas Regni Constitutiones officiales comitatuum vel sedium tales malefactores licite comprehendant et executionem faciant; verum praenobiles et magnates, qui authoritatem et respectum tam in regno, quam in comitatibus et sedibus, ubi resident, maximam habent, et a supremis officialibus, aut diliguntur, aut aestimantur, a viceofficialibus autem cum timore venerantur, horum servi et subditi patrocinio suorum dominorum confisi et [. . . . . in]gentes flagitiorum libere patrant, et inferiores nobiles illorumque subditos impune et [severe morti]ficant. Iniungatur itaque supremis et viceofficialibus, ut si ad requisitionem illor[um . . . . .] parti querelanti iustitiam de suis subditis administrare et malefactores suos s[ecundum le]ges patrias iuste et adaequate punire negligant, absque omni respectu timoris fa[vorisque sine] omni mora talium dominorum subditos incaptivare, iuxta demerita punire, et de latis vel fac[tis] damnis parti laesae iustam satisfactionem procurare sub amissione officii et honoris perpetua non intermittant, et insuper talis magnus dominus vel nobilis scienter et voluntarie malefactoribus suis subditis connivens, si res manifestabitur, in perpetua infamia maneat, nec ad ullum unquam officium per totam vitam promoveatur, quod ipsa morte viro honesto gravius esse solet.

2. Quamvis sua Maiestas sacratissima decretaliter clementissime demandavit, ut magnates et nobiles in suis subditis, pro una septimana non amplius, quam quatuor dierum serviles operas exigant et contrafacientes per directorem fiscalem iudicialiter evocati et convicti, toties quoties articulari ducentorum florenorum mulcta puniantur. Hoc quoque decretum in publicis comitiis perlectum, sed in nullum a tanto tempore hactenus animadversum. *satis est in Transylvania, si decreta caesarea semel perlegantur, deinde in archivum reponantur, nunquam amplius lucem visura*, neque negotia, quae in illis continentur, effectuanda, cum ipsemet gubernator et gubernium, cui caesarei decreti effectuatio et delinquentium punitio incumberet, eodem cri-

mine quoad subditorum opes — — — *[sic!]* sunt involuti, et *cum semetipsos corrigere nolunt, ita alios in ordinem redigere non possunt*, cum: *Turpe sit doctori, si culpa redarguit ipsum.* Et quidem hoc in passu ab inferioribus nobilibus rarissime peccatur, qui et ex timore, ne a directore evocentur, et certe magis ex necessitate, ne duo vel tres, quos habent, subditi, intolerando servitio domini terrestris supra vires onerati aufugiant, nec sit amplius qui oeconomiam continuet, suos subditos tam relaxatione servitii, quam etiam in impositionibus annualibus ex proprio aere pro illis solventibus, omni studio sublevare et conservare solent; ipsi autem magnates dum splendide vivere volunt, et maximam oeconomiam exercent, neque tantos subditos habent, qui ordinariis servitiis pro ipsorum oeconomiae exercitio sufficiant, et praeterea venationibus, conversationibus et similibus delectationibus addicti, rarissime in uno loco resideant, oeconomiaeque procurationem suis servis et officialibus committant, et proventus, plus quam ex talibus bonis legaliter evenire possent, strictissime exigunt, tales provisores, ut cupiditatibus suorum dominorum satisfacere, et totam oeconomiam ad finem perducere possint, nullo habito resp[ectu praec]epti divini, aut decreti caesarei, aut communis iustitiae, aut misericordiae [modo ba]rbarico et absque ulla consideratione subditos dominorum suorum ad operas faciendas, non solum [per se]ptimanam tribus aut quatuor diebus, sed quovis die per totam septimanam compe[llan]t, imo in multis locis, praesertim tempore aestivalis oeconomiae quot personae in unaquaque rusticorum domo reperiuntur, ad servitium dominorum vi adiguntur, nec unum diem pauperibus subditis pro suo labore domestico relinquunt, quod vel apud Tartaros insuetum est, qui suis captivis saltem aliquam relaxationem concedere dicuntur. Et si miseri subditi super talibus querelas apud magnates suos dominos exponere vellent, ne quidem in praesentiam admittuntur et instantiae in scriptis porrectae aut lacerantur, aut in ignem coniiciuntur, consimili modo, dum impositiones subditis praestare ab officialibus comitatus demandantur, quamvis cum lachrimis a suis dominis terrestribus pecunias implorent, nequidem unico crucigero iuvantur; unde tot pagi vel penitus vel maxima ex parte desolati manent, incolis ipsorum in externas provincias aufugientibus et alios quoque ad dèserendam patriam suo exemplo invitantibus. Cui malo ut succurratur, severe demandetur, ut gubernator et gubernium bono exemplo obediendi mandato caesareo aliis praeluceat, suorumque

subditorum operas ad tenorem decreti caesarei reducat. si certe facilimum erit alios magnates ipsi gubernio compescere et miseros rusticos de tam impracticabili [tyran]nica servitute eximere. ad servitutemque caesaream et patriae conservare. si enim saltem [aliquis] ex magnatibus puniatur, reliqui non ultra similia attentabunt. Si vero guberni[um hoc m]alum prius et gremio suo eiicere nollet, generalis commendans contra gubernatorem [et gubern]ium strictissime animadvertat.

3. Bonum denique fuisset. si tot comites. tot barones in hac provincia nunquam facti fuissent; sed more antiquo et certe pro patriae salutari magnates sub uno charactere et titulo pares mansissent, tot animorum collusiones, tot super praecendentiis altercationes et praetensiones. tot invidiae et livores. tot inimicitiae. unius et alterius demigrationes nunquam evenissent et patriotae et meliores et ditiores amicabili inter semetipsos harmonia et sinceritate vivere, caesarique et patriae promptius servire potuissent. Cum enim multi non pro merito. neque pro familiae (quae in Transylvania magnum pondus habet) ratione, sed per fortunam inanes sibi titulos acquisiverunt. et praecedentiam nunquam antea in Transylvania auditam. et nunc quoque tam odiosam. supra alios magnates antiquissimae prosapiae tam pertinaciter urserunt. imo et obtinuerunt. quid aliud consecutum est. quam acerba. si non semper aperta. certe occulta. et eo magis irreconciliabilis statuum inter se discordia. et clancullariae unius per alterum supplantationes. Et tales comites vel barones dum haereditaria pauca, et pro intertentione sui status minime arridentia bona habeant, unde pro splendore tituli se ostentare possint. per illegales et illicitos modos coacti sunt etiam cum evictione legum patriarum et cum manifesto disgustu. dammificatione aliorum se meliorum bona quocunque modo acquirere, fidelesque patriotas spoliare. variisque artibus et informationibus augustam aulam onerare. omnem denique lapidem movere. ubi et quomodo cum boni publici detrimento suas cupiditates explere possint. Ita pariformiter officia per fas et nefas sollicitare. quae ubi adepti sunt. ne quidem in mentem unquam venit. ut servitia caesarea promoverent. aut leges patrias defenderent. publicum bonum. publicam tranquillitatem. utilitatem communitatis. ubi officium gerunt. denique conservationem et sublevationem provinciae adlaborarent; sed omnem oficii gerendi rationem in suo interesse procurando terminarunt, quicquid potuerunt. rapuerunt. plurimos offenderunt. bonos

a se abalienarunt, malis consultoribus et artes iniuste ditandi commonstrantibus se associarunt, et contra ipsorum malefacta loquantur, partam praedam cum illis, sed more leonino diviserunt. quae certe possunt ad oculum demonstrari. Consultum itaque esset, ne amplius tales [tituli a]bsque delectu vulgarentur, sed habita prius ratione et familiae et possessionum haeredi[tariarum . . . .] personae inhaerentium. solidarum virtutum, quibus tanquam legitimis mediis, ut ren[untiandus] baro, absque aliunde illegaliter congregatis adminiculis splendorem status sui sustinere [et pot]ius alios sublevare, aliisque inferioribus sua propria donare sit capax (prouti antiqui, quamvis paucissimi tunc erant, comites in Transylvania solebant), quam alios spoliare, et ex illorum plumis violenter abstractis cristas sibi speciosas aptare cogantur. Antiquitus enim unus comes Transylvanus poterat donare, imo donavit, centum et ultra suos haereditarios subditos alicui servorum, cum mille et adhuc amplius sibi reservaret. Nunc autem sunt aliqui comites et barones (non loquor de omnibus, et quidem antiquis), si centum ex suis subditis alicui donare vellent, forte vix decem pro se remanerent, et quid valet titulus sine vitulo, nisi quod titulus proprius vitulum alterius rapiat? ut penes vacuum titulum habeat unde competentem pro titulo sustentationem continuet; et certe mul[ta alter]catio titulorum magna causa fuit tot confusionum in provincia nunc etiam grassantium.

4. Nec minor, imo maior inter status regni animorum collisio et iusta exacerbatio oritur ex eo, quod sub pallio religionis quidam omni suum privatum praeter legitimos procedendi modos promovere non erubescant, et dum alii et servitii caesarei et boni publici cultores, de talibus abusibus vel mediocriter conquirantur, quasi pallium religionis tangerent, iniuste traducuntur, quamvis enim gloriosae recordationis augustissimi imperatores d. d. Leopoldi per [diplomata] caesareum, resolutionemque vulgo dictam Alvincianam, Josephus per reiterata d[iplomata] ita etiam moderna sua Maiestas sacratissima per tot paternas admonitiones huic malo in dies se[rpenti . . . .] et clementissime occurrere volentes, positive determinaverunt, ut paritas tam in [officiorum ma]iorum et minorum candidationibus inter catholicam et reformatam religionem sanct[. . . . .] publicisque servitiis ex aequo applicentur, iustitiaeque administratio omnibus, nullo religionis respectu habito, praestetur. Ita in Approbatis Regni Constitutionibus quasi ad oculum describitur, qualiter templa, ubi una religio supra aliam multiplicata est, per commissa-

rios ex utraque religione deputatos, ne absque omni tumultu et strepitu, parti numero superanti assignentur, et qualiter unius religionis cultor, si ad aliam transire velit, liceat, dummodo prius, ubi peccavit, ibi ecclesiae reconciliationem peragat, neque violentis mediis domini terrestres suos subditos ad amplectendam suam religionem adigant, aut conscientiae illorum (cum dominium super illam solus Deus habeat) praedominari audeat. Denique tam dominus noster Jesus Christus omnium salvator, quam sancti eius apostoli, divinum et unice licitum homines convertendi medium puram verbi divini praedicationem commonstrant; nihilomi[nus] tales intempestive zelotes Transylvani longe alia via procedunt, et omnibus modis promotionem benemeritorum reformatorum impediunt, de quibus superius in directione gubernii, et supremorum officialium fusius dictum est, cum aliis ibi positis circumstantiis. Templa etiam non articulariter sed via facti eripiuntur, subditi dominorum terrestrium ad mutandam religionem compelluntur, alii autem muneribus, honoribus, quidam impunitate scelerum et similibus, non ut in religione Christiana, sed ne quidem in politico regimine tolerandis decipulis alliciuntur, omnesque benemeritos reformatos mortificandi et supplantandi modi, ne privatismus subolfaciatur apud imperitos (alii enim vel mediocri prudentia instructi facilime penetrare possunt) velamine religionis cooperiuntur, et ut eo liberius similium fabricatores (quorum indolem cum Deus omniscius ab aeterno providerit, idcirco ad caesareum vel regale aliquod fastigium non exaltavit, ne totum mundum subverterent) quod libitum est, perficiant, prohibitum est, ne tales querelae religiosae, prouti antea consvetum erat, in publicis regni comitiis proponantur. Ita cum ex una parte omnia fiunt, quae fieri non deberent, et pars patiens, medelam unde adhibeat, non habeat, qualis confusio et dissidentia inter status accrescat, quivis homo impartialis et videre, et deli[cta con]dolere potest.

5. Et quidem si cum scita annuantia vel mandato suae Maiestatis [sacratissimae . . . . .]ienter ferri possent, cum enim sit haereditarius princeps et absolutus dominus, de suis [subditis quid] vult, libere facere potest, nec contradicendi ullus mortalium habet authoritatem, nisi cum humilibus et iustis praecibus clementiam suae Maiestatis sacratissimae paternam et protectionem implorare, quam de innata sua benignitate omnibus communicare solet, sed hoc minus durum et intolerandum videtur, ut cum sua Maiestas sacra-

tissima et liberum religionum in Transylvania exercitium, et promotionem ad omnia officia tam catholicorum benemeritorum, quam reformatorum clementissime indulsit, et ita semper et ubique practicandum tot iteratis vicibus demandavit, et tamen illi, qui nomine suae Maiestatis sacratissimae praesident, et quorum obligatio esset, patriotas absque religionum respectu fovere, protegere, libertates, leges patriae, publicamque tranquillitatem conservare, omnium iustas querelas exaudire et debito modo expedire, sincerum amorem statibus erga se invicem ingenerare, omnemque offensionum lapidem e medio tollere, denique omnes sibi subordinatos ad sincere amandam, venerandam et fideliter amplectandam augustissimi principis haereditarii directionem allicere, exemploque laudabili aliis praelucere: illi ipsimet sunt, qui contraria faciunt et tot dissensionum semina in cordibus hominum spargunt, eo magis et Deo et coram hominibus odiosi, quod religione pro pallio utuntur, et nec pro suae, nec pro aliorum [hominum] salute laborant, quod sanctum et laudabile esset, sed privatum suum respectum et [interesse] apud consocios suae religionis venantur, et privatas passiones sub praetextu religionis ex[ercere sa]tagunt, denique meritum non apud Deum, qui cum scrutator cordium sit, horum [ma]las machinationes bene novit, sed apud homines, quos Pharisaeica simulatione decipere volunt, acquirunt, et dum privatum sub nomine religioso publico promovent, omne bonum publicum politicum evertunt, quae ad ulterius quoque ita practisanda velit sua Maiestas sacratissima, stat in eiusdem clementissimo arbitrio, mihi paucis detegere sufficiat.

Sequuntur de ordine iuridica Transylvanica, abusus in illis et reformatio fienda.

1. Leges in societatem humanam eo fine introductae sunt, ut mali formidine poenae in officio contineantur, et probi pacifice vivere possint, iniuriatique ab aliis et oppressi protectionem et praesidium in legibus patriae contra oppressores quaerere et obtinere valeant, et quidem suprema lex salus populi esse debet. Leges in Transylvania hactenus et plurimas et optimas de omnibus interve[ient]ibus casibus sonantes, sed accidit iniuria temporum et socordia magistratuum, ut tot, non iudices, sed chiliades abusuum, tot tribunalia eludendi, et iustae causae executionem protelandi modi

in leges nostras irrepserunt, ut si aliquis vel centum annos viveret, et vigesimo aetatis suae anno contra aliquem causam praesertim ratione bonorum possessionarium *(sic!)* inchoare vellet, prius moreretur, quam optatum finem attingeret, et ita dum leges ex natura mortales esse deberent, per indirectum immortalitatem nactae sunt; si enim ex pauperioribus nobilibus contra potentem aliquem magnatem (qui saepius potentiosas occupationes et iniustas iniurias inferioribus facere solent) ius suum prosequi velit, propter respectum potentioris in sede inferiori, ubi causae prius inchoari solent, rarissime seriem pro suae causae prosecutione obtinere poterit; etiam si aliquando obtineat, procuratorem contra magnates conducere nequit, prouti in meo exemplo Cibinii factum est, dum contra cancellarium d. Bornemisza nullus procuratorum penes me astare volebat.[1]) Si aliquando procuratorem nancisci poterit, inexplebilem illius avaritiam explere solvendo nequit. Si et procuratorem habet et seriem a iudice sedis obtinuit, infinitis partis adversae procuratoris condescensionem causae importantibus, diabolicis inventionibus, iustae causae prolongantur, aliquando tribus quatuor vicibus causam iniuste condescensam rursus inchoare cogitur. Si tandem ad meritum causae devenerit et sententia in foro inferiori pronunciatur, inde causa ad sedem su[periorem appella]tur, superior sedes iudiciaria semel quidem in anno ubique locorum fieri de[bet, unde causa]vix post tres, aut quatuor annos recurrit; ibique rursus variis artibus et protelationi[bus . . . . .] is et similibus, causa pauperis in aliud tempus reiicitur. Si aliquando causa in foro superioris sedis penes appellationem revidebitur, inde iterum pars adversa ad tabulam regiam causam appellat, ibi quoque similibus protelandi et miserum causantem eludendi abusibus scatent, praeterquam quod tabula regia aliquando per viginti continuos annos meo tempore non fuit celebrata. Si etiam apud tabulam regiam iudicium obtineat, inde iterum fit appellatio ad gubernium, ubi tot patroni potentioris sunt, quot personae. Si casu quo ibi quoque iusta causa triumpharet, inde Viennam ad praesentiam suae Maiestatis sacratissimae negotia maioris momenti appellantur, et magnates quidem illuc ire, cum velint, possunt, sed pauper at pecunia destitutus causans est impossibile ob [pe]nuriam sumptuum illuc ire queat. Si denique per omnes appellationum [sedes] causa finaliter

[1]) Ez a pont is a Cserei Mihály szerzősége mellett bizonyít, mert neki volt éles birtokviszálya Bornemisza János főkanczellárral.

terminaretur, quando executioni demandabitur, cum repulsione, gratioso novo, et similibus bonis quidem et antiquis iuste et salubriter usitatis legalibus remediis, sed nunc in pravum sensum et usum detortis, executiones impediuntur: ita quidem, ut pauper nobilis non iam praesidium contra potentes in legibus Transylvanicis inveniat, sed retia et tendiculas, quibus intricatur, et ita praeda oppressoris fiat; unde rebus ita, ut nunc, stantibus, non suaderem, ut qui mille florenos [.....] iustam praetensionem habuerit, illius prosecutionem contra potentiorem in se susc[.....] securo, alios mille florenos consumet, et tamen praetensionem aut nunquam, aut [post annos?] obtinebit, potius sileat, et sibi Deo iustam suam causam relinquat, qui cum te[mpore unicuique,] prout in vita bonum vel malum fecerit, adaequate solvet.

2. Dignum itaque est suae Maiestatis sacratissimae quam principi Transylvaniae haereditario de talibus abusibus ma[ximetol]lendis providere, et meliorem ordinem tractandorum iudiciorum ad consolationem iuste causantium instituendum, clementissime demandare, sub poena contra delinquentes non tantum specificanda, sed irremissibiliter effectuanda, cum hactenus etiam sua Maiestas sacratissima punctatim in suo decreto (cuius copiam prae manibus habeo) et clementer et sapienter de processu iuridico continuando, satis superque disposuerit, tamen paterna suae Maiestatis sacratissimae providentia per negligentiam illorum, quibus incumbebat, effectuare, in irrisum cecidit. Et quidem praeprimis, cum tabula regia in communi repraesentat sacratissimam suae Maiestatis in iudicando personam: eligantur tales personae pro assessoribus tabulae, qui tam per aetatem, quam per longam experientiam legum patriarum expertissimi sunt, affectionibusque [hum]anis, timore, amore, favore, ambitione, in quantum humana imbecilitas sinat, [care]nt, ne muneribus corrumpantur, et vel scientiae vel conscientiae defectu in transvers[um] ducantur, non iam virtutibus destituta sit, quasi statua variis coloribus tincta, sol[um prote]ctori grata, cum semper in Transylvania anteactis temporibus ita observatum, et laudabiliter fuit, ut non considerata familiae distinctione, illi soli pro assessoribus constituebantur, qui omnium iudicio capaces ad iuste iudicandum et habiles erant; in tabula enim regia cardo omnium legum patriarum vertitur, et omnia maximi momenti negotia iuridica ibi tractantur, imo etiam ex omnibus partibus provinciae in sedibus inferioribus ventilatae et decisae causae,

pro saniore et maturiore finalique revisione penes appellationem ad tabulam regiam transmittuntur. Ratio itaque per se dictat, non alios huic negotio tractando praeficiendos, quam iurisperitos. Possunt esse plurimi boni cives, boni patriotae, boni milites, boni opifices, boni theologi, imo et per se sapientes, prudentes, rerum politicarum exercitatissimi, sed scientia iurisprudentiae non sint instructi, tam inepte pro assessoribus tabulae collocantur, quam expertus agricola ad tractandam m[usic]am organicam, quam antea nec vidit, nec dicidit, applicaretur. Et tamen vidimus [in can]didationibus assessorum tabulae regiae, non publicum bonum, non sc[ientiam juris], neque naturalitatem supremi huius fori iudicialis consideratam, [sed confession]em, familiam, sangvinis necessitudinem et similia privatismi reg[nare. Be]ne recordor, possunt et alii recordari, cum moderna tabula regia ante annos forte decem ex mandato suae Maiestatis sacratissimae denuo erecta est, ipsimet magnates aliqui pro assessoribus candidati et nominanter tandem ab augusta aula confirmati, ingenue et certe cum magna illorum laude consecuta publice coram omnibus statibus regni, dum iuramentum pro illo officio deponebant: itaque si per imperitiam peccabunt in iudicando, ipsis non imputetur, quandoquidem caesareae resolutioni obedire et officium suscipere teneantur. Augusta tamen aula certe non peccavit, cum illos nec in personis, nec in qualitatibus novit, sed illi grande scelus commiserunt, qui cum candidatos bene noverunt, et tamen scienter talia subiecta (salvis illorum familiis et aliis virtutibus) ad tabulae regiae assessoratum, propria etiam confessione inidonea, tanquam capacia repraesentare, non sunt veriti. Et certe sunt etiam nunc aliqui in tabula regia assessores, qui vel in minima causa per se sententiam ferre nequirent, sed ab aliis audita vota silentio approbant et tamen unum ipsi etiam calculum, uti absolutus iuris doctor habet, et trecentos florenos Rhen. annuatim a sua Maiestate sacratissima immerito pro salario accipit, quod certe [dolendu]m est; saltem ergo deinceps non fiant similes candidationes.

[3. Causae l]itigantium quo maturius et citius terminari possint, necessum est binis vicibus an[nuatim ut ta]bula regia ad celebrandum octavalem terminum conflueret, alternatim in civitati[bus Medg]yes, Segesvar, et Marosvásárhelly. Prima congregatio inciperet 15. Maii et finiretur [30. Jun]ii, altera vero 1. Novembris et finiretur 15. Decembris. Sic enim satis temporis haberet tabula regia ad causas etiam

plurimas suscipiendas et lite terminandas, miserique causantes hoc in passu summopere consolarentur et sublevarentur, iustaque causa ita tandem triumpharet.

4. Cum tabulae regiae assessores moderni, sicut et alii, mortales sunt, et facile unus post alterum decedere potest, iura autem patriae non tam facile, nec tam cito addisci poterunt, ut in vacantiam demortuorum praesentia statim adsint subiecta applicanda, et sine delectu imperitos substituere, esset tabulam regiam non implere, sed destruere. Itaque uti temporis prioris gubernii, sed sero paucis ante revolutionem Rakocianam annis, laudabiliter institutum, sed modo damnose n[egl]ectum est, viginti vel triginta iuvenes non tantum ex magnatum, sed etiam praen[obiliu]m et verorum nobilium filiis eligerentur, qui penes tabulam regiam, tam in terminis [iudici]alibus, quam in dietalibus continuo adessent, et tempore consultationum et tempore de[liberat]ionum, ideirco ut ex negotiis iuridicis ibi fluentibus iura patriae quotidie discant; p[erplu]ria in uno termino octavali discere ex praxi poterunt, quam per theoriam etiamsi p[er to]tum annum libros Transylvanicos iuridicos legeret, sic cum tempore talis bene constructi et infortunati pro assessoribus regiae tabulae cum magno reipublicae emolumento et fructu assumi possent, semperque tabula regia haberet in suo gremio perfectos iurisperitos. Interim tales votum in tabula regia nec habeant, usque dum ex illis unus vel alter in vacantiam actualis assessoris succedat, imo stricto iuramento sint adstricti, ut negotia, quae in tabula regia tractantur, et voces assessorum in deliberationibus nemini evulgabunt, sed in secreto tenebunt.

5. Cum praesidens regni non tantum tempore comitiorum publicorum, sed etiam in tabula regia tempore iudiciorum praesidere soleat, sitque personalis suae Maiestatis sacratissimae in iudiciis, illi itaque severissime demandentur sub poena perpetuae infamiae, ita enim regni magistris protonotariis, ut nullum vel religionis, vel personarum respectum in iudicando habeant, sed iuxta tenorem legum patriarum aeque diviti quam paupe[ri, ca]tholico vel reformato aut alterius religionis cultori ius et iustitiam dicant, et quidem iu[ris] seriem tam in patriis legibus, quam in resolutione modernae suae Maiestatis sacratissimae sapienter des[criptam], nec liceat ordinem, seriem in gratiam alterius cuiuscunque dignitatis et praeemin[entiae hominis favo]re ante vel postponere, cum, uti apud dominum Deum non est personarum recept[atio, ita etiam Maiestas] regia serio cogitet se in iudi-

cando vicem Dei iusti iudicis gerere, illiusque iusti[tiam et bea]titudinem, quantum humana capere et assequi potest, imitari debere, qua neg[lecta] tabulae assessores, praesidentem et protonotarios iustum et horribile divinum iudicium infallibiliter subituros et in aeternum condemnandos. Ita etiam punctum decreti caesarei sonat: Causae ubique locorum non ex respectu personarum et religionum suscipiantur, verum inter eas primum obtineant locum, quae statum et publica concernere videntur, sive politica, sive iurisdictionalia sint illa, deinde fiscalia, mox causae comitatuum, hinc viduarum et pupillorum, reliquae vero, prout serius aut maturius motae sunt. Ita fuit mandatum, sed hactenus minime observatum.

6. Ad nullius commissionem (excipiuntur decreta suae Maiestatis sacratissimae) verba, minas, preces, promissiones causae dilatentur et promulgentur et prolongentur, sed fluant suo ordine, qui praesens esse non potest, sunt remedia legalia resuscitandae causae suae, illis, absque tamen fraud[e, de]cretaliter uti permittatur, sponte autem et sine iusta causa se absententes sibi imp[utarent], quod iure convicti sunt.

7. Admonendi, imo cum anathemate obstringendi sunt praesidens, protonotarii et assessores tabulae regiae, ne procuratorum inanem loquacitatem, illegales et contra conscientiam exagitatas exceptiones et sophisticas, imo diabolicas argutias, quibus iudicum animos confundere, simpliciores decipere, ipsissimam nudam veritatem suffocare solent, [permittant, sed] totis viribus prohibeant, et tales scienter, voluntarie et contra conscientiam pe[ccantes et iu]dices ad peccatum sollicitantes, rabulas, continuo procuratus officio privab[undo perpetua] infamia notent; proponatur absque ambagibus verborum, causa admittatur. Pa[.....]dens in realitate et merito, sed non in subterfugio cavillatorio, sunt leg[..... .....] casu in casum et quidem lucidissime, ad quas velut ad Lydium lapidem, ap[.....] tam accusativa, quam defensiva peroratio, certe facile et veritas et iniquitas causantium ad oculos apparebit. Quid opus ibi tenebras inducere, ubi aperte lux videtur, nisi ut iugulum iustitiae transfigatur?

8. In tabulae regiae sessione dies lunae et dies sabbathi in quavis septimana ordinentur pro revisionibus causarum, ex inferioribus sedibus appellatarum, ut sciant litigantes, quo tempore adesse, suisque negotiis invigilare queant et tales appellationes iuxta seriem supra decleratam assumantur.

9. Causae iudicialiter finitiae, iustae statim executioni demandentur, nec li[ceat] aut gubernatori vel gubernio, nec

ullo mortalium, quocunque sub respectu religionis, fr[aternit]atis, vel alterius necessitudinis, obligationis, commissionibus, minis, praecibus, promissionibus, [.....]lam, aut violenter executionem impedire, turbare, sub amissione honoris et officii et s[ub poe]na perpactuae infamiae, si alii hoc attentarent, aut imperantibus, suadentibus, rogantibus [con]sentirent, litigantes autem violenter resistentes in amissione capitum.

10. Sunt multae pauperes viduae (non loquor de viduis magnatum, praenobilium et divitum), orphani miserandi, homines tenues, egeni, et vivendi mediis et omni [hum]ano auxilio destituti, ideoque iniuriis potentium obnoxii, qui etsi iustam causam habeant, ob defectum pecuniae, nec procuratores habere, nec ius prosequi sunt capaces; itaque christiana pietate dignissimum, et domino Deo, qui se viduarum, orphanorum et egenorum protectorem intitulat, gratissimum esset, si ex mandato suae Maiestatis sacratissimae gubernium regium, tanquam personalis suae Maiestatis sacratissimae, talium protectionem in se assumeret, ita quidem, ut serio, et sub immediata subsecutura amissione honoris et officii supremis et viceofficialibus comitatuum, sedium et civitatum, demandaretur, ut talium querelis auditis, non expectato ordinario iudiciorum termino (cum praesertim in comitatibus, ita in aliquibus sedibus raro per totum annum iudicia celebrantur) statim et defacto convocatis ad se aliquot ex comitatu vel sede iuratis assessoribus, c[aus]am illius erga quemcunque in comitatu vel sede existentem magnatem, nobilem, n[.....]missa etiam de foro, processu, exceptione, et nullo subterfugio admittente, de aequo [anim]o causam revideat, iuste decidat, et ulterioribus remediis denegatis [.....]itatus, uti mos est in Transylvania debitam executionem, pauperi dam[..... Co]nstituaturque in singulis comitatibus et sedibus unus procurator, qui semper [paupero]rum causam contra quosvis suscipere et prosequi teneatur, certumque salarium eo fine ex communi comitatus vel sedis contributione talis procurator accipiat. Cum enim tot aliquibus ferme inutilibus publicis servis tot centenos et mille florenos annuatim provincia solvit, certe iustum esset ex illorum salariis aliquam summam detrahere, et in sublevamen talium miserorum, ut procuratores modo supra fato habere possint, convertere, qui si a supremis vel viceofficialibus negligerentur, habeat recursum ad gubernatorem et gubernium, qui brevi manu tam officiales iustitiam administrare

nolentes, severe puniant, quam damnificantem, vel iustam praetensionem restituere recusantem magnatem, nobilem, extra[ordin]ario processu ad praestandam omnimodam satisfactionem adigeret; quod si nec gubernium [proteg]eret, generalis commendans requiratur, qui et gubernatori et gubernio et supremo comitatus officiali iustam poenam adhibeat, et manu militari tales pauperes vindicabit.

11. Cum multa causa in sedibus et comitatibus praeprimis inchoari et ita penes appellationem ad tabulam regiam transmitti soleant, de iustitia adequate et sine ullo respectu omnibus administranda, de observatione seriei causarum, de non admittendis imo reiiciendis procuratorum iniustis exceptionibus, de admaturanda executio[ne causarum], quae ibi finaliter decidi solent, sicuti in tabula regia descriptione adnotatur, [ad supremos] et vice iudices comitatum et sedium officiales decretoria et severissima transmit[tenda mandat]a, quorum neglectores irremissibiliter puniantur; liceatque cuicunque iuste quaerulan[tium cont]ra supremos et viceofficiales, quam contra comitatus et sedes iustitiam vel [iudicium dare] nolentes, vel non debito modo administrantes ad gubernium recurrere, inde si nece[ssum est a]d generalem commendantem. Et quidem statuatur talis ordo, ut in comitatibus et sedibus partiale ut vocatur forum iudiciale singulis mensibus, per duos dies celebretur, generale autem forum quovis anno semel per integram septimanam, ut sic causa tam in partialibus, quam in generalibus foris quo citius procedant, et quae ibi terminari solent, maturius executionem sortiantur, quae autem ad tabulam regiam penes appellationem transmitti debent, citius revideri possint. Sic certe res iudiciales optime procederent et tam iuste praetendentes consolationem obtinerent, quam iniuste desentores bonorum et potentiarii ad reddenda, quae vi eripuerunt et ad illis satisfaciendum, quos inique laeserunt, facillime adige[rentur]. Cum una causa sit tot opressionum, violentiarum, et damnificationum, a maioribus e[xercer]i solitarum, quod pro hactenus practisato iurium processu prius exmortui sunt c[ausante]s opressi, et damnificati, quam finitam decisionem post longa etiam temporum intervalla [habere] potuissent, raptor autem et oppressor ac iniquus desentor malae et iniustae partis licite [et .....]ite frui et gaudere poterat, ut in proverbio dicitur: Qui tempus habet, habet vitam.

12. Juramentum [testimo]niae, uti vulgo vocatur, non solum procuratoribus causarum, sed etiam ipsis litigantibus anteq[uam c]ausae pro iudicando assumerentur imponi solitum

a maioribus nostris, qui et plus nobis [valuer]unt et plura sciverunt, sapienter inventum et salubriter usurpatum, a sequiore autem aetate [matu]riori certe consilio iam diu omissum et neglectum, necessarium iudicarem reassumendo: mult[ae f]rivolae iniustae, et ex solo ranchore, vexandique et injuriandi libidine motae causae, quas qu[otidi]e cernimus, sic evanescerent. Debebat enim antiquus actor, quod causam quam contra hunc, vel illum [mo]vere et prosequi vellet, non moverat animo vexandi, aut ipsum iniuste calumniandi, sed credit [et iudic]at se bonam et iustam causam contra adversarium habere, et non utitur sciens falsa aliqua probatione, neque in testibus, neque in literis falsis producendis; et qui sic iurare nollet, nunquam admittebatur in sua causa procedere. Similiter pars adversa tenebatur iurare, quod bona instantia et iusta responsione utatur, et iuste contradicere vellet. Procuratores autem iurabant, quod nullas causas scienter et calumniose et quae essent iniustae, suscipient, neque illis contra iura regni patrocinabitur, easque inanibus et frivolis exceptionibus scienter et temere in longum protrahere nunquam intendit, sed neque ullo pacto cum adversa parte in damnum principalis sui colludet. Quis non miratur, imo quis non doleat sapientem hanc venerandae antiquitatis dispositionem eliminatam esse? quae ut reducatur et pro perpetuo fundamento in iuridiciis conservetur et divina et humana iustitia indispensabiliter requirit, et certe plurimi abusus in iudiciis modo grassantes introductione tam salutaris remedii uno ictu eliderentur, iustitiaque legalis suo solio iam pridem deturbata cum pristina maiestate ad [conso]lationem totius provinciae reponeretur.

13. Siquidem [pro]curatores, proh dolor! nimium abutuntur in petitione et exactione solutionis a causantibus p[aup]eris illorum debitae solutionis, ita quidem, ut per intolerandam superbiam quidam ex illis (non [autem a me]lioribus) ne quidem pauperem causantem in praesentiam admittere, multo minus causam[eorum suscipere], sed nequidem exaudire velint, nisi prius aurei imperiales praesentes ipsis [deponerentur, sed] miseri causantes, cum non habent unde tantum, quantum illi impotenter desideran[t, solvent, cogu]ntur potius iustae causae praetensionem deserere. Iustum esset itaque, ut fixum sa[larium p]ro causarum quantitate vel qualitate statueretur, quod procurator ab inferioribus nobilibus sub amissione officii teneretur acceptare, et causam susceptam fi[de]liter procurare. Non est necessum sic loqui de magnatibus, aut alterius conditionis personis, qui etsi

cives sint non nobiles, tamen satis divites sunt, his enim licitum est prouti volunt, et etiam debent pro suo statu honore et capacitate procuratoribus lautius solvere. Ego pro me[o] tenui opinione iudicarem, ut pro causa, quae centum florenos adaequat, sive sit de bonis possessionariis, sive de mobilibus vel aliis casibus, quinque florenos solverentur procuratori pro salario, ita, ut si praetensionem causans obtinere posset, in integrum solveret, sin causa sua caderet, tamen pro fatigio procuratoris medietatem illius summae dare teneretur, et sic perconseque[ns] proportionaliter. Provincia enim haec supra omnes in tota Europa provincias pecuniaru[m in]diga est ut plus hic unus florenus aestimari et cum maiori difficultate acquiri p[otest, quam] centum floreni alibi, ubi circulatio pecuniae in magna quantitate procedit.

14. Quando quidem processus iuridicus a maioribus nostris institutus multis abusibus infectus est, et remedia iuridica antiquitus in bonum finem et inventa et adhibita, nunc pessimo et nocivo fine utuantur, nisi abusus illi tolantur, et processus iuridicus restringantur, causae quamvis sint iustae, susceptae, tam facile et tam cito determinari nequeunt: dignaretur sua Maiestas sacratissima (prouti etiam mandaverat in supra citati decreti primo puncto, sed hactenus sine effecto) sub poena magnae considerationis, et irremissibili, ut g[ubern]ium absque ulla solita procrastinatione viris numero septem (ultra non desu[per . . . . .] et difficultatis quam utilitatis plurimi adhibiti facerent), non ex privato affectu, [sed magis] ex amore boni publici, congregans in certum locum disponere, [tales, qui a] iuventute in iudicio versati et formaliter instructi sunt, tales, [qui non pri]vato quaestui sed publicae utilitati addicti essent, duos ex magnatibus, duos ex praenobilibus, tres autem ex bonis nobilibus, qui per formulam iuramenti pro suo negotio necessariam concipiendam obligati essent, nihil aliud in hoc opere perficiendo se respecturos, sed hoc unice tantum, quo meliori et breviori modo processus iuridicus institui possit. Et si quidem illi in omnibus consentir[ent], bene quidem, si in aliquibus discreparent, quivis suam opi[nionem] et sentimentum aperte describeret, (procuratores hu[c ad]esse oportet) et sic tandem iterum eligantur ex omnibu[s st]atibus summa cum cura et delectu triginta ad min[us] personae, omnium aliorum capacissimi, qui a septem il[lis] concepta revideant et finaliter determinent. Sic tandem a sua Maiestate sacratissima ille processus ita elaboratus confirmetur et per totam

provinciam promulgetur, omnesque et singuli iuxta tenorem illius causas tractare, nec in illis ullam variationem additionem vel subtractionem facere praesumant, sub poena perpetuae infamiae.

Ego interim praeliminaliter hic apposui paucas delineationes (alias etiam [et p]lures demonstrare, ubi opus erit, potero), quae hoc ordine procedunt.

1. Causarum prosecutio ad certa fora iudiciaria determinetur [. . . . .] non tam concernunt in publicis comitiis coram universis statibus reg[ni . . . . .] bonorum possessionariorum et causae in quibus privilegium vel donatio inter [. . . . .] apud tabulam regiam prosequatur. Caeterae causae omnes quocunque nomine veniant siv[e de re]bus mobilibus, sive de immobilibus, sive de impiis notariis et debitis, quantamcunque summam importantibus, ita maiores et minores potentiae, malefactiones, et uno verbo omnes undique in partialibus comitatum et sedium foris inchoëntur, cum omnibus necessariis requisitis ventilentur, iudicentur; et inde causae, quae supra centum florenos emergunt, in bonis autem possessionariis, ubi perpetuitas allegatur, supra valorem 10. flor. ad forum generale, inde ad tabulam regiam penes appellationem transmittantur; ita et causae citius procederent et illa inanis et dammosa hactenus usitata procuratorum exceptio de foro [. . . . .] interveniret.

[2. Novus] ille ita vocatus processus (non iure merito longus, cum penes illum processum per totam suam aetatem vix unus et alter causae finalem decisionem assecutus est) tam in tabula regia, quam in aliis foris inferioribus in perpetuum tollatur, sed omnes et singulae causae cum brevi insinuatione tam in evocationibus, quam in citationibus inchoëntur et tractentur. Ita altera, aeque ut prior, dammosa procuratorum exceptio de processu perpetuo tolleretur et solveretur, [ali]a exceptio de incompetentia actoris, quae etiam necessaria est, remaneret.

[3. Tales exceptio]nes, quae praeprimis solent adhiberi, sicque aliae exceptiones reales condescensi[onem imp]ortantes, nimirum temporis, loci et personae punctualis denominatio et alter a[. . . . .] in actione et relatoriis deprehenditur, propterea causa ne condescenderet, sed tunc statim [. . . .]e fori commissum vel omissum cum poena reformarent, et adscriberent in partiali sede cum 50 denariis, in generali cum 1 floreno, in tabula regia cum duobus florenis; et sic causa statim procederet in suo esse indesinenter, si quidem ropter illas saepius factas condescensiones causantes ad

finalem causarum suarum decisionem pervenire hactenus non potuerunt.

4. Aliae omnes exceptiones in legibus patriae etiam vetitae, prout etiam sua Maiestas sacratissima in decreto toties facto demandat, in aeternum tollantur, et tales allegantes procuratores severe puniantur.

5. In una quacunque causa una tantum semel pro semper prohibita admittatur tam in tabula regia, quam in [inferi]oribus foris, illa etiam semper cum poena, nisi in decretalibus casibus absque poena, [ne ut] duas in una eademque causa faceret, nunquam novo iudicio illi uti permittatur.

6. In relatoriis [fassion]alibus quoque condescensio, veluti dicitur vulgo iuristarum corruitio non admitteretur prop[terea, qu]od vel sigillum citatorium vel compulsorium mandatum penes relatorias non a[pposueru]nt, si omnis formalitas expeditionis relatoriarum punctualiter adscripta non esset, [solum]modo alias constare fassiones testium legitime receptas esse. Contra personas authen[ticas] conditiones testium decretales et legales exceptiones in vigore manerent, nec un[quam mih]i maior absurditas videtur, cum procuratores ita excipiunt: non adest sigillum [cita]torium, ergo corruat tota relatoria. Si hoc mihi persvadeo et firmiter credo, quod regni homines fassiones testium legitime perceperunt, quare non debeam credere id, dum scribunt (quod nos cum tali sigillo, vel mandato adegerant exponentes ad recipiendam fassionem), etiam si modo illud iudicium praesens non sit in iudicio; si enim in uno verum dicunt, etiam in altero.

7. In novo quoque iudicio si propter errorem aliquam expeditionis defectus deprehenditur, causa ne condescendat, sed cum poena reformatur supra specificata.

8. Praeceptoria, uti vocantur, mandata, in certum et determinatum ordinem redigantur, in quibus nimirum causis penes literas praeceptorias procedatur, et si quis praeter talem ordinem praeceptorias [literas] adhiberet, si causa penes appellationem caderet, non 200, uti hactenus, sed 500 flor[eni iu]dicarentur pro poena, hic est enim praecipuus ex abusibus iuridicis, ut si pauper[. . . . .] tam causam contra potentiorem inchoat etiam si de re vel minima ([. . . . .)de] foro inferiori ad generale et inde ad tabulam regiam legaliter non adm[ittitur, caus]a etiam si decidatur, nihilominus talis potentior literas praeceptorias extrah[it et pene]s illas appellationem sollicitat, teneturque sedes et partialis ad gene-

rale forum, et generale forum ad tabulam regiam nolenter volenter transmittere, un[de] pauper alter causans plus fatigiorum et sumptuum deberet facere, si appellationes revidere curaret, quam res ipsa, de qua mota est causa, valeret, sed cogitur causam deserere, quae m[a]la consvetudo praeprimis corrigenda est.

9. Ut in sedibus Siculicalibus Udvarhelly, Háromszék et Csik practisatur, ita etiam in omnibus comitatibus et aliis sedibus non esset necessum, simplex novum inhibitionale manda[tum] a magistris protonotariis in cancellaria extrahere, sed cum sigillo officialium in sente[ntiis] *Per non venit* expeditis facerent inhibitionem; novum autem per mandatum [. . . .] officialis curaret notificari parti adversae. Magnum procul dubio in comitatibus et sedi[bus mo]do causaret sublevamen causantibus; in tabula autem regia, quae causae agitantur, in illis tam novum simplex, quam novum cum inhibitione in cancellaria expediantur; ita etiam novum, quod dicitur gratiosum, semper et in omnibus etiam in foro comitatuum et sedium iuridice tractari solitis causis ex cancellaria petatur, cum novum gratiosum dare est de solius regis et principis authoritate et potestate.

10. Si saltem haec praemissa in processu iuridico reformando diligenter [observarentur], unumquemque brevi tempore maximam felicitatem tractandi et matu[randi . . .]riretur, nam leges ipsas Transylvanicas aut mutare aut contrahere, nulla[. . . . .] quae per se bonae et satis clarae sunt, ad quas ubi per processum deve[. . . . .]us teneatur. Unum prae aliis corrigendum iudicarem, prouti iam in Hung[aria . . . . .] decretalis nimirum ille locus et in hunc positivum ordinem redig[. . . . .]latio haeredum defuncti mariti bona nobilia ad uxorem superst[item devolva]ntur iure antiquissimo: ita pari ratione naturaliter iustum est, ut uxoris defunctae [pro]lisque destitutae bona mobilia in suum maritum devolvantur, quod posterius a magistro Verbőcio praepostere neglectum fuit.

De natione Saxonica in Transylvania.

1. Cum officiales nationis in Transylvania Saxonicae aeque ut comitatuum et Siculicalium sedium officiales, tam in rebus oeconomicis quam in politicis et iuridicis peccare solea[nt et in] directione illorum similes, si non plures et maiores abusus invaluerunt, de quorum [reforma]tione supe-

rius satis superque dictum est, nihilominus necessarium est quaedam parti[culariter] de illis, quae illos proximius tangunt, breviter attingere.

2. Tam hic in patria publice semper conqueruntur officiales Saxonici, [quam au]gustam aulam tot iteratis instantiis molestant super eo, quod natio Saxonica penitus ener[vata] sit, neque capax tot impositionum praestandarum et causam depauperationis suae Hungaris in[coli]s imputant, quasi ab antiquo semper, praesertim temporibus principum patriotarum super f[undum] aequum inproportionalis impositionibus aggravari, neque illorum iustae querelae ob o[diu]m nationis aut suspectae, aut condignae aestimatae fuissent, unde coacti sunt tot millia florenorum communitatis nomine a proceribus Hungarorum sub illegalis interesse solutione annuali mutuare, quae debita capitalia cum exsolvere non sunt capaces, nunc etiam praeter ordinariam quanti militaris contributionem annuales census creditoribus solvere cogantur, et sic indesinenter onerati, nihil aliud, quam ultimam desolationem et ruinam suae nationis expectare, nisi augusta aula aliquam ipsis sublevationem impertiatur, impositionesque annuales in minore quantitate suae nationi, in maiore autem comitatibus mensura repartiantur, summ[aeque] capitalis solutio creditoribus Hungaris inhibeatur, annuali autem interesse ad sex [per c]entum reducantur, prouti id etiam obtinuerunt.

3. Quae speciosae, sed non reales lamentationes si ad [. . . . .] veritatis revocantur, sensim evanescunt, et Hungaros indi[gne . . . . . et accusato]s esse, augustaeque aulae sinistras informationes illos repraesen[tari solitos esse] apparebit. Quod enim attinet conditionem nationis Saxonicae sub regim[ine princi]pum Hungarorum, nullam iustarum conquerendi causam habere possunt, cum imperatori Turcarum, sub quorum dominio tunc provincia erat, primo quidem tempore Stephani, Christophori, Sigismundi Bathoridorum, Stephani Boczkai, Sigismundi Rakoci, Gabrielis Bathori, et Gabrielis Bethlen, principum Transylvaniae, nihil amplius, quam decem mille aurei, quatuor florenis Ungaricalibus destinati, ex tota provincia solvebantur, superaddita sunt deinde quinque millia, ita ut tempore Georgii senioris et alterius Georgii iunioris Rakociorum principum itidem Transylvaniae annuatim [quin]decim millia aureorum pro Turca exigebantur, usque ad nunquam satis deplorandam iunioris [G. Rako]ci expeditionem Polonicam (ubi universus Hungariae nobilitatis flos

periit), demum post illam expeditionem super principatu Rakocius cum Barcsaio et post mortem Rakocii Johannis Kemény cum Barcsaio, qui ambo infeliciter perierunt, altercationes et inde exortam imperatoris Turcarum offensionem, octuaginta mille tallerorum leoninorum, uno et medio floreno Rhen. constantium, pro annuali contributione tota provincia imperatori Turcarum pendebat; quorum viginta millia ex proventibus salisfodinarum solvebantur, sexaginta autem millia inter comitatus regni et sedes Saxoni[cales], (natio siquidem Siculica a tributi solutione immunis erat, sed capitatim [. . . . .]iam armis servire debebat exigebantur, et ita per totum principis Apaffii regi[men contributio?] tributi fluebat, unde nulla ipsis vel nimia ruina ex illorum temporum contributionibus [orta est, mi]nime modo natio Saxonica plus per se contribuit, quam illo tempore totum regnum [. . . . .], et quidem magnates, praenobiles et nobiles Hungarorum in omnibus comitatibus (quam[vis eorum sub]diti tributum Turcicum, ita ut Saxones solvere, dominisque insuper terrestribus ut rustici ser[vire] debebant) in omnibus bellicis expeditionibus, quae tunc frequentissimae interveniebant, penes principem pro totius provinciae defensione personaliter adesse non in patria solum modo, sed in Volachiam, Moldaviam, Poloniam, Hungariam et vicinorum regna ire et belligerare, vitamque et sanguinem fundere, Siculi autem omnes capitatim idem facere tenebantur, [et no]n solum maximas expensas in tantis bellicis expeditionibus ex proprio aere facere, [sed pluri]mi ab hostibus capti, aut ibi perierunt, aut cum omnium possessionum perpetua ab[alienatione] et sic corrogata grandi pecunia redemti ad ultimam sortem dev[enerunt] et suis posteritatibus nil aliud, quam aeternam paupertatem relinquerunt; cum ex adver[so Sax]ones Transylvanici nec dominis terrestribus operas praestare tenentur, et ideo ad baiulanda pub[lica one]ra eo magis facilitantur, nec unquam temporibus principum Hungarorum ad tantas bellicas [expe]ditiones ire adigebantur, nisi unus vel alter ex officialibus penes principem duae vel tres personae et praeterea aliquot pedites mercede conductos quaevis civitas certo numero mittebat, [qu]i in suis civitatibus et pagis etiam tempore belli pacifice quiescentes nec in conflictibus cade[ban]t, ut ita numerus illorum, sicut Hungarorum, minui potuisset, nec in captivitatem incidebant, ut pro eliberatione suas opes profundere debuissent, quin imo etiam in tot horribilibus huius miserae provinciae revolutionibus,

aliquando per octo, decem, imo duodecem per annos continuo durantibus, sedeque belli in hac provincia toties fixe posita, dum principes invicem altercabant, et ex illorum dissensionibus imperatores Romanorum ac Turcarum maximis bellis intricabantur, et Turcis unam, Germanis alteram partem provinciae devastantibus, (ubi temporibus Castaldi, Georgii Bastae, Michaelis Vajvodae, Stephani Bocskai, Gabrielis Bathori, Sigismundi Forgach et aliorum belli ducum tot iteratis vicibus contigit) Natio Saxoni[ca in] civitatibus et in pagis secure et absque ullo notabili damno permansit, illi enim quasi [neutr]ales, expeditionibusque belligerantium non immixti sive Turca, sive Germanus praeva-[luerat], statim parti triumphanti semet submittebant, et oblato aliquo munere illos placabant, [civitates et pagos a] ferro et flamma immunes conservabant, quod Hungaris facere impossibi[le erat, quia vel uni] vel alteri praesentes adesse deberent, neque neutralitatis privilegio uti, vel [. . . . .]tebatur. Ita dum una pars Hungarorum uni, altera pars alteri belligerantium [se adiungeb]ant, invicem semetipsos perdebant, bona et possessiores devastabant, pagos unius partis altera pars comburrebat, subditos occidebat, et sive una, sive altera pars triumpharet, tamen in communi natio Hungarica minuebatur, quae omnia ex historiis nota sunt, et pro testibus lugubris memoriae sint tot pagi et oppida, praesertim in campestribus, quae ita vocantur, locis posita, ubi quondam in tanto numero Hungari habitabant, sed tempore Georgii Bastae penitus deleti, et in illorum possessionibus iam ab antiquo Valachi substituti sunt. Pariformiter dum Hungarorum permulti uni parti addicti, triumphante alia, comburabantur suos domos, possessiones et omnia ibi existentia relinquere, et pro securitate in civitates [mu]nitas Saxonum semet recipere (cum Hungari nullam civitatem munitam Hungaric[am ha]-bebant in Transylvania, praeter Claudiopolim per se debilem), ubique per plurimos annos ha[bitabant,] saepe etiam alias et proxime tam longi temporis revolutione Rakociana contigit, [quia] vivendi media non habuerunt, Claudiopoli gemmas, argenariam, vestes, et omnia, quae penes se habuerunt, levissimo praecio ipsismet Saxonibus civitatensibus divendere, cum maximo vendentium damno et ementium lucro, praetiumque illorum penes fidelitatem consumere, imo ab ipsis civibus Saxonicis pecuniam mutuare, cum ipsimet neutri parti immixti, nec suas domos desere debebant, nec pro intertentione sua aliquid, quam tempore pacis [. . . . .

(exercentes] opificium vel mercaturam) quaerere debuerunt, et multi ex illis Hungaris [qui domi mane]bant, suas res praetiosiores in civitatibus Saxonicis repositas (quas etiam tempore [pacis Transylvaniae] proceres et nobiles in conductis Saxonicarum civitatum hospitiis tenere solent), [. . . . .] aut praesidium alterius partis in civitatibus tunc existens confiscavit, aut ipsimet [Saxones] depraedarunt, et ex talibus praesertim Cibinii et Coronae, quae duo refugii loca [nunquam a] hoste expugnata sunt, plurimi cives ab antiquis semper temporibus nimium [. . . . .] Hungari tam in civitatibus pro refugio manentes, quam extra civitates belligeran[tes . . . . .] reposita bona maximi saepe praetii, et exterius habita in perpetuum amiserunt. S[axones en]im et in civitatibus et in pagis, quae habuerunt pro semetipsis conservantibus, ac proin[de grati]as potius Deo omnipotenti, qui illam nationem, dum Hungari tam horrenda patiebantur, [semper] paterne protexit, humilime agere deberent, quam principes Hungaros, sub quorum patroci[nio viger]unt, accusarent. Cum alias etiam temporum praeteritorum — — — — (sic!)

4. In primordio autem mutati status Transylvanici dum ex iugo Turcio (sic!) vi[ribus et] armis caesareis patria liberata et augustissimae domui Austriacae subiecta est, adhuc tem[pore ultim]ario principatus Apaffiani, non potest quidem negari, quod unus et alter ex primariis [. . . . .]re consiliariis, principe Apaffio, ob nimiam et in publico magistratu nunquam laudandam [bonita]tem illis non invigilante, iniustas repartitiones fecerunt, non tan'um ratione nationis Saxonicae, sed etiam aliorum comitatuum, cum enim ex mandato serenissimi, quondam et in aeternum la[udabi]lis memoriae ducis Lotharingiae ex armada caesarea viginti sex regimina pro quartiri[a in h]ac provincia dislocata et supra unum integrum millionem trecenta insuper millia florenorum Rhen. contributione unius hybernii imposita essent, (et fatendum est haec patria tunc temporis exhausta est) consiliarii illi, bono publico seposito, privatoque quaestui inhiantes, circa naturalia et quidem ratione feni, straminis et avenae tales iniquas dispositiones practisarunt, ut exempli gratia cives Coronensis Claudiopolim, quae loca invicem ad viginti milliaria Hungarica distant, fenum, stramen, Claudiopolis autem Coronam pro necessitate militiae apud se quarterisanti, ita civitas Coronensis militiae in suo termino commoranti administrare debuisset. Si iusta dis-

positio fuisset, et sic nec ullum impedimentum, nec tam grande onus suferre debuissent. et quia iam (per) illam inordinatam dispositionem impracticabile fuit fenum et stramen ex uno loco in tam remotissimum alium locum transportare, coacti sunt miserae incolae et Saxones et Hungari consiliariis illis et aliis, quorum bona possessionaria ad illa loca destinata in vi[cinita]te erant, cum maximo praetio parata pecunia naturalia coëmere, et sic militiam exconi[tentar]e. Debitaque illa pecuniaria, quibus natio Saxonica proceribus adhuc tenetur, in [. . . . .] esse, quae tamen neque in tam magna mensura contrahere debu[issent . . . . . de tanto] tempore facilime exsolvere potuissent. Si officiales nationis Saxonicae [. . . . .] moderni, reipublicae, cui praesunt utilitatem potius, quam privati lucri augmentum [. . . . . ad]laborarent, ut itaque absque solida ratione ob debitum contractum et non exsolutum et annualis interesse solutionis necessitatem relationem sibimet a parte sua et aggravationem comitatensium ex parte Hungarorum praetendant.

5. Ad contractum enim debitum reponitur: aeque tunc temporis comitatenses prouti Saxones aggravatos fuisse, verum Hungari domini terrestres quamvis in persona, uti et Saxonum officiales contribuere non tenentur, tamen ut suos subditos, qui per se insufficientes praestandis contributionibus, con[serva]re possint, certe annuatim maximam summam pecuniae pro suis expendunt subditis, [tamen] enim plerumque ex comitatibus rustici aufugissent, et vacui incolis pagi mansissent; praeterea [in pub]licis regni comitiis saepe saepius publice determinatum, ut contributionum aliquam partem ad pagos repartitarum ipsimet domini terrestres nolentes volentes ex propria pecunia exsolvant, ne misera plebs in desperationem versa, cum solvendo non sit, per (sic!) patriam relinquat; unde multi nobilium praesertim, usquedum numerus portarum, ut vulgo vocantur, erat contributionis methodus, cum nec subditi eorum impositiones annuales praestare possent, nec ipsimet illis succurrendi facultatem haberent, coacti sunt suos subditos aliis oppignorare cum totali eversione oeco[nomiarum], ex quibus intertenebantur. Parili modo debuissent officiales Saxonicae quivis de [. . . . . in]spectionis providere et ex propria pecunia non solum illis mutuare, sed insu[per . . . . . eo] modo sublevare, prouti Hungari domini terrestres fecerunt et faciunt, neque oc[clusis ocu]lis miseriam illorum aspicere, et ut apud proceres Hungaros, pro mutuanda pe-

[cunia . . . . .] debebant, necessitatem illis imponere. Quod si officiales reponant: terre[stres domini] tenentur suos subditos sublevare, cum illorum opere in continuanda sua oecono[mia proven]tum suum intertenent, ut auditur, officiales autem Saxones non sunt terrestres domini. [sic ergo] nec possunt illos adigere, ut officialibus oeconomisent, et cum illorum servitiis non utantur, [. . . . .] aere, illos aut sublevare, aut illis mutuare, nulla lege obligantur? Responsio: Ad hanc obiectionem [pari] facilitate respondetur, qua obiicitur. Oeconomiam quidem articularicam Saxonum [officiales] non ita solent exercere praeter consulem regium iudicem Cibiniensem et iudecem Coronos (sic!), [etiam il]li quoque non in magna quantitate, cum illorum vivendi ratio ab antiquo semper [alia erat] et nunc est, quam Hungarorum nobilium; interim tantos ubique et tam notabiles habent [. . . . .] proventus, ut cum nullos subditos, nullas haereditarias possessiones praeter unam et al[teram in] civitatibus domum habeant, poterit tamen vel iudex regius Cibiniensis vel iudex Coronensis [tam] laute et splendide viverere, ut quivis ex maioribus magnatibus Transylvanicis, qui mille et amplius [colon]os et plurimos integros pagos et maximam oeconomiam in frumento et vindemiis habeat; [etiam] aliarum sedium Saxonicalum officiales, civitatum senatores, tantum quidem, quantum illi de proventi[bus] habent, interim et illi et inter illos vel minimus, sicut ex praenobilibus Hungaris etiam maior, h[abent tan]tam capacitatem status sui intertenendi, et possum assecurare quemque, regius iudex Cibiniensis, vel iudex Coronensis solus uterque plus proventum annualium habet ex officio, quam collectanee sumti omnes officiales supremi comitatuum vel sedium Siculicalium de ordinario, et plus paratae pecuniae posset in momento monstrare, quam decem ex magnatibus maioribus, aut omnes personae guberniales Ungaricae nationis modernae. Ita proportionaliter de aliarum civitatum et sedium Saxonicarum officialibus sciendum, ita quidem ut unus opifex et manufactor aut egenus mercator, qui vix quotidianum panem acquirebat, ubi vel consul vel regius iudex vel iudex aut villicus constituitur, et per tres, quinque, aut ad summum decem annos officio functus moriatur, viginta, triginta, saepe octoginta millia florenorum suis haeredibus legare, cum stupore procerum Hungarorum, qui pecuniis semper indigere solent, poterit, et haec particularibus exemplis comprobari posset. Rationabiliter [supp]onitur, ut sicut Hungari domini terrestres subditos suos, quorum operas

serviles, pro sua oeconomia, [de qua] vivunt, adhibent, in contributionum solutione notabiliter sublevant; ita officiales Saxonici in[colas civitatuum] et pagorum sibi subiectos, ex quorum lacte et lana vivunt, et a quibus administratis [. . . . .] ditantur, ex illis ipsis proventibus sublevent, cum iniustum sit, ut poceres [. . . . .] intertentionem restringere, partemque redituum oeconomicarum suorum qu[. . . . .]nt illos ad servitium publicum caesareum et provinciae conservare pos[. . . . .] debent. Saxonici autem officiales nihil de proventibus tantae considerationis pro publica [. . . .]re et miserae plebis Saxonicae sublevatione ac corservatione expendere velint, et sicut dives splendidus apud delicatam tabulam supra satietatem se ingurgitans pauperem Lazarum ante ianuam fame morientem immisericorditer aspiciant.

6. Capitalia autem debita, cum hactenus a tanto tempore non exsolverunt, ipsimet officiales Saxonici sunt in causa, qui cum haereditarios subditos non habeant, nec bona possessionaria, in quibus ipsius haeredes succederent, et cum bene sciant, ut in locum defunctorum officialium rarissime filii, sed a[lii] succedunt, ita etiam nulla miseratione erga plebem Saxonicam ducuntur, neque publicis il[lorum] utilitatibus invigilant, aut publica gravamina allevare intendunt, sed omni studio, [omnibus] modis, etiam illicitis, divitias congerere, quas tanquam patrimonialia bona et o[economia,] ex quo posteritates illorum vivant, etiamsi officiales fieri non poterunt, filiis suis [relinquere pos]sint. Potuissent certe, si voluissent, hactenus successive omnia capitalia Hungaris exsolvere, cum in omnibus civitatibus et sedibus Saxonicis sunt certi reditus infallibiles, qui publici dici solent, sed maiori ex parte ad privatum officialium usum convertuntur, quos si ad publicam necessitatem congererent, annuatim multa millia florenorum ex illis exsurgerent. Pro extemplo: in sede Cibinensi sunt plurimi pagi in duobus districtibus Seliste et [Resinar (?), qui communi]tatis subditi vocantur, et communia servitia praestare deberent, consuli et regio [iudici quam here]ditarii subditi serviunt, illorum oeconomiam procurant, culinaria administrant, [ad omnia o]pera illos adhibent, et cum splendidas pro se in civitatibus domos aedificare volunt, [ad vehen]dum ligna, lapides, et alia requisita compellunt, neglecto publico comm [. . . . .] sint, in territorio Coronensi praeter pagos, quos Saxones habitant, sunt [. . . . .] Hungaris et Valachis habitati communitatis sub-

diti dicti, sed officialium [Saxonicorum priva]to usui destinati, sunt ultra duorum mille cubulorum capaces terrae arabiles [. . . . .]uo oeconomisare possent, et omnem oeconomiam memorati pagi facilime proc[. . . . .]gis annuali fructu divendito magna summa pecuniae exsurgeret. Tot sunt mol[endina memora]biles proventus administrantia, quot sunt alpes, et in illis loca pascualia, de quibus [annuales] taxae solvuntur, tam de pecoribus innumeris, quam de ovibus aliquot mille, ibi inter[tent]is. Quot aureos molitores, et iudices pagorum pro annuali discretione solvunt, quot n[. . . .] de taxa vini vasorum in civitate introducendorum et ex vini educillatione annuatim [. . . . .] et plurimi similes proventus, tam in illis, quam in aliis civitatibus et territoris Saxonicalis [. . . .]untur? prouti haec omnia forte in conscriptionibus adnotata sunt, qui omnes cum totius [. . . .] tis de iure esse deberent, et ex talibus publicas expensas praestare, et contracta debita exsolv[ere debeant.] Omnium tamen illorum publicorum proventuum maxima pars apud officiales remanet, qui [quod fa]cilius rationes suas apud communitatem expedire possint, quos ex civibus sciunt oculatiores e[t facil]e contradictores, sub manu illos in partem praedae advocant; et illis aliquid, tanquam ossam can[ibus, ne] latrent, proiiciunt; sic misera plebs decipitur, et inani questu tantos publicae pecuniae d[epopu]latores suffere cogitur, et ita ob privatum lucrum debitorum solutio de anno in annum prolongatur, cum maximo quidem miserae plebis gravamine, a quibus et proventus publici subtrahuntur, et ta[nta] annualis interesse solutione supra vires aggravantur, cum ipsimet officiales a talium praestati[one] ita et aliarum omnium contributionum penitus immunes sunt.

7. Et quidem maxima versutia officialium Saxonicorum latet in eo, ne debita contracta exsolvantur, sic enim plausibilem praetextum habent annuatim praeter contributionem militiae praestandam, sub titulo extraordinarium expensarum miserae plebi imponere tantum, quantum ipsi volunt, et in turbida aqua ad libitum piscantur. Sit pro exemplo de aliis aliarum civitatuum officialibus pariter agitandum: cum ante annos octo a gubernio pro conscriptione Coronensi cum aliis mihi adiunctis delegatus eram, eratque in uno puncto instructionis nostrae appositum, ut diligenter scrutaremur, quid [in] anno illo pro ordinaria et a regno imposita contributione solverunt, quid autem extraordina[ria et inv]enimus post strictissimam inquisitionem (officiales enim Coronenses revelare nol[ebant, ut quantum mili]-

tare triginta octo mille florenorum fuisse, extraordi[naria . . . . . vi]ginti octo florenorum millia. Ita dum illi officiales Sax[onicales . . . . .]ere volunt se excusant, quod partem unam extraordinariae c[ontributionis . . . . .]is creditoribus, alteram partem pro arendae decimarum solutione, partem alteram [pro] discretione patronorum Viennensium, partem alteram pro discretione patronorum nationis Saxonicae in gubernio clam conductorum, partem aliam pro his et aliis necessitatibus publicis expendunt, et sub tot titulis erogationes demonstrando, cum misera plebs illis credit, facile absolvit, illis vero maiorem partem talium extraordinariarum contributionum pro se reservando, nec in sublevamen communitatis vel unum crucigerum ex tantis proventibus erogando; sicque quo diutius annualis interesse solvitur, sub eius larva eo maiores et di[vitiores] semet ditandi et communitatem enervandi occasiones habent, et sub hac ficta non possibili [demons]tratione, onus contributionis militaris de natione Saxonica in humeros comitatensium [et sedium] Siculicalium reiicere importune sollicitant, et tam Viennae, quam in gubernio ipsis favorisantibus, ne nimirum capitalem summam Hungaris solvere teneantur, et interesse sex per centum reducantur, sub colore quasi boni publici, sed revera idcirco, ut per protelationem non solutionis plura acquirendi sibimet ansam habeant ex tot proventibus speciose occultatis annuatim discretiones administrant, et quidem si mille florenos in discretionem expendunt, quinque aut sex mille se expendisse protestantur.

8. [Multa p]eccaverunt officiales Saxonici, dum malefactoribus contra divina praecepta indul[gent, et quos juxta m]orem et exemplum aliorum, morte punire deberent, de bursa suspendunt, in aliis [autem rebus poten]cialibus, ubi poena non mortem, sed muletam pecuniariam requirit, non atten[dentibus iuribus] et constitutionibus regni approbatis, quae iustitiam clementia temperanda[m . . . . . qua]ntum conscientia officialium permittit, in exigendis poenis mulctariis, parcendum [. . . . .]ma etiam misericordia, sive ex errore, sive ex voluntate peccatum est, mulctam in[. . . . .] nationis Saxonicae statutis pro peccatorum diversitate, diverso modo expressam [. . . . .] exigunt, et vel unum crucigerum relaxare recusant. Sicque miseram plebem summop[ere exhauria]nt, quamvis enim et officiales Hungarici hoc in passu saepe excedunt, tamen in foro Hung[arico iudi]ciali maior procul dubio temperantia iudicum apparet, ubi mulctaliter convictus poen[am . . . . .] decem, duodecim flor. imputat, uno vel

altero floreno penes instantiam solvere potest. [Hic abusus] publicae utilitati admodum nocivus et privato tantum quaestui tantum favorabilis [sub poena] amissionis officii et honoris a gubernio officialibus Saxonicis absque omni respe[ctu et indu]lgentia irremissibiliter infligenda praeprimis corrigendus est.

9. Maximam [autem] iniuriam proceribus Hungaris creditoribus fecerunt et faciunt, dum debita capitalia, qu[ae solv]ere possent, non exsolvunt, quin imo per sinistras et nullo fundamento nixas, apud augustam aulam informationes, moratorium de non solutione capitalium obtinuerunt, et sic creditores inius[te . .]andant, dum ipsi officiales Saxonici tantis proventibus et divitiis immerito saginati, insufficientiam [soluti]onis summae creditae praeter omnem veritatem iactitant. Ex adverso plurimi ex creditoribus Hungari[cis s]ua pecunia ita defraudati, cum paupertate, quam ex suo debito apud Saxones existente subleva[re po]ssent, luctantur, cum et divinae et humanae iustitiae contrarium sit debitorem solvendo capace[m iu]stam praetensionem creditoris, praesertim aliunde vivere et se intertenere vix valentis, violenter retinere, et ne executione legali exigatur, moratoria decreta augustam aulam decipiendo trahere et quod nimis durum videtur, licet Saxonibus creditoribus pecuniam suam a debitoribus comitatensium absque ullo impedimento, quandocunque et quomodo volunt retrahere, si non aliter fieri possit, etiam in repressaliam; ast Hungaros creditores tali beneficio destitui, quis iure non controverteret?

10. Parili modo circa sollicitatam, ad sex per centum annualis census reductionem peccaverunt, cum in hac provincia ab antiquissimis et immemorabilibus semper temporibus longissimo aliquot seculorum usu et nunc[quam co]ntroverso, ideoque firmiter radicato, omnibusque temporibus una eademque praxi continuato, d[ecem per] centum interesse currebat, et quidem ea ratione maxime plausibili pecunia, siquidem [. . . . .] et cum magna difficultate comparatur et in minima semper quantitati circu[. . . . .]ae provinciis, in quibus ubique magna pecuniarum invenitur, cum status [. . . . .]ito et imo solummodo constans, unde pecuniam patriotae [. . . . .]is terra Transylvanica germinat, inter patriotas consumitur, nec [unquam in] vicinas provincias ad vendendum transponuntur, [omni]bus vicinis provinciis similibus terrae fructibus supra hanc provinciam abundantibus, imo [in] illis saepe provinciis frumen-

tum ob saepius recurrentem [caritatem], in hanc patriam cum praese[nti] advehitur, vini autem multa millia vasorum ex Valachia, Moldavia, ipsa etiam Hungaria quovis anno introducuntur, ita manufacturiae Transylvanicae apud exteras nationes non aestimantur. Mercatores autem Transylvanici non pecuniis patriam locupletant, sed mercibus aliunde huc adductis et hic caro praetio divenditis potius exhauriunt. Sola et unica pecorum in Austria[m expel]lendorum et ibi dividenditorum praetium aliquid, sed exiguum subsidium pecuniarium sublevat nam notabiles ex salis, auri, argentique vivi fodinis Transylvanicis quotannis ex[actae quaes]tus fisco reservantur, ut sic calculo facto, exportatio ex hac patria pecu[niae in gravissimo], importatio autem in levissimo pondere lucide apparebit; ideoque quod usitatum statui huius provinciae, ob ingentem caritatem pecuniae non quadraret.

11. Denique ipsimet Saxones et officiales et civitatenses, contra tenorem caesarei decreti super reductione ad sex per centum interesse emanati graviter peccant, possum enim particularibus exemplis demonstrare, et alias et nupera revolutione Rakociana Hungari in civitatibus [Saxonicis se con]servanda refugientes, omnibusque suis paternis possessionibus, illarumque oeco[nomiis relictis, coacti sunt] ad mutuandam a civibus Saxonicis pro intertentione sua pecuniam, n[eque alia ratio]ne obtinere potuerunt, nisi prius argentariam suam pro pignore in dup[lice valore computan]da constantem traderent, et quidem sub determinato, et ita restricto ad[. . . . .] nulla amplius mora admittatur, sed pignus maioris multo praetii, quam [debitum . . . . .] apud creditorem Saxonem perpetuo iure remansit, aut cuicunque lib[erum fuisset diven]dere, interim etiam annualis census inaudito, nec unquam a credi[toribus exte]ris practisato exemplo, pro uno floreno ad spatium cuiusvis septimanae un[us nummu]s exigebatur, et ita pro 1 anni spatio 52 nummi, plus quam media pars summae [resolv]ebantur. Insuper cum pecunia mutuo dabatur, ex singulis florenis singulae [. . . . .] abtrahebantur pro numeratione, ut illi vocare solent, a creditore, ita etiam [. . . . .]ici locis viniferacibus proximiores rusticis tam suae nationis, quam comitatensibus pec[uniam pro vi]no dando praevie mutuantes, supra limitationem tempore vindemiarum in hac patria [. . . . .]mo pro ratione sterilis vel fructuosi anni communitatis nomine et consensu se[natus . . .]io vini factam, pro singulo floreno mutuato

unam urnam vini pro censu seu in[teresse] annuali extorquent, et ita non decem per centum, quod Hungari creditores anteactis [tempo]ribus legaliter exigebant, sed 30 per 100 ipsimet Saxones officiales et cives tam a rusticis [Saxo]nicis, quam a comitatensibus praepostere exigunt. Alii autem ex illis, uti argute Tacitus [de] Pompeio loquitur: occultiores, sed non meliores, imo forte peiores, dum ab omni vel [dec]em vel 6 per centum interesse accipiendo immunes videri volunt, plus quam Machia[vellic]a arte, rusticis utriusque nationis ob continuas impositiones solvendas supra vires o[nera]tis pecunias ita mutuant, ut pro 10 flor. Ung. unum vas vini 40 urnis constans, tempore vindemiarum praestare tenentur, cum tale vas vini pro ratione temporis aliquando 30, aliquando 20, et in qualicunque vel maxima vini fertilitate ad minus 15 flor. aestimatur, et sic per indirectum neque specificatum interesse pro 10 flor. 20. 10. et nunquam minus, quam 5 floreni per annum comparantur, sicque misera plebs taliter exhauritur; et tamen Hungaris creditoribus 10 per centum ab illis cum incessantibus querelis controvertitur et Hung[aros] tanquam lupi supra ovem positi, ideo aqua turbare soliti, innocentem ove[m et n]ullius criminis ream, apud augustam aulam immerito et injus[te accusa]nt. Tenebantur quidem Hungari directioni [. . . . .]ibus augustam aulam informare, d. illorum aliqui, [. . . . .]virem invidia et disc[reti]one praeterea ab officialibus Saxonicis inter se con[. . . . .]idis, saepe muneribus corrupti, tales praesertim, quibus nulla apud Saxones pecunia [pro]mutuata, potius privato quaestui indulgere, quam nationis Hungaricae iustam causam suscipere, suaeque Maiestatis sacratissimae ingenuina declaratione repraesentare et saepius a patientibus sollicitati voluerunt.

12. Quod porro querelas Saxonicorum officialium attinet, territoria Saxonicalia ruitura esse, [con]trarium apparet, si per partes status sedium Saxonicalium assumatur. Civitas enim Cibiniensis [omn]ibus pagis suis et oppidis, ita civitas Coronensis cum toto suo circumiacenti districtu, ita [sedes Kő]halom et sedes Nagy-Sink in tam florente statu etiam nunc videtur, ut omnes [comitatus et sedes] Siculicae similem ruinam impudenter praetensam, a Deo omnipotente pro singulari et ad finem usque mundi duratura benedictione et pro summa felicitate etiam ardentibus praecibus optare sunt paratae, et lubenti animo, si possent, suum statum, cum statu illorum assecuro permutare non

recusarent. Sedes Saxonicalis Bistricii verum est per irruptione nuperam Tartarorum et quidem sola ex natione Saxonica in aliquot locis devastata est, illud tamen iustum[est annotare, quod] in maiori mensura comitatus Kolosiensis, Dobocensis et Szolnokiensis [devastatae . . . . . su]nt, civitas Sespurgum et territorium illius contagione quidem vexata et di[ruta] est, sed contagionem aliae etiam et singulae partes provinciae et quidem natio Siculica [maiore et cum fina]lis evacuationis nationis incolarum gradu experta est (et quidem cum ingenti fa[me . . . . .] grassante) sedes Ujegyház Saxonicalis et pars sedis Medgyesiensis [. . . . .] continuum certe aggravata est, illud tamen onus aeque pars comitatus Kükül[lőensis,] comitatus Albae Carolinae, sede Ujegyház et Medgyesiensi vicinae, imo totus comitatus [. . . . .]sis, et alia loca in comitatibus aliis confiniis Hungariae, Valachiae, tam German[iae, Tur]cicae, Moldaviaeque et districtus Tömösvariensi proxima sentiunt, et tolerant. [Itaque] nullam sibi propriam et partialem, comitatibusque et sedibus Siculicalibus non communicata[m . . . . .] rationem allegare Saxonum officiales realiter possint, imo certe iustiores et solidiores [. . . . .] omnium querelas et ideo sponte fluere debentes sublevationes tam comitatus, quam sedes [Siculicae] allegare et implorare possent, si tandem aliquis ex Hungaris inveniretur, qui sep[osito pri]vato pro publica utilitate laborare vellet, ut sub communi nomine miserias suae [nationis] ex obligatione sui officii humilime suae Maiestatis sacratissimae remonstraret. Cum vero hactenus Sax[ones semper] quamvis indubite et quidem publico sub charactere lamentantur, totque iteratis insta[ntiis] augustam aulam onerant, et comitatensibus, quasi in delitiis absque omni sensu alicui[us indi]gentiae beate viverent, nemo ex suorum gremio condolere vult et illi, qui aliis praesunt et p[ossen]t, imo deberent apud suam Maiestatem sacratissimam auxilium et solatium implorandum negligunt, non est [mi]rum, si Saxonibus consolatio impertitur, Hungaris aeterno confusio adhaeret, cum uti in proverbio dicitur: desiderium elinguis filii etiam mater propria intelligere non potest.

13. Et cum contributionum tam ordinariarum, quam extraordinariarum a gubernio penes decretum caesareum provinciis imponi solitarum methodus ita practisatur, ut ex communi massa praeprimis certa millia florenorum nationi Siculicae, deinde locis, quae ita vocantur, taxalibus, ut sunt districtus Fagarasiensis, Claudiopolis, oppida Ma-

rus et Kézdi-Vásárhelly, Udvarhelly, Alba Carolina, Hunyad, Hátszeg, Zalakna (sic!), Abrudbánya, Szék, Kolos, Thorda, Sz. György, Illyefalva, Bereczk Szereda etc. separatim iterum aliquot millia flor. imponuntur, et sic tandem summa, quae remanet, inter nationem Saxonicam et comitatus provinciae repartitur: dispiciendum est, an iustum et dignum sit [peren]naliter multo minoris oneris relaxatione, quam comitatenses supportant, Saxonibus con[tribuere.]

14. Quod rel[axatio . . . . .] hactenus ad importunas iam a plurimis annis tam privatu[. . . . .] instantias, protestationes, simulatas lamentationes et [. . . . .]-grorum ad opprimendos suos contrib[utio] emptorum pro Saxoni[bus . . . . . in]dultam, imo plus quam satis irr[emissibi]liter indulgendopeccatum [. . . . .] in tempora antiquorum principum Transylvanicorum recolen[dorum] apparet portas mille et ducentas comitatuum, mille et quingentas fuisse Saxonum, pro met[is] contributionis seorsim habitas, et quidem tunc cum integri comitatus Arad, et Zaránd, qui modo Banatui Tömösvariensi applicati sunt, et comitatus considerabilis Bihariensis cum districtu Kővariensi et Maramarosiensi, qui, quod contributionis onus praestandum ad Coronam Hungaricam pertinent, iurisdictionique palatini Hungariae subiacent, et sic trecent[is por]tis superabat contributio Saxonica contributionem comitatensium, ubi vero med[iante temporis] post occupatum a Turcis fortalitium Jenő, oppidisque Lugos et Caran[sebes in] adiacente territorio et deinde expugnati insigni ab eodem Turca fort[talitii Varadien]si non solum comitatus Bihariensis, sed maior pars comitatuum Szolnok, Kolos et Doboka, tributaria bassae Varadiensi factae, et quasi a directione huius patriae avulsae fuissent et numerus contribuentium personarum in comitatibus nimium imminueretur, ne reliqui comitatus adhuc sub directione imperturbata principum relicti penitus exhauriantur, ducentae portae ex comitatibus defalcatae sunt, integre manentibus apud nationem Saxonicam n[umeris], qui procul ab immani Turcarum dominatione in medio huius provinciae [incolunt, iugum bar]barorum in confiniis degentium et intolerabiles illorum, quas vicini co[mitatus devastati]ones non sentiebant, nec, vel minimam particulam de territorio [ipsorum . . . . .] barbarus pro se occupasset, et ista 1000 portarum apud comitatenses et 1500 [apud nationem] Saxonicam oeconomia contributionis mansit in patria, usque dum n[. . . . .] sub directionem augustissimae domus Aus-

triacae redacta est, post enim [multas la]mentationes Saxonum 100 integrae portae defalcatae sunt, iterum in a. [17.. in univer]sali portarum rectificatione in comitiis publicis Maros-Vasarhellyini celebratis [nationi Sax]onicae 70 portae defalcatae, et sic in comitatibus Transylvanicis (avulsis iam ut dictum [comitat]ibus, qui partium Hungariae comitatus vocabantur, sed tam quoad iu[risdictionem et qu]oad contributionem huic patriae adnexae erant) 945 portae, apud nationem [Saxonicam 13]30 manserunt, sicque aliquamdiu praxis contributionis currebat, donec revolutione R[akociana], ut ex illa excitis disturbiis ac miseriis et provincia tam longo bello, quam longio[re peste] nimium exhausta et enervata, mos ille antiquissimus per numerum porta[rum numeran]di modus penitus sublatus est; sed coniecturaliter et quidem saepius irregulariter pr[imum in] communi ad comitatum quemquam et sedem, dein particulariter ad pagos impositi[o ....]ini cepta, nunc etiam eodem tenore procedit. Nunc iam nationis Saxonicae officiales [ad audac]iam ingressi cum odiosis iterum protestationibus et anculariis sollicitationibus, et pluri[moru]m comitatuum officialibus invicem factis altercationibus, prius quidem plusquam com[itaten]ses de contributione assumebant, altero deinde anno ex priori aliquam summam [....]sabant, ita pedetentim ad id perventum est, ut Saxonicis officialibus, negotia sua temera[rie ur]gentibus et multis tam Viennae, quam hic etiam in patria illis patrocinantibus, cu[m ex] adverso nemo comitatenses publico nomine et authoritate defendere vellet, paritatem contributionis cum comitatensibus extorserunt. Iam vero hoc obtento instar terebelli, quod sic ubi exiguo tantum apiae impressum vel tantillum inveniret, mox ulteriore semper et ulteriore subtrusione ampliores vertebras ingerit, contempta paritate minoritatem oneris sibi imponendi et maius a comitatensibus baiulandi praeter omne ius et aequum sollicitant et certe obtinebunt; cum Saxonicorum officialium a maioribus et praedecessoribus semper suis etiam temporibus antiquis regum Hungariae et principum Transylvaniae inveterata consvetudo [a suc]cessoribus etiam pro more perpetuo relicta haec fuit et nunc est, deinceps quoque erit, subm[inistro]s, qui ad clavum regiminis provinciae sedent, et consiliis regum principum intersunt, [donationi]bus deliniter (sic!) corrumpere, et medio talium in[str]umentorum sua neutra[litate.....] eversionem [commodissime uti, sic temp[ore.....] ut iam de [....]ui taceo. Decem mi[llia..... publicas curas...]

ni, careteris vel nescient[ibus], quid [. . . . .] republica fisci decedat, quasi rem per se inanem et concessibilem [. . . . .]nae pro consequentibus summe fructuosam in publici regni comitiis obtinuerunt, [. . . . .] patriarum constitutionum miseri curaverunt, ut denominatio peculii principalis, sub quo tota natio Saxonica, ab antiquo semper continebatur, in aeternum tollatur, quanti divina nemesis pessimo illi consultori et tam utili[tate]m fisci regio quam suae nationis praeeminentiam tam vafre munienti condignis solutionis comitem suam cum funere in sepulcrum inferre non potuerit.

[15. . . . .] tam quoad quantitatem, quam qualitatem nationem Saxonicam ex parte et comita[tibus et sed]ibus ab altera considerare quis velit, ad oculum videbit nationem Saxonicam plu[. . . . .]nem praestare posse, pecuniaeque acquirendi modos et media Saxonibus in duplo potius adesse, quam Hungaris comitatensibus et sedibus Siculicalibus, cum et oeconomiam agriculturicam, pecorumque intertentionem aeque Saxones, ut Hungari habeant, manufacturarum autem notabilium et artium mechanicarum omnium, et mercaturae omnis generis praxim apud nationem Saxonicam in maxima semper mensura et supra Hungaros vigere, ita ut solita [sermone] dici potest: in una civitate Cibiniensi vel Coronensi plus pecuniae esse, quam [in omnibus comita]tibusvel sedibus Siculicalibus, quae omnia per partes demonstrari possent, sed [quia omnia sp]ecifice in conscriptionibus totius provinciae descripta sunt, ex illis optime intel[ligere potest . . .]um addendum est, quod officiales Saxonici adhuc ante viginti annos et ante [revolutionem Rakoc]ianam multis instantiis ipsimet soli augustum aulam requisiverunt, ut fi[at nova cons]criptio provinciae et ex illo conscriptione statuatur methodus contribuendi inter [nationem Sax]onicam et Hungaros; cum vero ex mandato caesareo conscriptores ordinati [sunt, appar]ebatque ex conscriptione in meliore statu esse positas Saxones, quam comitatus [et sedes Siculic]ales, tunc iterum variis artibus impedire volebant, ne consriptio p[r]actizetur [. . . . .]em conscriptionem apud augustam aulam sufflaminarunt, quod Hungari conscri[ptores plu]res fuerint, quam Saxones, non recte et adaequate conscriptio pera(c)ta est, sed con[. . . . .] indultum contra nationem autem Saxonicam rigide processum est, et sic illa co[nscriptio, quae m]ille florenos sumptum miserae provinciae causat sublata est. Iterum dum ad [mandatum] suae Maiestatis sacratissimae iteratum nova

conscriptio institui debuit, cum Saxones officiales [alit]er impedire non possent, a pie defuncto generale commendante d. d. comite Vir[mond] importunis querelis obtinuerunt, ut in conscriptione penes Hungaros et Saxones cons[criptores] etiam officiales caesarei Germani adhiberentur, prouti adhibiti sunt et conscriptio ad[. . . .]i anno proxime praeterito in omnibus partibus provinciae effectuata est. Tamem cum etiam e [mo]derna conscriptione legitimum ad calculum revocanda, maius certe contribuendi [on]us Saxonicae nationi imponendum erat, quam comitatensibus, ne illa conscriptio in [finem] producatur, et ex illius investigatione Saxonicorum officialium iniustae querelae luce meridiana clarius videantur, omnimodo laborant, ut ista quoque conscriptio penitus eludatur. Sed divina et humana iustitia requirit, ut cum ex conscriptione ab ipsismet Saxonibus toties apud augustam aulam solicitata est, et quidem (sane relinquemus a parte priorem conscriptionem) hac ultima (praesentibus suae Maiestatis Caesareae officialibus omni suspicione vacuis et simul laborantibus] iuste et legitime effectuata, nationi Saxonicae maior capa[citas] ad baiulanda publica onera evidentissime pateat, cum plus habeant, etiam plus cont[ribuant].

16. Controver[tant etiam] Saxones, quod magnates, praenobiles et nobiles Hungari, Transylvaniae de prop[riis oeconomiis non] contribuunt. Sed indigne et perperam, quia nec contribuere tenentur, [. . . . .] qui autem subditos non habent, certe in persona contribuere de[bent . . . . .] provinciam et quidem ementis acquisiverunt, et [. . . . . me]mbra sint, et praerogati[va nobi]litari et illi et successores [. . . . .]bia nationis Hungaricae gaude[. . . et] privilegia sarta et tecta per[. . . . .]ium regum Hungariae iuramentali assecu[ratione] confirmata sunt, ut contributionibus in sua persona et de propria oeconomia subiaceant, no[mi]nenter natio autem Saxonica partim ex civibus, partim ex incolis pagorum constant, et ab antiquis regibus Hungariae tanquam emphiteutae sub certis contribuendi canonibus in hanc provinciam introducta, peculiumque regium appellata, nullo modo nobilitati Hungaricae comparan[da est]. Terra enim illorum, ubi habitant, non est ipsorum propria, sed a regibus assignata, prouti [etiam] nunc quoque Terra Regia vocatur omne territorium Saxonicum; potius hoc[. . . . .] est, ut cum ipsimet Saxones officiales etiam si cives, non tamen nobiles, tenean[tur oneribus] publicis subiacere, tamen non tantum semetipsos eximunt.

sed fr[atres, et proxi]mos, etiam senes publicos et tot otiosos, quos vocant Academicos, et sub variis titulis illos, qui ditiores sunt, et qui tot proventus publicos in privatum usum convertunt, ab omni onere publico sublevatos, contra omne ius et aequum saginant, illis, qui sunt pauperiores, sunt tanta ordinariarum et extraordinariarum contributionum praessura fatiscentibus et sufferre non valentibus.

17. Desinant itaque Saxonum officiales Hungaros Transylvanos [. . . . . na]tionis Saxonicae si evenerit, ipsis imputandum est, qui miseram[plebem . . . . .] sub colore emungunt. Hoc esset validum remedium, si ex manda[to suae Majestatis] omnes et singuli officiales Saxonicarum civitatuum, oppidorum et sedium co[. . . . .] generale commendante de super omni illorum, tam publicae, quam iurid[icae et oecomo]micae directionis modalitate. Sed prius per strictissimam inqu[isitionem de omnibus] rationem reddant. Deus bone, quales confusiones, quaestores, quales[. . . . oppres]siones apparerent, dareturque illis in scriptis genuina et iusta sed[is judiciariae me]thodus, et contra facientes omnibus bonis exuti etiam in persona severiter [punientur. Cu]m enim illorum directio in gubernium hactenus non attendit, sed j[udex regius] Cibiniensis, tanquam comes universitatis Saxonicae illis solus invigilans, q[. . . . .]i subordinatos regere aut corrigere potuit et potest? qui parem cum il[lis procede]ndi et miseram plebem emungendi tenorem sequitur, et nisi etiam haec p[. . . . . nati]onis Saxonica directio in meliorem ordinem redigatur, actum erit etiam [de iis,] prout de comitatensibus.

A. 1725.

Alti volans aquila haud potest conscendere coelum.
Velle, et non posse, est nil, nisi cura gravis.

(Egykorú másolata, egérrágta hézagokkal, a báró Apor-család altorjai levéltárában.)

SAJTÓHIBÁK.

AZ I. KÖTETBEN.

A	65.	lapon a	14.	sorban	kerdettenek	helyett	kezdettenek	kell.
A	171.	»	» 27.	»	Ikefalván	»	Ikafalván	»
A	177.	»	» 12.	»	Sentpáli	»	Szentpáli	»
A	185.	»	» 25.	»	Somogyban	»	Somogyomban	»
A	216.	»	» 15.	»	Fejében	»	Fejérben	»
A	250.	»	» 23.	»	Somogyban	»	Somogyomban	»
A	401.	»	» 13.	»	Mihlácz	»	Mihálcz	»
A	492.	»	» 10.	»	osztagjait	»	asztagjait	»

A II. KÖTETBEN.

A	224.	lapon a	29.	sorban	péntekgi	helyett	péntekig	kell.
A	238.	»	» 16.	»	Joannus	»	Johannes	»

TARTALOM.

Lap

XI. Apor Péter levelezése 1687—1752 ... 1

Keletnélküli levelek ... 369

X. Báró Apor Péter gyermekeire vonatkozó levelek ... 391

FÜGGELÉK.

XI. Gyalakutai Lázár György naplója a Rákóczi-forradalom idejéből ... 645

XII. Háromszék lakosai hűségesküje III. Károlynak s a nemesek, lófők és puskások névsora 1713-ból ...

XIII. Tervezet Erdély közállapotu reformálásáról ... 643

NÉVMUTATÓ.

A. A.

Ábrahám Mihály 394. 396. 397.
Abrám Mihály 393. 394.
Abrudbánya 19. 713.
Acton 27, 524. 526. 528, 529. 530. 533, 539. 540. 541. 553. 554. 556, 557.
Adámos 15. 16. 328.
Affumac 34. 35.
Ágh György 589.
Ágh István 589.
Ágh Mihály 589.
Ágoston Menyhárt 575.
Agyagfalva 317.
Ajkler 477.
Ajta (Ld. Közép-, Nagy- és Száraz-Ajta).
Ajta (Közép) 581.
Ajta (Nagy) 580.
Ajta (Száraz) 572.
Ajtler András 483, 484. 500.
Albert János 638.
Albert Mihály 344.
Albert Mózes 610.
Albert Zsigmond 610.
Albis 152. 455. 617. 628.
Al-Doboly 208. 588.
Almás 639.
Alparét 80. 101. 104. 106.
Alsó-Csernáton 328. 397. 455. 618.
Alsó-Rákos 218.
Alsó-Torja (Altorja) 4. 6. 9. 10. 13. 29. 30. 40. 45. 46. 47. 48. 49. 69. 70. 75. 77. 81. 87. 92. 109. 114. 115. 116. 121. 122. 126. 129. 130. 131. 134. 135, 175. 182, 198. 205. 208. 213. 214. 217. 234. 236. 238. 241. 243, 258, 260. 289. 290. 292. 294. 295. 297. 309. 313. 314, 319. 320. 327, 328. 331. 332. 336. 339. 340. 342. 344. 345. 351. 353. 354. 356. 357. 358, 363. 364. 367. 377. 381. 393. 397. 398. 399. 402. 405. 407. 408. 412. 414. 415. 417. 421. 425. 427. 434. 438. 441. 442. 444. 447. 451. 453. 454. 455. 462. 466. 467. 468. 469. 486. 616. 629.
Alsó-Volál 468.
Altorja (Ld. Alsó-Torja).
Alvincz 426. 504. 537. 559. 685.
Alvinczi Péter 218.
Amade 563. 566.
Andor Mihály 599.
Andor Imre 594.
Andor Sámuel 598.
András deák 637.
András István 595.
Andrássy Ferencz 616.
Angyalos 583. 594.
Anna 159.
Antalffi 139.
Antalffi János 180. 185. 191. 195. 206.
Antos István 595. 603.
Apaffi 18.
Apaffi Mihály 703.
Apáti László 405. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461.
Apor 20. 37. 44. 80. 89. 115. 543.
Apor Anna 86. 95. 103. 121. 152. 154. 157. 165. 204. 212. 216. 223. 227. 229. 232. 263. 268. 272. 282. 309. 342. 344. 353. 355. 379. 399. 401. 473. 483. 486. 487. 502. 503. 508. 518.
Apor Borbála 3. 29. 30. 36. 37.
Apor família 323. 342. 343. 344. 356. 444.
Apor Farkas 38. 40. 58. 59. 93. 106. 121. 127. 128. 132. 135. 152. 184.

Apor Ferencz 293, 295, 328.
Apor ház 240.
Apor István 8, 12, 15, 17, 21, 22, 29, 41, 45, 214, 262, 319, 360, 366, 451, 523, 539, 540, 556.
Apor János 29, 66, 68, 69, 72, 193, 212, 215, 216, 225, 233, 267, 269, 270, 271, 298, 309, 328, 329, 342, 344, 359, 379, 401, 442, 449.
Apor József 66, 68, 69, 70, 71, 72, 201, 210, 213, 215, 216, 224, 228, 229, 226, 232, 233, 258, 267, 273, 274, 277, 278, 290, 309, 319, 320, 324, 325, 326, 334, 342, 367, 344, 356, 357, 359, 360, 363, 365, 368, 379, 381, 398, 399, 401, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 423, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 471.
Apor Józsefné (Ld. Vay Mária.)
Apor László 66, 69, 86, 91, 94, 95, 103, 105, 106, 117, 121, 131, 137, 142, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 165, 170, 183, 189, 193, 212, 224, 329, 332, 333, 334, 338, 342, 344, 256, 369, 379, 399, 449, 455, 457, 462, 467, 468, 469.
Apor Lászlóné (Ld. Székely Julia.)
Apor Lázár 13, 59, 115, 121, 162, 296, 323, 318, 340, 629.
Apor Lázárné 90.
Apor Pál 588.
Apor Péter 3, 4, 6, 8, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 25, 29, 30, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 55, 59, 61, 64, 65, 68, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 78, 81, 83, 87, 88, 91, 92, 93, 97, 101, 105, 107, 109, 114, 115, 116, 117, 120, 124, 126, 133, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 149, 151, 153, 154, 155, 157, 158, 160, 162, 164, 166, 168, 171, 174, 175, 177, 179 180, 187, 190, 191, 193, 194, 198, 202, 205, 208, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 221, 224, 225, 227, 229, 234, 236, 237, 238, 242, 243, 258, 260, 269, 270, 272, 274, 276, 278, 279, 280, 283, 294, 297, 309, 327, 330, 331, 335, 336, 339, 340, 341, 342, 351, 353, 354, 356, 357, 358, 363, 367, 381, 382, 399, 408, 411, 417, 447, 448, 449, 472, 483, 513, 514, 517, 518, 571, 583, 603, 616, 640.
Apor Péterné 33. (A többit ld. Kálnoky Borbála.)
Apor Zsuzsánna 64, 74, 79, 86, 94, 179, 500.
Arad 18.
Aradmegye 713.
Aranyas 406.
Aranyas-szék 317.
Aranyos 426.
Aranyos-szék 77, 78.
Árkos 135, 210, 216, 221, 357, 589.
Asszonyfalva 138.
Atatije Szafrangrul 43.
Ausztria 24, 323.

B.

Babos András 626.
Babos Balázs 626.
Babos Ferencz 626.
Babos Gábor 595.
Babos György 595.
Babos Jakab 626, 628.
Babos István 626.
Babos Lőrincz 626.
Babos Mihály 595, 626.
Babos Pál 626.
Babos Péter 626.
Babos Tamás 626.
Bacz András 604.
Bacz István 604.
Baczon 574.
Baczoni György 208, 588.
Bacsó István 595.
Bacsó Márton 611.
Bagoly Ferencz 637.
Bagoly János 601.
Bagoly Márton 602.
Bajom 160.

Baka Áron 331.
Baka Judit 447.
Bakesi Boldizsár 617.
Bakesi Gábor 580, 617.
Bakesi István 617.
Balázsfalva 278.
Balás Ferencz 465.
Balás Heléna 464.
Balási Ferencz 402.
Balázs Ferencz 464.
Bálint deák 612, 631.
Bálint István 447.
Bálintit (Bálintith) 25, 54, 56, 124, 129, 163, 165, 171, 248.
Bálintithné 106.
Baló István 401.
Baló József 126, 574.
Baló László 574.
Balog Boldizsár 625.
Balog István 605.
Balog János 605.
Balog László 95.
Balog Mihály 612.
Balog Péter 625.
Balog Zsigmond 119.
Balogh 37.
Balogh György 634.
Balogh Imre 634.
Balogh István 624, 634.
Balogh József 638.
Balogh László 634.
Balogh Márton 634.
Balogh Mihály 634.
Balogh Pál 634.
Balogh Tamás 627.
Bálványos 172, 416, 441, 450.
Balykó István 628.
Bánd 80, 389.
Bánffi Dénes 320.
Bánffi György 20, 103, 523.
Bánffi László 20.
Barabás 226.
Barabás György 617, 628.
Barabás János 623.
Barabás Mihály 617.
Barabás Miklós 617.
Barabás Péter 348, 628.
Barátos 605.
Barbulyné 412, 440.
Baresai Ákos 701.
Baresainé 170, 172, 174.
Bárdi Ágnes 415, 434.
Bárdi Ágota 396.
Bárdi Elek 424.
Bárdi Krisztina 457.
Bardia József 44.
Bardócz 406, 426.
Bardócz István 57, 574, 104, 106, 107.
Bardócz Pál 574.
Baricz János 441.
Barkó 474.
Barót 121, 575.
Barra Farkas 78.
Barrok János 604.
Barta Balázs 596.
Barta György 596.
Barta János 596.
Barta László 622.
Barta Márton 622.
Barta Mihály 596.
Barta Pál 596.
Barta Tamás 596.
Bartha András 177, 596.
Bartha Bálint 602.
Bartha Dániel 597.
Bartha Dienes 597.
Bartha István 622.
Bartha János 572, 602.
Bartha Márton 572, 614.
Bartha Mihály 596, 597.
Bartha Mózes 596.
Bartha Zsigmond 596.
Bartó Mihály 402.
Bartók Ferencz 591, 625.
Bartók György 591.
Bartók Illyés 593.
Bartók István 591, 593, 625.
Bartók János 450, 625.
Bartók Mihály 591, 617.
Bartók Sándor 625.
Bartos 282, 285.
Bartos András 270, 273, 276, 277, 306, 327, 347.
Bartos Márton 306.
Bartos Mihály 638.
Bartos Tamás 638.
Básta 702.
Báthori Gábor 700, 702.
Báthori István 700.
Báthori Kristóf 700.
Báthori Zsigmond 700.
Beczó István 619, 621.
Beczó László 620.
Bécs 8, 13, 14, 17, 33, 37, 61, 62, 65, 94, 95, 116, 119, 120, 124, 129, 159, 160, 170, 172, 228, 266, 269, 275, 283, 284, 285, 289, 292, 304, 307, 318, 323, 325, 332, 337, 347, 349,

350. 354, 361. 362. 363. 474. 482. 503, 505. 510. (Ld. Vienna.)
Bede Gábor 596.
Bede István 614.
Bede Mózes 596.
Bede Tamás 596.
Beder Sámuel 605.
Bedő Ferencz 605.
Bedő István 600. 605.
Bedő József 585.
Bedő Lukács 605.
Bedő Mátyás 597.
Bedő Tamás 605.
Bedőházi Gábor 610.
Bedőházi Sámuel 610.
Békás 90.
Beke István 402. 575.
Beke Miklós 575.
Bélafalva 66. 69. 443.
Béldi János 106.
Béldi Pál 201. 227.
Belényes 504.
Beneczencz 559. 560.
Benke János 602.
Benke Márton 602.
Benkő Ádám 618.
Benkő József 618.
Benkő Pál 618.
Benkő Annak 241. 242. 351. 353. 359. 393. 394. 395. 396. 397. 399. 402. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 424. 425. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 347. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 467. 469. 470.
Benkő Ferencz 59. 257. 427. 467. 470. 629.
Benkő Gábor 586.
Benkő János 449. 629.
Benkő József 447.
Benkő Mihály 589. 621.
Benkő Miklós 348. 629.
Benkő Pál 135. 242. 327. 328. 412. 414. 438. 439. 586. 588. 604.
Benkő Raphael 216. 221. 289. 322.
Benő Mihály 639.
Beresényi Miklós 28.
Beresényi 76.
Bereczk 122. 125. 225. 233. 234. 235. 236. 271. 331. 332. 341. 402. 713.
Bereczki 117.
Bereczk László 601.
Beresztelke 75.
Berkes Ferencz 581.
Berkes Mihály 581.
Bernád János 128.
Bersenyi Mihály 608.
Bese 95.
Besenyő 595.
Beszterecze 75. 76, 388.
Betfalva 172.
Bethaur 504. 505. 508. 511. 514. 517. (Ld. Pettauer.)
Bethlen 171.
Bethlen Ádám 270, 271. 273.
Bethlen Elek 118. 124. 129. 133. 135.
Bethlen familia 355.
Bethlen Ferencz 524.
Bethlen Gábor 538, 700.
Bethlen Imre 324.
Bethlen István 105.
Bethlen Kata (L. Haller Lászlóné.)
Bethlen László 566.
Bethlen Miklós 523. 524. 525. 526. 527. 530. 533. 534. 536. 537. 539. 540. 542. 546. 547. 549. 551. 553. 554. 555. 556. 557.
Bethlen Sámuel 346. 523.
Bialis 119.
Bialis Ferencz 128. 340.
Bibarczfalva 153.
Bihar 713.
Bihari Márton 465.
Bihar m. 504.
Bikfalva 107. 147. 175. 176. 225. 350. 351. 354. 355. 512. 513. 514. 599.
Bikfalvi György 599.
Biraga János 608.
Biró 125. 146. 154. 156.
Biró András 639.
Biró János 199. 639.
Biró Mihály 639.
Biró Terézia 464.
Bita 623.
Bitai György 620.
Bitai Mátyás 620.
Bitai Péter 620.
Bitai Zsigmond 614.
Bocskai István 700. 702.

Bocz Bálint 577.
Bocz Sámuel 577.
Bod Dániel 631.
Bod Ferencz 631.
Bod György 631.
Bod Ilona 194.
Bod János 122, 125.
Bod Márton 631.
Bod Mihály 631.
Bod Pál 631.
Bod Sámuel 631.
Bod Tamás 631.
Bodó András 93.
Bodó 369.
Bodó Ferencz 448, 629.
Bodó Gergely 424, 447, 629.
Bodó István 629.
Bodó Katalin 439.
Bodó Krisztina 412, 414.
Bodó Mihály 415.
Bodok 593.
Bodor Balázs 621.
Bodor Ferencz 620.
Bodor Gábor 620.
Bodor János 620.
Bodor Mihály 620.
Bodor Miklós 620.
Bodor Péter 620.
Bodor Sámuel 620.
Bodor Zsigmond 620.
Bodos 573.
Bodosi István 580.
Bodosi József 580.
Boér Ferencz 25, 28.
Boér Ferenczné 138.
Boér Gábor 134.
Boér Gáborné 86.
Boér György 406.
Boér István 42, 43, 59, 78, 114, 122, 126, 163, 181, 373, 572.
Boér Istvánné 143.
Boér László 366.
Boér Simon 365, 366.
Boér Simonné 105.
Boga 274.
Bogdán Boldizsár 611.
Bogdán Mihály 612.
Bogdán Péter 612.
Bogyó Mihály 606.
Boldfalviné 52.
Bolgárszeg 43.
Bonezida 39, 173.
Bőné István 564.
Bora András 592.
Bora Ferencz 592.
Bora István 592.
Bora János 592.
Bora József 358.
Bora Mihály 592.
Bora Péter 591.
Bora Tamás 592.
Bora Zsigmond 591.
Borbély János 541.
Borbély Mihály 181.
Borberek 426.
Boresa 128, 133.
Bordásné 104.
Borkút 450.
Bornemiszsza 324.
Bornemiszsza János 688.
Bornemiszsza Sámuel 364.
Boros 104.
Boros-Jenő 328.
Borosnyó (Nagy) 177.
Borta 150.
Borzási 129.
Bossáni Farkas 174.
Bota 474.
Botár Joákim 381.
Bozza 288, 331, 341.
Bögöz 72.
Bögözi István 626.
Bögözi János 626.
Bögözi Mihály 626, 639.
Bögözi Pál 626.
Bögözi Zsigmond 638.
Bölön 578.
Brailla 341.
Brassó 18, 22, 23, 30, 32, 34, 38, 39, 50, 55, 56, 57, 63, 65, 66, 69, 73, 74, 121, 122, 134, 135, 146, 147, 150, 153, 154, 156, 171, 173, 192, 208, 216, 224, 225, 226, 229, 237, 268, 290, 291, 307, 318, 341, 347, 376, 388, 439, 157, 323, 505.
Bukarest 24, 25, 27, 43, 341.
Bussy gróf (Rabutin) 36.

C. Cz.

Castaldus 702.
Coltempladt 564.
Conrád Tamás 610.
Conradi Sámuel 541.
Conradus Sámuel 523, 524.
Czakó 205.
Czakó János 608.
Cantacuzenus Constantinus 35.

Carp Márton 406.
Czerjék János 586.
Czerjék Ferencz 604.
Czerjék Ferenczné 166.
Czerjék Pál 586.
Czerjék Simon 586.
Christoph Sámuel 550.
Cibinium (Ld. Nagy-Szeben.)
Czikó János 413.
Czófalva 614.

Cs.

Csabai Dániel 614.
Csabai N. Pál 596.
Csákány Balázs 620.
Csákány Bálint 620.
Csákány Boldizsár 620.
Csákány Ferencz 592.
Csákány István 591, 596, 620.
Csákány János 620.
Csákány Pál 591, 596, 620.
Csákány Tamás 591.
Csáki 67.
Csáki Ferencz 402.
Csanád 20.
Csáni 483.
Császár István 588.
Csatai István 610.
Csató 137.
Cseah Dávid 614.
Cseah György 614.
Cseah Tamás 614.
Cseh 115, 116, 118, 119, 125, 127, 128, 130, 132, 139, 140, 149.
Cseh András 619.
Cseh Bálint 612, 618.
Cseh Demeter 619.
Cseh Ferencz 627.
Cseh György 618.
Cseh István 72, 618, 627.
Cseh János 618, 627.
Cseh Kelemen 610.
Cseh László 627.
Cseh Márton 618.
Cseh Mihály 182, 183, 184, 187, 189, 190, 206, 211, 242, 618, 356.
Cseh Miklós 608, 627.
Cseh Pál 619.
Cseh Péter 619, 627.
Cseh Tamás 619, 627.
Csekme János 606.
Csengeri János 633.
Csente 217, 218.
Cserei György 309.
Cserei Mihály 642, 643.
Cserey Sámuel 575.
Csernáton 142, 143, 144, 145, 201, 369, 453.
Csernini 235.
Csernovics 101, 157, 164, 169, 171, 174.
Csia Mihály 600.
Csia Pál 614.
Csie István 596.
Csicsó 241.
Csik 26, 32, 45, 55, 56, 79, 97, 101, 117, 161, 163, 164, 169, 171, 182, 183, 201, 212, 225, 235, 241, 248, 273, 274, 275, 287, 316, 318, 334, 335, 371, 376, 387, 389, 400, 699, 406, 226.
Csik (Al-) 400.
Csik (Fel-) 400.
Csiki János 631.
Csiki László 631.
Csiki Pál 619.
Csik-Somlyó 39, 97, 184, 187, 189, 210, 334.
Csik-szék 210.
Csik-Szent-György 192, 193.
Csik-Szent-Király 328.
Csik-Szent-Tamás 486.
Csiki Zsigmond 619.
Csik-Szent-Simon 405, 406.
Csik-Szereda 56, 139, 145, 225, 235, 389, 713.
Csiszér Mihály 216.
Csiszér Mihály (gidófalvi) 221.
Csobot Simon 327, 328, 414. (Ld. Tsobot.)
Csoma 279.
Csoma Miklós 273.
Csoma Zsigmond 608.
Csomafái József 457.
Csomortány 639.
Csontos István 609.
Csorba István 401, 405.
Csorja Balázs 610.
Csorja Illés 615.
Csorja János 610.
Csorja Mihály 610.
Csorja Péter 615.
Csorja Tamás 610.
Csorja Zsigmond 615.
Csúcs 169.
Csúsz Miklós 610.

Csúsz Tamás 584.
Csüdör Boldizsár 625.
Csüdör Ferencz 625.
Csüdör Gáspár 625.
Csüdör István 625.
Csüdör Mihály 625, 633.
Csüdör Mózes 625.
Csüdör Pál 633.
Csüdör Péter 633.
Csüdör Zsigmond 633.
Csür (Nagy-) 533, 558.

D.

Daczó 304, 305, 307.
Daczó Ferencz 129, 133, 135, 177.
Daczó János 318.
Dálnok 152, 394, 405, 455, 621.
Dálnoki Székely Zsigmond (Ld. Székely Zsigmond.)
Damokos 361.
Damokos István 641.
Damokos János 75.
Damokos Péter 618, 641.
Damó Sándor 597.
Daniel Borbála 218.
Daniel Ferencz 288, 524, 529.
Daniel Péter 75, 138.
Danka Balázs 629.
Danka Borbála 377.
Danka László 629.
Danka Péter 629.
Daravácz István 631.
Darlacz 94, 95, 97, 132, 159, 161, 178, 160, 280, 181, 179, 182, 237, 238, 277.
Dávid István 610.
Dávid Sámuel 610.
Dávid Zsigmond 610.
Deák Anna 441.
Debreczen 7, 226.
Decs 278, 426.
Demeter 139.
Demien 196.
Demjén József 626.
Demjén Kelemen 627.
Demjén László 627.
Deső Benedek 641.
Déva 19, 272, 559.
Diecz 195.
Diénes András 634.
Diénes Gábor 634.
Diénes György 634.
Diénes István 634.
Diénes János 634.
Diénes Péter 634.
Dimén János 608.
Dimén Mihály 106, 608, 627.
Diód 171.
Doboka vármegye 105, 217, 273, 406, 425, 712, 713.
Doboly (Al-) 208, 588.
Dobolló 512, 513.
Dobra 20, 278.
Dóczi Ferencz 347.
Dombi 79, 277, 280, 340.
Dombi János 93, 326, 340, 341, 361.
Dombi László 634.
Domokos András 579.
Domokos Benedek 579.
Domokos Ferencz 324.
Domokos Gábor 579.
Donát 18, 58.
Donát familia 385.
Donát György 50, 56, 59, 571, 583.
Donát István (Szőrcsei) 611.
Donáth Pál 580, 583, 604.
Donáth Zsigmond 449.
Donát Mihály 596.
Donethné 36.
Dorlacz 79. (Ld. Darlacz.)
Droja 354.
Dujardin István 503.
Duna 150, 226.

E.

Ebersdorf 9, 11.
Eckler 530.
Ecsed 18.
Eczken András 617.
Eger 123, 129, 132, 134, 206.
Egerpatak 71, 596.
Elekes István 606.
Elekes János 619.
Elekes László 606.
Elekes Sámuel 619.
Elekes Sándor 606.
Elekes Zsigmond 587.
Endes János 406.
Endes Mihály 406.
Endes Miklós 405, 406, 454.
Endes Pál 406.
Engel 404.
Enyed 106, 485, 487, 490, 493, 495, 499, 563.

Enyed (Ld. Nagy-Enyed.)
Enyedi 145. 155.
Enyedi András 598.
Erdély 20. 25. 36. 44. 46. 47. 48. 49. 61. 76. 87. 88. 89. 93. 96. 107. 113. 120. 124. 129. 133. 154. 172. 175. 190. 191. 203. 214. 215. 217. 226. 231. 243. 245. 246. 264. 265. 267. 275. 276. 279. 302. 310. 311. 316. 323. 328. 334. 339. 352. 361. 376. 377. 379. 380. 405. 406. 407. 415. 417. 421. 425. 438. 452. 453. 454. 460. 461. 462. 466. 470. 471. 472. 504. 505. 507. 508. 524. 526. 529. 537. 538. 539. 540. 541. 543. 550. 553. 556. 566. 567. 568. 571. 583. 603. 616. 641. 643. 645. 646. 647. 648. 649. 651. 652. 657. 659. 660. 662. 664. 665. 671. 681. 684. 685. 687. 689. 693. 699. 700. 702. 703. 710. 716.
Erdő Mihály 624.
Erdő Miklós 624.
Eresztevény 596.
Eresztevényi István 596.
Erked 218. 221. 518.
Erős Mihály 402.
Esztelnek 92. 93. 127. 402. 638.
Esztergom 320.
Etfalva 256. 257. 419. 434. 587.
Eugenius (Savoyai Jenő hg.) 72.

F.

Faberi 39.
Faberi Bertalan 41.
Fábján György 150.
Fábján István 623.
Faragó Ferencz 402. 412.
Farkas István 385. 618.
Farkas Mihály 626.
Farkas Sándor 105. 369.
Farkas Pál 618.
Farkas Pálné 268.
Favorita 39.
Favrik 465.
Fazekas János 631.
Fejér vm. 21. 218. 221. 235. 397. 424. 435. 450. 468. 470.
Fejérd 101. 103. 380.
Fejér István 608.
Fejér János 607.
Fejér Péter 608.
Fejérvár 169. (A többit ld. Gyula- és Károly-Fejérvár.)
Fejér Zsigmond 607.
Fekete János 619.
Fekete József 328.
Fel-Doboly 597.
Felső-Csernáton 631.
Felső-Geses 119.
Felső-Torja 454, 455. 631.
Felső-Volál 348. 349. 468.
Felszegi Ferencz 639.
Felszegi Mihály 639.
Ferdinánd (I.) 317.
Ferencz mester 608.
Ferencz Mihály 601.
Ferencz Tamás 579.
Ferenczi Borbála 459.
Ferrati 104. 109. 126. 149. 207. 239. 369. 375.
Ferrati Bertalanné (Ld. Kálnoki Ágnes.)
Ferrati Mihály 166.
Ferratiné 147. 148. 150. 172. 373. 375.
Fertán Gligor 82.
Fogaras 56. 57. 66, 258. 280. 361. 406, 426. 485. 486. 513. 514. 515. 541. 561. 565. 712.
Fogarasi 79, 148. 167. 369. 373.
Fogarasi Jakab 623.
Fogas Imre 608.
Fogas Mátyás 608.
Fogas Péter 608.
Fogas Sámuel 608.
Fogsing 127.
Foltha Ferencz 633.
Foltha István 632.
Forgách Zsigmond 702.
Forró András 594.
Forró Ferencz 594.
Forró Gábor 594.
Forró István 594.
Forró László 594.
Forró Pál 594.
Forró Sámuel 613.
Forgách 25. 45.
Fotos 594.
Foxen (Foksán) 341.
Földvári 61.
Franczia-ország 261.
Franctenberg 235.
Frank 495. 500.
Futásfalva 144. 209. 261. 341. 402. 413. 448. 455. 635.

Fülöph Farkas 625.
Fülöp Imre 629.
Fülöp István 629.

G.

Gábor deák 611.
Gájer 119.
Galacz (Fogarasm.) 40. 57. 87. 136. 146. 147. 150. 153. 168. 169. 209. 212. 215. 216. 229. 263. 280. 373. 457. 485. 503. 506. 509. 511. 513.
Gál András 575. 615.
Gál Dávid 615.
Gálfalvi János 328.
Gál Farkas 123. 127. 128.
Gál (Gáll) Ferencz 449. 615.
Gál István 575.
Gál János 575. 615.
Gáll László 622.
Gáll Mihály 625.
Gáll Péter 636.
Gáll Sámuel 621.
Gál Máthé 575.
Gál Miklós 575. 621.
Gál Pál 575.
Gál Péter 621.
Gál Tamás 575.
Gálfalvi Gergely 524.
Gálffi Pál 45.
Gallasz 455.
Garai Kata 217. 218.
Gáspár 72.
Gáspár Ferencz 612.
Gáspár József 609.
Gáspár Mihály 609.
Gáspár Sámuel 637.
Gáspár Zsigmond 609.
Gazda András 595.
Gazda Ferencz 123. 211. 594. 595.
Gazda Gábor 595.
Gazda István 595.
Gazda Márton 595.
Gazdagh Bálint 578.
Gazdagh Boldizsár 578.
Gazdagh István 578. 579.
Gazdagh János 578.
Gazdagh Sándor 578.
Gelencze 125. 151. 402. 608.
Geréb János 636.
Geréb József 145. 256. 587.
Geréb Józsefné 157.
Gergely Gáborné 413.
Gergely Mihály 622.
Gergelyfája 106.
Geses 258.
Geses (Ld. Felső-)
Gidófalva 152. 455. 584.
Gidófalvi 71.
Gidófalvi Gábor 39. 59. 73. 388. 603.
Gidófalvi István 589.
Gidófalvi Miklós 242.
Gilányi 233. 235.
Glickersperg 18.
Goesmán László 418. 421.
Goleszkuly 73.
Goleszkul Vornik 43.
Gombkötő András 585.
Gombkötőné 57.
Gottlib 165.
Göncz-Ruszka 92.
Görgény 19. 561. 660.
Graffen 561.
Graven 561.
Groneczki János 591.
Groneczki Sámuel 592.
Gunner Péter 34.
Guruzda Ferencz 604.
Güez 147.
Güdör Mihály 148. 151.
Gvadányi 234.

Gy.

Gyalakuta 521. 523.
Gyalu 562.
Gyárfás 558. 559.
Gyárfás Ferencz 591.
Gyárfás István 620.
Gyárfás Mihály 591.
Gyárfás Pál 591. 620.
Gyarmati Mária 464. 465.
Gyászvásár (Jászvásár) 166.
Gyéres 102. 104. 105. 106. 107. 136. 138.
Gyergyai István 639.
Gyergyó 20. 159. 167. 168. 169. 201. 280. 287. 372. 381. 400. 406. 426.
Gyergyó-szék 394. 396.
Gyöngyösi Gábor 592.
Gyöngyösi János 397.
Győr 139.
Győr (Nagy-) 170.
Györgybíró István 620.
Györgybíró János 601.

Györgybíró Lukács 601.
Györgybíró Miklós 601.
Györgybíró Péter 601.
Györgybíró Sámuel 601.
Györgyffi Orbán 382.
György Jakab András 635.
György Jakab István 635.
György Jakab Péter 635.
György Páll Gergely 622.
Gyujtó János 584.
Gyula 19.
Gyulai László (váradi) 591.
Gyulafehérvár 195, 199, 200, 205, 206, 207, 213, 215, 218, 231, 232, 249, 250, 251, 252, 262, 368, 372, 273, 374, 385, 422, 424, 444, 462, 463, 465, 466, 467, 468, 470, 540, 541, 356, 550, 564, 712, 713. (Ld. Fejérvár és Károly-Fejérvár.)
Gyulaffi 347.
Gyulaffi László 134, 169, 230, 231, 266, 275, 284, 292, 350.

H.

Hadad 524.
Hadi György 626.
Hadi István 626.
Hadi László 626.
Hadi Mihály 626.
Hadik 499.
Hadik András 502.
Hadnagy Balázs 621.
Hadnagy Boldizsár 606.
Hadnagy István 606.
Hadnagy János 20, 606.
Hadnagy József 621.
Hadnagy Mihály 606.
Hadnagy Tamás 606.
Hagymás-Bodon 195, 196.
Hajas 102.
Haller 63, 65, 91, 96, 101, 121, 167, 200, 201.
Haller György 524, 525, 528, 549, 554.
Haller István 31, 523, 524 535, 541, 562.
Haller János 63, 67, 71, 114, 115, 159, 161, 162, 163, 165, 171, 172, 173, 187, 188, 208, 222, 223, 238, 259, 260, 371, 372, 500.
Haller László 159, 178.
Hallerné 79.
Hallerné 98.
Haller Pál 133, 345.
Haller Péterné (Ld. Tarnóczi Sára.)
Halmágyi István 462, 466.
Halmágyi Mihály 196.
Halmágyi Sámuel 406.
Hamar Ferencz 105.
Haraly 607.
Harczó 328.
Harkó Ferencz 176, 599.
Harkó József 599.
Háromszék 16, 32, 39, 40, 42, 44, 54, 55, 56, 58, 67, 78, 87, 92, 101, 103, 107, 111, 112, 113, 136, 139, 140, 161, 162, 164, 166, 171, 173, 176, 185, 197, 199, 208, 212, 213, 215, 226, 228, 229, 230, 234, 235, 236, 240, 241, 242, 243, 246, 254, 259, 262, 287, 288, 294, 296, 297, 298, 299, 301, 304, 305, 306, 316, 318, 326, 336, 337, 338, 341, 344, 345, 347, 356, 361, 362, 372, 373, 384, 385, 398, 405, 422, 455, 462, 463, 464, 470, 472, 494, 514, 610, 699.
Háromszéki Borbála 449.
Harság 558, 559, 562.
Hartzói János deák 196.
Hatházi Mátyás 620.
Hatolyka 328, 624.
Hátszeg 713.
Havasalföld 23, 30, 31, 39, 73, 77, 103, 107, 154, 156, 216, 224, 225, 227, 271, 373, 276, 277, 280, 331, 341, 378.
Hegyes Dávid 442.
Heinis György 562.
Héja Mihály 628.
Henter 57, 59, 72.
Henter Ádám 333.
Henter Benedek 25.
Henter Benedekné 119.
Henter Dávid 56, 144, 186, 273, 288, 297, 335, 375, 602.
Henter Elek 196.
Henter Farkas 580.
Henter Ferencz 523.
Henter János 216.
Henter Kelemen 602.
Henter Zsigmond 25.
Hétfalu 280.
Hevenesi Gábor 7, 8 13, 15, 37, 38, 40.

Héviz 118.
Hidvég 336.
Hilib 615.
Hodor József 633.
Hollaki 282.
Hollaki János 306.
Hólya 102.
Honter János 602.
Horánczki János 603.
Hortobágy 271.
Horvát Andrásné 361.
Horvát Pál 614.
Horvátország 171. 261.
Hosszúaszó 373. 375.
Hunyad 21. 406. 426. 524. 557. 559.
Hunyadmegye 19. 102. 158. 209. 497.
Hunyadi Ferencz 328.
Huszár György 580.
Huszár János 581.
Huszár Mihály 581.
Huszár Pál 580.
Huszár Tamás 581.
Huszt 18.
Huszti István 403, 404.

I.

Ibrány 18.
Igen 226.
Ikafalva 144. 276, 369. 414. 430. 455. 634.
Illyefalu 27. 39. 138. 142. 143. 144. 145. 151. 153. 154. 155. 156. 157. 167. 172. 310. 312. 313. 340. 379. 587. 713.
Illyés Gergely 348.
Imecs Antal 362. 406.
Imecs Damokos 393. 395. 407. 411. 427. 434. 439. 442. 455. 462. 467. 470.
Imecs Damokosné 414. (A többit ld. Benkő Anna.)
Imecsfalva 393. 402. 422. 425, 427. 434. 439. 455. 462. 467. 470. 610.
Imecs familia 385.
Imecs László 343. 412. 610.
Imecs Mátyás 610.
Imecs Mózes 610.
Imreh Ferencz 587.
Imreh István 587. 591.
Imreh János 589. 591.
Imreh József 242. 289. 306. 326. 361. 363. 301.
Imre Sámuel 419, 434.
Imre Sámuelné (Ld. Köneczi Sára.)
Incze András 575.
Incze Balázs 584.
Incze Gábor 637.
Incze György 575. 584.
Incze István 348. 575.
Incze János 575.
Incze Márton 572.
Incze Mihály 575, 600.
Incze Sámuel 593.
Inczédi Pál 523.
Inczédi Sámuel 105.
Isák Péter 71.
Istók László 468.
István deák 611.
Ivánfalva 328.

J.

Jabroczkiné 118. 127.
Jakab deák 608.
Jakabos familia 384. 385.
Jakabos Ferencz 625.
Jakabos István 384. 385. 386. 625.
Jakabos Lőrincz 625.
Jakabos Mihály 385, 625. 629.
Jakabos Mózes 635.
Jakabos Pál 629.
Jakabos Péter 626.
Jakó András 145. 151.
Jakó István 154.
Jancsó Ferencz 584.
Jancsó Gábor 448.
Jancsó János 599. 638.
Jancsó László 358.
Jancsó Mihály 92, 93. 325. 385. 397.
Jancsó Pál 395.
Jancsó Péter 591.
Jancsó Simon 395, 397.
Jancsó Zsigmond 584.
Jankó Balázs 588.
Jankó Elek 143.
Jankó Ferencz 242. 417.
Jankó Mihály 588.
Jankó Péter 604.
János deák 612. 627.
Jánosfalvi Farkas 459.
Jánosi 224.

Jászvásár (Jassi) 97, 109, 158, 159. (Ld. Gyászvásár.)
Jeneiné 69.
Jenő 713. (Ld. Boros-Jenő.)
Jeszen (Ld. Kis-)
Jordáki 90.
Jósa Ferencz 471.
Jósa György 402.
Jósika Imre 535.
Jósikáné 86.

K.

Kádár Bukur 455.
Kádár Ferencz 603, 608.
Kádár Mihály 608.
Kaján 119, 128.
Kálló 18.
Kálnok 135, 219, 592.
Kálnokfalva 236.
Kálnoki 92, 96, 141, 267, 329, 472, 474, 479, 483, 484, 486, 495, 497, 498, 499, 504, 508, 514, 518.
Kálnoki Ádám 33, 343, 344, 386, 387, 389, 400.
Kálnoki Advigа 400.
Kálnoki Ágnes 51, 98, 108, 110, 218.
Kálnokiak 373.
Kálnoki Antal 267, 279.
Kálnoki András 342.
Kálnoki Antal 344, 500, 508.
Kálnoki Borbála 32, 33, 34, 35, 50, 52, 55, 56, 60, 64, 65, 66, 68, 70, 72, 74, 77, 82, 90, 91, 97, 102, 109, 114, 115, 116, 117, 121, 122, 129, 131, 135, 138, 140, 142, 143, 144, 145, 147, 153, 154, 155, 157, 158, 160, 161, 163, 164, 165, 174, 175, 182, 183, 184, 186, 187, 189, 190, 192, 193, 194, 196, 198, 200, 201, 202, 205, 210, 212, 213, 216, 217, 219, 220, 221, 225, 233, 267, 268, 269, 270, 277, 278, 279, 399, 472, 514, 517.
Kálnoki Domokos 148.
Kálnoki familia 342, 343, 344, 349, 358.
Kálnoki Ferencz 217, 219, 228, 236, 287, 334, 335, 337, 400.
Kálnoki ház 240.
Kálnoki Hedvig 210, 211.
Kálnoki Lajos 497.
Kálnoki Mihály 95, 107, 113, 119, 128, 136, 143, 168, 173, 198, 204, 238, 270, 271, 375, 376.
Kálnoki Mihályné 269, 271.
Kálnokiné 103, 114, 115, 120, 123, 124, 129, 130.
Kálnoki Péter 27.
Kálnoki Péterné 149.
Kálnoki Sámuel 9, 11, 12, 15, 17, 19, 21, 50, 61, 63, 217, 318, 342, 381, 400, 568.
Kálnoki Tamás 618.
Kalocsa 129.
Kamiller 474.
Kampolonga 233.
Kampulung 73.
Kandó 441.
Kanisztos János 636.
Kanisztos Miklós 636.
Kanisztos Péter 636.
Kanta 240, 242, 243.
Kanyó András 596.
Kapiné 59.
Karakai Boldizsár 92, 93.
Karakkai Boldizsár 384.
Karánsebes 713.
Karatna 93, 194, 393, 394, 395, 396, 397, 405, 409, 415, 416, 424, 425, 431, 438, 447, 450, 453, 455, 458, 461, 466, 469.
Károly (III.) 46, 47, 49, 571.
Károlyfejérvár 7, 12, 15, 19, 57, 103, 107, 153, 158. (Ld. Gyulafejérvár.)
Károlyi 96.
Károlyi familia 297, 349.
Károlyi István 348, 349.
Károlyi Sándor 90, 564.
Károlyi Zsófia 293, 295, 348, 349.
Károlyvár (l. Károlyfejérvár.)
Karurman 85.
Kasolya 152, 155.
Kassa 81.
Kastal 240, 271.
Kastal János 251, 254, 255.
Kaszás Balázs 19.
Kászon 197, 224, 287, 387, 400, 406, 426, 440.
Kászoni Mihály 620, 638.
Kászoni Tamás 638.
Katona Márton 612.
Kaurmann 172.
Kecskemét 76.

Kecskés 301.
Kecze 11. 12.
Kelemen Veronika 348.
Kemény Ádám 103.
Kemény Boldizsár 524.
Kemény János 701.
Kemény László 484. 498. 524. 529. 530.
Kemény Simon 484. 524.
Kemény Zsigmond 498.
Kemény Zsigmondné 497. 498.
Kempina 233.
Kend 115.
Kendeffi Gáspár 524.
Kerecsesora 161.
Kerekes Márton 483. 484.
Kerepecsi András 636.
Kerepeczi György 625.
Kerepeczi István 625.
Kerepeczi Mihály 625.
Keresztényfalva 146.
Keresztes Ferencz 606. 620.
Keresztes János 620.
Keresztes Mihály 620.
Keresztes Mózes 620.
Keresztes Sámuel 612.
Keresztes Sándor 620.
Keresztes Tamás 606. 612.
Keresztesi Pál (l. Nagymegyeri.)
Keresztesi Sámuel 523. 533. 541. 557.
Keresztúr (Sajó-) 220. 406. 426.
Keresztúri Kriska 359.
Keresztúri Krisztina 518.
Keresztúri Miklós 373.
Kertész Ferencz 440.
Kertész István 417.
Keserű Ferencz 237.
Keserű István 601.
Keserű József 636.
Keserű Pál 280. 294. 296.
Keserű Pálné (l. Danka Borbála.)
Keserű Péter 636.
Keszei János 563.
Kézdi 224. 225. 243. 305. 327, 328. 332. 339. 342. 401. 402. 405. 406. 407. 411. 424. 426. 430. 438. 441. 442. 453. 462. 571. 583. 603. 616. 640. 641.
Kézdi-szék 12. 81. 83. 93. 113. 199. 385. 393. 397. 467. 468.
Kézdi-Szent-Lélek 57. 63. 75. 77. 78. 82. 90. 91. 97. 102. 103. 115. 120. 121. 122. 123. 125. 127. 129. 131. 134. 136. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 147. 148. 149. 150. 152. 153. 154. 155. 165. 167. 183. 184. 192. 193. 194. 197. 198. 200. 201. 202. 204. 205. 210. 211. 219. 222. 223. 233. 237. 238. 239. 240. 244. 261. 267. 268. 269. 270. 277. 278. 279. 313. 343. 344. 348. 368. 369. 381. 387. 402. 412. 455. 472.
Kézdi-Szent-Márton 387.
Kézdi-Vásárhely 92. 93. 99. 134. 149. 189. 225. 293. 294. 296. 330. 376. 393. 395. 396. 397. 411. 453. 713.
Kibéd 280.
Killyén 586.
Killyéni Ferencz 586.
Killyéni György 586.
Kimita 368.
Kimpilong 235.
Kimpina 23.
Király Boldizsár 613.
Király István 592.
Király László 594.
Király Mihály 591. 592.
Kis Adalbert 408. 413.
Kis Anna 413.
Kis Albert 448.
Kis Balázs 361.
Kis Boldizsár 206. 615.
Kis Borbála 416.
Kis-Borosnyó 598.
Kis Dávid 615.
Kisfaludi 349.
Kisfaludi família 293. 348.
Kisfaludi Ferencz 96.
Kisfaludi Krisztina 297.
Kis Ferencz 592.
Kis Gábor 416.
Kis György 615.
Kis-György József 579.
Kis-György Mihály 579.
Kis István 447.
Kis János 592.
Kis-Jeszen 328.
Kis Juditha 408.
Kis-Márton 144.
Kis Mihály 615.
Kis Miklós 615.
Kis-Szőllős 138. 212. 273.
Kis-Pál György 601.
Kis-Pál Mihály 602.
Kis Péter 274. 615.
Kizing 224. 259.

Kocsárd 78.
Kollonics 37.
Kolos 76, 106, 712, 713.
Kolosvári 164.
Kolosvári Ferencz 631.
Kolosvári György 425, 454, 461.
Kolosvári Márton 565.
Kolozs 273, 277, 406, 425.
Kolozsvár 7, 8, 15, 19, 21, 22, 34, 39, 40, 46, 60, 61, 69, 81, 83, 84, 89, 90, 96, 100, 101, 102, 104, 114, 115, 126, 127, 129, 132, 133, 135, 140, 141, 151, 155, 157, 158, 161, 163, 164, 165, 166, 168, 171, 173, 174, 175, 177, 179, 180, 184, 185, 186, 196, 197, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 212, 213, 226, 239, 249, 278, 280, 301, 308, 497, 562, 563, 564, 662, 703, 712.
Komárom 170.
Komolló 598.
Kon Istvánné 122.
Koncz 125, 196, 197.
Koncz András 126, 127, 192, 193.
Koncz Balázs 76.
Koncz János 463.
Konrád András 628.
Konrád György 628.
Konrád Tamás 628.
Konstantinápoly 99.
Kont Tamás 133.
Kónya Ferencz 596.
Kónya János 596.
Kónya Mihály 596.
Kónya Sámuel 596.
Korda 14, 38, 39, 40, 65, 70, 132, 169, 329, 340.
Korda György 323.
Kordáné 72.
Korda Zsigmond 45, 524, 550.
Kornis Antal 290.
Kornis Antalné 497.
Kornis István 63, 124, 165, 196, 524, 534.
Kornis Zsigmond 46, 49, 87, 92, 113, 175, 202, 524, 525, 528, 554, 556.
Koroncs Ágnes 457.
Korod 196.
Koród-Szent-Márton 17, 104, 105, 107.
Kósa Bálint 601.
Kósa István 601.
Kósa János 601.
Kosolnik 150.
Kovács 127, 135.
Kovács András 621, 631.
Kovács Boldizsár 346.
Kovács Ferencz 600.
Kovács Gergely 631.
Kovács György 594, 601, 619.
Kovács Imre 622.
Kovács István 609, 621, 622.
Kovács János 609 631, 594.
Kovács József 625.
Kovács Kelemen 622.
Kovács László 621.
Kovács Márton 621, 631.
Kovács Mihály 601.
Kovács Miklós 609.
Kovács Péter 601, 622.
Kovács Sámuel 622.
Kovács Zsigmond 609, 631.
Kovács Zsuzsánna 453.
Kováts István 579.
Kováts János 615.
Kováts Mihály 615.
Kovászna 233, 405, 419, 421, 425, 427, 434, 435, 438, 450, 451, 453, 611.
Kozma 226, 283, 316, 347.
Kozma Antal 344, 632.
Kozma István 611.
Kozma János 606, 631.
Kozma József 285, 327, 471.
Kozma Kelemen 325.
Kozma László 155, 325.
Kozma Mihály 606.
Kozmáné 149.
Kozma Sámuel 612, 632.
Kozma Simon 631, 632.
Köblös János 328.
Köhalom 711.
Kökényesi Miklós 631.
Kökös 597.
Köleséri 55, 57, 59, 69, 70, 120, 172.
Köleséri Sámuel 175.
Költő Bálint 585.
Költő János 585.
Költő Mihály 585.
Költő Miklós 585.
Köncze Ferenczné 3.
Könczei 54.
Könczei Ádám 416, 450.
Könczei András 242.
Könczei Anna 435.
Könczei Dávid 121, 123, 128, 133, 135, 171.

Köneczei Elek 466.
Köneczei Ferencz 67. 635.
Köneczei Gábor 93. 393. 469. 636.
Köneczei Gergely 187. 394. 424. 438. 461. 604.
Köneczei Gergelyné (l. Mikó Zsuzsánna.)
Köneczei Gergelyné (l. Szarka Máris.)
Köneczei Judit 460.
Köneczei Kelemen 118.
Köneczei Mihály 194.
Köneczei Sámuel 194.
Köneczei Sára 419. 434. 450. 452.
Köneczei Zsigmond 393. 397.
Königsegg 642.
Képecz 577.
Kőrispatak (Ld. Köröspatak.)
Kőrispatak 120.
Körös 613.
Köröspatak 12. 91. 176. 217. 342. 355. 357. 358. 386. 485. 513. 585.
Kővár 406. 426. 713.
Kövér Bálint 595.
Kövér Benedek 584.
Kövér Ferencz 427.
Kövér István 415. 595.
Kövér Jakab 595.
Kövér László 584.
Kövér Mihály 595.
Kövér Pál 584.
Kövér Péter 595.
Kövér Simon 584.
Kövesd 57. 65. 104. 107. 118. 126. 136. 139. 153. 168. 169. 209. 227. 258. 262. 263. 271. 272. 273. 274. 276. 277. 278. 279. 280. 364. 365. 366. 370. 373. 375.
Közép-Ajta 308. 309. 571. 581.
Krakai Boldizsár 83.
Kraszna 406. 426.
Kukuj 484.
Kun Ádám 469.
Kun András 637.
Kun Farkas 612.
Kun Ferencz 637.
Kun Gothard 348.
Kún László 424.
Kún Sára 416. 417. 431. 437.
Kun Zsigmond 84. 87. 107. 113. 415.
Kun Zsigmondné (Ld. Bárdi Ágnes.)
Kurtapatak 638.
Kúti György 601.
Kúti István 601.
Kúti László 601.
Kúti Péter 601.
Kúti Sámuel 601.
Küküllő 8. 9. 10. 11. 13. 14. 15. 16. 21. 280. 406. 425. 468. 523. 524. 712.
Küküllő (Nagy-) 278.
Kürti Vitéz László 348.
Küs István 629.
Küsfaludi (Ld. Kisfaludi.)
Küs-Pál László 601.

L.

Ladányi Gergely 625.
Ladáni György 625.
Lajos István 584.
Lajos Mihály 601.
Lajos Mózes 602.
Lajos Péter 601.
Laszó (így! László?) András 324.
László András 634.
László Ferencz 604.
László Ilona 114.
László János 604. 614. 634.
László László 604.
László Mihály 614.
László Pál 634.
László Zsigmond 406. 421. 442.
Lázár Balázs 621.
Lázár Erzsébet 217. 218. 400. 517. 518.
Lázárfalva 121. 152. 200.
Lázár Ferencz 169. 218. 371. 518.
Lázár Ferenczné 123. 129.
Lázár György 521. 523. 524. 554. 621.
Lázár Imre 621.
Lázár István 389. 517. 518. 621.
Lázár Mihály 621.
Lázár Péter 629.
Léczfalva 143. 620.
Légen 328.
Lemhény 125. 189. 198. 199. 26. 401. 636.
Lengyel András 135.
Lengyelország 224. 228. 701.
Lestyán 163.
Léstyán Mátyás 328.
Lészai 105.
Léthai 118.

Létai István Ferencz 205, 206, 207.
Léthai 255.
Léva Ferencz 413.
Lipót (I.) 9, 10, 11, 214, 244, 566, 685.
Lisznyó 600.
Literáti Dániel 611.
Literáti Péter 525.
Literáti Tamás 611.
Lobkovicz 267.
Loconari István 237.
Lőrincz Antal 446.
Lőrincz Boldizsár 622.
Lőrincz Kelemen 622.
Lőrincz Márton 439, 621, 622.
Lőrincz Mihály 621, 622.
Lőrincz Miklós 622.
Lőrincz Sára 447.
Losoncz 523.
Lövéte 465.
Lugasiné 12.
Lugos 713.
Lugosi 52.
Lugosi Ferencz 34.
Lukács 125, 127, 394.
Lukács András 185, 187, 189, 190, 608.
Lukács Anna 413, 448.
Lukács Ferencz 615, 635.
Lukács Kelemen 464, 466.
Lukács János 63, 74, 85, 95, 103, 119, 153, 154, 156, 158, 170, 263, 615, 635.
Lukács László 635.
Lukács Mihály 635.
Lukács Péter 637.
Luke Mária 458.
Lutzai János 45.

M.

Machiavelli 669, 711.
Macskási Boldizsár 12.
Macskási László 524.
Madocsáni 174.
Magyar-Igen 426.
Magyar-Lapád 373.
Magyarország 90, 170, 171, 214, 261, 404, 504, 505, 508, 510, 524, 543, 562, 567, 568, 671, 699, 701, 710, 712, 714, 716.
Magyarós 602.
Magyarossi András 597.
Magyarósi Benedek 177, 610.
Magyarósi Gergely 598.
Mahuly 224.
Major Ferencz 604.
Major József 604.
Maksa 421.
Málnás 591.
Málnási János 591.
Mánási Pál 591.
Mantuai Jankó 340.
Máramaros 713.
Marci János 212.
Mária-Czell 171.
Máriaffi Dávid 308.
Mária Terézia 406, 425, 454, 455, 461, 462, 466, 471, 506, 509.
Márk Gáspár 596.
Markos 69.
Markosfalva 242, 394, 455, 623.
Markusfalva 145.
Markuty 224.
Márk Zsigmond 591.
Maros 19, 20, 106, 162, 169, 170, 171, 250, 278, 280, 406, 426, 558, 559.
Maros-szék 8, 138, 523.
Maros-Szent-György 288.
Marosvásárhely 40, 75, 76, 170, 226, 426, 455, 462, 468, 517, 518, 690, 713, 714.
Marti János 73, 74, 121, 125, 128, 163, 165, 189, 389.
Márton András 412.
Mártonfalva 106, 209, 273, 276, 279, 450, 534.
Márton György 621.
Márton István 620, 635.
Márton Katalin 463.
Márton Mihály 102, 107, 144, 148, 149, 163, 166, 226, 227, 280, 635.
Martonos 584, 629.
Mártonosszeg 148.
Márton Pál 620.
Márton Péter 306.
Mártontelke 106, 273.
Máté Pál 606.
Máthé István 599.
Máthé Mihály 597.
Matisfalva 621.
Matis Miklós 624.
Mátyás László 619.
Mátyás Sándor 619.
Mátyás Tamás 606, 612.
Mattyus József 633.

Máttyus Péter 632.
Maurer József 580.
Maurer Zsófi 458.
Maxa 618.
Maxai Dávid 214.
Maxai Gábor 308.
Medgyes 44. 47. 106, 209, 215. 227. 273. 276—278, 279. 306. 345. 346. 353. 372. 564, 603, 616. 641. 690. 712.
Medgyeshágója 439.
Méhes 57. 63. 67, 102. 103, 105. 132. 136. 153, 162. 166. 167, 169. 173, 177. 209. 212. 213. 370. 372.
Mehoszki 114.
Mélánkovits 514.
Mészáros Gábor 633.
Mészáros János 632.
Mészáros Péter 632.
Mészáros Sámuel 633.
Mezőség 19, 153. 172. 173. 326.
Mihácz József 381.
Mihácz Mihályné 446.
Mihácz Miklós 609.
Mihácz Pál 623.
Mihácz Péter 166.
Mihácz Péterné 435.
Mihácz Sámuel 56.
Mihálcz 148. 180, 181. 182, 183, 197.
Mihálcz Ádám 637.
Mihálcz István 629, 637.
Mihálcz János 637.
Mihálcz József 332. 637.
Mihálcz László 637.
Mihálcz Mihály 118. 166. 629.
Mihálcz Mihályné 398.
Mihálcz Miklós 629.
Mihálcz Péter 234. 235.
Mihálcsa Mihály 636.
Mihálcsa Péter 636.
Mihály András 620.
Mihály deák 611. 637.
Mihály Gergely 621.
Mihály István 591, 620.
Mihály Máté 601.
Mihály Mátyás 620.
Mihály Zsigmond 610.
Mihályko Anna 411.
Mihály vajda 702.
Mike Kelemen 413. 448.
Mike Ferencz 629.
Mike Pál 629.
Mikes 25. 28. 67, 69, 71, 324.
Mikesné 85. 201. 206.
Mikes Ferencz 103, 114. 123. 125. 129. 130. 132. 133, 134. 141, 151. 154. 155. 156. 370. 373.
Mikes István 122. 125. 309. 352.
Mikes Mihály 16. 89. 387.
Mikháza 381.
Miklós 74.
Miklós Dávid 597.
Miklós deák 128. 133, 166.
Miklós György 621.
Miklós István 591, 622.
Miklós Kelemen 621.
Miklós László 622.
Miklós Márton 233.
Miklós Péter 622.
Miklósvár 426. 573. 583. 603 616. 640.
Miklósvár-szék 50, 74. 113. 115. 126. 150, 213, 236. 243. 288. 318. 319. 406, 571.
Mikola László 61.
Mikó Ferencz 78.
Mikó János 55, 57, 593.
Mikó Zsuzsánna 435. 438.
Mikvásár 76. 102. 122. 126. 133. 369.
Mill 36.
Miske György 328.
Miskolczi Zsigmond 609.
Mohács 310.
Moldva 57, 72. 76. 77. 127. 147. 150. 224. 225. 227. 234. 277. 282, 301. 302. 303. 331. 341. 384, 701. 710. 712.
Moldova (Ld. Moldva.)
Molk 234.
Molnár 465.
Molnár Bálint 619.
Molnár Gábor 619.
Molnár János 57. 162. 197. 619.
Molnár Jánosné 57.
Molnár Miklós 619.
Mölts 474.
Monolaki 69.
Montecoeli 564.
Moson 138.
Mosotics 484.
Munkács 45.
Musna 106. 138.
Muszpurgné 343.
Musztacza 78.

N.

Nádasdi Boldizsár 310.
Nádos 20.
Nagy-Ajta 56. 580.
Nagy András 593.
Nagy Bálint 593.
Nagy-Bánya 651.
Nagy Benedek 624.
Nagy-Borosnyó 177. 596.
Nagy-Csür 533. 558.
Nagy Elek 593. 642.
Nagy-Enyed 19. 226. 426. 474. 475, 476, 477, 483. 507. 563.
Nagy Ferencz 449. 592, 593, 625.
Nagy Gergely 579, 629.
Nagy-Győr 170, 343.
Nagy Heléna 413.
Nagy István 579. 593. 639.
Nagy János 214. 406. 624.
Nagy-Küküllő 278.
Nagy László 593. 602, 625.
Nagy-Mihályi Margit 348.
Nagy Márton 579.
Nagymegyeri Keresztesi Pál 348.
Nagy Miklós 579, 636.
Nagy Mózes 624.
Nagy Pál 192, 200. 592. 593. 629.
Nagy Péter 406. 593.
Nagy Sámuel 593.
Nagy-Sink 711.
Nagy-Szeben 19. 20. 21. 23. 24. 27. 28. 31. 33. 38. 39. 44. 49. 54. 55. 56. 59. 61. 63. 64. 65. 67. 68. 70. 71. 72. 73. 74. 79. 81. 84. 86. 87. 88. 100. 113. 114. 115. 116. 117. 120. 122. 123. 124. 126. 128. 130. 132. 133. 136. 137. 138. 139. 140. 213. 214. 222. 223. 224. 225. 247. 252. 258. 259. 260. 261. 267. 269. 270. 271. 272. 274. 278. 282. 286. 289. 290. 291. 299. 306. 307. 311. 322. 326. 329. 339. 360. 361. 366. 367. 374. 379. 381. 407. 468. 469. 472. 483. 486. 487. 489. 490. 493. 496. 497. 502. 504. 506. 509. 515. 523. 532. 549. 553. 554. 556. 557. 558. 560. 562. 564. 565. 662. 688. 705. 706. 711. 715.
Nagyszeghi Gábor 535.
Nagy-Szombat 4. 5. 81. 101. 117. 137. 157. 159. 170. 171. 193.
Nagy Tamás 593. 605. 625.
Nagy Zsigmond 579, 593.
Naláczi András 523.
Naláczi Lajos 49. 528. 550.
Nándorfejérvár 75.
Némai Márton 328.
Nemes Ádám 422.
Nemes Domokos 336.
Nemes Elek 76. 578.
Nemes György 106, 107. 370. 591.
Nemes János 18. 132. 318.
Nemes Jánosné 118, 127, 132. 134. (Ld. Daniel Borbála.)
Nemes Mátyás 336.
Nemes Tamás 39. 578.
Németország 712.
Neylinger 324.
Nihály Boldizsár 594.
Nissa 118. 127.
Noaj 263.
Numsi 7.
Nyoszoly 82. 103. 106. 157. 166. 167. 173. 212. 213. 217. 218. 219. 220. 273. 276. 343. 388. 389.
Nyujtód 22. 57. 76. 78. 96. 117. 119. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 151. 153. 154. 155. 157. 163. 169. 210. 234. 235. 236. 270. 301. 325. 369. 370. 373. 384. 385. 402. 625.

O.

Ohába 57. 63. 87. 121. 124. 136. 141. 153. 197. 209. 210. 212. 224. 225. 227. 228. 230. 263. 279. 280. 340. 367. 370.
Ojtoz 234, 288.
Oláhfalva 169. 173.
Oláh Miklós 130. 133. 135.
Oláhország 24. 27. 30. 31. 42. 277. 310, 314, 513. 648. 701. 710. 712.
Olasz 102. 185.
Olasz András 40.
Olasz Mihály 88. 186.
Olaszország 110. 120. 321. 324.
Oltszeme 585.
Orbai 226. 235. 243. 299. 300. 305. 339. 401. 406. 419. 426. 427. 435. 453. 571. 583. 603. 604. 609. 616. 640.
Orbai János 585.
Orbai-szék 12. 81. 83. 113. 119. 125. 223.

Oroszfalu 628.
Orosz Pál 564.
Osdola 93. 101. 131. 142. 151. 339, 402, 626.
Osvát András 615.
Osváth György 638.
Osvát Mihály 615.
Ördöv (így!) István 608.
Öse György 639.
Öse István 639.

P.

Pados Mihály 348.
Pajtás 345.
Páke 177, 610.
Pakó Ferencz 402.
Pál András 635.
Palásti 484. 498.
Pál deák 7, 611.
Pál Ferencz 605.
Pálffi 557, 562.
Pálffy János 214, 215. 231.
Pál Gáspár 599.
Pál György 96, 104, 137. 601.
Pál János 176, 599.
Pál-János András 599.
Pál-János Benedek 602.
Pál-János György 599.
Pál-János István 599.
Pál-János Miklós 599.
Páll András 619.
Páll István 622.
Páll János 622.
Páll László 619.
Pál Lőrincz 619.
Páll Margit 442.
Páll Mihály 624.
Páll Sámuel 635.
Palocska Bálint 613.
Palocska Boldizsár 613.
Palocska János 613.
Palos 196.
Pano István 8.
Pap András 577.
Pap Bálint 577.
Pap János 588.
Pápa 310, 378.
Papolcz 615.
Papp 318.
Pap Sámuel 577.
Pata 563.
Páva 609.
Pekri 565.
Pekri Lőrincz 532, 550. 561.
Penasch 382.
Pentesilia 105.
Perényi 134.
Pergelőné czigányasszony 408, 409. 448.
Pernyeszi Zsigmond 524. 556.
Persi 67.
Peselnek 348. 405. 411, 417. 452. 453, 455.
Pest 162.
Petécs 39.
Petek 456.
Péter András 622.
Péter Boldizsár 621.
Péter Ferencz 621.
Péter István 622.
Péter Kelemen 622.
Péter László 622.
Péter Márton 622.
Pethaur (Ld. Pettauer és Bethaur.)
Pethő András 631.
Pethő György 631.
Petke Ferencz 587.
Petki 25. 28. 63. 103, 162. 163. 169. 248, 281, 372. 373.
Petki Dávid 133. 288.
Petki Dávidné 106.
Petki Kata 218. 517.
Petkiné 504.
Pétsi Péter 604.
Pettauer 487. 489. 491. 495. 495. 499.
Pivoda 75.
Pócsa Ferencz 624.
Pócsa István 624.
Pócsa János 624.
Pócsa László 612.
Pócsa Mihály 612.
Pócsa Tamás 624.
Pogáti János 175. 176. 177.
Pogáti Róza 176.
Póki 60.
Policsáni Száva Sztrati 41.
Polyán 101, 103, 155, 370. 637.
Polusné 57, 58.
Pongrácz 259.
Porsoló János 618.
Porsolt György 577, 605.
Porsolt Mihály 605.
Porsolt Miklós 605.
Poson András 614.
Poson Demeter 615.
Poson Ferencz 615.
Pótsa 58.

Pótsa Ferencz 624. 641.
Pótsa János 328.
Pozsony 214.
Prangh 7.
Prázmári Kata 176.
Prezner 7.
Princz Károly 324.
Prinyi Péter 251. 253. 254.
Puskás 70.
Pünkösdi 321.
Pünkösdi György 601.
Pünkösdiek 283. (Ld. Pünkösti.)
Pünkösti 325.
Pünkösti Gábor 282.
Pünkösti György 319.
Pünkösti Jakab 285. 286.
Pünkösti Miklós 285. 286.

R.

Rabló kurucz kapitány 19.
Rabutin 22. 31. 36. 39. 531, 523. 566. 567.
Rácz Ádám 579.
Rácz András 578.
Rácz Péter 406.
Raduly Kata 450.
Rajcsáni 101, 104. 131. 137. 151.
Rajnitz János 313.
Rákóczi 558. 559. 560. 561, 563. 564.
Rákóczi Ferencz (II.) 25, 28. 45, 320, 540, 549. 550. 565. 691.
Rákóczi György 301.
Rákóczi György (I.) 700.
Rákóczi György (II.) 700. 701.
Rákóczi Zsigmond 538. 700.
Rákos 118.
Rákos (Alsó-) 218.
Rákosi Dániel 625.
Rákosi Imre 625.
Rákosi József 210.
Rákosi Mihály 625.
Rákosi Pál 625.
Raphai András 589.
Raphai István 589.
Rápolti János 411.
Rápóthi István 618.
Rápóti Zsigmond 165.
Rápóti Ferencz 149. 435.
Rápóti János 452.
Ratisbona 89.
Rebnik 341.
Réty 139. 155. 595. 603.
Rhédei Ádám 561.
Rhédei Pál 524. 525.
Rika 196.
Rofai Boldizsár 589.
Rofai István 153.
Rofai Miklós 589.
Román Margit 437. 451.
Róma 245. 250. 255.
Rophai István 210.
Rosmán Mária 474. 475. 479. 480. 481. 499. 504. 508. 510.
Rosnyai 324.
Rosnyó 154.
Roth 484. 498.
Róth János 469.

S.

Sajó-Keresztúr 218. 220.
Salétromfőző Tóbiás 393. 396. 397.
Sambler Ferencz 406. 421.
Sándor deák 435.
Sándor Erzsébet 444.
Sándor Ferencz 442. 444.
Sándor Ferenczné 437. 448.
Sándor Gergely 525.
Sándor István 197.
Sándor Kata 421.
Sándor Katalin 414.
Sándor Kelemen 610.
Sándor Mózes 610.
Sánta János 465. 470.
Sárd 103. 104. 105. 106. 107, 209. 216, 373. 426.
Sárfalva 240. 628.
Sárkány 224. 273.
Sárosi János 535.
Sárpatakiné 106. 524.
Scharffenbach 554.
Schesburg 561.
Schmidt Tamás 528. 530. 554.
Sebestyén János 577.
Sebestyén Márton 577.
Sebes (Szász-) 559.
Segesvár 19. 76. 690.
Sellye 328.
Sepsi 224. 227. 228. 243. 256. 269. 273. 276. 329. 339. 342. 343. 358. 388. 406. 426. 524. 571. 583. 589. 603. 616. 640.
Sepsi-szék 12. 71. 81. 83. 113. 135. 175. 176. 177. 210. 216. 217. 221. 312.
Sepsi-Szent-György 135. 210. 211.

Sepsi-Szent-Iván 56. 216. 327. 328.
Séra Ferencz 588.
Séra István 588.
Séra János 587.
Séra Pál 587.
Serbán 43.
Serbán Logofet 43.
Serestel György 612.
Serester Márton 598.
Serester Mózes 598.
Serester Péter 598.
Sidó Miklós 625.
Sigmond Ferencz 636.
Sigmond György 606. 636.
Sigmond János 636.
Sigmond Kelemen 636.
Sigmond László 636.
Sigmond Mihály 606.
Sigmond Pál 636.
Sigmond Sámuel 636.
Sigmond Tamás 636.
Sikesd György 589.
Sikesd Mihály 589.
Sikó István 578.
Sikó János 579.
Sikó Ferencz 579.
Sikó Mihály 579.
Sikó Péter 579.
Siménfalvi János 294, 296. 328.
Simkovits András 6.
Simon Erzsébet 458.
Simon János 69.
Simon Pál 79. 94.
Simonffi 531. 555.
Simonffi Mihály 523. 542.
Simoni (falu) 475.
Simoni Antal 507.
Simoni György 351. 352. 353. 354. 355. 357. 358. 472. 474. 483. 484. 485. 490. 501. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 513. 514, 515. 516. 517.
Simoni Györgyné (Ld. Apor Anna.)
Simoni Josepha 472.
Simoni familia 355.
Sink (Nagy-) 711.
Sipos 173.
Sipos Bálint 620.
Sipos István 620.
Sipos János 620.
Sipos Pál 620. 623.
Sipos Péter 620.
Sipos Sámuel 623.
Síros (?) 301.
Skarlati János 302.
Smidlin 377.
Somlyai 293, 294.
Somlyó 7, 399. 400. 401.
Sós István 577.
Sopos Judith 486.
Sorger Gergely 232. (Ld. Zorger.)
Sorostély 161.
Sós Mihály 577.
Spaur 258.
Staab 382.
Streza 169. 370. 371. (Ld. Sztreza.)
Susi 63. 64. 67, 71.
Svéth kapitány 175. 176.

Sz.

Szabó Anna 413.
Szabó Ádám 623.
Szabó András 580.
Szabó Balázs 580.
Szabó Boldizsár 623.
Szabó Dániel 580. 585. 588.
Szabó Ferencz 591. 599, 629.
Szabó Gábor 629.
Szabó György 415. 599. 620. 631.
Szabó István 6, 40. 81. 153. 572. 588, 595. 614. 621.
Szabó Jakab 227. 484.
Szabó János (bikfalvi) 176. 565, 572. 580. 588. 621.
Szabó József 96. 104. 113, 150. 155. 211. 274, 623.
Szabó Katalin 442. 444.
Szabó Klára 415.
Szabó László 176. 599. 621. 629.
Szabó Márton 622.
Szabó Mihály 141. 176. 228. 407. 412. 572. 621.
Szabó Pál 585. 593. 599.
Szabó Péter 599. 629.
Szabó Sámuel 580. 622.
Szabó Tamás 599.
Szabó Zsigmond 621.
Szabolcsi Sámuel 601.
Szacsva 602.
Szacsvai Ferencz 93, 638.
Szacsvai János 620. 638.
Szacsvai László 593.
Szacsvai Mihály 620.
Szacsvai Sámuel 593, 638.
Szakmári 80.
Szalai Sztojka Zsigmond Antal 422. 463. 464. 465. 470.
Szalánczi György 524.

Szálbek 356.
Szamosujvár 82. 173, 564.
Szaniszló István 631.
Szaniszló Mihály 631.
Szappanos 26.
Szárát 341.
Száraz-Ajta 572.
Szárazpatak 435.
Szárhegy 517. 518.
Szarka 204.
Szarkakő 70.
Szarka Máris 458. 459. 460. 461.
Szászfalu 626.
Szászfalva 123.
Szász János 20.
Szász Jánosné 86.
Szász-Sebes 559.
Szászváros 559, 563.
Szathmár 18.
Szathmári József 457.
Szathmár-Némethi Sámuel 46.
Száune Istratije 43.
Szék 713.
Székel Bálint 586.
Székel Zsigmond 586.
Székelyek 244. 246. 272. 275. 281. 283. 298.
Székely Ádám 595.
Székely Borbála 417.
Székely Elek 216. 280, 288. 293. 296. 322. 382. 383.
Székelyhid 323.
Székelyhida 18.
Székely István 621.
Székely János 602.
Székely Julis 351.
Székely Julia 434. 435.
Székely Juliánna 455. 462. 467. 468. 469.
Székely László 621.
Székely Márton 595.
Székely Miklósné 18.
Székely Sámuel 603.
Székely Zsigmond 146. 241. 242. 394. 395. 467. 468. 595. 621. (Ld. Dálnoki.)
Székely Zsigmondné 447.
Székely-Udvarhely 80.
Széki Boldizsár 456.
Széki Zsigmond 456. 457.
Szeles Imre 425. 454. 461. 466.
Szelindek 533. 560. 558. 562.
Szemerja 130. 146. 239. 351. 358. 591.
Szennyes András 579.
Szennyes János 579.
Szent-Demeter 230. 231.
Szent-György (Ld. Maros-)
Szent-György (Csík-) 192. 193.
Szent-György 591. 713.
Szent-Iván 166. 167. 173. 212. 270, 273. 276. 277, 518. 602.
Szentiványi 104. 107. 120. 123. 135. 146. 147, 150. 153. 154. 155, 181. 188. 190. 197.
Szentiványi Márton 4.
Szentiványi Mihály 177.
Szent-Iváni Mihály 602.
Szent-Iváni Sámuel 602.
Szent-Iváni Tamás deák 602.
Szent-Katolna 134. 402. 412. 627.
Szentkereszti 114. 132.
Szentkereszti András 9. 11, 46. 49, 234. 235. 236. 568.
Szentkirály 589.
Szentléleki 337.
Szent-Lélek 632.
Szent-Márton (Ld. Kézdi-)
Szent-Márton 15. (Ld. Koród-Szent-Márton.)
Szent-Márton 57, 101. 104. 136. 138. 153. 209. 279, 369.
Szent-Miklós 394, 396. 397.
Szent-Pál 79.
Szentpáliné 387, 388.
Szentpáli Ignácz 217.
Szentpáli Ignáczné (Ld. Garai Kata.)
Szépmező 373.
Szépvíz 387.
Szerecsen Istvánné 348.
Szered 170.
Szeredai Péter 558.
Szikszainé 125.
Szilágy 138.
Szilágyi András 78. 524. 526. 454.
Szombattelke 217.
Szolnok 406. 426.
Szolnokmegye 712. 713. 524.
Szotyor 135. 343, 593.
Szotyori 129. 130.
Szotyori András 133. 588.
Szotyori Ferencz 593. 600.
Szotyori György 600.
Szotyori István 328. 600.
Szotyori Mihály 395. 600.
Szotyori Pál 588. 602.
Szotyori Péter 600.
Szotyori Sámuel 600.

Szotyori Tamás 600.
Szőcs 164. 227.
Szőcs György 458.
Szőcs István 96. 270. 271. 395.
Szőcs János 395.
Ssőcs Kelemen 411.
Szőcs Rebeka 412. 449.
Szőcsi István 96.
Szőllős (Kis-) 273.
Szörcse 611.
Szőrcsei Domáth István 611.
Szőrcsei Gáspár 611.
Szörcsei László 595.
Szörcsei Zsigmond 91. 595.
Szörczei Menyhért 595.
Szöts Bálint 613.
Szöts Kelemen 613.
Szöts Márton 613.
Szöts Mihály 613.
Sztána Dragumir 458.
Sztelnika 341.
Sztojka Zsigmond (Ld. Szalai.)
Sztreza 121. 126. 128. 131, 137. (Ld. Streza.)
Szunyogszeg 561.
Szűcs Mátyás 120.

T.

Takó András 579.
Tála János 451.
Tamásfalva 611.
Tamási 356. 441.
Tamási György 401.
Tana István 579.
Tana Pál 579.
Tarnóczi Sárn 293. 295. 348. 349.
Tarnóczi Sebestyén 348.
Tarnóczi Sebestyénné (Ld. Károlyi Zsófia.)
Tasaly Tamás 629.
Tati Lajos 148.
Tatros 302.
Tehis (Ld. Tige.)
Téglás Jánosné 50.
Telek 614.
Teleki 178.
Teleki József 85. 160. 162. 170. 372. 524. 530.
Teleki László 524. 528. 550. 554. 556.
Teleki Mihály 561.
Teleki Pál 105. 324. 524.
Teleki Sándor 170, 373.
Temesvár 124. 126. 131, 137. 712. 713.
Tergovist 25. 42. 235.
Thamás Gergely 626.
Thamás Mózes 626.
Thamás Péter 626.
Theutsch András 553.
Tholdalaghi János 524.
Thoroczkai 21. (Ld. Toroczkai.)
Thoroczkai György 524.
Thoroczkai István 524. 558. 561, 562.
Thoroczkai János 524, 562.
Thoroczkai Péter 524.
Thoroczkai Sámuel 524.
Thoroczkai Zsigmond 550.
Thoroczkó 19.
Thoroczkó-Szent-György 19.
Tibád Mihály 401.
Tibáld László 585.
Tiberius 667.
Tige 33, 125. 564. 565.
Tirheim 564.
Tisza György 328.
Tokaj 166.
Tolnai János 328.
Tömösvár (Ld. Temesvár.)
Tompa István 598.
Tompa János 598.
Tompa Kelemen 598.
Tompa Miklós 598.
Töresvár 175. 331.
Torda 7. 8. 63, 105. 106. 406, 425. 426. 713.
Torday Ferencz 29.
Torja 3. 22. 41. 57. 63. 66. 70, 71. 73. 74. 76. 96. 103. 122, 127. 145. 147. 148. 149. 150, 151. 152. 153. 154. 155. 156, 160. 161. 166. 168. 169. 177, 180. 182. 183. 186. 187. 189, 190. 192. 194. 196. 198. 201, 206. 210. 211. 212. 216. 242, 249. 250. 269. 270. 282. 283, 340. 359. 360. 369. 381. 388, 399. 423. 439. 445. 248. (Ld. Alsó- és Felső.)
Torjai 173.
Torma István 375.
Torma Miklós 534.
Torma Sámuel 124. 129.
Toroczkai 201. (Ld. Thoroczkai.)
Toroczkai János 86, 218, 273.
Török Bálint 631.

Török Elek 406.
Török familia 377.
Török Miklós 631.
Tőrös 441.
Tót familia 348.
Tót Márton 348.
Tóth András 176.
Tóth Ferencz 402.
Tóth István 484.
Tótt Ferencz 626.
Tótt Sándor 626.
Tövis 12. 57. 102, 103. 105. 107. 118, 128, 136. 153. 158. 160, 161, 162. 164. 165. 166. 167. 169. 170. 172, 173. 174. 177. 180. 208, 223, 224. 252. 254. 258, 270. 273. 298. 306. 227. 340. 366. 368, 371. 373. 374, 497.
Trasement 39.
Tsobot Simon 468. (Ld. Csobot.)
Tura Mózes 625.
Túri 66.
Túri Ádám 611.
Túri Ferencz 611.
Túri György 611.
Túri János 611.
Túri László 611.
Túri Mihály 611.
Túri Sámuel 611.
Túróczi István 328.
Tusa István 621.
Tusa Márton 621.
Tusnád 248, 465, 470.

U.

Ucsa 361.
Udvarhely-szék 64. 65, 66. 67. 70. 71. 73. 74. 76. 81. 172. 280. 317. 406. 426. 699, 713.
Ugron András 580.
Ugron Boldizsár 612.
Ugron István 580.
Ugron János 70, 541. 580.
Ugron Pál 70, 541. 572.
Ugron Tamás 612.
Újegyház 529. 712.
Újfalu 200. 233.
Újhelyi Ádám 81.
Újvárosi 558.
Unger 565.
Un Kosztandin 43.
Uzon 132. 133. 201. 226, 229.

V.

Vadu-Pér 341.
Vajda Ferencz 604.
Vajda György 618. 619.
Vajda István 579, 615.
Vajda János 604. 619. 624.
Vajda József 619.
Vajda Mihály 624.
Vajda Miklós 453. 604.
Vajda Mózes 620.
Vajda Pál 615.
Vajda Zsigmond 619.
Vajna 271.
Vajna András 612. 623.
Vajna Boldizsár 609. 612.
Vajna Elek 425.
Vajna Ferencz 604. 612. 623.
Vajna Gábor 211, 224. 270. 394. 395. 612. 623.
Vajna István 122. 213, 609, 616.
Vajna János 362.
Vajna Jánosné 362.
Vajna Miklós 104. 107.
Vajna Simon 609.
Vajna Tamás 609. 612.
Vajó András 19.
Valachia (Ld. Oláhország.)
Valle-Lárga 341.
Vallis 214.
Várad 713.
Váradi 212. 215. 229.
Váradi Gyulai László 591.
Váradi Péter 50, 55, 56.
Várda 18.
Varga Ferencz 417.
Vargyasi Gergely 625.
Vargyasi György 625.
Vargyasi István 625.
Vargyasi Mihály 625.
Varó István 212.
Varró András 90. 387.
Vásárhely (Ld. Kézdi- és Maros-)
Vásárhelyi István 584.
Vas Miklós 105.
Vas Pál 93.
Vas Sándor 45.
Vass Dániel 138, 524.
Vass Ferencz 425.
Vaszily 122.
Vay Mária 410, 411. 438. 441. 443. 444. 445, 446. 447. 450. 451. 452. 453.
Weberus Péter 556, 557.
Végh András 631. 619.

Végh Bálint 631.
Végh Dániel 631.
Végh György 631.
Végh István 619, 631.
Végh János 619, 631.
Végh Kelemen 619.
Végh Miklós 631.
Végh Péter 631.
Végh Sámuel 631.
Vég Zsigmond 229.
Wellington 344.
Veres Benedek 622.
Veres Boldizsár 622.
Veres Demeter 621.
Veres Gábor 622
Veres Gergely 123. 372. 625.
Veres Imre 622.
Veres István 622.
Veres János 625.
Veres József 589.
Veres Sámuel 621.
Veres Dániel 597.
Veress Gergely 167.
Veress István 405.
Veress Sámuel 597.
Vesselényi 101. 136. 162.
Vesselényi István 33, 524, 549, 554.
Viard 76.
Vicza 17.
Vidraszeg 195, 196.
Vienna 8. 12. 13. 15. 19. 26. 33. 37. 38. 40. 44. 46. 49. 81. 316. 333. 374. 489, 503. 568, 688. 714. (Ld. Bécs.)
Villegrand 500.
Vincz 464.
Virág János 241.
Vitéz László (Ld. Kürti.)
Vitos Ferencz 471.
Vizi András 414. 445.
Vizi Andrásné (Ld. Sándor Kata.)
Vizi Boricza 417, 447.
Vizi Mihály 441.
Vizkeleti 14. 15.
Volál (Ld. Felső-)
Voldorf 455, 457. 458. 459. 460. 461. 462.
Vonja Kozma 465.

Z.

Zabola 129, 163. 604, 606.
Zádori György 629.
Zágon 82. 362. 363. 417. 604.
Zágor 273. 279. 468.
Zajzon Bálint 601.
Zajzon Ferencz 601.
Zajzon János 601.
Zajzon Mihály 601.
Zajzon Péter 601.
Zalán 328. 588.
Zalatna 713.
Zalathnai György 341.
Zaránd 406. 426.
Zaránd m. 713.
Zeik 171.
Zejk László 524. 525, 530.
Zilah 7. 278.
Zoltány 586.
Zonda Gábor 637.
Zonda Kelemen 637.
Zonda Simon 637.
Zonda Zsigmond 637.
Zorger Gergely 203. 215. (Ld. Sorger.)
Zöde István 411.
Zölde Ferencz 435.
Zsibó 45.